4





VERHANDELINGEN

VAN HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP

VAN



KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

DEEL LVII.



BATAVIA, ALBRECHT & Co. | 's HAGE, M. NIJHOFF.

1909.

CATALOGUS

DER

Maleische Handschriften

IN HET

Museum van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen

DOOR

Dr. Ph. S. VAN RONKEL.

INLEIDING.

De in dezen Catalogus beschreven Maleische handschriften zijn eigendom van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, of door het Gouvernement van Nederlandsch-Indië ter bewaring aan het Genootschap afgestaan.

Van eenige der eerstgenoemde manuscripten is in 1871 door A. B. Cohen Stuart in het Achtste Vervolg op den Catalogus der Bibliotheek een inventaris gepubliceerd, welke de nummers 1—76 vermeldt; daarin worden slechts de titels opgegeven, en niet zonder voorbehoud, gelijk blijken kan uit de in den aanvang gegevene mededeeling: „aangaande het eerste gedeelte van den volgenden Catalogus, de handschriften in meer beperkten zin behelzende, valt slechts in 't algemeen op te merken dat voor de nauwkeurigheid der inhoudsopgaven, als meerendeels op een vluchtig onderzoek van inlanders berustende, niet met zekerheid kan worden ingestaan."

Vier jaren later, in 1875, heeft Mr. L. W. C. van den Berg in Bijlage B van het XIIIe deel der Notulen van het Bataviaasch Genootschap eene korte vermelding gepubliceerd van de nummers 77—81.

Tot de tweede rubriek der handschriften — de aan het Gouvernement toebehoorende — behooren de volgende collecties:

A. de in bijlage A van deel XIV der Notulen (1876) door Mr. L. W. C. van den Berg kortelijk vermelde verzameling van de Maleische handschriften (38 in getal), welke door Dr. A. B. Cohen Stuart was bijeengebracht en bij besluit van 22 Juni 1875, No. 32 door de Regeering als dusgenaamde loan-collection aan het Genootschap werd afgestaan.

In de noot op de eerste bladzijde van den inventaris wordt er de aandacht op gevestigd dat de identificeering der geschriften slechts eene voorloopige is, terwijl de verzekering wordt gegeven: „voor de juistheid der titels, inhouds-»opgaven enz. van dezen inventaris, welke van het Departement van Onderwijs, »Eeredienst en Nijverheid is ontvangen, kan natuurlijk niet worden ingestaan. »De tijd om eenen wetenschappelijken Catalogus van de verzameling te maken »heeft mij tot nog toe ontbroken."

B. de door H. von de Wall nagelaten collectie, welke bij besluit van 13 September 1873, No. 9 aan het Genootschap ter bewaring werd afgestaan en door Mr. L. W. C. van den Berg is geïnventariseerd in zijn „Verslag van eene verzameling Maleische, Arabische, Javaansche en andere Handschriften, door de Regeering van Nederlandsch-Indië aan het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen ter bewaring afgestaan, 1877"; de inhoudsopgaven van de manuscripten dezer zeer belangrijke verzameling zijn veelal te kort, en vele onjuistheden van deze beknopte beschrijving moesten verbeterd worden.

C. eenige „tot dusverre (1880) ter Algemeene Secretarie bewaarde Handschriften", door Mr. L. W. C. van den Berg in bijlage II van Notulen XVIII beschreven; daaronder bevinden zich 17 Maleische, vermeld op de bladzijden VIII—XII. (de n°s 116—132).

D. eenige door K. F. Holle verzamelde handschriften van weinig belang, over welker bewaargeving aan het Genootschap verslag is gedaan in de Notulen van 1900 (XXXVIII), October I, *d*, en 1901 (XXXIX) Maart, I, *c* en Augustus 1901, III. Deze handschriften dragen de nummers 262—278.

E. vier handschriften afkomstig van eene bende teungkoe's in Didōh in 1901 aangetroffen (de n°s 281—284); zie Notulen 1901, 23 December, I. *d*, 3°.

F. drie handschriften (de n°s 285—287) door Toeankoe Radja Keumala, zoon van wijlen Toeankoe Asém bij zijne vlucht naar de Gajōlanden gedurende de vervolging door onze troepen te Tjalōng achtergelaten; zie Notulen 1901, 23 December. I. *d*, 2°.

G. de handschriften, n°s 288—322, afkomstig uit Keumala, waarover men zie Notulen 1901, 23 December, I. *d*, 1°. en Bijlage VII.

H. vijf handschriften door den generaal-majoor, toen majoor, G. C. E. van Daalen overgezonden (de n°s 323—327); zie Notulen 1902, Juni, I. 15° en Maart, II, 8°.

J. vijf handschriften (de n°s 327—331) aangetroffen in de woning van Teungkoe di Babah Kroëng Ipòë (Boven-Seunagan) door eene maréchausséecolonne in Augustus 1902; zie Notulen 1902, 20 October, II, *j*, 1°.

K. de n°s 334—357 in 1903 aangetroffen in het Gajōland (Karang ampar), afkomstig van derwaarts uitgewekene Atjèhsche wetgeleerden en hoofden; zie Notulen 1904, November, III, 2° en Bijlage XIII.

L. de n°s 367—379 aangetroffen in Semelét (Gajōland) en Pameuë; zie Notulen 1904, December III. 2°. *a*. en Bijlage XIV.

M. de door wijlen Dr. J. L. A. Brandes verzamelde manuscripten, welke bij besluit van 14 Januari 1906, N°. 31 ter bewaring werden afgestaan; in

Bijlage I van Notulen XLIV. (1906) is eene lijst afgedrukt van de titels der handschriften, waaronder een zestigtal Maleische.

In dezen catalogus is de Collectie van Cohen Stuart aangeduid met Collectie C. St., die van Von de Wall met Collectie v. d. W. en die van Brandes met Collectie Br. Alle overige handschriften — zoowel die welke door aankoop of door schenking 's Genootschaps eigendom zijn, als de kleine, op zich zelf staande of tot grootere loan-collections behoorende collecties welke ter bewaring zijn afgestaan — zijn aangeduid met Bat. Gen.; verwarring kan hierdoor niet ontstaan, daar bij elk handschrift, waarover iets betreffende herkomst of identiteit in de Notulen is medegedeeld, het betrekkelijke deel der Notulen is vermeld, en buitendien hierboven reeds werd aangegeven welke nummers de in bewaring gegevene manuscripten aanduiden.

Bij elk daartoe in aanmerking komend geschrift, wordt verwezen naar de overeenkomende exemplaren in andere handschriftenverzamelingen. Die verzamelingen zijn:

Leiden, Universiteitsbibliotheek, beschreven in den catalogus van Dr. H. H. Juynboll, 1899.

Londen, East India House, beschreven door H. N. van der Tuuk, in het Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië, 1849, I, bl. 385 en volg.

Londen, Royal Asiatic Society, beschreven door H. N. van der Tuuk in de Bijdragen voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië, 3e volgreeks, I, bl. 409—474.

Londen, Britsch Museum, ibid. 3e volgr. VI, bl. 96—101.

Cambridge, door mij beschreven ibid. 6e volgr. II, bl. 1—53.

's Gravenhage, Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië, door mij, ibid. 7 volgr. VI bl. 181—248.

Brussel, Bibliothèque Royale, door mij ibid. 7 volgr. VI, bl. 501—519.

Parijs, Bibliothèque Nationale, door A. Cabaton (zie Revue du Monde Musulman, vol V, num V, p. 108: „la Bibliothèque nationale possède environ 250 manuscripts malais dont nous venons d'achever le catalogue et qui sera bientôt imprimé." [1])

Naar de eenigermate verouderde opmerkingen en zeer beknopte aan-

---

1) Deze catalogus is nog niet verschenen, zoodat geene verwijzingen naar de Parijsche verzameling konden opgenomen worden.

Enkele der afdeelingen, met name die over de Oendang oendang, van de Papers on Malay Subjects, onder redactie van R. J. Wilkinson, Kuala Lumpur, zijn verschenen toen dit werk bijna was afgedrukt.

duidingen van den inhoud van verhalen in De Hollander's Handleiding tot de beoefening der Maleische taal- en letterkunde heb ik evenmin verwezen als naar de bij M. E. Jacquet, in diens Bibliothèque Malaye, Journal Asiatique 1832, voorkomende titelopgaven, de oude notities van J. Leyden in de Asiatic Researches, X, bl. 158—289 en de nog oudere titellijst achter Werndly's spraakleer van 1736.

Naar het werk van Dr. C. Snouck Hurgronje *De Atjèhers* is niet bij elk daartoe mogelijkerwijze in aanmerking komend geschrift verwezen; eene verwijzing toch naar eene of andere bladzijde van deel II van dat merkwaardige boek is niet voldoende, daar telkenmale in genoemd deel belangrijke mededeelingen over Maleische werken en de Maleische litteratuur voorkomen, welke de lectuur van het geheele boek voor een ieder, die zich met de Maleische letterkunde bezig houdt, onmisbaar maken.

De taak van den bewerker van dezen catalogus is veelszins gemakkelijk gemaakt door de groote nauwkeurigheid en uitvoerigheid waarmede Dr. H. H. Juynboll de belangrijke Leidsche verzameling heeft beschreven; niet alleen komen in dit werk verwijzingen naar zijn boek tallooze malen voor, maar ook werd dikwijls door mij met erkentelijkheid gebruik gemaakt van zijne inhoudsopgaven, welke mij meer dan eens van anders onvermijdelijken arbeid hebben vrijgesteld.

Over de inrichting van dezen catalogus behoeft niets nader aangeduid te worden, daar elders reeds van de eigenaardige moeilijkheid der verdeeling van de Maleische litteratuur in hoofdstukken door mij gewag werd gemaakt. (Bijdr. t. d. T. L. & V. K. v. N. I. 7° volgr. VI, bl 182). Of de opgegeven jaartallen volgens de Mohammedaansche of de Christelijke jaartelling zijn, blijkt van zelf, zoodat het onnoodig voorkwam overal H. of A. D. bij te voegen.

De transscriptie der Arabische woorden is naar eene systematische methode, voorzoover de typenvoorraad der drukkerij het gedoogde; die transscriptie is bij veel voorkomende eigennamen en bij in het Maleisch overgenomene, zeer dikwijls voorkomende Arabische woorden niet toegepast. Wanneer in Maleische teksten Arabische eigennamen op bijzondere wijze worden geschreven, en daarin regelmaat te ontdekken was, is die afwijkende schrijfwijze in de transscriptie gevolgd.

INHOUD.

AFDEELING I.

VERHALEN.

AFDEELING II.

MOHAMMEDAANSCHE LEGENDEN.

AFDEELING III.

GESCHIEDENIS.

AFDEELING IV.

INLANDSCHE WET EN ADAT.

AFDEELING V.

GEDICHTEN.

AFDEELING VI.

ISLâM, STICHTELIJKE LECTUUR, EN RELIGIEUSE SUPERSTITIE.

A A N H A N G S E L.

LIJST DER IN AFDEELING VI VERMELDE AUTEURS.

A F D E E L I N G VII.

VARIA.

AANHANGSEL.
WOORDENBOEKEN EN WOORDENLIJSTEN.

AFDEELING VIII.

MINANGKABAUSCHE HANDSCHRIFTEN.

AFDEELING IX.

NAGEKOMEN HANDSCHRIFTEN.

AFDEELING X.
LATER AANGETROFFEN HANDSCHRIFTEN.

AFDEELING I.

VERHALEN

I.

HIKAJAT SĔRI RAMA. I.

Bat. Gen. 78, $34^1/_2 \times 22$ cM., 312 bl., 32 r. Latijnsch schrift.
Notulen 27 Juni 1871, IV, *d*.

Handschrift van de geschiedenis van Rama, welke is uitgegeven door P. P. Roorda van Eijsinga, Amsterdam 1843. Over de redactiën van het verhaal, naar de Bataviasche handschriften handelt D. Gerth van Wijk in het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, deel XXXVI, bl. 401—434, naar welk opstel in de volgende bladzijden meer dan eens verwezen zal worden.

Over dit manuscript wordt in genoemd opstel gehandeld op de bl. 406, 407 en 408; daar wordt melding gemaakt van een toevoegsel aan het begin over de jeugd van Rawana, en van eenige verschilpunten met de uitgave.

Voorin staat: „Historie van Rawana alias Dhosomoeko koning van Ngalengko . . . . . of Historie der Reuzen en Apen als onderdeel van de Ramayana (Romo)".

Na een geslachtsboom van Rawana volgt een „Toneel op Langka (Ceijlon) Tijdperk 2387+1851=4238 jaar geleden", en daarna volgen de „Handelende hoofdpersonen."

Boven aan den tekst staat: „Anno mundi 1374(?) Locus Taprobona," en de uitdrukking: „Wabihie Nastain Bilallah inie Hikajat" wat vertaald wordt met: In nomen Domini omnipotens D. O. M." (*sic*).

Slechts de eerste bladzijde is vertaald; verder is alleen de rechterhelft der paginas met den Maleischen tekst beschreven. Links zijn enkele inhoudsaanduidingen gegeven (welker waardeering bij Gerth van Wijk voorkomt op bl. 406), waarvan eenige hier volgen:

Bl. 5. vorst Ditikatja der Reuzen te Silladar Poera.

Bl. 7. Tjitro-bahar, Tjator-bojjo (4 schouderige) koning der Baraksa's (Reuzen) aan den opgang der zon, zoon van Bromo Rodjo.

» 18. Bromodjoyo broeder van Niwolokotjo.

» 22. Ditikoetjo sneuvelt.

» 27. Toewan Poetri Raksapandi te Damar Poera huwd de dochter van Bromolodjo.

» 33. De Reusachtige Rawana wordt naar Langkapoera gewezen.

» 34. Asomo Rodjo sterft.

» 35. Begin der eigenlijke Historie van Rawana.

» 36. Dialogus tusschen Adam en Rawana.

» 47. Rawana verdeeld zijne heerschappij.

1 Ario bibisono, broeder $^{1}/_{2}$.

2 zoon $^{1}/_{4}$

De laatste aanteekening is:

Soebali Radja Nangada wordt vorst van Lagara. Rama blijft te Langkapoero, Djanggapalawa, zijn zoon, gaat naar Maharasagala.

Voor verdere bijzonderheden van dit HS worde naar de genoemde paginas van vermelde verhandeling verwezen.

II.

HIKAJAT SÉRI RAMA II.

Bat. Gen. 136, $33^{1}/_{2} \times 21^{1}/_{2}$ c.M. 226 bl., 23 r.

Notulen 1891, Aug. 1, *h*.

Dit Handschrift is volkomen gelijk aan de uitgave; zeer net geschreven.

Voorin staat: Copie van een handschrift uit Palembang.

Dit handschrift is niet in bovenbedoeld opstel besproken, daar het na dien tijd in het bezit van het Bataviaasch Genootschap is gekomen.

III.

HIKAJAT SÉRI RAMA III.

Bat. Gen. 204, $29^{1}/_{2} \times 19^{1}/_{2}$ cM., 238 bl., 22—28 r.

Een slordig en uit niet bij elkaar behoorende gedeelten samengesteld handschrift, met twee verschillende handen.

De eerste bladzijden zijn gescheurd.

Het القصة op bl. 6 valt samen met dat van bl. 20 r. 6 v.o. der uitgave, bl. 3 r. 8 v.o. met bl. 16 r. 1 dier uitgave, en het begin der zeer geschondene eerste bladzijde met bl. 13 r. 4 (دان كاتت) der editie.

Enkele stukken komen met de parallelle gedeelten der uitgave geheel overeen; verder is:

Hs. bl. 11 r. 6 = uitgave, bl. 23 r. 7
» » 32 r. 6 » » » 35 r. 5 v.o.

Na bl. 35 eene lacune; dan

Hs. bl. 36 r. 9 v.o. = uitgave, » 24 r. 4 v.o.

Na bl. 37 komt eene andere hand tot bl. 47; de twee handen wisselen zonder goede aansluiting af.

Het القصة van bl. 94 Hs = idem der uitg. bl. 53.
» » » » 103 » » » » » » 59.
» » » » 110 » » » » » » 63.

Dan volgt onmiddellijk de geschiedenis van بڠوان كتام en Indra Dewi, terwijl hetgeen in de uitgave onmiddellijk volgt in het handschrift op bl. 114 vermeld wordt.

Het القصة van bl. 115 Hs. = idem bl. 64 der uitgave; na bl. 115 is eene lacune, ook later veelmaals. Verder:

Bl. 122. Rawana in zee geworpen en door zijn wagen meëgevoerd.
» 133. Ontstaan van Hanoman.
» 138. Rawana ontvoert Mandoedaki.
» 153. Strijd van den karbauw حامبق met Maharadja Balia.
» 210. Rawana schaakt Sita Dewi.
» 222. De haren van Rawana en Mandoedaki samengevlochten.
» 234 القصة komt overeen met idem van bl. 171, r. 6 v. o. der uitgave, en het slot van beide teksten is hetzelfde.

Twee redacties, eene meer uitgebreide en eene die met de editie overeenkomt, zijn in dit HS. dooreengemengd.

IV.

HIKAJAT SĔRI RAMA IV.

Bat. Gen. 252, 33 × 20 cM., 400 bl., 18 r., gedat. 17 Nov. 1896. Uit eene inlandsche leesinrichting.

Voorin staat, na de mededeeling dat het handschrift voor *f* 0.10 per nacht te huren is, de waarschuwing dat de moslims dit verhaal niet mogen

gelooven, maar het slechts mogen bezigen om er leering en gelijkenissen uit te trekken.

De tekst is in alles, eene enkele uitweiding uitgezonderd, geheel gelijk aan dien der uitgave.

Achteraan staat weder eene mededeeling aan inlanders en Chineezen aangaande de huursom en de noodzaak harer betaling, onder het opschrift

سبب سكمڤل ناسي

V.

HIKAJAT SĔRI RAMA V.

Collectie v. d. W. 141. 33 × 21 cM., 370 bl., 19 r.

De laatste dertien bladzijden zijn gevuld met een gedicht (19 r.) waarin de Ramageschiedenis bezongen wordt.

Dit HS. begint met het verhaal der ontmoeting van Anoeman Toegangga, welke in de uitgave op bl. 151 vermeld wordt.

Het begin luidt:

القصة مك ترسبوتله فركتانن كڠكڠ مك سمالم ايت برهنتيله اي ستله
كايسقكن هارين مك كڠكڠ دان سكل راج٢ دريدالم بومي فون داتڠله دڠن
سكل رعيتن كفد هنومن شهدان مك اوله هنومن دباوان مڠادف سريرام ستله
ترليهت اوله سريرام مك سكلين فون سجود دان مپمبه سريرام مك سريرام فون
ترلالو سکچيتا مليهت روف انمنت كڠكڠ ايت سروف دڠن هنومن اركين
مك دسافون سريرام كڤلان دانكرهن تاڤي ليهر يغدفاكي اوله سريرام دولڠن باكي
ورنان ايت سواة مانكم دوالڠن فوله بوة نكري هركان ستله ايت مك هنومن
فون ترلالو سکچتان مليهت كرنيا سريرام اكن انقن ايت كلكين مك سكل راج٢
ايتڤون دبري نكرة دڠن سفرتين ايت سبرمول اڤون انمنت كڠكڠ ايت
ايكورن برتبو٢ دڠن كملا روفان فوته سفرة فيرق دان موكان سفرة موك مانسي
سبڠكڠ بروم دان برايكور جوك كنجي يڠ سبلس ايتڤون دمكين سما روفان
سبب ككنلن كارن مانيكم فد ايكورن برباڬي٢ ورنان*

Het overeenkomstige stuk in de uitgave luidt:

مك هنومن توڬڠڬه دان سڬل راج يڠ تعلق كڤد ڤتال مهيراني ايت
داتڠ منعلقكن ديرين كڤد سري رام مك سري رام فون ترلال سڠت مليهت

رڤان هنومن توڠکڠله ايت سروڤ سکال دڠن هنومن مک لال دساڤو سڤون اوله
سري‌رام کڤلان توڠکڠله دان دانڬرهين تالي ليهر يڠ دڤاکي اوله سري‌رام ايت دولڠن
باڬن (*sic*) ورنان منيکم ايت ادڤون ايکرن توڠکڠله ايت برتبوه دڠن کمال دان
رڤان ڤوته سڤرت ڤيرق دان مکان سڤرت مانشي سهڠڬ برايکر دان برروم جوڬ

Omtrent den inhoud van dit handschrift vindt men mededeelingen in bovengenoemd opstel, bl. 408, r. 9 v.o. — r. 2 v.o., bl. 411 en bl. 412, r. 1 — r, 5.

De volgorde der gebeurtenissen is eene andere dan die in cod. Leid. 1689 (LXIV).

Hier wordt onmiddellijk de voortzetting van den strijd en het sneuvelen van Rawana's vier zonen vermeld. Daarna de dood van Gangga Mahasoera door Rama's hand; van de ziel van ميرب (zie Juynboll, Catalogus, bl. 43) is geen sprake.

Ook hier wordt Indratjit als zoon van Rawana voorgesteld; zijn strijd tegen Rama wordt in vele paginas beschreven. Rama wordt gewond, maar van het voorafgaande (zie catal. bl. 44 bovenaan) is niets vermeld. Maharadja Biboesanam en Soegarba en سکربردان en Hanoman Nila Angkada helpen Rama. Eerst daarna wordt het uitrukken van den berg, hier Bĕlagiri geheeten, vermeld, en daarna het dooden van de op Sitti Dewi (*sic*) gelijkende vrouw. Met overgroote uitvoerigheid worden de gevechten beschreven; de dood van Indratjit wordt eerst op bl. 60 vermeld. Op bl. 68 begint de episode van موله فتاني (ook ملفتاني). De gebeurtenissen die verder verhaald worden komen vrijwel overeen met die welke in zooevengenoemden cod. Leid. voorkomen, maar de volgorde is dikwijls verschillend.

De verwonding van Laksamana staat op bl.				99.
De samenvlechting der haren	»	»	»	107.
De drek van den wereldstier	»	»	»	108.
De zonnestilstand	»	»	»	109.
ڤردن ورن (hier ڤردوان)	»	»	»	117.

Verder is het verhaal van dien codex in dit HS. zeer goed te volgen, met geringe afwijkingen in eigennamen.

VI.

HIKAJAT SĔRI RAMA VI.

Collectie C. St. 143, 17 × 13 c.M., 898 bl., 13 r.

Van dit zeer netjes geschreven handschrift is verslag gegeven op bl. 412

van vermeld opstel, waar verschillende bijzonderheden omtrent de in dit HS. vertegenwoordigde redactie worden opgenoemd.

Het handschrift begint „met de komst van Hanoman bij Begawan Tjakra, zijn overgrootvader, dezelfde die elders Sang Perdana heet, en Begawan Koetama, zijn grootvader", en eindigt „met het leggen van den dijk, waarover Rāma's leger naar Langapoeri trekt".

Het laatst medegedeelde is het verhaal der apen die twee visschen openden en daarin duizenden ingeslikte visschen vonden; met de visschen worden de lieden van Hanoman gespijzigd, waarna allen naar het eiland ڤوانم مثيا gaan. Het Hs. eindigt abrupt met de woorden: مك در ڤولو ايت مك تمبق ايڤقون همڤرله سمڤيله ڤڠكا ڤوري مك سري‌رام ڤون ترلال سڠجت ملیهت ڤكرجان سڬل هلبالڠ ايت سڤرت دتيڤ٢

Het eerste gedeelte boven bedoeld (spijziging met de visschen) vindt men in de uitgave, bl. 143, bovenaan, maar anders voorgesteld.

VII.

HIKAJAT SĔRI RAMA VII.

Collectie Br. 14, 30 × 20 c.M., 525 bl., 17 r.

Over dit handschrift handelt het bovengenoemde artikel op bl. 408 en 409 en passim. Het begint aldus:

„De Maharadja Bisnoe in de negri Kajangan heeft een zoon Sĕri Rama geheeten; eens is deze in Kajangan aan het spelen; hij ziet de schoone prinses Dewi Andjani, die op de punt van een naald in de zee staande haar boetedoening volvoert (*bertapa*), wordt verliefd (*kadatangan sjahwah*), zijn *manikam* valt in zee en wordt door Maharadja Bajoe in den mond der prinses gebracht".

De inhoud van het laatste gedeelte is:

Tilawi gaat naar Ratna Sendari Dewi, en verzoekt zijn ouders haar te mogen terugsturen; de ouders duchten de boosheid van Biboesanam en staan het niet toe; hij berust daarin, verwaarloost zijne vrouw en verblijft bij zijne andere vrouw Indra Koesoema Dewi. Biboesanam hoort het met ergernis; hij bouwt later de stad Boedi Poera Nagara, waar hij Laksamana en Hanoman ontvangt. Bardan Tjatradan gaat naar zijn land terug; de naam van dat land is Ispahan (!).

De episode van genoemden codex Leid., zie Catal. bl. 46, r. 4—11 wijkt hiervan belangrijk af. Boedi Poera Nagara is ايدي ڤوري de stad niet door

Biboesanam maar door Rama gebouwd; in de uitgave, bl. 183, ten rechte 173, r. 11 v.b., heet die stad Ajodja Poera Nagara.

Over het algemeen heeft deze redactie (voorzoover de verbastering van de Ramalegende op dezen naam recht heeft) weinig gemeen met die der editie.

Eene andere Ramageschiedenis maakt een deel uit van de Sĕrat Koṇḍa; men vindt haar in No. 209, deel II en III.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1689, 1755 (2), 1936 en 3248, Nos. LXIII—LXVI, Catal, bl. 40—50.

Londen, Royal Asiatic Society, No. 22.

Londen, East India House, M'kenzie-coll. No. 64.

VIII.

SĔRAT KAṆḌA.

Bat. Gen. 209, 21×17 c.M., drie deelen.

Bij gebrek aan betere benaming is aan dit geschrift de titel Sĕrat Kaṇḍa gegeven, daar in de met dien algemeenen titel aangeduide Javaansche geschriften in dezelfde volgorde als hier het godenverhaal, dat van Watoe Goenoeng en dat van Rama (vl. den zgnden Rama Kĕling) voorkomt. Tot de speciale Ramamaterie is dit geschrift niet te rekenen, evenmin is het onder de Ardjoena-Widjaja stof te rangschikken, welke beide vereenigd voorkomen in cod. Leid. 2309 en 2048, Vreede-Catalogus der Javaansche en Madoereesche Handschriften der Leidsche Universiteitsbibliotheek, III en IV. Evenals in laatstgenoemd manuscript verkeerdelijk de titel „Boekoe Soerat Romo Kawi" voorkomt, wordt in dit handschrift ten onrechte de titel Hikajat Sĕri Rama aangetroffen.

Deel I, 366 bl., 15 r. gedateerd 30 April 1884.

Achteraan staat:

تمت له منورون حكاية قكم دالغ داري بوكو يغ قرتام ياءيت قدا
هاري اثنين بولن رابيع الخير بتاوي قد اقطوبر 1892

Deze datum is die van het beëindigen van het afschrift: het Hs. is gecopieerd naar een uit Bandjarmasin ter leen ontvangen tekst. Zie daarover Notulen XXIX (1891), bl. 97 en XXX (1892), bl. 58, 75 en 90.

Inhoud:

In den kajangan is een heerlijke bloem; Batara Goeroe plukt haar, en

bewaart haar in een tjoepoe, waaruit na eenen dag een meisje te voorschijn komt, dat hij Dewi Sĕri noemt. Op raad van Narada laat hij haar verplegen in eenen tuin. Batara Wisnoe Moerti bemerkt dat de bloem geplukt is; hij ziet Dewi Sĕri en huwt met haar. Dit brengt een gara-gara teweeg, waarop Wisnoe en Dewi Sĕri uit den hemel gebannen worden.

[Dit verhaal (bl. 1—14) wemelt van Javaansche woorden en volzinnen.]

Daarna volgt het verhaal van Basoenadara en Basoenadari met de tweelingdochters Sintoe en Landap; Sintoe, aan wie eene ellendige toekomt is voorspeld, droomt dat zij omgang heeft met Batara Goeroe; zij wordt zwanger, en baart eenen zoon: Watoe Goenoeng. Diens geschiedenis, uit den Babad Tanah Djawi bv. welbekend, wordt daarna verhaald

Ter vergelijking met de overeenkomstige Javaansche geschriften, worden hier de hoofdpunten van het verhaal met vermelding der bladzijden aangegeven:

Bl. 23. Sintoe en Landap ontmoeten buiten Madangkamoelian *(sic)* den asceet Radja Raksitama van Goenoeng Lapi;

» 28. Droom van Watoe Goenoeng.

» 46. Zwerftochten van Batara Wisnoe Moerti; geboorte van Raden سريكتي en zijne avonturen.

» 59. Maharadja Adjasila Arga Siba in Madangkamoelian.

» 75. Wisnoe en zijn zoon in het veld geworpen; ontmoeting met de widadari Indajawati

» 92. Antaboga de heer van den oceaan en zijne dochter Pĕrtiwi (wati); Naga Pĕrtala.

» 108. Indrapoera met vorst Maharadja Brahmana; Bĕrawa Soekandi met vort Maharadja Singa Datikoewatja; de veldheer Raden Tjitra Baha en zijn zoon Raden Rahwana (welke naam op bl. 131 wordt afgeleid van *rah* → bloed); avonturen van Rahwana.

» 137. Hij komt te Langkapoeri, en krijgt twee zoons: Raden Indradjit en Raden Dewantaka.

» 170. Rahwana bestijgt den hemel; ontmoeting met Maroeta, Dasamoeka e.a.

» 186. Wisnoe incarneert zich als Ardjoena Widjaja; Dewi Sĕri incarneert zich als Dewi Tjitrawati.

» 197. De berg Arga Poespita met den asceet Bagawan Djĕti; zijn dochter Ratna Sarindi en zoon Bangbang Kĕrtanadi. Optreden van Sĕmar en Noeroegareng *(sic)*.

» 225. Het portret van Tjitrawati gemaakt.

» 242. Geschiedenis van Langkapoera onder Dasamoeka.

» 246. Ardjoena Widjaja in Tandjoeng Poera.

» 252. Strijd van Kërtanadi en twee reuzen.

» 268. Vervolg van de geschiedenis van Rahwana in Langkapoera.

» 270. Mahesapati door Ardjoena Widjaja verlaten; Tjitrawati en Sarindi.

Bl 277. Dasamoeka als garoeda over de zeeën vliegende; gevecht met Rahwana.

» 301. Langkapoera geheel verlaten.

» 313. Mahesapati onder Ardjoena Sasra.

» 328. Mandarapoera onder Bana, zoon van Ratoe Émbok met broeder Bagawan Rawatamadja; de eerste door Dasamoeka gedood.

Deel II. 214 bl., 16 r.

Het begin, midden in eenen volzin, is aldus:

كارن سوده للوهورن راتو عداتن اورڠ كاله يود استرين دتاون تاداڤت
توان سلجي لاڠث ڤولا اڤكه توان سڠكلن تياد هيڠا جادي استرين راتو لڠكا ڤورا
كارن ايت راتو ليڠويه ڤرا راتو سا ايسي جڬت سموان تعلق ڤدان دان ديوا
سورا لاي ايتڤون تكوت ڤدان

Inhoud:

Dastarata hoort van eene weduwe dat zij de door hem gezochte vrouw als bloemenverkoopster heeft gezien, en dat deze door den vorst is opgenomen. Hij doet zich nu voor als kleinzoon der weduwe, en komt zoo bij Poetri Bëndondari, die hem bij zich neemt; hij maakt zich bekend, en vertelt hoe Rahwana gestreden heeft met Bagawan Rawatmadja, hoe hij Rahwana misleid had, en hem nu vreesde. Zij belooft hem hulp.

Ter vergelijking met den Javaanschen Rama volsta het volgende uittreksel:

Bl. 13. Geschiedenis van Bagawan Rësi Koetama, wiens stamboom langs vele wegen en generaties tot Batara Moelia wordt teruggevoerd. De widadari Ratna Oendaradi wordt zijne vrouw; zij pleegt overspel en krijgt Andjani, Soebali en Soegriwa; daarna volgt het verhaal van de ontdekking hunner onechtheid, gelijk ook voorkomt in HS. 78. (I) Avonturen der drie kinderen.

Bl. 27. Dastarata krijgt Dajaprana en Dajakrama, en bij Soekasalia: Logawa en Mardaka.

» 28. In Langka is Bëndondari, de vrouw van Rahwana, bevallen van een kind, dat hij in een kistje in zee laat wegdrijven.

» 30. Geschiedenis van Nagara Mantilidiradja onder Maharadja Rësi.

» 31. Geschiedenis van Soebali.

Bl. 43. Geschiedenis van den reus Mangkoeboeana van Boemi Loka; vervolg van de geschiedenis van Soebali en Soegriwa.

» 50. Geschiedenis van Sintadewi, dochter van Maharadja Rĕsi.

» 63. Logawa en Mardaka komen bij Langkapoera, waar men bezig is met het schieten met pijlen op lontarboomen; de wedstrijd met de bekende gevolgen.

» 104. Vorst Mahesasoera en Kiskandaran: strijd met de dieren.

» 114. Soebali wachtende op Soegriwa.

» 134. Geschiedenis van Andjani (in Wandari) die van Hanoman bevallen is; diens jeugd en avonturen. Vervolg van de geschiedenis van Soebali en Soegriwa.

» 160. Optreden van Sĕmar en Noeroegareng.

» 163. Vervolg van het verhaal van Hanoman.

» 177. In Boemi Loka: Diktjasinga en Diktjawigraha.

» 188. Adipati Koembakarna en Aria Bibisan.

» 190. Hanoman op weg naar Langkapoera; vele avonturen.

» 209. Sĕri Rama verleent audiëntie aan al de zijnen; men spreekt over Hanoman die al zoo lang weg is; onder dat gesprek komt deze juist aan, en doet verslag van zijn wedervaren.

Dit deel eindigt midden in een zin.

Deel III, 442 bl., 17 r., gedateerd: Bandjarmasin 17 Nov. 1884, maar het afschrift zelf: Batavia, 8 Januari 1893.

In het begin wordt de afgebroken volzin voortgezet:

برساوكان مكن دان ميڠم مهاراج ساريراما دان لقسمان اري ۏيبيسان
مك بݢند راتو ڤيكير ددالم هاتين يو اريا ۏيبي‌سان اين اداله جوك انق
دان ايستريڽ باڽق كوباري وارت اي ادا دڠري اين مك الون ڤڠندك
راتو هي سودارا etc.

Verhaald wordt hoe Hanoman den last krijgt de familie van Wibisan (meestal zoo geschreven) af te halen.

Dasamoeka zendt twee reuzen uit; hun verhaal brengt Rahwana tot woede. Hanoman komt bij Ditawilakrama, wien hij mededeelt dat Wibisan, door hem uit gevangenschap bevrijd, met Rama in Poentjawati is. Hij strijdt met Indradjit.

Bl. 10. De stad Sangkala Boemi naar Poentjawati gebracht; optreden van Soegriwa en Anggada Anila.

» 25. Santika vertelt zijn droom; optreden van Sintadewi.

Bl. 32. Rahwana en de patih Rahasta (فرحستا). Uitvoerige beschrijving van den strijd tusschen Soegriwa en Hanoman, waaraan meer dan honderd bladzijden gewijd worden.

» 136. Optreden van den zoon Rahwana Ganggamina in den samoedra agoeng. De strijd steeds voortgezet. Optreden van de dieven Anggarsaran en Anggarsarani (bl. 172), van Patala Maraim en voortdurend optreden van Sĕmar en Togok.

» 202. Strijd van Hanoman en een djinn; optreden van Maroeta Soeta.

» 228. Audiëntie van den vorst van Poentjawati.

» 231. Voortzetting van den strijd.

» 241. Geschiedenis van Moeloentani in Wiraboemi; de strijd wordt algemeen.

» 269. De sprekende pijl Brahma Kala van Indradjit; hij sneeft (bl. 290).

» 300. Laksamana in bezwijming.

» 308. Rahwana op zijnen wagen Djaladara; hij berispt zijne vrouw.

» 320. Het samenknoopen der haren. Strijd tusschen hem en Hanoman.

» 333. Rama laat het groote vuur aanleggen.

» 339. Soeriatmadja (Wibisan) te Langkapoera; Rama wel bewaakt in Poentjawati.

» 352. Dewi Tridjati vertelt hare geschiedenis; zij blijkt de dochter van Rahwana te zijn.

» 363. Sinta Dewi bevalt van Boetalawa; vlucht in het woud.

» 367. Rama in droefheid over de scheiding. Optreden van de gewone wajangfiguren Noeroegareng, Sĕmar, setan's.

» 397. Gevecht van Laksamana en Tendjomaja (Dewi Indra Nadi); Datawilakrama bestrijdt haar; ook Boetalawa, die later met haar huwt.

» 417. Het kenteeken der oorringen.

» 418—442. Rama wordt opgevolgd door Boetalawa.

Rama vindt zich oud en afgeleefd; hij zegent Wibisan en alle anderen; allen willen met hem in den dood gaan, maar hij gedoogt dat niet. Een ieder geeft hij opdrachten, een ontzaglijke brandstapel wordt aangelegd; Sinta Dewi vraagt drie dagen uitstel alvorens hem in den dood te volgen; ziende dat zij nog aan de wereld gehecht is, wordt hij vertoornd op haar, en wijst haar toe aan Laksamana. Maar later heeft hij berouw, en bemerkt dat hij haar ten onrechte verdacht heeft; Batara Soekma (als Batara ka manoesia) eischt haar

voor zich op; te vergeefs bestrijdt Laksamana hem; hij is de aloes van Rama. Rama zelf wijst Sinta Dewi toe aan Batara ka manoesia, bestijgt den brandstapel en vaart op ten hemel.

IX.

HIKAJAT PANDAWA.

Bat. Gen. 15. 32 × 20 cM., 476 bl., 23 r.
Notulen 28 Juni 1866, III, 2.

In het begin (maka tĕrsĕboet pĕrkata'an ada soeatoe tjarita orang dĕhoeloe kala dari pada bĕhasa Djawa dipindahkĕn kapada bĕhasa Malajoe) wordt vermeld dat dit geschrift uit het Javaansch is vertaald.

Over dit handschrift behoeft hier niet uitvoerig gehandeld te worden, daar het door H. N. v. d. Tuuk uitvoerig is geëxcerpeerd in het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, deel XXV, bl. 489—537. Over de taal zegt hij: „de taal is alles behalve zuiver en behoort tot hetgeen de leerlingen van Roorda ten onregte „de gewone spreektaal" gelieven te noemen. Blijkbaar draagt de afschrijver hiervan de schuld, want uit een handschrift in mijn bezit ..... blijkt het dat er ook eene redactie in goed Maleisch bestaat."

Dat HS. is het n° LXXI, Leiden.

Het in dit HS. vervatte wajang-verhaal is geenszins de echte Pandawa Lima, de Maleische bewerking van het Bhâratajoeddha, waarvan Van der Tuuk uitvoerig verslag heeft afgelegd in deel XXI van genoemd tijdschrift, bl. 1—90.

Een toepasselijk gedicht besluit het handschrift.

X.

HIKAJAT PANDAWA PANTJA KALIMA.

Collectie C. St. 111. 31 × 20 cM., 354 bl., 21—23 r.

Een dergelijk verhaal als het vorige.

Het begin ontbreekt. Het HS. vangt aan met den strijd van Dewa Barata met de twee boeta's: دافت ممبونه فد بچاراڠ مات جوڬ ديوا برات
اوليهن سسل فول هتيڽ مپوروهكن اي سساوڠ فرڠ ايت

Dit staat, met eenigszins andere woorden, te lezen in IX bl. 6.

Enkele afwijkingen zijn bv. Koenti in Bada Nagara, hier Dewi ڤنت; Mandoerani, hier Mandoerini e.d.

Het slot is مک تياده ترسبت ڤرکتاءنن انترج دان کاتوة کاچ برتاڤ سرت منجديکن ديرين کاچ دان بنتيڠ ايت

Dit staat in IX op bl. 209, r. 5.

Telkens zijn er grootere en kleinere afwijkingen van IX te bespeuren; van de Bhâratajoeddha-stof is in dit geschrift meer verwerkt dan in IX. De nieuwe alinea in Tijdschrift XXV bl. 533 komt overeen met bl. 345 van dit HS.

Het laatste wat hier verhaald wordt is dat Antaradja een witte olifant wordt, en zich Liman Pĕtak noemt, en Gatotkatja in een banteng verandert: Toegoel Oeloeng. (Bij Van der Tuuk, l. c. bl. 533. r. 2 v. o. Toenggal Oeloeng).

Zie verder bij XII.

Dit abrupt eindigende, en door verschillende handen geschrevene HS. is uiterst slordig, en vol doorhalingen.

XI.

HIKAJAT PANDAWA DJAJA.

Collectie Br. 2, 25 × 20 cM., 274 bl., 19 r.

Dit gevlekte en vuile HS. begint met het verhaal van het dobbelen van Darmawangsa met Doerjodana; Aria Manggala en Sangkoeni dienen als bord, Sang Sana als dobbelsteen. Het begin van dit handschrift komt overeen met hetgeen op bl. 6 van deel XXI van het Tijdschrift verhaald wordt; de daar aangehaalde woorden komen bijna geheel eensluidend voor op bl. 1 van dit HS., dat inderdaad met de Londensche Pandawageschiedenis identiek is.

De bij Van der Tuuk l. c. onderscheidene alineas vallen in dit HS. op de volgende bladzijden:

v. d. Tuuk	Handschrift.
bl. 10	bl. 36 (na bl. 38 eene lacune).
» 13	» 60
» 14	» 63
» 15 onderaan	» 77
» 17	» 98
» 18	» 101
» 43	» 141
» 63	» 171

bl. ibid.	bl. 172
» 65	» 174
» 67	» 178
» 79	» 228 (Sasrabahoe hier Satrabahoe).

XII.

HIKAJAT PANDAWA LIMA.

Collectie Br. 3, 30 × 19 cM., 362 bl., 21 à 22 r.

Het begin ontbreekt.

Op bl. 12 wordt verhaald van de droefheid van Arja Praboe, en het optreden van Maharadja ڤنت بدي. De eerste groote afdeeling begint op bl. 29 met inhoud: Basoedewa huwt met Arsawati en Andanoe.

De volgende hoofdstukken hebben denzelfden inhoud als de afdeelingen van X.

Br. 3.		C. St. 111.	
bl.	38	bl.	61
»	46	»	69
»	51	»	78
»	53	»	79
»	66	»	95
»	73	»	99
»	83		ontbreekt
»	92	»	115
»	101	»	123
»	110	»	131
»	111	»	133
»	114	»	135
»	120	»	141
»	151	»	173
»	156		ontbreekt
»	191	»	191
»	191	»	191
»	200	»	219 (hier zijn nog 3 afdeelingen tusschen).
»	219	»	235 (» » » 2 » »).
»	223	»	237

bl.	225	bl.	239	
»	243	»	255	
»	246	»	257	
»	254	»	265	(opschrift eenigszins anders).
»	271	»	279	
»	275	»	283	
»	286	»	293	
»	298	»	303	
»	304	»	311	(hier is nog éene afdeeling tusschen).
»	306	»	313	
»	310	»	316	
»	314	»	317	
»	316	»	319	
»	318	»	329	
»	330	»	331	
»	334	»		hebben andere titels dan de laatste
»	357	»		twee capita in C. St. 111.

Dit HS. eindigt met de vermelding der aankomst van Batara Kēsna in Martawangsa, waarna de schrijver mededeelt:

شهدان تياد لاكي ساي بولي چرتراكن فركتاٴن اين كران هابس دي
فون نصح تتفي چرترا اين ساي تياد بولي چرتراكن لاڬي ادن هاري سفتو
ادان تله هابس جوا ادان*

XIII.

HIKAJAT PANDAWA.

Collectie Br. 177, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 245 bl., 23 r.

Een jonge copie van een tekst die zeer na verwant is aan dien van cod. Leid. LXXI, minder met dien van B. G. no 15, met geringe verschillen in eigennamen, als Pantjalipoetra: Mantjalipoetra.

De alinea op bl. 500, in deel XXV van genoemd Tijdschrift valt hier op bl. 113; in 't algemeen vertoont dit HS. de redactie van LXXI voornoemd.

Van welk wajang-verhaal dit manuscript is, blijkt niet.

Het begin is:

مک دمولدکن ججر اوله کڠ سيڠوهون اڠيڠ سقما ديوات مليا رايا
دفيندهکن ديتان ملايو دکرڠکن سکلا بوجڠکا دان دفنتسکن اوله دلڠ يڠ فنديء

Het slot is:

مک تياد ترسبوت لݢي فرکتاءنڽ فداوا سده دفوتوسکن اوله دلڠ يڠ
منجيجرکن چريتا اين ادفون سموان حيکاية فتم اين فمباييسن چاريتان اين

XIV.

HIKAJAT DARMA WANGSA.

Collectie v. d. W. 143, 31½ × 20 cM., 58 beschr. bl., 21 r.
Fragment van een pandawa-geschiedenis.

Het begin luidt:

وبه نستعين بالله (sic) على اين صاحب الحيکايت چريت زامن
دهولو کال درفد ساتة منفکوڠ فرچينتاءن دان بيراهي يعني تياد برکفتوسن مک
دکاراڠ اوليه فقير يڠ ميسکين دان دفاتوت اوليه اوراڠ زامن دهولو کال دان
داتور اوليه سکال جوهاري دفينداهکن داري بهاس جاوا کفدا بهاس ملايو ادفون
چريت اين درفد فنداو فنچه کليما دڠري ايندرا فراستاء

In het begin wordt vermeld dat Darmawangsa beraadslaagde met Batara Kĕrasna en Maharadja Mantjapati en de dĕmang's en toemĕnggoeng's over het invorderen van de belofte van Doerjodana, dat Batara Kĕrasna zich daarmede belastte, dat hij uittoog door allen uitgeleide gedaan, de stad Astinapati bereikte, en de vier bagawan's ontmoette.

In negen regels wordt dit verhaald; van de ampele beschrijving op bl. 18 en 19 bij van der Tuuk, in deel XXI voornoemd is hier niets te vinden.

Het laatste wat hier vermeld wordt is de droom van Batara Kĕrasna waarin Batara Goeroe en Indra hem gelasten de Pandawa's te bewegen om Astinapoera te verlaten en zich naar Martawangsa te begeven. Dit geschiedt. Ganda Koesoema blijft de stad bewaken, Darmawangsa wordt geëerd en bemind. Kĕrasna gaat naar Daroewati; Darmawangsa regeert met beleid.

Dit alles is te vinden op bl. 72, r. 4 v.o. — 1 v.o. en bl. 73, r. 9 van voormeld deel XXI; de aldaar aangehaalde woorden برقولکن بکند سلامة سمفت ديتس تخت luiden hier برقاءولکن مبراج درمهراڠس تتف ددالم ديتس تخت کرجاءن ايت فرکرجاءنء

Hetgeen in de bl. 18—72 verhaald is, is hier samengedrongen tot een beknopt verhaal zonder beschrijvingen.

Ambakarna heet hier Karna, Kĕsna: Kĕrasna. Bradjatiksna loengit (bl. 28, r. 1), hier (bl. 11, r. 2) برجتاكس لوڠيت

De pericopen vallen in het referaat als volgt:

	HSS. 134.			Ref. v.d. Tuuk.
bl.	17	القصة	bl.	32
»	24	»	»	38 r. 5
»	30	»	»	43 » 20
»	33	»	»	47 » 1
»	40	»	»	56 middenin
»	45	»	»	65 r. 15 v.o.
»	47	»	»	67 » 3
»	54	r. 2 v.o.	»	72 » 10 » »
»	55	» 5.	»	72 » 4 » »

De meer of minder verbasterde bhâratajoeddha-legende wordt in enkele wajangverhalen verwerkt, en komt in secundaire versie in een enkel handschrift voor; de echte Pandawa-materie echter — die trouwens in HSS. als IX reeds eenigermate vermengd is — wordt in geene der vier collecties der hier beschrevene manuscripten afzonderlijk behandeld.

Die materie is ook vertegenwoordigd in andere handschriften, nl.

Leiden, cod. 3195a, 3250 (Nos. LXVII en LXVIII) en 3377 (LXXI). [zie ook No. 3240 (LXXIV)].

Londen, Royal Asiatic Society, No. 2.

Londen, East India House, No. 87.

XV.

HIKAJAT PANDAWA LĔBOER.

Collectie v. d. W. 144, 19 × 14½ cM., 197 bl., 15 r.

Het abrupte begin is:

مك تيته سڠات باݢله توان سكلين فد سنتف تيڠكلي سبجا دو هيدڠ كالو اي داتڠ ادفون سڠات دڠن فراميسوري ترللو سوكا مليهت اورڠ فد سنتف

De inhoud is als volgt:

De echtgenoote van Darmawangsa gaat henen.

Lacune.

De vorst برد جايڠ (ook براجا نيلا) vraagt welke vorsten nog niet aan hem onderworpen zijn, waarop het antwoord is: وكرد سيسنا [1]) van Mandapoera Nagara; hij gelast het land aan te vallen en den vorst te vangen; de grensstreken worden verwoest, de vorst is radeloos. In Martawangsa is Ardjoena in de gedaante van Tjekel Soekma Diloeih met de trouwe Sĕmar en Tjĕmoeris; zij vernemen het bericht van den inval, en begeven zich in den strijd; de panakawans met hun gewone optreden helpen den aangevallen vorst, en bezorgen hem de overwinning. Nu trekt براجايڠ zelf uit; de strijd wordt hervat, en de vorst wordt door Tjekel gedood, die daarmede de hand der prinses van Mandapoera Koesoemanati verdiend heeft, en den titel Praboe Anom Mangkoe Nagara verkrijgt. Alle door de gezanten van براجايڠ verjaagde kluizenaars beklagen zich bij Sĕri Djaja Krama, naar wiens land, Poerawati, de strijd zich verplaatst; de vorst verliest den eersten slag en sneuvelt. 37. Krĕsna gaat op verzoek van Dewi Sambadara Ardjoena zoeken, want de Korawa's willen Martawangsa aanvallen; hij wil de vrouwen en kinderen in veiligheid brengen naar Poerawati; daar hoort hij hetgeen geschied is; hij komt in Dewalawati en bindt den strijd met de overwinnende raksasa's aan. Gatotkatja ziet dit van uit den hemel, Krĕsna verwelkomt hem en noemt hem Ki Poerabaja; hij onderwerpt den reuzenaanvoerder en geheel zijn heir.

Bl. 44. De geschiedenis der Pandawa's hervat. Narada spreekt den Bagawan in zijn ascese toe; Bima wordt geroepen, maar is niet wakker te krijgen. Narada wekt hem; Bima woedend over deze stoornis, mishandelt hem. Darmawangsa komt tusschenbeiden, en met Bima en Nakoela gaat hij naar Martawangsa, waarheen Krĕsna alle Pandawa-vrouwen brengt.

Op bl. 49, r. 1 v. o. staat fasal 10: mĕngatakĕn Batara Krĕsna hĕndak mĕntjari Ardjoena dan tĕrsĕboet poela Ratoe Korawa hĕndak mĕnjĕrang.

Krĕsna zoekt Ardjoena te vergeefs, ook Soejodana kan hem niet vinden; de Korawa's rusten zich toe voor den strijd tegen de Pandawa's tot schrik van Batari Koenti, die te Astinapati vertoeft. In het eerste treffen vluchten de Pandawa's, maar Bima verbetert de kansen. 65. In Indra Poespa is Pantja Wira Djaja die elke schoone vrouw bezitten wil; hij hoort van de vrouw van den Pandawa Sastra Widjaja, de zuster van Krĕsna; haar eischt hij op, en na weigerend antwoord ontvangen te hebben, trekt hij ten strijde. Intusschen wordt de groote strijd voortgezet. Ardjoena wordt nog steeds gezocht, in Mandoepoera vindt Krĕsna hem vermond, zij herkennen elkaar, Oegrasina hoort met schrik wie zijn onbekende helper was. Allen naar Martawangsa. Pantja Wira Djaja

1) Later اوكرا سينا

was ter plaatse verschenen, en een moorddadig gevecht begint. Ardjoena helpt de Pandawa's, Karna verwondt hem, waar door de bloem *widjaja koesoema* (bekend ook uit de Hikajat Maharadja Boma) wordt hij weêr hersteld. 91. Poerabaja hoort dat Dewarawati *(sic)* omsingeld is door het leger van Pantja Wira Djaja; Indra en Batara Goeroe bespreken deze zaak, en gelasten Narada aan Gatotkatja het bevel om den vijand te bevechten over te brengen. Op zijn pĕtapan toefde ook Hanoman in vermomming; met den in zijn ascese gestoorden woedenden Gatotkatja raakt hij in strijd.

95. Zekere widadari Indara Sari deed ascese wegens een onwillekeurig verzuim door haar in den hemel begaan; op zeer bijzondere wijze (maninja dari oedara djatoeh kapada moeloetnja) had Gatotkatja haar bezwangerd. Hij verzoent zich met Hanoman, en gaat naar de belegerde stad; daar woedt hij onder de belegeraars, en doodt Pantja Wira Djaja, maar ook Raden Samba was gesneuveld, doch met ajar oerip herleeft hij. De groote strijd wordt voortgezet.

Bl. 115. Tjaritĕra XII (§ 11 of Tjar. XI is niet aangegeven).

Indara Sari bevalt van een zoon, die sprekend op zijn „vader" gelijkt; Doerga zorgt voor hem, en noemt hem Toenggal; voorspoedig groeit hij in den kajangan op, gewoonlijk met den bijnaam Adi Bĕramoe aangeduid; later vraagt hij wie zijn vader is, en moet drie jaren tapa doen om het te weten te komen.

Zoo doet hij, en daalt naar de aarde af. Eerst komt hij te Mĕrtjoenagara, waar hij twist zoekt en velen doodt, waarna de vorst nederig tot hem komt, en hem langdurig te gast houdt. Daarna gaat hij naar Tjantaka onder Dati Koemala; hij valt dezen aan, en overwint hem.

Bl. 146. Tjaritĕra XIII. Pantjawati wordt belegerd door een door de goden vervoekten raksasa, wiens malapataka alleen door Adi Bĕramoe kon „diroeatkĕn", Oetara Gangga (en Singa Djĕlĕma) is zijn naam. Velen hadden reeds gepoogd hem te dooden, begeerig naar de schoone prinses die als belooning zoude afgestaan worden.

Bl. 160. Tjaritĕra XIV. Ook Poerabaja bestrijdt hem, ook Ardjoena, doch te vergeefs. Adi Bĕramoe komt ter plaatse, goden helpen hem, en hij overwint.

Bl. 172. Tjaritĕra XV. Het land en de prinses Poespa Sĕri Djati aan hem afgestaan. Daarna trekt hij naar Astinapoera, onderweg tracht men te vergeefs hem zijne vrouw te ontrooven.

Na bl. 184 eene lacune. Hij ontmoet Gatotkatja, die hem verloochent, zij bevechten elkaar met allerlei gedaanteverwisselingen, de natuur komt in beroering, de hemel wordt bijkans verschroeid; Narada daalt af om alles op te helderen, waarop de strijdenden scheiden, en Narada den zoon voor den vader

doet knielen. Vroolijkheid heerscht in Marta. Batara Krĕsna begeeft zich daarheen, ter feestviering.

XVI.

HIKAJAT ANGKAWIDJAJA.

Bat. gen. 180, 33½×21 cM., 198 bl., 26—31 r.

Dit achteraan Hikajat Pandawa Lima genoemde HS. heeft aanvankelijk den volgenden inhoud:

De Pandawa-vorst Darma Wangsa gaf audiëntie aan Sang Bima. Hun gesprek loopt over Sang Ardjoena, wiens vrouw كبزرزم is. Uit Djĕnggala Manik komt Sang Batara Krĕsna, die evenals Ardjoena naar een kind verlangt; beiden gaan naar den Mĕrbaboe om kinderzegen van de goden af te smeeken; Soejodono van Koerawa en Sang Drona gaan met hetzelfde doel derwaarts. Op dien tocht laten Petroek en zijne gezellen zich op de bekende wijze gelden. Ardjoena en de Pandawa's worden door storm getroffen door den invloed der Karawa's; hij komt aan den bloemenberg bij den pandita Parma Kanda en diens dochter Poergawangsi; hij huwt met haar en zij baart Poergiwa en Poegiwati (23). Dan gaat hij naar zijne eerste vrouw, die intusschen bevallen was van Raden Bagoes Tandjoeng Anom. Krĕsna krijgt een zoon Laksamana Andjasmara; Raden Bagoes wordt herdoopt in Abimanjoe, later in Angkawidjaja; hij verlooft zich met Soendari (38).

Dit stemt geheel overeen met Leidsch HS. LXIX, en het vervolg vertoont geene afwijkingen, en het begin van LXX wordt hier in dienzelfden vorm aangetroffen.

Verhaald wordt nog dat de vorst van Indrawati Tjiptanggara geneest van zijne blindheid, en dat een brief met berichten over de schaking van Soedari wordt afgezonden; zie LXX, r. 5 in den Catalogus. Kort na dit bericht eindigt het HS. abrupt.

Ander handschrift.
Leiden, cod. 3221 en 3244, Catalogus, bl., 52—54.

XVII.

HIKAJAT MAHARADJA GARĔBAK DJAGAT.

Bat. Gen. 251, 33×20 cM., 205 bl.. 18—19 r., gedateerd 19 Nov. 1892
Uit eene inlandsche leesinrichting.

Wajang-verhaal van den volgenden inhoud:

Darma Wangsa en Darma Koesoema zijn in het Pandawaland met Bima, Ardjoena, Sakoela, Soedewa, Pringgandani's zoon Poerabaja, Ardjoena Tandjoeng Anom, Angkawidjaja, Soestira, Sĕmar en de zijnen en anderen. Zij toonen den vorst een ring van Ardjoena, afkomstig van Narada; Gĕroeboek, Anggaliak en Garang moeten dien aan Narada terugbrengen, die er reeds naar gezocht had ook in Astina, waar Drona, Biladewa, Boeloesrawa, Doersasana e. a. waren; nergens was de ring, *rasoeng djari* genaamd, te vinden geweest, eene belooning op het vinden was uitgeloofd, en vele onschuldigen, van diefstal verdacht, waren gedood op de plaats waar Drona de wacht hield.

Daar komen Gĕroeboek en de zijnen, vol angst dat de belooning hun ontgaan zal, Abiasa helpt hen, zij komen in strijd met Drona, worden overwonnen, en geven hem een valschen ring hun door Abiasa geschonken; zij begeven zich naar den *Soeralaja*, een zwijn en een raksasa bevechten hem, 4000 maal bedriegt Gĕroeboek zijne tegenstanders met een valschen ring, wat steeds eene teleurstelling wordt voor Drona en hen die de belooning begeeren.

Eindelijk geeft Gĕroeboeg den ring aan Narada (bl. 28).

Op hun terugtocht worden zij door de teleurgestelden aangévallen en gedood; Lesan Poera en Samba nemen het voor hen op, en verslaan de aanvallers. Lodera komt daar op zijn wereldreis, en doet de lijken herleven; ijlings gaan zij terug.

Op raad van Drona eischt de vorst de hoofden van Sĕmar en de zijnen; door den nood gedwongen moet de vorst den eisch inwilligen, en Ardjoena zal hen onthoofden. Bl. 58. Maar Sĕmar verandert van gedaante, en noemt zich Tjatrik Marga Sĕmirang. Zijne drie zonen waren met Lesan Poera en Samba teruggekomen, zij hooren wat hen te wachten staat, en gaan naar Ardjoena, die deernis met hen krijgt en hun geen leed doet; zij vinden den veranderden Sĕmar en herkennen hem niet, met zijne toestemming baden zij zich in den vijver der gedaanteverwisselingen, en veranderen zich: Gĕroeboek in Garĕbak Djagat, Anggaliak in Laja Anggalaja, Nalagareng in Nala Goeriang Nala.

Sĕmar weet iets van Bandjarnagara, welks vorst Bandjar Parsangga Gĕroeboek indertijd gedood had; hem valt Nala Goeriang met de anderen aan. Garĕbak Djagat wordt daar vorst, en laat te Astina door zijne twee broeders het hoofd van Drona opeischen; hevige strijd, de broeders weerstaan allen, Drona gevangen en weêr verlost door Bambang Soetama. Zij vluchten naar de Pandawa's om Ardjoena's hulp te vragen; de twee volgen hen, Ardjoena bestrijdt hen veertig dagen.

Garĕbak Djagat en Tjatrik Marga Sĕmirang gaan hen zoeken, vinden

hen nog strijdende; ook hen bevecht Ardjoena, zijne krachten begeven hem, hij verdwijnt. Drona wordt onthoofd, en het lijk wordt ten toon gesteld; Bambang Soetama was gevlucht.

Bl. 127. In Djĕnggala is Darawati; eenen droom volgende gaat hij naar Astina, ontbindt daar de gevangenen, trekt verder naar het Pandawaland, pleegt overleg met de Pandawa's om in Bandjarnagara het hoofd van Drona te stelen; dit gelukt, het hoofd wordt op het lichaam geplaatst en Drona herleeft. Garĕbak Djagat gaat naar het Pandawaland om den vorst van Djĕnggala te straffen; hij vecht met Poerabaja en anderen, drie maanden lang. De vorst belooft hem Drona uit te leveren, indien hij den hemel kan bestormen. Hij neemt dat op zich, en bestrijdt de goden.

Bl. 160. Darawati gaat Ardjoena zoeken, en vindt hem versteend op den Meroe, eene straf der goden!

In den hemel woedt de strijd, de goden verliezen, en roepen de hulp der Pandawa's in. Garĕbak Djagat beschouwt zich als overwinnaar en eischt Drona op; allereerst bedreigt hij Narada, deze geeft hem een raadsel op, indien hij dat raden kan zal Narada zijnen wil volgen.

Narada en Batara Goeroe gaan naar Ardjoena en onttooveren hem. Garĕbak Djagat had het raadsel opgelost en wilde hemelheer worden. Ardjoena komt ter plaatse, een geducht gevecht vangt aan. Drona ziet het aan, Tjatrik Marga Sĕmirang bespringt hem, en nederig vraagt hij om genade. Ardjoena verliest den strijd. Opeens wordt Garĕbak Djagat door een pijl getroffen; hij verdwijnt en Gĕroeboek verschijnt; evenzoo gaat het met de drie anderen. Sĕmar spoedt zich naar de Pandawa's.

Algemeene herkenning en vergeving. Ardjoena gaat naar Marta, Drona naar Astina; groote vroolijkheid is alom.

XVIII.

WAJANG PANDOE.

Bat. Gen. 241. 33 × 21, 281 bl., 18 r. gedateerd 6 Aug. 1890.

Door eenen dalang van Kampoeng Padjagalan verteld aan den schrijver op Pĕtjenongan, uit wiens leesinrichting dit HS. afkomstig is.

Inhoud:

Bramana doet Parikanan ontstaan, die naar de aarde moet afdalen met Maja Sitti. Een der goden, voor een langen lakon willende zorgen, incarneert zich in Sĕmar, en stelt zich aan Parikanan voor als diens verzorger door de

goden gezonden. Zij stichten de stad Mandili Diradja. Sëmar laat vier werktuigen worden tot menschen: Gëroebook, Anggalia, Tjëmoeris en Gareng. Sitti Maja bevalt van Koemoenoejoesoe Bl. 5. Vorst Koesambërat en zijn dochter Maliwati; een vorst uit de zee vraagt haar, wordt afgewezen, en bestrijdt den vader, die vlucht naar Parikanan. Koemoenoejoesoe huwt met Maliwati, en gaat tapa doen op den berg Kali Sarang.

Bl. 12. In den hemel besluiten Batara Djaja, Langlang Boeana, Batara Lodera en Dewa Roedji om Doerga en zijne zuster Kamirati naar de aarde te zenden met vijf der dewa's; hunne stad wordt Tjampaka Wëdar. Doerga wordt Kalimantara en Kamirati: Soeragini; hij vraagt om de hand van Sadatwati, de dochter van Batara Goeroe, de twee boden krijgen een weigerend antwoord en binden al de goden.

Narada roept Koemoenoejoesoe ter hulp; deze helpt, maar wordt op den berg Indra Gila geworpen. Narada doet het kind van Maliwati ter wereld komen; dat kind, Sakoetëram genaamd, gaat de goden helpen, maar wordt ook op den Indra Gila geworpen, aan den anderen kant. De goden moeten toegeven, en de twee boden brengen Sadatwati naar hun heer. Het huwelijk wordt gesloten, maar in de sponde wordt hij papier, en zij inktschrijfsel; dit wordt door Narada aan Koemoenoejoesoe gebracht; deze valt Soeragini in Tjampaka Wedar aan, doodt haar, en zij verdwijnt terwijl er een omslag omlaag valt *(saroepa amplop)*, dat bij het papier blijkt te passen. De vijf patih's verdwijnen en worden een pajoeng en vier pijlen.

Koemoenoejoesoe en zijn zoon vestigen zich in de stad, die nu Saptarangga genoemd wordt. Sakoetëram huwt met Maja Sari, dochter van den vorst van Koentah Diwa. Koemoenoejoesoe en zijne vrouw trekken zich terug naar den Kali Sarang, die nu Gadjawiah genaamd wordt. Bl. 53. Ook Parikanan wordt kluizenaar, hij en zijn zoon keeren tot hun oorsprong terug. Sakoetëram krijgt eenen zoon سقكري en later سقكرا

In Manggada is vorst Tjitra Dewa met zoon Tjitra Koesoema en dochter Tjitrawati; de zoon verslaat allen die dingen naar hare hand; de vader vraagt hulp aan Sakoetëram, deze zendt سقكري die overwint en huwt met Tjitrawati (bl. 80).

Nu over Dati Kamoedjan zoon van Boeat Lawa en Sitti Maja dochter van Indradjit; Dati Kamoedjan huwt met Kaliwati; hij wordt vorst in Pantjawati, dat herdoopt wordt in Bandjar Katoeman. Sakoetëram treedt af en wordt vervangen door سقكري; سقكرا wordt patih, hij gewint Poerasara, Sëntanoe en Sambiwara van wie de oudste den vader vervangt.

Koesambërat, de schoonvader van Koemoenoejoesoe geeft het rijk over

aan zijnen zoon, deze aan zijnen zoon, tot op Wangsapati die zich vorst van Warta noemt. Diens sperma valt in zee, een visch eet het op, Batara Djagat opent den visch, en er komt een meisje uit, dat wegens haren stank Laramis genoemd wordt. Wangsapati voedt haar op, wegens haar stank wordt zij door ieder geschuwd; dan wordt zij overhaalveervrouw op de Dĕrmajoe-rivier. Daar zal een koningszoon haar genezen.

Bl. 95. Poerasara gaat tapa doen, de vogelen nestelen op zijn hoofd en broeden er jongen uit. Sĕmar wekt hem, en hij vervloekt de pĕrit-vogels, zoodat zij weinige jongen krijgen, tot heden toe. Hij gaat zwerven, komt bij Laramis en geneest haar van haren stank, maar haar boot, een poesaka nog wel, verdwijnt: die was in een knaap veranderd, evenzoo haar stank.

Daarop gaan zij naar Wangsapati, die hen doet huwen, waarna hij met haar teruggaat. Sĕntanoe had inmiddels drie kinderen gekregen: Dewa Brata, Tjitĕranggada en Tjitĕrasina.

Bl. 120. Poerasara gaat tapa doen, Laramis heeft een vrijage met Sĕntanoe, Dewa Brata tracht haar te dooden, Sĕmar redt haar en brengt haar bij Poerasara. Sĕntanoe zet hen na, de beide broeders duelleeren, maanden lang, de heele natuur komt in beroering. Onderwijl bevalt Laramis van Ganggasoeta. Het duel duurt jaren. Batara Djagat scheidt hen en verzoent hen; beiden gaan terug, Poerasara gaat naar Wangsa, Sĕntanoe gaat tapa doen. Dewa Brata verzoekt Poerasara om te regeeren, maar hij voelt zich oud, en laat zijne kinderen Ganggasoeta, Gandamana, Ken Tjaka en Ken Tjaroepa roepen; Laramis gaat naar Saptarangga, dat herdoopt wordt in Ngastina. Daar regeert zij.

Bl. 146. In Basmak [1]) is een vorst met drie dochters: Amba, Ambaliki en Ambawati. De nageboorte van de jongste wordt tot twee reuzen Goembaga en Goembagi, die de vader gevangen houdt. Vorst Basmak looft zijne dochters uit aan hem die de reuzen overwinnen kan; na vele anderen komt Dewa Brata en verslaat hen en krijgt de drie dochters.

Tjitrasina en Tjitranggada vragen ieder om eene; dit wordt goedgekeurd, en men viert de drie huwelijken. Maar Dewa Brata verlaat zijne vrouw. Amba verkleedt zich als man, vindt hem en smeekt om mede te gaan, doch wordt bij ongeluk door hem gedood; hare ziel voorspelt hem straf.

Bl. 180. In den Soeralaja hooren Tjitra Anggada en Tjitrasina dat zij naamgenooten hebben in Astina, menschen, geen batara's! Zij gaan daarheen, en gelasten hen een anderen naam aan te nemen, na weigering volgt strijd, eindelijk sneven de prinsen van Ngastina. Abiasa en Ganggasoeta willen geen vorst wor-

1) Zie den inhoud van HS. B. G. 15. weergegeven in Tijdschr. Ind. T. L. en V. K. deel XXV, bl. 489 sqq.

den; de eerste moet huwen met Ambaliki en Ambawati. In den hemel worden de goden bestookt door de naga's Nagarangsang en Nagakilat; de goden roepen Abiasa ter hulp, deze komt met Ken Tjaka en Ken Tjaroepa, die weggeblazen worden; steeds loert Nagakilat op Dewi Mampoeni, Gandamana wordt weggeblazen en komt met de anderen op de vroegere tapa-plaatsen. Narada bedwelmt de zwangere Ambawati en doet uit haar een zak met drie kinderen te voorschijn komen, en werpt dien in het hemelsche strijdperk, met veel moeite kan Nagakilat het openen, de drie kinderen Dastarata, Pandoe Dewa en Widoera Bambang Sittadjit zijn niet ongedeerd, in den hemel worden zij opgevoed. Dewa Nata doodt Nagakilat, Dastarata krijgt van Dewa Rodji toovermiddelen, de andere naga wordt eveneens gedood.

Bl. 253. In Widara Kĕndang is vorst Basoe Kawiti met dochter Koenti Nila Prata en zonen Basoe Dewa en Aria Praboe; die dochter moet op Poelau Kĕntjana wonen, god Soeria bezwangert haar. De vader wil haar uithuwelijken, ziet haren toestand, wil haar dooden, wordt door Soeria daarin verhinderd, die haar kind uit haar oor doet komen; het wordt Soeria Tamoedjoe genaamd en in Martalaja opgevoed.

Dastarata wordt vorst in Ngastina, Abiasa naar Widara Kĕndang waar wedstrijden zijn om Koenti, die door Pandoe Dewa Nata verworven wordt. Bl. 275. In Gandarsina is Gandardesa met dochter Gandawati en zoon Angandara, deze wil Koenti hebben, Abiasa met zoon en schoondochter komen daar; een strijd ontbrandt, Gandardesa wordt overwonnen en geeft Gandawati aan Pandoe, die ook Roekmani, de zuster van den overwonnen Larasoema krijgt. Allen gaan naar Ngastina.

Dit moderne, Bataviaasch getinte, wajangverhaal heeft nog een vervolg, gelijk blijkt uit de woorden.

اين حيكاية ادا لاكي سمبوڠنن فد لاين قريشان يائت فندو تورون فد
فندوا ليما

Zie daarover het volgend nummer.

XIX.

HIKAJAT GĔLARAN PANDOE TOEROENAN PANDAWA.

Bat. Gen. 253, 33 × 20½ cM., 198 bl., 19 r., gedateerd 15 April 1890; uit eene inlandsche leesinrichting.

Dit HS. vangt aan met het verhaal van Widara Kĕndang, dat in het voorgaande nummer op bl. 253 begint. Het verhaal is hier echter uitvoeriger, en op het eind wordt vermeld dat Dastarata Roekmani verkrijgt, en dat Abiasa wederom tapa gaat doen op den berg Indrakila.

Op bl., 83 gaat de geschiedenis verder als volgt:

In Koesambĕrat zijn twee prinsessen Irangwati en Irang Danoe, reeds 999 prinses hadden ze ten huwelijk gevraagd, thans komen de prinsen van Widara Kĕndang om hare hand. Een groot gevecht vindt plaats. Basoe Dewa en Aria Praboe komen daar, tijdens het gevecht van Djoerit Wĕsi en Bandjar Patoman, zij geraken met dezen in strijd, Basoe Dewa overwint honderden en verkrijgt de beide prinsessen. Hij volgt zijnen vader op in Widara Kĕndang, om kinderzegen te verwerven gaat hij een gouden hert zoeken.

Bl. 108. In Giri Gasar is vorst Mesa Sĕmbawa van het geslacht Siloeman uit de zee; deze had de prinsessen van Koesambĕrat gevraagd, is nu woedend en verandert zich in Basoe Dewa, zijn patih in een gouden hert, en gaat naar Widara Kĕndang; kort daarna komt de echte Basoe Dewa terug en bemerkt het bedrog, maar degeen die het gouden hert heeft kan niet verdacht worden; zij vechten een jaar lang, totdat Mesa Sĕmbawa verdwijnt, en weêr zich zelf wordt. Ook het hert verdwijnt. Nu wil Basoe Dewa Irang Danoe dooden maar Aria Praboe brengt haar op den Wilis.

Bl. 126. Nu over Ngastina. Gandawati verlangt naar kinderen; het blijkt dat Koenti en Roekmani nog maagd zijn. Dit brengt opschudding te weeg in den hemel, het feit was te wijten aan de defectheid der mannelijk echtgenooten. (Hier verwijst de Pĕtjenonganśche schrijver naar de uitvoerige, afzonderlijke werken, bij hem te verkrijgen.) De goden veranderen zich in dieren en doen de copulatio voor aan Pandoe Dewa Nata, hij doet het na, schiet uit boosheid op de goden, en wordt in den hemel gehaald om gemarteld te worden; de vrouwen treuren, maar Abiasa komt en troost ze.

De god Basoeki gaat in den buik van Irangwati, en wordt na negen maanden geboren als Kakarsana. Koenti droomt van haren heengeganen man, en wordt deswege zwanger, vijftien maanden lang, eindelijk bevalt zij van Darmakoesoema. Later bevalt zij van een zak dien niemand openen kan. In alles helpen Sĕmar en de zijnen, zij dringen zelfs in den hemel door om raad te vragen; na eenigen strijd kunnen zij Batara Goeroe spreken; deze geeft een wapen, zij gaan terug, openen den zak, en er uit komen Wala Koedara en Aria Djaja Sina. Volgens anderen werd de zak geopend door wilde dieren in het woud, volgens weêr anderen werd de zak door Darmakoesoema opengekrabd. Wederom wordt Koenti door eenen droom zwanger, en baart een kind dat Bambang Djanawi, Djanaka, Ardjoena, Kawistana en Soerialaga genaamd wordt.

Bl. 180. Roekmani, door Koenti onderricht, wordt ook door eenen droom zwanger en baart Kĕmbar Soelasi en Sakoela Soedewa. Roekmani bestijgt vrijwillig den brandstapel en gaat ten hemel. Sĕmar blijft zorgen voor de vijf Pandoe-zonen.

Dit gemoderniseerde wajangverhaal wordt met een toepasselijk vers besloten.

XX.

HIKAJAT ARDJOENA MANGOENDJAJA.

Bat. Gen. 191. 33 × 21½ c.M. 177 beschr. bl. 36—37 r. gedateerd 15 Maart 1876.

Een wajang-verhaal, welks inhoud aldus begint:

Een land Pantjawati; de vorst aldaar was opgevaren ten hemel, en niemand wilde er regeeren. Drie apen: Soegriwa, Pépoet Poetih en Hanoman bespreken de zaak. Ook eene stad فوارا فدكرا met vorst Ganda Koesoema en twee broeders Ganda Widjaja en Ganda Prawata en den garoeda Paksi Térdjang Sioet; hij hoort van Ardjoena in het Pandawaland, en gelast den garoeda de vrouw van Ardjoena te stelen. Darma Koesoema vertelt een waarschuwenden droom van hem aan den vorst van Djĕnggala Manik, wat dezen tot groote waakzaamheid aanzet; desniettegenstaande voert de garoeda zijn voornemen uit. Gatotkatja achterhaalt hem en ontneemt hem de vrouw, doch moet haar weer loslaten; deze poging wordt door anderen in de lucht en op den grond herhaald, telkens verwisselt zij van grijper, maar wordt toch door den garoeda ontvoerd. Ardjoena gaat haar zoeken den 8en Februari 1878 De korawa's trekken naar de verlatene stad.

Intusschen was de garoeda met vele belagers in strijd geraakt, o.a. met Anggada en Hanoman. De pandita Drona zet de korawa's aan om Sadewa en Kawintarsah te vangen; een geweldige strijd ontbrandt; Petroek en de zijnen treden als naar gewoonte op. Sadewa en Sakoela gevangen. Kawintarsah verdwijnt. Ardjoena door Anggada naar Pantjawati gevoerd.

Op bl. 45 begint een gedeelte over de avonturen van Kawintarsah, hoe zij de uitruisting van Ardjoena vindt, en zich Ardjoena Mangoendjaja noemt.

Evenals het voorafgaande stemt ook het volgende in hoofdzaken overeen met cod. Leid. 3241 (LXXV), nu en dan met eenigszins andere namen.

Het schrift is onduidelijk en de taal zeer gebrekkig. Achteraan een vers over de beteekenis van vele in het verhaal voorkomende eigennamen.

Vermelding verdient dat het slot niet een gevecht, maar een algemeene verzoening is.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 3241, Catal., bl. 62—64.

XXI.

WAJANG ARDJOENA.

Bat. Gen. 244, 33×21 cM., 202 bl., 21 r., gedateerd 22 Mei 1897. Uit eene inlandsche leesinrichting.

Evenals alle voor deze inrichting door Moehammad Bakir ibn Sjâfi^cân ibn Oethmân ibn Fadli „toekang adjar anak mĕngadji" gemaakte boeken is ook dit zeer uitvoerig: de huurprijs per nacht is *f* 0.10.

Dit op met roode lijnen bedrukt kasboekpapier geschreven wajangverhaal heeft den volgenden inhoud:

In de Pandoe-stad zijn Bima Aria Roepa Tala Mĕndala Giri, Ardjoena Soerialaga Kawistana, Sakoela, Sadewa, Ratoe Pandawa, Gatotsoera Peringgandani, Minantawan, Minatĕradja, Angkawidjaja, Tandjoeng Anom, Dropadi, Soembadra, Sĕri Kandi, Sĕmar, Gĕroeboek Nalagareng, Petroek en Tjĕmoeris.

Ardjoena uit zich over de slechtheid van Darawati (in een gesprek met locale Bataviasche aardigheden); hij wordt ziek, allen doen geloften voor zijn herstel, en hij herstelt op eens. De vorst van Djĕnggala Darawati acht zich en zijne vrouw beleedigd, en trekt zich gebelgd naar Ngastina terug. De pandoe-prinsessen waren: Kĕbon Aroem, Sĕri Kandi en Dropadi; verder waren in Ngastina Pandita Drona, Baladewa, Karna, Boeloesrawa e.a. Darawati vraagt om hulp tegen Ardjoena; een gevecht ontstaat tusschen Samba en Wirsasena die verliest. De vorst van Djĕnggala doet een eed en zweert Ardjoena te zullen onthoofden; enkelen waarschuwen daartegen, doch zonder gevolgen, sommigen worden gevangen gezet. De vorst van Marta krijgt last Ardjoena te onthoofden, deze geeft zich over, en het afgehouwen hoofd wordt naar Ngastina gezonden. Angkawidjaja, Bambang, Soemitra en Soendari omhelzen het lijk; het lichaam gaat met hen onder de aarde en volgt het hoofd op deszelfs tocht boven den grond; onder het paleis aangekomen hereenigt zich het lichaam met het hoofd, doch zulks geschiedt alleen des nachts, overdag is het gescheiden. De drie medegekomenen hebben verbodene liefdes; spoedig wordt dit ontdekt, een groote strijd ontstaat, bataillons worden neêrgeveld, Ardjoena wint steeds veld, eindelijk vlucht de vorst van Djĕnggala in den hemel, waar hij opgenomen wordt. In Marta is groote opgewondenheid en ongerustheid.

Bl. 75. De vorst van Ngastina vraagt hulp in Langka Diradja, en bergt zich daar met Drona; Angkawidjaja valt die stad aan, Ardjoena bestookt den hemel, maar Narada onthoofdt hem. Zijn lichaam wordt in de rivier der widadari's geworpen, uit zijne ledematen ontstaan Soekmaroepa, Soekmadjanis,

Soekmamatjam en Soekwawarna. Widadari's minnekozen met hen, wat groote beroering in de natuur te weeg brengt; Ardjoena herleeft, de vijf bestrijden de goden; dezen vluchten naar den berg Parasoe, worden vandaar verjaagd, vragen overal om hulp, ook bij den zee-god, die zich echter aan Ardjoena onderwerpt.

Bl. 109. De goden roepen de hulp der zon in, overal achtervolgt hen Ardjoena, die zich telkens vermomt en zoo hunne hulde ontvangt. Bima, Sakoela en Sadewa worden ongerust, en gaan naar Langka, waar Angkawidjaja nog strijdende was; Gatotkatja belegert die stad om Darawati te vinden, ook Ardjoena komt daar, algemeene vlucht naar Marta. De goden roepen de hulp van den vorst van Marta in, Ardjoena treedt in onderhandeling, en Darma Koesoema eischt zijne onthoofding, hij wordt onthalsd, en zijn lichaam op den aloen-aloen geworpen. Ontzettende droogte gaat heerschen, alles versmacht, men begrijpt dat Ardjoena's dood daarvan de oorzaak is, de goden worden gedwongen hem te doen herleven, velen. o.a. Drona, verzetten zich daartegen, de oneenigheid ontaardt in strijd. De vier uit Ardjoena ontsprotenen gaan naar zijn lijk, hunne vrouwen de widadari's volgen hen en kussen het lijk: nieuwe wezens ontstaan, Ardjoena herleeft te midden van het strijdgewoel. De vijf nieuwe Ardjoena's worden door den opperste der goden naar Marta gebracht, eindelijk valt er regen, maar de strijd vermindert niet, allengs verdwijnen allen, en zoo eindigt de strijd. De goden vragen vergiffenis aan Ardjoena; algemeene verzoening, feest in Marta. De vreemde vorsten keeren naar hunne landen terug.

Een toepasselijk vers besluit het handschrift.

XXII

HIKAJAT POERASARA.

Bat. Gen. 178. 34 × 21 cM., 150 bl., 17 r., met vele groote platen.

Een sterk Bataviaasch getint wajangverhaal van den volgenden inhoud:

Sangjang wil een mensch maken en naar de aarde doen afdalen. Na een poedja van negentig jaren kwam er een lichtglans, en daaruit een jonge man, de god noemt hem Sangkara en geeft hem de widadari Asmajawati, die met hem naar de aarde gaat; de god draagt het hemelrijk op aan Sangjang Poenggoeng Batara Goeroe en verandert zich in loerah Sĕmar om Sanggara *(sic)* te vergezellen. Zij tooveren de stad Soekta Doerdja te voorschijn, twee malen achtereen komt een cycloon benevens een leelijke man op Sĕmar's gebed te voorschijn; hij noemt hen Gĕroeboeken Anggaliak Alias Petroek. Sanggara krijgt drie zonen: Santanoe, Sambiwara en Poerasara. Over den tweeden wordt niets verteld, de eerste en

derde gaan zwerven met Sĕmar, Gĕroeboek en Petroek honderden jaren, vinden Dewi Sĕiiwati met wie Sĕntanoe, op verzoek van Sanggara huwt, waarna deze naar den hemel terugkeert, en Sĕntanoe en Poerasara zijn rijk verdeelen. Spoedig gaat Poerasara weer zwerven, en gaat met de panakawan's naar den Parasoe.

Batara Goeroe voorziet de komst van eenen die grooter dan hij is: van Poerasara; hij gelast batara's hem tegen te houden, langdurig strijden zij met hem, en verliezen en verdwijnen; vier anderen vallen aan als wilde dieren, met hetzelfde gevolg; Poerasara begeeft zich naar den Parasoe. Sĕntanoe heeft intusschen eenen zoon Raden Pĕrbata gekregen. Honderden jaren is Poerasara in tapa; Batara Goeroe zendt vier batara's als jonge vrouwen vermomd en vergezelt hen zelf: zij trachten den asceet af te leiden, zonder gevolg. Ook Batara Djagat wendt eene vergeefsche poging aan, twee vogels nestelen op zijn hoofd, doch hij beweegt zich niet, vervloekt de pĕrit's die tot heden toe niet vele jongen meer krijgen, dan staakt hij den tapa en gaat weer zwerven met de anderen. Eerst dan eindigt de beroering in de natuur.

Bl. 37. In Wirata was Bagawan Wangsapati, gehuwd met Wargawati en dochter Raramis met een mooi uiterlijk, maar een onverdragelijken stank; haar vader gelast haar overhaalveervrouw te worden en aan iederen reiziger medicijn te vragen. Poerasara komt op haar veer, besmeert de prinses met koenjit van den Parasoe en geneest haar; zij geleidt hem naar haren vader, die hen doet huwen, waarop beiden naar Soektadoerdja gaan: zij wordt zwanger, en hij gaat weer tapa doen. Sĕntanoe wordt verliefd op zijne schoonzuster Raramis, tracht haar te bepraten, en zij om er een eind aan te maken eischt als liefdepand zijn land. Zijn zoon Pĕrbata bespiedt hem en wil uit ergernis Raramis dooden, wat Sĕmar verhindert door met haar in het bosch te vluchten. Den volgenden dag mist Sĕntanoe zijne vriendin, en volgt haar spoor; de achtervolgden komen aan den berg waar Poerasara in tapa is, en kunnen hem niet doen ontwaken, eindelijk maakt Sĕmar hem door zingen wakker en vertelt hem alles. Sĕntanoe komt ook daar op zijn speurtocht, hij bevecht Poerasara maanden lang zonder te eten of te drinken; de bosschen verbranden door den gloed der krissen, de geheele natuur is in opschudding.

Onder Batara Goeroe's schaduw baart Raramis eenen zoon: Ganggasoeta die alras naar zijnen vader vraagt. Bl. 122. Steeds strijden de broeders, de hemel verwelkt, de aarde beeft; alle dieren sterven; dit duurt jaren. Eindelijk scheidt Batara Djagat hem, en voorspelt de komst van Poerasara's nazaat Bambang Djanawi, die Ardjoena genaamd zal worden. Met wrok in het hart geven de broeders den strijd op, de goden beloven Poerasara dat Sĕntanoe en zijn zaad zal gestraft worden. Steeds smacht Raramis in het bosch; daar het kind

steeds naar zijnen vader vraagt, besluit zij naar Wirata te gaan. Poerasara hoort in den slaap een kind huilen.

Einde abrupt.

XXIII.

LAKON DJAKA SOEKARA.

Bat. Gen. 246, 33 × 21 cM., 96 bl., 34 r.
Uit eene inlandsche leesinrichting.

Inhoud:

Pandita Dipa Koesoema op den Indra Kila krijgt eene dochter Ratna Sari. Deze droomt van Ardjoena in het pandawaland, en kwijnt van liefdesverlangen, de vader verandert zich in een vogel en gaat Ardjoena lokken; deze volgt hem en den 22en October 1894 huwt hij met de dochter, die hij zwanger achterlaat om tapa te gaan doen op den Pakĕmbangan, waar een pandita is met dochter Ratnawati; met haar huwt hij, en laat haar zwanger achter. Hij komt terug in het pandawaland bij Soembadra en Sĕri Kandi, zijne beide vrouwen. Ratna Sari baart Djaka Tilangin, Sĕmar voedt hem op, later gaat hij zijnen vader zoeken. Ratnawati baart Bambang Soekara; ook die gaat zijnen vader zoeken.

Vorst Bandana, met dochter Danoedjawati wil alle pandawa's verdelgen. Djaka Tilangin echter overwint hem. Bl. 22. In Karang Kĕntjana is Parwa Koesoema met dochter Birantawati die alle pretendenten afwijst; de vorst van Astina Soejodana en Pandita Drona willen haar doen huwen met Doersasena. De vorst der pandawa's Darmawangsa heeft eenen zoon Pantjawala, die de prinses van Karang Kĕntjana laat vragen, een gevecht is het gevolg. Bl. 36. Djaka Tilangin mengt zich in het gevecht en wint, ook Bambang Soekara vecht mede. Zij beiden en de gezant van Astina Gatotsoera Pĕringgandani worden bij den vorst toegelaten; zij kennen elkander niet, moeten elkaar bevechten en dooden elkaar.

De hemel komt in beroering, Batara Goeroe laat levenswater brengen, waardoor zij herleven. Narada maakt hen aan elkander bekend. Djaka Tilangin huwt met Birantawati. Doersasana is naijverig en wil haar bezitten, en ontvoert haar. De afgezant komt in het Pandawaland terug met Soekara, dien Ardjoena omhelst; ook Djaka Tilangin komt daar. Ardjoena, Soekara, Djaka Tilangin en hunne volgelingen gaan naar Astina, waar spoedig strijd ontstaat. Doersasena was daar met zijne ontvoerde geliefde; hij moet vluchten, Birantawati wordt bevrijd, hij wordt gevangen, Astina verwoest, de vorst en Drona verbergen zich.

Bl. 67 Dastarata incarneert zich als pangeran Djatiwitana, hij helpt den vorst en Drona, ontmoet Sĕmar en de zijnen, en wil den sleutel der gevangenis bemachtigen, verkrijgt dien, en bevrijdt de gevangenen. Hernieuwde strijd. Te vergeefs bestrijdt Ardjoena Djatiwitana, ook Bima, vele weken; ook Praboe Djĕnggala en bijna allen uit het Pandawaland worden gevangen. Bl. 78. Pandoe Dewa incarneert zich als pangeran Djatiwilaga; hij zal de Pandawa's helpen, ontmoet Ardjoena en Bima die tapa willen gaan doen, brengt de bezwijmden weêr bij, bevecht Djatiwinata, overal, in de zee en in den hemel, de geheele natuur komt in beroering. Batara Goeroe bemoeit er zich mede, en zendt Narada om de vechtenden te scheiden; Dastarata krijgt ongelijk. Allen gaan naar den soeralaja terug.

XXIV.

HIKAJAT AGOENG SAKTI.

Bat. Gen. 260, 33 × 20 cM., 138 bl., 15—17 r., gedat. 18 Oct. 1892.
Uit eene inlandsche leesinrichting.

Inhoud;

Batara Goeroe is met Narada in gesprek. God Agoeng Sakti maakt opschudding met de widadari's. De twee goden veranderen zich in vlinders, paren met wijfjesvlinders, en hernemen hunne gedaante, maar uit die copulatie ontstaan ontelbare haarrupsen, die allen plagen door hevige jeuking. De goden willen Agoeng Sakti wegjagen, hij wordt vermorzeld en herleeft, wordt weêr stof, herleeft weder, hij is winnende. Batara Goeroe en Narada, ten einde raad, zoeken hulp op aarde en vinden een koperen afgodsbeeld; dat beeld gaat leven, zij noemen hem Batara Toengkang, en deze zal hen helpen. Maar Agoeng Sakti had een gouden beeld gevonden, doet het leven en noemt het Agoeng Doekat, deze zal hem helpen. Hij ontmoet Batara Toengkang; strijd. Agoeng Sakti vervolgt de twee goden, dezen vluchten naar den Parasoe, vragen nederig eenen asceet aldaar om hulp; hij blijkt niemand anders te zijn dan Agoeng Sakti! zij vluchten.

Indra die in den oceaan geworpen was wordt door Agoeng Sagara gered, de andere goden komen daar, en Agoeng Sagara is weêr Agoeng Sakti; hij verandert zich in Hanoman en in vele anderen. Bl. 70. Brahma doet tapa in de zee om de jeuking kwijt te raken; Agoeng Sakti verschalkt den vijand als Agoeng Boeana, weêr vluchten de goden; naar den hemel vlieden zij, en sluiten alle toegangen. Agoeng Sakti doet zich voor als medicijnmeester, wordt

binnengelaten, maar weldra ontdekt verdwijnt hij, en verandert zich in god Kamadjaja in Agoeng Nagara, geeft daar les in kasaktian, en maakt zich bekend. Strijd ontstaat. De goden zien in hunne boeken dat Sěmar hen redden moet, vier hunner gaan hem roepen. Maar hij is niet wakker te krijgen uit zijnen slaap, zij voeren hem slapende naar den hemel, ook daar kan men hem niet wekken. Nu moeten de Pandawa's helpen, twee goden gaan Sakoetarama halen.

Bl. 107. Intusschen strijden nog Batara Toengkang en Agoeng Doekat in alle elementen, ook in den hemel; daar worden zij brons, en tot wapens gesmeed. Sakoetarama bevecht Agoeng Sakti, doch moet den strijd opgeven. Nog steeds slaapt Sěmar; in het nymphenverblijf schrikt hij wakker uit zijnen droom, en is zeer verbaasd, en ook onthutst omdat hij eenen tand verloren heeft. Op eens doorschiet Sakoetarama Agoeng Sakti; deze vliegt in Sěmar's mond, en wordt tand. Allen verheugen zich, de helpers gaan terug.

XXV.

WAJANGVERHALEN.

Bat. Gen. 220, 35 × 21½ cM., 87 bl., 32 r. Latijnsch schrift.
Notulen 1876, bl. 30, en 1879, bl. 123.

Dit met bleeken inkt geschreven HS bevat drie lakons;
bl. 1—30 de lakon Poerabaja sakit;
» 37—59 » » Maharadja Baladewa;
» 65—87 » » Marakrama.

Uit de aangehaalde plaatsen der Notulen blijkt dat deze wajangverhalen, die te Batavia voorgedragen worden, door G. Busken Huët zijn aangeboden, en dat het eerste uit den mond van een huisjongen is opgeschreven. Oorspronkelijk waren er vier verhalen; bij Van der Tuuk, die over eene uitgave zoude adviseeren, is een, Branta Koesoema, verloren geraakt.

XXVI.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI I.

Bat. Gen. 132, 32 × 20 cM., 176 bl. 21 r.
Notulen 3 Febr. 1860, II, c.

Een bijna geheel vergaan en verteerd exemplaar, geheel onleesbaar.
Voorin staat: „Algᵉ Secretaris Baud."
In Not. XVIII; XII, sub No. 17 staat: „het einde van dit fragment

sluit zich aan bij het begin van dat, hetwelk in No. 137 der verzameling von de Wall is vervat."

XXVII.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI II.

Bat. Gen. 139, 35 × 22 cM., 238 bl., 16—19 r.

Dit HS. is eene copie van I.

Het heeft geheel denzelfden inhoud, dezelfde eigennamen en hetzelfde abrupte slot met dezelfde woorden als cod. Leid. 1709 (LXXVI), welks inhoud in Juynboll's catalogus bl. 65—67 geresumeerd is.

XXVIII.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI III.

Bat. Gen. 142, 23×17 cM., deel I, 976 bl., 15 r. deel II, 948 bl., 15 r.

Naar een HS. van Van der Tuuk en dat van de collectie v. d. W. No. 136 door Raden Djaja Sapoetra overgeschreven tekst, voor een deel critisch bewerkt door genoemden geleerde en L. W. C. v. d. Berg.

Tot bl. 162 zijn aan den voet der paginas varianten aangegeven; evenzoo is deel II ingericht. Het geheel is ontstaan door een bij genoemde geleerden gerezen plan om eene uitgave dezer hikajat te bewerken

Voorin staat eene aanteekening van „Raden Djojo Sipoetro":

I. „Hikajat dari toewan v. d. Tuuk dari no. 1—404 moepakat sama hikajat jang dari toewan van de Waal, dari no. 1—418, abis hikajat dari toewan v. d. Tuuk ada lain sekali tjaritanja.

II. Hikajat Kelana Praboe Djaka saja priksa dari no. 172—491 samoewa moepakat dengan hikajat jang dari toewan van de Waal itoe, dari no. 418 sampe djilid jang kedoewa no. 304."

Daarna volgt eene lijst van alle eigennamen die in het verhaal voorkomen.

Zie verder sub v. d. W. 136, het volgende nummer.

XXIX.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI IV

Collectie v. d. W. 136, 33 × $20^1/_2$ cM., deel I, 590 bl., 19 r., deel II, 528 bl., 19 r.

Het begin is:

وبه نستعين بالله علي اين حکاية جاوا مک دتورنکن اوله اورڠ چارا
ملايو کلورن درفد کيدڠ دان ککاوان (sic) درفد دالڠ يڠ بجقسان مک دفاتوة
دڠن چتران يڠ امت اندهء کراڠن دان چيتا براهي سفاي دافت اکن
مهيبورکن هاتي يڠ امة براهي ايت

Over den oorprong van het verhaal wordt dan het volgende medegedeeld:

Adapoen ditjaritĕrakĕn oleh orang jang ampoenja ini dari pada dalang Soemirada namanja ijalah jang amat masjhoer kapada tanah Djawa dan tanah Malajoe sjahadan maka adalah dalang Soemirada itoe adalah ia mĕnaroeh birahi akan anak pangeran Aria Djaja Wirata namanja maka anaknja itoe bĕrnama Raden Tjandradewi tĕrlaloe sangat baik parasnja sabab itoelah dikarangkĕn soeatoe lalakon ini soepaja dapatlah pĕnghiboer hati jang birahinja itoe dan soepaja lipoerlah dĕndam jang didalam hatinja itoe dan dalam itoepon birahi dimana akan hilang dĕndam itoe akan pĕrinja djoega poen dalang ditjaritĕrakĕn ini arakian maka adalah karangan ini sakadar mĕngambil adanja djoega karĕna tidak tĕrsamarkĕn dirinja roepanja daripada sangat mabok birahinja itoe lĕbih poela sĕgala toean jang arif dan bidjaksana mĕmatoet dia karĕna poen dalang orang jang tĕlah tidah chabarkĕn dirinja lagi maka barang kidoeng dan kakawin itoe setĕrĕbit tĕrĕbitnja tiadalah dalang tahoe akan salah dan bĕnarnja lagi.

Daarop begint het verhaal aldus:

In den hemel zijn Batara Asmara Dewa en Asmara Djaja met de andere goden genoegelijk bijeen. Batara Kala had de wereld rondgereisd en kwam bij Batara Asmara Djaja, wien hij vertelde dat alles op aarde zooveel stiller was dan weleer, toen de pandawa's er nog waren, en dat hij bevonden had dat het land Java zeer geschikt was voor de goden om daar vorsten te worden. Hij veroorlooft Dewa Asmara Djaja naar de aarde af te dalen, onder beding dat hij Sang Soera Dewa tot patih zal aanstellen indien hij vorst wordt. Met dezen en zijne vrouw daalt hij af naar den Indrakila. Batara Goeroe en Batara Indra vervloeken Batara Dewa Sangjang Toenggal, en doen hem worden tot poenggawa van Ardjoena, want zij willen „mĕndjadiken soeatoe lalakon dari pada Sang Ardjoena". Zij ontbieden Ardjoena en Maharadja Darmawangsa; dezen komen met Sikoela, Sidewa en Sang Bima; Batara Goeroe vertelt aan Darmawangsa dat hij over Ardjoena wil beschikken, „karĕna akoe hĕndaklah bĕrboeat soeatoe lalakon soepaja hidoeplah namamoe didalam doenia ini".

Daarna gelast de god Ardjoena zich te incarneeren in den vorst van

Koripan, en Dewi Samandara in den vorst van Daha, die juist *tapa* doen op het eiland Noesa Sĕri om de goden om kinderzegen te vragen. Sangjang Toenggal wordt een sarodja-bloem in den mond van Rangka, deze geeft daarvan te eten aan zijne vrouw die zwanger wordt; Ardjoena doet zich een pinang moeda worden en valt in den schoot van den vorst van Koripan, die er zijne echtgenoote van te eten geeft, de Padoeka Mahadewi eet er een weggeworpen stukje van op. De vorst van Daha komt op hetzelfde eiland *kaoel* doen, wat een feestelijk samenzijn geeft. Dawi Sambadra doet zich als eene boenga tandjoeng bij den vorst van Daha neêrvallen. hij en zijne vrouw eten er van, en de Padoeka Mahadewi raapt een stukje op en eet dat. Eene vroolijke vischpartij besluit den dag, en men besluit het verblijf op het eiland op te breken; de beide vorsten spreken af dat kunne kinderen, zoo ze van ongelijke sexe zijn, met elkander zullen huwen; zij komen resp. in Koripan en Daha aan.

Tot hiertoe is een belangrijk verschil met cod. Leid. 1709 waar te nemen; zie den Catal. bl. 65, tweede alinea.

Op bl. 38 wordt verder verhaald dat de Padoeka Likoe van Koripan bevalt van Raden Kĕrta Boeana, bijgenaamd Raden, برجان, door de menschen genoemd Aloeng Koripan; de pĕrmajsoeri kan niet baren als haar tijd gekomen is, wichelaars voorspellen de grootheid van het nog ongeboren kind, en gelasten den vorst wederom naar Noesa Sari *(sic)* te gaan om zich af te zonderen.

De beroemde dalang Awang Sari vertelt dat toen de vorstin éene maand zwanger was, de vrouw van Ki Rangka bevallen was van een zoon die dadelijk spreken kan, zijne gedaante verandert en zich voorstelt als Sangjang Adji of Sĕmar, die Ino in alles zal helpen en een langen lakon zal doen ontstaan; hij troost zijne ouders over zijn leelijk uiterlijk door hen er op te wijzen dat anders geen lakon of kakawin meer zou gemaakt worden, en toont hun in het geheim zijn ware gedaante. Hij groeit op en wekt ieders lachlust op.

Eindelijk bevalt de vorstin van eenen zoon dien een oude asceet den naam geeft van Ino Kĕrtapati Oendakan Soerangga [1]), bijgenaamd Raden Asmara Djaja, vele hooge ambtenaren bieden hunne zonen aan als pĕngasoeh van den prins, nl. Djoeroedeh, Poenta, Kĕrtala, Prasonta en Toeras. Wederom krijgt de pĕrmajsoeri eenen zoon Tjarang Tinangloeh, bijgenaamd Raden كمقغ كارس, en later eene dochter اقلغ كرس.

Bl. 50. In Daha was enkele jaren na den terugkeer van den vorst de vorstin zwanger geworden, en bevallen van Raden Galoeh Lasmi Poeri Tjandra Kirana; Ken Bajan en Ken Tjindang en Ken Pasiran en Ken Pĕtalangan en vele anderen worden aan haar toegevoegd. Later krijgt de vorstin eenen zoon

1) Later: Rawisoerangga.

Raden Goenoeng Sari, bijgenaamd Raden Përbata Sari; weer later wordt Raden Galoeh Adjëng geboren, en ook Raden Galoeh We.

Bl. 61. In Mandjapahit wordt Raden Bangbang Djaja Indra geboren; de vader zoekt vriendschap met den vorst van Koripan, die een zeer bijzonderen kris voor hem laat maken, terwijl hij twee wonderkrissen voor de prinsen van Koripan en Daha bestemt; daarna wordt de vriendschap gesloten, onder aanbieding van vele geschenken.

Bl. 86. In Angsoka bevalt de gemalin van Soekma Djaja van Astra Widjaja. Vele jaren daarna gelast zijn grootvader Narada hem tapa te gaan doen op den berg Sila Barata, waar hij Bangbang Djaja Indra zal ontmoeten, met wien vereenigd hij de wereld zal overheerschen; Indra wil hem tot onderwerp maken van een langen lakon. In Mandjapahit dwingt Bangbang Djaja Indra zijne ouders hem te laten reizen, en zonder hun verlof gaat hij tapa doen op den Sila Barata; hij noemt zich: Adjar Djaja Kasoekma en Astra Widjaja noemt zich: Adjar Adi Soekma.

In Koripan en in Daha gaat het vroolijk toe; het plan rijpt om voor Ino de hand van Tjandra Kirana te vragen.

Bl. 122. De vorst van Gagëlang krijgt een zoon Sang Mardjaja, bijgenaamd Raden Mantri سريكن en eene dochter Raden Angling Ningrat.

In Koripan vermaken Ino en zijne kadajan's zich kostelijk.

Het huwelijksaanzoek wordt gedaan en aangenomen, groote vreugde heerscht in Koripan, waardoor de vorst zijne op Noesasari afgelegde belofte vergeet. Dat bemerkt Batara Kala, die Sotja Windoe als straffer wil gebruiken.

(Eerst op bl. 149 komt deze Sotja Windoe ter sprake, in cod. Leid. 1709 reeds op bl. 62; trouwens de uitvoerigheid in dezen tekst is ongeëvenaard.)

Sotja Windoe wordt in den droom vermaand Ino onschadelijk te maken voordat hij groot is; daarna is het verhaal geheel zooals in cod. Leid. 1709, welks bl. 110 (Catal. bl. 67, r. 1) hier samenvalt met bl. 203.

Het begin der tweede alinea van de aangehaalde catalogus-bladzijde valt hier op bl. 256; de namen der vier prinsessen zijn een weinig anders ten aanzien harer landen.

Het verhaal van den boedjangga Këlana Brahmana (cod. Leid. 2283, bl. 130) begint hier op bl. 308. Verder is cod. Leid. 2283, bl. 151 = bl. 332, bl. 164 aldaar = bl. 354 hier, bl. 202 aldaar = bl. 384 hier, bl. 211 aldaar = bl. 396, bl. 218 [1]) = aldaar bl. 452 hier (Ki فقارغ ديستي hier كيديست فقارغ), bl. 347 aldaar = bl. 562 hier.

De komst van Këlana Goeling Patirat uit Palembang wordt hier op bl.

1) Dit cijfer lijkt mij onwaarschijnlijk.

3 van deel II vermeld: zeven landen heeft hij volgens dezen tekst veroverd, voordat hij Mataram onderwierp. De geboorte van Tjitra Angling Baja wordt vermeld op bl. 86, waar ook die van Mesa Tandraman verhaald wordt.

De naam برويس مرت luidt hier (bl. 148) بردوس مرات

Het begin van het beleg van Sotja Windoe, tevens het begin van cod. Leid. 2284, valt hier op bl. 189; de Klinganeezen-geschiedenis begint hier op bl. 323. Bl. 192 van dien codex valt hier op bl. 450.

Dewa Soekmanasa heet hier Soekmasana, overigens is tot het einde toe de inhoud van dat HS. hier getrouw terug te vinden.

Aan het slot wordt opgemerkt dat dit verhaal uit oude tijden is, en dat dergelijke fabelen thans, als niet overeenkomstig den ķoerān, niet gemaakt worden.

Ter vergelijking met de citaten uit cod. 1709 en 2283 (Catal. bl. 72), volge het gedeelte van bl. 38 uit dit HS. dat de geboorte van Kĕrtaboeana vermeldt:

القصة مك ترسبوتله فركتائن سري بتارا كوريفن دان تياد براف لمان
ايت مك فدك ليكو فون حامله ستله كنف بولنن ايت مك ايفون برانقله
سورغ انق٢ ترلالو بايكث فارس سرة سيكف تويين مك دفليهراكن اوله بكند دان
بتاف عدة انق راج٢ دمكينله مك دنماي اوله سري بتارا رادين كرت بوان
تيمغ٢ن رادين برجان اياله دفغكل اورغ الوغكوريفن

XXX.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI V.

Collectie v. d. W. 137, 31½ × 20 cM., 176 bl., 23—24 r.

De bl. 1—63 hebben zoo zeer van de inwerking van den inkt geleden dat zij bij de minste aanraking uiteen vallen, en na korten tijd geheel onleesbaar zullen zijn.

Dit HS. bevat een fragment dat begint kort vóór het optreden van den boedjangga Kĕlana Brahmana (in IV op bl. 308), met de woorden القصة مك ترسبتله فركتائن جيكل وانغ فاتي كلور در دالم تامن ايت die in IV op bl. 305 n. 3 v. o. voorkomen.

Het fragment eindigt in de beschrijving van het huwelijk van Pangeran Adipati in Gagĕlang. De laatste zin begint:

ستله ايت مك كن سيلا برغقة فون مبوره مغنتاري فتري امس دان فيتس دان كاين

Deze woorden vindt men in IV op bl. 49, r. 1, de zin wordt niet als daar voortgezet, maar voorzien van het volgende slot:

مك كن برمنت فون مڤمبه لال فرك ستله سمفي للو هندق مڤمبه
مك دفرسمبهكن فد كن سيلا برڠته للو اي برموهن كمبال ستله سمفي مك
دفرسمبهكن فد كن سيلا برڠته

Op de eerste schutbladzijde staat: Alg. Secretaris Band, en daaronder drie regels Gudjarati-schrift; op de tweede: „Ten gebruike ontvangen bij miss. Eerste Secretaris van het Gouv^{t}. dd. 5 Julij 1856, No. 1247".

XXXI.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI VI.

Collectie C. St. 113. 34 × 21 cM., 658 bl., 17 r.

Voorin staat: „naar een HS. van Batavia, thans in het bezit van H. N. v. d. Tuuk, Batavia 1870"; dit HS. is niet identisch met cod. Leid. 3245 (LXXIX).

De redactie is korter dan van IV, het verhaal is hetzelfde; alleen heet Dewi Samandara hier: Dewi Soembadra. De geboorte van Raden Kĕrta Boeana wordt vermeld op bl. 37, die van Raden Galoeh op bl. 49 en van Goenoeng Sari op bl. 60; op bl. 81 moet bl. 60 volgen.

Ter vergelijking worden hier de voornaamste capita vermeld:

Bl. 81	كنجاجر كيدڠ دان ككاون سري بتار اڠمجافڤت
» 151	ترسبتله فركتاان بتار كال سدڠ مڠيداري دنيا
» 164	» » فرسنت دان جروده توه ايت
» 175	» » چكل وانڠفات دان استرجيو دان سبوت
» 203	» » رات كوريڤن سجاري٢ مڠاڠسله لاڠ استري
» 263	» » رادن فربات ساري كلور در فسبن ايت
» 315	» » كلن فرابو جاي برهنت دجاڠراك
» 378	» » ميس ولن سير فنج فنداي روڤ دڠري توبن
» 440	» » رات انم برجالن دڠن سڠل راج٢ ايت
» 537	» » رات ايڠر ابون وات دان فڠيران سورا ويجاي

Het slot, de vier huwelijken, wijkt eenigszins van IV af.

XXXII.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI VII.

Collectie C. St. 113 b. 25 × 19 cM., 545 bl., 19 r.

Een vrij oud, zeer gehavend en doorgevreten exemplaar.

Het begin is:

De dalang Soerengrana vertelt. De goden vreezen dat wegens de ledigheid op Java de dalangs geen stof meer zullen hebben; zij willen Naja Koesoema doen afdalen naar de aarde, en voorzien hem van op wonderbaarlijke wijze ontstane wapenen, benevens een wit paard uit de tranen van zijne vrouw Darasila. Zij dalen af en stichten Koripan; ook Daha, Gagĕlang en Singasari ontstaan. Zij baart Lĕmboe Soemirang en later Raden Mas Ajoe Kĕntjana, Lĕmboe Amang Loehoer, Lĕmboe Amang Djaja en Lĕmboe Amang Djaja en Lĕmboe Amang Sari.

De vier zonen gaan naar Martapoera om te jagen, de goden slaan hen gade, Sangjang Toenggal laat een stuk van zijn vleesch vallen, dat wordt tot drie vrouwen, van wie éene leelijk is; Lĕmboe Soemirang verbergt ze.

Naja Koesoema smeekt voor zijne vier zonen om vier nymphen; zij ontstaan uit het zweet van Brahma: Soekma Djiwa, Soekma Maja, Soekma Nila en Soekma Gini. De oudste der zonen verbindt zich met Soekma Djiwa en wordt vorst van Koripan, de tweede met Soekma Maja en wordt vorst van Daha, de derde met Soekma Nila en wordt vorst van Gagĕlang, de vierde met Soekma Gini en wordt vorst van Singasari. Daarna verdwijnen de ouders.

Soemirang geeft in het geheim de drie sĕlir's aan hooge ambtenaren. De vier broeders gaan naar de Sĕgara Kidoel, de goden laten eene bloem vallen, de vier vorstinnen eten er van. De vorstin van Koripan baart Asmara Djaja genaamd Ino Kĕrtapati, getiteld Si Koeda Roesanggi; de patih gewint Djarodi, de dĕmang: Poenta, de toemĕnggoeng: Kĕrtala, de djaksa: Djarodi toea. In Daha wordt geboren: Lasminingpoeri, genaamd Galoeh Tjandra Kirana, de patih gewint: Bajan, de dĕmang: Sangkit. In Koripan wordt verder geboren: Raden Sandi Baradja, genaamd Raden Tjarang Tinangloeh, in Daha nog: Pĕrbatasari, in Koripan nog: Angloeng Karsa, genaamd Raden Lasminingrat, in Gagĕlang: Ratna Kamoedagang en Raden Sirikan, in Singasari: eene niet genoemde dochter. [1])

Voor het overige is deze tekst van bl. 34 af gelijk aan dien van IV; bl. 34 komt nl. overeen met bl. 17 aldaar.

XXXIII.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI VIII.

Collectie. Br. 168, 35 × 22 cM., 476 bl., 26 r., gedat. 30 November 1892.

Dit HS. bleek bij onderzoek eene copie van C. St. 113 b. te zijn.

1) Dit alles is met enkele wijzigingen het begin der Hikajat Djaran Kinanti Asmarandana.

XXXIV.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI IX.

Collectie Br. 175, 34 × 21 cM., 25 r.

deel I, 342 bl.
» II, 382 »

Dit HS. bleek na onderzoek een afschrift van v. d. W. 136, op dezelfde wijze verdeeld.

XXXV.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI X.

Collectie Br. 175a. 22 × 17½ cM., 274 bl., 16 r.

Verkorte wedergave van het eerste deel van IX; de pagina's van dat HS. zijn op de randen vermeld, echter zonder opgave van het origineel.

XXXVI.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI XI.

Collectie Br. 281, 35 × 22 cM., 239 bl., 26 r., gedat. 28 Januari 1893.

Het fragment begint even vóór de naamsverandering van Mesa Oeloen in Dĕmang Oerawan, met enkele Javaansche woorden, gevolgd door مك سڠل فرامڤوان دان سڠل انق فرمنتري ڬڬلڠ ايتڤون سموان مابڠ بيراهي فدا سمڠ ايراڠ ڬاد بيداڤن كايڠ deze woorden vindt men terug in IV, deel I, bl. 460: مك سڠل فرمڤوان دان انق فرمنتري ككلڠ ايتڤون مابوق براهي سكليڤن فد سمڠ ويرڠروڠ كڠداڤن

Het fragment eindigt bij de vier huwelijken en de troonsbestijging in Sotjawindoe, als in cod. 2284, bl. 112 vermeld wordt. Enkele eigennamen verschillen, bv. ديستي ڤڠارڠ hier: داستي ڤڠارڠ, Nenek هونية hier: Nenek همبوني, Kasetra'an hier: Setrana e. d.

Een didactisch vers beslaat de laatste drie bladzijden.

XXXVI[b].

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI XII.

Collectie Br. 303, 24 × 19 cM., 328 bl., 20—23 r.

Dit HS. is gedateerd 13 Augustus 1833, en bleek na onderzoek het origineel te zijn van XI.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1709, 2283, 2284, 3245, 3236, 3209, 3378. Catal. bl. 64—79.
Londen, Royal Asiatic Society, Nos. 23, 27, 28 en 45.
Londen, East India House, Nos. 50 en 51.

XXXVII

HIKAJAT DJARAN KINANTI ASMARANDANA I.

Bat. Gen. 181, 20 × 16 cM., 546 bl., 16 — 17 r.

Uit het Javaansch vertaald door dalang Soerengarana.

Inhoud:

Batara Goeroe, Batara Brahma, Batara Indra, Batara Bajoe, Batara Doerga en Batara Maha Bisnoe bespreken het feit dat hemel en aarde vervelend zijn geworden sedert de Pandawa-vorsten weder naar den hemel zijn gegaan, en er geen stof meer voor kidoengs is. Zij besluiten Naja Koesoema naar de aarde te zenden; van vele poesaka's voorzien daalt hij met zijne vrouw Batari Darasila af; zij weent daarover, en uit hare tranen ontstaat het paard Si rangga ranggi. Zij dalen af in Koripan en heerschen daar, en krijgen tot zonen Lĕmboe Sĕmirang, Lĕmboe Amang Loehoer, Lĕmboe Amang Djaja en Lĕmboe Amang Sari.

Als dezen gaan jagen, maakt Sangjang Toenggal uit zijn eigen vleesch drie vrouwen, waarvan eene leelijk is, en laat ze vóór Sĕmirang's voeten vallen; deze verbergt ze en gebruikt ze in het geheim. Naja Koesoema verneemt dat er in Madjapahit vier prinsessen zijn: Poetri Poeri Kĕntjana, Dewi Lasminingrat, Rasmi Dewi en Raden Rasminingroem, benevens een prins Raden Brawidjaja; in Bali waren prins Raden Agoeng Koesoema en prinses Raden Dewi Ali-ali, die verloofd was met Brawidjaja, terwijl Agoeng Koesoema verloofd was met Dewi Angrawati uit Toeban. Naja Koesoema laat de vier prinsessen voor zijne zonen vragen, wat ingewilligd wordt. Na de huwelijken wordt Lĕmboe Sĕmirang vorst van Koripan, Lĕmboe Amang Loehoer van Daha, Lĕmboe Amang Djaja

van Gagĕlang en Lĕmboe Amang Sari van Singasari, evenzoo Brawidjaja van Madjapahit en Raden Agoeng Koesoema van Bali. Daarna gaat Naja Koesoema naar den hemel terug. De drie verborgen vrouwen bevallen in het geheim.

Bl. 25. In Koripan bevalt de mahadewi van Kĕrtaboeana of Raden Bandjar Kĕtapang en de pĕrmajsoeri van Raden Asmara Djaja djoedjoeloek Ino Kĕrtapati met bijnaam Koedara Sĕrangki, later van Raden Sandi Biradja bijgenaamd Raden Tjarang Tinangloe, daarna van Ratna Wilis bijgenaamd Tjandraningrat. De vorstin van Daha baart Lasminingpoeri, bijgenaamd Raden Galoeh Tjandra Kirana, later Pĕrbata Sari; in Gagĕlang baart de vorstin Ratna Kamoeda Agoeng en de Mahadewi: Djaja Koesoema en Soekma Koemara; in Singasari wordt geboren Ratnawati, in Bali: Anta Koesoema, Anta Djoeita en Djoeita Kĕntjana, en in Madjapahit Sĕkar Kĕntjana.

Batara Kala rooft Raden Galoeh Tjandra Kirana; zij wordt naar het bosch Martawangsa gevoerd, en noemt zich Rara Birangti. Ino gaat jagen, vindt haar en in liefde ontvlamd neemt hij haar tot zich; zijne moeder wordt boos op haar, zendt Ino uit om wild te zoeken, laat den *palimbaja* roepen, en gelast hem Rara Birangti te dooden; de beul brengt haar in een bosch, doorsteekt haar en doet haar lijk op een vlot in zee drijven. Bl. 60. Batara Kala doet haar herleven en een man worden, en noemt haar Mesa Kĕlana Sira Pandji Asmara Djaja. Van sakti voorzien gaat zij naar Lasĕm, waar twee door een vloek tot menschen geworden goden zijn: Ĕnggana en Ĕngganoe, die aangewezen zijn om Masa Kĕlana te bedienen; zij gaan naar den berg Mĕrtjoe Dewangga.

Ino intusschen had niets gevangen; hij komt bij de plek waar Rara Birangti gedood was, en leest haar schrift op een pandanblad; hij bemerkt in Daha dat de prinses verdwenen is, en gaat zwerven onder den naam Djaran Kinanti Asmarandana. De vorst van Wiraboemi heeft eene dochter Raden Oedajasi en eenen zoon Doerpasina; deze vorst wordt door Djaran Kinanti overwonnen en gedood; de dochter huwt met hem, de zoon sluit zich bij hem aan doch treedt spoedig op als vervanger van zijnen vader. Ino gaat zwerven met zijne vrouw, en komt in Wanggara, waar de prinses Goenoeng Kĕndang is; hij houdt zich daar niet op en gaat naar Mataram, waar prinses Angling Kartika en prins Singa Mĕrdjaja zijn, hun vader wordt door Ino gedood, en hij trouwt de dochter.

Bl. 108. Mesa Kĕlana Bira Pandji Asmara Djaja doet nog steeds tapa; Maha Bisnoe versterkt hare sakti, zij gaat zwerven en noemt Ĕnggana: Djaja Paksi en Ĕngganoe: Paksi Widjaja. Zij komt in Lasĕm. De vorst aldaar heeft eene dochter Martajasa en eenen zoon Martadjaja: zijn broeder te Tandjoeng Poera heeft twee dochters Raden Soekma

Dewi, verloofd met den prins van Lasĕm en Koemala Dewi. De zwerver doodt den vorst van Lasĕm, Martadjaja onderwerpt zich, en vervangt zijnen vader. Ook de vorst van Tandjoeng Poera wordt door haar gedood, en de twee dochters worden aan haar uitgeleverd.

Bl. 135. In Koripan wacht men te vergeefs op Ino, overal wordt hij gezocht, alleen vindt men de beschreven panden-bladeren, waardoor de vorst de zaak begrijpt, en de vorstin gaat haten. Tegen zijns vaders wil gaat Raden Kĕrta Boeana Ino zoeken; hij wordt vervloekt en in eenen boeta veranderd; hij noemt zich Boeta Gangga Wila Raksa, rooft de prinses Angling Karsa. Tjarang Tinangloe gaat uit hartzeer zwerven, en tapa doen op den berg van Bagawan Kĕtam. Kĕrta Boeana was naar den berg Djanggala gegaan. Batara Doerga komt aan eerstgenoemden berg, Danoeradja genaamd, en helpt Tjarang Tinangloe; deze zwerft verder onder den naam Mas Taman Pĕndjiloeman Kĕlana Sasra Widjaja, en komt te Pamoetan, welks vorst eene dochter Sotja Kĕntjana heeft, zijn broeder te Pĕlaboehan heeft eene dochter Danta Kantjana. Mas Taman doodt den vorst, vervangt hem, en huwt met de prinses, de broeder wil den doode wreken, maar wordt ook gedood, waarop Mas Taman naar Pĕlaboehan gaat en met de prinses huwt.

Bl. 184. Boeta Gangga Wila Raksa en Raden Angling Karsa worden geholpen door Batara Bajoe en gaan zwerven. Mas Taman wil zijne ouders terugzien, gaat naar Pandan sa-alas, waar ook Boeta Gangga gekomen is; hij bestrijdt Mas Taman, wordt gedood en herleeft in zijne gedaante van Kĕrta Boeana. Batara Kala wil zijn gunsten betoonen; te samen gaan zij Ino zoeken, Kĕrta Boeana noemt zich Mesa Siloeman Pandji Agoeng Koesoema, Angling Karsa noemt zich Ken Miloe Rara. De vorst van Pandan sa-alas had eene dochter Nilawati; hij bestrijdt de twee broeders en sneuvelt.

Bl. 209. Djaran Kinanti was nog in Mataram, en gaat weer zwerven. Hij komt te Poerbalingga, waar ook Mas Taman en Mesa Siloeman komen; in die stad was geen vorst, de patih biedt haar Djaran Kinanti aan; Mas Taman eischt ze op, een strijd ontstaat, Batara Brahma bemoeit er zich mede, en doet eenen orkaan waaien die Mas Taman en de zijnen opheft en in het woud van Madjapahit neerwerpt. Mesa Siloeman bezwijmt van schrik, en bijgekomen herkent en omhelst hij Djaran Kinanti. Mas Taman en Ken Miloe Rara vinden zich in een bosch, zij verkleedt zich als man en noemt zich Sang Soera Ningrat, en hij: Sang Soera Kĕlana, zij gaan naar den patih te Madjapahit, verhuren zich daar als dalangs; Sang Soera Kĕlana en de prinses verlieven op elkaar.

Bl. 232. Djaran Kinanti en Mesa Siloeman zoeken hunnen broeder tevergeefs; zij komen in Soebira Limbangan. Djaran Kinanti noemt zich Mesa

Djaladri Sira Pandi Anggoeng Asmara en Mesa Siloeman: Mesa Binanggoen Amaksa Djaja. De vorst dier stad heeft eene dochter Raden Andajasari; hij wordt door de twee broeders onderworpen, en biedt zijne dochter aan. Te Bandjar Wangi heeft de vorst twee dochters Lasmi Poeri en Lasmi Dewi, zijn broeder te Bandjar Sagara heeft eenen zoon Soekma Koemara verloofd met Lasmi Pĕri, en zijn broeder in Bandjar Mas heeft eenen zoon Satia Koemara, verloofd met Lasmi Dewi. Die drie vorsten verbinden zich tegen de twee broeders, maar vaders en zonen sneven, en de twee prinsessen worden uitgeleverd. Nu gaan zij naar Madjapahit en zien met bevreemding de vermeende dalangs; zij worden goed ontvangen. Sang Soera Kĕlana vergaat van liefdesverlangen, en gaat poedja doen op den goenoeng Indra; daar zegt een kluizenaar hoe hij zijne geliefde moet winnen. Teruggekomen brengt hij benzoë; de rook wordt een slang die de prinses bijt, men laat op den Goenoeng Indra om medicijn vragen, ieder die haar genezen zal, zal haar krijggen, Soera Kĕlana geneest haar; hij noemt zich Poetra Sinom Praboe Djaja Koesoema en zijne zuster: Aria Binoeman Soekma Wilis; het huwelijk wordt gesloten.

Bl. 305. Mesa Kĕlana vermeide zich nog in Lasĕm, gaat daarna zwerven met de buitgemaakte prinsessen; men komt te Toeban, dat zich onderwerpt. Dan gaat zij naar Madjapahit, en eischt de prinses en Poetra Sinom op; de eisch wordt afgewezen, en de strijd ontbrandt, eindelijk komen Mesa Kĕlana, en Mesa Djaladri tegenover elkander, en sluiten vrede. Men is verbaasd over hare gelijkenis met Rara Birangti, zij wint ieters gunst, en wordt zóó bevriend met Mesa Djaladri, dat hij Rara Birangti vergeet.

Bl. 344. In Daha treurt Pĕrbata Sari steeds om zijne zuster, en gaat op aanwijzing van Batara Bajoe zwerven onder den naam Mesa Djinawi Sira Pandji Koesoema Indra, en komt in Djadjar Tjampaka. De vorst aldaar heeft eenen zoon Raden Soekma Barata, zijn broeder in Papari Rama heeft eene dochter Raden Majaliki, die met elkaar verloofd zijn.

Met hen komt de zwerver in strijd; de patih's loopen naar hem over, Soekma Barata wordt gevangen genomen en onderwerpt zich, de beide vorsten sneven. Daarna gaat hij naar Madjapahit, en komt bij de desa van Kjahi Gĕde Lodaja, onder den naam Gamboe Soerata Djaja, en hoort daar wat in Madjapahit is voorgevallen. De vorst laat den nieuwen gamboe spelen, hij trekt de aandacht, vooral van Mesa Kĕlana, die onafscheidelijk van hem is; zij herkent hem als haren broeder en maakt zich aan hem bekend.

Bl. 390 Ĕnggana en Ĕngganoe veranderen zich in garoeda's, en brengen Mesa Kĕlana, haren broeder en hunne volgelingen in éénen nacht naar Daha; de vrouwen trekken hunne vrouwekleêren weêr aan, en komen bij hare ouders, maar

de vader wantrouwt en verjaagt ze. In Madjapahit had men de verdwijning van Mesa Kĕlana bemerkt; Mesa Djaladri gaat haar zoeken met Mesa Binanggoen; hij gaat naar Bali; de vorstin aldaar weet wie hij is, ook Mesa Binanggoen kent zij, en hunne geschiedenis vertelt zij aan haar hof; zij ontvangt het tweetal goed. Ino verlangt naar Mesa Kĕlana en Rara Birangti; hij huwt met de oudste der Balische prinsessen, die hij alras medeneemt naar Java. De god برمانس doet een storm waaien om de varenden te verdelgen, het schip van Kĕrta Boeana wordt in Balambangan aan land geworpen; Batara Doerga helpt hem, en deelt hem mede dat Ino niet dood is, gelast hem naar Madjapahit te gaan, om alles aan Tjarang Tinangloe te zeggen en met hem naar Daha te gaan.

Bl. 450. Ino was aangespoeld op Poelau Wirama Dewa, waar de widadari مغرامي Dewi is, zij brengt hem bij, en bemint hem. Haar vader Batara Gangga merkt dat, bestrijdt hem, hoort echter zijne geschiedenis, en keurt de verbindtenis goed. Beschrijving van grove scènes.

Bl. 466. Kĕrta Boeana kwam te Madjapahit aan, en openbaart het doel zijner zending. Dan gaat Poetra Sinom Ino zoeken, en laat zijne vrouw achter; buiten de stad vindt hij Mesa Binanggoeng, en maakt kennis met de Balische prinses. Zij besluiten naar Bali te gaan, omdat god برمذانس en Ratoe Tjakranagara daarheen gaan met kwade bedoelingen. Laatstgenoemde is vorst van Sotjawindoe: hij had van Raden Galoeh Tjadra Kirana gehoord, en besloten met zijne vasallen naar Daha te gaan. Hij kwam en liet de prinses opeischen. Op raad van Pĕrbata Sari wordt drie maanden uitstel gevraagd. Kort daarna komen Poetra Sinom en Mesa Binanggoeng aldaar, zij bestrijden den wachtenden eischer zeer hevig. Batara Gangga openbaart Ino, die steeds bij مغرامي is, dat Raden Galoeh Tjandra Kirana niemand anders dan Rara Birangti is, en dezelfde als Mesa Kĕlana; in eens verplaatst de god hem naar Daha, hij maakt zich onzichtbaar, gaat in het paleis en verlost zijne geliefde. Juist dringt Ratoe Tjakranagara het paleis binnen, wordt door Ino gebonden, maar toovert zich terug in zijn kamp.

Bl. 506. Dewa برمذانس wil heel Java onderwerpen; vele landen bukken. Batara Gangga brengt مغرامي bij hare schoonouders te Koripan, waar zij alles vertelt. Daar komen ook de vorsten van Bali en Madjapahit met hunne gezinnen, en de vorstin van Bali vertelt dat Poetra Sinom Tjarang Tinangloe is, en al de rest. Allen gaan naar Daha; daar vindt eene algemeene herkenning plaats; de pĕrmajsoeri van Bali zegt waar Ino zich bevindt; ook hij wordt herkend. De vorstin van Koripan erkent hare fouten tegenover hare schoondochter. Ratoe Tjakranagara onderwerpt zich, Daha is in feestdos, vele huwelijken worden gesloten, مغرامي wordt Mahadewi, de prinses van Bali wordt Likoe.

Bl. 523. Nu nog over Dewa برمغاس. Hij trok naar Daha, en levert daar een reeks van tweegevechten; zijn vasal, de vorst van Balambangan, sneeft, ook die van Pasoeroehan e.a., Pĕrbata Sari en Kĕrta Boeana worden door den dewa betooverd en gevangen, door tooverij verlost hen Tjarang Tinangloe, die de aanvoerders doodt. Eindelijk doodt Ino den dewa, en wordt vorst van Koripan; Tjarang Tinangloe wordt vorst in Madjapahit, Kĕrta Boeana in Singasari, de prins van Bali, Poetra Nagara, in Bali. Ino neemt den titel Ratoe Praboe Agoeng aan.

Al de landen bloeien.

XXXVIII.

HIKAJAT DJARAN KINANTI ASMARANDANA II.

Collectie Br. 158, 34 × 21 cM., 341 bl., 28 r.

Dit HS. gedateerd 27 Februari 1892, bleek bij onderzoek eene copie van het vorige manuscript te zijn.

De titel Hikajat Djaran *Ganti* Asmarandana is onjuist.

XXXIX.

HIKAJAT PANDJI KOEDA SOEMIRANG I.

Bat. Gen. 177, Deel I, 34 × 20 cM., 154 bl., 16 r., gedat. 30 Juni 1888
» II, 33 × 20 » 112 » 15 » » 24 » 1888

Vóór in deel I staat dat de schrijver zijn taak heeft aangevangen den 20en Juni 1888 = den 9en Ṣawal *(sic)* 1304.

De inhoud van dit geschrift verschilt weinig van dien der door Juynboll sub. LXXXVI en LXXXVII beschreven teksten, doch is meer gedetailleerd, gelijk uit het volgende résumé kan blijken.

(Bl. 1—8 bevatten eene inleiding).

Den vorst van Koripan wordt een zoon geboren: Raden Ino Kĕrtapati, getiteld Raden Asmaraningrat, die vier panakawans krijgt: Djarodi, Poentih, Karta en Pĕrsanta; den vorst van Gagĕlang wordt een zoon Raden Singa Mantri geboren, den vorst van Daha eene dochter, Poetri Galoeh Tjandra Kirana, en uit de Padoeka Likoe: Galoeh Adjĕng. „Maka Mahadewi tiada dapat anak satĕngah tjerita ia dapat anak namanja Pĕrbatasari, tatapi didalam ini tjarita ia tiada bĕranak."

Galoeh Adjĕng en hare moeder zijn zeer naijverig op hare halfzuster. Allen gaan naar den tuin Bandjaran Sari, Tjandra Kirana gevolgd door Ken

Bajan en Ken Sanggit; de twee prinsessen krijgen oneenigheid over een vogel. in alles is Galoeh Adjĕng der halfzuster onaangenaam.

Bl. 30. De vorst van Koripan laat voor Raden Inoe Kĕrtapati de hand van Tjandra Kirana vragen, wat aanvaard wordt tot ergernis van Galoeh Adjĕng. Hare moeder laat haren broeder een tooverkruid uit het woud halen, en vergiftigt de pĕrmajsoeri; de vorst wil haar dooden, maar wordt door haar bekoord. Elken dag weent Tjandra Kirana op het graf van hare moeder. De vorst van Koripan hoort alles, en laat voor Tjandra Kirana een gouden pop maken met oude doeken omhuld, en een zilveren pop die in fijne stoffen wordt ingepakt. Galoeh Adjĕng kiest de laatste. Tjandra Kirana vindt in haar prachtigen pop eenigen troost; Galoeh Adjĕng wil hare keuze herroepen, doch Tjandra Kirana weigert; haar vader kiest partij tegen haar, en knipt haar de haren af. Door hare droefheid beeft de aarde. Diep gegriefd verlaat zij 's nachts de stad met Ken Bajan, Ken Sanggit en de Padoeka Mahadewi. Op de eerste pleisterplaats laat zij eene vesting bouwen; zij kleedt zich in manskleederen, en noemt zich Kĕlana Pandji Samwirang Asmarantaka, Ken Bajan noemt zich: Koeda Prawira en Ken Sanggit: Koeda Pĕrantja. Zij geeft last allen die uit Koripan komen te berooven; velen worden hare volgelingen. Zoo worden velen van Koripan daar aangehouden; ook uit Mĕntawan worden eenigen gevangen, enkelen vluchten, en melden het aan hun vorst die de nieuwe stad laat aanvallen; in een scherp gevecht worden de twee Mĕntawansche hoofdlieden gedood, en de anderen onderwerpen zich.

Nu trekt Pandji Samwirang tegen Mĕntawan op; de vorst had al besloten zich over te geven; hij levert zijne dochters Poespa Djoeita en Poespa Sari uit, die dadelijk door Pandji bekoord worden. Met deze prinsessen trekt Pandji verder, en geeft ze aan de twee verkleede dienaressen, die ze, tot beider verbazing, niet intiem aanraken. Elken nacht troost Pandji zich met haar gouden pop.

Bl. 118. De vorst van Koripan wilde kostbaarheden naar Daha zenden als geschenk voor Ino, de brengers passeeren de nieuwe stad, hun schat wordt opgeëischt, bijna allen sneven of worden gevangen, de schat wordt buitgemaakt. Ino verneemt het en trekt tegen de stad op, daar Pandji Samwirang hem had laten aanzeggen den schat te komen halen. Hij bestijgt zijn paard Si Rangga Ranggi en snelt naar de nieuwe vesting, wordt door Pandji Samwirang bekoord, en doet den begonnen strijd staken. Hij wil met Pandji slapen, maar zij weigert, vreezende herkend te worden; zij geeft hem het geroofde terug, benevens een kleed van haar als aandenken. Dan gaat hij naar Daha, waar Padoeka Likoe den vorst overreedt Galoeh Adjĕng aan Ino uit te huwen;

's nachts bezoekt Pandji heimelijk Daha, zij vernielt al de benoodigdheden, Ino weigert als bruidegom getooid te worden, en denkt aldoor aan zijn nieuwen vriend.

Deel II.

Voorin staat:

مولاكن فد هاري جمعة جم فوكول امفت بربتولن 6 جولي 1888 كتيك
26 سوال ١٣٠٥ تاهون واو

In den huwelijksnacht neemt hij geen notitie van zijne bruid. Pandji denkt steeds aan Ino; zij zendt de onderworpenen naar hunne landen terug, laat de Padoeka Mahadewi achter, en gaat naar den Wilis. Ino smacht naar Pandji, walgt van zijne vrouw en gaat naar de nieuwe stad, waar hij de Mahadewi over de vertrokkene hoort weeklagen, waaruit hij begrijpt dat Pandji Tjandra Kirana is. Haar gaat hij zoeken onder den naam Pangeran Pandji Djajeng Koesoema, Djarodi noemt zich: Wiroen, Poentah: Andaka, Kĕrtala: Kalang, Kjahi Pĕrsanta: Kjahi Loerah Samar.

Bl. 24. De vorst van Sidajoe heeft eene dochter Galoeh Nawang Tjandra; Ino komt daar en verslaat hem, en krijgt de prinses als buit. Intusschen was Galoeh Adjĕng schier razend om hare eenzaamheid geworden, doch haar vader heeft geen deernis, daar het op hem toegepaste toovermiddel bijna uitgewerkt heeft. Ino komt te Djagaraga, welks vorst twee kinderen heeft: Raden Wirantaka en Nilawati; hij doodt den vorst; onderwerpt den zoon, neemt de dochter, en beiden volgen hem.

Bl. 40. Pandji en hare dienaressen togen voort; de ingewijden wisten reeds wie zij was, zij ging weêr als vrouw gekleed. Zij komt aan den berg, waar Bigoe Gandasari tapa doet: den Wilis, en wordt door de ascete, hare tante, die van haar komst reeds wist, ontvangen.

Djajèng Koesoema zoekt. Na veertig landen bezocht te hebben, komt hij in Gagĕlang, welks vorst eenen zoon had Raden Sirikan, getiteld Singa Mantri; hij wordt plechtig ingehaald, zijn uiterlijk wekt de jaloezie van den prins op.

Op raad van hare tante verkleedt Tjandra Kirana zich weêr als man, en noemt zich Gamboe Warga Asmara, Poespa Djoeita wordt Gamboe Mĕlari, Poespa Sari: Gamboe Entjik Asmara, Ken Bajan: Gamboe Sĕkar Sari, Ken Sanggit: Gamboe Mĕlangi. Allen kleeden zich als mannen, en gaan naar Gagĕlang; velen sluiten zich bij hen aan, 's nachts liefkoost Gamboe Warga Asmara haar gouden pop. De Gamboe's komen in Gagĕlang en trekken de algemeene aandacht. Ino (Djajeng Koesoema) kust voortdurend den regenboog-

kleurigen saboek dien hij van Pandji Samwirang had gekregen; Sĕmar deelt hem mede dat er Gamboe's gekomen zijn; hij laat ze in Kampoeng Karang Pĕsantrian komen om te spelen, en wordt bekoord door Warga Asmara, die hij naar Pandji Samwirang vraagt, op wie zij zooveel gelijkt.

Bl. 72. Er waren twee broeders van den vorst van Djagaraga: de vorsten van Lasĕm en van Poedak Satĕgal, die om hunnen broeder te wreken Gagĕlang aanvallen. Ino bestrijdt hen, en in zijn afwezigheid geniet Nilawati van Warga Asmara; de twee vorsten moeten zich overgeven. Die van Poedak Satĕgal heeft eene dochter Koesoemawati, die van Lasĕm: Soembasari, die beiden aan Ino afgestaan worden. Nilawati zegt aan Ino dat Nawang Tjandra van Warga Asmara houdt, wat deze ontkent. Warga Asmara moet overal den lalakon Pandji Samwirang spelen; Ino bespiedt haar voortdurend, ziet haar met den gouden pop spelen, overvalt en kust haar; zij werpt haar gouden pop weg. Eindelijk heeft hij dus Tjandra Kirana gevonden, met alle anderen gaan zij naar Koripan. Eerst komen zij aan de vesting van Pandji Soemirang, die zij wegens de treurige daaraan verbonden herinnering vernielen. Onder de oude namen komt men in Koripan aan, waar Ino verwelkomd wordt. Als tegengeschenk geeft Tjandra Kirana haren man de twee prinsessen van Mĕntawan. De vorst van Daha verneemt alles en gaat naar Koripan; de vorst van Gagĕlang wordt daar genoodigd, hij komt en begrijpt hetgeen geschied is. De vorst van Koripan geeft de regeering over aan zijnen zoon, die Praboe Anom genoemd wordt, het huwelijk wordt gesloten, Nilawati wordt mahadewi, Galoeh Nawang Tjandra: padoeka likoe. De oude likoe en hare dochter worden ontboden, Galoeh Adjĕng moet huwen met Singa Mantri die haar walgt.

De vier gezellen van Ino krijgen hooge rangen en huwen met de hofjuffers van Tjandra Kirana. Wederom krijgt de broeder der oude likoe last een toovermiddel te halen, maar de bliksem doodt hem; de vorst negeert de likoe, en zij sterft van verdriet.

Wirantaka wordt vorst van Djagaraga, Poespa Sari wordt zijne gemalin. De oude vorst van Koripan trekt als bagawan naar den Wilis, waar hij zijne zuster Gandasari ontmoet. Singa Mantri wordt vorst in Gagĕlang, de vader wordt bagawan. Koripan en Gagĕlang bloejen.

XL.

HIKAJAT PANDJI KOEDA SOEMIRANG II.

Collectie Br., 126, $27^1/_2 \times 21^1/_2$ cM., 162 bl., 17 r

Van dezelfde redactie als I, alleen met eenig verschil in eigennamen: zoo noemt Tjandra Kirana als man verkleed zich hier Pandji Sĕmirang Asmaranata, Ken Bajan: Koeda Pĕrpandji en Ken Sanggit: Koeda Prawira.

Het einde van deel I valt hier op bl. 61. Ino verandert zijnen naam in Mesa Wirang Pandji Wahan.

Een vers van $2^1/_2$ bl. besluit het verhaal dat eindigt met de woorden يڠ ممبوات دیا اورڠ بوڬس مسكن ڤياتو جادي له حورفن تياد يڠ تنتو سبب مڤاتڠكن انق بوان سكلين ايت

XLI.

HIKAJAT PANDJI KOEDA SOEMIRANG III.

Collectie C. St. 125, 35 × 20 cM., 239 bl. 27 r., gedat. 23 Sapar 1248.

De volle titel van het verhaal is hier: Pandji Soemirang Sira Pandji Pandaj Roepa.

Uit eene uitvoerige, indertijd door Dr. Brandes gemaakte, thans in zijne nalatenschap bewaarde inhoudsopgave van dit HS. blijkt, dat de redactie eene andere is dan van I en II, d. i. die van het door Juynboll onder Nos. LXXXVI en LXXXVII beschrevene type, doch dezelfde als die van No. LXXXV, (cod. 3242).

Volgens mededeeling van Brandes komt ook de tekst van dien codex geheel met dien van dit HS. overeen.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 3242, 3384, 3237 en 3365, Catal bl. 90—96.

XLII.

HIKAJAT ANOM MATARAM.

Collectie v. d. W. 135, 33 × $20^1/_2$ cM., deel I, 476 bl., 19 r., deel II, 408 bl., 19 r.

Begin:

وبه نستعين بالله على اين حكاية اورڠ دهولو كلا يڠ ترلالو اندءه فركتاان درفد بهاس جاوا داوبهكن دڠن بهاس دان *(sic)* ادان

Inhoud:

Een god, Batara Indra Djaja, huwde met eene prinses uit Madjapahit en werd vorst van Koripan, zij kregen vier zonen, de oudste werd vorst van

Koripan, de tweede van Gagĕlang, de derde van Kĕdiri, de vierde van Singasari. De eerste krijgt de zoons Raden Asmaradjaja en Poetra Ino bij de mahadewi, en bij de pĕrmajsoeri Raden Koesoema Oendakan Rawi Sĕrangga, bijgenaamd Raden Kĕrtapati. In Kĕdiri had de pĕrmajsoeri eenen zoon Raden Wiratandji bijgenaamd Raden Nagara.

De god دراكنت was verliefd op de bidadari Tandjoeng Biroe; zij wordt door hem achtervolgd en incarneert zich in Sĕri Batara Indra Singasari; kort daarna beviel de pĕrmajsoeri van Singasari van Raden Kantjanawati, bijgenaamd Raden Lasmining Rat, en van Raden Poetra Koesoema, bijgenaamd Raden Pĕrbata Sari en Raden Tjandra (onduidelijk). In Gagĕlang werden geboren: Raden Poespa Kantjana, eene ongenoemde en Raden Wisamarta. Na twee jaren werd in Koripan Raden Rasaning Rat geboren, en daarna Raden Setradjaja; Asmaradjaja wordt verloofd met Poespa Kantjana, Ino met Tjandra Kirana, Nagara Indra met Raden Rasaning Rat en Pĕrbata Sari met Ratna Lasmi (de ongenoemde?) [1]. De vorst van Madjapahit, de broeder van de pĕrmajsoeri van Koripan, had twee dochters Raden Sĕkar كنتات en ناوغرينت verloofd met Raden Wisamarta; de vorst van Bali, een broeder van de mahadewi van Koripan had eene dochter Raden Tjandra Koesoema, verloofd met Setradjaja. De god دراكنت voelt zich gekrenkt, gaat naar Singasari, verandert zich in een hommel, komt zoo in het paleis, Lasmining Rat volgt het insect tot in het bosch, het dier verdwijnt en zij is alleen; zij zwerft en komt aan de grens van Koripan, waar zij onder den naam Ken Patam Tjandra haren intrek neemt bij eene oude vrouw. Van hare verdwijning wordt kennis gegeven te Koripan; Asmaradjaja en Ino gaan haar zoeken, met hunne volgelingen. Ken Patam blijft bij hare gastvrouw tot haar elfde jaar; zij wordt ontdekt door de twee prinsen. Asmaradjaja neemt haar tot zich, zij zegt haren waren naam niet, en geeft voor van geringe afkomst te zijn.

De god die haar in het woud gelokt had, ziet haar met groote woede, in het slaapvertrek van Asmaradjaja en maakt dat de vorst van Mĕnggada verlangen krijgt naar de prinses van Gagĕlang, Poespa Kantjana, die hij dan ook laat vragen; daar zij reeds verloofd is met Asmaradjaja wordt dit geweigerd. De vorst van Mĕnggada trekt tegen Gagĕlang op, de zonen van dien van Koripan gaan naar deze stad om haar te helpen; de ontmoeting vindt onder weg plaats, een gevecht ontstaat, de vorst van Mĕnggada ziet dat hij verliezen zal, trekt zich terug en gaat tapa doen. De god neemt de gedaante van den vorst van

1) De vermelding van de geboorten en de verlovingen is op verschillende punten verward; uit het beloop van het verhaal zijn de verhoudingen op te maken.

Koripan aan, en gelast Ken Patam te dooden; zij wordt door een wachter naar het bosch gevoerd en schrijft daar iets op pandan-bladeren; de wachter kan haar niet dooden, de god bestuurt zijnen arm en hij verwondt haar, waarop hij angstig wegvliedt.

Bl. 94. Intusschen waren de prinsen van Koripan ter jacht gegaan; zij vinden Ken Patam en hooren van hare onafscheidelijke slavinnen wat geschied is, en lezen het op de pandan-bladeren geschrevene, waarin de opdracht vermeld stond haar lijk naar Singasari te brengen. Aldus doen zij; tijdens het vervoer neemt Batara Kala haar, brengt haar in den hemel, en doet haar herstellen. Zij verkleedt zich als man. Batara Kala stelt Asmaradjaja gerust door eenen brief dien hij hem in den schoot werpt; met Ino gaat hij zwerven.

Bl. 109. De vorst van Mataram ging ter jacht, en ontmoette Ken Patam, die zich Mesa Praboe Djaja noemt, en bij hem in dienst treedt, en zijn gunstelinge en aangenomen kind wordt; hij noemt haar Raden Praboe Djaja, en installeert haar te Mataram. Ino en Asmaradjaja zwerven in treurigheid; Ino gaat jagen, god Bajoe doet hem den weg verliezen, zoodat hij en zijne gezellen honger en dorst lijden; Asmaradjaja is doodelijk ongerust, en gaat tapa doen onder den naam Adjar Larasmara. Ino en de zijnen doen zóó sterke ascese, dat de god hun den weg moet openen, en hem sakti en wapenen verleent.

Hij neemt den naam Mesa Agoeng Pandji Gangga Koemara aan, en geeft zijnen kĕdajans andere namen, en leeft van het berooven van reizigers. Een jongere broeder van hem (nu Raden Nagara Indra genoemd) gaat tapa doen uit leed over zijne twee verdwenen broeders, noemt zich daarna Tjitapoetra, en treedt als dalang op.

Adjar Larasmara eindigt zijne ascese, noemt zich Mesa Lara Pandji Wira Soekma, geeft zijnen gezellen andere namen, en leeft van roof; Ratoe Kĕmbang Koening wordt door hem verslagen en zijn zoon Djajengpati sluit zich bij hem aan.

Bl. 140. Mesa Praboe Djaja was nog steeds in Mataram; de prinses aldaar, Tjandra Koesoema, wordt door den vorst van Mĕ(n)tawan voor zijn zoon Wilamarta gevraagd, na weigering volgt strijd, Raden Praboe Djaja strijdt geducht, de vorst van Mĕtawan sneeft, ook die van Mataram, Wilamarta onderwerpt zich. Raden Praboe Djaja wordt vorst van Mataram onder den naam Sang Praboe ing Mataram, of Ratoe Anom; uit Mĕtawan worden Raden Ranawarta en Raden Tjitrawati en uit Padjang Raden Nilawaras en Raden Kramadjaja aan haar uitgeleverd. Zij gaat met allen zwerven.

Bl. 154. Nu over Mesa Agoeng Pandji Gangga Koemara; hij komt aan de verblijfplaats van den vorst van Wilangit, rooft diens dochter Arsa

Koesoema, en verslaat zijn leger, waarna de vorst zich onderwerpt en de prins Raden Djajeng Sari zich bij hem aansluit.

Intusschen was Tjitapoetra in het land van Bandjarakan gekomen; de prinses aldaar heette Tjandra Sari; hij komt daar in dienst als wajangvertooner, spoedig ontstaat er tusschen hem en de prinses eene innige verhouding, in het geheim echter, en weldra ontvoert hij haar; allen gaan de wildernis in.

Bl. 178. Mesa Lara Pandji Wira Soerama *(sic)* was naar Daha getrokken, en wekte daar ieders verbazing door zijne gelijkenis met den verdwenen Raden Nagara Indra; hij wordt er bevriend met Pĕrbatasari.

Bl. 186. De vorst van Mĕnggada hoorende dat de prins van Koripan verdwenen is, laat de prinses van Daha schaken; Batara Kala ontrukt haar aan hem, en doet Sangjang دركنت tot boeta worden; deze noemt zich Kala Sĕranti, en sticht de stad Djadjaran Sari. De prinses van Daha was terechtgekomen in Wiraboewi, waar zij onder den naam Poespawati liefderijk verpleegd werd. Intusschen waren Pandji Wira Soekma en Pĕrbatasari haar gaan zoeken met Djajengpati; hij noemt Pĕrbatasari: Djaran Adipoetra, komt met beide gezellen te Poetrasena, zij bestrijden den vorst, overwinnen hem, plunderen de stad, en krijgen de prinsessen Ratna Kartika, Ratna Taroewati, Raden Tjandra Sari, Raden Ĕngarwangi en Raden Ratna Sari en twee prinsen, die echter in hun waardigheid hersteld worden.

Bl. 200. Ratoe Anom Mataram ontmoet twee boden van Pandji Wira Soekma die zij herkent; dan trekt zij met hen naar Lasĕm, de vorst van Lasĕm echter bestrijdt haar; de drie prinsessen Raden Koesoema, Raden Arsa Djoeita en Raden وسكيران worden haar uitgeleverd na het sneuvelen van den vorst; zij deelt den twee boden mede, dat hun heer de verdwenen prinses van Daha is gaan zoeken, en trekt met hen verder na van hen gehoord te hebben dat Ino niet bij hun heer is. Zij komen in Tambak Lalangan, waar de prinsessen Raden Nawang Sari en Raden Sĕla Rasmi aan haar uitgeleverd worden; vandaar gaat zij naar Wiraboemi, waar Poespawati (Koesoemaning Rat), als pĕnoengkoel wordt afgestaan; in een droom verneemt zij dat deze prinses voor Ino bestemd is, en aan haar maakt zij zich bekend, en vertelt haar alles, hoe zij door den hommel gelokt was, in Koripan door Asmaradjaja genomen was en nu Mataram had verlaten.

Bl. 230. En nu over Pandji Gangga Koemara in Wilangit. Voor hem had Raden Djajeng Sari prinsessen buit gemaakt en ook prinsen, nl. Kĕrtadjaja en Raden Arsiwati van Tandjoeng Poera, Raden Sĕrangkapati en وغرن uit Palembang, Raden Intĕn Koesoema Lasmi en Raden Ratna Kantaka uit Soekandana. Hij gaat weêr zwerven, komt te Wangkar, waar de prinsessen

Raden Amaja Rasmi, Raden Nawangwati en Raden Wilakĕrta aan hem uitgeleverd worden. Dan naar Madjapahit. Daar was juist een feest; Pandji Gangga Koemara bespiedt de prinses, en verneemt van een asceet allerlei nieuws, o.a. dat de prinses van Daha verdwenen is; diezelfde asceet vertelt den vorst van Madjapahit dat Pandji Gangga Koemara de prins van Koripan is, waarop hij den zwerver wel ontvangt. Hij krijgt de prinses Sĕkar Kantaka lief, en mag met haar huwen.

Bl. 273. Dalang Tjitapoetra nu ontmoette de gezanten van Gagĕlang, die naar Koripan ten huwelijksaanzoek gingen; hij en zijne volgelingen bestrijden hen, verslaan hen en rooven hunne schatten. Daarna gaan zij naar Koripan; Setradjaja haalt hem over om met zijn gezelschap een maand te blijven, hij wint ieders gunst, Rasaning Rat volgt hem overal en wordt heimelijk zijne vrouw. Dan naar Mĕnggada; Setradjaja en broeder gaan de verdwenen zuster zoeken. Dalang Tjitapoetra was eerst naar Pandan sa-alas gegaan, en had de lieden uit die stad verslagen, de twee vorstelijke kinderen (een ervan heet Raden Nawang Koesoema) worden hem uitgeleverd; hij trekt verder met Rasaning Rat (dikwijls Arsaning Rat genoemd).

Bl. 294. De twee boden van Pandji Wira Soekma hadden in Lasĕm gehoord dat hun heer niet meer in Daha was, en gingen hem zoeken; zij ontmoeten Setradjaja die naar zijne verdwenen zuster zoekende was en sluiten zich bij hem aan; hij en zijn broeder noemen zich Bangbang Djaja Mĕrta en Kĕlana Nalakĕrta, zij vernemen dat Pandji Wira Soekma naar كيلان was gegaan en gaan ook derwaarts. In die stad had men de prinsessen Kantaka Sari en Rana Wira Sita aan Pandji Wira Soekma uitgeleverd; weldra ontmoeten Bangbang Djaja Mĕrta en Kĕlana Nalakĕrta hunnen broeder, dien zij onstuimig omhelzen. Na eenig oponthoud gaat Pandji Wira Soekma met al de zijnen weer verder, en zij vermeien zich aan het zeestrand. Zij worden overvallen door Kala Sĕranti van Djadjaran Sari met zijn heir van geesten; de nacht maakt een eind aan het gevecht, den volgenden dag doodt Pandji Wira Soekma hem op aanwijzing van Jang di Rama Radja; de gedoode keert tot zijn goddelijken oorsprong terug: Sangjang دراكنت, die hem zijn gouden stad geeft en hem alles vertelt wat hij voor snoods gedaan heeft. Een feest van veertig dagen werd gevierd, en Pandji Wira Soekma bestijgt den troon als Batara Wira Soekma (zijn luister wordt in verzen beschreven), en Kantaka Sari wordt zijne gemalin.

Bl. 336. De vorst van Kĕdiri (Daha) hoort daarvan, en schrijft hem een brief waarin hij hem verzoekt Pĕrbatasari terug te zenden, maar deze weigert aan die uitnoodiging gevolg te geven.

De vorst van Sanggora laat door zijnen zoon Raden Kakak Bakoeng de prinses van Singasari vragen, nl. Raden Ratna Djoeita, die pas acht jaren oud was; het aanzoek wordt geweigerd, en van beide kanten rust men zich toe ten strijde. De vorst van Singasari vraagt om hulp aan Batara Wira Soekma, die Kĕlana Nalakĕrta en Bangbang Djaja Marta tot hem zendt. De strijd begint, de vader van Raden Kakak Bakoeng sneuvelt evenals zijn vriend de vorst van Wangkapoera, de dochter van den eerste Raden Nilawati en twee kinderen van den laatste: Raden Djantrapoeri en een ongenoemde worden gevangen. Daarna gaan de overwinnaars terug; Wira Soekma oefent zich in asceset

Bl. 388. Ratoe Anom was van Wiraboemi naar Gagĕlang gegaan, waar ieder haar bewonderde; Wilamarta is nog steeds bij haar.

Nu over den vorst van Djagaraga; zijn broeder Loerah Pĕnggarang, een woesteling, zocht eene vrouw, en werd gewezen op de prinses van Gagĕlang; om te slagen noemt hij zich Asmara Djaja en wordt goed ontvangen, maar ieder verbaast zich over zijne leelijkheid, en Ratoe Anom doorziet hem spoedig en laat menschen halen die én Asmaradjaja én Ino kenden.

De man die indertijd Ken Patam had moeten dooden was niet naar Koripan teruggekeerd, maar asceet geworden onder den naam Adjar Diramadjaja; hij had van een goeroe vernomen dat Ken Patam als Ratoe Anom Mataram in Gagĕlang vertoefde, en hoe het Asmaradjaja en Ino vergaan was, en spoedde zich naar Gagĕlang, waar hij door Ratoe Anom (aan wie hij verklaarde de beul van Ken Patam te zijn) tot toemĕnggoeng werd verheven, en den gewaanden Asmaradjaja denonceert, doch deze liegt zich door alle aantijgingen heen, maar zijn aanzoek om de hand der prinses wordt niet beantwoord.

Bl. 432. Mesa Agoeng Pandji Gangga Koemara had Madjapahit verlaten, en leefde van roof. Dalang Tjitapoetra was naar Mĕnggada gegaan, welks vorst tegen hem uittrok; toen de strijd hevig was, kwam Sira Pandji ter plaatse, die een oogenblik meende dat Tjitapoetra zijn broeder was, en zich bij hem aansloot; weldra zijn de vorst van Mĕnggada en zijn vriend de vorst van لاكر gevangen, thans hoort Pandji nieuws uit Koripan, maar niet veel goeds; hij herkent Rasaning Rat (die den naam Ken Widaras voerde) en omhelst haar; zij hoort met droefheid dat haar broeders haar zoeken. Een feest van veertig etmalen wordt gevierd, waarna Pandji en Tjitapoetra naar Gagĕlang trekken; Ratoe Anom herkent Raden Ino Kĕrtapati dadelijk doch laat niets blijken; Loerah Pĕnggarang wordt steeds meer in het nauw gebracht.

Deel II.

De vorst van Djadjaran Sari, Praboe Wira Soekma, hoort dat Ratoe

Anom Mataram naar Gagĕlang gegaan is, hij roept de zijnen bijeen, enkelen uit hun tapa, en trekt naar Gagĕlang; buiten de stad komt Sira Pandji, die alles gehoord had, zijn broeder tegemoet, eene algemeene herkenning vindt plaats. Loerah Pĕnggarang stelt voor tegen Wira Soekma op te trekken. Deze schrijft aan Ratoe Anom Mataram dat hij om harentwille daar is gekomen, waarop zij zich tot hem begeeft buiten de stad; allen gaan dan verheugd naar den paseban, groote vroolijkheid heerscht, Loerah Pĕnggarang wordt meer en meer in het nauw gebracht en gehoond, en vlucht naar den berg Pawan om ascese te doen; ook Kakak Bakoeng was daar.

Bl. 65. De vorsten van Toemasik, Bantar, Poedak en Pamoetan gaan, beducht voor eene ontmoeting met Wira Soekma, ascese verrichten. In Gagĕlang waren deze laatste en Ratoe Anom en Sira Pandji en Tjitapoetra bijeen, en namen den buit in ontvangst dien hunne afgezanten in Maleische landen hadden gemaakt; onder dien buit bevinden zich de prins en prinses van Kambodja: Nawang Rama en Raden Nila Poespa, van Palembang: Raden Ratna Poespa en Raden Nila Koesoema, van Kampoeng: Raden Koemoeda Agoeng, Raden Setradjaksa en Raden Lasmi Poeri, die gelijkelijk verdeeld worden, maar Ratoe Anom doet afstand van haar deel daar zij, volgens haar zeggen, alleen met de prinses van Wiraboemi wil blijven. Wira Soekma kan zijne liefde voor de prinses van Gagĕlang Poespa Kantjana niet langer inhouden; eene nagasaribloem laat hij een hommel worden en de prinses in den vinger bijten; niemand kan de daardoor ontstane pijn bezweren, eindelijk wordt Wira Soekma ter hulp geroepen, hij kan haar uit hare bezwijming bijbrengen, lokt een gelofte van haren vader uit haar aan ieder die haar geneest ten huwelijk te geven, wrijft haar met de nagasari-bloem, en geneest haar. De vorst van Gagĕlang en al zijne gasten gaan naar de sĕgara-kidoel; Wira Soekma bemint zijne nieuwe vrouw die niet vermoedt dat hij haar verloofde van vroeger is. Tusschen Wira Soekma en Ratoe Anom ontstaat eene verwijdering, welke echter spoedig eindigt. Koesoemaning Rat herkent hare beide broeders, meerdere herkenningen vinden plaats, maar de prinsessen van Daha en Singasari blijven onder hare vermomming verborgen, hoewel enkele toespelingen van Ratoe Anom bij sommigen twijfel doen opkomen; eindelijk komt Wira Soekma te weten dat Koesoemaning Rat, de zoogenaamde pĕnoengkoel van Wiraboemi, de prinses van Daha is, en deelt dit voorzichtig aan Pandji mede die het betreurt dat zij nu eenmaal gehuwd is met Ratoe Anom; allen vermaken zich aan het strand, Batara Kala daalt neder en neemt onder een hevig onweer Koesoemaning Rat uit hun midden weg, en werpt haar in een woud; allen zoeken, en allen weten nu dat zij de prinses van Daha was. Ratoe

Anom wil haar gaan opsporen; Djaran Adipoetra en Batara Wira Soekma en Sira Pandji sluiten zich bij haar aan.

Eerst geleiden zij den vorst naar Gagĕlang terug; ook Wisamarta sluit zich bij de genoemden aan, ook Tjitapoetra.

Bl. 153. De prinses van Daha was terechtgekomen in een bosch in Toemasik, welks vorst juist uit zijn tapa terugkeerde; zij wordt door hem opgenomen, en noemt zich Ken Lam Aras (لم ارس) op haar verzoek krijgt zij een ascesehuisje in den paleistuin.

De zoekenden verdeelen zich in groepen: Djaran Adipoetra voegt zich bij Tjitapoetra, Wisamarta bij Pandji; 's nachts slaapt Ratoe Anom in de omhelzing van Wira Soekma die haar als zijn besten vriend beschouwt; tot zijn smart scheidt zij zich met Wilamarta van de anderen af om alleen te gaan zoeken, daarna vertrekken Pandji, Tjitapoetra, Djaran Adipoetra en Wisamarta.

Na eene maand zwervens komt Pandji in Toemasik, en Sĕmar hoort dat een in het woud gevondene jonkvrouw in de stad verblijft. Pandji noemt zich: Mesa Koesoema Djaja, Wisamarta: Koeda Dĕraspati, deze zegt een broeder der gevondene te zijn en wordt bij haar toegelaten; Mesa Koesoema Djaja, door hem ingelicht, vliegt door tooverkracht naar haar verblijfplaats, en ontvoert haar, (Haar naam wordt meestal لم ارس geschreven); de vorst bezwijmt van smart toen men 't hem berichtte, doch door strenge ascese vergeet hij haar. Mesa Koesoema Djaja beschouwt Koesoemaning Rat thans als zijne vrouw, en laat in de onderworpene landen gezellinnen voor haar zoeken; in vroolijkheid zwerft men door de wouden.

Bl. 187. Ratoe Djadjaran Sari intusschen was, te vergeefs zoekende, naar Toeban getrokken; vandaar was hij naar Bali gegaan, onder den naam Mesa Wiraras (? ويراس).

Bl. 190. Nu over den brahmaan Bĕrdja Sakti, bij wien, behalve zijn zoon Bangbang Tjitra Nata, Loerah Pĕnggarang en Kakak Bakoeng vertoefden; hij liet voor zijnen zoon de prinses van Bali vragen; daar was Mesa Wiraras (die zijne twee gezellen als Gamboeh Nalakĕrta en Gamboeh Djajamarta had voorgesteld) wel ontvangen, en werd getuige zelf onzichtbaar van de ontvangst van den brahmaan met diens zoon en twee gasten. Op het huwelijksaanzoek antwoordt de vorst dat de prinses reeds toegezegd is aan Setradjaja van Koripan; uit het onzichtbaar slaat Mesa Wiraras Loerah Pĕnggarang in het gezicht, en werpt hem tegen den grond; hij doet een groot vuur uit zijn mond komen, maar Mesa Wiraras toovert uitdoovend water te voorschijn, komt naar voren in de gedaante van een boeta, en Loerah Pĕnggarang neemt de vlucht, en wordt tegen Bangbang Tjitranata aangeworpen door den boeta, die plot-

seling verdwijnt. Hij wil de prinses (Koesoema Tjandra) met zich voeren; ziet haar bewaakt door Ken Bajan en Ken Soenggit, laat Djajamarta in haar slaapvertrek dringen; deze wordt ontdekt, Loerah Pĕnggarang en Kakak Bakoeng vallen hem aan, maar worden door den onzichtbaren Mesa Wiraras geboeid, en evenzoo wordt Tjitranata verblind. De helden van Bali moeten wijken voor den indringer, die de prinses met hare twee hofjuffers ontvoert en naar Mesa Wiraras brengt; door de lucht wordt zij op zijn schip gebracht; Djajamarta behandelt de prinses als zijne vrouw, en deelt haar mede dat Mesa Wiraras de prins Asmaradjaja van Koripan is. In Bali bracht de Brahmaan de drie jongeren weer bij, en gaat met alle helden scheep om den roover te achtervolgen; zij halen hem in, een zeegevecht ontbrandt, Kĕlana Nalakĕrta werpt Kakak Bakoeng in zee, Bangbang Djajamarta verwondt Tjitranata doodelijk; Mesa Wiraras dwingt Brahmana Bĕrdjasakti tot de vlucht, en woedt onder de Balineezen uit toorn over de wonde zijnen broeder Djajamarta toegebracht; aan die wonde bezweek hij. Men brengt het lijk naar het eiland Noesa Sari; poedja wordt gedaan, Jang di Rama Radja daalt af, brengt levenswater, het lijk wordt er mede gewasschen en herleeft. Toen dat water weer naar den hemel werd gebracht, viel er iets van op de wonde van Tjitranata, die herleeft; zij vinden Loerah Pĕnggarang terug en gaan naar Bali; drie tiende der uitgetogenen kwam levend terug; eerst nu verneemt de vorst dat de vorst van Djadjaran Sari de roover was. Deze ging van Noesa Sari naar Toeban.

Bl. 226. Dalang Tjitapoetra was al zoekende den Indrakila beklommen; Sang Pĕlangkit deelt hem mede dat de verdwenene in Toemasik bij Ino is; dan naar Bandjar Koelon, waar Koesoemawati Poespa Kartika aan hem uitgeleverd wordt; met hem zet hij zijn zwerftocht voort. Ratoe Anom ing Mataram hoorde na veel zoekens van Dewa سراب dat de verdwenene bij Ino in Toemasik was, en keerde terug naar Mataram; daar wordt zij door vijf bidadari's gebaad, waarop zij hare vrouwegedaante herkrijgt. Eene bidadari, Nila Oetama, gaat naar Ratoe Djadjaran Sari, verandert zich in een hommel, laat zich door hem achtervolgen en voert hem over bergen en dalen in het slaapvertrek te Mataram; een geheime brief hem in het gezicht geworpen openbaart hem dat de slapende Ken Patam Tjandra, de prinses van Singasari, is; in dien nacht werd dus Lasmining Rat zijne vrouw. Vreugde in Mataram. Djajamarta en Kĕlana Narakarta ontdekken de afwezigheid van Wira Soekma met schrik, en gaan hem zoeken. In zijn pĕtapan hoort de vorst van Toemasik dat لم ارس door Pandji Gangga Koemara geroofd is, waarop hij met den vorst van Pamoetan naar Gagĕlang trekt, Loerah Pĕnggarang en Kakak Bakoeng sluiten zich bij hen aan.

Pandji Gangga Koemara nu had halt gehouden in Tjamara, waar Raden Ratna Kantaka en Raden Poespa Lara aan hem uitgeleverd werden; gewaarschuwd voor den vorst van Toemasik haast hij zich naar Gagĕlang. In Mataram stelde vorst Wirakoesoema voor om naar Singasari te gaan om te hooren of de prinses al gevonden is; eerst wordt het huwelijk gevierd van Wilamarta met Tjandra Koesoema, daarna gaan allen op weg, maar eerst naar Gagĕlang. Daarheen togen ook de verbondene vijandelijke vorsten (van Pakoelon, Poedak Satĕgal, Poedak Sajoena, Pamoetan, Bĕlantara, Toemasik, Tjakaraga, Loerah Pĕnggarang en Kakak Bakoeng), de vorst van Gagĕlang vraagt om hulp in Singasari en Madjapahit, in Koripan en Daha; daar alle prinsen afwezig zijn trekken de oude vorsten ter hulp. De vorst van Tjagaraga laat nu voor Loerah Pĕnggarang Poespa Kantjana opeischen, wat ruw geweigerd wordt. De strijd ontbrandt. Pandji was dichtbij gekomen; hij mengt zich in den strijd. Batara Wira Soekma, uit Mataram medegekomen, eveneens; Djajamarta en Kĕlana Narakarta komen ook daar: alle prinsessen waren dus in Gagĕlang bijeen. De vier vorsten komen daar een voor een aan, en de strijd wordt hervat: allerlei toovermiddelen worden aangewend; twee der verbonden vorsten sneven, Kakak Bakoeng vlucht naar den brahmaan Bĕrdjasakti om hulp. In Gagĕlang vindt eene algemeene herkenning en opheldering plaats, terwijl de vijandelijke vorsten naar den brahmaan gingen om goeden raad; in Gagĕlang wordt Wirakoemara met Raden Ratna Djoeita in den echt verbonden, Raden Nagara met Nawang Sari, evenals Ino met Ratna Koesoema.

Bl. 332. De gevluchte vorsten waren aangekomen bij hun brahmaan, die hun strenge ascese laat doen en met hen en een anderen brahmaan naar Gagĕlang gaat. Daar vierde men het huwelijksfeest van Pĕrbata Sari en Wisamarta met Ratna Lasmi en Nawang Kartika; ook huwden Wira Koesoema en Ino met Raden Kartika Sari en Ratnawati. De aanval van den vijand verrast de feestvierenden; 's nachts ontvoeren twee brahmana's Poespa Kantjana en Ratna Djoeita.

Den volgenden morgen trekken alle prinsen uit om ze te zoeken; zij overvallen het vijandelijk kamp, waar Loerah Pĕnggarang en Kakak Bakoeng de twee prinsessen reeds lastig vielen; Loerah Pĕnggarang wordt dadelijk gedood. Kakak Bakoeng vlucht, de twee brahmanen achtervolgen Ino en de zijnen in de lucht, ontrukken hun de prinsessen, moeten ze weer loslaten; eindelijk worden ze behouden in Gagĕlang teruggebracht. Den volgenden nacht doen de twee brahmanen weder een poging tot oplichting; Kakak Bakoeng geven zij de gestalte van den vertrouwde van Ino; in die vermomming krijgt hij van Ino gedaan de prinses van Madjapahit, Sĕkar Kantaka, aan hem mede te geven

ter bewaking, maar Wira Koemara ontdekt het bedrog, en doodt Kakak Bakoeng, doch wordt door een der brahmana's verwond. Ino doodt Ratoe Toemasik, Tjitranata wordt door zijnen bediende Përsanta gedood; 's nachts trekken de twee brahmana's zich terug naar de bergen.

Zes widadaris smeeken Batara Kala om een geneesmiddel voor den gewonde en krijgen een geneeskrachtig badwater, Lasmining Rat past het toe, en Wira Koemara herleeft. Brahmana Bërdja Sakti houdt 't in den strijd tegen allen uit, en doet allen machteloos worden, alleen Tjëmoeris houdt stand, Përsanta helpt hem, overwint den brahmaan en dwingt hem allen te onttooveren; deze onderwerpt zich en biedt zijne dochters aan, gaat ze halen, geeft ze over en gaat naar zijn përtapaän terug. De vorsten van Poedak Satëgal en Tjakaraga onderwerpen zich; de twee brahmanendochters worden aan Setradjaja en Wira Koemara toegewezen (zij heeten Ratna Sandari en Nila Oetara); laatstgenoemde bedankt, waarop Ino haar neemt. Ino volgt zijnen vader op in Koripan; evenzoo de andere prinsen in hunne landen; enkelen vervangen hunne schoonvaders. Een groot kroningsfeest vereenigt alle vorsten van Java; Kërtala, Përsanta en Tjëmoeris treden in hun gewone rol daarbij op. De verschillende prinsessen worden mahadewi en përmajsoeri en likoe in verschillende landen; de jonge vorst van Koripan wordt Koesoema Widjaja Tjakrawati genaamd, die van Daha: Sang Praboe Asmara Indra; hunne gemalinnen zijn de schoonste van alle vrouwen.

In de beschrijving van een bij het feest behoorend spiegelgevecht eindigt het HS. abrupt.

XLIII.

HIKAJAT MESA GIMANG.

Collectie v. d. W. 138, $31^{1}/_{2} \times 20$ cM., 424 bl., 19 r.

Inhoud:

God Indra had twee zonen Dewa Gangga Maha Sakti en Dewa Maha Bisnoe; dezen deden driehonderd jaren tapa; de oudste wil afdalen naar de aarde, en zijn broeder vergezelt hem. Zij dalen af tusschen Wiraboemen en Mandjahan; Gangga Maha Sakti noemt zich Këlana Gangga Koesoema Mala Pataka; Batara Kala Indra wordt zijn poenggawa onder den naam Indra Lajangan; zij verwoesten vele landen. Hij sticht en bevolkt een stad en noemt zich Ratoe Agoeng Gangga Sakti; hij krijgt vier zonen, die hij doet huwen en vorsten worden in Koripan, Daha, Këlang (Gagëlang) en Singasari; daarna trekt hij zich in tapa terug en gaat Batara Kala heel Java bereizen.

In Koripan wordt geboren Ino Kĕrtapati bijgenaamd Ino ing Koripan, en uit de padoeka likoe Raden Lila Pĕrbangsa; in Daha: Raden Galoeh Ratna Lasmi Poera en uit de Mahadewi een zoon. Verder in Koripan: Tjarang Tinangloe en uit de mahadewi Raden Ratna Wilis bijgenaamd Galoeh Poespaning Rat. De vorst van Gagĕlang (dit is met [illegible] op bl. 5 bedoeld) krijgt: Raden Sangkaning Rat en Angling Jaja, die van Singasari; twee dochters en Pĕrbatasari — *lacune*. Ino wordt verloofd met Lasmi Poeri; Lila Pĕrbangsa loopt uit Koripan weg daar hij ook zich met de prinses van Daha wilde verloven, en gaat tapa doen onder den naam Bikoe Djarang Tarida. Na strengen tapa ziet hij dat de vorst van Koripan in Daha het verlovingsfeest viert, hij vliegt er heen, en rooft de prinses met vier dienaressen, en sluit haar op als zij hem haren haat uit. Ino verlaat met 400 volgelingen Daha om haar te zoeken; hij komt aan de tapaplaats van Bagawan Sĕri Narapati, en doet daar tapa onder den naam Adjar Wirapati Arga. *Lacune* [1]) De prinses van Tjampaka Djadjar was door den patih op last van Djaja Koemara in het woud gebracht; Raden Singa Pĕrtala, de prins van Djamarang, bemerkt dat de prinses er niet meer is, hij moordt de stad uit en neemt Raden Djaja Asmara gevangen; Djaja Koemara wil niet zeggen waar hij zijne zuster verborgen heeft, de toemĕnggoeng die hem moet dooden laat hem vrij, en hij gaat zwerven en wordt asceet. De prinses (Arsa Djoeita) was met hare volgelingen door den patih naar haar oom te Wiraboemi gebracht; daar deelt hij de mislukte huwelijksaanvrage van den vorst van Djamarang, diens overwinning en terugtocht naar zijn land mede. Arsa Djoeita sluit zich aan bij Raden Djaja Soekma, Raden Koesoema Djaja en Raden Nawang Koesoema; maar weldra gaan dezen den vorst van Djamarang aanvallen. Djaja Soekma en de zijnen vinden Tjampaka Djadjar verwoest; hij trekt naar Djamarang en valt het aan; 's nachts verlaat de toemĕnggoeng dat land, den volgenden dag begint de strijd; die van Djamarang verliezen den strijd, Singa Pĕrtala sneuvelt, en spoedig daarna zijn vader; dan gaat Djaja Soekma Djaja Koemara en Ino van Koripan benevens diens broeder zoeken. Eerst gaan hij en zijn broeder tapa doen.

Bl. 66. Mesa Kĕlana Pandji Marang Koesoema was in strijd gekomen met Ratoe Kĕmbang Koening dien hij doodde; toen woedde hij tegen de lieden van Pandan sa-alas; de zoon van den gedooden vorst, Djajengpati, wordt gevangen, de vorst van Pandan sa-alas wordt gedood; Djajengpati wordt begenadigd, groote buit word behaald, de prinsessen Raden Galoeh Koesoema Arsa en (van Pandan sa-alas): Raden Poespawati en Raden Ratna Djoeita worden hem gebracht. Daarna begint hij een zegetocht; de vorsten van

1) In het schrift niet merkbaar; de tekst loopt schijnbaar door.

Bĕndoer en van Poedak en van Sanggora bieden hunne dochters aan, (deze en verschillende prinsen worden allen op bl. 80 bij name genoemd).

Bl. 96. Raden Galoeh Tjandra Kirana zat nog steeds in de gevangenis van Bikoe Djarang Tarida, nog steeds trachtte hij haar te bepraten; Batara Kala bevrijdt haar en werpt haar met hare vier gezellinnen in het woud bij Tandjoeng Poera. Zij wordt gevonden door den vorst van Tandjoeng Poera wien zij mededeelt Ken Araswati te heeten; hij neemt haar als kind aan maar zijne dochter uit de Padoeka Lika, de leelijke Wira Bakoeng wil niets van haar weten, in tegenoverstelling met de pĕrmajsoeri, die haar verwent en haar Raden Ratna Koemala Galoeh Tandjoeng Poera noemt.

Ino deed godenvermurwenden tapa: Sangjang Darmawati daalde af, en deelt hem mede dat hij zijne verloofde spoedig zal ontmoeten en dat zijne broeders Tjarang Tinangloeh en Goenoeng Sari hem zoekende zijn, en geeft hem tooverwapenen (twee malen verteld). Hij noemt zich nu Mesa Kĕlana Pandji Marang Koesoema, en zwerft naar Kĕmbang Koening, dat hij met de zijnen (Sĕmar en de anderen) aanvalt; de vorst roept den koning van Pandan sa-alas ter hulp, een geduchte strijd ontbrandt, Pandji wint, en toont zijne genade aan de verslagenen [1]). In Tandjoeng Poera wordt wajang gespeeld, Pandji gaat kijken, en verneemt dat de dalang den lakon van zijn eigen (Ino's) avonturen speelt, voorzoover die bekend zijn; hij ontmoet Ratna Koemala, die hem geheel bekoort; hij vraagt haar ten huwelijk, tot woede van Wira Bakoeng die zweert het huwelijk te zullen verijdelen; in den huwelijksnacht wil de bedroefde Ratna Koemala niets van hem weten, en tracht de op den loer stoende Wira Bakoeng hem van haar afkeerig te maken, doch te vergeefs. Sĕmar herkent de vier dienaressen, en Pandji komt zoo te weten dat Ratna Koemala de gezochte Tjandra Kirana is. Hij blijft daar wonen en zendt zijne poenggawa's uit om landen te veroveren, en zijne broeders te zoeken

Bl. 183. En nu over Tjarang Tinangloeh en Goenoeng Sari; zij deden tapa op den Wilis; Batara Kala gelast hen hun broeder te gaan zoeken en geeft hun de macht om van gedaante te veranderen en te vliegen; zij kleeden zich als dalangs en noemen zich Agoeng Asmara en Agoeng Kirana, ook hunne volgelingen nemen andere namen aan. Zij komen in Mataram, en geven daar wajangvoorstellingen. De prinses aldaar heette Arining Rat, die weldra verliefd werd op Agoeng Asmara, die daartoe een mantra gereciteerd had; op haar verzoek bezoekt hij haar 's nachts, in de gedaante van een hommel, en op hare bede ontvoert hij haar met Ken Soenggit en Ken Bajan, met achterlating van

1) Geheel anders verteld dan op bl. 68 sqq.

een brief waarin hij zijne daad vermeldt, en mededeelt dat hij buiten de muren wacht. Het leger van Mataram trekt uit, maar Agoeng Kirana bindt allen met een toovertouw; de vorst, dat ziende, durft niet uit te trekken; hij geeft zich over, stemt toe in het huwelijk en krijgt zijn schoonzoon lief.

Bl. 217. Djaja Soekma en Koesoema Djaja deden nog steeds tapa; Batara Bajoe geeft hun toovermacht, en deelt hun mede dat Tjarang Tinangloeh en Goenoeng Sari thans Kĕlana Adi Soekma en Mesa Ganggan Koemara heeten. Zij noemen zich Kĕlana Djajeng Sari Pandji Marang Goenoeng en Darma Ri Djaja, en trekken naar Tjirĕbon, welks vorst hem zijne dochter Poespa Arsa aanbiedt. Dan naar Mĕrtjoe Nagara; de vorst aldaar was ziek en werd verpleegd door den vorst van Wangkar; hij had twee dochters: Arsa Koemala en Ratna Kantaka, die van Wangkar had drie kinderen: Ratnawati Mĕrtjoe, Djajeng Sari en Arsa Kartika. De kranke vorst gelast Kĕlana Djajeng Sari tot vorst uit te roepen en sterft; hij wordt vorst onder den naam Sĕri Batara Anom Sang Praboe Mĕrtjoe Nagara, Arsa Koemala wordt zijne gemalin, Djajeng Sari zijn vriend.

De vorst van Kĕbalan had drie broeders; de jongste van hen, Sĕrangga, doodde zijn vader, en ging tapa doen om sterk te worden, en heel Java te veroveren; hij noemt zich Adjar Bakti Koeasa, en doet 28 jaren tapa, een god deelt hem mede dat Kĕbalan wordt aangevallen en dat later alleen Mesa Kĕlana Pandji Marang Koesoema hem zal kunnen dooden. Batara Goeroe vervloekt den god die den vadermoorder geholpen had, en doet hem tot boeta worden.

De poenggawa's van Pandji hadden vele landen onderworpen, en buit en prinsessen veroverd; nu tasten zij Kĕbalan aan; een groot gevecht vangt aan, te midden waarvan Adjar Bakti Koeasa arriveert, zich bekend maakt en zijne landslieden helpt. Hij sluit de vier poenggawa's in een gevangenis, verdrijft hun leger en rooft den buit, voor den troon van Kĕbalan bedankt hij, noemt zich Toemĕnggoeng Bapang Tjakra Bima, en wacht op de wraak van Pandji Marang Koesoema.

Bl. 256. Deze was nog vergenoegd in Tandjoeng Poera, waar Wira Bakoeng niet afliet van hem lastig te vallen en Ratna Koemala te sarren. Vluchtelingen melden hem de ramp zijner poenggawa's, ijlings neemt hij afscheid, haast zich naar Kĕbalan en ziet de gevangenis, die hij wegtoovert. Onmiddellijk wordt de strijd voorbereid maar 's nachts bindt Pandji allen die in Kĕbalan waren aan elkander vast en bevuilt hunne gezichten; ontwaakt maken zij zich los en beginnen een woesten strijd met allerlei gedaanteverwisselingen, Toemĕnggoeng Bapang Tjakra Bima ontvlucht in de gedaante van een arend, de vorst van Kĕbalan en zijn broeder geven zich over en bieden hunne dochters aan; de buit bestaat uit honderd prinsen en prinsessen en vier-

honderd karren met kostbaarheden; daarna gaat hij eenigszins ongerust naar Tandjoeng Poera terug. Daar had Wira Bakoeng iemand opgedragen een adjar te zoeken om Ratna Koemala kwaad te doen; de bode had op een berg Toemĕnggoeng Bapang Tjakra Bima aangetroffen, en dezen bewogen om de prinses te ontvoeren, wat hij doet na zich in een garoeda veranderd te hebben. Batara Kala bemerkt dat, ontrukt haar aan den garoeda, die zijne oude gedaante herkrijgt, en brengt haar in den hemel in den hof Bandjaran Sari; de god geeft haar de levensbloem Widjajamala, en doet haar een man worden met den naam Mesa Gimang Pandji Noesa Indra; zij daalt naar de aarde af.

Bl. 330. Een bode uit Tandjoeng Poera berichtte Pandji Marang Koesoema de verdwijning zijner echtgenoote; hij zendt al de zijnen naar Tandjoeng Poera en gaat alleen zwerven.

Er waren drie broeders, vorsten in Mĕtawan, Pĕngawan en Bĕlantara; de eerste had drie kinderen: Koeda Mandja Agoeng, een slechtaard, en twee dochters; eerstgenoemde zendt Rangga Sari uit om de prinses van Koripan te rooven, aan welken last hij met gemak uitvoering geeft. Sĕmar met de zijnen en de vier dienaressen waren Ratna Koemala gaan zoeken; hen ontmoette Rangga Sari; Sĕmar werpt hem in eene rivier die hem meevoert, en Sĕmar herkent de prinses van Koripan. Gezamenlijk trekken zij voort, en ontmoeten Mesa Gimang die zich aan hen bekend maakt; zij verandert de prinses van Koripan in een man met den naam Mesa Wira Asmara Oendakan Wajang Djaja, en doet ook hare dienaressen mannen worden; allen trekken naar Mĕntawan. Daar was Rangga Sari, die niet verdronken was, en Toemĕnggoeng Bapang Tjakra Bima ontmoet had, met dezen reeds aangekomen. Zij maken plan om de prinses van Mataram die met den dalang Agoeng Asmara gehuwd was te rooven. Aldaar was tegen de twee dalangs eene ontstemming ontstaan, en de vorst wilde hen bedwelmen en gevangen nemen, wat gelukte. Toen hij op hen liet schieten, bleken zij onkwetsbaar te zijn, hij kon hen niet dooden en liet hen in de gevangenis werpen. De prinses van Mataram ontvlucht. De twee bedwelmden komen bij, verbreken hunne boeien en vallen hunnen vijand aan; de strijd wordt algemeen, de vorst van Sagara Madoe, wiens dochter den dalang Agoeng Kirana beminde, wordt gedood, zijne vrouwen doorsteken zich evenals de vorst en vorstin van Mataram. Het huwelijk van Agoeng Kirana wordt gesloten. Allen gaan de verdwenene vrouw van Agoeng Asmara zoeken. De twee dalangs noemen zich Kĕlana Adi Soekma en Mesa Pĕndjara Koemara (zie deze namen op bl. 217), zij gaan naar Wilangit, waar juist bruiloft was en de vorst van Pakĕmbang als besan aanwezig was. Zij teisteren de legers van de beide vorsten die spoedig tegen hen uittrekken, en nadat hun legers verslagen zijn, hen alleen bevechten.

Bl. 421. Ratoe Anom Mĕrtjoe Nagara nu was dicht bij Wilangit gekomen, en had alles gehoord.

Hier eindigt het verhaal. De veronderstelling ligt voor de hand, dat nog een deel moet volgen, dat echter niet aanwezig is.

XLIV.

HIKAJAT MESA OERIP PANDJI DJAJA LĔLANA.

Bat. Gen. 187, 30 × 19 cM., 136 bl., 19—29 r., van verschillende tijden en handen; gehavend.

Het beloop van het verhaal is over het algemeen hetzelfde als dat van cod. Leid. 3251 (No. LXXXIX), met gering verschil in genealogieën en enkele feiten.

Het begin is als volgt:

In Java is de vorst van Koripan met drie broeders, nl. de vorsten van Singasari, van Gagĕlang en van Daha. In Koripan zijn vier vorstelijke kinderen; Raden Kĕrta Boeana, Raden Ino Kĕrta Dipati, Raden Tjarang Tinangloe en Raden Ratna Wilis; de panakawans zijn: Sĕmar, Poenta Kĕrtala, Wirana Galang en Andaga. In Singasari zijn de vorstelijke kinderen: Raden Banjoe Oeloen en Poespa Sari, in Gagĕlang: de prins Sarikam die onnoozel is; in Daha: Raden Pĕrbata Sari en Poespaning Rat Tjandra Kirana.

Van incarnaties der goden is geen sprake.

Daarna volgt het verhaal der huwelijksaanvrage evenals in cod. cit. De zee waarin Ino geworpen wordt heet Laoet Koelzoem, de berg waar de ascese plaats vindt: Gandara Oenam. De aangenomen namen zijn: Mesa Oerip Pandji Djaja Lĕlana en van Sĕmar: Kĕbo Tandraman (bl. 35). De naamsverandering in Ken Angling Brangti valt op bl. 70, die in Kĕlana Mesa Anggoelati Sira Pandji Anggoeng Asmara op bl. 87, die in Soerengrana Pandji Koesoema Indra op bl. 106, die in Mesa Pandjălĕma'an Sira Pandji Koesoema Indra op bl. 117.

Na het verhaal van de onderwerping van Wiraboemi eindigt het HS abrupt met de woorden: القصة مك ترسبتله فركتان ميس اڠكولتي سيرا فنج
اڠڠ اسمار ديم دتكري جڠراك ايت سچاري٢ برماين دڠن سكل فرمنتري

Ander handschrift:

Leiden, cod. 3251, Catal. bl. 96 — 100.

XLV.

HIKAJAT PRABOE ANOM.

Collectie C. St. 129, 32 × 20 cM., 361 bl. 23 r.

Een fragment van den volgenden inhoud:

Ratoe Anom Koesoema Joeda gaat met zijne echtgenooten naar Koripan, waar zijn vader hem verwelkomt en de regeering aan hem overdraagt. Hij denkt plotseling aan zijne vrouw Dewi Noer Sari; na lang beraad laat hij de vorsten van Madjapahit, Daha, Gagĕlang, Singasari en Bali bij zich komen om gezamenlijk naar Bidantan, en vandaar naar de Sagara Kidoel te gaan. Weldra is de geheele vorstenstoet in Koripan bijeen, waar hun wordt medegedeeld dat Ratoe Anom zijne vrouw wil zoeken, en dat aan de Zuid-Zee nog eene gelofte moet ingelost worden. Spoedig gaan allen op weg, en komen te Bidantan, waar zij wel ontvangen worden; na enkele dagen gaan de jonge vorst van Koripan en zijn zoon en gastheer, de vorst van Bidantan, zwemmende naar de verblijfplaats van Batara Gangga, en na hun vertrek laat de bagawan van Bidantan nog vele vorsten derwaarts komen.

Dewi Noer Sari verlangde zeer naar haar kind Mesa Dewa Pĕrtala (de vorst van Bidantan) en haren man, die dus juist van pas komen; Batara Gangga schenkt Ratoe Anom een tooverdoosje en wondermacht, en staat hem na zeven dagen toe met zijne vrouw en zoon terug te gaan. Zij gaan terug, en zijne vrouw ontmoet zijne andere vrouwen die haar vertellen dat haar man veel gezworven had, bedrogen was door de prinses van Bĕlambangan, en haar bestreden en gedood had in Mataram; dat Pĕrbata Sari door Ino in den strijd gedood was, hoe Ino zelf door Indra's pijl was genezen, dat in Daha Pandji Kĕlana Koesoema Dewa geboren was, en de moeder Daha verlaten had en vorst in Pĕrwata Nagara was geworden onder den naam Ratoe Ajoe Kantjana Sari, hoe Ino, herleefd, eene vrouw Rara Gading was geworden, hoe Ino naar den Ringgit was gegaan en vervolgens naar Gagĕlang; hoe Pĕrbatasari, herleefd, de moeder naar Daha had teruggebracht, en de vorst van Mĕnggada haar ten huwelijk gevraagd had, en deze door Ino en Pĕrbatasari was bestreden. Na drie dagen gaat de schier eindelooze vorstenstoet van Bidantan weg, Bagawan's, Ratoe-anom's, kleinkinderen, allen naar de Zuid-Zee, waar de gelofte van het geven van duizend karbouwen met gouden en duizend met zilveren horens, twee duizend runderen, en zeven gouden bergen en een algemeen spiegelgevecht, benevens het aanstellen der nieuwe vorsten nog door den bagawan van Koripan moet ingelost worden, en een groot offer aan Batara Gangga moet geofferd worden.

Al deze zaken geschieden met groote vroolijkheid en feesten, welker beschrijving vele bladzijden vult. Batara Gangga zelf woont het eenigen tijd bij, en verdwijnt daarna in de zee als een snelle bliksem. Na de feesten gaan alle vorsten naar hunne landen terug; sommigen gaan tapa doen; die van de prinsen van Bidantan en Pĕrwata Nagara wordt uitvoerig beschreven, evenals de goden-gaven welke dòor de asceten verworven worden.

Bl. 140. In het Westen waren vier broeders; 1° vorst in Wangkapoeri, 2° in Tambak Kantjana, 3° in Mandja Nagara, 4° in Djadjaran Sari; in zwaren tapa werden zij onderwezen door Bĕrma Sakti, die hen wapende tegen Ratoe Anom Koesoema Joeda, die zijn kleinzoon Dewa ابرم نالس gedood had. In den patih van den eerste had Batara Sangjang ادر كار نات, die wegens een liefdesavontuur met bidadari Tandjoeng uit den hemel verdreven was, zich geincarneerd evenals Batara Sangjang Toenggal zich in eenen poenggawa van Ratoe Anom geincarneerd had, een manier van doen om uit de later doode lichamen weer als goden op te stijgen; eerstgenoemde vorst had drie kinderen: Pangeran Djaja Koesoema, Pangeran Koesoema Widjaja en Raden Mas Angling Bĕrangti. Verder was daar Dipati Wirasari een bloedverwant van de gemalin van den vorst van Mĕnggada, die gedood was in den strijd om de prinses van Daha, en zelf indertijd voor Ino naar Wangkapoeri gevlucht. Deze vertelt zijn vorst van de overwinningen van Mesa Soesoepan Sira Pandji Kĕlana Asmarapati, nu Ratoe Anom Koesoema Joeda in Koripan, die zijnen broeder Raden Kĕrta Boeana tot vorst van Astina Djadjar, en zijnen broeder Tjarang Tinangloe tot vorst van Madjapahit, en zijne twee zonen tot vorsten van Bidantan en Pĕrwata Nagara gemaakt had, Daha, Gagĕlang, Singasari en Bali als vasalstaten kon beschouwen, en ook Mĕnggada overheerschte. Toen de vorst vernam dat Mĕnggada, het land waar een broeder van hem geregeerd had, aan Ino onderworpen was, werd hij woedend, en zwoer dezen te bestrijden. De beschrijving van dien strijd, zijne voorbereiding en verloop, de uitbreiding daarvan tot de verbondene landen vult bijna het geheele verdere gedeelte van het HS.

Eerst op bl. 304 begint het verhaal van den strijd tusschen den vorst van Tambak Kantjana en dien van Madjapahit, en op bl. 310 dat van den strijd tusschen Ratoe Anom Koesoema Joeda en den vorst van Wangkapoeri, die wedijveren in wonderkracht; het sneven van den laatste staat op bl. 324, r. 1 v.o.

Als de vijand gedood is, en verscheidene zijner prinsen zich onderworpen hebben, worden huwelijken gesloten en vorsten aangesteld; Angling Bĕrangti huwt met Ratoe Anom Pĕrwata Nagara. Eindelijk gaan alle vorsten terug; alles wat vernield is wordt hersteld, het verlatene wordt weêr bewoond,

alle vorsten volgen de werken van den vorst van Koripan na, alle rijken leven in vrede, en zenden elkander gezantschappen.

Het slot is; tammatlah ḳiṣṣah Ino Bastari ditammatkĕn kapada siang hari ḳiṣṣahnja Ino ing Djĕnggala ditjĕritĕrakĕn orang dĕhoeloe kala diboeat lalakon oleh Batara Kala pada sagĕnap nĕgĕri mĕngoembara poela dalam soerat sĕdia lama mĕngarang dia bĕrsama-sama dalam wajang aṣal moela pĕrtama Batara Kamadjaja toeroen mĕndjĕlĕma habislah soedah tjarita Koripan tiada habis dikarangkĕn karĕna tida tĕrkatakĕn bĕhasa Djawa di malajoekĕn.

Dit verhaal wordt gevormd door het slot der Hikajat Pandji Soesoepan Mesa Kalana, vertegenwoordigd in cod. 2005, (LXXXIV) Catal. bl. 82—90, én een verlengstuk bij de Pandji-legende, welke steeds bij de vermelding der huwelijken en de aanstelling der jonge vorsten — soms voorafgegaan door eene beschrijving van het verblijf aan de Zuid- Zee — eindigt; het is dus een voortgezet Pandji-verhaal.

XLVI.

HIKAJAT NAJA KOESOEMA I.

Bat. Gen. 131, 34 × 21 cM., 206 bl., 30 r.
Notulen 3 Februari 1880.

Een fragment van een Pandji-verhaal, zonder begin en slot, onduidelijk en vol lacunes.

Over den inhoud zie bij II.

XLVII.

HIKAJAT NAJA KOESOEMA II.

Collectie v. d. W. 139, 33 × 20 cM., 296 bl., 19 r.

Hetzelfde fragment, naar het schijnt eene verbeterde copie van het voorgaande nummer.

Het begin is: اي ايت اوله بيت مك سوك ترتاوا كلن سقم جاي
مندثر كات رادن سيغ منتري ايت كتان سثكه سفرة تيته توتكو ايت لو
برجالن كلوار در تامن مك برتمو دثن فاته دتيتهكن مرة ادي نفرة ميمبت
سير فتج كدوا برسودرا

Er wordt verhaald dat Sira Pandji en zijn broeder vertrokken uit Gagĕlang; als vroegere namen worden opgegeven Raden Oendakan Agoeng Asmara en Kĕlana Soekma Djaja. Pandji begeeft zich naar zijne echtgenoote Raden Koesoema Dewi, bij wie hij herhaaldelijk vertoeft, zonder echter Raden Galoeh te kunnen vergeten. Een luisterrijk feest viert men ten eere van hun huwelijk.

Daarna is sprake van Soekma Djaja en Soekma Lara, die zich meester maken van Majawati prinses van قودڠ سوان, en in Gagĕlang vele kostbaarheden ontvreemden. Kĕlana Soekma Djaja en Pandji beloven den dief te straffen; zij weten niet wie hij is; een der goden incarneert zich in Oendakan Agoeng Asmara, die door Pandji verpleegd wordt. Met behulp van dit kind (eigenlijk Batara Dewa Soekma) worden de twee roovers overwonnen; dezen keeren naar den kajangan terug.

Op bl. 67 wordt zonder overgang gesproken van Lĕmboe Soemirang die voor Ratoe Anom in Malajoe landen veroverd had مک جچرله فرکتاان کود فرفنچ دان کود اڠکتن لمبو سميرڠ لوڠ مڠالدکن سڠال فارت يڠ بلم لاکي الله ايت

Daarna wordt verhaald van de gezantschappen van Ratoe Anom naar Gagĕlang, van Dalang Soengkeng Anom, zijne naamsverandering in Mesa Adi Marta Kĕlana Desa, zijn verblijf in Martapoera, zijne verdwijning, ontmoeting met Ratoe Anom bij wie ook Sira Pandji en zijn broeder vertoeven met Koesoema Dewi en de anderen, hunnen oorlog met den vorst van Soetjoendoe en dien van Sanggora, die na langen strijd verslagen worden, evenals de vorst van Wilangit; na de overwinning wordt wajang gespeeld o. a. door Ratoe Anom. en worden de prinsessen van Wiraboeni en Bandjar Koelon in liefdesavonturen gewikkeld. Na afloop van alles gaat men naar Gagĕlang.

De laatste woorden zijn: مک رادن فسف کنچان فون ترتاوا کتان ارف ايدن روفان اورڠدرومه اين مک مڠمڤسکن تڠه مالم بوت ايت وادن مان کرڠن دفڠکل تيادا داتڠ ايت مک ميس ادي مرة فون ترتاوا منڠر کات استرين ايت لالو برکتا کڤد ميس باڠڠ ماريله کيت برجالن کارن هاري سده جاوه مالم کالون جارن ترايد تڠکل مڠکوي ياي گاله سکليڤن ايت

Dit geschrift is blijkbaar een gedeelte van de Hikajat Naja Koesoema, en wel aansluitende aan het laatste gedeelte van cod. 1699 (LXXXIII), met verwisseling van de volgorde van enkele gebeurtenissen (zooals de ontmoeting van Pandji en Kĕlana Soekma Djaja en de verschijning van Oendakan Agoeng Asmara Praboe), doch met dezelfde eigennamen.

De naam aan dit fragment gegeven: Hikajat Tjarang Mesa Gambira moet onecht zijn; de naam komt in den tekst zelven niet voor, en kan niet anders dan eene verkeerde lezing zijn van Tjarang Mesa Kambar (Sari),

welken titel Tjandra Kirana voerde voordat zij Ratoe Anom ing Malajoe genoemd werd.

XLVIII.

HIKAJAT NAJA KOESOEMA III.

Bat. Gen. 130, $33\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ cM., 170 bl., 27—30 r.
Notulen 3 Februari 1880.

Slordig en moeilijk leesbaar fragment, met het vreemde begin:
ڽ راج بياكو تڽ مارڠكسوم مارڠكياڠن تونله يڠ سڤرة دايو غر بتاڤ له سنر رودي
سيرا نفس لن ڤڠكاڠ ايت ساڠت ارطادد غالي

Op deze wijze is het geheele HS. gespeld.

Over den inhoud wordt bij het volgende nummer meer medegedeeld.

XLIX.

HIKAJAT NAJA KOESOEMA IV.

Collectie v. d. W. 140, 33×20 cM., 190 bl., 19 r.

Dit evenals het vorige geschrift Hikajat Kĕroemoeng getitelde HS. schijnt eene verbeterde copie van Bat. Gen. 130 te zijn.

Het begin is: يا راج بياكو تنته ماراڠ كسوم مارڠكاڠن توان له يڠ سڤرة
دبوا غيرة بتڤاله سنر رودي سيرا نفسن لن ڤون كاكڠ اين سڠت راڠس دان غالي

Dit fragment sluit zich niet bij het slot van XLVII aan.

Het begint midden in een gesprek tusschen Mesa Adi Marta en Namang Koesoema, die elkaar beminnen; hij ontvoert haar naar den berg Martapoera; Ratoe Anom volgt hem daar en maakt zich aan hem bekend. Later wordt een gevecht geleverd tusschen Sira Pandji en Ratoe Anom; Dewa Brama helpt haar, en zet Sira Pandji en Kĕlana Soekma Djaja gevangen, tot grooten schrik van Marta Adining Rat, en tot smart van den vorst van Koripan, die besluit tot een tocht naar het gebergte. De vorst en vorstin van Daha gaan naar Gagĕlang in de hoop iets omtrent hun kind te vernemen; zij ontmoeten onderweg het vorstenpaar van Koripan en gaan gezamenlijk naar Gagĕlang. Ratoe Anom bevrijdt twee broeders die zich als Ino en Tjarang Tinangloeh bekend maken; kort daarna maakt Ratoe Anom zich aan hare ouders bekend, wat tot vele ophelderingen en ontdekkingen aanleiding geeft. De vorst en vorstin van Madjapahit, benevens anderer landen vorsten worden uitgenoodigd naar Gagĕlang te komen. Daar wordt veertig etmalen lang feest gevierd; vele huwelijken worden gesloten,

en ten slotte worden de volgende verheffingen afgekondigd: Raden Ino tot vorst van Djĕnggala, Tjarang Tinangloeh van Gagĕlang, Raden Goenoeng Sari van Kĕdiri, Raden Oendakan Soekma Pati (soms: Soekma Djaja) van Wiraboemi, Raden Oendakan Praboe Kajangan van Malajoe, terwijl van alle prinsessen wordt vermeld wie pĕrmajsoeri, mahadewi of padoeka likoe worden. Daarna worden de huwelijken luisterrijk gevierd.

Deze episode vormt het slot der Pandji-materie, doch de tekst zelf is niet voltooid; de laatste woorden zijn: مک کات ڤرمي سوري توه کوريڤن انق
اجي ڤتاره بنداله ادند ايت کڤد توان کارن اي لاڬ بودق بلوم سمڤي بودي
بيچارا مليڠکن تونله مڠاجر دي مک سري بڤات ڤون مڽمبه سمبيل ترسڽوم کتان
جاڠن ڤادک سڠولن برتيته يڠدمکين ايت کارن ڤادک سوده جادي همب کباوه
لبو سڠولن ايڠکه ڤادک انقد دسين مک سکال نار راتو ڤون سام مملق مڽچيم
انقن لبه ڤرميسوري ماليو دان ڤرميسوري بنجرکولن ايت يڠ ساڠت کرون

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1699, catal. bl. 79—82.

L.

HIKAJAT DJARAN SARI DAN DJARAN POERNAMA.

Bat. Gen. 179, 32 × 20 cM., 184 bl., 23 r., gedat. 3 Juli 1851.

Een van Javaansche woorden overvloeiend, op een wajangverhaal gelijkend verhaal van den volgenden inhoud:

In Soekadana is vorst Maharadja Lodaja Soekma Batara, wiens beide vrouwen sterven bij de bevalling van Djaran Poernama en Djaran Sari. Deze kinderen worden door widadaris bewaakt tot hun zesde jaar, toen ook de vader stierf. Zij lijden gebrek en gaan zwerven; zij komen aan een hol waar de door den garoeda Mahameroe geroofde prinses van Miṣr Ratnawati is. De prinses neemt hen liefderijk op; de garoeda komt thuis, ruikt menschevleesch, maar vindt hen niet.

Bl. 13. Er was een groote visch Tjaratjas, die aan land spoelt, door de twee knapen geholpen wordt en hen met de prinses wegvoert; de garoeda vliegt hun achterna, gaat in zee en verdrinkt. De visch komt in Bĕlambangan. De patih Bangoe wandelde aan het strand, en neemt de drie door den visch aangebrachten op.

Zekere pandita Pĕloenggoen had eenen zoon Mas Dadoega; na 's vaders dood ontmoet de zoon Njai ʿIlmoe Kĕdaran die hem tegen afstand van een gouden kris les geeft in het minnen. Verder was er zekere Lĕmboean Dana, gehuwd met Lĕmboean Dini; de eerste gaat naar Madjapahit om een kind te

zoeken. Daar was Praboe Mangkoerat met dochter Ratna Mindi Sasi; deze gaat naar den tuin Sikardja waar Lĕmboean Dana juist vertoeft. Hij verandert zich in een bĕlibis en laat zich door haar vangen, verandert zich weder, licht haar op en brengt haar bij zijn vrouw, die haar liefderijk verpleegt.

Bl. 60 De patihs Gadjah Mada en Gadjah Doejoeng zijn wanhopend en gaan haar zoeken in Bĕlambangan. Daar ontmoeten zij Patih Bangoe met Djaran Sari en Djaran Poernama, die zij met zich medenemen naar Madjapahit; de twee nemen op zich de prinses op te sporen. Zij duiken in den vijver van den tuin Sikardja, en vinden kort daarna Lĕmboean Dana; Djaran Poernama is bang, Djaran Sari trekt er alleen op uit, vindt de prinses en vertrouwt haar toe aan zijnen bangen broeder die haar bij haren vader terugbrengt. Hij vertelt dat zijn broeder gedood is, en verhaalt nog veel meer, doch vindt geen geloof, zoodat hij maatregelen neemt om Djaran Sari bij zijne terugkomst te laten dooden. Deze had intusschen Lĕmboean Dana en zijne vrouw gedood; daarna gaat hij terug, en wordt door lieden van zijnen broeder, die hun diets maakte dat hij de van gedaante veranderde Lĕmboean Dana was, aangevallen; in de meening verkeerende hem gedood te hebben gaan zij terug.

Bl. 100. In Tandjoeng was vorst Gĕde Lodaja Sakti Nagara, met dochter Ratna Mindi Sari. Deze komt in den Sikardja, ziet daar Djaran Sari uitgeput liggen, brengt hem bij, biedt zich aan hem aan, en gaat met hem naar haren vader.

De vorst van Madjapahit wil Poernama Sari met zijne dochter doen huwen, en bereidt een groot feest voor.

Bl. 114. Patih Bangoe was naar Bĕlambangan teruggegaan, en voelde eene zondige begeerte voor Ratnawati; zij ontwijkt hem, hij beschuldigt haar van wulpschheid en gaat haar als slavin in Madjapahit verkoopen. Zekere Djaran Ginanggoeng te Sidajoe laat door zijne moeder haar op de slavenmarkt koopen in Madjapahit, en huwt met haar.

Djaran Sari, die inmiddels met Dewi Mindi Sari gehuwd was, gaat zijnen broeder zoeken om hem te straffen.

Nu over de dochter van den overleden patih van Pasoeroean Gadjah Banjoe; Rara Roendasari. Zij gaat haren lang verdwenen broeder Djaran Ginanggoeng zoeken, en wordt op haren weg door twee raksasa's achtervolgd. Djaran Sari kruist haren weg, beschermt haar, en doodt de vervolgers die de opdracht van Djaran Poernama hadden iederen onbekende aan te houden; hij trouwt met haar.

Bl. 140. Djaran Ginanggoeng dacht aan zijne zuster. Zijne vrouw (Ratnawati) ging baden in eene rivier, waar ook Djaran Sari en Rara Roendasari komen; dezen komen bij haren man, zijne zuster herkent hem, en alles wordt opgehelderd.

Djaran Sari noemt zich Djaga Gĕrantang. De vorst van Madjapahit heeft een boozen droom, welks kwade uitwerking door het vangen van een bepaald dier moet verwijderd worden. Djaran Sari en Djaran Ginanggoeng gaan naar Madjapahit en laten hunne hanen vechten tegen die van Djaran Poernama; hunne hanen winnen. In den nacht maakt Djaran Sari zich aan patih Gadjah Mada bekend, besluipt den slapenden broeder, rooft diens kris, en doodt Patih Gadjah Doejoeng daarmede. De verdenking valt op Djaran Poernama, die voor den landraad moet komen. Den nacht daarop doodt Djaran Sari den vorst van Madjapahit, maakt zich bekend, maakt amok, en doet allen vluchten. Djaran Poernama verbergt zich, wordt ontdekt, vernedert zich voor zijnen broeder, staat hem Dewi Ratna Mindi Sasi af, en wordt gedegradeerd tot grassnijder. Na eenigen tijd wordt hij begenadigd, en met eenen titel tevreden gesteld.

In Tandjoeng had Mindi Sari eenen zoon Koeda Lajapan gekregen, die na eenigen tijd zijnen vader gaat zoeken. Deze had in Madjapahit twee zonen gekregen: Kasjini en Kasjiwi. Djaran Poernama was uit schaamte in ballingschap gegaan. De zoon meldt zich bij zijnen vader te Madjapahit. Gĕde Lodaja Sakti staat zijne dochter toe haren zoon te gaan zoeken; zij gaat en vindt hem in gevecht met Kasjini en Kasjiwi, en dat wel op last van hunnen vader. Zij neemt hem mede en sluit Djaran Sari in een gevangenis. Kort daarna bevrijdt Koeda Lajapan zijnen vader die hem erkent; hij gaat tapa doen, en de zoon vervangt hem als koning.

LI.

HIKAJAT MARTALAJA.

Bat. Gen. 5, 34 × 21 cM., 138 bl., 17 r.
Notulen 1 Februari 1866, II. *d*.

Een met vele Javaansche woorden vermengd fragment, van den volgenden inhoud:

In Martalaja is vorst Indra Bajoe, met de tweelingkinderen Indra Bajoe en Dewi Indra Koemala Ratna; toen zij negen jaar oud waren stierf hun vader, en volgde de zoon hem op. De prinses verlangt en dwingt om naar den tuin Bandjaran Sari te gaan.

Dicht bij den berg Kâf is de reus Indra Kĕsna, en in Zamin خركن is Dewa Birama, die in de vlakte Anta Bĕranta een paleis had; toen hij naar den hemel ging om de uitlegging van eenen droom te vernemen, zag hij den tuin Bandjaran Sari, bespiedde de daar toevende prinses en ontvoerde haar.

Intusschen baren de zes vrouwen van Indra Bajoe zes zonen: Dewa Pahlawan, Dewa Bangsawan, Dewa Indra Mĕngawan, Tjandra Lela, Pahlawan Moeda en Koemala Dewa, terwijl twee gemalinnen, Koemala Indra en Sĕri Banoen, een groenen leeuw en eenen gewapenden held baren. De zes moeders willen hen in het verderf storten, en bewerken dat de twee met hare kinderen verbannen worden. Zij komen aan de vlakte Bĕlanta Indra, waar zij een paleis aantreffen. Daar komt Langlang Boeana; hij noemt de kinderen Mĕrtjoe Singa Perkosa en Sjams Bahrôen, en geeft hun de vrije beschikking over twee djinns. Iemand van Martalaja komt dat te weten, en vertelt alles aan de zes moeders, die hunne zonen uitzenden om de twee moeders met hare kinderen te vergiftigen. Zij komen aldaar, doch kunnen het vergift niet geven, en spelen met de twee, die met tooverpijlen allerlei monsters verwekken, die gaan vechten, zoodat de zes met vrees en beving teruggaan.

Bl. 54. Hun vader laat de twee tot zich komen om hunne kunsten te vertoonen. Daarna gelast hij de zes zijne zuster te gaan zoeken, en zij schrijven een valschen brief aan Sjams Bahrôen, waarin de vorst hem schijnbaar den last geeft de verdwenene te zoeken. Tegen den raad hunner moeders gaan de twee met de zes op weg. Sjams Bahrôem doodt een reuzenvisch en werpt den kop in de stad Moezdâdjdjar; de vorst aldaar belooft de hand zijner dochter aan hem die den kop zal kunnen verwijderen. Hij komt in de stad en vermag den stank verspreidenden kop te verwijderen, bedankt voor de hem aangeboden eerbewijzen, ontvangt daar eenige inlichtingen, bevrijdt met hulp zijner twee djinn's den betooverden slang Batara Gangga, en komt in eenen tuin van Poespa Indra, de dochter van Malikoean die verloofd was met Indra Sah Pĕri, prins van Moezdjâdjdjar. Hij ontmoet haar, en laat de bewakers door zijne djinn's bevechten.

De vorst zendt om hulp naar Birama Indra te Moezdjâdjdjar. Hij en zijn zoon trekken er dadelijk op uit, en bestrijden hem en zijne twee djinn's in een hevig gevecht. Eindelijk daalt Langlang Boeana af en bewerkt eene verzoening. Algemeene vrede heerscht, feesten worden gevierd, het huwelijk der prinses Poespa Indra wordt gesloten.

Sjamsoe Bahrôen gaat wéér verder, en komt bij de vlakte Anta Bĕranta; reeds is de top van het paleis te zien . . . .

Hier eindigt het HS. abrupt.

LII.

HIKAJAT LANGLANG BOEANA.

Bat. Gen. 20, 33 × 21 cM., 101 bl., 20 r., gedat, 1283.

De inhoud van dit verhaal komt geheel overeen met de uitvoerige inhoudsopgave van H. C. Klinkert in het Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, 1868, bl. 107—119.

Van dit werk getuigt de heer Klinkert: »Het is in zeer zuiver Maleisch geschreven, en schijnt opgesteld in een tijd toen de Maleiers nog onbekend waren met de Arabische dichtvormen, want daarin wordt alleen van panton en sëloka gesproken. Het woord sjair komt er niet in voor.

De Maleiers zelven houden het voor zeer oud. Er komen veel minder Arabische woorden in voor dan in de Sri Rama, uitgave van Eijsinga. Ook is het veel boeiender dan dat werk. Hoogst zelden komt het voor, zoodat ik geen tweede exemplaar heb kunnen vinden om daarmede het mijne te vergelijken".

Dat een goed gesteld Maleisch geschrift onder de handen van latere copiïsten-medeauteurs minderwaardig worden kan is bekend, en wordt ook door de qualiteit van dezen tekst bewezen.

LIII.

BOESTăN AS-SALăṬīN I.

Bat. Gen., 286. B. bl. 72—78, 29r. (33×21 cM.)
Notulen 23 Dec. 1901, I. *d.* 2°.

Twee verhalen (van Hâroën ar-Rasjîd en Sjâfi'i en van eenen Arabier) uit den Boestân as- Salâtîn, het omvangrijke werk van Nôeraddîn ibn ʿAlî ibn Ḥasandji ibn Moeḥammad ar-Raniri, op last van soeltan Iskandar II in 1040 H. in Atjeh samengesteld.

LIV.

BOESTăN AS-SALăṬīN II.

Bat. Gen. 286 C, bl. 78—161, 29 r.

Het zevende boek van den Boestân, niet als cod. Leid. 2199 (1) dat drie faṣl's telt, maar evenals cod. 3234 (1) in vier faṣl's verdeeld:

I. bl. 79, over verstand, deugd en ondeugd.
II. „ 93, „ de gelaatkunde.
III. „ 103, „ den tasjriḥ en den ṭibb.
IV. „ 120, „ het huwelijk en de vrouwen.

Dit gedeelte is gedateerd 4 Djoem. I, 1270.

LV.

BOESTâN AS-SALâṬiN III.

Bat. Gen. 286 D, bl. 161 — 221, 29 r.

Verhalen uit den Boestân, nl. het verhaal van Ṭâif (Niemann's Bloemlezing, I, bl. 208) en verhalen over Ibrâhîm ibn Adham.

In het begin staat echter het begin van de Kalilah dan Daminah, welker voortzetting op bl. 181 gevonden wordt; een vreemd slot en eene vermaning besluiten dit gedeelte dat gedateerd is 19 Moeḥarram 1289.

Bl. 221 — 263 zijn ledig.

LVI.

BOESṬâN AS-SALâṬiN IV.

Bat. Gen. 310, 20 × 12 cM., 129 bl., 15 r.
Notulen 23 Dec. 1901, I, *d* 1°. en bl. CXLIX sqq.

In het begin het verhaal van een vorst die aan vijf geneesheeren een middel vraagt om de pijn van den doodstrijd niet te voelen.

Op bl. 5 begint § 4 van het zevende boek, over het huwelijk en de vrouwen, op bl. 36 § 2 over de gelaatkunde, op bl. 58 § 3 over de 'ilm tasjriḥ en de 'ilm ṭibb. Na bl. 92 eene lacune. Het einde is abrupt.

Andere handschriften:
Leiden: cod. 1971, 1694 (6° boek), 1973 (6° boek), 1974 (6° boek), 1918(2), (7° boek), 2199(1), (7° boek), 3234(1), (7° boek).
Londen, Royal Asiatic Society, no. 2.
Brussel, Bibl. Royale, no. 21514 (7° boek).

LVII.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH I.

Bat. Gen. 29, 35 × 22 cM., 322 bl., 22 r., Latijnsch schrift.
Notulen 30 Juli 1867, II, *g*.

Dit HS. is eene copie van II, het eindigt midden in eenen zin in het verhaal van den ongeduldigen koning van Jemen.

LVIII.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH II.

Bat. Gen. 135, 31 × 22½ cM., 109 beschr. bl. (aan één kant), 31 r.

Net handschrift met titels en verzen in rood.

Voorin staat: „Jang a(m)poenja Gouvernement di kantoor Algemeene Secretaris di Batavia."

Na bl. 51 eene lacune van 17 bl.

Het HS. eindigt abrupt.

Over dit HS. handelt Brandes in zijn in Prof. De Goeje's feestbundel op bl. 79—110 voorkomende verhandeling Het onderzoek naar den oorsprong van de Maleische hikajat Kalila dan Damina ingeleid, en wel op bl. 81 en 91 sqq.

Daar leest men dat dit HS. op een belangrijk punt afwijkt in indeeling van de andere bekende HSS. en dat het in dit HS. voorkomende beantwoordt aan bl. 28—179 en 249—397 van Gonggrijps uitgave, zoodat het „raamverhaal" en de inleiding ontbreken, behalve voorzoover het eerstgenoemde verder in het boek nog vermeld wordt. Na over het abrupt eindigen van het HS. (nl. aan het begin van het verhaal van den koning van Jemen) gehandeld te hebben, zegt Brandes: „Hier dus zou men een tekst van den 13- verhaligen vorm hebben gehad, die veel meer beantwoordt aan wat men verwachten kon, dan nu met Gonggrijps uitgegevenen het geval is. Toch stelle men zich niet voor dat het HS. overigens bizonder veel verschil vertoont met de door dezen gebruikte. Het tweede gedeelte ervan, om een voorbeeld te geven, begint midden in het slot van de geschiedenis van den Arabier en zijne vrouw, die slechts in de Maleische teksten voorkomt, en bij Gonggrijp op bl. 23 aanvangt".

Zie verder sub IV.

LIX.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH III.

Bat. Gen. 229, 20 × 14 cM., 14 bl., 13 r.

Twee verhalen die ook in cod. Leid. 2010 (CCXXIX) voorkomen nl. de tjarita saorang bodoh dan saorang tjërdik: zie ed. Gonggrijp, 1e ed. bl. 123, en het verhaal van den koopman Barzaghân die beweerde dat 100 kati's ijzer door muizen waren opgegeten.

Een versje besluit het HS.

LX.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH IV.

Collectie Br. 146, 34 × 22 cM., 82 bl., 29 r.

Dit handschrift is eene copie van II.

Voorin heeft Brandes geschreven: „Het begin ontbreekt daar het Hds. dadelijk met het eerste hoofdverhaal aanvangt. Op bl. 47 een groote lacune, nl. Gonggrijp, 2° ed. bl. 157—218. Iets lager op diezelfde bladzijde vermoedelijk geen leemte, maar een uitbreiding in 't Hds. van De Hollander en anderen (?), die men bij Gonggrijp, ibid. 220—224 overgenomen vindt. Op bl. 53 mist men echter weer Gonggrijp bl. 242—249. Het slot is het begin van het verhaal van den koning van Jemen.

Van het Pantjatantra-raamverhaal hier geen spoor. Tot en met het 7° hoofdverhaal; de *radja singa*, en daarna in 8 nog *mërgadipati* Gonggrijp, 2° dr. 162, 176 en 288 moeten bijvoegsels van den uitgever zijn; hier vindt men ze niet".

LXI.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH V.

Collectie Br. 321, 34 × 21 cM., 222 bl., 26 r., gedat. 5 Juni 1893.

Dit HS. is eene copie van een manuscript in het bezit van Dr. C. Snouck Hurgronje, vroeger eigendom van De Hollander, waarover men zie bl. 16 van de uitgave van Gonggrijp. Daar dat handschrift door Gonggrijp tot grondslag voor zijne editie genomen is, behoeft over de caracteristica van zijn inhoud hier niet gehandeld te worden.

LXII.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH VI.

Collectie. Br. 510, 34 × 21½ cM., 299 bl., 24 r.

Afschrift van een HS. van Van der Tuuk, nu cod. Leid. 3195 (CCXXVI).

Achterin eene inhoudsopgave en deze aanteekening van Brandes: „De volgorde der ingeschoven verhalen in het eerste hoofdverhaal is als in het HS. van De Hollander en dus geheel afwijkend. De drie door Gonggrijp in zijn uitgave aan de Kalila dan Damina toegevoegde verhalen worden hier natuurlijk

gemist, zie 2e ed. bl. 162, 176 en 288. Ook vindt men hier niet ibid. 220—224, voorkomende in het HS. van De Hollander, maar naar alle waarschijnlijkheid eene uitbreiding van den tekst, men vergelijke slechts het daar op bl. 200 voorkomende verhaaltje, in dit HS. bl. 153. Van het Pantjatantra-raamverhaal hier geen spoor. Tot en met het 7e (zie ook 8a) hoofdverhaal radja singa".

LXIII.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH VII.

Collectie v. d. W. 184, 34½ × 21 cM., 94 bl. 17 r.

De tekst van den Tamil Pantjatantra (pañjatandiram) volgens de Maleische bewerking van 'Abdallâh ibn 'Abdalkâdir Moensji, gelijk die is uitgegeven door H. N. v.d. Tuuk en heruitgegeven als zesde stuk van het „Maleisch Leesboek voor eerstbeginnenden en meergevorderden", en te Singapoera, o. a. in 1825, en vertaald door Klinkert in 1871.

De tekst verschilt niet van dien der uitgave- Van der Tuuk. Alleen staat in den aanvang niet 1281—1835 H. maar 1251—1835 H., met dezelfde datums, in plaats van بولن فرتامي: بولن فرتاسي, en in stede van (zie bl. ۶ r. 3), فد باڬي: فند بكّ en meer dergelijke afwijkingen en fouten, zooals de spelling van Kalilah en van Daminah met een alif op het einde.

Alle bladzijden zijn omlijst, en de afzonderlijke verhalen zijn door in cirkeltjes geplaatste cijfers aan den rand aangewezen.

Eene lijst van de vijf boeken en de verschillende verhalen komt achteraan voor, besloten met de woorden مك ترجمله چترا٢ يڠددالم حكاية فنجا تندران اين يڠ فصل تيڬ فوله توجه چتر يڠترسبوة ددالم اين سكليڽ دمكينله اداڽ

De namen der vijf boeken zijn gevocaliseerd, nl. سكرالوم مترافدم, ارتناسم, سندي بكراوم en سمبي ربچا كاريوم, waarin de Tamil-spelling vrij goed behouden gebleven is.

De tekst draagt denzelfden datum als de uitgave.

LXIV.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH VIII.

Collectie v. d. W. 185, 33 × 20½ cM., 106 bl., 19 r.

De inleiding (uitgave bl. ۱—۶) ontbreekt.
Ook hier zijn enkele afwijkingen, meest door schrijffouten.
Ook het slot met den datum der uitgave ontbreekt hier.

Van de omvangrijke litteratuur over dit boek is hetgeen op de Maleische versie betrekking heeft vermeld in den catalogus van Juynboll, bl. 221 en 222, waarnaar verwezen moge worden.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1729, 1757, 3195, 1989, 1992, 2010, 1931 (Nos. CCXXIV—CCXXX).
Londen, Royal Asiatic Society, Nos. 38, 59 en 71.
Brussel, Bibl. Royale, No. 21508.

LXV.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN I.

Collectie Br. 357, 31 × 20 cM., 164 bl. 23—24 r.

Een handschrift, zonder begin en zonder slot, van het, ook onder andere titels als Hikajat Chodjah Majmoên, Tjaritĕra Chodjah Moebârak, Tjarita Taifa bekende, verhaal dat ontleend is aan het Perzische Ṭoêṭî-nâmeh, hetwelk het Sanskrit Çoekasaptati tot origineel heeft.

Over enkele teksten van dit verhaal handelde Dr. Brandes in Tijdschrift v. Ind. T. L. & V. K. XLI, bl. 431—498.

Zie over dit HS. verder sub II.

LXVI.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN II.

Collectie Br. 102, $33^1/_2 \times 21^1/_2$ cM., 168 bl. 20 r.

Dit HS. is eene copie van I.

Voorin staat: „Het raamverhaal gelijkt op dat van C".

Hiermede is het in de genoemde verhandeling, op bl. 432, besproken manuscript bedoeld, dat door Juynboll sub No. CVI uitvoerig is beschreven.

Dit HS. bevat de volgende verhalen:

Vogel tjĕmpĕrling; Sitti Ṣabarijjah; Straffen van ontrouwe vrouwen; Het halve leven; Astoêr; De prinses door haren man om haar schranderheid bemind; Sitti Hasanah, Soeltan Adam, De vorst van Hindoestan en de slangen-

vorst; De prins en de kikvorsch, Martasijjah en hare trouw aan haren man; Djohan Maligan; De vrouw die in de zee gezocht werd.

Naar de rangorde op bl. 433 van genoemde verhandeling, 1° kolom, vastgesteld, vertegenwoordigen deze verhalen de nummers:

1, 15*,—, 17, 18,—, 20, 23, 7, 8, 3,—, 24.

LXVII.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN III.

Collectie. Br. 115, 34 × 21½ cM., 125 bl., 28 r.

Dit HS. is eene copie van het in bovenvermelde verhandeling met B. aangeduide manuscript.

Het begin ontbreekt. De inhoud, die in kolom 3 van bl. 433 l. c., is opgenomen bestaat uit:

(12) Het levenswater (13) Ṣâbôer niet verbrand; (14) راج اندارت (15) Bibi Ṣabarijjah; (16) راج كمنتر die in de dieren kan gaan en in de menschen; (17) Het halve leven; (18) Astoèr; (19) De echtgenoote en de goendik; (20) Sitti Hasanah; (21) Beproef uwe vrienden; (22) De zoon nog erger dan de vader; (23) Soeltan Adam; (24) De in zee gezochte vrouw.

LXVIII.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN IV.

Collectie Br. 545, 34 × 22 cM., 116 bl., 25 r.

Dit HS. is eene copie van het door Juynboll als No. CVI beschrevene, in de bovenvermelde verhandeling met C aangeduide, manuscript-Van der Tuuk, waarover men die verhandeling passim, en den catalogus, bl. 129 raadplege.

Het origineel voert den datum 28 Sjaᶜbân 1269, 6 Juni 1852 te Baros.

LXIX.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN V.

Collectie v. d. W. 173, 33 × 20½ cM., 204 bl., 19 r.

Voorin is de titel Hikajat Chodjah Majmôen.

Deze tekst is in de bovenvermelde verhandeling niet besproken; in de noot op bl. 432 staat te lezen: „behoudens dit Hds. bevindt zich in de ver-

zameling van v.d.W. nog een ander, No. 173. Dit kon nog niet verwerkt worden".

Van de Perzische bron is in dit HS. geen sprake, evenmin van de gelofte van Majmoeën, die beide in VI vermeld worden.

Het begin is na de eulogie: اين حكايت چرترا بورڠ بيلوان بوديمان لاكٔ
امبٔ اندا٢ن كراڠن چترا ن دان ممبري منفعت فد سكل اورڠ يڠ منفقون لاكٔ
امت ساڠت بجقسان كفد چرترا سكل راج٢ اورڠيڠ بربوت بقتي كفد اورڠيڠ
مڠاسيه دي دان بركات٢ دڠن ليده يڠ فصيحة ليدهن سفرة مانسي دان تياد
اي ماهو نام يڠ كچي دان تياد اي ماهو بربوت جاهت كفد اورڠ سكليڽ
ايت دمكينله اداڽ

Het hoofdverhaal (het door Brandes dus genaamde „raamverhaal") is zeer uitvoerig, en voor zoover het begin betreft identisch met dat van HS. C., zie genoemde verhandeling, bl. 495—497, alleen wordt niet van één dinar (bl. 496, o.c., r. 1) maar van tien gesproken, en wordt het land werwaarts Majmoeën reisde Jaman genoemd; Soeltan Jaʿḳoeb wordt niet genoemd, evenmin (natuurlijkerwijze!) Jaman, er staat alleen نڬري ايت. Vóórdat de bajan verhalen doet, vertelt hij van de beproevingen in het graf en de helsche straffen.

De verhalen zelve zijn niet dezelfde als in C. (cod. Leid. 3208) en wel, met afwijkingen in de eigennamen, op de bl. 36, 59, 77, 120. 168, de Nos. 15*, 17, 16, 24, (11), van kolom 1 op bl. 433—434 der verhandeling. Met dit laatste, zeer uitvoerig vertelde verhaal eindigt het HS. zoodat van het slot van het „raamverhaal" geen sprake is.

Intusschen zijn de verhalen nu en dan gewijzigd, vooral het laatste van des koningsdroom. De vorst heet عفريوي van het land عزناوي twee mantri-zonen عباس en حسين مندي (ook خير مندي) gaan de droomprinses zoeken, zij komen in فتله وي sluiten zich aan bij een ouden man, die hunne zooals later blijkt verstandige opmerkingen ten onrechte voor gekkenpraat houdt, gelijk zijne dochter Sitti Sara hem aantoont. Zij laat door hare bediende Dalimah den twee jongelingen versnaperingen brengen, zij komen daar en voelen dat zij de droomheldin is; zij teekenen haar uit, een van hen meldt het in عزناوي. Sara is werkelijk de in den droom geziene, de mantri en mangkoeboemi worden uitgezonden, Sara wordt door hen in staatsie naar عزناوي geleid, en het huwelijk wordt gesloten. Bij eene jachtpartij doodt de vorst een hert, ziet hoe haar jong haar betreurt, en denkt met schrik aan zijne kinderloosheid, daarna vaart hij naar het eiland Birama Dewa. Zij laat gouden en zilveren voorwerpen aan boord van een schip brengen, verkleedt zich als een man, neemt den naam

دابر جفلا اندرا مودا aan, zij speelt met den koning schaak, wint hem allerlei dingen af, o. a. een paard; dat wordt bevrucht; zij doet zich voor als een bijwijf van den gezagvoerder دابر, hij gaat tot haar in; zij, nog steeds onbekend, geeft hem zijn paard en ring terug, en vertrekt. Na eenigen tijd baart zij een zoon سيولا محجفر; ook het paard brengt een jong ter wereld. Zoo was de last van den vorst dat hij bij zijn terugkeer een zoon, een veulen van zijn paard en zijn ring aan zijn eigen hand moest vinden, uitvoerbaar geworden, met hulp der twee jongelingen.

De knaap groeide op (Geen slot).

Dit alles is, met geringe wijzigingen, de Hikajat Nachoda Moeda of Sitti Sara, die afzonderlijk behandeld wordt (no 77 B. G.), hetzij als vreemd ingeschoven verhaal, hetzij als variatie op het droomthema van 11, in elk geval een geheel vreemd element, dat als een heterogeen invoegsel beschouwd moet worden.

LXX.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN VI.

Collectie v. d. W. 174. 33 × 21 cM., 270 bl., 12 r.

Over dit HS. behoeft, na de uitvoerige medeelingen door Dr. Brandes in zijne verhandeling, niet meer bericht te worden; het is A van zijne HSS., telkenmale genoemd, en de grondslag der verhandeling.

Het HS. is gedateerd; 18 Dzôelḥ. 1278.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1956 (1), 3208 en 2199 (2), Catal., bl. 126 — 131.

Londen, East India House, nos 285 en 327.

Londen, Royal Asiatic Society, no 4.

Over de uitgegeven fragmenten zie Juynboll's catalogus, bl. 125.

LXXI.

HIKAJAT BACHTIJäR I.

Collectie Br. 121, 24½ × 16½ cM., 196 bl., 17 r.

Fragment, nl. copie van het manuscript dat besproken is door Brandes op bl. 42 (van den overdruk) van zijn in deel XXXVIII van het Tijdschrift voor Ind. T. L. & Vk. v. N. I. verschenen opstel »Nadere opmerkingen over de Maleische bewerkingen van de geschiedenis der 10 vizieren, Hikajat Golam (Hik. Zadabaktin, Hik. Azbak), Hik. Kalila dan

Damina (laatste gedeelte), en de daarvan te onderscheiden, bij de Maliers voorhanden uiteenloopende Hikayat's Baktiyar."; de afzonderlijke verhalen van dit fragment zijn aldaar geresumeerd op bl. 62—81.

Voor alles wat de verhouding der verschillende redactiën en die der Hikajats Ghoelam en Hikajats Bachtijâr betreft, alsmede voor de eigenaardigheden van dit fragment moge naar vermelde verhandeling verwezen worden.

LXXII.

HIKAJAT BACHTIJâR II.

Collectie Br. 503, 34 × 22 cM., 62 bl., 25 r., gedat, 1269.

Dit HS. is eene copie van het manuscript van Van der Tuuk dat door Dr. Juynboll beschreven is sub no CXXVII, waar vermeld wordt dat Brandes op het titelblad heeft geschreven:

„Redactie overeenkomende met de in de Kalila dan Damina opgenomen verhalen. Het is dit HS. dat door Van der Tuuk bedoeld moet zijn in zijn verslag over no. 63 van Raffles verzameling. Deze tekst sluit zich bij die van Lescallier enz. aan".

De negen verhalen in deze redactie vervat zijn in den catalogus, bl. 155 en 156 opgenoemd.

LXXIII.

HIKAJAT BACHTIJâR III.

Collectie v. d. W. 179, 33 × 21 cM., 86 bl., 19 r.

Ook over dezen tekst kan ik kort zijn, omdat die bijna woordelijk is afgedrukt door A. F. v. Dewall in 1880, 2° druk 1901, met supprimeering van een der verhalen, en Dr. Brandes in zijne genoemde verhandeling uitvoerig er over handelt op bl. 41 en 43 — 45 (raamverhaal), en bl. 46 — 52, (ingeschoven verhalen).

De hier vertegenwoordigde redactie zoude men de „kleine Hikajat Bachtijâr" moeten noemen; zie genoemde verhandeling, bl. 83.

Behoudens enkele taalkundige verbeteringen en castigationes is dit HS. zeer volkomen afgedrukt.

In zijnen inventaris zegt Mr. L. W. C. v. d. Berg van dit HS:

„Deze prins (Bachtijâr) was toen zijn vader vluchtte voor een jongeren broeder, die hem van den troon wilde stooten, te midden van een woud geboren, en door zijne ouders verlaten. Hij werd daarop door een koopman, Idris geheeten, opgenomen, en grootgebracht Later werd hij één van de staatsdienaren zijns vaders, die intusschen een ander koninkrijk gevonden had, en besliste de hem als zoodanig voorgelegde geschillen met rechtvaardigheid.

Wegens een vermeenden aanslag op het leven des Konings werd hij echter in de gevangenis geworpen; en zou de doodstraf hebben ondergaan, had hij niet door allerlei fraaie vertellingen de uitvoering daarvan weten te verschuiven. Zelfs de Koning kwam herhaaldelijk naar hem luisteren. Bij één van die bezoeken was ook Bachtijâr 's pleegvader Idris tegenwoordig, die zijn pleegkind vertelde, hoe hij hem in het bosch had gevonden. De vorst, dit verhaal hoorende, begreep toen dat het zijn zoon was, die door Idris was opgenomen, erkende Bachtijâr als zoodanig, en stond hem zijn rijk af".

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3197 (1) en 3374 (Nos. CXXVII en CXXVIII).

Londen, Royal Asiatic Society, No. 63.

LXXIV.

HIKAJAT GHOELâM I.

Collectie v.d. W. 132. $33^1/_2 \times 21$ cM., 216 bl., 19 r.

Keurig handschrift, met geëncadreerde paginas, en het Arabisch en opschriften in rood, van het verhaal dat ook als Hikajat Radja Azbach en Hikajat Radja Zadah Bochtin bekend is.

Terecht zegt Dr. Juynboll: (Catal. bl. 154): „Eene inhoudsopgave hiervan is overbodig, daar die van 't raamverhaal uitvoerig door Dr. de Hollander en die der ingevoegde verhalen door Dr. Brandes gegeven is in zijne bovenvermelde verhandeling".

Volledigheidshalve zij het referaat van Mr. L. W. C. v.d. Berg hier overgenomen: „Geschiedenis van Gholâm, zoon van Zâd Bochtin, Koning van ʿAuân in Perzië. Koning Zâd Bochtin werd door één zijner staatsdienaars den mangkoe boemi) van den troon gestooten, en moest met zijne vrouw in de wildernis vluchten, alwaar Gholâm geboren werd, doch door zijne ouders moest worden achtergelaten. Een rooverhoofdman vond hem, voedde hem op, en maakte eveneens een roover van hem. Op zekeren dag echter werd hij gevangen genomen en bij zijn vader, die intusschen zijn rijk had teruggekregen, gebracht;

doch aangezien hij aan den vorst beviel, strafte deze hem niet, maar verbond hem zelfs aan zijn dienst. Later toen de vorst meende hem betrapt te hebben op pogingen tot overspel met de Koningin, werd hij in de gevangenis geworpen, en zoude ter dood gebracht zijn, als hij niet door zijne verhalen en zijne toespraken de executie telkens had weten te verschuiven. De rooverhoofdman, die hem had opgevoed, en gehoord had dat Gholâm een voornaam persoon was geworden, kwam naar de hoofdplaats, om hem te bezoeken; doch hem, in plaats van in aanzien, in de gevangenis vindende, was hij zeer bedroefd en vroeg om vergiffenis voor hem aan den vorst, daarbij mededeelende hoe hij Gholâm eertijds in het bosch had aangetroffen. Uit dit verhaal begreep de vorst, dat Gholâm zijn eigen zoon was, waarop hij hem niet alleen in vrijheid stelde, maar hem ook zijn rijk afstond, terwijl de gewezen rooverhoofdman tot vizier werd verheven".

Over de uitgave te Batavia 1860 zie Brandes, o. c. bl. 10 (overdruk).

De negen verhalen (zie verh. bl. 39, waar VI boven in den staat in IV veranderd moet worden), komen in dit HS voor:

I, bl. 23, II, bl. 36, III, bl. 55, IV, bl. 78, V, bl. 90, VI, bl. 115, VII, bl. 134. (Ibraha hier Jatarahanna, cod. Leid. 718 Jatarahonna), VIII 146, IX (اليوم التاسع) bl. 182.

LXXV.

HIKAJAT GHOELâM II.

Collectie v. d. W. 133, $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM., 348 bl., 15 r.

Deze tekst is die der uitgave 1860, waarnaar verwezen wordt.

Ook hier is het Arabisch, en een deel der opschriften in rood.

De laatste bladzijden zijn gevuld met eene lijst der verhalen, met begin en slot van het „raamverhaal" op elf gesteld; minder juist is de titel dier lijst:

ين اداله ڤرايڠاتن سكال چريتا يڠدحكايتكن ديدالم كورتس يڠترسورت اين سكليڽ سلس چريتا يڠدچتراكن غلام كفدا راج زدبختين

LXXVI.

HIKAJAT GHOELâM III.

Collectie v. d. W. 134, 33×21 cM., 256 bl., 19 r.

Eenigszins afwijkende tekst: zie den staat in Brandes' verhandeling, bl. 10 (overdr.).

L. W. C. v. d. Berg in zijnen inventaris zegt: „andere redactie van hetzelfde werk".

Het begin is geheel anders, nl.

وبه نستعين بالله علي اين حكاية دهولو كلان مك اد سسوڠ راج ديدالم
نݢري عادان ترلالو امت بسر كراجاءنڽ دڠن بيراڤ باڽق راج٢ يڠ تعلوق دباوهڽ
ايت دان نماڽ راجنت زادبخت دان بلوم لاك اي براستري شهدان مك
اداله سواة هاري راج زادبخت ايت هندق ڤرڬ اي برماين٢ زياره كڤد اولياء
الله دان تمڤتڽ ايت دهوجڠ نݢري مك بكند ايت برتيته كڤد ڤردان منتري
يڠ سوڠ مبورو برسيڤ اكن سكل ڤربكالن دان سكل ڤركاكس عالتن سمواڽ مك تيقڽ
اكو هندق ڤرڬي ممباير نذر كڤد اولياء الله ايت مك برهمڤنله منتري هلبالڠ
رعية سمواڽ ايت كللين مك وقتو دينڤاري بكند ڤون براڠكت برجالن ترلالو امت
رامي دڠن سكل ڤرماينن بوڽي٢ن تڠه جالن ايت برباڬي٢ ڤرماينن ايت اد يڠ
برجوكت سمبل برجالن ايت

Daarna volgt het verhaal van de dochter van den mangkoeboemi, hier اصبا هندا genoemd; alles wordt in veel korter termen dan in I en II verteld, en de Arabische verzen zijn hier veel minder in aantal. De Arabische versregel die in II op bl. 36 voorkomt, wordt hier reeds op bl. 10 aangetroffen (in I op bl. 17).

De verhalen zijn dezelfden, en wel op de bladzijden; 17, 32, 56, (na bl. 60 een hiaat), 86, 104, 132, 160, (na bl. 162 eene lacune), 178, 220. Deze laatste bl. is die van den jawm attâsi^c, de overige bladzijden wijzen, evenals sub I, het juiste begin van het eigenlijke verhaal, niet van dan dag aan.

De tiende dag begint hier op bl. 244, de elfde op bl. 246.

Het verschil in redactie tusschen dit HS. en I-II is niet gelegen in den tekst, daar die na het afwijkende begin bijna woordelijk overeenstemt, maar in de eigennamen, gelijk ook uit Brandes' opgave op bl. 10 zijner verhandeling blijken kan.

Andere handschriffen:
Leiden, cod. 1718, 1723, 1750, Catal. bl. 153—155.

LXXVII.

BOENGA RAMPAJ.

Bat. Gen. 24, 29 × 16 cM., 322 bl., 15 r., gedat. 1847.
Notulen 29 Januari 1867, VIII.

Verschillende verhalen, voor een deel uit den Bachtijâr ontleend; enkele bladzijden zijn verkeerd ingebonden, op bl. 101 volgt bl. 232.

1°. In Badr is koning Maḥmôed met dochter Badarijjah en mantri Djâm en eene hofjuffer Zoelajchah; deze wordt door een onopzettelijk vergrijp door den koning verwond, maar als deze berouw heeft goed behandeld. De vorst gaat naar Mekka; de mantri wil de prinses verleiden, zij ontvlucht; de minister zendt een leugenachtigen brief naar Mekka. Zij gaat naar ᶜIrâk, waar zij gevonden wordt door prins Sjâh Djohan, en in eenen boom gaat, doch op zijn gebed er weder uit komt, met hem huwt en hem twee kinderen schenkt. Met dezen gaat zij naar Badr onder de hoede van mantri ᶜAlḳas; deze wil haar verleiden en doodt hare kinderen; zij vlucht en ontmoet eenen Aethiopischen roover die haar begeert, maar zij vlucht naar Ispahan, waar een koopman haar neemt. ᶜAlḳas laat den vorst leugens berichten. Als koopman verkleed vlucht zij naar Toeran; daar was de vorst gestorven, een bijzondere olifant nadert haar, wat een teeken is dat zij vorst moet worden, wat dan ook geschiedt. Zij laat haar beeldtenis tentoonstellen met den last dat ieder die er bij weent gevat moet worden; eerst geschiedt dit met den Aethiopiër, dan met Sjâh Djohan. ᶜAlḳas wordt in een twist gemengd, gaat naar Mekka, en daarna met Maḥmôed en mantri Djâm naar Toeran, waar de vorst(in) hen allen laat opbiechten. De Aethiopiër en de koopman worden begiftigd, de twee mantri's gepijnigd; met vreugde herkent haar vader haar. [1])

2°, bl. 43. Soeltan Moeghoel, genaamd ᶜOethmân, heeft een zoon Boerhân al-ᶜArifin en vier ministers; dezen voorzien het ongeluk van den prins en raden aan de prinses van Damascus, Zajn al-Barijjah ten huwelijk te vragen. Het huwelijk wordt gesloten; de vader wordt ziek, geeft ernstige vermaningen, en sterft; zijn zoon wordt vorst en betracht de deugd.

3°, bl. 69. Dit verhaal is hetzelfde als no. 1 van cod. Leid. 1721.

4°, bl. 86. Dit verhaal is hetzelfde als no. 2 van cod. Leid. 1721.

5°, bl. 94. Het verhaal van ᶜAbdarraḥmân en ᶜAbdarraḥim, dat voorkomt op bl. 109—113 van cod. Leid. 1931, en in De Hollanders Bloemlezing op bl. 119 sqq is uitgegeven.

6°, bl. 110. Dit verhaal is hetzelfde als no. 3 van cod. Leid. 1721, waar echter slechts de tweede helft voorkomt; het voorafgaande gedeelte heeft dezen inhoud:

Op den Boekit Sagoentang is Datoek Pikrama met dochter Ḥoesajnah. Een Atjéhsche dief Samir wil daar gaan stelen, hoort den hond, den vogel kĕtitiran, de kat, het paard en de kris spreken, durft dus niet te stelen en wordt daar knecht, en later de aangenomen broeder der prinses Malini.

1) Ook op bl. 172 sqq van Bat. Gen. 42; zie aldaar.

Hij gebruikt de dieren en den kris; het verhaal is verder als in cod. cit. en op het eind wordt medegedeeld dat met deze legende de voorliefde van Palembangers voor krissen, këtitiran's, honden, katten en paarden verklaard is.

7°. bl. 125. Dit verhaal is hetzelfde als no. 4 van cod. Leid. 1721.

8°. bl. 130. In Baghdad is een koopman, die een kikvorsch uit den muil van een slang loskoopt met zijn eigen vleesch; hij wordt gebeten, ziet zijne bemoeizucht in, gaat naar Turkestan en wordt daar bedrogen met ijzer dat door de muizen zoude opgegeten zijn. Dan naar Toeran, waar hij een half wit half zwart mensch ontmoet, die den raad van een kind volgende gewoon van kleur wordt, en hij een gezin leert kennen welks kind door een ichneumon zoude zijn opgegeten (uit den Hitopadeça).

Vandaar naar Zamin ʿAmbar waar de vorst den geleerden een raadsel voorlegt, dat door het kind Maḥbôeb wordt opgelost. Vandaar gaat de koopman naar Koëfah; daar ruilen een rijke handelaar en een arme visscher van vrouw, met het gevolg dat deze rijk en gene arm wordt. Dan gaat hij naar تلنكي waar de Hindi Farmâ Zenggi is; hij vervoegt zich bij Bibi Zoelajchah de vrouw van Amir Ḥasan die hij in het Hindoëstânî [1]) aanspreekt; Farmâ wil haar verleiden, maar wordt met vijf slechte rechters door haar opgesloten, waarop de vorst dezen laat dooden en Farmâ verbant. Nu gaat de koopman naar Baghdad, waar hij knecht wordt bij Djamâl, met wiens dochter Zajnab hij huwt.

9°. bl. 187. Manṣôer de Ghaznâwide verkleedt zich en gaat spionneeren, en ontmoet den fakir Maḳbôel. Den volgenden dag laat hij dezen aanhouden, doch hij vlucht; vele keeren gaat dat aldus. 's Nachts leert de vorst van hem, overdag legt hij hem moeilijkheden in den weg, maar de fakir redt zich uit alles, hij wordt uit armoede soldaat en brengt het tot wezier. Hij wijst den vorst op iemand die beter is dan hij; bij dien gaat de vorst in de leer en wordt ten slotte fakir.

10°. bl. 210. Dit verhaal is hetzelfde als no. 5 van cod. Leid. 1721.

11°. bl. 258. In Aden is vorst Maḥmôed Sjâh. Ook zijn daar twee vrouwen van wie éene in haren slaap haar kind doodrukt, en het tegen het andere verwisselt; eene aanklacht volgt.

Lacune. ʿAlḳas Mantri gaat naar Aden en verklaart 's vorsten droom; de vorst laat Zajnab halen, huwt met haar, en gaat naar Ceilon, zeggende dat hij niet terug zal keeren voordat zij bevallen is. Dan heeft het verhaal geheel hetzelfde beloop als de Hikajat Nachoda Moeda of Hikajat Sitti Sara, waarheen verwezen worde.

---

1) Zie Tijdschrift voor Ind. T. L. & V. K. deel XLIII, bl. 583 sqq.

12°, bl. 275. Geschiedenis van het Halve Leven, in Niemann's bloemlezing, eerste stukje, bl. 213 uitgegeven, tevens het achtste verhaal van cod. cit. De man is hier een teekenaar Hang Koemala, de vrouw eene borduurster Dang Sĕri; het verhaal wordt gevolgd door eene moraal.

13°, bl. 287. Dit verhaal is hetzelfde als no. 9 van cod. Leid 1721.

14°, bl. 224. In Jemen is koopman Isḥâḳ die met zijnen zoon Salîm ernstige gesprekken voert. De vader sterft. De zoon wordt vervolgd door een dollen kameel, valt in een put waarin een krokodil is; hij klemt zich vast aan eenen wortel waaraan een muis knaagt, maar met één sprong redt hij zich. Daarna (nu volgt bl. 102) ontmoet hij eenen armen man die hem zijne ongelukken verklaart als gevolgen van zijne zonden, en hem een leerzaam verhaal van den duivel doet. Verder leidt hij een godvruchtig leven.

15°, bl. 238. In Hindôestân is een koopman wiens zoon zijn geld verbrast; na 's vaders dood vervalt hij tot armoede, vindt eenen door den vader verborgen schat, wordt weer rijk, en is door ervaring wijs geworden.

16°, bl. 244. Het eerste gedeelte van het verhaal is identisch met no. 6 van cod. 1721; het tweede (de schildpad en de aap, de overspelige vrouw, beide uit den Pañcatantra) met no. 7 van dien codex.

LXXVIII.

BACHTIJâR- EN ANDERE VERHALEN.

Bat. Gen. 197, 22½ × 17½ cM., 148 bl., 13 r., gedat. 12 Djoem. I. 1223.

De verhalenbundel zelf is gedateerd 1081; voorin wordt het geschrift genoemd: Hikajat dari pada ʿAlâaddin Sjâh Patani mĕnoeroenkĕn riwajatnja kapada bandahara Firoes.

Het HS. heeft toebehoord aan Abbé Favre.

Bl. 1—11 bevatten regels voor vorsten.

Daarna volgt een verhaal van zekeren Idris die aan het strand wandelde, en eenen krokodil redde; toch wil deze hem dooden, maar een reiger bemoeit er zich mede, en een dwerghert redt hem; aan deze fabel worden didactische beschouwingen vastgeknoopt.

Van bl. 24—29 een verhaal van een tijger, een geit en het dwerghert, met beschouwingen tot bl. 32.

Dan het verhaal uit den Ba an Boediman dat door Brandes is weêrgegeven op bl. 476 sqq van deel XLI van het Tijdschrift voor Ind. T. L. en V. K. (verhaal 14*); het verhaal is hier zeer kort, en de vorst heet Soeltan Ibrâhîm in Ramṭasjâm.

Bl. 54 begint de hikajat Bibi Ṣabarijjāh, het 15° uit den Bajan Boediman en 21° uit den Bachtijār; zie Tijdschrift, bl. 479 sqq.

Bl. 74 begint het verhaal den vorst van Babil en het overgaan der ziel in andere lichamen, d. i. verhaal 16 van den Bajan Boediman, 21 van den Bachtijār; zie Tijdschrift, bl. 480 sqq.

Bl. 107 een verhaal van vier kampoenglieden die rijst gingen koopen met eenen vreemdeling; deze wordt ziek achtergelaten, komt bij eene vrouw die hij bij ongeluk verwondt, waarop hij bijkans doodgeslagen wordt; het kampoenghoofd onderzoekt de zaak, en bepaalt ieders schuld. Na vele beschouwingen over de strekking van dit verhaal begint op bl. 123 het verhaal van het halve leven, het 22° van den Bachtijār.

Op bl. 135 eindelijk een verhaal van Soeltan ᶜAlam Sjāh in Bandar Kōefah en den prins Aḥmad; de vorst is hoovaardig en verkwistend, zijne ministers willen hem verjagen, maar hij komt tot inkeer. Er komt een slang die zeven jonge dochters eischt, doch door den prins gedood wordt; de stad bloeit.

De tekst van dit HS. is zeer gebrekkig.

LXXIX.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA I.

Bat. Gen. 215, 32 × 20 cM., 236 bl., 28 r., gedat. Batavia, 14 Sept. 1870.

De inhoud van dit verhaal, de Maleische bewerking van het Oudjavaansche Bhomakâvya, komt geheel overeen met het excerpt door Van der Tuuk gepubliceerd in deel XXI van het Tijdschrift voor Ind. T. L. en V. K., bl. 91 sqq.

De bloem *widjaja koesoema* heet hier *widjaja*, niet *widjaja mala* zooals in cod. Leid. 3256(1). De namen aan de raksasa's gegeven zijn hier دتي سمال, ايرغكلس, جارا سندا, فاتي مودارا, فاتي داتي, فاتي en سغ فرنمبو; hieruit blijkt reeds dat er nog al verschil in de eigennamen is met het Londensche handschrift (zie v.d. Tuuk, bl. 93 noot 4). In het onmiddellijk volgende is geen verschil te bespeuren; alleen heet Baroena hier Barawan. Nu eens wordt Pasoedewa, dan weêr Basoedewa geschreven. Hier (op bl. 14) wordt nog de zuster van Baladewa en Kēsna: Sambadra genoemd; de vorstin Rakmi heet hier Rakmani, wat meer op den naam in den Pandawa Djaja gelijkt. Djantaka is hier vorst van Naman, eene verbastering wellicht van Manoeranagara; zijne gemalin wordt Darisila genoemd, de patih Moedra: Moedara, Soerana: Soerama.

De nieuwe alinea bij Van der Tuuk, bl. 99 valt hier op bl. 94. De berg Kandarana heet hier Gandaranam (bl. 112). De gevolgen van de oplichting van Samba en zijne vrouw worden hier zeer uitvoerig medegedeeld; de ontvoering zelve wordt vermeld op bl. 126. Op bl. 134 begint het verhaal van Hanoman's optreden; de berg waar hij ascese doet heet Darmasena. In het algemeen is, naar van der Tuuk's uittreksel te oordeelen, geen redactieverschil van het Londensche met dit HS. te constateeren.

Achteraan is een vers van drie bl. over de hoedanigheden van het verhaal.

LXXX.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA II.

Bat. Gen. 360, 31 × 19 cM., 380 bl., 20—21 r., gedat. 2 Aug. 1850.

Dit in 1904 aangekochte HS. is zeer nauwkeurig en volledig; hoewel van dezelfde redactie als I is het veel volkomener, en veel meer een typus van het echte Boma-verhaal.

De redactie is dus als die van het Londensche MS. De uit de nageboorte ontstane raksâsa's heeten hier Tamara, Djarasanda, Saksa, Sapara, Wirangkasa en Sang Pĕrlamba.

De bloem heet Widjaja Koesoema en Widjaja Moelia; Boma wordt dadelijk Maharadja Boma Antara genoemd. Evenals in het Londensche HS. volgt nu het verhaal van Baroena en den gadjah mina. De vorst van Pradjotaksĕna heet hier دنوسري (bl. 13). In al het volgende is nagenoeg geen afwijking, alleen heet Basoedewa ook hier Pasoedewa.

Djantaka van Manoeranagara komt voor op bl. 25. (Evenals deze eigennaam zijn alle andere gevocaliseerd). Hij treedt op met Maharadja Bajoe, de vrouw heet Darsila. Samba heet hier voluit (bl. 66) Samba Prawira Djaja, maar Angkĕri heet hier اڠكي; deze treedt samen op met Bagawan Patih كركرند ديو. Kilasoeri hier: Nilasoeri; Hanoman treedt op op bl. 230.

De zeer uitvoerige rest is door Van der Tuuk uiterst kort weĕrgegeven. Over het vervolg van het verhaal van Ardjoena en Tjĕmoeris en Sĕmar, dat ook in I voorkomt, is in het excerpt niet gesproken.

De verheffing van Samba is inderdaad het laatste tafereel.

LXXXI.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA III.

Collectie v. d. W. 142, 32 × 20 cM., 284 bl., 19 r.

Op den omslag is de titel Hikajat Sang Samba.

De bloem, eene tandjoeng ĕmas, heet hier *boenga widjaja*. Boma wordt hier Poma Raksasa geheeten; de hulp-raksasa's heeten Pati Moedara, ڤاتي داتي ,ڤاتي جارا سندا ,ڤاتي سمارا ,ڤاتي داتي ,سڠ ابرڠكاس en سڠ ڤرلمبو wat met I overeenkomt, behoudens afschrijvers-verschillen als ڽ voor ؛ را voor ﻻ e.d.

De bloem *widjaja madjoe* heet hier *widilja mala*, de berg Tanoenan hier Tanoenanda, maar later Tanoenan. Pasoedewa heet hier evenzoo; ook de in I voorkomende zuster Sambadra wordt hier (bl. 17) aangetroffen. Rakmi hier: Rakmani; met dergelijke kleine verschilpunten gaat het verhaal zelf geheel parallel aan dat van het Londensche exemplaar voort; de eigennamen (als Djantoka, Manoerinaga(ra), Darisila e.a.) vertoonen meer overeenkomst met die in het excerpt dan met die in I.

De nieuwe alinea op bl. 99 van het excerpt valt hier insgelijks op bl. 99, die op bl. 100 (de 2° nl.) hier op 140; de berg Kandarana hier Kandaranam; de alinea 3 van die bl. valt hier op bl. 145.

Het slot is:

دمكينله قصين يڠدچرتراكن اوله دالڠ يڠ بربوة لاكوان حكاية اين

Volgt de datum, zonder jaar echter.

LXXXII.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA IV.

Collectie Br. 1. $26^1/_2 \times 20^1/_2$ cM., 222 bl. 19 r.

Voorin staat: اين حيکايت ديكراڠ اوله فقير يڠ هين مك دباچ اوله اورڠ جوهاري مك دفتنكن اوله اورڠ بجقسان دمكين مولان اين حيکايت ڤڤدو يڠ برنما سقسمبه انق بتار كسن يڠ ترلالو انده· چرترانْ دالڠ يڠ امڤونْ چرتران

Daarna volgt eene verzekering dat men de woorden des dalangs niet moet gelooven, daar zijn doel slechts is de menschen te doen lachen.

De bloem heet hier Widjaja Mali, de raksasa's: Patih Dati, Sang Pĕrlamba, Patih Djarasanda, Patih Saksa, Datja Saparan en Sang Irangkasa.

Het verhaal vertoont geenerlei afwijking. Pasoedewa hier evenzoo, Baladewa: Baliadewa, Rakmi: Rakma, Manoeranagara: Manoenagara.

Gatotkatja's grootvader (excerpt, bl. 100) komt hier op bl. 114 ter sprake; de laatste alinea van het excerpt vangt hier aan op bl. 118.

LXXXIII.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA V.

Collectie Br. 154. 33 × 20 cM., 226 bl., 23 r.

In het begin wordt er op gewezen dat het geheele verhaal leugen is, en de lectuur ervan slechts dient tot afleiding.

Dit HS. bleek eene copie van B. G. 215 te zijn! In het vers achteraan zijn enkele strofen uitgelaten.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3220 en 3256 (1) 2º., Catal. bl. 142—144.

Londen, Royal Asiatic Society, No. 15. en aant. no. 2/1.

LXXXIV.

HIKAJAT INDRANATA I.

Bat. Gen. 3, 20½ × 34 cM., 19 r.
Notulen 16 Januari 1866 III *a*.

De inhoud van dit verhaal is medegedeeld in den catalogus van Juynboll, bl. 135—137.

Het daar genoemde eiland Tjinta Birahi heet hier ook Poealam Pělinggam. Het kind van de vrouwelijke sjajṭān heet hier niet Raden Djanaka maar Raden Djinaka. Ook hier (bl. 21) wordt de naam Indranata verklaard met: glans welke de wereld verlicht. De zeven prinsessen heeten hier: (bl. 35) Tjandra Koesoema van Měsir, Nöer Lila van Baghdad, Ratna Sari van ʿIrāḳ, Indra Wasi van Siam, Ratna Tjahaja van Koëfah, Tjandra Maha Dewi van Pěranggi en Tjandra Paksi van Kěling. De zeven prinsen zijn: (bl. 101) Dewa Lila Měngarna, van Priaman; deze bestrijdt Měṣir waar hij door Indranata overwonnen wordt; (bl. 112) Tjarangpadapa van كسان, deze gaat naar Baghdad; (bl. 120) Tjarang Kěling; Darmadjati (verloofd met prinses 5), Mandali (verloofd met prinses 7); Marmadi (verloofd met prinses 4); en سيج همر (of سيجمر en سيهمر). verloofd met prinses 6.

Op bl. 155 volgt het verhaal van prinses Sari Kěntjana en haar 40 (niet 20) aanbidders. De namen der vijf overblijvende prinsen zijn: Koeda Kělana, Kělana Djaja, Kělana Wira Pati, Tjarang Sari en Mesa Kělana. Het verhaal over het dooden van den broeder van het monster سباتو كمبر, dat in cod. Leid. CX voorkomt, wordt ook hier aangetroffen.

LXXXV.

HIKAJAT INDRANATA II.

Collectie v. d. W. 163, 30 × 20 cM., 193 bl. 17 r.

Dit HS is van nagenoeg dezelfde redactie als I.

Het eiland heet alleen Tjinta Birahi, het monster سيباتو كمبر. haar zoon Raden جناك. De prinsessen zijn, (bl. 36) Tjandra Koesoema, Nôerilah, Ratna Sari, Indrawâsji, Raden Tjahaja, Tjandra Mahadewi, en Tjandra Paksji, de namen der landen zijn dezelfde als in I, maar slecht gespeld. De zeven vrijers zijn: Dewa Lila Mĕngarna, Tjarang Padapa, Tjarang كاتنق Darmadjati, Mandali, Amarmadi en سيمبرا. Ook hier wordt de prinses Sari (later Sĕri) Kĕntjana voorgesteld door 40 aanbidders omgeven. De namen der vijf overgebleven prinsen (bl. 149) zijn eenigermate bedorven; de beschrijving van de reis van Indra Lĕlana is hier eenigszins anders dan in I. Het dooden van den broeder van het monster, hier Poera genoemd, komt ook hier voor.

LXXXVI.

HIKAJAT INDRANATA III.

Collectie C. St. 74, 21 × 17 cM., 235 bl. 15 r; gedat. 23 Maart 1868.

Geheel hetzelfde verhaal.

Tjandrawati hier: Tjandawati, later: Tjindrawati.

De monster-reuzin hier: Sibatoe Gĕmbar, haar zoon: Djinaka. De zeven prinsessen (bl. 45) zijn hier dezelfden als in I; de zeven koningen (Leid. CIX. bl. 108) staan hier op bl. 96. Evenals in de andere HSS wordt ook in dit exemplaar aan het slot verhaald dat Indra Lĕlana den broeder der reuzin, Raksasa Ngoera, vermoordt.

LXXXVII.

HIKAJAT INDRANATA IV.

Collectie C. St. 131. A, bl. 1 — 229, 17r. (27 × 21 cM.), gedat. 26 Mei 1863.

Hetzelfde verhaal.

De reuzin hier: باتو كمبر, het eiland Tjinta Birahi hier ook Poelau Pĕlenggam Tjahaja. In de détails is dit exemplaar hier en daar iets uitvoeriger.

De 1e alinea van Juynboll, bl. 136 valt hier op bl. 86.

De 2e » » » » 136 » » » » 163.

De geboorte van Indra Lĕlana wordt op bl. 174 verhaald.

Het slot is uitvoerig.

Achteraan is een gedicht, van 8 bl., waarin vermeld wordt dat de schrijver een pĕranakan Bali is, en dat verloopt in een kort verhaaltje over Ino en zijne naamsveranderingen.

LXXXVIII.

HIKAJAT INDRANATA V.

Collectie C. St. 135, 31 × 20 cM., 208 bl 17—18 r.

Wederom het gewone verhaal. (Op den rug staat: Soeltan Roem.)

Sari Kantjana (bl. 127) heeft evenals in al de andere HSS. veertig aanbidders. Arinda Lĕlana (bl. 137) voor Indra Lĕlana is ongewijfeld een schrijffout. De raksasa dien deze held ten slotte doodt wordt عوري geheeten, en is de vader van Si Batoe Gĕmboer.

Aan het slot een gedicht van 10 bl., eerst over vogels en over visschen, benevens het huwelijk, de gesprekken en het dikirren van twee goerame's.

Daarna het begin van eene rijmelarij over den oorlog.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3196 en 3170, Catal., bl. 135—137.

(De verwijzing aldaar op bl. 135 naar Notulen Bat. Gen. XIV, bl. XX, n. 126 berust op eene foutieve opgave aldaar; het bedoelde manuscript draagt den titel Indranata op den rug en op het schutblad, doch bevat een verhaal zonder naam, dat beneden onder no. CLVI medegedeeld wordt.)

LXXXIX.

HIKAJAT INDRAPOETRA I.

Bat. Gen. 125, 33 × 20 cM., 224 bl., 19 r.
Notulen 3 Febr. 1880, II, *c*.

Gehavend HS. waaraan de eerste bladzijde ontbreekt.

De inhoud van dit verhaal is medegedeeld in Juynboll's catalogus, bl. 121 sqq. Hoewel in het algemeen het beloop van het verhaal in dit HS. weinig afwijkt, verschillen nu en dan de eigennamen, terwijl de volgorde der gebeurtenissen somtijds een andere is.

Het citaat bij Juynboll, bl. 124 luidt hier:

. . . . بكرم بسڤ دان اكن راج ايت ترلال بسر كرجاڽ شهدان دان ببراڤ له راج٢ يڠ تعلق كڤدان ممبري اڤتي ڤد ستاهن٢ امڤت ڤوله راج٢ يڠ مماكي ڤكاين يڠ كاماس نتياس حاضر مڠادڤ راج ايت دان ببراڤ هلبالڠ يڠ ݢاݢه٢ سنتياس حاضر دڠن سنجتان دباوه ممراج بكرم بسڤ دمكينله ڤري كبسارن راج اين حتي براڤ لمان مهرج بكرم بسڤ دلم كرجاڽ مك ڤد سوات هاري يڠ بايك مك استري مهرج بكرم بسڤ يڠ برنام ڤتري چمچما رتن ديوي ڤون براانق

De afwijkingen in eigennamen kunnen blijken uit de volgende opschriften van hoofdstukken:

Bl. 3. ڤري مڠتاكن اندر ڤتري (steeds zóó) دتربڠكن مرك امس دان ڤري مڠتاكن تتكال جاته ڤد كبن نيڠي كباين دان ڤري مڠتاكن اندر ڤتري داڠكت انق الله (sic) ڤري دان منتري

Bl. 30. ڤري مڠتاكن تتكال ڤتري كمال رتن سوري كهون دڠن راج ديو ليل مڠرن دان ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتر مڠادڤ برم كسقتين دڠن ديو ليل مڠرن دن ڤري تتكال نباترم شاه دبنتو اندر ڤتري مڠادڤ راج بحتضر شاه

Bl. 48. ڤري مڠتاكن اندر ڤتري داڠ كنتكري زينون دان ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتري برتم دڠن انق راج كيوهر خينس يڠ برنام ڤتري تليل مندرتن

Bl. 121. ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتري دتربڠكن جن تمبر بوڠ دان ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتري بروله استرين انق راج ديوي يڠ برنام ڤتري تليل مندرتن نام ايهن راج كوهر خينس

Bl. 142. ڤري مڠتاكن اندر ڤتري برتم دڠن ڤربندهران راج طينه دان ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتري ممونه اولر ممدود دان ڤري مڠتاكن اندر ڤتري بروله حكمة دان ڤري مڠتاكن اندر ڤتري بروله جڠك كره دان ڤري تتكال اندر ڤتري بروله بدي زهري شهدان ڤري مڠتاكن اندر ڤتري تتكال برتم دڠن ماڠݢي تون ڤتري چندر ليل نور ليل انق راج دان ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتري مڠهدڤكن انق راج٢ امڤت ڤوله دڠن بدي زهري دان ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتري دباو اوله ڤتري چندر ليل نور ليل كنتكرين

Bl. 193. ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتري دبونه اوله سڬل انق راج٢ تتاڤن ڤتري مڠندراي سري بوڠ ايت دان ڤري مڠتاكن تتكال اندر ڤتري كبوين دڠن ڤتري مڠندراي سري بوڠ دان ڤري مڠتاكن تتكال راج ديو ليل مڠرن دان تباتروم شاه دان سڬل انق راج٢ برتم دڠن اندر ڤتري

XC.

HIKAJAT INDRAPOETRA II.

Collectie v. d. W. 168, 33 × 20½ cM., 288 bl., 19 r.

Eenigszins andere tekst.

Het bovenvermelde citaat is anders dan in I. nl.

مک اداله نݢري ايت ترلالو اينده سکالي ڤرکتاانڽ ايت مک اداله نݢري ايت ترلالو بسر کرجاانڽ ايت دان راجاڽ ايت برنام بکرم بسڤ دان بڠسان ايت درڤد مانسي دان استريڽ ايت درڤد بڠسا جين دان بيواسڽ سمبيلن قوله نݢري يڠبسر٢ يڠ تعلوق کڤد بݢند ايت دان ستاهن٢ سکالي مڠهنترکن اوڤتي سکل راج٢ ايت کڤد بݢند مهراج بکرم بسڤ

Daarna wordt 's vorsten gelofte vermeld, van 40 slaven en 40 slavinnen vrij te laten en 40 moskeeën te bouwen en de armen te spijzigen indien Allâh hem eenen zoon schenkt; een paar regels verder volgt de geboorte van Indrapoetra.

Met de afwijkingen in tekst en eigennamen is de loop van het verhaal zeer goed te volgen.

De sub I aangehaalde capita komen hier voor op de bl. 5, 30 (andere bewoordingen, meer gebeurtenissen vermeldend), en op bl. 59 (tweede gedeelte), de pericoop van bl. 48 van I is hier niet aangeduid, dan verder: bl. 121 van I = bl. 73. (ݢوهر خينس hier کوهر جين), bl. 142 van I = bl. 100 (انق راج) hier beter ڤتري چندر ليل نور ليل (انق راج ڤسڤ ڤندي). Catal. bl. 174 = bl. 151 (غورکش hier غورن اکس) Catal. bl. 198 = bl. 176, Catal. bl. 229 = bl. 205, bl. 193 van I = bl. 236.

Over het algemeen is het excerpt van Dr. Juynboll ook op dit HS. geheel van toepassing.

Andere handschriften:

Leiden, Cod. 1690 en 1933, Catal. bl. 121—125.

Londen, Royal Asiatic Society, nos 9, 37 en 55.

's Gravenhage, nos 542, 525 en 221 (II, III en IV).

Brussel, no. 21509.

XCI.

HIKAJAT DEWA MANDOE I.

Bat. Gen. 16, 32 × 20 cM., 212 bl., 23 r.

Notulen 28 Juni 1866, III, *i*.

Achteraan staat: Onrust, 8 December 1850.

Inhoud:

In Gangsa Indra is Krama Radja; dezen voorspellen de sterrewichelaars dat wel de bijwijven zullen baren, maar nooit de vorstin. Zij laat nu den vorst alle bijwijven wegdoen; daarna gaat hij jagen. Zij beveelt de twee aangenomen kinderen Raden Ganta Soera en Raden Ganta Sina den vorst te bespieden.

Hij komt bij het bosch Tjakramaja, waar de prinses Mĕngarna Lila Tjahaja, dochter van Praboe Indra en Ramaja Dewi is. Krama Radja wil niet terugkeeren voordat de vorstin zwanger wordt; Praboe Indra vertelt hem dat hij geslaagd was in het uitvoeren van een bevel uit Langkadoera om een witten olifant te vangen, hoe hij daar mede een ongeluk had gehad en deswege zich in het bosch had teruggetrokken. Hij huwt met de prinses, die weldra zwanger wordt. Na drie maanden gaat hij naar Gangsa Indra terug; Mĕngarna Lila Tjahaja baart Dewa Mandoe.

Bl. 23. Zekere Arkas Malik gelast Ghajbar Sjâh en Ismâ'îl: de prinses van Langkadoera Lila Ratna Koemala te vragen; boos over eene ontvangen weigering gaat Arkas Malik naar zijnen grootvader Krama Dewa, die de prinses in een olifant omtoovert. Zij hoort van twee vogels dat Dewa Mandoe haar verlossen zal; inderdaad ontmoet deze, die was gaan zwerven, den olifant, onttoovert haar en doodt duizenden van Arkas Malik's benden, waarna hij haar bij hare ouders terugbrengt. Haar vader echter gelooft haar verhaal niet en gelast zijnen zoon Radja Balia: Dewa Mandoe te vangen. Darman Sjâh, broeder van den vorst van Langkadoera, helpt Dewa Mandoe; hij verlieft op de prinses Pĕlangkam Tjahaja. Hij dringt in het paleis van Lila Ratna Koemala binnen, bevecht de wakers, en weet den vorst van de waarheid van het verhaal te overtuigen. Weldra huwt hij met Pĕlangkam Tjahaja, en met Lila Ratna Koemala buiten weten der eerste vrouw.

Bl. 86. Arkas Malik wordt door den vorst van Langkadoera bëoorloogd; Dewa Mandoe verlaat zijne vrouwen om verwijtingen te voorkomen; overal wordt hij gezocht; hij komt bij Dewa سفردان die hem een koemala, en bij Dewa Arkas Zanggi die hem tooverwapenen geeft; eindelijk vindt Balia Dewa hem, en beweegt hem om terug te keeren; eene verzoening vindt weldra plaats. De strijd wordt hervat, de vorst van Langkadoera onderwerpt zich, doch de zoons van Darman Sjâh trekken zich terug.

Bl. 110. Krama Dewa laat Dewa Mandoe door een tooverpijl in zee schieten, en bouwt dicht bij Langkadoera eene stad, waar de prinses Soeria Pitam Dewi gaat wonen. Dewa Arkas Malik herhaalt nu zijn aanzoek, wat in goede aarde valt.

Dewa Mandoe zwemt twee jaren lang; eindelijk wordt hij door Dewa Arkas Zanggi geholpen, hij huwt nu met de prinses Mandoe Raksa Dewi; in zwangeren toestand wordt zij door hem verlaten, en zij baart een meisje dat zij in een kistje laat wegbrengen. Dewa Mandoe vindt het en neemt het tot zich, en gaat naar Darman Sjâh, waar hij verneemt dat Lila Ratna Koemala na drie dagen zal huwen met Arkas Malik; maar hij gaat heen en neemt Soeria Pitam Dewi en Lila Ratna Koemala tot zich. Woedend valt Arkas Malik hem aan; eerst brengt Dewa Mandoe zijne vrouwen en Darman Sjâh naar de vlakte Tasik Anta Pramana, waar men zich met de vondelinge, die Boedjangga Dewi genoemd is, vermaakt. Dewa Mandoe en Mandoe Raksa Dewi vereenigen zich weder; zij herkent haar dochtertje. Intusschen woedt de strijd; het paleis van Krama Dewa wordt verbrand, eindelijk wordt deze met Arkas Malik door Dewa Mandoe gedood, en Balia Dewa wordt door Arkas Zanggi gevangen maar gespaard. Allen gaan naar Langkadoera, waar vroolijkheid heerscht. Daarna gaat Dewa Mandoe naar Gangsa Indra om zijnen vader te zien; hij komt te Tjakramaja, waar Mĕngarna Lila Tjahaja hem omhelst.

Krama Radja gaat naar Tjakramaja om te jagen, en wederom moeten Ganta Soera en Ganta Sina zijn gedrag bespieden; hij verzoent zich met Mĕngarna Lila Tjahaja, ontmoet zijnen zoon en kleindochter en doet afstand van de regeering ten zijnen behoeve. De jaloersche gemalin sterft kort daarna, en de mangkoeboemi, die hare partij had gekozen wordt gedood.

XCII.

HIKAJAT DEWA MANDOE II.

Bat. Gen. 202, 20 × 15 cM., 398 bl., 13 r., Gedat. October 1823.

Lacunes op bl. 11 en 401.

Het verhaal is hetzelfde als in I, maar deze tekst is uitvoeriger, vooral op het laatst. Na de vermelding van den dood der vorstin (hier op eene andere plaats dan in I beschreven) verhaalt deze tekst nog hoe de mangkoeboemi tegen den vorst wil opstaan, geen volgelingen vindt en in ballingschap gaat. Daarvan wordt kennis gegeven aan Kramaradja te Tjakramaja, die ijlings terugkeert, waarop Tjakramaja met een tooverslag verdwijnt. Met grooten praal wordt Dewa Mandoe als vorst gehuldigd; een lijkmaal wordt voor de overledene gegeven; de last om den mangkoeboemi te vatten was reeds uitgevaardigd. Na een feest van veertig dagen vindt de inhuldiging van Dewa Mandoe en zijne vier vrouwen plaats; de vreemde vorsten gaan terug, de helden krijgen hooge ambten, Gangsa Indra bloeit.

Zeer waarschijnlijk vertegenwoordigt deze tekst den meer oorspronkelijken en volledigen vorm van het verhaal, en I eene verkorte, in enkele opzichten gebrekkige, redactie daarvan.

XCIII.

HIKAJAT DEWA MANDOE III.

Collectie v. d. W. 157, 32 × 20 cM., 366 bl. 19 r.

Hetzelfde verhaal met enkele geringe verschillen in de eigennamen.

Opmerking verdienst dat de scene met den witten olifant hier voorkomt, en wel op bl. 12, alleen wordt die olifant hier *gadjah kasaktian* genoemd; de mededeeling in van den Berg's inventaris, bl. 29, sub no. 158, is niet juist.

Ook in dezen tekst is de slotredactie uitvoeriger dan in I, maar niet zóó uitvoerig als in II.

Op het laatst wordt vermeld dat Dewa Mandoe als vorst den naam Soeltan Indra Mandoe aanneemt.

XCIV.

HIKAJAT DEWA MANDOE IV.

Collectie v. d. W. 158, 20½ × 16½ cM., 470 bl., 15 r.

Gedateerd: Bandoeng 14 Djoem. II. 1273.

Voorin staat: Miss. Res. Preanger Reg. 25 Sept. 1857, no. 3340.

Het begin van dit HS. komt, in tegenoverstelling met de vorige nummers, overeen met dat van het Brüsselsche manuscript. De meeste titels en eigennamen zijn gevocaliseerd: Dewa Mandoe heet steeds Dewa Mĕndoe, Dewa Arkas; Malik Dewa Raksa Malik, wat wel de betere lezing is.

Een verschil met de andere HSS. is dat het verhaal van Praboe Indra (in III Poerba Indra, hier Pĕri Indra) onmiddellijk aan het begin medegedeeld wordt. Later heet de verbannen prins weer Poerba Indra, wat waarschijnlijk de beste lezing is. Het verhaal begint met eene generatie vroeger dan de andere HSS.

De uitvoerigheid, vooral aan het slot, bereikt hier een zeer hoogen graad: na het verhaal der huldiging van den jongen vorst die hier geen bijzonderen titel aanneemt wordt eene uitvoerige beschrijving gegeven van verschillende verheffingen van helden en van huwelijken.

Het verhaal zelf is niet gewijzigd.

XCV.

HIKAJAT DEWA MANDOE V.

Collectie. C. St. 136, 32 × 20 cM., 111 bl., 36 r., gedat. Batavia 1869.

In het begin is de redactie geheel anders.

In Gangsa Indra is Praboe Indra met zijnen zoon Dewa Mandoe en diens speelnoot Angkaran Dewa. Beiden gaan zwerven.

Reeds op bl. 2 wordt Arkas Malik in het hol Anta Sina vermeld; hij zendt zijnen hoofdman der reuzen Djoeranggarawa naar de vlakte سوريمين om vruchten te zoeken. Dewa Mandoe bevecht hem, in gezelschap van Angkaran en Lila Ratna Koemala (over wier herkomst niets vermeld is). Op bl. 9 is Dewa Mandoe de zoon van Krama Dewa Radja!

Verder is het verhaal geheel identiek met dat der andere HSS. met gering verschil in eigennamen als Soeria Pitam Dewi: Pitam Soera Dewi, doch eene bladzijde later (54) is de naam weder als in I.

Het HS. eindigt met het bericht van het gaan van allen naar Langkadoera, en de ontvangst aldaar. Van de rest niets.

De laatste drie bladzijden bevatten een toepasselijk vers.

XCVI.

HIKAJAT DEWA MANDOE VI.

Collectie C. St. 137, 28 × 23 cM., 274 bl., 18 r.

Enkele afwijkingen vallen te constateeren.

Dat de jaloersche vrouw den vorst twee spionnen toevoegt wordt niet verhaald. Beter dan in I en II wordt verteld hoe Poerba Indra vroeger in ongenade gevallen was bij Krama Radja's vader, en uit Gangsa Indra was geweken naar een ver dorp, omdat de witte olifant, die verblijf hield aan den voet van den berg لڠكاري برتن (in IV Langkawi Ratna), door hem gevangen, was losgebroken en velen in Gangsa Indra had gedood.

Vooral in détails van opgaven van tijd en aantal zijn vele afwijkingen.

Het slot is nagenoeg als dat van II, maar de verdwijning van Tjakramaja is niet vermeld.

Andere handschriften:

Londen, Britsch Museum, no. 1.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 46.

Londen, East-India House, no. 210.
Brussel, no. 21515.

XCVII.

HIKAJAT KOEMALA BAḤRAJN I.

Bat. Gen. 129, $26^1/_2 \times 20$ cM., deel I, 416 bl. 21 r.; en deel II, 424 bl., 20—22 r.

Wormstekig handschrift op Javaansch papier; het begin ontbreekt, de laatste bladzijde gescheurd.

Notulen Februari 1880, II, *c*.

De titel is يحرين niet بحرين.

Deel I begint midden in het verhaal van de drie vondelingen (wier namen overeenkomen met de in cod. Leid. 1937 (no. CXIII) vermelde), en hunne opneming door Mâlik al ᶜAdil van اعكبر, waarop de vermelding volgt van het avontuur van Malar Sah en Toelela Sah met de prinses Bĕranta (niet Bĕlanta) Indra, wier huwelijk — na lange voorbereiding met schaking en strijd, en waarbij een noeri een belangrijke rol speelt — op bl. 101 beschreven staat.

Op bl. 102 staat eene korte inhoudsopgave, die beantwoordt aan het verhaal van cod. cit.

Het vervolg; het optreden van Mĕngoenoeng Sĕri van Tjandra met zeven koningen: Sjâh ᶜAlam Daksina, Sjâh ᶜAlam Dewa, Sjâh ᶜAlam Koening, Sjâh ᶜAlam di Mĕrtjoe, Sjâh ᶜAlam Pĕdang, Makoeta Bali en Poetri Koemkoema Kĕmbar Boeang, en de strijd van Koemala Bahrajn met Saksin van ادرادي schijnt van dien codex af te wijken. Zeer uitvoerig worden de verzoening met Sinaran Boelan en de met tusschenpoozen woedende strijd beschreven. Het eiland van Soeltan يني heet hier: eiland van Soeltan Bin, en diens dochter evenals in cod. cit. Majang Mĕngoeraj.

Op bl. 254 volgt de inhoudsopgave: ڤري مڠتاكن تتكال ڤترا كدوك ممبونه راج ݢرݢاسي دان بوت رقسس دان ڤري مڠتاكن ڤترا كدوك ممباو راج كرا برق لوتڠ كڤڠ سيامڠ دڠن سݢل راج٢ يڠ ايس رمب ايت كنكري عكبر مڠدڤ سري سلطان ملك العادل

Daarna (op bl. 316) het verhaal van Waraga Singa te Tĕdjo Maja (cod. cit. Tindo Maja); uitvoerig is de beschrijving van het gevecht tusschen den tijger Danoe Moga (cod. cit. Danoe Moeka) en den apenkoning Boedjangga Warana (c.c. Boedjangga Warna); de dood van den eersten, in genoemden codex niet vermeld, komt hier voor op bl. 413, waarna het gevecht voortwoedt.

De inhoud van deel II, waaraan het begin ontbreekt, is aldus:

In het vervolg van den strijd treden allerlei monsters op; Poetra Gangga Dewa mengt zich er in, Toelela Sjâh neemt meer dan eenmaal de vlucht. (Op bl. 21 eene lacune).

ᶜAlam Sjâh Rôemi krijgt van velen hulp; eindelijk bestijgt Gangga Dewa zijn ros Kardan Kilat, de strijd wordt als van Sĕri Rama met den apenkoning van Langkapoeri, ten slotte wordt Waraga Singga gedood door Pikrama Indra. Intocht van Indra Pĕrtawi, de gevangen vorst wordt bevrijd, Gangga Dewa omhelst zijne ouders; met zijne vrouwen en Mâlik ᶜAdil gaat hij weer terug, een tijd van feestvieren breekt aan, alle vorsten gaan naar hunne landen terug.

Bl. 118. De djinn Tĕmar Boga werpt Sjâh ᶜAlam van Pĕrtawi in zee; daar ontmoet hij eene prinses, die hem door eenen draak ontrukt wordt; na velerlei avonturen wordt hij gered. Gangga Dewa, die den titel Soeltan Iskandar ᶜAlam aangenomen had, gaat zijnen verdwenen broeder zoeken, maar deze komt tot hem, vertelt hoe hij in de zee Boeram Loka geworpen was, hoe de djinn die hem dat aangedaan had gedood was, hoe hij door den draak ingeslikt Lila Noer Tjahaja gevonden had, hoe de draak gedood was, en hij later Radja Moendam Birahi had ontmoet. Een groot feest viert zijne terugkomst.

Radja Kaindra'an Indra Wiradja, die zijne dochter in den buik des draaks geplaatst had, hoort alles en draagt Kĕmbar Sakti ᶜAlam op den vorst van Pĕrtawi te straffen. Het vogelenheir biedt Iskandar ᶜAlam hulp, evenals de apenkoning Boedjangga Warana en vele andere dieren. Toelela Sjâh maakt zich als gewoonlijk belachelijk; het gevecht begint nadat Indra Wiradja getracht heeft de gezanten van Iskandar ᶜAlam te dooden; in den strijd treden vele oude bekenden op, van allerlei toovermiddelen wordt gebruik gemaakt. De strijd wordt onderbroken door de liefdeshistorie van Boedjangga Lela, zoon van Iskandar Sjâh, in den tuin Pĕnglipoer Tjinta; hij wordt terug ontboden, en de strijd woedt weerom. Eindelijk wordt Kĕmbar Sakti ᶜAlam door Maharadja ᶜAlam Pĕrtawi gedood, alle hemelingen vliegen terug, Batara Goeroe doet de gedooden herleven, waarna Maharadja ᶜAlam Pĕrtawi gedood wordt, en zijne gemalin zich doorsteekt. Ook hen doet Batara Goeroe herleven, en zij komen bij hunne reeds wanhopig gewordene volgelingen terug; de vrede was hersteld, de afgebroken vrijage wordt weêr opgevat, maar Boedjangga Lela wekt zijns vaders toorn op, wordt vervloekt en in een gouden ree veranderd; hij dwaalt in het woud, welks vruchten tot hem spreken. (Intusschen vervangt Radja ᶜAlam Pĕrtawi Maharadja Wiradja als vorst des hemels.) De gouden ree ontmoet Arkas Zanggi die hem in bescherming neemt; toch wordt hij het object der eerzucht van de velen die hem willen vangen, totdat eene prinses zich zijner

aantrekt, en haar vader Radja ᶜAlam Sjâh hem tracht te vangen. Tusschen hem en haar ontstaat eene liefdesverhouding, tot afgunst van velen, vooral van Radja Dewa Ḥamat; de ree was weder Boedjangga Lela geworden.

Arkas Zanggi verandert zich in een woesten kater, dien niemand vangen kan, en die velen der wangunstigen doodt. Radja ᶜAlam Sjâh bevecht Boedjangga Lela; Arkas Zanggi ging daarop Iskandar ᶜAlam door de lucht halen; hij komt ter plaatse en bevredigt ᶜAlam Sjâh. Alle vorsten der aarde en der zee worden opgeroepen om naar Indra Përtawi te gaan, waar ook alle dieren komen. Boedjangga Lela ziet zijne vrouw en familie weder, groote vreugde heerscht, liefde en echtbreuk vieren hoogtij, wat hevige twistingen ten gevolge heeft.

Pikrama Indra noodigt allen bij zich, de oude vorst abdiqueert, en verdeelt zijne waardigheden tusschen zijne kleinkinderen; ontzaglijk gedrang is alom van wege de feesten in het paleis. Vele huwelijken worden gesloten. (Op bl. 418 eene herhaling der voorgaande pagina.) De oude vorst en zijne gemalin worden na verloop van tijd ziek en sterven; men begraaft ze met staatsie.

XCVIII.

HIKAJAT KOEMALA BAḤRAJN II.

Collectie v. d. W. 182, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., deel I. 476 bl., 19 r., deel II, 348 bl., 19 r.

Dit HS. is blijkbaar eene copie van I, op dezelfde wijze in twee deelen verdeeld; zonder belang voor de tekstcritiek.

Ander handschrift:
Leiden, cod. 1937, Catal, bl. 140—142.

XCIX.

HIKAJAT BĔRMA SJAHDAN I.

Bat. Gen. 216, 33×21 cM., 465 beschr. vele onbeschr. bl., 41 r.

Zeer fijn en ineengedrongen schrift; de inkt hier en daar ingevreten; het HS. is afkomstig uit Bengkoelen.

Het eerste gedeelte loopt tot bl. 213. Van bl. 217 tot bl. 231 staat een gedicht op de hoedanigheden van het verhaal; op bl. 233 tot bl. 241 weder een didactisch gedicht, gedagteekend 29 Dec. 1874, daarna onbeschreven bladzijden tot bl. 263.

Als schrijver wordt genoemd Sjajch Ibn Aboê Bakr jang diatas angin; de eerste bladzijde is geschonden. Het eerste verhaal heeft tot opschrift مک دچرتراکن اولي اورغ يغ امفون چترا مک ترسبوة ۸ فدا سؤرغ رج اد سبوه نکري شمندرا فوري نمان دسبوة اورغ اکن نما رجان ايت مهرج سربوان

Hieruit blijkt reeds dat de eigennamen dichter bij het Leidsche dan bij het Londensch HS. (zie beneden) staan; daar van dezen roman reeds eene inhoudsopgave door Juynboll in zijnen catalogus, bl. 163 sqq. gegeven is kan eene opgave van titels en vindplaatsen van hoofdstukken volstaan.

Bl. 10, pĕrkata'an radja Ardan doedoek kapada maharisi Bajoe.

» 17, pĕri mĕngatakĕn bangsawan dan boediman radja Mardân Sjâh ᶜAlam dan pĕri mĕngatakĕn tatkala ia djadi daripada radja Mardân doea orang anak laki-laki saorang bĕrnama Radja Diradja dan saorang bĕrnama Bĕrma Sjahdân.

» 23, pĕrkata'an Maharadja Mardân Sjâh ᶜAlam pada tatkala itoe baginda pon sĕdang lagi bersoeka-soeka'an salama toean poetri Soekanda Lila Tjahaja itoe ḥamil.

» 25, pĕrkata'an Bĕrma Radja Diradja dan pĕri mĕngatakĕn ia bĕrpĕrang dĕngan anak radja Indra itoe dan pĕri mĕngatakĕn tatkala ia kawin dĕngan toean poetri Tjandra Lila Noêr Lila.

» 33, pĕri mĕngatakĕn tatkala Bĕrma Sjahdân Indra Mĕngindra ditĕrbangkĕn oleh enangda toean poetri anak radja djinn jang bĕrnama گرق گمفر Sjâh ᶜAlam dan pĕri mĕngatakĕn toean poetri مندو خيراني gila birahi sabab mĕlihat pĕtanja Berma Sjahdân maka disoeroehnja ambil kapada enangnja dibawanja ka nĕgĕrinja hampir kapada sisi boekit Ḳâf dan pĕri mĕngatakĕn radja Sjâh Gĕrak Gĕmpah ᶜAlam tĕrlaloe ḥajrân mĕlihatkĕn roepa Bĕrma Sjahdân.

» 37, akan toean poetri Noêr al-ᶜajn di nĕgĕri Safardân.

» 49, pĕri mĕngatakĕn tatkala Bĕrma Sjahdân pĕrang dĕngan saorang radja djinn jang bĕrnama بيفر شاه . . . . dan pĕri mĕngatakĕn tatkala radja bĕrchijânah mĕnjoeroeh akan anaknja radja Ardjan pĕrgi mĕnoeloengi Bĕrma Sjahdân. . . . .

» 55, pĕri mĕngatakĕn tatkala akan soerat Maharadja Sjâh Gĕrak Gĕmpah ᶜAlam datang ka nĕgĕri Safardân kapada Maharadja Darjanoes itoe dan pĕri mĕngatakĕn tatkala Maharadja Darjanoes datang ka nĕgĕri Madâ'in . . . . dan pĕri mĕngatakĕn ia bĕrpĕrang dĕngan Bĕrma Sjahdân itoe dan pĕri mĕngatakĕn tatkala toean poetri Nôer al-ᶜAlam bĕrtĕmoe dĕngan Bĕrma Sjahdân

maka diadjarnja pĕlbagaj kasaktian . . . . dan pĕri mĕngatakĕn Bĕrma Sjahdân ditjoeri oleh saorang djinn tĕrlaloe saktinja sĕrta dĕngan gagah dan pĕrkasanja itoe Soemboe Lawan namanja maka diboeangkĕnnja ka tasik Baḥroe Allâh.

Dit alles stemt in inhoud (behalve de naam Safardân, zie Catal. bl. 164, r. 1 v.o.) en volgorde geheel met cod. cit. overeen.

De hoofdstukken zijn hier niet zooals daar het geval is genummerd; de opschriften zijn meestal vrij lang, terwijl ook de kleinere gedeelten met opschriften in rood voorzien zijn.

De redactie is dezelfde als in cod. cit.

De hoofdstukken vindt men terug:

Cod.	Leid.	7	HS.	bl.	63.
»	»	8	»	»	68.
»	»	9	»	»	92.
»	»	10	»	»	97.
»	»	11	»	»	112.
»	»	12	»	»	115.

(Het paard heet hier جيڠكي اصف de gelijkstelling met Perz. *asp* lijkt mij gewaagd).

Dan verdwijnen de opschriften, om weer te voorschijn te komen bij

Cod.	Leid,	15	HS.	bl.	167.
»	»	16	»	»	187.
»	»	17	»	»	199.
»	»	18	»	»	208.

Evenals in cod. cit. ontbreken van hier af de opschriften.

Op bl. 275 begint een gedeelte dat denzelfden inhoud heeft als hoofdstuk 19 van cod. cit.; hoofdstuk 20 is niet aangeduid, hoofdstuk 21 begint op bl. 321, 23 (met opschrift) op bl. 357, 24 (met opschrift) op bl. 381, 25 (idem) op bl. 392, en het zeer lange hoofdstuk 26 (idem) op bl. 408.

Het HS. eindigt evenals het Leidsche, waaraan het zeer verwant is.

C.

HIKAJAT BĕRMA SJAHDâN II.

Colletie C. St. 118, 31 × 20½ cM., 278 bl., zeer verschillende handen, gedat. Batavia, 28 April 1858.

Een fragment, met begin مک ترسبتله ڤركتاان توان ڤتري كمال رتنا جمجما ايت حاميل

Op bl. 4 begint hoofdstuk 17, dat denzelfden inhoud heeft als 18 van cod. cit.

Dan فصل 18	(niet genommerd)	op	bl. 36.
» 19	»	»	» 57.
» 20	(met gebrekkig opschrift)	»	» 106.
» 21		»	» 124.
» 22	niet aangeduid		
» 23	(opschrift van 13 regels)	»	» 160.
» 23	*(sic)*	»	» 207.
» 24	(met gebrekkig opschrift)	»	» 236.
» 25		»	» 249.

Geheel dezelfde redactie als de vorige.

Aan het eind wordt medegedeeld dat Sjajch Abôe Bakr ibn ᶜOemar de schrijver is, die 128 jaren oud is geworden, en leefde ten tijde van Noach.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1976, 1980 en 3256 (2), Catal. bl. 163—171.

Londen, Royal Asiatic Society, No. 12.

CI.

HIKAJAT SJāH-I MARDāN I.

Bat. Gen. 51, 20×16 cM., 139 bl., 15 r., gedat. Buitenzorg, 1869.
Notulen 5 October 1869, IX, bl. 59.

De inhoud van dit verhaal is opgeteekend door Van der Tuuk en Juynboll, op bij de opgave der andere handschriften te vermelden plaatsen.

Dien inhoud vertoont ook dit exemplaar; alleen de eigennamen behoeven eenige vermelding.

Het rijk waar de vader regeert heet دهر حستان, de zoon heet Sjajch Mardân; Dâr al Mardjôem heet hier Dahr al Mardjôen, de prinses: Koemala Dewi, Dâr al Ḳijâm hier: دهر الحيام. Salâm ad-Dîn komt voor op bl. 20, Loeḳmân op bl. 24, zijn onderricht eindigt op bl. 36. De verschillende scenes zijn te vinden:

De ontmoeting met de djinn's	op	bl.	46.
De garoeda's	»	»	49.
Het huwelijk met Tjandrasari	»	»	52.
Prinses Djoelôes-al ᶜâsjiḳîn	»	»	61.



De ziel in het gordijn op bl. 72.
De strijd met de prinsen » » 91.
De verandering in een aap » » 94.
(Indra Lĕlana hier: Wira Lĕlana.)
Het rijk van Si-poetar ᶜâlam niet genoemd » » 111.
De vorst van Noesantara (naam » ») » » 131.
De jonge vorst heet hier Adi Lela niet Adi Moelja.

CII.

HIKAJAT SJäH-I MARDäN II.

Bat. Gen. 147, $25\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM., 34 bl., 31 r. Latijnsch schrift.
Van dezelfde hand als No. 146.

Zeer gebrekkige copie, waarin bijna alle eigennamen oningevuld zijn, zoodat de identifieering niet gemakkelijk was; een der weinige ingevulde eigennamen is in het begin Dar El hhatan.

Het korte fragment loopt tot aan de ontmoeting met Loeḳmân, en eindigt midden in een zin.

CIII.

HIKAJAT SJäH-I MARDäN III.

Collectie v. d. W. 149, 34 × 20 cM., 142 bl., 19 r.

Hetzelfde verhaal met enkele afwijkingen in de eigennamen. Het land heet Dâr al Djasân, de prinses van Dâr al Mardjôem: Koemala Ratna Dewi, Tjandrasari hier: Tjintarasa.

Op bl. 92 wordt genoemd Radja Poetar ᶜAlam van دري ويدرا met zoon Indra Lĕlana; het land van درڠكا wordt niet genoemd.

CIV.

HIKäJAT SJäH-I MARDäN IV.

Collectie v. d. W. 150, 34 × 20 cM., 184 bl., 16 r., gedateerd: Malaka 1287.

Dezelfde redactie. Enkele eigennamen: Dar (در) al-Chanân, Dâr al-Chijâm, Dâr al Madjôem, Tjandrasari hier: Tjandra Sĕri.

Op bl. 161 wordt vermeld: Radja Poetar ᶜAlam van دار لويدر met twee zoons: Indra Lĕlana en Indra Boeana, wat een der zeer weinige afwijkingen is.

Het HS. eindigt in den strijd van den held van den roman met Indra Lĕlana, en zijne herkenning van zijnen zoon Indra Dewa.

CV.

HIKAJAT SJāH-I MARDāN V.

Collectie v. d. W. 151, 30 × 20 cM., 44 bl., 21 r., gedateerd 1263 H. 1847 A. D.

Dit HS. bevat eene episode uit den roman, gelijk voorin staat: اين حكاية چريتا ڤرتڤاهن درفد چريتا راج دروالحيام waarop volgt مڽورة منڠكاف بوروڠ دان ماسيڠ سكلين راعيت برهمڤونله مڠجارڽ عقل اكن منڠكف بوروڠ ايت اد يڠ ممباو جيراة اد يڠ ممباو ݢتة اد يڠ ممباو جاريڠ حتي مك سكال هلبڠ ڤون مسيڠ٢ اكن مڠرجاكن بارڠ كڤنديانڽ سكلين هلبڠ دان راعيت ڤون تياداله ممڤاي داي دان اوڤاي اكن منداڤت بوروڠ ايت

Het fragment wordt besloten met het huwelijk van Tjandra Sari; het verhaal wijkt niet af, maar de redactie is uitvoeriger, en van andere inkleeding dan die der vorige HSS.

CVI.

HIKAJAT SJāH-I MARDāN VI.

Cellectie C. St. 140, 20 × 16 cM., 142 bl. 14 r.

Evenals in enkele andere exemplaren wordt ook hier in den aanvang het viervoudige nut van het lezen van dit verhaal vermeld.

Het land heet دار الحستان, de pandita; een brahmaan uit دهر القيام, de vorst Si Poetar ᶜAlam heet hier te regeerĕn over Bengkalis, zijn zoon wordt Wira Lĕlana genoemd, en de vorst van Noesantara heet hier الدرجة ديوڠا, in دارالكستكم.

Het verhaal is hetzelfde, maar de tekst verschilt nu en dan van dien der voorgaande HSS. terwijl de volgorde der episoden niet geheel dezelfde is, en de beschrijvingen eengszins uitvoeriger zijn.

Achteraan een opwekkend vers van godsdienstige strekking.

CVII.

HIKAJAT SJāH-I MARDāN VII.

Collectie Br. 536, 34 × 22 cM., 63 bl., 26 r.

Dit HS. is eene nieuwe copie, waarschijnlijk naar een manuscript van Van der Tuuk. Uit het kreupel Arabische bericht achteraan وكان الفرغ هذا الحكاية ..... الشاه مردان ..... مع الحكاية السلطان البختيار ابن السلطان الشريف الزباج في البلاد البارس في يوم الخمس الوقت بين الظهر والعصر في الثاني المشرين الشهرالمحرام في سنة التاسع الوستون (sic) المائتين البعدالالف blijkt dat in het orgineel behalve dit verhaal ook de Bachtjār voorkwam. Daar nu het HS. v. d. Tuuk, thans cod. Leid. 3197 behalve dezen roman ook den Bachtjâr bevat, en dat HS. hetzelfde jaartal (1269) draagt, blijkt dat deze copie naar genoemden codex (3197 (2) = CXXIII) is vervaardigd.

Van dezen, ook Hikajat Indra Djaja en Hikajat Bikrama Ditja Djaja of Widjaja genoemden, roman zijn andere handschriften te:

Leiden, cod. 1733, 1919, 2300 (1), 2192 (3) en 3197 (2), Catal bl. 148 153.
Londen, East India House, No. 373 b.
Londen, Royal Asiatic Society, No. 60.
Londen, Britsch Museum, No. 14.
's Gravenhage, No. 524. (V).

CVIII.

HIKAJAT AḤMAD MOEḤAMMAD I.

Bat. Gen. 127, 34 × 21 cM., 234 bl., 19 r.
Notulen 3 Februari 1880, II c.

Zeer net, maar niet compleet HS. van het ook Hikajat Sĕrengga Bajoe geheeten verhaal dat door Juynboll in zijnen catalogus is geanalyseerd op bl. 144—147.

Het verhaal der Leidsche codices verschilt niet van dat hetwelk in dit HS. vervat is; het slot van cod. CXVI valt hier op bl. 183, en dat van cod. CXVII op bl. 190; daarna gaat het verhaal aldus verder:

Raden Mantri doet de drie prinsessen te voorschijn komen die zich vereenigen met de prinses van Boedalsjah, en Tjandrawati als origineel van het portret aanwijzen. (De drie anderen zijn dus: Ratna Koemala van Boemi Ratna, Poespa Ratna en Ratna Dewi van Boedalsjah.)

De vorst van لوكنتر gaat met vier broeders Mĕsir aanvallen. De vorst van Indragiri wil aan den koning van Mĕsir een geschenk zenden. Waridjana, de zoon van Salomo, en broeder van Dewi Sodja was onder de zee een machtig heer geworden, en neemt zich voor met zijne dochter Tjandrasari en zijnen zoon Aliman naar het eiland Mandjĕti te gaan. Er Maja roept al zijne ver-

wanten op om Mēṣir te helpen. Daarheen gaan nu Waridjana en Dewi Sodja. Ook de vorst van Lēbar Gangsa, de zoon van Lēboer Gangsa, Soetama genaamd, gaat Mēṣir aanvallen.

Intusschen was de strijd tusschen Mēṣir en ڤوکنتر ontbrand. Pēringgendani verslaat velen, de vorst van Lēbar Gangsa vereenigt zich met hem. Raden Mantri, Aḥmad en Waridjana woeden geweldig; de vorsten van ڤوکنتر en Lēbar Gangsa worden overwonnen en nemen met hun volk den islâm aan, welk voorbeeld door den vorst van Indragiri gevolgd wordt. Sjahr Banoen, de vrouw van den vorst van Lēbar Gangsa, biedt Waridjana een door haren man aangelegden lusthof aan, waarin een passend paleis gebouwd wordt.

Aliman gaat jagen, en ontmoet Ratnawati, dochter van den djinnvorst Siloeman; hij bemint haar, doch zij is reeds verlootd met den prins van Sawang Gantoengan. Bedroefd gaat hij terug; zijne ouders willen hem troosten, en de vorst van Mēṣir laat alle jonkvrouwen voorkomen, maar de bedoelde is er niet bij. Daarna worden boden gezonden naar Siloeman, die niet toestemt in eene vrije keuze voor zijne dochter; zoo ontstaat onmin.

Hier eindigt het HS. abrupt met de woorden: کمدين مک راج سيلومن
ڤون سکراله داتڠ سراي سجود کقلن لال کتاله مک تيته بتارا واريجان هي قرابو
سيلومن مڠاف که مک تون همب اني بربنته کقد ڤاتي جاي نڤرة ايت سمبه
ڤرابو سيلومن يا تونکو سريب ڤاته امڤون تونکو جوک يڠ ڤادک جنجڠ دياتس باتو
کقلا ڤادک کارن بوکن ڤاتت يڠ دکتاکن اوله ڤاتي ايت توانکو کات کقد همب
اني مک کات قرابو واريجان هي راج سيلومن جاڠنله توان همب اين

Met deze woorden eindigt ook het HS. van het Kon. Inst. v. d. T. L. & V. K. v. N. I. te 's Gravenhage.

CIX.

HIKAJAT AḤMAD MOEḤAMMAD II.

Bat. Gen. 185, 33 × 20½ cM., 212 bl., 21—22 r.

Dezelfde tekst (minus 14 bladzijden) en redactie als van I, in slechte spelling en gebrekkige taal. Het slot is abrupt, en komt overeen met r. 2 van bl. 220 van I.

Hoewel het HS. feitelijk midden in eenen zin eindigt, staat er toch na de woorden مک بݢند سمب ڤتري ساري بانون تيادله ڤون بلي مليهت سڬل ڤراتو هاڽن ڤتري بݢند tammat inilah hikajat Aḥmad Moeḥammah oleh doea poeloeh satoe hari boelan Hapit djam poekoel doea pada hari arbaᶜ adanja.

CX.

HIKAJAT AḤMAD MOEḤAMMAD III.

Collectie C. St. 107, 33 × 20 cM., 204 bl. verschillende handen en ongelijk aantal regels.

Slordig HS. met eenigszins afwijkend begin; in plaats van Syrië wordt hier van Bĕnoea Hasjim gesproken.

Het begin van cod. CXVII valt hier op bl. 165, het slot daarvan op bl 174.

Het HS. eindigt abrupt in denzelfden zin als I, éene regel eerder met de woorden كڤدا ڤتيک اين.

De redactie is niet verschillend, maar de tekst vertoont afwijkingen, bv.

C. St. 107.

دڠري بݢندا اد سؤرڠ انقكودا
ترلال كاين مک اي برمڤي مليهت
ادا سواة بوروڠ باڤق وارن بولين

ترسبتله ڤركتاٴن راج مصير ايت
تله واقتله ڤولڠله كرحمت الله انند
تيݢ برسودرا
مک ترسبتله ڤركتاٴن احمد ترڠ
لالو اي ماسق كدالم اشتنا توان ڤتري
ستي بݢدد

B. G. 127.

مک اداله سؤرڠ نخود كڤد ڠري
حبشي ترلال امت كاي نخود ايت مک
اي تيدور ڤد سواة مالم مک ايڤون
برمڤي مليهت بورڠ برنام وچنا ليمان
ترسبتله ڤركتاٴن راج مصير ايت
تاله ڤولڠ كرحمة الله تعالي مک تڠݢلله
انقد بݢند تيݢ برسودار
مک ترسبت ڤركتاٴن احمد ترڠ
ايت لال اي ماسق دالم ڤوري هندق
ممبوڠ ستي بݢداد

CXI.

HIKAJAT AḤMAD MOEḤAMMAD IV.

Collectie C. St. 120, 31 × 19 cM., 227 bl., 18—21 r.

Zeer net exemplaar, van dezelfde redactie; vooraf gaat de mededeeling dat het verhaal tot vertroosting van bedroefde harten uit het Javaansch is vertaald.

Het slot van cod. CXVI valt hier op bl. 171, dat van CXVII op bl. 185.

Het HS. eindigt abrupt in de beschrijving van den tuin met de woorden سمده ڤتري ساري باڠون يا تواڠکو تياداله ڤون ڤاڬي مليهت سکلا ڤراتوه هان ڤترا بڬند

Deze woorden staan in III op bl. 199, r. 11 en 12.

CXII.

HIKAJAT AḤMAD MOEḤAMMAD V.

Collectie Br. 435, 25 × 20½ cM., 258 bl. 17—19 r.

Niet duidelijk geschreven HS., abrupt eindigend in de episode van Aliman die verneemt dat Ratnawati reeds verloofd is met den prins van Sawang Kantoengan, dus dicht bij het slot van I. Nu en dan geringe verschillen in eigennamen.

Daar het begin dezer Hikajat alleen uit het résumé van het Javaansche gedicht (Vreede, Catalogus, bl. 205 sqq) bekend is, is het vereischt het begin der Maleische versie, dus wat voorafgaat aan bl. 68 van cod. 3249 (zie Juynboll, bl. 145), bekend te maken, ook ter vergelijking met de opgaven in Tijdschrift voor Ind. T. L. & V. K. VIII, bl. 268—279, XVII, bl. 548—557, Tijdschrift voor Ned. Indië, 1899, bl. 31 sqq. en Bijdr. v. h. K. I. v. d. T. L. & V. K. v. N. I. 5e volgr. X, bl. 715, noot 3.

Zoo volge dan dat begin, volgens den tekst van Bat. Gen. 127.

„Vertaald uit het Javaansch in het Maleisch tot vertroosting van bedroefde harten”.

In Sjâm is een pandita-vorst met broeder Praboe Sangara van Pringgendani en zoons Moeḥammad en Aḥmad. Na zijn dood noemt zijne weduwe zich Njai Rangda, geeft hun eene goede opvoeding en koopt voor hen den vogel رچنا نيمن. In Abessynië was een koopman, die droomde dat die vogel hem mededeelde dat wie zijn hart opeet koning, en wie zijn kop opeet mantri zal worden. Na veel zoeken vindt hij dien vogel bij de weduwe die hem voor 20,000 dinaren niet wil afstaan. Een pandita geeft hem iets dat haar op hem doet verliefd worden, waarop zij hem den vogel geeft; spoedig laat hij dien braden. De zoons komen thuis, bemerken wat geschied is, stelen den half garen vogel uit de keuken, Aḥmad eet den kop en Moeḥammad het hart. De koopman ontsteekt in woede, en gelast zijn legioen beiden te dooden, maar Sambali de slavin der weduwe, waarschuwt hen, zij vluchten in de wildernis en komen na veel zwerven in een grot bij den asceet Sjajch Djagoeng, die hun geheime wetenschappen leert en een onweërstaanbaren kris geeft. Daarna gaan zij weder zwerven, ontmoeten de hen zoekende 300 Abessyniërs, en dooden ze met den wonderkris.

Bl. 16. In Mĕṣir was de vorst gestorven en zijne drie zonen twistten over de opvolging; de patih herinnerde zich des vorsten last om hém als koning te huldigen dien zijn witte olifant op den rug zou aanbrengen. Intusschen waren de broeders onder een grooten boom (كايو كرداو) gaan uitrusten: Aḥmad ging water zoeken, onverwacht kwam een witte olifant bij Moeḥammad, nam hem op en troostte hem met de verzekering dat hij vorst, en zijn broeder mantri in Mĕṣir zou worden. Maar hij scheurde zijn tulband in kleine stukken en wierp die achter zich op den grond; in Mĕṣir aangekomen werd hij gehuldigd. Aḥmad had water gevonden; hij mist zijnen broeder, en volgt de sporen van den olifant en de tulbandsnippers, en komt aan de rivier van Mĕṣir. Hij wordt kort daarna opgenomen door eene weduwe, die eene pleegdochter Rara Soemĕkar heeft. Zijne schoonheid wordt beroemd, velen komen hem zien, en beminnen hem. De dochter van den Datoek Bĕndahara, Poetri Sitti Baghdad, hoort daarvan, en laat de weduwe ontbieden. Haar gelast zij Aḥmad te halen; hij komt, betaalt de poortwachters met te voorschijn getooverd geld, en ontmoet Sitti, die van hem bekoord wordt. Tevergeefs tracht zij hem te verleiden; zij bedwelmt hem, hij braakt den vogelkop uit, zij slikt dien in, en jaagt hem weg. Als de wachters om geld vragen, kan hij het niet meer te voorschijn tooveren; hij begrijpt alles, gaat terug naar Sitti en eischt den vogelkop op; zij loochent echter alles. Eene hofdame wijst hem een riool, waarlangs hij met moeite ontkomt; men denkt dat hij gedood is.

Bl. 32 Twee djinn's hadden drie poesaka's gëerfd: een pijl, een doek en een schoen. Over de verdeeling krijgen zij twist, zij zien Aḥmad loopen, en verzoeken hem de zaak te beslissen; de pijl kon dooden en kwam, geroepen, wéér terug, de doek leverde alles wat men verlangde, met den schoen kon men vliegen. Hij zegt dat zij den pijl, dien hij zal afschieten moeten naloopen; zij doen zulks, hij neemt den schoen en den doek, roept den pijl terug, en vliegt naar Sitti om haar te dooden. Maar zij boezemt hem liefde in; zij bezwijmt en braakt den vogelkop uit, hij slikt dien in en verlaat haar. Dan gaat hij naar de weduwe en hare pleegdochter. Sitti komt weêr bij, en zendt 400 man uit om hem te dooden, maar hij doodt de aanvoerders en verjaagt de rest; zij zendt dan duizenden die eveneens afgeslagen worden. Hij slaapt bij Rara Soemĕkar, doch denkt aan Sitti, en vliegt naar haar toe om haar te dooden; zij vernedert zich voor hem; hij bemint haar en brengt haar door de lucht naar een eiland, waar zij in een paradijsachtige verblijfplaats in liefde leven. Maar weldra verlaat zij hem in zijnen slaap, neemt de poesaka's, vliegt omhoog, doodt eenen garoeda die haar aanviel en komt in Mĕṣir terug.

Hij ontwaakt en ziet zich beroofd en verlaten; hij wil sterven en begraaft zich tot aan den hals in de aarde. Na drie dagen hoort hij een witten parkiet aan zijn wijfje zeggen dat het land Soelajmân's eiland كستوريه heette, en de boom waarop zij zaten uit den hemel afkomstig was, dat zijn tak een paard (een sĕmbĕrani hidjoe) en zijn twijgje een zweep, waarmede men de zee kan doen verdrogen, en zijn bast de toom en het tuig kon worden. Hij springt op, de vogels vliegen weg, hij neemt de proef met den boom en verkrijgt het dier en de voorwerpen.

Bl. 49 Nabi Soelajmân had eene dochter Dewi Sodja die op Boelan Mandjĕti regeerde; haar broeder heerschte onder de zee en was Waridjana genaamd; haar neef was Radja Hadjrak. Zij kwam terug van den berg Ḳâf, en op haar eiland aangekomen ontdekt zij sporen van een mensch. Zij laat den indringer zoeken; Aḥmad wordt gevonden, aangevallen, omsingeld, maar hij verslaat allen, waarop Dewi Sodja hem zelve bestrijdt. Plotseling verschijnt ʿOemar Maja, verzoent ze, maakt alle gedooden met zijnen waaier weêr levend, en doet hen weten dat Aḥmad, de broeder van Moeḥammad den vorst van Mĕṣir, voor haar bestemd is. Hun huwelijk wordt nu gesloten. Vluchtelingen hadden om hulp geroepen, en zoo kwamen Raden Sadar Sapal, Dewi Asmâi en Poetri Ḳoerajsjin (bekende figuren uit den Ḥamzah-roman) aan, hoorden dat de vrede gesloten was, en vernamen van ʿOemar Maja dat Petaldjĕmoer (= Betaldjĕmoer uit den Menak = Boezoerdjmihr uit de Hikajat Amir Ḥamzah) de schriftelijke mededeeling had nagelaten dat Aḥmad de aangewezen echtgenoot van Dewi Sodja was. Toen werd het huwelijk luisterrijk gevierd. Radja Hadjrak laat hun poesaka's van Soelajmân zenden. Na enkele maanden van huwelijksgenot gaat Aḥmad zijnen broeder zoeken, en laat zijne vrouw zwanger achter. Hij vliegt naar Mĕṣir om Sitti te dooden, maar de liefde verbindt hen weder, en zij spreken over Nabi Joesoef en de eigenschappen van Allâh. In haren slaap ontneemt hij haar de poesaka's, en vliegt naar de kĕrangdan. De vorst van Mĕṣir heerscht met rechtvaardigheid.

Bl. 66. De vorst van Abessynië laat Sitti Baghdad ten huwelijk vragen, wat geweigerd wordt; vertoornd gelast hij Wiramaja en Wira Santika haar te schaken, wat zonder moeite gelukt. De Abessyniër Anggadadaja trekt met de zijnen naar Mĕṣir, neemt den islâm aan, en vertelt waar Sitti Baghdad is. Aḥmad vliegt op zijn paard naar Abessynië, en ontvoert Sitti zonder moeite op het ros; Wiramaja en Wira Santika halen hem in, worden door hem overwonnen en tot den islâm bekeerd. Sitti wordt in Mĕṣir teruggebracht.

Bl. 78. De dochter van vorst Koesambirat, Ratna Koemala, was door een boeta geroofd; die boeta rooft ook Sitti Baghdad. Haar vader hoort van

Aḥmad dat hij haar indertijd uit Abessynië gered had, en niet zij zich zelve had bevrijd zooals zij vertelde; hij draagt hem op haar andermaal te redden, en hij kwijt zich van die taak met Wiramaja en Wira Santika, en ontvoert beide vrouwen door de lucht. De boeta achterhaalt hen, maar wordt gedood.

CXIII.

HIKAJAT AḤMAD MOEḤAMMAD VI.

Collectie v. d. W. 131, 33 × 20½ cM., 104 bl. 19 r.

Eene geheel andere redactie, eigenlijk eene phantastische variatie van het Aḥmad-Moeḥammad-thema.

Na het afwijkende begin (القصه وبه نستعين بالله علي اين حكاية
يغبرنام سرغكث بايو ترللو اندء٢ سكالي چتران يغدهولو كلن دچتراكن اوله
يغامفون چتر (*sic*) اين)
volgt een afwijkend verhaal, nl:

In Joenan was een machtig vorst met eenen wezier Moeḥibb al-Moelôek. Deze koopt een Perzischen slaaf vrij en noemt hem Ratna Kasihan, en maakt hem tot zijnen vertrouweling; eindelijk neemt hij hem als zoon aan, en doet hem trouwen. Daarna laat hij hem eene handelsreis maken naar Babel; tijdens zijne afwezigheid stierf de wezier, de zoon kwam terug en vestigde zich in Kandara Kiri, waar hij een rijk man werd. Sterk verlangde hij naar eenen zoon; op een nacht droomde hij dat hij de zon inslikte en haar schijnsel zijn geheele lichaam vulde, en kort daarna bevalt zijne vrouw van eenen tweeling: Aḥmad en Moeḥammad. Hij laat hen alles leeren, en geeft hun eenen vogel; kort daarna gaat hij varen om eene vroeger gedane gelofte te vervullen.

Een koopmanszoon ziet dien vogel, en wil dien hebben, te meer daar een sterrewichelaar hem mededeelt dat degeen die den kop van dien vogel opeet koning, en die het hart opeet mantri zal worden. Hij laat der echtgenoote groote sommen aanbieden, maar zij weigert, hij tracht haar door eene koppelaarster voor hem te winnen, maar zij wijst het af; eindelijk bewerkt hij door geheime middelen dat zij hem lief krijgt, hem laat roepen, vele malen, totdat zij bezwijkt en den vogel geeft. De vogel wordt gebraden, maar de kinderen komen hongerig thuis, Aḥmad eet den kop en Moeḥammad het hart. Wederom past de koopmanszoon zijne geheime middelen toe, zoodat zij toestemt in zijnen eisch om de kinderen te dooden; maar dezen worden gewaarschuwd en ontvluchten.

Daarna volgt het verhaal van den witten olifant, (doch nu in Baghdad waar de kinderlooze vorst gestorven was) van de verheffing van Aḥmad, en de avonturen van Moeḥammad, die zich Sĕrengga Bajoe noemde, met Sitti Baghdad en hare zuster Sitti Baᶜdah, dat in de andere teksten niet voorkomt. De minnehandel wordt uitvoerig beschreven, en tal van pantoens worden vermeld.

De rollen van Aḥmad en Moeḥammad zijn verwisseld, nieuwe avonturen, zooals een strijd tusschen koning Aḥmad en Sĕrenggabajoe, worden verhaald, in de andere teksten voorkomende scènes worden gemist, zooals al hetgeen na het verblijf op het eiland geschiedde.

Aan het eind wordt verhaald dat de zoons hunne ouders naar Baghdâd laten komen, en hen daar in een eigen paleis laten wonen.

Deze geheel afwijkende redactie is met weglating der pantoens en verandering der namen door A. F. v. Dewall uitgegeven als de Hikajat Soekarna dan Soekarni, Bat. 1908.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3249 en 3314. Catal. bl. 144—147.

's Gravenhage, 608 (I).

CXIV.

HIKAJAT HANG TOEAH I.

Bat. Gen. 207, 34 × 21 cM., 452 bl., 23 r.
Notulen XXIX: 92 en XXX: 52.

Voorin staat: „Copie naar een Hds. van Riouw ontvangen van den Resident van Riouw".

Van dit veel geciteerde geschrift — zie de litteratuuropgaven op bl. 148 van Juynboll's catalogus — is nog geen inhoudsopgave gepubliceerd. Een indertijd vervaardigde inhoudsopgave zal hier niet uitgegeven worden, aangezien eene editie van den roman naar dit en het volgende handschrift wordt gedrukt te Singapoera onder toezicht van den heer W. G. Shellabear.

CXV.

HIKAJAT HANG TOEAH II.

Collectie v. d. W. 186, 33 × 21 cM., 924 bl., 17 r., gedat. Malaka, 1277.

Dezelfde tekst met nu en dan afwijkende eigennamen; de spelling is zeer onregelmatig, het schrift buitengewoon groot.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1762, Catal. 147 en 148.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 1.

Londen, Britsch Museum, no. 9.

Londen, East India House, no. 66.

CXVI.

HIKAJAT PĔLANDOEK DJINAKA.

Bat. Gen. 156, 32 × 20 cM., 76 bl., 21 r., gedat. 3 Radjab 1240.
Notulen 1884, bl. 105.

De tekst van dit HS. stemt bijna woordelijk overeen met dien der uitgave van 1885 door H. C. Klinkert, die in 1893 een andere redactie heeft uitgegeven; zie Brandes' résumé's in Tijdschrift v. Ind. T. L. & V. K. XXXVII, bl. 50—64 en 366—389. Behoudens enkele zeer geringe lacunes en eenige andere woorden (synoniemen) vertoont deze tekst in vergelijking met dien der eerste uitgave niets bijzonders.

Achteraan staat: milik Gouvernement.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1932, Catal. bl. 137—139.

Londen, East India House, no. 67.

CXVII.

HIKAJAT SOELTAN IBRāHiM I.

Bat. Gen. 155, 20 × 15 cM., 50 bl., 13 r.
Notulen 1884, bl. 105.

Den inhoud van dit verhaal vindt men medegedeeld in De Hollander's Handleiding tot de beoefening der Maleische taal- en letterkunde (5e druk), bl. 346.

Het verhaal is uitgegeven: door Roorda van Eysinga, Batavia 1822, door Lenting, Breda 1846 en Regensburg, Batavia 1890.

De tekst verschilt zeer weinig van dien der uitgaven.

De eerste bl. ontbreekt.

Achteraan staat: 8 Februari 1850 en دفرسمبهكن اوله همب محمد سليمان حكايت اين كفد جناب ڤدوك توان يڠ مليا بڤساون ڤدوك توان سوتليف (Soetelief)

Na het verhaal volgt een kort begrip van 4 bl. van de zuilen des islâm's,

CXVIII.

HIKAJAT SOELTAN IBRâHîM II.

Collectie v. d. W. 118, 34 × 21 cM., 118 bl., 19 r.

Zeer uitgebreide redactie, met eenige afwijkingen.

Reeds het begin is heel anders, nl. Ibrâhîm ibn Adhan laat eene geduchte vesting bouwen, en om te weten wie eene fout daaraan ziet laat hij al zijne onderdanen het gebouw bezichtigen; ten slotte wijst een oude man op eene belangrijke fout: het vergankelijke. Dit brengt den vorst tot nadenken; en hij verlaat zijn rijk.

Dit uit den Boesṭân as-Salâṭîn ontleende, en door Niemann in zijn Maleisch Leesboek, I, bl. 232 afgedrukt verhaaltje wordt zóó uitvoerig verhaald, dat eerst op bl. 20 het gesprek met den wezier over het nederleggen der koninklijke waardigheid ter sprake komt. Steeds komen dezelfde uitdrukkingen als in de uitgaven voor, maar daaromheen zijn wijdloopige uitweidingen gerangschikt. Zoo wordt bv. verhaald dat de vorst weêr teruggevonden wordt door zijne grooten, die lange gesprekken voeren; eerst op bl. 38 volgt de geschiedenis der dalima, die in de uitgave-Lenting reeds op bl. 4 voorkomt.

Sitti Ṣâliḥah heet hier Sitti Ṣâliḥîn.

De geboorte van Moeḥammad Ṭâhir staat eerst op bl. 84.

In plaats van het korte slot der uitgave-Lenting, dat nauwelijks twee halve regels beslaat, heeft dit HS. een slot van tien regels, waarna wordt medegedeeld dat het verhaal door den Ḥadramiet Sjajch Aboê Bakr is opgesteld, en door den (niet genoemden) schrijver is vertaald; een Arabisch besluit is het laatste.

CXIX.

HIKAJAT SOELTAN IBRâHîM III.

Collectie v. d. W. 119, 33 × 21 cM., 43 bl., 19 r.

Alleen de linkerhelft der bladzijden is beschreven.

De tekst is gelijk aan dien der uitgave-Lenting.

CXX.

HIKAJAT SOELTAN IBRâHîM IV.

Collectie v. d. W. 120, 24 × 22 cM., 132 bl., 17 r.

De zeer uitgebreide redactie als van II, hoewel niet geheel gelijk in bewoordingen.

De eigennamen zijn hier beter gespeld, bv. صالحا, en ook ستي صليح, maar minder goed: محمد طير. Ook hier is de naam Abôe Bakr vermeld.

De datum is 9 Dzôelḳ. 1277.

CXXI.

HIKAJAT SOELTAN IBRâHiM V.

Collectie C. St. 130 A, 20 × 16 cM., 129 bl. 15 r., gedat. 1775.

Wederom de zeer uitgebreide redactie.

»Sitti Sâleh" (de Holl.) heet hier beter Sitti Ṣâliḥah.

De dood en begrafenis van Sjarif Ḥasan staat op bl. 56, de geboorte van Moeḥammad Ṭâhir op bl. 91. Ook hier wordt Abôe Bakr vermeld, en wel als »orang ḥaḍirat al maut".

CXXII.

HIKAJAT SOELTAN IBRâHiM VI.

Collectie Br. 421 G., bl. 133—180, 15 r. (22 × 13½ cM).

De kortere redactie.

Dit gedeelte is gedateerd 9 Juni 1839.

Ander handschrift:

's Gravenhage, nº 607 ᵇ (VI).

CXXIII.

HIKAJAT RADJA DAMSJiḲ.

Collectie v. d. W. 164, 33 × 21 cM., 76 bl., 21 r.

Dit, ook Hikajat Sjâh Firmân genaamd, verhaal heeft den volgenden inhoud:

In Damsjiḳ is Iḥsân al-iḥsân met zijnen onderkoning Chalîl al-Moelôek, zijne vrouw Nôer Lila en zonen Sjâh Firmân en Ṣajf al-Kamar. Deze twee verdwijnen bij gelegenheid van eenen wedren en verliezen elkaar uit het oog.

Ṣajf al-Ḳamar vindt een klein paleis met de reuzendochter Ratna Koemala Sĕri; toen haar vader kwam verborg zij hem door hem in een bloemknop en zijn paard in een jongen pinang te veranderen; daarna geeft zij hem een doosje waaruit hij eene stad kan tooveren. Hij gaat weêr zwerven.

Ook Sjâh Firmân had een paleis aangetroffen; daarin bevindt zich de prinses Indra Koemala Tjahaja wier familie door een garoeda, die haar uit Baghdâd geroofd had, verslonden was; hij doodt den garoeda en vervalt in een staat van verdooving. Een geest steelt zijn pijl en verandert dien in een knaapje. Maar Ṣajf al-Ḳamar ontmoet den geest, verneemt van hem wat hij gedaan heeft, en doodt hem; het kind wordt weder pijl, hij gaat er mede naar het paleis, en legt den pijl naast zijnen broeder; deze herleeft uit zijne verstijving. Beiden verzamelen de gevluchte bewoners, de stad bevolkt zich wêer, en Sjâh Firmân huwt de prinses. Daarna gaan de broeders weêr zwerven.

Zij vinden een vrouweportret, zoo schoon dat Ṣajf al-Ḳamar er van bezwijmt; Sjâh Firmân komt in Kôefah, waar Salisala regeert, en diens dochter Indra Sĕloka was het origineel van het portret dat zoo velen dol gemaakt had. Hij weet, als helpster van eene bloemenverkoopster verkleed, haar vertrouwen te winnen, toovert eene stad met bewoners, zegt dat Ṣajf al-Ḳamar de maker daarvan is, en beveelt hem als haren echtgenoot aan; hij laat zelfs zijne troepen aanrukken en hen uit naam van Ṣajf al-Ḳamar om de hand der prinses vragen, wat aangenomen wordt. Sjâh Firman gaat zijnen broeder zoeken, vindt hem nog steeds bezwijmd en neemt hem mede naar de prinses, als wier kamervrouw hij zich steeds voordeed. Met luister wordt het huwelijk gevierd. Weldra mist de prinses de gewaande kamervrouw met verdriet, totdat de nenek kabajan (de bloemenverkoopster) alles openbaarde. Daarna gaan de broeders met de prinses naar Damsjiḳ.

Al de teleurgestelde aspiranten, 120 in getal, werden verbolgen, vooral de prinsen van Sjâm, Hindia, Jaman en Miṣr. Zij allen trekken tegen de broeders op, en de vier sneven na een langdurigen strijd.

Indra Koemala Tjahaja had, door groot verlangen gedreven, de broeders overal laten zoeken; dezen, na eerst in Koëfah vertoefd te hebben, komen bij haar, en gaan met haar door naar Damsjiḳ. Daar wordt Ṣajf al-Ḳamar, na het weerzien der ouders, vorst en Sjâh Firmân mangkoeboemi.

In HS. v. d. W. 260 is deze geschiedenis op rijm behandeld; zie aldaar (CDXLVIII).

CXXIV.

HIKAJAT MOEḤAMMAD MOEḲâBIL.

Bat. Gen. 151, B. bl. 63—85, 15 r. (19 × 15 cM.)

Gedateerd: Batavia: 22 Moeḥarram 1266, 27 November 1850.

Deze tekst van dit ook Hikajat Hârôen ar-Rasjid en Hikajat Pĕntjoeri geheeten verhaal is dezelfde als die welken Dr. Juynboll op bl. 172 van zijnen catalogus beschreven heeft.

Ander handschrift:
Leiden, cod. 1738 (CXLIV).

CXXV.

HIKAJAT BOEROENG SI BĔHAROE BĔHAROE.

Bat. Gen. 151 C, bl. 86—106, 15 r. (19 × 15 cM.)

Inhoud:

Soelajmân roept alle dieren en geesten op, en trekt naar de vlakte Hoenajn. Vier vogels, de si bĕharoe bĕharoe, si lĕmpoegoe, de pauw en si poetjoeng geraken in twist; zij brengen hun meeningsverschil bij den profeet voor, de eerste twee doen een verhaal om hun stelling in zake de waarde van spreken en zwijgen toe te lichten, de laatste twee geven eenige beschouwingen ten beste om hunne overtuiging te staven. Soelajmân is daarmede tevreden.

CXXVI.

HIKAJAT ḤASAN DAMSJIḲ

Bat. Gen. 192, 30 × 19 cM., 84 bl. 15 r., gedat. 8 Maart 1847.

Inhoud:

Ten tijde van Hârôen ar-Rasjîd was in Damsjiḳ een rijk man. Zijn zoon Ḥasan gaat naar Baghdâd en ontmoet daar Aboê Noewâs die hem naar de slavinnenmarkt geleidt. Hij wil daar de slavin Sitti al-Mallâḥ verkoopen: zij echter, bekoord van Ḥasan, wil dat niet doen blijken en weigert aan hem verkocht te worden. Zij kwijnt dan weg van liefdesverlangen; haar heer weet wat haar deert, en volgt den raad van een goudsmid, die had gezegd dat zij zoude genezen door in gezelschap van Ḥasan te komen. Zoo geschiedt, en Ḥasan koopt haar ten slotte voor 10.000 realen.

Dit vertelt Aboê Noewâs aan den chalief, die de slavin laat weghalen. Ḥasan staat verbluft, en valt op straat in slaap, zekere Aḥmad en Ibn Ar-Râdijjah nemen hem op en schudden hem uit; daarna wordt hij opgesloten in een donker gewelf, waar hij duizenden gestraften vindt.

De slavin kan haren nieuwen heer niet vergeten, en voor den chalief moetende zingen, zingt zij lofpantoens (alle in het Arabisch met vertaling) op Ḥasan, tot woede van den chalief. Deze schenkt haar van alles om haar Ḥasan te doen vergeten, doch tevergeefs; eindelijk ontbiedt hij den beul om haar te dooden, maar zijne gemalin houdt hem daarvan terug, en ondervraagt de slavin. Daarop gelast de chalief den vermiste te zoeken, maar zonder resultaat. Reeds een jaar versmachtte hij in het hol; allen worden door Ibn ar-Rādijjah daaruit bevrijd, behalve hij. De magistraat die met het onderzoek belast was, verneemt dat allen vrijgelaten zijn en wil heengaan, maar zijn paard weigert, waarop hij het kot laat heropenen en Ḥasan bevrijdt. Nu beticht Ibn ar-Radijjah hem van diefstal, en wil hem de handen afhouwen, als Aḥmad tusschen beiden komt en hem bevrijdt. Dan werkt hij een jaar in eene moskee.

De vorstin verzoekt den chalief de slavin toe te staan zelf haren heer te zoeken. Zoo geschiedt. Zij komt in de moskee en verpandt aan den modin haren ring om eten te koopen. De goudsmid bezorgt hem van alles, zelfs wijn en eene harp, en zij overwint zijne godsdienstige bezwaren daartegen, ja brengt hem tot dronkenschap; in zijn roes zegt hij Ḥasan te willen roepen om mede te drinken. Op het hooren van dien naam bezwijmt zij; zij ontmoeten elkaar en vertellen elkander alles wat geschied is. Zij gaat naar den chalief, die Ḥasan geld en kleederen zendt. Na zes maanden is hij weêr als vroeger; de chalief ontvangt hem, en overlaadt hem met gunstbewijzen; Z. M. hoort zijn verhaal en laat Ibn ar-Rādijjah dooden, doch Aḥmad en den modin eenen hoogeren rang bekleeden. Ḥasan en Sitti al-Mallāḥ leefden verder gelukkig in Damascus.

CXXVII.

HIKAJAT ABOE NOEWāS I.

Collectie C. St. 132, A, bl. 1—161, 13 r. (19 × 15 cM.), gedat. 1865.

Een HS. met „anecdoten van Aboê Noewâs", den tijdgenoot van Hârôen ar-Rasjid; beter: „populaire verhalen omtrent eenen gefingeerden hofnar, die veel Uilespiegelachtigs heeft, en aan wien men den naam van dien dichter (Aboê Noewâs) heeft gegeven". (C. Snouck Hurgronje, De Atjèhers, II, bl. 159, noot 5).

Dit exemplaar bevat 21 verhaaltjes, waarvan het laatste niet af is.

Bij wijze van voorbeeld volge de inhoud der eerste twee:

De pënghoeloe van Hârôen ar-Rasjid heeft eenen zoon Aboê Noewâs;

de vader sterft, de zoon bespeurt aan den reuk van 's vaders oor dat deze in de hel is, houdt zich gek en wil zijnen vader niet opvolgen. De chalief wordt boos en raadplaagt Loeḳmân. Aboë Noewâs wordt door eenen brijkoker in de brij geworpen, belooft in zijne plaats een dikker mensch dan hij is te bezorgen en komt vrij. Hij vertelt het aan den chalief, die als derwisj verkleed met hem mede gaat, en dadelijk door den man, aan wien immers een dikker mensch beloofd was, gegrepen wordt. Aboë Noewâs verlaat hem om hem zijne listen te laten beproeven. De chalief bepraat den man liever koefijjah-maker te worden; hij doet zulks, en werkt met den vermeenden derwisj. Deze schrijft in eene koefijjah een briefje aan Loeḳmân om hem te bevrijden; weldra komt deze en doodt wel 900 menschen. De chalief schenkt Aboë Noewâs vergiffenis, daar deze hem in staat had gesteld met eigen oogen de bestaande toestanden te zien.

Bl. 22.

Hârôen ar-Rasjîd gelastte Aboë Noewâs een gebroken steenen vijzel te naaien; hij verzamelde kleine steenen en verzocht den vorst daarvan eenen draad te maken, daar immers steen alleen met steen te naaien is. Daar dit niet kon, stond de vorst beschaamd.

CXXVIII.

HIKAJAT ABOE NOEWâS II.

Collectie Br. 209, 21½ × 17 cM., 86 bl., 13—14 r.

Slordig, vuil en onvoltooid handschrift.

CXXIX.

HIKAJAT ABOE NOEWâS III.

Collectie v. d. W. 124 A, bl. 1—63, 19 r. (31½ × 20 cM.)

Eene dergelijke verzameling.

Het eerste verhaal vertoont vele afwijkingen.

De pënghoeloe is hier een ḳâḍi; bij zijn sterven bemerkt Aboë Noewâs dat de geur van zijn rechteroor goed en van zijn linker oor kwalijk is, wat de vader toeschrijft aan het feit dat hij eens van twee partijen slechts ééne gehoord heeft; „zóó is het rechterambt" waarschuwt hij, „bedenk later een list om het niet te worden". Na 's vaders dood gedraagt hij zich als een gek, zoodat een ander benoemd wordt; van Loeḳmân's raad wordt geen gewag gemaakt. Daarna is sprake van den Egyptischen koopman, die, eenen droom volgende,

de dochter van den nieuwen ḳâḍî wilde huwen, doch als het op betalen van den bruidschat aankwam zeide dat alles maar scherts was, waarop de ḳâḍî hem beroofde en wegjoeg, en hij bedelaar werd. Daarna worden de avonturen van den Egyptenaar, zijn eerherstel en de straf van den ḳâḍî verhaald.

Daarop volgen verschillende der andere, in dit HS. niet genummerde, echte Uilespiegelachtige, soms vrij platte verhalen, en eerst op bl. 51 begint het 2e gedeelte van het eerste verhaal van I, dat met het 1e gedeelte feitelijk niets te maken heeft, en ten onrechte daarmede in I is vereenigd. De naam Loeḳmân wordt ook in dit verhaal niet genoemd.

Slechts tien der verhaaltjes zijn in dit exemplaar opgenomen.

CXXX.

HIKAJAT DJAUHAR MANIKAM I.

Collectie v. d. W. 121, 33 × 20 cM., 100 bl., 16 r., gedat. Malaka, 27 Dzoelḳ. 1278.

Voorin staat: اين سورة حكاية راج هارون رشيد ددالم نكري بغدد اداڽ ترللو اندە حكمڽ

Uitvoeriger verhaal dan dat der editie-De Hollander-1845, en in eigennamen en tekst afwijkend van het type-cod. Leid. 1727; het begin toch is: بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين بالله علي اني حكاية چترا تتكالاكي ادا سوات راج ددالم نكري بغداد برنما هرون رشيد مك اداله راج ايت ادا براستري سؤرڠ ترلال له بركاسيه٢ن انترا كدوان دودق برسام٢ لاكي استري لما كالماڽ مك درفد ايت مك استري بكند ايتفون حميل له حتي براف لمان مك سمفي له كفدا كتيكڽ يڠ باءيك مك استري ايتفون برانق سؤرڠ لاكي٢ ترللو ايلق روفاڽ مك دفليهراله اوله بكندا دڠن سفرتيڽ مك دنماءي بكند اكن انقد ايت منيهدان مك شهدان مك بكندا فون ترللو له كاسيه سيڠ كدوا لاكي استري اكن انقدا بكند ايت حتي كلكين ببراف لمان مك سمفي له عمر انقدا دوبلس تاهن بولن مك كمدين درفد ايت مك حميل فول استري راج هرون راسيد ايت مك سمفي كنف بولنڽ مك برانق سؤرڠ فرمفون ترللو ايلقڽ روفاڽ ݢيلڠ ݢميلڠ اورڠا موكاڽ مك دنماءي هاري (sic) بكند توان فتري جوهر مانكم

De naam van den prins is verschreven, later heet hij منيهدان (HS. Londen منب شاهد cod. Leid. 1727 منب شاهدان) en Sjâh Djohan.

De verdeeling in hoofdstukken is niet consequent volgehouden, en onduidelijk aangebracht; er worden meer dan negen vermeld, want het tiende bevat:

فري ميتاكن توان فتري جوهر مانكم فوله كنكري بفدد مڠيرڠكن ايمن راج بفدد سرة دڠن سوامين راج دمشق راج شه جوهن مك راج روم فون سرة مڠيرڠكن بندان توان فتري جوهر مانكم كبفدد

Vele pagina's zijn verkeerd genommerd.

CXXXI.

HIKAJAT DJAUHAR MANIKAM II.

Collectie v. d. W. 122, 33 × 20 cM., 56 bl. 18 r.

Veel kleiner schrift dan in het voorgaande nummer.

Dezelfde tekst. Ook hier zijn de capita voor het meerendeel niet genummerd, en staat vóór caput X: dĕmikianlah tjitĕranja toean poetri Djauhar Manikam mĕntjari radja di nĕgari Roëm itoe wa'llâhoe a'lamoe, alsof het verhaal hiermede geëindigd ware.

De redactie van deze beide HSS is veel uitvoeriger dan die der uitgave; eene vertaling van Dulaurier wordt genoemd bij Juynboll, Catalogus, bl. 157.

CXXXII.

HIKAJAT DJAUHAR MANIKAM III.

Collectie v. d. W. 123, 33 × 20 cM., 88 bl., 19 r.

Het begin van dezen tekst is: وبه نستعين بالله علي اين حكايت توان فتري جوهن مهاليكي ترلالو ساڠت مشهور ورتان دري اتس اڠين دان سمفي كباوه اڠين دان دمكينله چتران

en zoo verder geheel als in cod. Leid 1727 en 1691(1).

De tekst is een andere dan de twee voorgaanden, het verhaal vertoont enkele afwijkingen, vooral in de volgorde der gebeurtenissen.

De prinses heet meestal جوهر مالكن of جوهر ماليكن waar ook جوهر مانكم en جوهر ماليكي en جوهن ماليكن haar broeder: سريمفن en شريمفن.

De hoofdstukken zijn niet genummerd, en het tiende komt niet voor, daar na de beschrijving der huwelijksfeesten en van den terugkeer van Sjâh Djohan naar Damsjiķ de roman op natuurlijke wijze eindigt.

Het slot is: شهدان مك بكند فون ماسقله كدالم استان دودق دڠن بركاسيه كدوا لاك استري ايت علي الدوام دان تياداله همب فنجڠكن حيكاية توان فتري جوهن ماليكن يڠ ترلالو مشهورن درفد سڬل نكري دياتس اڠين دان دباوه اڠين دان دمكينله ادان والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب تمة الكلام

De redactie van dit HS. is veel geregelder dan die der beide voorgaande, welke eene afwijkende bewerking der oorspronkelijke stof vertoonen.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1727, 1691(1), 3256, 3315 en 2199(4).

Londen, Royal Asiatic Society, no. 58, II.

Brussel, Bibl. Royale, no. 21516.

CXXXIII.

TâDJ AS-SALAṬîN I.

Bat. Gen. 122, 27 × 21 cM., 242 bl., 17—19 r.
Notulen 3 Februari 1880, II, *c*.

Volledig handschrift van de Kroon der Koningen, Makoeta sĕgala radja radja, welk werk drie malen is gedrukt: met vertaling in 1827 te Batavia, in Maleische en Latijnsche karakters in 1864 te Batavia en met Latijnsche karakters in 1866 te Semarang. [1])

De tekst is niet zonder schrijffouten, de inkt is bleek en begint in te vreten.

Voorin staat: S. Willmet 1800.

Over den oorsprong van dit werk van al-Boechâri Djauhari handelde ik in Tijdschrift voor Ind. T. L. & V. K. deel XLI, bl. 55 sqq.

CXXXIV.

TâDJ AS-SALâṬîN II.

Bat. Gen. 286 A, bl. 1—71, 29 r. (33 × 21 cM.)
Notulen 23 Dec. 1901, I, *d*, 2º.

Dezelfde verdeeling in hoofdstukken als in de uitgave van Roorda van Eysinga; vele aanteekeningen, o. a. verhalen over de chaliefen bevattende, zijn aan de randen aangebracht.

Dit gedeelte is gedateerd 14 Dzoelḥ, 1269.

Onderaan staat:

هذا الكتاب وقف الله تعالي وناظره سري فدوكا توانكو راج كملا ادان

١٦ شعبان ١٣١٧

1) Over de onderlinge verhouding der uitgaven zie Brandes in Tijdschr. v. Ind. T. L. & V. K. deel XXXVIII, bl. 272 noot.

CXXXV.

TâDJ AS-SALâṬîN III.

Collectie v. d. W. 65, 32×20½ cM., 216 bl., 19 r.

Dit handschrift is gedateerd 23 Ramaḍân 1238.

Behoudens verschillende afwijkingen in spelling en ook in synoniemen, welke bij een zoo vele vreemde termen en uitdrukkingen bevattend geschrift onvermijdelijk zijn, vertoont ook deze tekst hetzelfde karakter als de genoemde editie.

Op het schutblad staat:

حكايت تاج السلاطين تله ترسورة اوله طورن دائم كنتور سكتري اداڽ

en op bl 1:

„Ten gebruike ontvangen bij miss. Eerste Secretaris van het Gouv[t]. dd. 5 Julij 1856, No. 1247".

CXXXVI.

TâDJ AS-SALâṬîN IV.

Collectie Br. 394, 21×17 cM., 305 bl., 15 r., gedat, 30 Radjab 1288.

Volgens aanteekening van Brandes is deze tekst geheel gelijk aan de uitgave van Batavia, 1864.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1692, 3053, 1918 (1) en 3234 (2). Catal. bl. 213—215.

Londen, Royal Asiatic Society, nos. 17, 42, 47 II en 64.

Brussel, Bibl. Royale, no. 21507.

CXXXVII.

HIKAJAT RADJA BOEDAK I.

Bat. Gen. 6, 32 × 21 cM., 54 bl. 21 r.

Uitgegeven te Batavia 1866.

Daar dit (slecht geschreven) HS. in redactie van de uitgave afwijkt, is het noodig den inhoud te vermelden.

Er was eens een koopman in Lantapoeri, (waar onrecht en onvrede heerschten) met zeven kinderen: Ṣipat ʿAḳil, Ṣipat Bitjara, Ṣipat Boediman, Ṣipat Soe'al, Ṣipat Djawab, Ṣipat Tjahaja en Ṣipat Iman. De oudste heerscht

door haren invloed over alle bewoners van haar stadskwartier, en wordt na den dood van den vorst op den troon geplaatst; hare zes broeders krijgen hooge ambten.

Radja Aḥmad Sjâh van Naṣrâi vraagt haar ten huwelijk maar moet eerst hare raadsels oplossen. In Baghdâd waren 39 prinsen, van wie eenigen haar ten huwelijk vragen; nog 99 andere vorstenzonen doen zulks. In Tjintamaja is vorst Dewa Katja, die een sprekenden vogel heeft; deze vliegt naar het verblijf der vorstin, bespiedt haar, en geeft van zijne bevindingen bericht aan zijnen heer. Deze vliegt naar hare stad op zijn wonderpaard en kan met hulp van zijnen vogel hare raadsels oplossen, waarna hun huwelijk met veel staatsie gesloten wordt. De teleurgestelde prinsen willen Lantapoeri aanvallen, vele djinn's verslaan hen, en na veertig dagen strijdens moeten zij zich onderwerpen.

Lantapoeri en Tjintamaja bloejen.

Deze redactie is belangrijk korter en soberder dan die der uitgave. Naar het aantal der bladzijden te oordeelen is ook cod. Leiden 3318 (CLIII) eene korte redactie; zie overigens H. C. Klinkert's inhoudsopgave in het Tijdschrift voor Ned. Indië, 1869, I, bl. 118 sqq.

CXXXVIII.

HIKAJAT RADJA BOEDAK II.

Collectie v. d. W. 153, 33 × 20½ cM., 201 bl. 19 r.

Hetzelfde verhaal, maar in eene andere, veel uitvoerigere redactie, en met verschil in enkele eigennamen.

Lantapoeri heet hier: Nistaboeri; de zeven kinderen houden hier uitvoerige gesprekken over den islâm, waarbij ophelderende verhaaltjes te pas gebracht worden.

Eerst op bl. 115 begint het verhaal van Aḥmad Sjâh Indra in Ansâri, en op bl. 126 dat van den vorst van Tjintamaja: Dewa Katja, een afstammeling van Indra Poetra, met zijnen verstandigen vogel Sepah Poetri.

Het geheel is bijkans een andere roman; na het verhaal der troonsbestijging van Ṣipat ʿAḳal volgt eene vertelling over eenen koopman in Nisiboeri (sic) die aan eenen anderen koopman een zak met edelgesteenten toevertrouwde, en in pand gaf voor 2000 dinaren; deze verwisselde op raad van zijne vrouw een edelsteen tegen eenen waardeloozen steen, en liet den zak kunstig dichtnaajen. De eigenaar loste zijn pand in en bemerkte de verwisseling, doch verkreeg van den pandnemer geene opheldering, waarop hij de zaak aangaf bij den

mangkoeboemi, die het vertelde aan den vorst (Radja Boedak). Deze maakte een scheur in een kleed en liet het wasschen door eenen waschman, die eerst bij het bleeken de scheur ontdekte, en, meenende die zelf aangebracht te hebben, naar eenen kleermaker ging om de scheur te stoppen. Deze, die ook den zak gestopt had, deed het zeer handig; de vorst ontvangt van den waschman het kleed terug, verneemt van hem wie de knappe kleermaker is, ontbiedt dien, hoort hem uit, en komt genoeg te weten.

Daarop biedt de vorst allen kooplieden een gastmaal aan, en op listige wijze ontmaskert zij (hij) den bedrieger, die zich haast den edelsteen terug te geven. Zoo velt zij wijze vonnissen en doet schrandere ontdekkingen in verschillende moeilijke quaesties, die uitvoerig en eenigszins verward verhaald worden; na een vijftal van dergelijke verhalen en het besluit: „adapoen baginda Radja Boedak tĕtaplah diatas tachta karadja'annja didalam nĕgĕri Nistaboeri sĕrta dĕngan masjhôer namanja itoe di nĕgĕri Nistaboeri dĕngan ʿadilnja dan moerahnja dĕmikianlah adanja" wordt het verhaal van Aḥmad Sjâh ingevoegd (bl. 115).

Dat gaat het verhaal verder als in Klinkerts inhoudsopgave, doch de raadsels zijn hier meer in aantal. Hier worden de namen der drie verliefde prinsen genoemd, nl. Sjah Djohan, Sjah Pahlawan en Dewa Djaja Indra, allen broeders, terwijl het eiland Bĕrangga Djaja hier Bĕrangga Tjahaja heet, en Dewa Katja Sĕri Lila: Dewa Katja Sĕri Lila Panah Maʿrifah.

Aan het slot wordt het huwelijk vermeld van Aḥmad Sjâh en Tjahaja Hirani van Tjinṭamaja.

CXXXIX.

HIKAJAT RADJA BOEDAK III.

Collectie v. d. W. 154, 33 × 21 cM., 77 bl., 17 r.

Het land heet hier Bĕlanta Poeri; de vorst wordt volgens dezen tekst niet vermoord, maar sterft aan eene ziekte. De ingevoegde verhalen van II komen hier niet voor; reeds op bl. 16 komt Aḥmad Sjâh van Anṭâri ter sprake. Evenals in Klinkert's tekst is hier quaestie van vier opgegeven raadsels; trouwens met het resumé van Klinkert komt deze sobere en korte tekst geheel overeen, alleen wordt het verhaal hier besloten met eene uitvoerige beschrijving van het huwelijksfeest van Radja Boedak.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 3318, Catal. bl. 179.

CXL.

HIKAJAT SI MISKIN I.

Bat. Gen. 384, 26 × 21 cM., 140 bl., 15—18 r., gedat. Batavia 1829.

Deze tekst vertoont geene afwijkingen van de Singapoerasche uitgaven (1857 en 1894); het verhaal is in 1897 uitgegeven door J. S. A. van Dissel, met een niet consequent volgehouden interpunctie-systeem, en nog eens in 1907 door C. A. van Ophuysen.

CXLI.

HIKAJAT SI MISKIN II.

Collectie v. d. W. 175, 33 × 21 cM., 123 bl., 19 r.

De titel is hier Hikajat Marakarma.

De tekst is als der uitgave-Singapoera 1894, echter zonder de vijf regels na het einde van het verhaal.

CXLII.

HIKAJAT SI MISKIN III.

Collectie v. d. W. 176, 33½ × 20½ cM., 68 bl., 41 r.

Dit HS. is in Latijnsch schrift geschreven.

Voorin staat: »Ten geschenke ontvangen van den Resident van Banjoemas bij missive 25 Mei 1857, no. 1419/1."

De redactie vertoont geene afwijkingen, slechts worden nu en dan andere woorden gebezigd; het begin is:

Bismilah hirohmanir Rohim.

Wa banastainoe bolih ngala ini hekaijat die tjaritaken orang dahoeloekala sekalie persatoe alah Soebhana watangala menoendjoeken laknanja kapada hamba maka dietjaritaken oleh orang njang taoe, akan tjarietanja maka adalah saorang miskin doewa lakie estrie berdjalan mentjarie retjekinja, berkeliling negrie anta beranta itoe adapon radja die dalem negrie itoe maharadja endra dewanta laloe amat bessar karadjaannja bagenda itoe bebrapa adjar radja njang dateng die tanah Endradiwata itoe mengatoer oepeti sagenap taoen.

CXLIII.

HIKAJAT SI MISKIN IV.

Collectie v. d. W. 177, 20 × 16½ cM., 107 bl., 17 r.

Voorin staat: „Ten geschenke ontvangen van den Resident van Banjoemas, miss. 26 Mei 1857, no. 1419/1".

Dezelfde tekst, doch één regel van de moraal na het besluit méér bevattende dan II.

CXLIV.

HIKAJAT SI MISKIN V.

Collectie v. d. W. 118, 33 × 21 cM., 72 bl. 17 r.

Fragment beginnende bij het verhaal van Mĕngindra Sari, dat in de genoemde uitgave aanvangt op bl. 28, r. 4, en eindigende met de ontmoeting van Marakarma met zijne ouders.

De laatste woorden zijn: ايتله ڤمبرين همب كڤد امڠ اكن ممبالس بارڠ
اڤ يڠ ماله هندق سمنتار اكو همب برمالم سهاري دوا هاري اين جاڠن له ماله
ڤركي ممبل كايو اكو دهولو مك سكراڠ دسمبوڠ دڠن سڤچتان هاتين
welke woorden, met geringe wijziging, teruggevonden worden op bl. 84, r. 3 v. o.—1 v. o. der uitgave.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 3319, Catal. bl. 140.
Londen, Royal Asiatic Society, no. 53 I.

CXLV.

HIKAJAT NACHODA MOEDA.

Bat. Gen. 77, 20 × $16^1/_2$ cM., 84 bl. 20—22 r. Latijnsch schrift.
Notulen 1 Augustus 1871, IV, *e*.

Daar dit verhaal hetzelfde is als cod. Leid 1763(1) hebben wij het met den in dien codex aangetroffen titel aangeduid; de in dit HS vermelde titel is. Hikajat Sitti Sara en Hikajat Radja Adjnawi.

Voorin staat:

»Het volgend verhaal vond ik te Bonthain in het bezit van een goeroe of onderwijzer en geschreven met Makassaarsche letters. Wegens de onvolkomenheid van het Makassaarsche letterschrift zijn mij eenige weinige woorden onduidelijk of onverstaanbaar gebleven, bij de transcriptie met latijnsche karakters. Blijkbaar werd het verhaal oorspronkelijk uit het Maleisch met Makassaarsche letters getranscribeerd. Van elders schijnt

de Sitti Sara niet bekend . . . . . De taal is zuiver en de weinige Arabische woorden die er in opgenomen zijn geen anderen dan die in het Maleisch het burgerregt hebben verkregen. De stijl is eenvoudig en duidelijk, doch niet vrij van noodelooze herhaling, en op enkele plaatsen wat plat en onkiesch".

„W. M. Donselaar. Bonthain 29 November 1860."

Het verhaal komt overeen met dat in genoemden codex, waar de eigennamen verschillen, bv.

Cod. Leid	HS. 77.
Ghaznawi	Adjnawi.
Ḥoesajn Mandâri	Sahel.
Ḥoesajn Mandi	Nain.
Batlâwi	Patalawe.
Langkâwi	Birandewa.
Nachoda Moeda	Boedjangga Indramoeda.

De zoon der heldin van het verhaal heet hier Sairol bachar.

Het origineel was gedateerd: Makassar, 22 April 1814.

Overal in den tekst komen aanteekeningen voor over de beteekenis van enkele woorden of over de Makassaarsche spelling. De titel Hikajat Nachoda Moeda wordt ook gedragen door de serie der vijf volgende handschriften.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1763 (1), Catal, bl. 171.

CXLVI.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI I.

Collectie C. St. 121, 33×20 cM., 153 bl., bl., 1—14: 27 r., bl. 15—153: 22 r., gedat, 18 November 1865.

De eigenlijke titel is hier: Hikajat Bigrama Indra.

Inhoud:

In Mihran Langgawi regeert Bikrama Sakti; zijne gemalin, eene prinses van Indra Djoeita, is Sinar Boelan, zijn zoon: Djohan Sjah, zijne dochter: Ratna Koemala. De ouders sterven, en de jonge vorst gaat reizen, en komt op Poelau Roembia, waar hij ziet dat pitten van de Roembia-vruchten onmiddelijk weêr vruchten worden. Hij noemt zich Nachoda Lela Gĕnta, en komt in Bĕranta Indra, waar Digar ʿAlam vorst, en Bigrama Indra kroonprins is; hij gaat eene weddingschap aan in verband met de bijzondere vruchten, verliest die en wordt stalknecht.

Ratna Koemala verkleedt zich als man en gaat haren broeder zoeken; zij bezoekt Poelau Roembia, en daarna Bĕranta Indra onder den naam Nachoda Moeda. Men stelt haar op vele wijzen op de proef, maar geholpen door een bajan weet zij op alles bescheid; ook de proeven om haar sexe te ontdekken doorstaat zij met list, en steeds doet zij de lieden lachen. Kort daarna verbergt zij Djohan Sjah in haar schip; wederom verijdelt zij allerlei lagen en listen, en doet verhalen aan Bigrama Indra. Deze wil met haar baden om haar sexe te ontdekken; onder het uitkleeden zegt zij dat haar schip in brand gevlogen is, ijlt er heen en zeilt weg; veertig schepen die de vorst ter hulp zendt zinken. De bajan vertelt aan Bigrama Indra dat de jonge gezagvoeder eene vrouw is, en haren broeder heeft weggevoerd. Diep bedroefd zweert hij haar te zullen bezitten, en wil haar inhalen. In zijn land teruggekomen laat Djohan Sjah de hand vragen van de prinses van Langga Widoera: Indra Majdani, weldra wordt het huwelijk gesloten (bl. 77).

Bigrama Indra is als dol van verlangen en gaat zwerven. Hij komt in Danta Loga welks vorst ieder in het schaken overwint; hij noemt zich Lela Sjahran en ontvangt onderricht van den brahmaan Saman Djanib.

Bl. 92. De vorst van Bĕlanta Dewa: Gardan Sjah Dewa laat de hand van Ratna Koemala vragen, welk aanzoek afgewezen wordt; hij roept de hulp in van zijnen broeder Harman Sjah en trekt tegen Mihran Langgawi op. Lela Sjahran zal Djohan Sjah helpen; komt met vier gezellen in de bedreigde stad, waar de prinses hem meent te herkennen, maar eerst zekerheid verkrijgt, nadat de bajan haar alles verteld heeft. Weldra ontstaat de strijd om de prinses; heviger wordt het gevecht wanneer de vorst van Langga Widoera ter hulp komt; eindelijk sneeft Harman Sjah. Lela Sjahran gaat naar Bĕranta Indra en maakt zich bekend; het leger van dat rijk trekt naar Mihran Langgawi, steeds heviger wordt de strijd, Gardan Sjah Dewa sneuvelt.

Ten slotte huwt Bigrama Indra met Ratna Koemala.

CXLVII.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI II.

Collectie C. St. 128. 31×19 cM., 154 bl., 23 r. (bl., 1—17: 18 r).

Gedat. achteraan: 29 Juni 1866, onderaan: 1273.
Dezelfde tekst als van I, alleen iets slordiger.
Op den rug en voorin staat Anakoda Moeda.

CXLVIII.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI III.

Collectie v. d. W. 165, $20\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM., 224 bl., 17 r., gedat. te Batavia, 23 Dzôelḳ, 1255.

De titel is: Hikajat Maharadja Bakrama, maar door den inlandschen eigenaar wordt op bl. 3 (bl. 1 en 2 zijn gevuld met een gedeelte van een gedicht) als-titel opgegeven: حيكايت انڠ ناهوداڠ موداڠ

Op bl. 213 en 214 staat een gedicht over het verhaal en het beeindigen van het overschrijven, gevolgd door een contractbrief van 29 Ṣafar 1263 en (op bl. 215) eene berekening van onkosten. De volgende bladzijden worden ingenomen door fragmenten van verzen en modellen van brieven.

Het land van Maharadja Bikrama heet hier مبا حيران, لڠكاوي later: مهيران لڠكاوي, Langga Widoera hier: Langkadoera, overigens is het verhaal geheel hetzelfde.

Het begin van dit HS. heeft nagenoeg dezelfde woorden als het Brusselsche manuscript, het slot echter niet.

CXLIX.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI IV.

Collectie v. d. W. 166, 33 × 20 cM., 290 bl., 16 r., gedat, 10—28 Sjawwâl 1278.

Hetzelfde verhaal, maar met enkele amplificaties, waardoor vooral de beschrijving der gebeurtenissen aan het slot zeer gerekt en gewijzigd is. In plaats van het optreden van Gardan Sjah Dewa wordt dat van 99 prinsen vermeld die van vroeger her Ratna Koemala begeerden, eene willekeurige wijziging in den geest van de geheele, zeer vrije opvatting van de behandeling van het thema.

Aan het begin gaat eene gebrekkige en onechte inleiding van zes regels vooraf; aan het slot is toegevoegd: مك ايتله حكاية نخود نخودا مود اي له
يڠ عاريف بجقسان يايت سڠوڠ فرمفون برڠ حل فكرجان يڠ كسوكارن تياد
دافت دكرجاكن اوله سكل فرمفون شبدان دافتله اي مڠرجاكن دي دان تياداله
فرنه همب مندڠر يڠ ادا كفدا زمن برزمن يڠ دمكين ايت بجقسان لاكي
بديمن لاكي عاريف بارڠ بجاران سرة عقل بودين سمفرن توان فتري رتنا كملا

سوكر دچاري بوكڤن اينڤن بوكن بيدوري بوكن دجوالي داڤت دبالي سڤيا براوله انتوڠ

CL.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI V.

Collectie v. d. W. 167. 33 × 20½ cM., 41 bl. 18 r.

Fragment van ongeveer denzelfden tekst als IV.

Het vervolg op deze 41 pagina's wordt aangetroffen in de Hikajat Indra, Dewa, Coll. v. d. W. 129, bl. 242—360, die met genoemde hikajat zijn samengebonden, als één geheel genummeerd. Eene lacune tusschen beide gedeelten is er niet.

Dit fragment loopt (in zijn geheel) tot aan de vermelding van het huwelijk van Dewa Laksana en zijn tocht naar Langkadoera.

De laatste woorden van dit fragment zijn: مك سته برتمو انتارا كدوان مك للو ممبوت كڤدا بكندا سرة للو ماسق مندڤتكن ايڠندا دان بندا بكندا دان للو دڤلق دان دچيم اوله يڠ بند

deze woorden vindt men in IV op bl. 52 r. 6. v. o.

De woorden welke op de laatste (anders getinte) bladzijde staan: دان كمليان بكندا على ابن كارن الله تعالي كرنياكن كڤدا رسول الله دان سڤاي انصاف سكال اومة نبي الله يڠ مڠقردي دان يڠ مليهت دان يڠ ممباچ دي تمتله حكاية اني والله اعلم بالصواب behooren blijkbaar bij eene mohammedaansche legende.

Ander handschrift:

Brussel, Bibl. Royale, no. 21512.

CLI.

HIKAJAT TAWADDOED.

Bat. Gen. 42. J. bl. 121—172. 14 r. (21 × 17 cM.)
Notulen 28 April 1868, IV, 6°.

Een oorspronkelijk tot de Boenga Rampaj behoorend verhaal (de titel is slechts ter onderscheiding gegeven) zooals door De Hollander in zijn leesboek is gepubliceerd op bl. 118 en 119. De inhoud is hier: een Baghdâdsch koopman heeft eene slavin Tawaddoed, die bijzonder schoon en handig is. Hij wordt arm, en zij raadt hem aan haar te verkoopen; zij wordt gebracht voor Hârôen ar-Rasjîd, die verbaasd is over hare kennis. Haar heer vraagt voor haar 100.000

dinaren; zij beantwoordt de vragen der grootste geleerden en overtreft alle zangers en speellieden; eindelijk betaalt de chalief den gevraagden prijs, doch laat haar bij haren heer.

CLII.

HIKAJAT MAḤMōED.

Bat. Gen. 42 K. bl. 172—184. 14 r. (21 × 17 cM.)

Hetzelfde verhaal als no. 1 van Bat. Gen. 24 (LXXVII), met enkele verschillen in eigennamen, tot aan het vertrek van den vorst naar Mekka. De titel is door mij aan dit verhaaltje gegeven.

CLIII.

HIKAJAT ḲOERAJSJ I.

Collectie v. d. W. 146. 34×21 cM. 2 deelen, 594 en 602 bl. 19 r.

Inhoud:

Er waren vier vorsten: Soeltan Indra Maharadja; in كڠكڠ حيران, Soeltan di Padang Ṣifat Sodjana, Soeltan Goempita Goenoeng in Goenoeng Mërtjoe en Soeltan di Padang Sodjana Halam, allen broeders. De eerste, nu vorst van Mërtjoe Sakti genoemd, krijgt een zoon Ḳoerajsj Mëngindra Radja ʿAlam, bijgenaamd Soeloeng Padoeka Bëlaksana; in كڠكڠ حيران wordt geboren: prins امبوڠ بسو هالم كندران en kort daarna سري ستن ديوا مفندرا هالم, waarbij de moeder stierf; den vorst Goempita Goenoeng wordt eene dochter Sëri Oedara bijgenaamd Poetri Bërantah Koesoema Indra geboren, die dadelijk voor Koerajsj bestemd wordt. Deze prins leert alle wetenschappen. Eene prinses Ḥatifah Maja Dewi, eene nicht van hem, wordt van hem bekoord; hoewel haar echtgenoot nog in leven is, geeft zij aan hare liefde toe, tot smart van de verloofde, terwijl bovendien hare liefde niet beantwoord wordt. Zij past een toovermiddel toe op Soeltan Indra Goempita, die het echter niet eet, en op Sëri Oedara opdat zij niet zal kunnen huwen met Ḳoerajsj, eveneens op hem opdat hij haar niet meer begeere. Toen de moeder van Sëri Oedara overleden was, en Ḳoerajsj haar kwam vragen, paste zij het middel weder toe; Soeltan Indra Goempita huwt weder en krijgt een zoon. Agas Padoeka ʿAlam Moeda vraagt Sëri Oedara, waarop Ḳoerajsj met zijn vriend Indra Sahdan in arren moede Mërtjoe Sakti verlaat, nadat hij Sëri Oedara, die tegen haar zin werd uitgehuwelijkt, daar middel van een groenen hommel vervloekt had. Goempita Goenoeng sterft twee maanden later, en Sëri Oedara

volgt haren man naar diens land. Intusschen leert Koerajsj op den berg Koemala Sakti vele wetenschappen, verkrijgt een wondertjoemboel en vier geesten tot zijne beschikking en een tooverzwaard van zijnen grootvader Gangga Mahasakti, benevens andere tooverwapenen; hij gaat zwerven, en komt bij de stad van Agas Padoeka ᶜAlam Moeda, waar Sĕri Oedara nog steeds haren man haat; zijn leger wordt door Koerajsj verslagen, vele vorsten roept hij ter hulp, steeds wint Koerajsj; Samsoe Dewa, de broeder van Agas komt hem ter hulp, Agas sneeft, de broeder wordt begenadigd, en geeft zijne zuster Sarodja Indra aan Koerajsj tot vrouw. Daarna trekt hij met haar door de lucht naar het land van Mĕngarna Indra; deze heeft: twee dochters Mĕngindra Gĕmbar Boenga en Poetri Sarodja Sĕri Danta en eenen zoon Sĕtan Tĕngah Agoeng; zijn broeder Pradana ᶜAlam Dewa Desa Maha Biroe ᶜAlam heeft een zoon Soeloeng Sĕri Sĕtan ibn ᶜAlam en eene dochter Koemkoema Gĕmbar Boenga; met de prinsessen knoopt hij minnehandel aan, doch spoedig gaat hij naar het rijk van Sĕri Chalifah Radja ᶜAlam en diens zuster Soekanda Koemala Dewi, met wie Koerajsj in het huwelijk treedt. In het rijk van Ambong Bĕsar Chalifah ᶜAlam Nobat verneemt men met schrik den minnehandel en zijne gevolgen.

Een machtig vorst was Soeltan Moeᶜtabar ᶜAlam met drie kinderen Sĕri Sĕtan Pĕri Mĕngindra, Poetri Tjahaja ᶜAlam en Koerajsj Mĕngindra di Oedara; hij eischt de weduwe van Agas op voor zijn jongsten zoon, op weigering volgt strijd, alle vasallen worden opgeroepen, ook Ambong Chalifah, oude en nieuwe vrienden helpen Koerajsj; hevig woedt overdag de strijd, 's nachts viert de verbodene liefde hoogtij, waarin vooral Koerajsj een belangrijk aandeel neemt. Gangga Maha Sakti en zijne leerlingen mengen zich in den strijd, hij tracht de partijen te verzoenen; dit gelukt, en Koerajsj huwt met Poetri Sarodja Sĕri Danta; ook Tjahaja Hajrân, de dochter van een peri-vorst, wordt zijne vrouw. Eindelijk verlaat hij de plaats Goenoeng Koemala ᶜAmbar, en hervat zijn zwerftocht; nadat hij en de zijnen op vele plaatsen een genoegelijk leven hadden geleid, en eene prinses Mĕngarna Gĕmbar ᶜAdja'ib door hem uit de macht van een geest bevrijd was, komt men in het gebied van Soeltan Goempita ᶜAlam; zijn zoon en dochter Bĕlanta Poera Tjahaja waren door een djinn, Tĕmar Boeka, ontvoerd, Koerajsh belooft ze te verlossen; hij doodt den djinn, maar wordt door diens adem in de lucht geslingerd; hij komt in de zee terecht, en blijft daar enkele maanden; hij herinnert zich zijn geleigeesten, roept hen ter hulp, wordt aan land gebracht en komt in het gebied van جمل اندرا een moslimschen djinn, die vele (met name genoemde) familieleden heeft, een van welke dadelijk door Koerajsj verleid wordt, wat aanleiding geeft tot een verwoed gevecht met den bedrogen aanstaande en zijne partij.

Een groote oorlog ontbrandt, alle vasallen worden ontboden, Koerajsj doet zijne familieleden en volgelingen tot zich komen, benevens alle vrienden en overwonnen tegenstanders van vroeger.

Deel II.

Vorstinnen verkleeden zich als mannen, en nemen deel aan den strijd, geestige pantoens wekken den moed en de vroolijkheid op, eindelooze gesprekken worden gevoerd, in lange optochten voegen al zijne verwanten zich bij Koerajsj, er wordt geweend en gelachen, tooverpaleizen worden opgericht, de nachten zijn aan de liefde gewijd, twintig maanden duurt de kamp. Djoemala Indra neemt zich voor vrouwen van Koerajsj te ontvoeren, eene twist geeft zijnen jongeren broeder Gĕmpah Mĕngindra aanleiding met hem te breken; de strijd wordt hervat, Maha Sakti staakt zijne ascese, en gelast al zijne vasallen zijnen kleinzoon te helpen; reeds had Djoemala Indra last gegeven Pĕrmajsoeri Noer Agas op te lichten, wat inderdaad aan eenen djinn gelukte, die Koerajsj in slaap had getooverd. Met groote moeite wordt hij bijgebracht, met woede stort hij zich in den strijd; hij schaakt uit de woning van zijn vijand Poetri Mĕngindra Tjahaja Oedara en Poetri Koentoem Sarodja. Na veel gepraat en veel vrouwengetwist van weerskanten gaat Djoemala Indra zelf in den strijd, nog veertig dagen woedt deze, allerlei gedaanteverwisselingen vinden plaats, met bergen en monsters wordt geworpen, zeeën ontstaan en verdwijnen, Koerajsj doodt alle prinsen van het vijandelijke land, eindelijk sneeft de vorst zelf, en Koerajsj vestigt zich in diens land Goenoeng Koemala Bĕndĕroeng, waar weldra vele huwelijken gesloten worden, en veertig nachten wordt feest gevierd. Bij velen wordt het verlangen naar hunne ouders krachtig, vrouwengetwist en jaloezie verstoren de vreugde, zoodat Koerajsj met Indra Sahdan het gezelschap verlaat; maar spoedig is de vrede hersteld. Poetri Mĕngarna Indra Tjahaja en Poetri Mĕngarna Gambar ᶜAdjâib zonderen zich af, maar worden alras weder verzoend.

Allerlei verwanten en oude vrienden komen samen op de plaats waar Koerajsj tijdelijk vertoeft, feesten worden gegeven, huwelijken worden gesloten, o. a. dat van Poetri Bĕlanta Tjahaja, de dochter van Sĕri Chalīfah, met Koerajsj, wat de boosheid van vele vrouwen gaande maakt. Daarna vindt een algemeene terugtocht naar de verschillende landen plaats, en trekt Koerajsj met al de zijnen weg. Men komt aan de vlakte Lela Poespa, waar Radja Tjandra heer is, en vanwaar Sĕtan Dewa Tjahaja Oedara afkomstig is. Deze wordt nu aan zijne ouders, die hem (die door een djinn was geroofd) zoo lang hadden moeten missen, teruggegeven. Daar wordt weder een vroolijk leven geleid. Eindelijk trekt men verder en komt aan het groote vaartuig van Maharadja Kala Sakti, waar

Koerajsj en de zijnen één dag tapa doen. De tocht daarheen is zeer bezwaarlijk: Koerajsj vindt Poetri Ḥajrāni ᶜAsjiḳin in het meer Lela ᶜAdjāib; op het in dat meer gelegen eiland vermaken allen zich kostelijk, lange pantoens worden gezongen, Koerajsj huwt met de gevonden prinses; een zijner voorouders berispt hem in een droom dat hij om der wille van eene vrouw, die een boeloeh pĕrindoe kan worden, en wier schaduw de vrouw van Kala Sakti is, alle anderen verzaakt, terwijl Sĕri Oedara met zijnen zoon verdwenen is, zonder dat hij zich daarom bekommert. Nu verlaat hij dat onveilige oord, en voegt zich bij de zijnen; het geluid van den boeloeh pĕrindoe volgt hem, maar hij biedt er weerstand aan, en trekt naar de vlakte Ṣifat Sodjana. Daar ontmoet hij een djinn, zoon van den vorst van قلزم ترق, broeder van vorst Darman Sjāh; de dochter van dien vorst heet Poetri Djamdjam Indra; dadelijk wil hij de broeders bestrijden, de vrouwen houden hem terug, maar hij aanvaardt den strijd, twintig etmalen duurt de tweekamp, eindelijk onderwerpt de vijand zich, waarna het vroolijke leven hervat wordt. Maar sommigen, die reeds zeven jaren hun land verlaten hadden, verlangen terug te keeren, aan welk verlangen Koerajsj moet toegeven.

Men bereikt Mĕrtjoe Sakti, waar de ouders van Koerajsj hem met vreugde begroeten, en zijne neven en andere verwanten hem verwelkomen; hij stelt al zijne vrouwen voor, en Poetri Ḥatifah Maja Dewi vergaat van nijd. Kort daarna doet zijn vader afstand van de regeering te zijnen behoeve; groote feesten worden gegeven, de vroeger vervloekte geliefde, wier man gedood was, wordt weder in genade en in liefde aangenomen; eerst moet de onwil van Koerajsj met moeite overwonnen worden, en daarna aanvaardt hij het bewind onder den naam Mahkota ᶜAlam. Vele huwelijken worden daarna gesloten. Indra Sahdan wordt mangkoeboemi, de vreemde prinsen gaan terug naar hunne landen, en vervangen daar hunne vaders voor zoover die overleden zijn.

CLIV.

HIKAJAT KOERAJSJ. II.

Collectie v. d. W. 147, 21 × 16½ cM., 1432 bl., 19 r.

Hetzelfde verhaal.

De hoofdpersoon heet hier كورس; dergelijke verschillen in eigennamen zijn er trouwens meer. De tekst is over het algemeen even gebrekkig als die van I, doch het begin, dat in I verward is, is hier beter, in zooverre dat de namen en rijken der vier grootvorsten beter uitéén gehouden zijn.

Het handschrift eindigt abrupt, nog vóórdat verhaald is dat de hoofd-

persoon den troon zijns vaders beklommen had, met de woorden للو له بكند
براڠكت ماسق كاستان سرة داتڠ للو دودق دكت استرين سري كتان ادند
فرميسوري بڤساون راج مڠجلس اوي فاتت افله ابڠ فوتيه اوي باكي افله
ككند ابڠ ني

Deze woorden vindt men in I. deel II, bl. 484, (waar slechts een enkel woord anders gespeld is) en wel op regel 3—5 v. b.

CLV.

HIKAJAT SJäH MANDEWA.

Bat. Gen. 243, 31 × 19 cM., 144 bl., 21 r., gedat, 4 April 1893.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Inhoud:

In Djampala Waroe is voorst Mandewa, die twee gunstelingen heeft, genaamd Ganta Waradana en Ganta Wiri; zij gaan jagen. In Pĕringga is vorst Djaja Sakti met zoon Djaka Pĕringga, een slechtaard; ook zij gaan jagen, en komen met de lieden van Mandewa in twist over een ree. Ganta Wira trof een huis aan, waar pandita Lalawigoena woonde met zijne dochter Dewi Mangroem Kantjana; van daar terugkomende mengt hij zich in den strijd. Djaka Pĕringga vlucht en beklaagt zich bij zijn vader, die hem bij Adjar Sangkoemi in de leer doet.

Mandewa doodt in drift zijnen patih; hij komt bij Mangroem Kantjana, met wie hij zich in den echt verbindt. Djaka Pĕringga hoort dat; vóór het afgeloopen zijn van zijnen leertijd verlaat hij den Wilis, en gaat tegen zijns vaders wil Mandewa bevechten, vermomt zich als grijsaard, tracht hem te vergiftigen, maar wordt gedood. Mandewa gaat naar zijn land terug, zijne vrouw zwanger achterlatende.

Djaja Sakti had drie broeders; een van hen trok tegen Djampala Waroe op, maar Mandewa was daar reeds bij zijne vrouw Mangroem Koemala teruggekomen, en weldra ontbrandde een strijd. Intusschen was op den 31en Maart 1893 Mangroem Kantjana van eenen zoon bevallen, die naar den bij ongeluk gedooden patih Damardjati genoemd was geworden. Na langen strijd wint Mandewa. Mangroem Koemala bevalt van Damar Tjoeatja.

De tweede broeder van Djaja Sakti gaat vermomd naar Djampala Waroe, waarheen ook Djaja Sakti gaat als garoeda. De broeder verandert zich in eenen tijger en rooft Damar Tjoeatja, doch wordt gedwongen hem weder los te laten; daarna verandert hij zich in eenen olifant en rooft Damar Tjoeatja weder; de garoeda, deernis met den knaap gevoelende, ondrukt hem zijn buit en werpt

hem in zee, waar de naga Gangga Doerga hem inslokt. Beiden nemen hunne oude gedaante weer aan.

Damardjati gaat zijn vader zoeken. Hij komt in Kĕlanggaroe, waar vorst Wangsa Koemaja voor zijne dochters Nila Sari en Nila Asmara een svayamvara houdt. Damar Tjoeatja was uit den naga gekropen, noemt zich Praboe Lara, en gaat uit op avontuur. Bij den svayamvara overwint zekere Sira Patanian (hij was Damardjati, die zijnen naam veranderd had) alle anderen, en krijgt den prijs. Dan komt daar Praboe Lara, dien hij langdurig bevecht. Mandewa gaat voor opbeuring en troost naar den svayamvara; ook pandita Lalawigoena en Mangroen Kantjana komen daar. Eene algemeene herkenning en opheldering vindt plaats. Damar Tjoeatja krijgt Nila Sari. Groote feesten worden gevierd, ook in Djampala Waroe.

CLVI.

HIKAJAT ZONDER NAAM.

Collectie C. St. 126, 32 × 20 cM., 142 bl., 22 r.

Een hoofdzakelijk in Bataviaasch Maleisch gesteld geschrift waarvan de inkt uitgevloejd is; op den rug staat Hikajat Indra Nata.

Inhoud:

In كاتيكن is vorst Indra Laksana met zijne zonen Wira Lĕlana, Soerja Lĕlana en Pandji Lĕlana. De vorst (zijn land wordt ook Pantjawati genaamd) sterft; Soerja Lĕlana en Pandji Lĕlana gaan reizen. In Boedjanagara in prinses Nilagandi, dochter van Singa Partika, verloofde van den prins van Linggadoera; de twee broeders komen in dienst van Singa Partika. (Later heet de verloofde Rangga Gading prins van Anta Bĕran). De prinses verleidt Soerja Lĕlana, en geeft hem de schuld; hij wordt in zee geworpen, maar de zee wordt ondiep, daarna aan eenen vlieger gebonden, waaraan hij 30 dagen zweeft. Pandji Lĕlana maakt amok; hij wordt gedood, en zijn verminkt lijk wordt in het bosch geworpen.

Wira Lĕlana was ter jacht gegaan; hij vindt het lijk, herkent het, hoort wat geschied is, en doet Pandji herleven. Beiden gaan naar Boedjanagara; Wira Lĕlana begenadigt de prinses en bemint haar. Pandji Lĕlana daagt den vorst uit; strijd volgt, Hanoman doet meê. Ook Rangga Gading komt daar; Wira Lĕlana ontvoert de prinses; de strijd gaat door, reuzen en dieren vechten mede, Wira Lĕlana op zijn paard Djenggi Asp (verbastering van twee Perzische woorden; zie Juynboll, Catal. Mal. HSS. bl. 166, noot), behaalt de overwinning, de tegenstanders onderwerpen zich.

Bl. 62, Soerja Lĕlana was beland in Tjampala Soeta, waar prinses Majeng Sari was, en hij zijn diensten aanbood. Bij een toernooj om de prinses bleven van de 99 vrijers slechts drie over: Digar Alam, Bahram en Boedjangga; dezen worden overwonnen door Soerja Lĕlana die de prinses krijgt. Daarna gaat hij Boedjanagara aanvallen; Wira Lĕlana trekt tegen hem uit, maar herkent hem, waarop hij teruggaat. Singa Pertika acht zich beleedigd, en vlucht naar zijnen neef Bandaradja die belooft hem te wreken. Hij tracht Pandji Lĕlana op te lichten, wat mislukt. Bandaradja overvalt Pantjawati. De andere dochter van Singa Partika, Indra Maja, wordt door Wira Lĕlana ontvoerd. In den daarop volgenden strijd overwinnen de drie broeders, en wordt Singa Partika voor goed beschaamd. Pandji Lĕlana huwt met Indra Maja, en wordt vorst in Boedjanagara.

CLVII.

HIKAJAT SAMSOE BAHROEN.

Collectie C. St. 132 B, bl. 162—285, 11 r. (19×15 cM.,) gedat. 1865.

Vertaald uit het Siameesch in het Maleisch.

Inhoud:

Indra Bajoe in Hartalia vermengde zich met eene diw; uit dat huwelijk worden een zoon en dochter geboren: Indra Bajoe en Ratna Dewi. Sterrewichelaars voorspellen dat hij machtig zal worden, maar zij op haar twaalfde jaar verdwijnen zal. Hij volgt zijnen vader op; zij wordt onder het spelen door een raksasa geroofd. Hij heeft zeven vrouwen: Koesoema Dewi, Lila, Ratna Koemala, Kantjana, Sĕri Kantjana, Djoemdjoema Koemala Ratna en Sĕri Banoen, en krijgt de zonen: Dewa Pahlawan, Lila Bangsawan, Ratna Dewa, Tjindra Lila, Pahlawan Moeda. Later worden Djoemdjoema Koemala Ratna en Sĕri Banoen wéer zwanger, maar kunnen niet bevallen; eindelijk baart de laatste eenen leeuw, en de eerste een gewapenden knaap. De sterrewichelaars, door de andere moeders omgekocht, liegen en verzinnen kwade voorspellingen, waarop de twee moeders met hunne kinderen verbannen worden. De jonge leeuw zuivert het bosch; zij komen in de vlakte Mĕrtjoe Indra en gaan daar wonen. Batara Indra noemt den knaap Samsoe Bahroen, en geeft hem sakti.

Toen de andere moeders dat hoorden, gelastten zij den zonen den leeuw te vergiftigen; zij gaan, maar worden door angst overvallen, waarop zij Samsoe Bahroen vergiftigd eten voorzetten; maar zijne moeder waarschuwt hem. Daarna wedijveren zij in sakti, maar hij en de leeuw

zijn niet te overtreffen. Beschaamd gaan de zonen terug. Kort daarna komen zij daar weer, en dragen hem op Ratna Dewi op te sporen. Hij gaat dolen, en komt bij Djohan Sjâh, wien hij blijken van zijne kracht geeft, en mededeelt dat hij de opdracht heeft de prinses te zoeken die door Raksasa Dewa Brahma van Zamin Arkan ontvoerd is. Na ontzettend lang zwerven door zeeën en vuren komt hij verder aan eenen tuin, waar hij hoort zingen; die stem behoort aan Poespa Indra Koemala, de verloofde van Indra Sjâh Pĕri van Barham Indra. Met behulp van een tjoeng neemt hij de gedaante van eene papagaai aan, en dringt tot haar door; hij doodt vele reuzen en geesten. De vader der prinses zwicht en geeft haar aan Samsoe Bahroen, die zich aldaar vestigt.

Hiermede eindigt het HS; hoewel het verhaal niet af is, wordt het toch beeindigd genoemd.

CLVIII.

HIKAJAT INDRA WALSOEKI.

Collectie C. St. 141, $20^1/_2 \times 16^1/_2$ cM., 276 bl., 15 r.

Inhoud:

In Tamroel Ḥijâm is Indra Gharib Astana Tjoeda, die na vele geloften een drieling krijgt: Indra Wabaki, Indra Wamaki en Indra Walsoeki met een koedi. De vorst droomt van eene vrucht, en zegt dat degeen die haar zal vinden hem zal opvolgen; de drie gaan zoeken, en raken in eenen storm van elkaar af. Indra Walsoeki komt aan een hol waarin zeven door eenen Raksasa geroofde prinsessen zijn, geheeten: Gardan Gardi, Karang Boei, Rantji Dahi, Agariali, Iskandjar, Koembala en Sakendar. Hij overwint met zijn koedi den raksasa, en spaart hem het leven, hij krijgt van hem een koemala ḥikmat waarin twee helpers zitten. De eerstgenoemde prinses brengt hij naar haar land; zij wordt gevraagd door den zoon van Prahamkoejara van Landjanahi, na weigering volgt strijd. Walsoeki wint, doch spaart den prins.

Met de zes overigen gaat hij naar het land van no. 2; waar zich eene dergelijke scène afspeelt, maar de vrijer gedood wordt. Met de vijf overigen gaat hij naar het land van no. 3, daarna met de vier overigen naar het land van no. 4. Intusschen was het land van no. 3 aangevallen; spoedig gaat hij derwaarts en verslaat den aanvaller. Dan gaat hij met de drie overigen naar het land van no. 5 na onderweg deelgenomen te hebben aan eenen strijd; na no. 5 bezorgd te hebben gaat hij met de twee overigen naar het land van no. 6, die hij bezorgt na eenen slangenkoning en eenen pretendent over-

wonnen te hebben. Daarna brengt hij no. 7 terug, en wordt ook in haar land, evenals in de zes andere, de schoonzoon.

Bl. 187. Indra Wabaki was al zwervend bij eenen tuin gekomen, waar de prinses Mas Djamrat van Kantjawandi vertoefde; met haar gaat hij zwerven, en komt bij eene oude vrouw, die hem alles omtrent Walsoeki vertelt; daarna komt hij bij den vader der prinses, geneest de door een slang gebetere vorstin, en huwt met de prinses.

Bl. 214. Indra Wamaki was door eenen djinn in een gat gestopt; hij wordt door raksasa's opgenomen, krijgt van hen een koemala, vindt Poetri Ḍaḥikat, die hij na twee gevechten huwt, na baar naar haar land teruggebracht te hebben. Indra Walsoeki droomt van zijnen ouderen broeder, en gaat hem zoeken; en vindt hem bij zijnen schoonvader. Beiden gaan nu Wamaki zoeken, en vinden hem, waarop alle drie naar hun vaderland teruggaan. Ook de gezochte vrucht hebben zij kunnen vinden. Op aller verlangen wordt Indra Walsoeki koning in dat land.

CLIX.

HIKAJAT INDRA MAULANA.

Bat. Gen. 393, 35 × 23 cM., 284 bl., 20—21 r., gedat. Batavia. 1897.

Een zeer slecht manuscript met gebrekkige taal en spelling.

Inhoud:

Vorst ᶜAzim heerscht in ᶜAznawi. Zijne dochter Sĕri Tjahaja, gehuwd met den eersten minister, bevalt van Indra Mĕngindra, Djingga Mĕngindra en Boedjangga Mĕngindra. Voor den oudste wordt aanzoek gedaan bij de prinses van Tindjo Maja: Sĕri Boelan, wat tot een huwelijk leidt; de schoonvader Malela sterft, en hij volgt hem op. De tweede zoon huwt met Sĕri Sina's dochter Sinar Boelan Pagi, de derde met de dochter van Sialan Sjāh in Mĕrtjoe Indra: Asmawati; de tweede volgt zijnen schoonvader op, de derde zijnen vader. Sĕri Boelan baart Indra Maulana; deze wordt door een visch ontvoerd, maar redt zich, en moet voor zijnen zieken vader de genezende bloem Poedjĕnggi zoeken. Sinar Boelan bevalt van een banteng, die in het woud geworpen wordt, Asmawati van een slang die op een berg gelegd wordt.

Indra Maulana gaat in de leer bij eenen asceet, en onttoovert den banteng en den slang dien hij Naga Pĕrtala noemt. Daarna komt hij bij eenen garoeda, die de prinses van Chajbar: Ratna Koemala ontvoerd had; haar bevrijdt hij.

Bl. 35. In Bĕlanta Dewa waren twee broeders, Bahroem en Gardan Dewa; zij komen op de plaats waar Indra Maulana den garoeda had gedood,

en nog onder diens lijk gedrukt lag, nemen de prinses mede, en brengen haar naar Chajbar. Indra Maulana komt onder het lijk uit, ziet dat de prinses verdwenen is, en gaat zwerven. In Djanoer slaagt hij er in eene verstopte rivier te openen, en krijgt de prinses Tjindra Mahadewi, die hij echter afstaat aan Banteng die troonsopvolger wordt. Hij gaat weder zwerven, en spreekt af dat een zekere boom geel zal worden als hij ziek is, en bladerloos als hij dood is.

Bl. 56. In Binamsjahi is prinses Nilaganti. Aldaar ontmoet Indra Maulana de nenek Kabajan, doet een volksramp verdwijnen, en krijgt de prinses, die hij echter afstaat aan Naga Pĕrtala, en weer gaat hij zwerven. In Bajan Bajan is vorst Sahrawan met dochter Noer Lila Tjahaja, die verloofd was met den zoon van den vorst van Martjoen, en geroofd werd door eenen garoeda. Daar komt Indra Maulana, en doodt den garoeda. Uit zijn trouwen hond onttoovert zich een mensch, dien hij Barma Djenggi Batara noemt. Bij de door hem (hij was weer gaan zwerven) niet aangeroerde prinses komt de vogelaar Pantawirapati; deze beweert den garoeda gedood te hebben, verzint een verhaal, en wordt haar opgedrongen als haar bruidegom. Met list bewerkt zij dat haar ware redder daar komt, hij wordt niet geloofd en laat den garoeda herleven; deze verscheurt den leugenaar. Het huwelijk wordt gesloten. Dit werkt toorn op in Martjoen; strijd volgt, vele vasallen komen op, maar ten slotte wint Indra Maulana. Spoedig daarna wordt hij door raksasa's gevangen gezet.

Bl. 120. Banteng en Naga Pĕrtala zien aan den boom dat hun broeder in nood is, en gaan hem zoeken; zij verslaan de raksasa's en bevrijden hem. De broeders Bahroem en Gardan Dewa (bl. 35!) worden nu besproken. Eerstgenoemde eischt de prinses van Chajbar voor zich op, daar hij haar te huis gebracht had; de vader weigert, en roept Indra Maulana ter hulp; in den spoedig volgenden strijd worden van weerskanten alle vasallen opgeroepen; Gardan Dewa wordt gevangen, en met zijnen broeder gedood. Daarna wordt een groot feest gevierd ter viering van het huwelijk van Indra Maulana en Ratna Koemala.

Aan het slot wordt vermeld dat dit verhaal vervolgd wordt.

De laatste vier bladzijden worden ingenomen door een gedicht, waarvan het grootste gedeelte een gebrekkig résumé van dit verhaal vormt.

CLX.

HIKAJAT SJAHR AL-KAMAR.

Bat. Gen. 213, 29×19 cM., 342 bl., 20 r.

Incompleet verhaal van den volgenden inhoud:

In het land Aṭraf, dicht bij den berg Ḳâf, is vorst Sjâh Farṣat Indra Laksana, schatplichtig aan eenen apenkoning. Dat was zoo geschied: er was een land Kardara onder vorst Balia Indra, daar was hongersnood gekomen. *lacune*, naar Aṭraf gezonden gezanten komen vandaar met voedingsmiddelen terug, toch laat de apenvorst daar strooptochten houden, en de vorst van Aṭraf redt zijn land door schatplichtig te worden. Hij krijgt eenen zoon Sjahr al-Ḳamar Brama Indra, en na hem Ḳamar Oedara. De oudste wil de schatplichtigheid zijns vaders doen eindigen, en gaat zwerven. Hij ontmoet twee djinn's die zijne neven blijken te zijn, en hem met zich mede nemen naar hunne spelonk. Zij gaan naar de stad van zijn overgrootvader Barma Indra Sakti, Zajnoer genaamd, en deze belooft tegen den apenkoning op te trekken.

Bl. 27. In de zee woont Ḳamar Djinn met zijne zuster Ifrit, die hem verzoekt Sjahr al-Ḳamar op te lichten. Dit geschiedt; Ifrit wil hem voor zich hebben, maar hij toovert twee djinn's die haar dooden; later doodt hij Ḳamar Djinn. Hij komt in de stad Noer al-noer onder Dewa Laksana met dochter Djamini Ratna Dewi, naar wier hand 69 vrijers dongen. Hij toovert een paleis, verandert zich in eenen vogel en ontmoet de prinses; de 69 bevechten hem vele dagen, dan laat de vorst hem met hen wedijveren in tooverkracht; hij wint en krijgt de prinses. Ook Barma Indra Sakti komt daar voor de huwelijksfeesten; na het huwelijk gaan zij reizen.

De broer van Ḳamar Djinn: Tamar Djinn wil zijn broeder wreken, licht Sjahr al-Ḳamar op, en brengt hem naar den berg Ḳâf, doch wordt door hem gedood. Hij komt daarna bij Soekanda Koemala, dochter van Azrang Koemala Sakti met hare drie broeders; hij bemint haar, waarop de drie hem bevechten; Barma Sakti zendt hem hulp, de vrede wordt gesloten en het huwelijk komt tot stand. Daarna gaan zij zwerven, en komen weder bij Dewa Laksana en diens dochter. Wederom gaan zij zwerven en komen in Zamin Ḥadan onder Tizân Sjâh, na hem bestreden en overwonnen te hebben gaat hij verder dolen. Indra helpt hem, en wijst hem den weg naar Aṭraf. Eerst zoekt hij het apenland, vindt en bestrijdt het, maanden lang, eindelijk komt een tweegevecht tusschen Sjahr al-Ḳamar en Balia Indra, vrienden en vasallen komen van alle kanten, Barma Sakti zendt hem tooverwapenen, met allerlei bovennatuurlijke middelen wordt de strijd gevoerd, eindelijk en eindelijk wordt Balia Indra gedood. Allen keeren terug.

Bl. 246. In het godenverblijf was Aḥmad Mĕngarna Indra met dochter Tjaja Chajrâni die ieder overwint; zij verkleedt zich als man, en valt Sjahr al-Ḳamar aan onder den naam Djohan ᶜAli Pĕrkasa; hij overmag haar, zij maakt

zich bekend en wil hem volgen; het huwelijk vindt plaats nadat des vaders tegenstand bedwongen is. Zij was echter reeds toegezegd aan Dewa Djaja Indra; deze trekt tegen hem op, wordt gevangen en begenadigd. Maar's nachts tracht hij Sjahr al-Kamar te dooden; het mislukt, en hij vlucht naar zijnen vader die hem helpen zal. Sjahr al-Kamar gaat de lucht in om hen te bestrijden; in zijne afwezigheid bevalt Djamini Ratna Dewi van Sajf al-Bahr Poerba Indra. Sjahr al-Kamar zoekt zijn vijand; vijf boedjangga's geven hem inlichtingen, en verwijzen hem naar het eiland Indra Sĕloka. Van daar uit bereikt hij zijne vijanden, die den strijd aanvaarden. Velen vallen in tweegevechten; het staat te bezien dat de strijd nog jaren kan duren.

Het eind is abrupt: مک کات شهر القمر جکلو دمکين بڬيمان بچارا هنديقو يڠ بنر کتاکنله کفد همبا سڠاي

Dit verhaal (over de eenigszins afwijkende eigennamen zie men Bijdragen, 3e volgr. I, bl. 433) is ook bekend als Hikajat Sjah Koebâd en Hikajat Radja Sjâh Djohan Indra Mĕngindra.

Andere handschriften:

Londen, Royal Asiatic Society, nos. 6, 31 en 58, I.

CLXI.

HIKAJAT BIKRAMA TJINDRA.

Bat. Gen. 239. 31 × 21 cM., 264 bl. 30—33 r. gedat. 10 Juli 1888. Uit eene inlandsche leesinrichting.

Eene navolging van de Hikajat Sjahr al-Kamar van den volgenden inhoud:

In Biranta Indra is vorst Bikrama Tjindra, die op jacht gaat. In zijne afwezigheid bevalt zijne vrouw van Sjâh Djohan Indra Mĕngindra. In Pardjoe Taksina Indra, een apenland, was Balia Indra; daar heerschte hongersnood, de apen gingen stroopen in Biranta Indra en maakten het schatplichtig. Dien toestand kon Sjâh Djohan niet dulden, en hij ging dolen. Hij ontmoet Tjindra Lela Mĕngarna en Tjindra Kĕsna Pradana die zijne ooms blijken te zijn, en hem medenemen naar den steenen berg Pĕlangkam, de verblijfplaats van zijn grootvader Bĕrma Sakti, die hem alles leert, en hem twee tooverdoosjes geeft waaruit hij te allen tijde twee wezens: Ratna Gambira en Ratna Goempita kan doen te voorschijn komen, benevens andere toovermiddelen en een vliegend paard. In de vlakte Sajodjana Indra ontmoet hij den djinn-vorst Tĕmar Djalis, dien hij doodt. Dan komt hij aan het meer Nôer al-Banôen, waar Dewa Laksana

heerscht, met dochter Ming Měngoeri Tjandra Lila, naar wier hand 99 prinsen dingen. Hij benadert haar en bestrijdt de dingers zeer hevig; alle den vorst onderworpene vasallen komen helpen, de strijd duurt eene maand.

Bl. 69. In de aarde was een djinn Barḥajat met zoon Ardjan; deze komt ter hulp. Běrma Sakti hoort er van, en zendt de twee ooms naar het terrein van den strijd. Deze woedt inmiddels voort; ten slotte wordt Ardjan gevangen, en moeten Dewa Laksana en Barḥajat zich onderwerpen. Sjâh Djohan denkt aan de vernedering van zijn land, en gaat weêr zwerven. De zoon van Těmar Djalis, Těmar Boga, wil zijnen vader wreken, licht Sjâh Djohan op, maar wordt door den bliksem gedood. Sjâh Djohan komt bij Měngindra Maja, zuster van de prinsen Azrang, in Biranta Chajrani, waar de broeders Azrang Běranta Kiloe Gěnta en Azrang Pěrdana Djohan regeeren. Hij bemint de prinses, en komt daardoor in strijd met de grooten des lands.

Bij den berg Ḳâf was de djinn Sjâh Boerandan met zoon Indra Logam, een zwager van de Azrang's; deze komt ter hulp, de vrede wordt gesloten, de vijanden onderwerpen zich, en het huwelijk komt tot stand. Wederom denkt hij aan de vernedering van zijn land, en gaat zwerven. Hij komt in de vlakte Ṭoebal, dicht bij het apenland, welks bewoners hem weldra in strijd wikkelen. Zeer hevig is het gevecht; aan zijn kant onderscheidt zich vooral Tizan Sjâh; allerlei vasallen helpen. Běrma Sakti hoort er van, en zendt hem hulp; eindelijk komt een tweegevecht tusschen Balia Indra en Sjâh Djohan, de eerste sterft een roemrijken dood, waarna alle vasallen teruggaan.

Bl. 241. Op den berg Měrtjoe Koemala is Boedjangga Dewa met dochter Tjahaja Chajrani (zie no. 213, bl. 246), die onoverwinnelijk is; zij hoort van Sjâh Djohan, verkleedt zich als man, en gaat hem bevechten onder den naam Djohan ʿAli Pěrkasa, zij beproeft en bewondert zijne kracht, maakt zich bekend, en wil hem tot man hebben. Haar vader daagt hem uit, maar zij kalmeert hem, en het huwelijk wordt gesloten. Daarna gaat hij naar Biranta Indra, waar hij met vreugde ontvangen wordt.

CLXII.

HIKAJAT DEWA MĚNGINDRA LAKSANA.

Bat. Gen. 128. 34 × 22 cM., 260 bl. 29—36 r.
Notulen 3 Februari 1880, II, *c*.

Een onvoltooid, gebrekkig en verward geschrift.

Ter kenschetsing van den inhoud volsta een résumé van bl. 1—150:

Dewa Mĕngindra Laksana was een afstammeling van Sang Nila Poerbasakti en Sang Nila Poerba Indra, kleinzoon van Bĕrmasakti, achterkleinzoon van Maha Wisjnoe, schoonzoon van Koebât Sjâh Rôem, vorst van Bardansah.

Soeltan Pradana Dewa in كردڤكن اند krijgt eenen zoon Laksana Dewa, en later nog eenen zoon. Dewa Mĕngindra Laksana gaat met zijn broeder Dewa Mĕngarna jagen, en zij zien een gouden stekelvarken. Dewa Mĕngindra achtervolgt het, en verdwijnt in het bosch Tjakramala; zijn broeder gaat hem zoeken met Dewa Kĕsan. Hij was verdwaald en had een spook ontmoet dat eigenlijk Dewa سهكردا سهدان heette, hem een machtigen goeliga gaf, en hem het kasteel wees van Nôer al-cāsjiķin de dochter van Koebât Sahâram. Op zijnen weg daarheen komt hij in de vlakte Pantjabrama in een vuurpoel en bij Barmakĕsan Zaran, en daarna, na enkele avonturen, aan de vlakte Antadjaja. In den tuin der prinses vindt hij het gouden stekelvarken; de prinses, van zijne komst reeds onderricht, ontbiedt hem; in allerlei gedaanten nadert hij haar. Haar vader hoort van dien omgang en draagt Kĕsna Dewa Djohan Sahdan op den hem aangedanen smaad uit te wissen. Deze gaat naar de plaats van Dewa Mĕngindra Laksana, doch voelt vriendschap voor hem, en gaat met hem naar Koebât Sahâram, die overgehaald wordt om zijne toestemming te geven: zoo huwt hij met Nôer al-cAsjiķin en krijgt den titel Koebât Mĕngindra Dewa Radja. Door zijn toovermiddel overwint hij al zijne mededingers, en bestrijdt den vorst der kafir-djinn's.

Dewa Mĕngarna was hem intusschen aan het zoeken, en was te Mĕliparhalam bij Talak cAlam Dewa aangekomen; deze had eene dochter Djamani Koemkoema Sĕri Dewi. Nadat de ziener Brama Tjandra hem allerlei kunsten geleerd heeft, komt hij bij de prinses جنوسة Lila cAdjāib, op wie hij verlieft. Koebât Mĕngindra had zich opgemaakt om zijnen broeder te zoeken, en was aangeland bij Toelela Poespa Indra en hare zuster Sĕri Danta. Na eenigen tijd schenkt de eerste hem een kind, dat zij laat wegvoeren in een kistje, hetwelk gevonden wordt door Toelan Pradana Kasaktian. Hij verlaat haar en komt aan den berg Koemala cAmbar, waar de prinses Soekanda Koemala Dewi is; hij krijgt omgang met zekere Saredja Kamar Indra, en huwt met haar. Hare zusters Koeres Pĕri Mĕngindra Roepa en Koeres Pĕri Indra Laksana hooren daarvan, en laten haar terugvorderen. Hij weigert, en een heete strijd is het gevolg; voordat hij zelf zich waagt, wil hij zijnen broeder Dewa Mĕngarna gevonden hebben. Den patih Dewa Sahkardan draagt hij op hem te zoeken; de patih komt bij Talak cAlam Dewa en vindt den gezochte, wien hij medeneemt. Juist op tijd komt hij op het terrein van den strijd, en mengt zich in het gevecht, dat met allerlei toovermiddelen wordt gevoerd. Het gevolg is dat de twee vijandinnen in vriendinnen veranderen.

De cacographie eindigt abrupt met de woorden: بيرله بدن كو ملقسي ملقلقسي جڽ كيت داتڠ كابالي سكرڠ اكو فرهنكن باجو دان كاين كفد بڠند ديو فتج للڠ ايت مك دبوجقن اوله قبات مقندر

Dit geschrift vertoont eenige gelijkenis met de Hikajat Dewa Mĕngindra, doch is daarmede geenszins identisch, gelijk De Hollander, (5e druk) bl. 341 veronderstelt.

CLXIII.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA I.

Bat. Gen. 14, 30 × 20 cM., 262 bl., 21 r. (deel I).
Notulen 28 Juni 1866, III, *i*.

Inhoud:

In Dahroel Majdân is vorst Ṭâhir ᶜAlam Mĕngarna Indra met vrouw Mandoe Ratna Sari. In het pandanbosch is de papagajenvorst Indra Paksi, met zoon Paksi Poernama; deze verdwaalt, wordt door Ṭâhir ᶜAlam gevonden, en aan zijne vrouw gegeven. De vogel belooft haar eene bloem te zoeken waardoor zij zwanger kan worden; na veel en moeilijk zoeken vindt hij ze, ontmoet op de vindplaats Radja Balia Dĕnta, en brengt ze bij de vorstin, die ze opeet. Zij wordt zwanger en baart Sjahroel ᶜArifîn Pĕrdana Indra, die de vriend wordt van den vogel Paksi Poernama; deze gaat na zeven jaren terug.

In Parwata Indra is Sjamsoe Indra met broeder Indra Pĕrtiwi en diens zoon Lela Sjâh Dewa, en een eigen zoon Lela Koemara Indra en dochter Koemala Tjahaja, benevens vier ministers, die het plan maken den jongen Sjahroel ᶜArifîn te rooven; dat plan gelukt. Toen zij hem wilden dooden, werd hij door eenen garoeda in zee geworpen; hij komt aan het eiland van Poerwa Sakti, die hem met Arkas Dewa en Djohan Pahlawan bijstaat. Onder den naam Sjahroel Indra Lela Bangsawan gaat hij terug. Paksi Poernama verneemt zijn lot, en wil hem helpen. Hij komt bij twee vechtende visschenkoningen; hij sticht vrede, en blijft bij hen.

Bl. 51. In Wirama Kantjana is Bahr Sjâh Danta met zoon Djohan Indra en dochter Koemkoema Djauhari. Om hare hand dingen 39 prinsen; zij moeten een verloren koemala zoeken, waarin zij niet slagen. Sjahroel Indra gaat daarheen en bemint de prinses; verslaat de 39 en toovert eene stad. De prinses echter wordt door Dewa Lela ontvoerd naar Poespa Gandam, waar weldra een strijd om haar gestreden wordt. Sjahroel Indra wordt door zijn

paard in de lucht gevoerd; met Balia Dĕnta gaat hij naar den asceet Rasi Dewa, die hem over allerlei inlicht, en Paksi Poernama te voorschijn doet komen; deze wordt de mensch Boedjangga Lela; de strijd wordt hervat, Dewa Lela sneuvelt, Poespa Gandam wordt verwoest.

Bl. 121. Djohan Indra bevond zich in Rantjang Patani, en op het vernemen van hetgeen geschied was, ging hij naar Wirama Kantjana, waar de 39 — van wie één gesneuveld was — vroolijk leven. Sjahroel Indra komt ook daar en onderwerpt hen allen. Djohan Indra en zijn vader dragen Sjahroel Indra op den verloren schat te gaan zoeken. Daartoe daalt hij af in den put, waar de koemala moet liggen; na drie dagen dalens bereikt hij eene vlakte, en komt bij Pĕri Poerba Laksana wiens dochter Soekanda Sari, verloofd met Lela Wiradjana, in Poera Istana, door eenen draak geroofd was. Sjahroel Indra vermag den draak te dooden, vindt in diens lichaam den koemala, en bevrijdt de prinses. Hij wil met haar huwen, maar haar verloofde verzet zich daartegen, en bestrijdt hem. Zijne vrienden, die hem waren gaan zoeken, vinden hem strijdende en helpen hem; Lela Wiradjana wordt gedood, en het huwelijk wordt gesloten.

Bl. 218. Nu over Doerdja Lela in Poera Mĕngantara, den jongeren broeder van Lela Wiradjana; deze wil den doode wreken, en laat Sjahroel Indra slapend ontvoeren, maar zijne vrienden slagen er in hem te bevrijden. Daarna komt hij in Randjoe Maja bij Sahrawân ᶜAlam, wiens dochter Nila Ratna hij lief krijgt.

Bl. 251. De vorst van Birama Kantjana tracht zijne dochter te dwingen met een ander te huwen, waardoor de daar achtergebleven vrienden van Sjahroel Indra met hem in strijd komen. Dit ziet Sjahroel Indra in zijnen tooverspiegel; hij verlaat Nila Ratna en vliegt huiswaarts; weldra geeft de vorst zijne toestemming tot het huwelijk. Djohan Indra gaat terug.

Deel II, 346 bl., 20 r.

De inhoud van dit deel is geheel gelijk aan dien van Bat. Gen. 4; het hier volgend résumé is naar laatstgenoemd HS. vervaardigd.

Prinses Soekanda Sari was na Sjahroel Indra's vertrek bevallen van Indra Sjâh Pĕri Djaja Pĕrkasa; later komt deze in strijd. Pĕri Poerba Laksana nl. was door Doerdjalela gevangen genomen; hem wil Indra Sjâh Pĕri bevrijden, doch hij wordt weggeblazen, Soekma Dewa helpt hem, hij doodt Doerdjalela en bevrijdt zijnen grootvader.

Bl. 42 (evenals de volgende indices naar Bat. Gen. 4). Nila Ratna Koemala was na Sjahroel Indra's vertrek bevallen van eenen zoon, dien zij in zee

laat werpen; het knaapje wordt opgenomen door vorst Lodaja Sakti, die hem Indra Pĕrbangsa Mĕngarna Djaja noemt. Intusschen was Sjahroel Indra reeds twaalf jaren bij de prinses Koemkoema Djauhari in Birama Kantjana; hij gaat door de lucht terug. Dĕnta Prawala te Goenoeng Gandali Warna gaat zijnen broeder Balia Danta zoeken, maar deze komt bij hem, en brengt hem bij Sjahroel Indra, met wien zij op tocht gaan. Sjamsoe Indra helpt Ardjal Sjâh Dewa tegen Sjahroel Indra, die hem van zijne dochter Koemala Tjahaja berooft. Haar vader zendt twee lieden af om haar terug te halen. Arkas Dewa Kaindĕra'an en Djohan Pahlawan helpen Sjahroel Indra, en dooden de twee mannen. Dan gaat Sjamsoe Indra persoonlijk Sjahroel Indra bestrijden; alle vasallen komen ter hulp, ook Djohan Indra komt Sjahroel Indra helpen; het gevecht wordt gruwzaam.

Bl. 157. Sjah Pĕri Djaja Pĕrkasa te Danda Patala was zijnen vader gaan zoeken. Ghoeran Sĕna van Kandala Poera ging op weg om Sjamsoe Indra te helpen, ontmoette Sjâh Pĕri, en moest zich aan hem onderwerpen; dan komt Sjâh Pĕri bij zijnen vader.

Bl. 185. Indra Pĕrtiwi was gaan dolen, en had Ganah Sísa en Sísa Doerbala van Djoerang ontmoet; samen gaan zij Sjamsoe Indra helpen, de strijd wordt steeds scherper. God Poerwa Sakti bemoeit er zich mede, en verzoent Sahrawan ᶜAlam met Sjahroel Indra. Sjamsoe Indra gaat naar den berg Randoe Poerama, waarheen de strijd zich verplaatst; met allerlei middelen, met zeeën en bergen, bestrijdt hij Sjahroel Indra; een van diens vier ministers, die indertijd door hem beleedigd was, vertelt Sjahroel Indra dat de kwetsbare ziel van Sjamsoe Indra zich bevindt in den navel der zee van Batavia, in een welbewaakt kistje. Hij laat door de visschenkoningen Wardoe Gangga en Gangga Wardia de ziel halen; de strijd wordt hervat, en Sjamsoe Indra gedood. Sjahroel Indra begenadigt de gevangenen; de vasallen gaan naar hunne landen terug.

Deel III, 460 bl. 20 — 21 r. gedat. 12 September 1839.

Alles komt Sahrawan ᶜAlam ter oore. Ook Nila Ratna verneemt de berichten, en krijgt van haren vader een geleide om Sjahroel Indra te zoeken. Zij vindt hem in Parwata Indra. Indra Pĕrbangsa Mĕngarna Djaja bij Lodaja Sakti gaat zijnen vader zoeken. Voor Indra Sjah Pĕri Djaja Pĕrkasa wordt aanzoek gedaan om Tjandra Ḥajrani, dochter van Soeltan Roĕm Sjâh. In Bandjar Kapitoe heerschte Boedja Oedara; zijn zoons heetten Indra Baha en Soeria Nanda, en voor den oudste wordt diezelfde prinses gevraagd. Beide aanvragen komen tegelijk aan; er ontstaat twist, men bereidt zich voor tot den strijd. In Danda Patala

was Poerba Laksana bedroefd over zijnen kleinzoon Sjāh Pĕri, maar, weldra gerustgesteld, gaat hij met Sahrawan ᶜAlam naar Parwata Indra. De vorst Soeltan Rōem Sjāh had als eisch gesteld gouden pauwen die spreken en alle dieren van Indra 's tuin e. a; Indra Paksi geeft goeden raad hoe ze machtig te worden, ook de visschenkoningen geven raad. Men zoekt met vele gevaren en met veel strijd; o. a. wordt vorst Maja Danta door Balia Danta bestreden, maar Batara komt tusschen beiden. De visschenkoningen hebben medegedeeld dat veel van het verlangde in Sjahroel Indra's koemala zit; Balia Danta brengt van zijn speurtocht den geheelen berg Mĕrtjoe Indra mede, waarin een deel van het verlangde zit. Zoo komen ontelbare dieren in Sjahroel Indra's hand. Indra Sjāh Pĕri gaat er mede op weg, en komt op de vlakte Maja Tantĕra, waar Indra Baha wacht; in zijn strijd met hem wordt Indra Baha opgenomen, en in zijne stad geworpen. Met de vereischte zaken komt hij bij Soeltan Rōem Sjāh; met grooten praal wordt het huwelijk gesloten.

Bl. 155. Sjahroel Indra zal tegen Bandjar Kapitoe optrekken; Boedja Oedara rukt tegen hem uit, de asceet Soeka Brahmana biedt hulp, het gevecht wordt groot. De zoon van Sjahroel Indra: Indra Pĕrbangsa (bij Nila Ratna) voegt zich bij hem; de strijd wordt fel. Boedja Oedara laat Tjandra Ḥajrani met Indra Sjāh Pĕri op hun bed ontvoeren; hij wordt aan eenen draak ten eten gegeven, zij wordt gemolesteerd door Indra Baha. Indra Pĕrbangsa gaat hen zoeken, dringt als mier in den buik des draaks en bevrijdt hem; beide broeders dooden Indra Baha en verlossen de prinses.

Sjahroel Indra rukt opnieuw tegen Boedja Oedara uit, de strijd duurt dag en nacht, alle vasallen komen op. Soeria Nanda wordt overwonnen; in de zee en in de wildernis wordt het gevecht voortgezet. Batara Bajoe helpt Balia Danta met aanwijzingen om twee sterke reuzen te dooden; Dewa Poerwa Sakti helpt Sjahroel Indra, Indra Pĕrbangsa gaat onder de aarde naar het paleis van Boedja Oedara, en rooft vandaar een tooverwapen, waarmede ten langen leste Boedja Oedara gedood wordt; zijne vrouw verbrandt zich als bela.

Bl. 417. Lodaja Sakti bestemt Indra Pĕrbangsa als zijnen opvolger, en doet hem huwen met Mĕngindra Tjahaja. Sjahroel Indra en de zijnen gaan naar Dahroel Majdān, waar Ṭāhir ᶜAlam Mĕngarna Indra steeds treurt over zijn geroofd kind. Hij komt daar en maakt zich bekend; groote vreugde heerscht. Boedjangga Lela, de vroegere vogel Paksi Poernama, gaat terug naar zijne ouders in het pandanbosch.

CLXIV.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA II.

Bat. Gen. 4, 34 × 21 cM., 255 bl., 23 r., gedat, 1863.
Notulen 16 Januari 1866, III, *o*.

Alleen het tweede deel; geheel dezelfde tekst als dat deel van I, maar zonder het daar voorkomende slotversje.

CLXV.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA III.

Bat. Gen. 242, 32 × 20 cM., 371 bl., 82 r., gedat, 3 Sept. 1893.
Uit eene inlandsche leesinrichting.

Dit verhaal is in alle opzichten hetzelfde als deel I van Bat. Gen. 14. Het HS. eindigt met eene lange beschrijving van het huwelijk van Sjahroel Indra met Soekanda Sari, dochter van Pĕri Poerba Laksana, welke episode in 14 op bl. 218 afgesloten wordt. Dit HS. bevat dus slechts een gering deel van het in HS. 14 1088 bladzijden behelzende verhaal.

Achteraan een gedichtje.

CLXVI.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA IV.

Bat. Gen. 366, 34 × 20 cM., 133 bl., 30 r.

Volkomen gelijk aan den tekst van I.

Dit handschrift eindigt abrupt in de beschrijving van den strijd tusschen Boedjanggi Lela en Dewa Lela, met de woorden مک ايڤون ترللو امت مارة سراي كاتن هي رجا ديوا ليلا جكلو welke woorden men terugvindt in I, deel I, bl. 114, r. 11.

CLXVII.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA V.

Bat. Gen. 390, 32 × 20 cM., 454 bl., 21 r.

Het derde deel, volkomen gelijk aan dat van I.

De laatste bladzijde ontbreekt.

CLXVIII.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA VI.

Bat. Gen. 391. 23 × 19 cM., 138 bl. 22—23 r. gedat. Batavia, 20 Januari 1896.

Het eerste deel.

Het begin is eenigszins anders; overigens is het verhaal hetzelfde als in de andere HSS. Deze tekst eindigt in de beschrijving van den strijd om Koemkoema Djauhari die geschaakt was door Dewa Lela; dat Sjahroel Indra in de lucht gevoerd wordt is niet meer vermeld.

CLXIX.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA VII.

Collectie C. St. 145, 33 × 20 cM., 166 bl. verschillende handen.

Slordig HS. van het eerste deel.

Het eindigt abrupt in het verhaal van Sjahroel Indra, die met Boedjangga Lela en Balia Dánta Indra terugging naar de vlakte Anta Përmata, met de woorden مک هابس سکل باتو کايو دبوڠکن دفربواة ملونتر ايت

Deze woorden vindt men in Bat. Gen. 14, in deel I, op bl. 121, en in C. St. 146 op bl. 118, r. 14.

CLXX.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA VIII.

Collectie C. St. 146.

Deel I. 32 × 20 cM., 252 bl., 28 r. gedat. 1 November 1868.
Geheel gelijk aan deel I van I.
Op het eind een toepasselijk vers.

Deel II, 34 × 21 cM. 390 bl., 19 r. gedat. 1 Januari 1869.

Bijna identisch met deel I van I en met II, doch minder Bataviaasch. Dat de kwetsbare ziel van Sjamsoe Indra in de zee van Batavia bewaard wordt, staat hier (bl. 365) niet; hier staat slecht: in den navel der zee.

Zeer goed exemplaar.

CLXXI.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA IX.

Collectie Br. 436, 31 × 19 cM., 570 bl., 17 r.

Geheel dezelfde tekst als van deel I van Bat. Gen. 14.
Gescheurd, vuil en smerig exemplaar.

CLXXII.

HIKAJAT DJOERAGAN DJAJA INDRA.

Collectie C. St. 134, 33 × 21 cM., 321 bl., 29 r.

Inhoud:

Een vorst van Rôem had drie zonen en twee dochters; voor den zoon Soeranagara wordt aanzoek gedaan in Këling, voor Soerabidjaja in Madjapahit en voor Kërtasoera in Bali.

De vorst van Java (zijn broeders waren vorsten van Madjapahit en Bali) laat voor zijn zoon in Rôem aanzoek doen, evenals die van Mësir; beide aanzoeken worden aangenomen. Soeranagara — zijne gemalin heette Sinar Boelan — wordt vorst van Rôem, Soerabidjaja — zijne vrouw was Sëri Kantjana — van Madjapahit, Kërtasoera — zijne echtgenoote was Ratna Sëri genaamd — van Bali. Kërtanagara — zijne përmajsoeri was Ratna Koesoema geheeten — van Java, Marta Koesoema, gehuwd met Ratna Kantjana, van Mësir. Daar er geen kinderen komen, gaat men geloften afleggen in Poelau Mërandam Dewa. De daar wonende mambang Kanaroe helpt hen, en geeft hun eene bloem op voorwaarde van het volbrengen eener gelofte. Die gelofte wordt later vergeten door de vorsten van Java en Mësir, die gestraft worden door dat hunne vrouwen een slang en een kikvorsch baren; de vorsch springt op den slang, en beiden gaan naar Mërandam Dewa. De vorst van Rôem krijgt eenen zoon: Wiranagara, die van Java: Radja Poetra; later krijgt de vorst van Rôem: Ratna Koemala, Kërta Koesoema en Koemala Sari, die van Këling: Martanagara en Nila Koesoema; de vorst van Java krijgt nog: Ratna Gading en Raden Mantri, de vorst van Madjapahit: Karmadjaja en Tjandra Koesoema, die van Mësir: Wiradjaja Ratna Koemala, en die van Bali: Wira Asmara en Sëri Ëmas. Tal van verlovingen worden onder deze kinderen voltrokken.

Bl. 65. Mambang Kanaroe schaakt de prinses van Mësir; zij noemt zich Djoeragan Djaja Indra, gaat varen en komt in Atjeh, waar de prinses verloofd is met den prins van Ambon (de broers van den vorst van dit land

troonen in Ternate en Portugal). De prinses van Atjeh wordt door een slang gebeten, Djoeragan Djaja Indra geneest haar en mag met haar trouwen. Die van Ambon worden boos, maar zij (hij) overwint hen en neemt ze met enkele prinsessen mede op hare tochten. Raden Mantri verneemt de verdwijning van zijne verloofde uit Mĕṣir, en gaat haar zoeken met haren broeder Wiradjaja.

Bl. 86. De vorst van Rôem gaat eene gelofte voldoen in het woud. Mambang Kanaroe licht Ratna Koemala op; zij gaat zwerven, Djoeragan Djaja Indra komt bij haar, en maakt zich aan haar bekend. Raden Mantri komt in Kĕdah, en huwt de prinses aldaar. Mambang Kanaroe schaakt Sĕri Ĕmas van Bali; Djoeragan Djaja Indra komt bij haar, en maakt zich aan haar bekend. Wiradjaja komt in Banila, waar de prinsessen Naoeng Sari en Naoeng Karantika zijn; hij huwt de oudste. Djoeragan Djaja Indra komt in Djohor, waar de prins Poetra Koesoema en prinses Sĕri Boelan zijn; deze volgt hem (haar). Dan naar Malaka. Daar is prins Singa Pralaja en prinses Maja Dewi; ook deze volgt hem (haar).

Bl. 126. Radja Abang Laoet heeft twee zoons en eene dochter.

Hij laat in Java aanzoek doen om Ratna Gading; na weigering volgt strijd, en Radja Alang Laoet bemachtigt de begeerde prinses. Wiranagara komt steeds zoekende in كاليت. Er ontstaat een oorlog tusschen Malaka en Boekit Batoe; aan dien krijg neemt ook Djoeragan Djaja Indra deel. Alang Laoet wil zijnen zoon met de prinses van Java doen huwen, en begeeft zich naar Rôem, waarheen ook Djoeragan Djaja Indra en de andere vorsten gaan. Een algemeen wederzien vindt daar plaats. Djoeragan Djaja Indra gaat zwerven en raakt in gevecht met de zoekende prinsen; na eene verwonding en herstel daarvan wordt zij herkend als de verdwenen prinses van Mĕṣir.

Wiradjaja wordt hoofdpersoon in den roman; vele landen bezoekt hij en vele prinsessen verwerft hij, o. a. Pasir Poetih. Bl. 267. Mambang Kanaroe bewerkt moorden in Mĕṣir; na deze en andere rampen kan eindelijk het huwelijk plaats vinden. Wiranagara bestijgt een djampana, Radja Poetra een garoeda, Wiradjaja een naga, Kramadjaja een olifant, Wira Asmara een paard, Martanagara een tijger, Radja Soeloeng een djampana met raderen, Mangkoeningrat een leeuw, Poetra Koesoema een boeraḳ. Radja Wiranagara wordt vorst van Rôem, Radja Poetra van Java, Martanagara van Kĕling, Wiradjaja van Mĕṣir, Kramadjaja van Madjapahit, Wira Asmara van Bali, Radja Soeloeng van Ceilon, Mangkoeningrat van Atjeh, Wirasoekma van Ambon, Adi Soekma van Ternate, Soekmaningrat van Portugal, Poetra Koesoema van Djohor, Raden Singa Pralaja van Malaka, en zoo vele anderen meer. De oudere vorsten gaan naar hunne landen terug; de tien voornaamsten zenden elkander steeds gezantschappen en geschenken.

CLXXIII.

HIKAJAT RADJA TAᶜBIR.

Collectie C. St. 142, $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM. 121 bl., 14—17 r. gedat. 18 Hapit 1866.

Een onvoltooid, gebrekkig en ongeregeld geschrift van den volgenden inhoud:

Radja Taᶜbir Moeḳif in Ḥamasfati is gehuwd met Soeganda Iram, later met Soeganda Bajang Bajang van Tjoentjali; deze baart den tweeling Djoengkar en Djoengkir; de andere vrouw baart onder wonderteekenen Pandji Mas Mirang (later Pandji Pandisĕmirang genaamd). De ziener Indra Wamaki voorspelt zijne schitterende toekomst aan zijn halfbroeders; dezen vertellen iets geheel anders aan hunnen vader, waarop kind en moeder verbannen worden. Het kind drinkt melk die uit de tusschenruimten zijner vingers vloeit.

De vader wordt zwaar ziek, en alleen eene bloem van den berg Oendara kan hem redden. Ook de vorst van Madain wordt ziek; zijne dochter Firi Manggĕri droomt van die bloem en gaat ze zoeken, een naga helpt haar. Ook de twee broeders waren gaan zoeken. Zij ontmoeten en herkennen Pandisĕmirang, met wien zij den speurtocht voortzetten; zij vinden na wonderlijke avonturen Firi Manggĕri en trekken met haar verder. Zij komen bij den Oendara, waar een naga hen helpt, en de prinses de gezochte bloem plukt.

Ineens (bl. 33) raakt het verhaal in de war; er volgt dat de prinses thuis droomt van de bloem, uit verlangen daarnaar niet eten kan, en haar vader de bloem laat zoeken, daar die zulk een mooi speelgoed is.

Op bl. 37 wordt weder verhaald dat zij droomt van de bloem, die echter reeds weggenomen is door eene vrouw en twee mannen, dat zij dit aan haren vader vertelt, en deze schepen naar den Oendara zendt.

De twee broeders die slechts een paar bloemblaadjes hadden verkregen werpen Pandisĕmirang in zee, waar een naga hem in den mond neemt. De broeders en ook de prinses Firi Manggĕri worden in Toemanggartoeri gevangen. Pandisĕmirang komt daar, onderwerpt en vervangt den vorst, huwt met de prinses en zendt de broeders terug. Hij heeft eenen aangenomen broeder ᶜAbdarraḥmân, gehuwd met Poetri Salamah, met wie hij gaat zwerven. (Dit wordt twee malen verteld). Dieren geven hun eten, en hij voedt eene hongerende slang met zijn eigen vleesch. Radja Djagar Sĕri eischt zijne vrouw van hem op, hij moet haar afstaan, zij sterft van leed. Een tijger vermomt zich

als eene vrouw en steelt een koningskleed dat zij aan hem geeft; de vorst ontdekt het kleed bij hem en zet hem gevangen; eene muis helpt hem, ook de slang door 's vorsten dochter Maja Sĕri te bijten, en hem het geheime geneesmiddel mede te deelen; na haar tot vrouw gekregen te hebben, gaat hij jagen. Een kikvorsch onthaalt hem op vruchten; enkele daarvan geeft hij aan zijne vrouw, zijn schoonvader gelast hem er nog meer te zoeken, waarin de kikvorsch hem helpt. De vorsch breugt hem in een vruchtenhof, gehouden door degene die op deze wereld Salamah was, hij herkent haar en wil niet teruggaan. Maja Sĕri treurt, haar vader zoekt hem overal, te vergeefs.

Dit verhaal, hoe het ook moge afloopen, is eene waardelooze samenflansing van allerlei uit andere romans ontleende episodes; zie echter sub Bat. Gen. 53 (het volgende no.)

CLXXIV.

HIKAJAT DJAJALANGKARA.

Bat. Gen. 53, 20 × 16 cM., 30 beschr. en enkele onbeschr. bl. 14—15 r.
Notulen 1869, 3 Aug. IV *b*.

Fragment van een verhaal dat behoudens het verschil in eigennamen hetzelfde is als het voorgaande; de inhoud toch is als volgt:

In جين سمقت is een vorst, gehuwd met Soekanda Tjahaja بيرمر, die later trouwt met Soekanda Tjahaja Bĕlambang, die een tweeling Moeḳdim en Maḳdôem baart. Daarna baart de eerste vrouw Djajalangkara, een ḳâḍi voorspelt zijn schoone toekomst, de broeders brengen dat verkeerd over aan den vader, die moeder en kind verbant. Dezen komen in een hol waar dieren hen vereeren, en het kind op wonderbaarlijke wijze gevoed wordt. De vader wordt zwaar ziek, en het eenige geneesmiddel is eene moeilijk te verkrijgen bloem. De dochter Ratna Kasihan doet vergeefsche moeite om die bloem te vinden, een draak brengt haar bij Djajalangkara. Ook de twee broeders komen bij hem, en allen gaan de bloem zoeken, waarbij de draak zal helpen.

CLXXV.

HIKAJAT RADJA BĔREKOER.

Bat. Gen. 84, $20^1/_2 \times 16^1/_2$ cM., 18 beschr. en vele onbeschr. bladzijden, 17 r., gedat. 7 Maart 1875 te Bĕlitoeng.
Notulen 1 Juni 1875, bl. XIV.

Een slecht geschreven verhaaltje van dezen inhoud:

In Mataram is vorst Sĕri Rama met vele zonen, van wie twee een staart hebben, en deswege Radja Bĕrekoer heeten.

Zij vernemen dat Bĕlitoeng zonder vorst is, en gaan daarheen; de vogel Maka tracht vliegende hun schip bij te houden, een over boord geworpen stuk wordt het eiland Kĕrdat. Op het eiland aangekomen sterft de vogel; zij vestigen zich aldaar, en eten de menschen op, totdat de overblijvenden samenspannen en hen dooden.

Dit verhaal doet denken aan de Tjarita Bangka, doch kan bezwaarlijk onder de rubriek »Geschiedenis" behandeld worden.

CLXXVI.

HIKAJAT TJINDABAJA.

Collectie Br. 206. 21½ × 17 cM., 294 bl. 11 r. ged. Batavia 1872.

Slecht gesteld geschrift welks inhoud aan verschillende verhalen ontleend is; die inhoud is als volgt: In Bantoeloek is vorst Adjrang met dochter Mandoedari, die volgens voorspelling der sterrewichelaars met den man uit het volk Tjindabaja verloofd zal worden. Een garoeda neemt op zich dit te verhinderen, stopt de prinses in zijn oor, en vliegt naar den navel der zee. Tjindabaja was uit het land gevlucht, en in een karbouwenhuid gewikkeld, in de zee gesprongen; hij komt aan den navel en ontmoet de prinses; de garoeda vliegt met hen terug naar den vorst, die in hun huwelijk berust doch hen gelast in de eenzaamheid te wonen. Zij wordt ziek en sterft; en dan wordt op hem het bekende verhaal van het halve leven (Nieman, Bloemlezing I, onder de Bagaj bagaj tjaritĕra) toegepast, met die wijziging dat het eiland waar zij zich vestigen Madaksina genoemd wordt, en daar een zoon Djajalangkara geboren wordt.

Bl. 35. Darianoes met dochter Ratna Koemala hoort van dat geval. Djajalangkara komt als geitenhoeder bij de prinses in dienst, en leert van alles bij Naga Pratala. De garoeda had intusschen de opdracht gekregen eene prinses te zoeken die op Mandoedari moest gelijken; hij eischt Ratna Koemala op, maar gedoogt drie maanden uitstel. In veertig landen vraagt Darianoes om hulp. Djajalangkara wordt door Naga Pratala onoverwinnelijk gemaakt. Veertig vrijers nemen op zich den garoeda te dooden; de garoeda doodt velen zijner tegenstanders, en moet ten slotte vluchten voor Djajalangkara, die met Ratna Koemala mag huwen.

Bl. 71. Boedjangga Dewa die haar had willen hebben verneemt dit, en

eischt haar op; na weigering volgt strijd. Boedjangga Dewa wordt door Djajalangkara gedood, en zijn patih Boedalsah onderwerpt zich. De broeder van den gesneuvelde Daradimala wil hem wreken, maar wordt overwonnen en tot zijn vasal gemaakt; Djalalangkara wordt vorst in het land van Boedjangga Dewa. Zijne vrouw wil een reeënhart eten; hij gaat het zoeken, en wondt bij ongeluk Naga Gini zoon van Naga Pratala, de patih schiet reeën, Naga Pratala geeft zijn zoon de schuld, en verleent Djajalangkara de gave van de taal der dieren te verstaan. Ook zijne vrouw wil die gave hebben; en als zij die niet kan verkrijgen verbrandt zij zich. Hij gaat vol droefheid zwerven.

Bl. 136. Er was een vorst Radja Adham, met zoon Radja Adhar en dochter Rama Sa^cirah; de vorst gaat naar Mekka, Moe^callim Nadjar bestuurt het rijk en begeert de prinses; hij zendt een lasterbrief over haar aan den vorst, die gelast haar te dooden; zijn zoon moet het doodvonnis voltrekken, en doet dat blindelings, niet wetende dat een engel in hare plaats een hertje gesteld had. Zij vermeldt alles in eenen brief, en gaat dolen; de brief wordt naar Mekka gebracht. Djajalangkara vindt haar, neemt haar mede naar zijn land en huwt met haar; zij wordt zwanger, wil een hertehart eten, krijgt dat en baart Raden Moeḳaddam. Twaalf jaren later baart zij Raden Moeḳaddim.

Bl. 177. Een djinnvorst Djohan Sjâh was reeds negen maanden in strijd met den djinnvorst Djinn ^cIfriḳ, en loofde zijne dochter Nilawati, wier portret hij laat maken, uit aan hem die zijnen vijand zal kunnen verslaan. Dat portret valt nêer vóór de voeten van Moeḳaddam; deze wordt er van bekoord, gaat het origineel zoeken, gaat in de leer bij eenen pandita, komt aan de kampplaats in het bosch Karbala, en onderwerpt den tegenstander, waarop hij met de dochter in het huwelijk treedt. Moeḳaddim gaat zijnen broeder zoeken, en lijdt schipbreuk bij het eiland Tandjoeng Sĕri, spoelt daar aan wal, en komt bij eene oude raksasa-vrouw, die hem onderricht geeft.

Bl. 211. In Sambodja is vorst Indramaja met dochters Samajawati, Samajadewi en Samajatjindra; daar wordt een svayamvara gehouden, velen komen daar, ook Moeḳaddim. Samajatjindra kiest Moeḳaddim, die er armoedig uitzag; de anderen kiezen prinsen, en de drie huwelijken worden gesloten. De vorst krijgt eene oogziekte, waartegen alleen tijgermelk kan helpen. De twee prinselijke schoonzoons gaan zoeken, Moeḳaddim houdt zijne twee zwagers met verzonnen resultaten voor den gek, krijgt de opdracht de medicijn te zoeken, de raksasa-vrouw bezorgt hem die, en de vorst wordt genezen.

Bl. 258 Moeḳaddam wil de zijnen wederzien en gaat naar huis; ook Moeḳaddim gaat daartoe naar huis; hunne vrouwen komen daar, en de schoonouders. Groote vreugde heerscht daar.

CLXXVII.

HIKAJAT INDRA DEWA I.

Collectie v. d. W. 129, 33 × 20½ cM., 375 bl. 18 r. (het eigenlijke verhaal is 118 bl. korter; zie beneden).

Voorin is de titel Hikajat Aḥmad Sjâh.

Inhoud:

In het rijk Raḳab Sjahroem, tusschen Perzië en Arabië, heerschte soeltan Aḥmad Barsjâh Djaja; zijn zoon heette Indra Dewa. Deze ging ter jacht, en achtervolgde een gouden ree [1]) die in een rivier verdween, hij weigert terug te keeren vóórdat hij den zeldzamen buit heeft bemachtigd, zijn vader zelf komt hem verzoeken terug te keeren, maar hij blijft daar met eene gezellin wachten op de dingen die komen zullen.

Dicht bij den berg Ḳâf was het land شهرو قم [2]); de vorst aldaar, Soeltan Ismâ^cîl Sjâh, had vier schoone dochters: Tjandra Dewa, Mĕngindra Dewi, Poespa Ratnawati en Mĕngindra Sinar Boelan, bijgenaamd Ratna Tjahaja Iram-Iram; deze kon zich in een dier veranderen en onder water blijven. Alle vier gaan zich baden in de bewuste rivier, en worden door Indra Dewa gezien, doch verdwijnen weldra, hem in droefenis achterlatende. Wederom tracht zijn vader hem tot terugkeer te bewegen, doch te vergeefs. Na een jaar en een maand komt het viertal daar weêr baden; hij bespiedt ze, neemt de kleederen der jongste, de anderen vliegen verschrikt heen, de jongste blijft daar naakt, en weldra draagt Indra Dewa haar naar zijn verblijf. Dan gaat hij zwerven; zijn vader, dit vernemende, wordt bedelmonnik, en wil niet in zijn paleis terugkeeren voordat zijn zoon gevonden is. De zwerver komt in Jaman, waar een ieder hem bewondert, en de vorst hem helpt door hem in kennis te brengen met een 200 jaren ouden zeeman die de eenige is die het land bij den berg Ḳâf kent, doch alleen van hooren zeggen, en wel als land van doodsgevaren. Hij beweegt den oude door ontzaglijke geschenken den tocht derwaarts met hem te ondernemen; vreeslijke stormen teisteren de schepen, elke maand woedt een typhoon heviger en langer dan de vorige, en telkens vergaat één der schepen; eindelijk verdrinken allen behalve Indra Dewa die uitgeput op een klip geworpen wordt. Daar was een geheel zwarte stad, door niemand bewoond, en een paleis, waarin slechts een, met een pijl en boog gewapend, stokoud mensch

1) Later is sprake van vier gouden reeën.

2) Later شهروم خلم

woonde; hij neemt het wapen en groet hem; de oude blijkt hem welgezind te zijn. Hij vertelt dat hij Radja Dewa Laksana heet, de stad: Tagar Taratĕla en die zee: بحر الحليم, dat Ratna Tjahaja Iram-Iram zijne kleindochter is, alle inwoners's nachts terugkomen, en men met den pijl, die van Gangga Darma Dewa is, storm en regen en vuur kan bevelen.

Bl. 54. In Bĕranta Djaja is vorst Ibrâhîm Sjâh, een djinn: zijne dochter heet Poespa Ratna Sĕri Gading, bijgenaamd Ratna Njelam (?) Sjâh Djaja. Na drie maanden toevens verlaat Indra Dewa, met ngelmoe's en doeᶜâ's gewapend, het gastvrije land, en vertrekt naar Sjahroem Châm. Onderweg wordt hij in den slaap door een djinn-kafir opgelicht: hij doodt dezen en vervolgt zijnen tocht. Hij komt op den Dalᶜid bij Kâroen Sjâh, die hem gastvrij ontvangt, en wiens zoon Dewa Sjahdan Dewa zijn vriend wordt. Na eenigen tijd trekt hij weêr weg, en bereikt het buitenverblijf van Poespa Ratna Sĕri Gading; met haar komt hij in intieme verhouding. Haar vader bemerkt dit en gelast hem gevangen te nemen, maar allen deinzen af, vele prinsen doet hij door tooverij in eenen nevel verdwijnen; de vorst Dalamsjâh Djaja komt ter hulpe en bestrijdt Indra Dewa met geweldige middelen, veertig etmalen zonder ophouden; Radja Dewa Laksana Dewa zendt hulp aan Indra Dewa; ook Karoen Sjâh komt ter hulp, Ibrâhîm Sjâh komt zelf in den strijd. Eindelijk bewerkt Karoen Sjâh eene verzoening, en Ibrâhîm Sjâh stemt toe in het huwelijk zijner dochter met Indra Dewa.

Bl. 146. Kort daarna gaat hij zwerven, oostwaarts. Hij ontmoet Malik ibn Bahroemsjâh; deze, een djinn-kafir, lokt hem in zijne sterkte waarin reeds velen opgesloten zijn, maar wordt door hem gedwongen den islâm aan te nemen, en de dochter Manaf Sinar Boelan wordt op zijn verzoek bestemd voor Dalamsjâh Djaja. Hij trekt weder oostwaarts volgens de aanwijzingen van den bekeerden djinn. Hij komt bij een rivier waar hij vier gouden reeën ziet; door hem aangeschoten verdwijnen ze; dicht daarbij vindt hij een paleis, en daar woonde zijne Ratna Tjahaja Iram-iram, die zich weder in een ree veranderd had. Spoedig vindt het huwelijk plaats; Karoen Sjah en Dalamsjâh Djaja worden uitgenoodigd om de feesten bij te wonen. Spoedig wordt een zoon Indra Dewa Ṣifat Dewa (ook Indra Aspa Dewa) geboren.

Bl. 186. Dewa Soerangkalis van Andaloes Tara, wiens vader, een djinn-kafir, vroeger door Indra Dewa was gedood, trekt tegen hem op; hij rooft iemand die Indra Dewa's zoon is, doch door hem voor Indra Dewa zelf gehouden wordt, en wordt door dien knaap gedood.

Deze gaat dolen, terwijl thuis de sterrewichelaars zijne ouders geruststellen. Hij komt in een land waar een booze vorst regeert, voor wien eene

oude vrouw hem verbergt. De prinses aldaar, Noer Ṣafā Mĕngindra, wordt alras door hem gezien en bemind; hij bekeert haar tot den islâm, verslaat groote drommen van haar volk, vangt vele prinsen. Onderwijl droomt zijne moeder dat hij in een zee van bloed is, waarop zijn vader besluit hem te gaan zoeken in de gedaante van een bajan; spoedig vindt hij zijnen zoon, die de overwinning nog niet behaald heeft; hij bewerkt den vrede en gaat met zoon en schoondochter terug. Onmiddelijk trekken zij op tegen Andaloes Tara en het land van den boozen koning (zijn naam is كفن بيت); het wordt een strijd van kafir-djinn's tegen geloovige djinn's, ten laatste moeten allen den islâm aannemen. Het huwelijk van Indra Aspa Dewa wordt luisterrijk gevierd, en de andere vrouw van zijnen vader komt ook aldaar. Indra Dewa wil zijne ouders terugzien, en trekt met al de zijnen daarheen. Na een jaar zeilens komen zij in Jaman, na nog eene maand aan Raḳab Sjahroem, waar hij zijnen nog steeds bedroefden vader weêrziet. (Bl. 242) en de allergrootste vreugde weldra alom heerscht.

Het gedeelte tusschen de bladzijden 242 en 360 behoort niet in dit handschrift tehuis, maar is het vervolg van Coll. v. d. W. 167 (CL).

CLXXVIII.

HIKAJAT INDRA DEWA II.

Collectie v. d. W. 130, 33 × 21 cM., 444 bl., 16 r.
Geheel dezelfde tekst; zeer groot schrift.

CLXXIX.

ḤIKAJAT RADJA PĔKAR MĔDI. (فكر مدي)

Collectie v. d. W. 169, 33 × 20$^1/_2$ cM., 486 bl., 16 r., gedat. Malaka, 8 Sjaᶜbān 1278.

Inhoud:

In Kambiat Sagara heerscht Gangga Pĕrkrama; zijne gemalin baart Poetri Mĕngindra Koemara Dewi; alle aanzoeken om hare hand worden afgewezen. In den kaindra'an was prins Kĕdis; deze wenscht de om hare schoonheid beroemde prinses te zien en gaat naar haar land; hij ziet haar en toen zijne ouders hem niet veroorloofden haar te vragen, incarneert hij zich in eene ezelin, die weldra een mannelijk veulen werpt. Dit gelast den molenaar van wien de ezelin is de prinses voor hem te vragen; zeer bevreesd vertelt hij dit aan den hoofdman der wacht, daar het veulen dreigde het geheele land door zijn urineeren

te overstroomen. De hoofdman meldt het den koning. en deze eischt dat de ezel een sterke koperen vesting zal tooveren; zonder moeite doet de ezel uit zijn drek eene dergelijke vesting ontstaan. Nu moet de vorst zijne dochter afstaan. 's Nachts neemt de ezel zijn eigenlijke gedaante aan, en over dag is hij weer ezel. De prinses bemint haren echtgenoot, en verbrandt op een nacht het door hem verlaten ezelsvel; hij vertelt haar dat zijn tijd van gedaanteverandering nog niet gekomen is, en beveelt haar het land te verlaten, daar dit onmiddelijk overstroomd zal zijn. Zoo geschiedt; hij zelf verdwijnt. Zij gaat zwerven met zijn achtergelaten zwaard als staf, en komt bij eenen brahmaan Koenta die haar als kind aanneemt; zijn zoontje heette Kisoe. In dat huis baarde zij haren zoon Kamdi (? كمدي). Groot geworden hoort hij de geschiedenis van zijnen vader; hij gaat met Kisoe dwalen.

Bl. 41. Er was eene stad Oedjana. Daar doodde een djinn elken nacht den daags te voren aangestelden vorst, en wierp men al die gedoode eendagskoningen met vele kostbare steenen in hunne doodkisten in de rivier. Bij die rivier komen de twee knapen; de djinn tart Kamdi om de doodkist waarop hij zit te openen en de edelsteenen die er in liggen te nemen. Hij doet dat met gemak, en geeft enkele steenen aan Kisoe die naar huis terugkeert. Hij zelf komt bij eene vrouw wier zoon den volgenden dag tot koning zal aangesteld worden in dat beproefde land; hij treedt in de plaats van dien zoon, en wordt onder algemeene bewondering tot koning gekroond. Den nacht daarop doodt hij den djinn. Hij blijft daar als vorst, en huwt met de dochter van den mangkoeboemi Dewi Sinoerat. Weldra gaat Kisoe hem bezoeken, en hij laat zijne moeder en haren pleegvader bij zich komen; de laatste wordt bĕndahara, en Kisoe: hoofd van alle hofdames. Kamdi krijgt eenen zoon, die Radja Saᶜat (? سعت) genoemd wordt; toen hij volwassen was, liet zijn vader voor hem aanzoek doen om de hand van de dochter van den vorst van Gangga Sagara. Deze had eenen zoon: Poetra Soedagar, en eene dochter Sinar Boelan; zijn land was onderhoorig aan Oedjana. Het aanzoek wordt gretig aangenomen; Kisoe, inmiddels tot Brahmana Kisoe bevorderd, geleidt den vasal vóór Kamdi; het huwelijk wordt gesloten. Kort daarna sterft Kamdi; zijn zoon volgt hem op. Deze vervalt tot wanhoop omdat hij geen kinderen krijgt en wil zich het leven benemen, maar een jogi geeft hem (en twee lieden die om de zelfde reden zich hadden willen dooden) een middel waardoor zijne vrouw zwanger zal worden; in zijne blijdschap vergeet hij de aanwijzing van den jogi nopens den te verwachten knaap. Weldra wordt een prins geboren, die Pĕkar Mĕdi genoemd wordt; ook de twee andere personen krijgen een kind, en later onthoofdt de zoon van een hunner dien van den ander volgens het bevel van zijnen vader, en staat

daarna Pĕkar Mĕdi naar het leven, doch deze wordt gewaarschuwd door den schedel van den vermoorden zoon, zoodat hij den moordenaar kan dooden. Den schedel noemt hij Tala, en het andere lijk Boetala (de namen die de jogi had gelast hun te geven); de eerste wordt een groen rijpaard, de tweede de stalknecht daarvan. Later worden zij olifant en kornak; beiden verdwijnen zoodra Pĕkar Mĕdi naar zijn huis gaat; maar later worden zij een vliegend paard en de oppasser daarvan. Zoo wordt Pĕkar Medi een prins met sakti. Zijne beide trawanten voeren hem naar het land سلوز (bl. 138), waar eene prinses is, die hij hebben wil. Hij laat Tala en Boetala zich veranderen in een gouden hert, dat weldra nagezet wordt door den vorst van dat land, die juist op de jacht is, en bij wien Pĕkar Mĕdi dienst genomen had. De vorst ziet het hert verdwijnen, en gaat in het bosch slapen, door den nieuwen bediende bewaakt; deze laat de twee trawanten zich in koks veranderen, die dadelijk het eten gereed maken. Zoo weet hij zich voor den vorst, ook na diens terugkeer in zijn land, onmisbaar te maken; zelfs redt hij het land van ondergang door brand, waardoor hij recht krijgt op de hand der prinses Tjandra Sari. Maar deze weigert, te meer daar zij al met een djinn gehuwd is, en hij gaat naar Oedjana terug. Daarna willen zijne ouders Tjinta Bakti (ook Tjinta Mani genaamd), de dochter van den vorst van Gangga Poera, voor hem vragen; hij vergewist zich eerst van hare schoonheid, en stemt in het voorstel toe, waarna het huwelijk gesloten wordt. Kort daarna sterven zijne ouders, en wordt hij vorst van Oedjana. Hij laat een prachtig paleis bouwen, maar een kraai deelt hem mede dat het paleis van den kaindra'an veel mooijer is, waarop hij zich door zijne twee trawanten daarheen laat voeren; de hemelheer ontvangt hem vriendelijk, en met een toovertroon begiftigd daalt hij wéer naar zijn land af, waar hij met liefdebewijzen overladen wordt.

Bl. 260. Zekere Tjilaka en Bahagia die om den voorrang streden vroegen eene beslissing aan den wijzen vorst van بنتج, die hen echter naar den vorst Pĕkar Mĕdi verwijst; deze ziet het gevaar van de beide mogelijkheden der uitspraak in, en kent den voorrang toe aan Tjilaka, waarop Bahagia zich voor twaalf jaren van hem afwendt, wat hij voorzien had. Zijne magazijnen verbranden, olifanten sterven. Hij verlaat daarop het land en gaat met zijne gemalin zwerven, wordt op zijn bedeltocht door allerlei tegenspoeden geplaagd, en raakt op wonderdadige wijze van zijne vrouw af. Zij doolt tot aan het zeestrand, en wordt gevonden door Adipati Saudagar van Gangga Sagara; zij noemt zich Djirak en wordt door hem als kind aangenomen, en naar Gangga Sagara gebracht, maar door zijne echtgenoote beleedigd en mishandeld.

Bl. 295. Pĕkar Mĕdi nu was tot wanhoop vervallen en doolde maar voort. Er was een land Kawal, welks vorst, Badarsjah, zeven dochters had; de jongste van hen droomde van Pĕkar Mĕdi als van haren man, en de sterrewichelaars voorspellen haar dat die droom binnen een jaar werkelijkheid zal worden.

Pĕkar Mĕdi kwam al dwalende in dat land, en veranderde zijnen naam in Bikam; als zoodanig nam hij dienst bij eenen goudsmid. Deze maakte de sieradiën voor de zes prinsessen, die gingen trouwen (Poetri Boengsoe wilde niet), en Bikam moest die naar het paleis brengen. Tjilaka echter ontrooft ze hem, en hij wordt wegens vermeenden diefstal verminkt. Poetri Boengsoe herkent in hem den held van haren droom, en dient hem eten toe; zij verzoekt haren vader zelf haren man te mogen kiezen, alle jongelingen komen samen, en zij kiest Bikam; zij huwen in alle stilte, tot woede van den vorst.

Bl. 323. Nu over het rijk Oedjana. De regeeringloosheid van dat land kwam den vorst بيتج ter oore, en spoedig trok hij er tegen op; de regeering werd hem daar onmiddelijk aangeboden. Daar was een koopman Kalapa, bevriend met zekeren Bitara; deze geeft hem edelgesteenten in bewaring, hij verwisselt ze tegen waardelooze en laat het zakje kunstig dichtnaajen; na zijn terugkomst bemerkt Bitara het bedrog, en brengt de zaak voor den rechter, die hem ongelijk geeft, en hem verbant. De toovertroon van Pĕkar Mĕdi was buiten de stad gezet, en over dien troon groeide een bodi-boom, waaronder de koeherder Doena (Dona?) zich kwam verkoelen in de schaduw. Aan hem onderwierpen zich vele herders die hem in scherts als vorst erkenden; hij strafte, beloonde en stelde ambtenaren aan; tot hem kwam Bitara, en hem voor een werkelijken vorst houdende vertelt hij hem zijne geschiedenis. De gewaande vorst laat den koopman halen, brengt hem in tegenspraak met de destijds door hem omgekochte getuigen, dwingt hem alles te vertellen, en de edelsteenen aan Bitara terug te geven. Spoedig hoort بيتج van dien koeherder-koning en zijn aanhang en ontbiedt hem; hij doet den vorst een denkbeeld aan de hand om den kundigen kleêrmaker die het zakje weer genaajd had uit te vinden (nl. door een stuk goed, onmerkbaar gescheurd, aan den waschman te geven, zoodat deze den knapsten kleermaker zocht om de scheur te herstellen. (Ook elders komt dit verhaal voor).

De vorst verheft hem tot eersten minister.

Bl. 367. Bikam werd in Kawal nog steeds door Poetri Boengsoe verpleegd. Eindelijk waren de twaalf jaren van beproeving om; zijne ledematen groeiden wéer aan, een zoontje werd geboren. De vorst wordt ziek en wil visch eten,

en de zes schoonzoons gaan jagen. Tala en Boetala komen wéer tot Pĕkar Mĕdi (Bikam); zij helpen hem aan onuitputbaar veel visch, terwijl de zes niets vinden; zoo gaat het ook met wild dat de vorst begeerde, en weldra blijkt aan allen dat hij de beroemde Pĕkar Mĕdi is. Hij laat Tjilaka komen, en deze moet alles ophelderen; het huwelijksfeest wordt nu met luister gevierd, de zes, die van hem een stigma gekregen hadden om destijds eenig wild te verkrijgen, worden gehoond. Tala en Boetala krijgen last Tjinta Bakti op te sporen; spoedig melden zij Pĕkar Mĕdi dat zij in Gangga Sagara is bij den koopman. Hij laat zijne tooverwapenen uit Oedjana halen, en gaat op het vliegend paard waarin de beide trawanten zich veranderd hedden naar de verblijfplaats van Tjinta Bakti, die spoedig door hem gevonden wordt. Wederom wordt Tjilaka ontboden, die de aan Tjinta Bakti vroeger ontstolen zaken teruggeeft en alles opheldert. De vrouw van den koopman vernedert zich voor Tjinta Bakti, die spoedig daarop met Pĕkar Mĕdi naar Poetri Boengsoe wordt gevoerd. Zij wordt door haar goed ontvangen, en noemt haar kind: Pikrama Dewa. Lang daarna gaat Pĕkar Mĕdi met de zijnen naar Oedjana, dat ijlings door بنرج ontruimd wordt. Zonder verwijl valt hij بنرج in zijne stad aan; diens leger wordt vernietigd, en hij onderwerpt zich. In Oedjana worden schitterende feesten gevierd, en leven allen gelukkig.

Na den dood van Pĕkar Mĕdi werd Pikrama Dewa vorst, en huwde met de middelste dochter van den mangkoeboemi.

CLXXX.

PALEMBANGSCHE VERHALEN.

Collectie Br. 157. V.

(Uit eene portefeuille met afschriften in Latijnsch schrift)

a. »Roewajat dajang Merindoe jang djadi perboetan prang dengan radja Palembang", 26 bl.

Onderaan staat geschreven:

»ditoelis oleh Kiagoes Achmad jang djadi Lid sekarang di Palembang ja itoe tatkala lagi djadi djoeroetoelis di Batoe Radja Bahsa Oeloe dipindahken degan bahsa Melajoe".

b. Verhaal van Hiang djagat Praboe en zijne zonen Poejang Rakian en Poejang naga bĕrisang, 7 bl.

c. »Tjarita Batoe lama Tandjoeng Boengin (Roewajat orang Ampat Lawang"), 8 bl.

d. »Tjarita Ranggan Sedajoe anak radja negrie Koeta Aboeng (Roewajat orang Ampat Lawang)", 12 bl.

e. »Tjarita Ratoe Agoeng. negrie Tjandjoeng Besar" 14 bl.

Er onder staat: »Inie tjerita dengan bahsa Sindangstreken di toelisie olé iang bertanda tangan dibawa inie. R. Mohamad Akil.

CLXXXI.

SARIBOE DONGENG.

Bat. Gen. 240, 33 × 20 cM., 236 bl. 17—20 r.
(Uit eene inlandsche leesinrichting).

Inhoud:

Vorst Djaja Mazlôem was zeer onrechtvaardig, ook tegen den oliekoopman Barma, den landbouwer Barmi en den tuinman Barmasa, die hun beklag bij hem kwamen doen, gevangen werden gezet, en eerst na een jaar werden losgelaten. Het land werd overstroomd; met moeite wordt de vorst gered door eenen asceet die hem dit verhaal doet:

een melkboer leverde goede melk, ook aan den vorst ᶜOeṣâwarad; deze echter liet de eenige geit van den melkboer stelen; ze gaf toen geen melk meer, en de vorst werd ziek. Een doekoen zegt hem dat hij den melkboer verongelijkt heeft, en doet hem dit verhaal:

een asceet krijgt in den droom den last zijnen vorst te bekeeren, en verkrijgt een tooverpotje; ieder hoort daarvan, ook de vorst ᶜAṣi Noewâ. Deze kan er echter geen vocht uit krijgen omdat hij slecht is; hij bekeert zich, en dan gelukt het. De asceet doet hem nu dit verhaal:

een pandita ᶜAṣiḳ Partala mag met iemands dochter huwen als hij twee flesschen reukwater voor hem verkoopt; in fantasieën verdiept slaat hij met ongeluk twee flesschen stuk, waarop de ander hem dit verhaal doet:

Tambi Nazr was een medicijnman; hij ging eieren verkoopen in een ander land, en slaat ze, in fantastische beschouwingen verdiept, met ongeluk stuk, en raakt daarbij te water, maar wordt gered door een eenen visscher; deze verkocht visch aan eenen goeroe, die den medicijnman het volgende verhaal doet:

een vorst Taᶜoêdjab was zeer hoovaardig. Hij meende een lichtglans te zien, maar ontdekte eene vrouw, en wordt door haar gedwongen haren zin te volgen; later is zij afkeerig van hem, en wekt zijn toorn op; zij vlucht voor hem bij eenen held, die een verhaal doet van Makbôer Sjâh.

Zoo gaat het steeds voort; telkens een nieuw verhaal welks hoofdpersoon tot zijne leering en stichting een nuttig verhaal moet aanhooren. Alles is in kreupel Maleisch, met de meest onwaarschijnlijke eigennamen.

Op deze wijze worden 22 verhalen gedaan; maar na het 22e moeten blijkbaar nog meerdere volgen, en hoe het met Djaja Mazlôem afloopt verneemt men niet.

CLXXXII.

KLEINE VERHALEN.

Bat. Gen. 263, 33 × 22 cM., 57 bl., 39 r. Latijnsch schrift.
Handschrift-Holle.

Twintig onbeduidende verhalen, in gedrochtelijke taal, en zonderlinge spelling.

Als voorbeeld no. 11: een kapokverkooper wil eenen kooper bedriegen; hij verkoopt hem 8 kati kapok met een stuk steen van één kati er in voor 9 kati kapok.

Het laatste verhaal is van Nabi Ibrâhim die 400 honden en geiten aan gouden kettingen had; dit duidde op hen die slechts naar het bezit van goud en bezittingen streven.

CLXXXIII.

HIKAJAT NACHODA ᶜASJIḲ.

Bat. Gen. 261, 32 × 20 cM., 157 bl., 15 r., gedat. 17 Maart 1890.
(Uit eene inlandsche leesinrichting).

Inhoud:

In Dijâr al ᶜAsjiḳ is vorst Kandjoe'l Fattâḥ; zijne vrouw Asma Pĕngasi baart, nadat de vorst ascese heeft gedaan, eenen zoon Soenkar Bilmâliḥ. Later gaat deze reizen. In Dĕndam Kĕtjoeboeng, onder Sakĕbon (? سكبون) Lela leert hij van alles. In zee drijvende vindt hij eene vrouw, die hem mededeelt Asma Pĕngliboer, dochter van Anta Bardoeka uit Pasir Bĕrhamboer te zijn; vele vrijers streden om haar, en zij had van hem als haren aangewezen man gedroomd. Met haar gaat hij daarheen, de vader verwelkomt hem als schoonzoon, de vrijers worden gevangen en het huwelijk vindt plaats. Hij noemt zich Nachoda ᶜAsjiḳ Tjinta Bĕrlĕkat.

Bl. 51. In Dijâr al Maᶜsjôeḳ is de kinderlooze Soeka Birawan, die in

den kampoeng Ma^csjöeḳ Bĕrdĕndam vele zangeressen heeft. Daar komt Nachoda ^cAsjiḳ; hij wordt bekoord door eene zangeres, en door roovers aangevallen en in eene rivier geworpen; dit geschiedde op last van eenen mantri die zijne geliefde begeerde, en haar vertelt dat haar minnaar door eenen tijger verslonden is. Zij weigert echter op zijne voorstellen in te gaan, en wordt door hem gevangen gezet. Maar Soeka Birawan stelt belang in haar, laat haar zingen en verdenkt den mantri, dien hij in de gevangenis werpt. Zij stijgt in de gunst, en haalt zelfs eenen fakir over om te drinken. Een teleurgestelde minnaar bindt haar aan eenen boom; zij treurt om haren geliefde, en hij om haar; de donder brengt hunne stemmen over. Hij wordt gevonden door een zijner dienaren, die hem bij eenen pandita brengt, met wiens hulp hij naar Dijâr al ^cAsjik gaat, waar zijne ouders hem verheugd terugzien. Soeka Birawan bevrijdt de zangeres, en doodt den minnaar. Weldra zoekt Nachoda ^cAsjiḳ zijne vrouw in Pasir Bĕrhamboer op.

Bl. 123. In Dijâr al Ma^csôeḳ wil de mantri de zangeres weer benaderen, wat groote opschudding teweegbrengt; eindelijk wordt hij gedood. Nachoda ^cAsjiḳ wil zijne woede op Dijâr al Ma^csjoeḳ koelen, en valt het aan met eene geduchte macht; de zangeres en Asma Pĕngliboer nemen als mannen verkleed aan den strijd deel, en raken in gevangenschap; daar maken zij zich aan elkander bekend. Nachoda ^cAsjik (weer Soenkar bilmâliḥ genoemd) doodt Soeka Birawan, en zijn land onderwerpt zich. Het blijkt dat de gedoode vorst zijn oom was; groot berouw kwelt hem; de twee vrouwen worden bevrijd. Hij neemt de plaats waar hij heeft liefgehad Kantjamanis, en voorspelt dat daar Boedjangga Tala zal komen met twee Marapati's, en in de in Poera Noerani herdoopte stad Sari Rasmi zal verschijnen.

Hij volgt zijnen vader op. Asma Pĕnglipoer baart Boedjangga Tala en later Sjahrioena. Na Soenkar's dood keert Boedjangga Tala, die van zijnen broeder afkeerig was, het onder anarchie gebukte land den rug toe, en vestigt zich in Kantjamanis. Sjahrioena wordt vorst; de stad wordt herdoopt als Bandoepoeri.

Zeer vele Arabische verzen en uitdrukkingen komen in dit goed vertelde verhaal voor.

CLXXXIV.

HIKAJAT MARAPATI ĔMAS DAN MARAPATI PERAK.

Bat. Gen. 249, 33 × 20 cM., 270 bl. 17 r., gedat. 19 Sept. 1887. (Uit eene inlandsche leesinrichting).

Dit verhaal vormt het vervolg op het voorgaande; een andere titel is: *Tjaritĕra toean poetri didalam koelit moetiara.*

Inhoud:

Sjahrioena (of Sjahriboena?) krijgt eene dochter Boediwangi, die een sprekenden gouden pauw had. Boedjangga Tala leefde armelijk in Poeranoerani, in kampoeng Kantjamanis. Zijne vrouw Sĕkar Aroem is zwanger en verlangt pauwevleesch te eten; hij gaat zoeken en verkrijgt van den pauwevorst twee stuks, waarna zij bevalt van Marapati Ĕmas en Marapati Perak. Deze twee kinderen brengen geluk in huis. In dat land was een zekere vorst Soentjarama en diens dochter Sari Rasmi.

Bl. 19. Bandoepoeri wordt door eene overstrooming verwoest; Boediwangi kruipt in een grooten poesaka-parelschelp, Sjahrioena wordt met moeite gered. De gouden pauw was ver weg gevlogen, en vond na zijne terugkomst den schelp in een vijver gezakt; de pauw spoort vele prinsen aan om te trachten de schelp te lichten, brengt eten aan den hongerenden en als een waanzinnige rondzwervenden Sjahrioena, en gaat tapa doen. Daarna noopt de pauw de beide Marapati's hem te volgen naar de verwoeste stad, en brengt hen bij den vijver, waaruit zij eindelijk de schelp met de prinses erin kunnen lichten. Haar nemen zij, maar 32 prinsen betwisten hun den buit, en worden door hen verslagen. Telkens wanneer de schelp in den zonneschijn gezet wordt, komt zij er uit en wordt door den pauw van alles voorzien. Zij gaan dan naar Poeranoerani waar zij in een twist gewikkeld worden, en in de gevangenis komen; de schelp houden zij bij zich, en de prinses vroolijkt hen op. Weldra komt de vorst tot andere gedachten, en verlost hen. Marapati Ĕmas bemint Boediwangi.

Bl. 136. Boedjangga Tala en Sĕkar Aroem gaan naar de verwoeste stad met de schelp en den pauw en den tweeling. De tweelingbroeders verzamelen edelsteenen in het woud; de verwantschap met Toedjangga Tala komt aan den dag. Steeds vinden zij kostbare steenen, waarvan zij eenige aan Sari Rasmi verkoopen, die hun eenen ring geeft. Dit wekt argwaan; zij worden gevangen gezet, maar weldra bevrijd nadat Sari Rasmi alles opgehelderd heeft. Eene nieuwe stad wordt gesticht: Padang Toemoeroet.

Marapati Perak vraagt Sari Rasmi ten huwelijk, wat geweigerd wordt; de gouden pauw echter brengt haar heimelijk naar Padang Toemoeroet, een groote strijd volgt, en de beide heeren der nieuwe stad overwinnen. Dan geeft de vader zijne toestemming tot het huwelijk, dat den 9en September 1887 plaats vindt. De beide broeders noemen zich Pati Mas en Pati Perak, en hunne ouders: Garoe Maḥsan en Poespa Poedang. De gouden pauw is aller lieveling.

In het vers achteraan wordt medegedeeld dat dit verhaal een vervolg heeft,

CLXXXV.

HIKAJAT DEWA M̆ENGINDRA I.

Bat. Gen. 126, 31×21 cM. 310 bl., 27 r.
Notulen 3 Februari 1880. II c.

Begin ontbreekt; het verhaal vangt aan bij het optreden van Koeroes Ṭabal Oedara; zie Juynboll's Catal. bl. 133 r. 9. Vele bladzijden zijn geheel verteerd door het invreten van den inkt, zoodat groote gedeelten onleesbaar zijn.

De naam die in cod. Leid. 2149 Sjâh Tarṣâd luidt, luidt hier صڤرست ڤوبت مڠندر; zijn vader heet سهمڠندرا برم سقتي.

Het verhaal stemt goed overeen met dat waarvan Dr. Juynboll een résumé gegeven heeft; ter vergelijking volge een opschrift van een hoofdstuk:

Bl. 54. مک ترسبتله ڤرکتاٴن چريتر يڠ سراتس امڤت ڤوله ڤري مڠتاکن
داتڠ بݢندا سهمڠندر برم سقتي دان بݢندا سݢال برمجيد مڠرن سهديو دڠن بݢندا
راج ڤري ڤراب کمال سقتي ککندرن مندڤتکن چندر بݢندا ايت دان ڤري
مڠتاکن سݢل راج٢ يڠبشر٢ ايت برچکڤ سموان کڤد ڤوبة مڠندر دهدڤن بݢندا
سهمڠندر برم سقتي کدو برڤتر دان ڤري مڠتاکن ڤرڠ بسر کڤد هاري ايت امڤت
ڤوله هاري امڤت ڤوله عالم سيڠ مالم تيد برهنتي لاݢ دان ڤري مڠتاکن ديو
مڠندر راج عالم مربة مليکي ادند بݢندا تون ڤتري چهاي سيڤر اڠکس

Het HS. loopt iets verder dan het Leidsche; het slot is door den verganen staat der pagina's niet te copieeren.

CLXXXVI.

HIKAJAT DEWA M̆ENGINDRA II.

Collectie v. d. W. 159, $31^1/_2 \times 19^1/_2$ cM. 348 bl. 18 r.

Voorin staat: Ten gebruike ontvangen bij miss. van den Eersten Gouts. Secretaris dd. 5 Julij 1856. No. 1247.

Ook in dit HS. ontbreekt het begin; het vangt aan in de geschiedenis van Koemkoema Sarodja (zie catal. bl. 133, r. 5.)

Het bovenstaande citaat luidt hier, bl. 141:

مک ترسبتله ڤرکتاٴن ڤري داتڠ بݢندا شاه مڠندرا برم سقتي دان بݢندا
شاه عالم برمجيد مڠرن شاه ديوا دان راج ڤري ڤرب کمال سقتي دکاٴندران
منداڤتکن چچند بݢندا ايت دان ڤري مڠتاکن سݢل راج يڠ بسر٢ ايت سموان
برچاکڤ کڤد ڤابت مڠندرا دهداڤن شاه عالم مڠندر برم سقتي کدو برڤتري دان

ڤري مڠاکن ڤرڠ بسر امڤت ڤوله هاري دان امڤت ڤوله مالم تياد برهنتي لاݢ
دان ڤري مڠاکن قابت مڠندرا مربوة مليڬي تون ڤتري چيڤا سيڠر اڠکاس

In dit exemplaar komen gebeurtenissen voor, welke in Juynboll's résumé, Catal. bl. 131 sqq. niet voorkomen, waaruit de veronderstelling zoude kunnen volgen dat de redactie van dit HS. uitvoeriger is dan het Leidsche. Ook hier zijn vele bladzijden schier vergaan door den scherpen inkt.

Dit HS. is evenals het Leidsche incompleet; op het laatst wordt verhaald van een bezoek van Koebâd Mĕngindra Radja ʿAlam bij zijnen overgrootvader Mĕngindra Bĕrma Sakti, die hem opdraagt naar Bĕrangka Indra terug te gaan, omdat zijn ouders zeer naar hem verlangen; daarna verdween de oude uit aller oog, en aanvaardde Koebâd (hier قابت) den tocht: تيادله ترسبت ڤرکتاءن قابت مڠندر ايت دجالن شهدان اکن راج مڠکبومي دان سکل راج٢ دان راج ڤرميسوري ڤون کمباليله ماسق ککوت کاندران ايت دڠن دوک چتان جو اداڽ

Ander handschrift:

Leiden, cod. 2149, Catal. bl. 131—134.

CLXXXVII.

HIKAJAT TJANDRA ḤASAN.

Collectie v. d. W. 183, 33 × 21 cM., 182 bl. 19 r.

De inhoud van dit verhaal kan gekend worden uit de door den heer A. F. v. Dewall bezorgde uitgaven in Arabisch en Latijnsch schrift, welke naar dit HS. zijn bewerkt in verkorten vorm, d. w. z. met weglating der sjaʿirs en belangrijke afkorting aan het slot.

CLXXXVIII.

HIKAJAT MASJHOʿD ḤAḲḲ I.

Collectie v. d. W. 180, 33 × 21 cM., 290 bl. 19 r.

Ook van dit verhaal, eigenlijk een zedekundige roman, is eene eenigszins verkorte uitgave van den heer A. F. v. Dewall verschenen, welke meer dan eens gedrukt is; voor den inhoud worde naar de editie verwezen.

CLXXXIX.

HIKAJAT MASJHOʿD ḤAḲḲ II.

Collectie v. d. W. 181, 33 × 20½ cM., 320 bl. 19 r.

Nagenoeg dezelfde tekst.

Na het slot volgt eene inroeping van de vergevensgezindheid der lezers voor fouten en vergissingen, met de dagteekening 16 Ṣafar 1278.

CXC.

HIKAJAT ISMA JATIM I.

Collectie v. d. W. 170, 33 × 20½ cM., 344 bl. 19 r.

Dit verhaal is uitgegeven door P. P. Roorda van Eijsinga, Batavia, 1821.

Deze tekst begint onmiddelijk met Isma Jatim's geboorte, en mist dus de inleiding welke in cod. Leid. 1747 voorkomt.

Vóór het eigenlijke verhaal gaan 19 regels inleiding over het veelvoudige nut van de lezing van dezen roman. Ook deze tekst heeft het slot van cod. 1747, maar eindigt even vóór het besluit.

CXCI.

HIKAJ T ISMA JATIM II.

Collectie v. d. W. 171, 33 × 23 cM., 382 bl., bl. 1—145: 13 r, bl. 146—382: 15 r. gedat. 10 Rabiᶜ II 127˙.

Nagenoeg dezelfde tekst. De episode van den aanval der 99 prinsen vangt hier aan op bl. 376, r. 2. v. o. (in I op bl. 291 r. 2 v. o), en is hier in zeven bladzijden afgehandeld, terwijl zij in I, bl. 291—344 in beslag neemt, en niet geheel voltooid is; hier is de voorstelling der feiten zeer beknopt, doch in I (en III) wordt aan de beschrijving, vooral van het huwelijk, een zeer ruime plaats gegund, wat den indruk maakt van onechte uitbreiding van het oorspronkelijke.

CXCII.

HIKAJAT ISMA JATIM III.

Collectie v. d. W. 172, 33 × 20½ cM., 203 bl. 30 r.

De woorden waarmede I eindigt, en waaraan een absurd دان دمکينله مک بݢند فون لالو نايک منغݢلکن سرت فرݢ مندي ستله is toegevoegd, nl. مندي لالو مماکي باهون vindt men hier op bl. 201, r. 4 en 5. De slotepisode der 99 begint hier reeds op bl. 171; ook dit HS vertegenwoordigt dus de zeer uitgebreide redactie.

In de laatste drie bladzijden wordt verhaald dat de mantri's van Samoendra Nagara, hoorende dat Biram Dewangga aangevallen was door de 99, derwaarts gingen, en deelnamen aan de feesten die daar gevierd werden. Het slot is:
مک ديو اڠکس تيدک برسودر ايت فون دبري بکند براستري کتيکان جدي
ترلولنه رمين نڠري بيرم ديوڠک ايت دڠرکن اوله اسما منتري يڠ بجقسان
دمکينله چترن سورة اسما يتيم اين تمت الکلام

CXCIII.

HIKAJAT ISMA JATIM IV.

Bat. Gen. 137. $28^1/_2 \times 19$ cM., 168 bl., 21 r.

Dezelfde tekst, behoudens enkele geringe afwijkingen.

De eerste bladzijde is gescheurd, de laatsten wegens de scheuren overplakt.

Bl. 164. r. 1 (حتي مک نڠري ايتفون دسرهکن اوله اسما منتري) komt overeen met bl. 270 van I; het vertoef op het eiland der wonderen is in laatstgenoemd HS veel uitvoeriger verhaald, en een lang verhaal van eene ontmoeting met een spook wordt hier in het geheel niet aangetroffen.

De slotwoorden (in I سکليڤله سننتف مک ديوي روم دراج (ارم درج فون سهداڠن دڠن بندان vindt men in I op bl. 284, r. 5 en 4 v. o.

Voor den inhoud zie men ook de verhandeling van Roorda van Eijsinga in deel X der Verhandelingen van het Batav. Genootschap van K. en W.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1747, 1737, 1693(1) en 3320, Catal, bl. 161—163.

Londen, Royal Asiatic Society, nos. 16 en 62, I.

Londen, East India House, nos. 89 en 90.

Londen, Britsch Museum, no. 4.

CXCIV.

HIKAJAT RADJA KĔRANG.

Bat. Gen. 18. $19 \times 15^1/_2$ cM., 466 bl., van verschillende handen 13—20 r.
Notulen: 28 Juni 1866 III, *i*.

Inhoud:

In Biranta Poera Dewa regeerde Wikrama Indra, die vier vrouwen had. Op eenen nacht toeft hij bij Tjahaja Sari aan wie hij zijn leed over zijne

kinderloosheid klaagt; dan droomt hij van eene mangga en laat die vrucht overal te vergeefs zoeken. De afgezondene komt bij den asceet Pëlengka Dewa; diens volgeling Sita Ganda vindt in zijnen tuin ééne enkele mangga, welke de asceet hem gelast te geven aan den afgezant, wiens komst hij voorzien had. De vorst eet de vrucht en verliest zijne gedruktheid; de weggeworpen pit wordt een boom met vier vruchten, welke gegeten worden door de vier vrouwen, die alle zwanger worden.

Lila Ratna bevalt van Lela Gënta, Mëngarna Dewi van Mëngarna Lela, Sëri Maja van Lela Sëntana en Tjahaja Sari van een schaaldier. Van bedrog verdacht wordt zij verdreven; zij gaat wonen bij den asceet, daar wordt haar jong een mooi kind dat echter overdag schelpdier is, totdat zijne moeder de schaal vernielt; zijn naam wordt Radja Kërang. Hij wil het onrecht zijner moeder aangedaan wreken, en met veel kennis en een koemala gewapend gaat hij zwerven.

Bl. 38 Op den Mërtjoe Indra ontvangt hij van Batara Indra een tooverpijl en een doosje, waarin Gandara ʿAlam en Gëmpa ʿAlam zitten; zijn naam wordt Indra Laksana.

De vorst سبر شاه لك van Pantjanagara had twee zonen: Sjâh Majdân en Sjâh Fardân en eene dochter Koesoema Indra, die door een reus uit het bosch Prabala was geroofd. De broeders zoeken haar overal; de peri Gana Setra geeft hun tooverpantsers, tegen zijn verbod kijken zij om, en veranderen in badak's: Gandi Leka en Gandi Pratala. Indra Laksana was intusschen in het bosch Prabala gekomen, had den reus gedood, de prinses tot vrouw genomen, en met haar zijnen zwerftocht hervat. Weldra ontmoet hij de drie prinsen van Biranta Poera die aan het spelevaren waren; zij werpen hem in zee, Koesoema Indra blijft in haar schip, en hij belandt bij Nenek Kabajan.

Bl. 80. Praboe Dewa van Langkapoespa geeft uit dankbaarheid voor de genezing zijner dochter Koemala Ratna Sari een tournooi; Indra Laksana gaat daar heen, de prinses bemint hem en wordt daarom door haren vader weggejaagd, waarop zij zich bij hem aansluit. Zij gaan zwerven; hij tooverl zijn schip met Koesoema Indra er in te voorschijn, en trekt met de beide vrouwen verder; weder ontmoet hij de drie prinsen en verslaat ze in een zeegevecht. Na twintigjarige afwezigheid komt hij bij zijne moeder terug.

Hij toovert eene stad en een leger te voorschijn. De drie prinsen gaan jagen en vinden zijn paleis, berichten het aan hunnen vader, die dadelijk tegen hem uittrekt; zijn leger wordt gevangen door rook verblind, en in een grot gedreven. Wikrama Indra wordt voor Laksana gebracht, herkent zijne vrouw

Tjahaja Sari, en vraagt haar en zijnen verstooten zoom om vergeving; alle gevangenen worden bevrijd, de drie prinsen vernederen zich.

Op den berg Kila Pratapa was de boeta Sila Djoerangga, vroeger de hemeling Dewa Poerwaloka, die naar den hemel waaruit hij verbannen is wilde terugkeeren; hij verandert zich in eene hofdame, en rooft Koesoema Indra en Koemala Ratna Sari; Laksana gaat ze zoeken, de prinsen gaan hem opsporen. Laksana, door Gandara ᶜAlam door de lucht gevoerd, ontdekt ze, en overwint den boeta, die hem een wonderpaard geeft. De drie prinsen ontmoeten de betooverde badaks die velen van hun gevolg dooden; zij vluchten, gevolgd door de badaks, naar Laksana, aan wien de badaks hun diensten aanbieden, nadat zij hunne zuster herkend hebben.

Bl. 205. Wiradja Dewa van Bandjaran Indra had twee broeders Arkas Boga van Mega Bandan en Ganggа Widoera van Tasik Wirama Dewa, eenen zoon Gĕnta Dewa en eene dochter Soekanda Lila Tjahaja. De zoon was oorspronkelijk verloofd met Koemala Ratna Sari van Langkapoespa, tegen welk rijk hij optrok toen hij vernomen had dat zijne verloofde eenen onbekende gevolgd was. In den strijd wordt Praboe Dewa gevangen en alles verwoest; een vluchteling meldt het aan Laksana, die onmiddelijk wraak zal nemen. Hij rooft den kooi waarin Praboe Dewa en zijne gemalin gevangen zitten, en bevrijdt ze; zij herkennen hunne dochter; een geweldige strijd volgt; eindelijk overwint en begenadigt hij Gĕnta Dewa, alle dooden doet hij herleven, feesten worden gevierd. Maar Gĕnta Dewa zint op wraak en dringt in het paleis, maar moet vluchten, Laksana achtervolgt hem ongemerkt, den volgenden morgen mist men hem. Gĕnta Dewa was naar zijnen vader gegaan, die zich mede ten strijde uitrust.

Laksana was bij eene zee gekomen en daarin gegaan; in eenen tuin ziet hij Goemilang Sari Indra dochter van Lela Sjah Pĕri en belooft haar haars vaders vijand Mĕngindra Sah Dewa in de zee Al-Ghajrat te verslaan; werkelijk slaagt hij er in dezen te onderwerpen. Hij huwt met Goemilang Sari Indra en gaat Gĕnta Dewa zoeken. Op de vlakte Aspa Warna toovert hij een paleis, en laat al de zijnen derwaarts komen. Dan gaan allen naar Bandjaran Indra, in welks nabijheid hij eene vesting toovert: Wiradja opent den strijd, Gangga Widoera en Arkas Boga sneven; Wiradja roept den goeroe Widjaja Sakti op den berg Anekawarna ter hulp en krijgt een tooverwapen, waarmede hij Laksana in den navel der zee schiet. Deze krijgt van Indra een toovermiddel, gaat terug, hervat den strijd, en doodt Wiradja, waarop alle anderen zich onderwerpen.

Dewa Gĕnta wil naar Wirandana Giri van Pantjalogam gaan; zijne moeder doodt zich bij het lijk van den vorst; de dochter Soekanda Lila Tjahaja wordt in Laksana's paleis gebracht.

CXCV.

HIKAJAT RADJA KÉRANG II.

Collectie C. St. 117, 37 × 23 cM., 107 bl., verschillende handen, 27—33 r., tot bl., 68, daarna 39—41 r., gedat, 1858.

Voorin is de titel Radja Kĕrang Indra Laksana.

Hetzelfde verhaal, doch met het aan de Hikajat Indra Laksana (zie C. St. 139) ontleende begin; de vorst van Pĕrtjangga: Mĕngandari Tjotja heeft twee zoons: Sjâh Djohan Mĕngandari Roepa en Ṭâhir Djohan Sjâh; op een nacht bezwijmt de vorst, herstelt na tien dagen, en doet het verhaal dat boven geanalyseerd is.

Het HS. eindigt in het begin van den strijd tusschen Biradja en Indra Laksana, waarop in eens, midden in eenen zin, volgt: لالو هبيس چريتران ايندرا لقسان
en daaronder: تمت الكلام حيكاية راج كرڠ

CXCVI.

HIKAJAT PANTJALOGAM I.

Bat. Gen. 17, $19^1/_2 \times 15^1/_2$ cM., 583 bl., 14 r., bl., 570—583 van andere hand, 13 r.
Notulen 28 Juni 1866, III, *i*.

Dit verhaal is het vervolg op het voorgaande.

Inhoud:

De vorst van Pantjalogam had van den asceet Poerba Langkara vernomen dat Gĕnta Dewa bij hem zoude komen, doch dat hij niet dezen, maar wel diens vijand Indra Laksana mocht helpen, en ajĕr tirta van den berg Maja Roepa moest halen om wonden te helen. Weldra komt Gĕnta Dewa en vertelt alles, maar de vorst van Pantjalogam wil in vrede leven. Dan stelt Gĕnta Dewa voor Indra Laksana zijne vrouw Soekanda Lila Tjahaja te ontrooven; daartoe is de vorst geneigd, en de raksasa's Lindoe Sangara en Lindoe Koeatja draagt hij op om Indra Laksana te ontvoeren. Dezen komen ter plaatse en doen allen inslapen, behalve Gandara ᶜAlam en Gĕmpah ᶜAlam, die hen weldra verdrijven. Zij komen terug bij hunnen heer, die na drie dagen tegen Indra Laksana optrekt. Na zeer langen strijd — in eene pause dempen de twee ᶜAlam 's den heiligen vijver op den Maja Roepa — doodt Sjâh Majdân Lindoe Sĕngara, en Sjâh Pardan: Lindoe Koeatja. Wirandana Giri gaat naar den Maja Roepa om het

vijverwater te halen om de gedooden te doen herleven; intusschen doodt Indra Laksana Gĕnta Dewa; teleurgesteld was Wirandana teruggekomen, en begaf zich weer in den strijd met Indra Laksana. Poerba Langkara, hoorende wat met den vijver gedaan is, gaat naar het slachtveld, waar hij Wirandana gevangen vindt; hij onderhandelt met Indra Laksana en bewerkt eene algemeene verzoening.

Bl. 122 Laksana wil naar Biranta Poera Dewa gaan. Eerst gaat men naar Langkapoespa, waar Koemala Ratna Sari hare ouders begroet, en Nenek Kabajan zoekt; daarna naar Biranta Poera, waar Indra Laksana vorst wordt. Pĕri Maja gaat naar de Roode Zee, Mĕngindra Sjāh Dewa naar de zee Al-Ghajrat en Wirandana Giri naar den asceet van den Maja Roepa, die den vijver herstelt en den vorst zijne ministers hergeeft.

Sjāh Pradana en Sjāh Majdān willen naar Pantjanagara; Indra Laksana vergezelt hen. Zij komen aan de stad, welker vorst na de verdwijning zijner kinderen niet meer uitgegaan was; hij ziet zijne kinderen weder (de dochter Koesoema Indra) en vreugde heerscht. Koesoema Indra wordt zwanger. Indra Laksana gaat voor haar diereharten zoeken, een storm verspreidt de jagers, Laksana achtervolgt een gouden ree, en komt na 40 dagen te حسنان تنكاوي De ree was Noer Tjahaja, de dochter van Bahroem ʿAlḳas, om wier hand 98 prinsen wierven, die eerst eene schietproef moesten leveren. Gandara ʿAlam, dien Indra Laksana te voorschijn getooverd had, hoort daarvan en gaat daarheen met Laksana.

Bl. 299 Intusschen waren de jagers teruggekeerd met de tijding dat Laksana verdwenen was. Koesoema Dewi (= K. Indra) bevalt van een zoon, die Sjāh Indra Djohan Pĕrkasa genoemd wordt, en later wegloopt om zijnen vader te zoeken. Op eenen berg vindt hij den sprekenden olifant Liman Toersina, en het huis van den djinn Kaloen Djintaka; deze werpt hem in zee. Naga Pĕrtala redt hem, en brengt hem bij Antaboga, die hem van alles leert, en hem van toovermiddelen voorziet; daarmede gaat hij naar eenen berg, waar een brahmaan nog meer tooverstukken geeft. Snel gaat hij naar den Goenoeng Lantaran, waar hij des djinn's huis verbrandt en hem zelven vermoordt. Dan gaat hij weder zijnen vader zoeken.

Bl. 374. Noer Tjahaja had een bijzonderen droom; zij gaat dolen in de gedaante van een pauw en wordt door Indra Djohan gezien; zij herneemt hare oude gedaante. Hij daagt de 98 vrijers uit, overwint ze door tooverij en blaast ze in de lucht; 94 onderwerpen zich, een der 4 overigen, Lela Pĕrdjangga, tracht Noer Tjahaja te schaken en verandert zich daartoe in een beo, en maakt allen in slaap behalve Lela Ambara, vroeger Tidjan Boentala geheeten, den

trouwen metgezel die Indra Djohan steeds gevolgd had; deze neemt de gedaante van de prinses aan, laat zich ontvoeren en doodt den indringer. De drie overigen beginnen een woedend gevecht, en sneven daarin.

Bl. 480. Indra Laksana verneemt alles van den mangkoeboemi van Bahrôem ᶜAlḳas, dien hij ter hulp komt. De vorst belooft hem de hand zijner dochter indien hij den jeugdigen veroveraar overwint. Vele dagen duurt de strijdt, eindelijk komen vader en zoon tegenover elkaar te staan; na veertig etmalen strijdens noemt Indra Djohan den naam zijner moeder, en eene opheldering volgt. Het blijkt verder dat Koesoema Dewi na verwant is aan Bahrôem ᶜAlḳas. De bruiloft van Indra Djohan wordt gevierd.

Bl. 534. De vorst van Pantjanagara wil zijne dochter Dewi Koesoema te Biranta Poera bezoeken, en hoort daar dat haar man en kind reeds vele jaren verdwenen zijn. Maar Indra Laksana was met zoon en schoondochter naar Biranta Poera teruggegaan, en reeds genaderd; spoedig vindt het wederzien plaats. Alle vreemde prinsen, ook de 94, gaan naar hunne landen terug. Indra Djohan wordt vorst van حستان لغكاوي.

CXCVII.

HIKAJAT PANTJALOGAM II.

Collectie Br. 428, 31 × 20 cM., 342 bl., 26 r., gedat. 22 Juni 1874.

Vuil en onduidelijk HS.

Voorin is de titel Hikajat Indra Laksana.

Na bl. 1 is eene lacune, welke van geringen omvang is, daar op bl. 2 het voorstel van Gĕnta Dewa om Soekanda Lela Tjahaja te schaken verhaald wordt.

Het verhaal is hetzelfde als van I.

Een onvoltooid gedicht besluit den tekst.

CXCVIII.

HIKAJAT PANTJALOGAM III.

Bat. Gen. 385, 22 × 17½ cM., 16 bl., 21 r. Latijnsch schrift.

Kort fragment.

Begint met hetgeen onmiddelijk aan het vernielen van het huis van Kaloen Djintaka voorafgaat, en eindigt in het begin der beschrijving van den strijd met dien djinn.

De titel is niet genoemd.

CXCIX.

BAPA BILALANG EN LĔBE MALANG.

Collectie v. d. W. 212, 21½ × 17 cM., 25 bl., 15 r.

1°. Ter verklaring der uitdrukking Bapa Bilalang, die men bezigt wanneer iemand onvermoed veel geluk heeft, en wel: Een arm echtpaar had een kind Si Bilalang geheeten. Deze steelt kain's van den vorst in de hoop dat zijn vader zich als ziener zal uitgeven en de plaats van het gestolene zal aanwijzen, en daardoor beloond zal worden. Zoo geschiedt. Dan steelt hij een zeldzamen vogel, met hetzelfde gevolg. Later stelen dieven iets, zijn vader moet opheldering geven, de dieven, voor zijn vermeend vermogen beducht, vertellen hem waar zij de gestolen zaken verborgen hebben, en hij krijgt de belooning. Na eenigen tijd geeft een vreemdeling den vorst wedraadsels op; wéer wordt de vader ontboden, doch weet geen raad, en juist als hij zich wil verdrinken hoort hij toevallig de oplossing. Na anderhalve maand verbergt de vorst in zijne hand een bilalang, en vraagt hem wat hij verborgen houdt; hij roept in wanhoop den naam van zijnen zoon uit, en de vorst is overtuigd dat hij 't weder geweten heeft.

Gedateerd: Pĕnjĕngat, 2 Juni 1870, 2 Rabiᵉ I 1287, Hadji Ibrahim.

2°. Ter verklaring der uitdrukking Lĕbe Malang, die men bezigt wanneer iemand door eigen toedoen tegenspoed heeft:

Een lĕbe die tusschen twee kampoengs woonde werd in beide plaatsen op een chandoeri gevraagd; door zijn langdurig aarzelen loopt hij beide gastmalen mis, en valt bovendien in het water.

Gedateerd: Riouw, 8 Juni 1870, 3 Rabi ᵉI 1287.

Achteraan staat een gedichtje van tien regels.

Beide verhalen zijn uitgegeven door A. F. v. Dewall in de Boenga Rampaj, 4° stuk (Batav. 1894), bl. 3—15 en 16—17.

CC.

HIKAJAT RADJA DĔNTADJAJA DARI NĔGĔRI SĔNTAPOERI.

Collectie v. d. W. 155, 32 × 20 cM., 45 bl., 17 r.

Voor den inhoud worde verwezen naar Pijnappels opgave in Bijdragen tot de T. L. & Vk. van N. I. 3° volgr. V, bl. 173 en Juynbolls's catalogus, bl. 178.

Dit HS is geheel hetzelfde als het Leidsche, daar hier dezelfde eigenaardige woorden voorkomen en op dezelfde pagina's als ginds, gelijk uit de mededeelingen op bl. 179 van genoemden catalogus blijkt.

Ander handschrift:
Leiden, cod. 1782, (CLII).

CCI.

HIKAJAT DARMAH TASIJAH I.

Bat. Gen. 42. B. bl. 17—41, 14 r. (21×17 cM.)
Notulen 28 April 1868, IV, 6°.

Het in Singapoera meermalen uitgegeven verhaal van de voorbeeldige huisvrouw, hier درمات اسيا genoemd die haren man Maᶜrôef getrouw diende, hem eene dochter جندر دوي (Tjandra Dewi) schonk, doch door hem werd mishandeld en weggejaagd, en na het kind liefde voor zijnen vader aanbevolen te hebben zich naar hare ouders begaf, die haar echter afwezen; die daarna op Gods bevel door Gabriel geholpen werd en met verhoogde schoonheid toegerust naar haren man terugging, die haar niet herkende, hem hare geschiedenis vertelde, eindelijk herkend werd, en verder gelukkig met hem leefde. Het eigenlijke slot ontbreekt.

CCII.

HIKAJAT DARMAH TASIJAH II.

Bat. Gen. 198, B. bl. 33—42, 16 r. (21 × 16 cM.)

Hetzelfde verhaal, compleet. De vrouw heet hier Darmah Tachsijah.

CCIII.

HIKAJAT DARMAH TASIJAH III.

Collectie Br. 421, E, bl. 60—74, 15 r. (22 × 13½ cM.)

Minder goede tekst dan de voorgaande.
De echtgenoot heet hier Sjajch Bâ'lmaᶜraf.

CCIV.

HIKAJAT DARMAH TASIJAH IV.

Collectie v. d. W. 124, B, bl. 65—78, 19 r. (32 × 20 cM.)

De echtgenooten heeten hier Sjajch Bâ'lmaᶜrôef en Darmah Taᶜsijah, en het kind جندرا ديوا; het verhaal is hetzelfde.

CCV.

HIKAJAT RABIᶜAH.

Bat. Gen. 42, E, bl. 65—81, 14 r. (21 × 17 cM.)
Notulen 28 April 1868, IV, 6°.

Verhaal van eene vrouw, ربيع حذا الادوية genoemd, die diensten bewees aan Sjajch Djoenajd al- Baghdâdi, en niet wilde trouwen om hem te kunnen blijven dienen. Na zijnen dood werd zij door velen begeerd; vier sjajchs maakte zij beschaamd; voor den vorst gebracht werden dezen bedremmeld, maar zij was niet versaagd. De vorst wilde haar tot vrouw nemen, maar zij bleef weigeren tot aan haren dood.

CCVI.

HIKAJAT MAHARADJA DJAJA ASMARA.

Collectie v. d. W. 148, 33 × 20½ cM., 415 bl., 19 r.

Inhoud:

In Singgadjaja is vorst Maharadja Gardân Sjâh ᶜAlam; hij vraagt Soeganda Tjahaja dochter van Gangga Birama in Dâr al- Ḳijâm ten huwelijk. Zij echter weet dat de prins Indra Djohan Sjah van Joenan machtiger is dan hij; maar zij volgt haars vaders wil en huwt met Gardân Sjâh ᶜAlam. Na eenigen tijd baart zij een koperkleurig kind, dat met een zwaard en een boog geboren wordt, en Maharadja Djaja Asmara genoemd wordt. Zijne moeder haatte haren echtgenoot, en verzocht Indra Djohan Sjâh hem uit den weg te ruimen; onmiddelijk trok de prins tegen Singgadjaja op. Toen deze dicht bij was, zond zij haren man uit om herten voor haar te zoeken, en weldra werd hij door Indra Djohan Sjâh aangetroffen en gedood; de poorten werden geopend, en Indra Djohan Sjâh kwam binnen en beminde Soeganda Tjahaja. Het zoontje had alles gezien, en wilde met vele anderen vluchten naar Tandjoeng Bandjir, maar werd bij zijne moeder teruggebracht, en op verzoek van Indra Djohan Sjâh die gedroomd had dat de knaap hem doorstak, gevangen gezet om den hongerdood te sterven; dit baat niet, ook eene poging tot vergiftiging mislukt, en hij ontsnapt. Hij noemt zich Boedjang ᶜAli een verwerskind en wees, en wordt door matrozen mede op reis genomen.

Zij komen in ᶜAdjam, waar vorst Dewa Laksana en zijne dochter Sĕri

Koemkoema Kĕmbar Boenga zijn; de vorst koopt hem en doet hem stalknecht worden. De prinses wordt bekoord van hem, en neemt hem tot haren lijfbediende; in eenen droom verneemt zij wie hij werkelijk is en dat zij voor hem bestemd is.

Bl. 39. In Djaja Langkiri is vorst Sjajch ᶜAlam Daksina, een djinn-islam; hij gaat de prinses van ᶜAdjam ten huwelijk vragen; zijn voorstel wordt met vreeze aanvaard. Maar de prinses bezorgt Boedjang ᶜAli een tooverpaard en een koemala, na hem haar geheim geopenbaard te hebben; hij doodt velen van het gevolg van Sjajch ᶜAlam Daksina.

In Tjahaja Pĕlingkan was de mambang-vorst Maharadja Indra Dewa, met eenen zoon Dewa Mambang en eene dochter Iram Iram Boenga. Deze zoon vraagt de prinses van ᶜAdjam ten huwelijk. Met Sjajch ᶜAlam Daksina trekt Dewa Laksana tegen den nieuwen werver op; een geduchte strijd ontbrandt, en beider legers worden verslagen; de hoofdlieden zetten het gevecht voort, Dewa Mambang laat zijne twee tegenstanders door een wonderpijl gevangen nemen, en naar zijn land brengen. Boedjang ᶜAli maakt zich aan de verschrikte prinses van ᶜAdjam bekend als Djaja Asmara, en bemint haar; hij bestrijdt Dewa Mambang, doodt velen van zijne helden, en maakt hem zelven krachteloos. 's Nachts laat hij zich door het wonderpaard naar zijne zuster Iram Iram Boenga voeren, en schaakt haar in een tooverdoosje. De strijd wordt hervat, Djaja Asmara wint en laat Indra Dewa door een tooverketting halen, en Sjajch ᶜAlam Daksina met Dewa Laksana terughalen, en spaart Dewa Mambang om der wille zijner zuster. Dewa Laksana hoort wie Boedjang ᶜAli is; Sjajch ᶜAlam Daksina neemt zich voor Djaja Asmara te verwijderen, en laat hem naar Indra Dewa zenden met een brief waarin het verzoek staat hem te dooden. Onderweg wordt hij door eenen ᶜifrit van zijne toovermiddelen en wapens beroofd; hij doorziet het werk van zijnen mededinger. Iram-Iram Boenga, die hij in den tjoemboel bij zich had, vliegt naar haar eigen paleis, vertelt haren vader haar wedervaren, stemt hem gunstig voor Djaja Asmara, die dan ook liefderijk door Dewa Mambang en zijnen vader wordt ontvangen, en met de prinses in het huwelijk treedt. Later vertrekt hij naar ᶜAdjam zijne vrouw zwanger achterlatende. Hij doet op zijne reis naar ᶜAdjam het land van Sjajch ᶜAlam Daksina aan; hij gaat er binnen en ontmoet den ᶜifrit die hem beroofd had, en dwingt hem het geroofde terug te geven, terwijl hij nieuwe toovermiddelen er bij krijgt. In een oogwenk brengt zijn wonderpaard hem in ᶜAdjam. Verwond als bedelaar komt hij bij de prinses. Dewa Laksana had met verontwaardiging van het lage optreden van Sjajch ᶜAlam Daksina gehoord, en zijne dochter toegezegd aan ieder die Djaja Asmara kon terugbrengen; de bedelaar verandert zich nu wêer in Djaja Asmara; deze verkrijgt de prinses,

en Sjajch ᶜAlam Daksina gaat vol woede naar zijn land terug. Het huwelijk wordt luisterrijk gevierd.

Bl. 204. Djaja Asmara gaat met zijne vrouw naar zijn land terug. Sjajch ᶜAlam Daksina valt hem onderweg aan; de eerste aanval wordt afgeslagen, en hij staakt zijn pogingen, nadat zijn veldheer Pahlawan Harimau ᶜAlam zich aan Djaja Asmara heeft onderworpen. Voorttrekkende komen zij aan de stad Djaja Poeri, waar Parmadewa regeert; zijne twee zonen heeten Barmadjaja en Barmaṣoera. De vorst ontvangt hen als gasten, en Sjajch ᶜAlam Daksina belegert hen daar; de vorst en zijne zonen worden gevangen en de vader belooft hem Djaja Asmara in handen te spelen, maar Harimau ᶜAlam verijdelt dat, waarop Sjajch ᶜAlam Daksina voor immer van de zaak afzag.

Verdertrekkende komen zij te Tandjoeng Bandjir waar de uit Lingga Djaja gevluchte mantri hen ontvangt. Na een verblijf aldaar van drie jaren bevalt de prinses van ᶜAdjam van eenen zoon: Djaja Bisnoe. Eindelijk trekken zij tegen Lingga Djaja op, en kondigen aan Djohan Sjâh hunne komst aan. Djaja Bisnoe gaat het bosch in, en zijne moeder, hem verloren wanende, neemt haren intrek bij eenen landman; haar echtgenoot was reeds tegen Djohan Sjâh uitgetrokken; hij kan haar niet terugvinden. Hij bindt den strijd met zijnen stiefvader aan, en doodt hem; zijn door hem afgehouwen hoofd biedt hij aan zijne moeder Soeganda Tjahaja aan. Haar laat hij in een vat gesloten in zee werpen; daarna treedt hij op als heerscher van Lingga Djaja. Overal laat hij nu zijn vrouw en zoon zoeken. Zij hoorde van zijne verheffing en slaagde er in zich bij hem te voegen.

Bl. 250. Iram Iram Boenga in Tjahaja Pĕlinggam was van eenen zoon, Koemala Sakti, bevallen. Enkele jaren later vraagt hij naar zijnen vader, en gaat dezen zoeken. Djaja Bisnoe was intusschen in het bosch verdwaald, en door Allâh's voorbeschikking ontmoette hij zijnen halfbroeder Koemala Sakti; zij maken zich aan elkaar bekend en trekken samen verder. Zij komen in Sĕmanta Poeri, en zien daar de prinsessen, de dochters van Toelela Sjâh ᶜAlam; in een melati en een noeri veranderd maken zij beide prinsessen op de prinsen verliefd door hunne beschrijving van hen. Kort daarna worden zij door een peri als kleinzonen aangenomen, en van toovermiddelen voorzien; hij deelt hun mede dat de prinsessen heeten Mĕngindra Roepa en Mĕngarna Lila, en voorziet hen van alles om zich aan beide prinsessen te presenteeren. Reeds waren zij door vijf mambang-prinsen ten huwelijk gevraagd; hun aanzoek was afgewezen, en zij omsingelden thans de stad, en versloegen hare troepen. De twee halfbroeders komen aan op de plaats waar de strijd woedt; zij roepen hunnen geleigeest op, deze mengt er zich in, en ontzet Toelela Sjâh ᶜAlam; ook doodt

hij een der vijf, en verslaat de anderen geheel en al. Toelela wil zijne dochters met de beide halfbroeders doen huwen; zij hebben zich echter in de wildernis teruggetrokken; met moeite worden zij opgespoord, de vorst verneemt hunne afkomst, en laat de twee huwelijken spoedig sluiten. Djaja Bisnoe en Mĕngarna vestigen zich in Sĕmanta Poeri. Later gaan beide broeders naar Lingga Djaja na eerst Pĕlinggam Djaja te hebben bezocht. Nu is alle leed vergeten, en wordt feest gevierd in Lingga Djaja.

CCVII.

HIKAJAT INDRA LAKSANA.

Collectie C. St. 139, 26×20 cM. 82 bl., 15—17 r.

Inhoud:

Vorst Mĕngindra Tjoeatja heeft twee zonen: Djohan Mĕngindra Roepa en Ṭahir Djohan Sjajch. Hij droomt van een bijzonderen bamboe pĕrindoe, en wil dien bezitten, waarop de beide zoons, tot droefheid hunner moeder, gaan zoeken. Zij rennen veertig dagen, en komen bij den berg Djabat Noeranggas, waar zij sprekende vogels aantreffen, benevens Radja Salam en Radja Sĕmoet di Goenoeng; de eerste van hen deelt hun mede dat het muziekinstrument is bij de prinses Indra Bitjaksana, dochter van den almachtigen vorst van Indra Pĕrtiwi; Praboe Sakti. Zij oefenen zich in ḥikmat en sakti, en krijgen de namen Indra Mahadewa Kasaktian en Bisnoe Dewa Kaindra'an, bijgenaamd Indra Laksana. Deze wordt door zijn paard ontvoerd, en zoo raken zij van elkaar gescheiden. Hij komt aan den berg Mĕngarna Lela, waar de machtige prinses Indra Pĕrtiwi verblijft, en na eenigen tijd met hem huwt (bl. 47).

Indra Mahadewa was naar Harman Firas gegaan, en daar in het huwelijk getreden met de prinses Soegandari Tjahaja; haar vader Tabal Sjajch bond den strijd tegen hem aan, doch moest zich onderwerpen.

Op bl. 82 wordt een opschrift van een hoofdstuk vermeld, waarin verhaald wordt dat Indra Laksana naar Indra Poespa gaat, en daar den vorst Sadarhah bestrijdt; van dat hoofdstuk staan echter slechts de volgende woorden ستله مك فركتاان ايندرا لكسان دودوك ايتو برسوكاان٢ داڠن توان فتري دي ادڤ اولي سيتي welker spelling normatief is voor die van het geheele HS.

De inhoud van het ontbrekende gedeelte kan uit Van der Tuuk's résumé van het Londensche HS (Hikajat Indra Kajangan genoemd) niet gekend worden; dat résume toch luidt (na de vermelding der namen Mangindāra Tjuwatja koning van Indāra Pārtjangga, Sjāh Djohan Mangindāra Rupa en Radja Thahir

Djohan Sjâh) „nadat de koning gedroomd had van een wonderbaarlijk muziek-„instrument, dat maar eenmaal aangeslagen, honderd negentig maal speelde, „en verlangd had het te bezitten, gingen de twee jonge prinsen het zoeken. „Zij worden als zoon aangenomen door een geest راج سلم geheeten, die hen „bekend maakte met de plaats, waar zij het wonder-instrument konden vinden. „Hij veranderde hunne namen, en noemde den oudste *Indāra Mahādewa Sāqti* „en den jongste *Bisma Dewa Kaimdéra-an*, bijgenaamd *Indāra Lĕqsana*. De broe-„ders worden daarna gescheiden, terwijl ieder, met behulp van den *djinn*, hun „pleegvader, vele grootsche daden verricht".

Het Londensche manuscript, dat 332 bl. telt, schijnt compleet te zijn.

Ander handschrift:
Londen, Royal Asiatic Society, no. 57.

CCVIII.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN I.

Collectie C. St. 127. 21 × 16 cM., 112 bl. 15 r.

Inhoud:

Indra Bongsoe, in Kobat Sjahril, krijgt een tweeling: Sjahpĕri die met een pijl, en Indra Bangsawan die met een zwaard geboren wordt; de twee leeren alles bij de leermeesters Ki Djamkoe en Ki Djamki. De vader droomt van een bijzonder muziekinstrument, en belooft dat degeen die het vindt hem zal opvolgen; de knapen gaan zoeken, en raken spoedig van elkaar af.

Sjahpĕri vindt eenen trommel, waarin de door eenen garoeda geroofde prinses Ratna Sĕri bleek te zijn; hij doodt den garoeda, en huwt met haar. Indra Bangsawan was aan eene grot gekomen, bij eene reuzin, die hem mededeelde dat de plaats Anta Bĕranta en het land Anta Pramana heette; de vorst, Kabir genaamd, was schatplichtig aan Boeraksi, die zijne kinderen voor zich opeischte; ook de prinses werd opgëeischt, en de vorst had haar toegezegd aan ieder die haar redden zoude. Hij begeeft zich naar het paleis, en verhuurt zich als geitenhoeder; weldra wordt hij de vertrouwde der prinses, die echter reeds wist wie hij was, en ook wist dat hij haar redden moest. Zij wordt ernstig zeik, en alleen tijgerinnemelk kan haar genezen. Haar negen vrijers zoeken daarnaar; hij belooft hun het geneesmiddel zoo zij zich laten brandmerken, maar als dat geschied is, blijkt hij hen misleid te hebben. De reuzin bezorgt hem de melk, en hij geneest daarmede de prinses; zijn nieuwe naam is Oenan (en Si Oetan.)

Bl. 29. Boeraksi komt en ontsteekt in woede. De reuzin helpt haren beschermeling en deze slaagt er in Boeraksi te dooden; woedend over hun onmacht gaan de negen terug. Hij. nu Si Kĕmbar genaamd, krijgt de prinses, maar blijft geitehoeder. De negen willen de stad aanvallen; met hulp der reuzin bestrijdt hij hen; door niemand herkend ontzet hij den vorst; eindelijk maakt hij zich bekend, de negen onderwerpen zich, maar zeggen aan niemand wie hij is. Si Kĕmbar de herder wordt van ongepastheid beschuldigd, en gevangen gezet; de prinses deelt vrijwillig zijne hechtenis, verstopt zijn tooversaroeng, maakt daarmede zijne gedaanteverwisseling onmogelijk, ontmaskert hem, en laat zijne geschiedenis algemeen bekend worden. De reuzin bezorgt hem eene tooverstad met alle benoodigdheden; eerst dan wordt een luisterrijk huwelijk gevierd. Eindelijk verschaft de reuzin hem het gezochte muziekinstrument, en hij rust zich toe om zijnen broeder op te sporen. Maar voordat hij vertrekt, wordt hij zwaar ziek door de booze werking van de zuster van Boeraksi.

Bl. 94. Sjahpĕri nu droomde van zijnen broeder. Hij verkrijgt van zijne vrouw een panacé-tand, en gaat zijnen broeder zoeken. Hij vindt hem. en geneest hem en zijne echtgenoote, die eveneens ziek was. De beide broeders gaan naar het land hunner ouders terug; daar is groote vreugde, en volgt Indra Bangsawan zijnen vader op. De negen worden hem schatplichtig.

CCIX.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN II.

Collectie v. d. W. 160, 33×20½ cM, 93 bl., 19 r.

De tekst van dit geheel met het vorige nommer overeenkomende HS is veel zuiverder dan I; trouwen alle handschriften uit de verzameling-Cohen Stuart zijn Bataviaasch van taal, en vele zijn zeer slecht van stijl.

De vorst van Kobat Sjahril heet hier Indra Bangsawan; blijkbaar eene schrijffout; zijne echtgenoote, in I niet genoemd, heet hier Sitti Gandi. Ratna Sĕri wordt in dezen tekst Ratna Sari genoemd. Dergelijke kleine verschillen zijn er meer; maar de teksten zijn bijkans gelijk; alleen heeft I meer moderne woorden of onnoodige toevoegingen, synoniemen e. d.

Een gedicht van acht bladzijden, waarin het geheele verhaal in het kort gedaan wordt, besluit het manuscript.

CCX.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN III.

Collectie v. d. W. 161 A, bl., 1—79 r. 4, 19 r. (32×20 cM.)

Geheel dezelfde tekst. De schrijffout Indra Bangsawan voor Indra Bongsoe komt hier niet voor. Evenals in II wordt hier het monster niet Boeraksi maar Boerakas genoemd.

Nu en dan ontbreken in dit exemplaar korte pantoens.

Achter B (Hikajat Djoemdjoemmah) volgt hetzelfde vers als van II, met eene kleine afwijking aan het slot.

CCXI.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN IV.

Collectie v. d. W. 162, 20×16 cM. 153 bl. 15—16 r. gedat. 18 Radjab 1273.

Voorin staat: Miss. Res. Prenger Reg. 25 Sept. 1857, no. 3340.

Eenigszins andere redactie.

Ook hier is in het begin Indra Bangsawan in plaats van Indra Bongsoe geschreven.

De twee kinderen zijn volgens dezen tekst geen tweeling, doch zijn in twee verschillende periodes geboren.

Het redactieverschil openbaart zich voornamelijk in het gebruik van andere, synonieme woorden en uitdrukkingen, en sommige uitbreidingen ook door namen; zoo wordt de tuin waar Sjāhpĕri aankomt hier Tjinta Birahi genoemd. Zoo veel mogelijk heeft de schrijver van dezen tekst uitbreiding en verbreeding van beschrijvingen toegepast; hoewel het verhaal hetzelfde is, is de tekst iets uitgebreider dan die van I, II en III.

Het verhaal eindigt op bl., 146, maar eene episode is er in dit HS aan toegevoegd, en wel: ترسبتله فول فركتان سݢال انق راج٢ سمبيلن بوه نݢري ايت

Van die negen wordt dan verhaald dat zij vol verdriet over de meerderheid van Indra Bangsawan naar hun land teruggingen. In het tweede jaar zonden zij een huldebewijs aan Indra Bangsawan. Deze zond een geschenk naar Anta Birahi met een uitvoerigen brief. Radja Mangkoeboemi (dien titel had, ook in de andere HSS, Sjāhpĕri ontvangen) zond mede derwaarts geschenken; afvaardiging en ontvangst der gezanten worden breedsprakig beschreven, evenals hunne terugzending en terugkomst. Kort daarna krijgt Radja Mangkoeboemi

eenen zoon dien hij Indra Birahi noemt; ook zijn broeder, de vorst, krijgt eenen zoon, die Indra Pramana genoemd wordt.

CCXII.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN V.

Collectie Br. 430, 22 × 17½ cM., 159 bl. 16 r.

Voorin staat dat dit verhaal verkort is medegedeeld naar een handschrift van Batavia door Tabri Aboe Abdarraḥmân, in 1894.

De vorst heet hier Maharadja Indra Bongsoe, kleinzoon van Maharadja Indrakila; zijn land heet: Kobat Sahri. Bijzondere afwijkingen zijn er niet; alleen wordt de dochter van vorst Kabîr hier Ratna Sari Boelan genoemd, en is het niet de zuster, waar de weduwe van Boeraksa die Indra Bangsawan en zijne vrouw ziek maakt. De tekst is zeer uitvoerig, een andere dan de voorgaanden. Het aanhangsel wordt hier niet aangetroffen.

CCXIII.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN VI.

Bat. Gen. 245, 33 × 20 cM., 96 bl. 34 r. gedat. 4 Sept. 1894.
Uit eene inlandsche leesinrichting.

Eene nog al verbasterde bewerking, waaraan de naam Hikajat Maharadja Indra Kila is gegeven.

De vorst van Kobat Sjahrin (niet Sjahril) heet hier Indra Bongsoe, zoon van Maharadja Indra Kila; niet de zuster, maar de weduwe van Boeraksa is het die hier Indra Bangsawan en zijne echtgenoote ziek maakt, en ook hier heet de dochter van vorst Kabîr: Ratna Sari Boelan. Beide laatste teksten van de Hikajat Indra Bangsawan hebben wel eenige verwantschap, maar de laatste is nóg uitvoeriger, en vol modernismen en Bataviasche uitdrukkingen. Deze tekst wordt met een toepasselijk vers besloten.

CCXIV.

HIKAJAT SOELTAN ṬABOERAT I.

Dit moderne, sterk Bataviaasch getinte verhaal moest uit verschillende deelen en stukken bijeengelezen worden.

Bat. Gen. 183, Deel I 34½×22 cM., 446 bl. 24—27 r.
» II 40×25 cM. 176 bl., 22 r. ged. 28 Nov. 1885.
» III 34×21 cM. 350 bl., 17 r. » 13 Dec. 1885.
» IV 33×21 cM. 282 bl., 17 r. » 15 Jan. 1886.
» V 34×21 cM. 350 bl., bl. 1—303: 16r. bl. 304—350: 35 r. gedat. 1 Jan. 1885.

Deze volgorde is niet die van de episoden van het verhaal. In deel V is een gedeelte dat aansluit bij eene episode van deel I. maar de redactie in deel V is veel uitvoeriger. Met groote uitvoerigheid wordt daarin het slottafereel van deel I verhaald; niet alleen is de voorstelling der gebeurtenissen veel breeder, maar enkele kleine trekken worden daar geheel anders weergegeven. Het eind van deel I valt samen met bl. 91 van deel V; wat in deel I verhaald is kan naar den verhaaltrant van deel V zeker wel vier dergelijke deelen gevuld hebben. Na deel V volgt eene lacune, het deel welks inhoud thans moet volgen bleek deel II te zijn. en bij dit deel sluit zich deel III aan, en hierbij deel IV.

De ontbrekende gedeelten kunnen uit den tweeden tekst aangevuld worden; eerst na de vermelding van beide teksten kan de inhoud van het geheele verhaal medegedeeld worden.

CCXV.

HIKAJAT SOELTAN ṬABOERAT II.

Bat. Gen. 257 Deel I, 33×20 cM., 284 bl. 28 r. gedat. 30 Jan. 1894
Deel II 33×20 cM., 262 bl. 20 r. » 29 Oct. 1893

Geheel dezelfde tekst als van deel I van no. 183. Alleen komt hier op bl. 253 (samenvallende met bl. 276 van deel I) een ingeschoven verhaaltje voor, dat loopt tot bl. 265. Het slot komt overeen met bl. 304. r. 7 van deel I van no. 183.

Deel II van dit nummer sluit zich niet bij het slot van deel I aan; na eene lacune volgt op deel II de inhoud van deel II van no. 183.

CCXVI.

HIKAJAT SOELTAN ṬABOERAT III.

Bat. Gen. 258, 33×19 cM., 120 bl. 18 r. gedat. 1310.

Dit deel bevat een gedeelte van het in no. 183 ontbrekende.

CCXVII.

HIKAJAT SOELTAN ṬABOERAT IV.

Bat. Gen. 259, 33 × 20½ cM., 192 bl. 30 r. gedat. 20 Mei 1894.

Op bl. 1—109 van dit deel staat hetzelfde als wat voorkomt op bl. 304—446 van deel I van no. 183. Daarna gaat het verhaal geregeld verder; het verhaal in deel V toont wederom veel grootere uitvoerigheid dan het verhaal in dit deel. Uit het verhaal zelf blijkt dat de volgorde der nommers en deelen niet de juiste is; de geregelde opvolging zoude zijn: no. 257, deel I, 259, 258, 257 deel II.

Thans kan de geheele inhoud van den roman medegedeeld worden.

Inhoudsopgave.

In Ṭalacraḳan heerscht vorst Soeltan Ṭaboerat, zijne vrouw heet Poespasari, zijn zoon Indra Boeganda Sjafandar Sjâh; in Mahranlinggasari: vorst Bahroen, wiens dochter Mahroem Sari huwt met den zoo even genoemden prins. Deze maakt een reis, en zijn schip wordt geplunderd door Arman Sjâh, die echter met zijn land zich moet overgeven. Onder den naam Manṣôer Tacbîr gaat de prins naar Bahr câlam waar Dâr al-Maḥsôed regeert; deze geeft hem gelijk tegenover zijnen vasal Arman Sjâh, die tengevolge van een twist welke door den prins ontstaan was den dood vindt. De vorst keert zich nu tegen den vreemden prins, die zooveel last geeft, maar Allâh doet hem sterven; de mantri Mochammad Sjoehrab volgt hem, wordt de vriend van Manṣôer Tacbîr, en herstelt met hem het recht en de wetten in het land. Dan gaat de prins weer reizen, en komt in Bahr al-Gharib, waar cArif Ẓahara uitstekend regeert; daarna komt hij op het eiland Boenga Tadjoe Anta Birahi, waar alles wetende noeri's zijn, benevens andere sprekende en raad gevende dieren. Zijn schip vergaat, en hij wordt, door eenen bajan van dat eiland vergezeld, door den visscher Kjahi Rambanan verpleegd.

Bl. 102. In Tacẓîr was vorst Ṭâif, met twee dochters: Tjandra Sari en Mahroem Sitti, aan wie de zuster der visschersvrouw bloemen verkoopt; van deze hooren zij iets over den bajan, en de oudste der twee komt in de visschershut bloemen zien; de prins wordt van haar bekoord, en schrijft een verhaal, dat zij van den visscher koopt. Acht en veertig harer bewonderaars en anderen nog moeten iets vertoonen wat haar vermaakt, en de prins overtreft allen, en wint veel geld; vele ijverzuchtigen vervolgen hem, gevechten ontstaan, en niemand krijgt de prinses. Weldra merkt de vorst den prins op; hij is verrukt van hem en doet hem huwen met Mahroem Sitti, die echter door hare zuster

tot allerlei kwade plagerij wordt aangezet. Vorst Ṭâif geeft de regeering aan zijnen schoonzoon over; deze, de plagerijen eindelijk moede, bemerkt dat zijne schoonmoeder en schoonzuster ze aanstichten, en verlaat dat eiland. In het woud ontmoet hij de kinderen van den djinn die hem het hart had beroerd, waardoor hij op Mahroem Sitti verliefd was geworden; een van hen, Lela Mĕngarna Indra, raadt hem aan naar zijne vrouw terug te gaan. Deze had hem spoedig in het bosch gevonden, en zich met hem verzoend, maar weldra sart zij hem weer, hij verlaat haar, maar zij haalt hem in, doch in haren slaap verlaat hij haar. Wederom voegt zij zich bij hem, en hoort van hem dat hij reeds getrouwd is; hij snijdt haar de haren af, noemt haar Indra Poerana Tamthil, en geeft haar mannekleeren, opdat niemand wete dat zij zijne vrouw is. Op een paard steken zij, drie honderd dagen lang, eene groote zee over, en na vier roovers gedood te hebben, komt hij terug in zijn land, dat over hem treurde, maar thans zich over zijne terugkomst verblijdt; de oude vorst geneest uit blijdschap van zijne blindheid. Zijne tweede vrouw laat hij doorgaan voor eenen reismakker, maar zijne eerste vrouw vermoedt iets. De verhouding tot de openlijke en de geheime echtgenoote geeft aanleiding tot allerlei moeilijkheden, vooral op eene reis naar Mahranlinggasari; eindelijk is zijn geduld op en verjaagt hij de tweede, die door eenen garoeda, die de oude bajan is, weggevoerd wordt. Weldra wordt hij gek van verlangen, openbaart het geheim harer sexe en qualiteit, en gaat zwerven om haar te zoeken. Zij was naar Taᶜzîr teruggegaan; hij komt bij eenen asceet, die hem eenen brief aan Ṭâif laat schrijven, doch deze veracht hem. Hij doet tapa. De vroegere vrijers komen terug en eischen haar op; onder den naam Djohan Pahlawan Nâṣib Barzamân bestrijdt zij hen hevig. Met behulp van de kinderen van den djinn overwint zij velen.

De eerste vrouw bemerkt de verdwijning van haren man, en begrijpt alles; zij kleedt zich als man, en gaat dolen onder den naam Indra Mĕrtjoe Noer al-ᶜâlam, en vindt eenen god Wedantawati, die eerst na eene ontmoeting met haar wéer ten hemel zou kunnen gaan, en gaat met hem naar Taᶜzîr.

Bl. 432. Moehammad Zoehrab kon zijnen vriend niet vergeten. Deze (de prins) had den naam Indra Maulana Fatḥ al-ᶜâlam aangenomen, den vriend aan den oever eener zee ontmoet, hem herkend, maar zich niet bekend gemaakt. Samen begeven zij zich naar het terrein van den strijd te Taᶜzîr.

Deel V, bl. 92.

Daar stormden allen op Djohan Pahlawan Nâṣib Bardjaman aan; in eens verdwijnt zij. Nu helpt Maftaḥ al-ᶜâlam (hier niet: Fatḥ al-ᶜâlam) die van Taᶜzir; Djohan Pahlawan had zich door het wonderpaard Doerman Maha-

soera naar haar paleis laten voeren, en zich weder als vrouw gekleed. Zij zond de kinderen van den djinn op kondschap uit, en dezen verwekken een vinnigen twist over de vraag wie den vorst zal escorteeren, doch worden ten slotte door een mohammedaansche tooverspreuk krachteloos gemaakt. De bajan vertelt aan Maftaḥ al-ᶜâlam dat Djohan Pahlawan zijne vrouw is; onderwijl hadden twee der djinnkinderen den vorst weggenomen en in zijne stad gebracht. Den volgenden dag wordt het gevecht hervat; Maftaḥ al-ᶜâlam wint; den dag daarop bevecht hij Djohan Pahlawan; als het voor haar onhoudbaar wordt, laat zij zich door haar wonderpaard naar een bosch voeren. Daar komt ook Nôer al-ᶜâlam (de eerste vrouw), en elkander niet herkennende sluiten zij broederschap.

Bl. 190. De vorst Ṭâif wil zich aan Maftaḥ al-ᶜâlam onderwerpen: dit vernemende ijlt Djohan Pahlawan naar de kampplaats en vernieuwt den strijd, waaraan ook Tjandra Sari, die zich Indra Miṣbâḥ al ᶜâlam noemt, deelneemt. Noêr al-ᶜâlam doorschiet het paard Doerman Sjâh; deze, de broeder van Wedantawati, wordt weder god en verdwijnt. Bij eene rivier in het nauw gebracht, verdwijnen Moehammad Soehrab en Maftaḥ al-ᶜâlam. Den nacht daarop gaan Djohan Pahlawan en Nôer al-ᶜâlam baden; zij ontdekken elkaars sexe, en maken zich aan elkander bekend. Maftaḥ al-ᶜâlam wordt geholpen door den djinn Praboe Gangga Maja Sakti te Toendjoeng Maja Tjinta Birahi. Djohan Pahlawan en hare madoe hervatten den strijd, en verrichten wonderen van ḥikmat. In den nacht vernemen zij van gevangen genomen vrienden van Maftaḥ al-ᶜâlam wie hij feitelijk is.

Bl. 341. Soeltan Ṭaboerat gaat zijne twee kinderen zoeken, en trekt naar Taᶜzir.

No. 259, bl. 149.

Ook de vorst van Linggasari (aldus; Ṭalaᶜraḳan heet hier Ṭar al-ᶜarḳân) gaat naar Taᶜzir. Deze stad werd door vijandige djinn's in de lucht gevoerd, maar hun door de goden ontnomen en weder teruggebracht; djinn's en goden bestrijden elkaar, en Fatḥ al-ᶜâlam (hier aldus) komt daar, en mengt zich in den strijd. Juist toen voerden de vorsten van Ṭar al-ᶜarḳân en Linggasari de stad binnen; onmiddelijk herkende Indra Maulana Fatḥ al-ᶜâlam hen, en maakt zich bekend als Indra Boeganda Asjfandar *(sic)* Sjâh, waarna ook Indra Mërtjoe Noêr al-ᶜâlam en Djohan Pahlawan Nâsib Barzamân *(sic)* zich als Mahroem Sari en Mahroem Sitti bekend maken. Ṭâif voegt zich bij hen. Moehammad Soehrab huwt met Tjandra Sari; vele andere huwelijken worden gesloten. Na eerst te Baḥr al-ᶜâlam vertoefd te hebben gaat Soeltan Ṭaboerat naar zijn land terug. Mahroem Sari en Mahroem Sitti en Tjandra Sari zijn zwanger; deze laatste baart Goemanda Soeta, en later Maᶜa 'l-djamdjam Sëri Nagara. Soeltan Ṭaboerat

sterft. Mahroem Sari en Mahroem Sitti zijn reeds vijftien maanden zwanger; de geschikte medicijn is niet te vinden; haar echtgenoot gaat ze zoeken, wordt betooverd, vergeet zijne opdracht en huwt met de ascetendochter Roemroem Bahroem, die hij zwanger achterlaat. Dan gaat hij naar Baḥr al-ᶜâlam en vindt daar de medicijn. daarmede komt hij na eene afwezigheid van zes maanden te Ṭar al-ᶜarkân terug; de zwangeren baren nu, Mahroem Sari: Goemanda Sakti en Mahroem Sitti: Goemanda Soela.

No. 258.

Roemroem Bahroem bevalt van eenen zoon, die den naam krijgt Indra Maulana Askandar Sjâh; hij is zeer dom, en wordt een scherpschutter in het bosch. In Bahroem ᶜâlam (*sic*, niet Bahr al-ᶜâlam) regeerde dus Moehammad Soehrab, met twee kinderen. De prinses Maᶜa 'l-djamdjam Sĕri Nagara ontmoet Indra Maulana in het bosch, en houdt hem voor haren broeder Goemanda Soeta, op wien hij zeer gelijkt, maar haar broeder komt daar en werpt hem in zee; de prinses beweent hem, en noemt hem Si Pandaj Mĕmanah Mata. In die zee is de visch Gangga Sakti Pĕrtoela Maja, die indertijd van Soeltan Ṭaboerat een koemala gekregen had; om dien poesaka strijden zijne twee zonen, zij vinden den gezonkenen Indra Maulana en vragen hem om eene beslissing. Hij maakt er zich meester van, en doodt de visschen, die van hunne betoovering bevrijd, hem nu huldigen. Hij bekoort en ontvoert de prinses, maar zij verlaat hem wegens zijne domheid; na veel zwervens en na bij een goeroe les genomen te hebben voegt hij zich weder bij haar, en later ontmoet hij Goemanda Soeta, die hem in de wildernis laat werpen. Daar waren twee djinn's die in eenen strijd over drie toovervoorwerpen zijne beslissing vroegen; hij neemt de zaken, en doodt hen. Dan gaat hij bij Joden en Christenen in de leer, en brengt daarna de prinses naar een ver eiland; maar in zijnen slaap steelt zij zijne tooverzaken en gaat naar haar land terug; haar vader ziet die zaken, en begrijpt de afkomst van den vreemdeling. Deze was ontwaakt, en doolde rond op het eiland; hij doodt eenen draak, en neemt diens moestika, waardoor hij alle dieren en planten kan hooren spreken en over de zee kan loopen. Hij gaat ijlings naar de prinses terug; haar vader ontvangt hem, en neemt hem als kind aan; zijne domheid is verdwenen.

Bl. 114. In Goea Kĕrbau Giri is Maharadja Danoe Sakti, nu alom Bajoe Sakti genaamd, koning van alle dieren, die wéer mensch kan worden, als Indra Maulana in het land zijns vaders zou zijn; hij wil Indra Maulana oplichten, en zich vergissende licht hij Goemanda Soeta op; dit merkt Indra Maulana, die hem nazet. Beider verdwijning brengt grooten rouw teweeg.

Deel II van no. 257.

Soeltan ᶜArif az-zahar in Baḥr al-ᶜadjâib, ook genaamd ᶜAlim az-zahar hoort van Maᶜa 'l-djamdjam in Baḥr al-ᶜâlam, en wil haar ten huwelijk vragen als zijne honderdste vrouw; daartoe vaardigt hij zijnen broeder Windan Kajoendan af. Deze komt in Baḥr al-ᶜâlam, en sneeft in den strijd tegen Moehammad Soehrab. Voorzichtigheidshalve roept deze de hulp in van de vorsten van Taᶜzîr en Ṭar al-ᶜarḳân. De goeroe van Indra Maulana wachtte nog steeds op diens terugkomst, en droeg zijnen vertrouweling Djamdjamî op hem te zoeken. Deze neemt den naam Indra Maulana aan en gaat naar Ṭar al-ᶜarḳân, waar hij zich als des vorsten zoon bij Roemroem Bahroem voorstelt; men wantrouwt hem, maar geen bewijzen tegen hem hunnende vinden, neemt Indra Boeganda Asjfandar hem tot zich. Kort daarna kwam de brief uit Baḥr al-ᶜâlam, en met zijne beide zonen gaat de vorst daarhenen. Tegen dat land was de vorst van Baḥr al-ᶜadjâib reeds opgetrokken, Moehammad Soehrab was gevangen, en Maᶜa 'l-djamdjam ontvlucht. De troepen van Taᶜzir en Ṭar al-ᶜarḳân kwamen gelijktijdig aan, en deden den strijd ontzaglijk hevig worden; eindelijk ontmoet ᶜArif az-zahar den vorst van Ṭar al-ᶜarḳân, vlucht voor hem en verdwijnt. De rust wordt hersteld; de vorst van Ṭar al-ᶜarḳân laat zijne vrouwen en den gewaanden zoon halen; deze steelt een tooverboek, en komt met de twee vorstinnen aan. Ieder wantrouwt hem, maar met gegevens uit het tooverboek kan hij zich redden. De twee prinsen van Ṭar al-ᶜarḳân gaan met den imposteur Goemanda Soeta zoeken; de imposteur laat hen spoedig in den steek.

Bl. 128. Goemanda Soeta nu was bij Bajoe Sakti in gevangenschap geraakt; de echte Indra Maulana was de ontvoerders gevolgd en had Goemanda Soeta ontdekt, en bevrijd; Bajoe Sakti en diens apenheir had hij bevochten, en hem gedood, waarop deze weer werd die hij vroeger geweest was: Danoe Sakti. Goemanda Soeta steelt de tooverzaken van Indra Maulana, en verlaat hem; Indra Maulana werd geholpen door de dieren, o.a. door de apen Tjoetjak Tjarang en Tjatjing Tjoentji.

Goemanda Soeta vindt zijne zuster Maᶜa'l-djamdjam, maar wordt door eenen vijand in zee geworpen, door eenen visscher opgevangen, en in het woud gesmeten. Daar vindt hem de imposteur; hij overwint zijn wantrouwen, en brengt hem in triumf bij zijnen vader, maar men blijft hem wantrouwen. Hij krijgt opdracht Maᶜa 'l-djamdjam op te sporen, vindt de tooverzaken die Goemanda Soeta verloren had, en komt bij den ziener, wien het gestolen boek toebehoorde; deze voert hem vóór den vorst des lands, Bahroen van Singgasari, en deze laat hem brandmerken. Daar komen echter de twee prinsen van Ṭar al-

ârḳân en bewerken dat hij vrijgelaten wordt; alle drie gaan terug naar Baḥr al-ᶜâlam, waar zijne zaak onderzocht zal worden.

Deel II van no. 183.

(Kleine lacune). Si Pandaj Měmanah Mata doolde rond met Ratna Koemaja (nog niet genoemd) en de twee apen Tjatjing Toentji en Tjatjak Djaran (*sic*), die overal twist verwekken, en de prinses tegen elken aanval beschermen.

Eene rooverbende onder Gěmar Soelahi, die eenen ouden wrok koesterde, valt Ṭar al-ᶜarḳân aan, en verbrandt veel. De twee prinsen (die blijkbaar aldaar teruggekomen zijn) kunnen niet winnen; de gewaande Indra Maulana moet zich in den strijd begeven vol angst. Een vroegere goeroe van hem herkent hem, begrijpt dat hij Indra Maulana niet is, durft niets te zeggen, doch weigert den sěmbah voor hem te maken. Dit doet den reeds bestaanden argwaan nog toenemen. Si Pandaj Měmanah Mata kwam in de nabijheid, en deed des nachts den roovers afbreuk, maar voor eenen vijand aangezien wordt hij door den imposteur gevangen genomen. Hij durft zijnen waren naam niet te noemen, en zegt nu eens Djamdjami, dan eens Silatjoer, dan weer Si Pandaj Měmanah Mata, en ook Si Bodo te heeten; de vorst van Ṭar al-ᶜarḳân twijfelt. Door eenen koemala bevrijdt hij zich, en voegt zich wêer bij zijne vrouw Ratna Koemaja. De roovers zetten den strijd voort. [1])

Deel III van no. 183.

Eindelijk sneuvelt Gěmar Soelahi.

De aap Tjatjing Tjoentji was naar Ṭar al-ᶜarḳân gegaan, en Tjoetjak Djaran was verdwaald en ook daar terechtgekomen; mede aldaar was de vorstin van Baḥr al-ᶜadjâib gearriveerd; de apen worden er gevangen gezet. Allen gaan naar Baḥr al-ᶜâlam om het huwelijk van den gewaanden Maulana Indra met de prinses Maᶜa 'l-djamdjam te vieren. Het huwelijk wordt gesloten, maar zij blijft verlangen naar haren geliefden Si Pandaj Měmanah Mata. Daarna gaan allen naar Ṭar al-ᶜarḳân; allen voelen eene walging van den leelijken bruidegom.

Na een langen zwerftocht waren Si Pandaj (alias Si Bodo) en Ratna Koemaja in het feestvierende Ṭar al-ᶜarḳân aangekomen, hij bevrijdde de apen, en werd door zijne daar thans verblijvende moeder Rinoem Sari (= Roemroem Bahroem) herkend. Ratna Koemaja onttoovert de twee apen, en zij worden weder de eertijds vervloekte zonen van Pandita Roeman, die als leeraar en vermaner telkens optreedt. Zij vertellen haar dat de zoogenaamde Indra Maulana niet de ware is, maar een listige bedrieger. Eindelijk wordt deze gevangen gezet. Ratna Koemaja, die als kind reeds verdwenen was, vindt haren vader, Indra Maulana's

1) Achteraan een vers.

eersten minister; deze echter erkent haar niet, en wordt door haar aangevallen. Hieruit ontstaat een algemeen gevecht, waarin de vorst van Ṭar al-ᶜârkân tegenover zijnen zoon komt te staan; eindelijk herkent hij zijn kind. Ook de eerste minister herkent zijne dochter, op wie de prinses Maᶜa'l-djamdjam lang geleden eene poging tot moord gedaan had.

Nu blijkt dat Si Pandaj Mĕmanah Mata niemand anders dan Indra Maulana Askandar Sjâh, en zijn dubbelganger de schurkachtige Djamdjamî is. Nu heeft eene algemeene opheldering plaats; voorbeeldig zal de imposteur gestraft worden. Maᶜa'l-djamdjam is woedend nu zij bemerkt dat haar geliefde reeds getrouwd is. De vader had in den strijd tegen zijnen zoon zijn oog verwond, en niemand kon het genezen; ten slotte kan alleen Indra Maulana het benoodigde geneesmiddel halen. Maᶜa'l-djamdjam wordt ziek van woede, en gaat naar Baḥr al-ᶜâlam terug. Lang en fel wordt de imposteur gemarteld, totdat hij het leven verliest. Het blijkt dat Maᶜa'l-djamdjam door den kortstondigen omgang met den bedrieger bevrucht is. Het huwelijk met Ratna Koemaja wordt schitterend gevierd. Ṭar al-ᶜarkân bloeit. [1])

Deel IV van no. 183.

Moehammad Soehrab was naar Baḥr al-ᶜâlam teruggegaan. Maᶜa'l-djamdjam was daar ongeneeslijk ziek geworden; Indra Maulana en zijne beide halfbroeders komen daar om haar te genezen, en daarna gaan zij terug. Tâif voelt zijn einde naderen; Goemanda Soela spoedt zich naar Taᶜzîr. Maᶜa'l-djamdjam baart eenen zoon, die Darma Satia Sjams al-nâri genoemd wordt Tâif sterft en Goemanda Soela volgt hem op. Er wordt voorspeld dat de jonggeborene ellende over het land zal brengen; inderdaad woedt weldra een groote brand. Ratna Koemaja baart Darma Satia Ḳamar al-ᶜâlam en Anta Manikam Rawan Galaran. In Baḥr al-ᶜâlam ging de algemeene toestand achteruit; men haat daar het kind. De grootvader brengt het naar Ṭar al-ᶜarkân, waar hij allerlei kinderavonturen beleeft met den tweeling, en hij zich onderscheidt door slechtheid. Teruggebracht naar Baḥr al-ᶜâlam ontsnapt hij naar Ṭar al-ᶜarkân; weder naar huis gezonden wil hij weten wie eigenlijk zijn vader is.

Bl. 202. De gemalin van den vorst van Singgasari sterft; Bahroem wil hertrouwen, maar Goemanda Sakti zal hem in elk geval opvolgen. Darma Satia Sjams al-nâri speelt voortdurend met den jeugdigen tweeling, maar een hunner voorvaderen, als olifant zich voordoende, zegt hun dat hun makker de zoon van een schurk is; allerlei boosaardigs haalt hij uit, en doodt het tweeling zusje buiten medeweten van zijne moeder. Een dief, boos omdat er in de stad niets te stelen valt, wil Darma Satia Sjams al-nâri dooden, ontvoert hem in den slaap,

1) Achteraan een vers en een verhaaltje.

doch krijgt deernis, en verkoopt hem als slaaf. De tweelingbroer mist na zijn ontwaken het zusje, en gaat haar overal zoeken; de dieren beschermen hem en deelen hem mede wie de moordenaar is. Allâh doet haar herleven, en samen zwervende komen zij bij eene eenzame oude vrouw. Hunne ouders laten hen overal zoeken. Ratna Koemaja zoekt hen als man verkleed, haar man wordt ziek van leed, ook Goemanda Sakti gaat zoeken. Ook in Baḥr al-ᶜâlam treurt men over de verdwenenen. Maᶜa 'l-djamdjam verkleedt zich als man en gaat naar Ṭar al-ᶜarḳân.

Een handelaar kocht Darma Satia Sjams al-nâri; diens aanwezigheid op het schip maakt dat er niets verkocht wordt, en het schip vergaat. Meester en slaaf worden gered. [1])

Het slot van deze geschiedenis is niet aangetroffen. Waarschijnlijk zoude de auteur, tevens eigenaar der inlandsche leesbibliotheek, waaruit dit verhaal afkomstig is, zijnen roman zoo lang vervolgd hebben als er vraag naar was bij zijne lezers. Het vervolg en slot heb ik nergens aangetroffen; wellicht bestond er nog geene voortzetting van, toen de boeken der leesinrichting door het Bataviaasch Genootschap werden aangekocht.

CCXVIII.

HIKAJAT BOEDJANGGA MAHARADJA INDRA MAHAROEPA.

Collectie v. d. W. 156, 33 × 20 cM., 241 bl. 19 r.

Op het schutblad is de titel Hikajat Boedjangga Maharadja Indra Maᶜroêf.

Inhoud:

Er waren vier broeders: Sĕri Goempita Halam, Sĕri Radja Makoeta, Sĕri Mĕngindra Radja di Oedara en Sĕri Indra Bangsawan, allen vorsten; de vrouw van den eerste heette Poespa Mĕngindra Sĕri Tertapa, hunne vier zonen: Indra Mĕngindra Bikrama Indra Moeda en Mĕngindra Sĕri Indra; het land heette Pradjoeita Indra. Verder waren er acht pleegzonen, allen met name genoemd. Voor de twee oudsten worden de prinsessen van Mĕrtjoe Tjantaka en Tjinta Noerakas gevraagd. Voor het huwelijk worden vele vorsten genoodigd, en komen mambang-hoofden ongenood; met groote feesten wordt het huwelijk der prinsessen Noer Lila Madoe Ratna en Arika Soeri gevierd. (De beschrijving daarvan is buitengewoon uitvoerig). Indra Moeda en Mĕngindra Sĕri Indra zijn bekoord van de prinsessen Tjandra Lila Noer Lila en Mĕngindra Koesoema Dewi van Saoedjana Indra; ook deze huwelijken komen tot stand; elk der vier zonen krijgt een gebied.

1) Achteraan een vers.

Bl. 62. De vorst Bĕrangka Gilang Dewa van Bĕranta Djitan had vier zonen en twee dochters: Ratna Djintan en Lila Kandam, en de zonen: Lela Indra, Radja Tidar (? تيدر). Indra Sjâh Pĕri en Indra Sangri en een pleegzoon Bahmân Sakti. De vorst wil voor zijne zonen de pas uitgehuwelijkte vier prinsessen hebben; zijn broeder Indra Dewa raadt af een strijd te wagen, en neemt op zich de vier vrouwen te schaken. Hij zendt twee djinns met een ontembaar paard naar Pradjoeita Indra; de twee jongste prinsen bestijgen het, en worden door het paard in de lucht gevoerd; niemand kan hen terugvinden. Zij beiden kwamen terecht op den berg Tjandra Maharoepa, de plaats waar de goden tapa doen; de jongste dwaalt af en de ander ontmoet daar eenen bĕroek die hem het gebruik van het paard leert, en bij hem blijft in zijnen tapa. De jongste was terechtgekomen in de vlakte Bĕlanta Tjahaja; hij leest het gebruik van het paard, dat hem gevolgd was, op diens teugel, maakt het tot zijn gedienstigen geest, wanneer hij het zal oproepen, en gaat zijnen broeder zoeken. Op zijnen tocht redt hij een paard en een slang, die hem volgen; zij komen in de grot van een raksasa-echtpaar; de vrouw geeft hem een tooverring, de man wordt door hem met behulp van het paard overwonnen, en biedt hem zijne diensten aan.

Intusschen waren de beide djinns voor hunne moeite vorstelijk beloond, en had Bĕrangka Gilang Dewa de vrouwen der twee verdwenen prinsen te Pradjoeita Indra laten vragen.

Met paard, slang en raksasa's was Mĕngindra Sĕri Indra aangekomen in Bĕranta Indra, waar Aḥmad Indra Laksana regeerde, wiens dochter Sinar Ratna Boelan heette, en reeds door velen was ten huwelijk gevraagd. Hij neemt den naam Dewa Soeka Mandja Bangsawan aan, en heeft eene ontmoeting met de prinses met hulp van de raksasi die zich als hofjuffer vermomt, en haar de deugden van den prins beschrijft. Zij beminnen elkaar; de wakers ontdekken het, en de vader laat het prinsessepaleis omsingelen; de raksasa doodt zeer velen der belegeraars; het wordt een groot gevecht, en veertig vrijers der prinses trachten haren geliefde te dooden. Hij roept 16 ḥikmat-helden op die voor hem strijden; eindelijk wordt hij herkend als prins van Pradjoeita Indra en beleefd ontvangen; het was een zijner pleegbroeders, die hem zoekende daar beland was, die hem herkende. De vrede wordt gesloten.

Bl. 138. Indra Moeda was helder van geest geworden door zijn tapa en wist alles wat geschied was. Met den bĕroek en een apenleger trekt hij naar Bĕranta Djitan, onder den naam Boedjangga Maharoepa Akas Mĕngindra Sakti (ook Boedjangga Indra Maharoepa). Door de lucht bereikt hij die stad, en wekt onmiddellijk de liefde der prinsessen op, zoodat zij bezwijmen; niemand kan ze genezen, hij neemt die taak op zich, en volbrengt die, waarna hij zich snel

verwijdert, daar men hem wil gevangen zetten; hij wordt omsingeld, doch doodt velen, en neemt de prinsessen op zijn wonderpaard mede in de lucht.

Bl. 159. Intusschen was de afgezant van dat land aangekomen in Pradjoeita Indra om de vrouwen der verdwenen prinsen op te eischen, en smadelijk afgewezen. De veertig teleurgestelde vrijers die uit Bĕranta Indra waren weggegaan boden hun diensten aan Bĕranta Djitan aan, welke stad reeds zeer geteisterd was door de bende van Boedjangga Indra Maharoepa. Een groote strijd ontwikkelt zich nu; de vier prinsen trekken inmiddels tegen Pradjoeita Indra op. Boedjangga Indra Maharoepa laat zich door zijn paard naar Bĕranta Indra voeren, waar zijn broeder vertoefde. Zij herkennen elkaar, en besluiten om naar Pradjoeita Indra te gaan ter hulp en tot ontzet; allen ook Aḥmad Indra Laksana, gaan mede. Reeds waren Indra Mĕngindra en Bikrama Indra ten strijde uitgetogen, maar zij moesten wijken; daarna keerde de kans. De twee jongere broeders maakten zich eerst van Bĕrangka Gilang meester en namen de geheele bevolking gevangen, en gingen daarna naar Pradjoeita Indra, waar de strijd nog woedde. Hunne aankomst brengt groote verbazing teweeg; eindelijk worden zij door hunnen vader herkend. De aanvallers worden geheel verslagen, de veertig sneven, evenzoo de vier prinsen van Bĕranta Djitan en Bahmân Sakti en Bĕrangka Gilang zelf. Daarna heerscht algemeene vreugde in Pradjoeita Indra.

CCXIX.

HIKAJAT INDRA DJAJA PAHLAWAN.

Collectie v. d. W. 152, 32 X 20 cM., 251 bl. 19 r.

Inhoud:

In Samsoe ᶜAlam Baḥr al-ᶜâsjiḳin was vorst Boelia Kĕsna. Hij krijgt in den droom den raad om, ten einde kinderzegen te erlangen, naar den berg Balad Wangka te gaan, daar de bloem بونت دادو te plukken, en daarvan met de vorstin te eten. Hij volgt dien raad, en toen zij de bloem geplukt hadden waren zij in olifanten veranderd; onder de namen Gadjah Pĕndjĕlĕma'an Dadoe en Gadjah Wanta Dadoe blijven zij op den berg. Langlang Boeana deelt hem mede dat de gedaanteverandering dertig jaren zal duren, en de straf is voor zijn vergeten van zijnen vader Kĕsna Indra die uit verdriet daarover gestorven is; hij draagt hem op het te verwachten kind Indra Djaja Lela te noemen, en in den vijver op den berg te werpen als het twee jaren zal zijn. Het kind wordt geboren in menschengedaante, en aan den last wordt voldaan.

Maharadja Kala Darma was een groot djinn-vorst; op last van Lang-

lang Boeana verpleegde hij Indra Djaja Lela, totdat hij volwassen was; toen vertelde hij hem zijne afkomst. deelde hem mede dat Langlang Boeana hem Indra Djaja Pahlawan noemde, en voorspelde hem grootheid; met twee wonderkracht bevattende goeliga's gaat hij naar zijne ouders; hij doorschiet de beide olifanten waarop zij wêer menschen worden. Uit vrees van door hen in hun land gehouden te worden zegt hij hun niet dat hij hun kind is. Een volledige stad toovert hij te voorschijn; daar komen Boelia Kësna's vroegere onderdanen hunne opwachting maken. Kort daarna gaat Indra Djaja Pahlawan dolen, westwaarts. Hij komt aan de vlakte waarin de vervloekte stad Tjita Ḥirâni is veranderd, waar de door de goden gestrafte vorst Maharadja Langlang Samoedra geboeid geweest was; evenzoo was 't zijn vroegeren vijand Maharadja Bajoe Nafiri van Arga Singa vergaan, welke residentie was veranderd in de zee Anta Ḥirâni. De daar vertoevende geesten wilden hem vernietigen, maar met zijne toovermiddelen overwint hij allen, doch blijft als een groote edelsteen onverwrikbaar in den mond van Langlang Samoedra steken.

Bl. 26. Zekere vorst Djohan Djauhari had eene dochter Asmaja Indra, om wier hand 39 vrijers dongen; de vader bepaalde dat degene die de prinses uit haar welbewaakt paleis kon halen haar echtgenoot zoude worden.

De vorst Maharadja Përanggi Kësna [1]) was, door Batara Indra vervloekt, een naga geworden; onder den naam Maharadja Antaboga deed hij strenge ascese. Hij rooft Asmaja Indra en houdt haar bij zich. Indra Djaja Pahlawan had zich uit den mond van Langlang Samoedra kunnen verlossen, en een koemala gevonden waarop twee namen gegrift waren: Indra Asmaja Indra en Tjahaja Noer Lila. Hij trekt verder, doet alle dooden op een oud slagveld herleven; hun vorst Djohan Sjâh Përi herleeft ook; hij was de zoon van Kala Darma en was gevallen toen hij dezen verdedigde, en hij sluit zich bij Indra Djaja voor goed aan.

Bl. 40 Gangga Soera wil zijnen zoon Djohan Sjâh met de dochter van Gangga Maja Lela Tjahaja doen huwen; alles wordt voorbereid, maar een teleurgestelde bajan verandert zich in een garoeda, en ontvoert Lila Tjahaja. Weldra komt Indra Djaja met de zijnen in zijne nabijheid; Indra Djaja doodt hem, waarop hij weder wordt die hij oorspronkelijk was: Maharadja Bajoe [2]). Deze hervat den strijd; bij ongeluk wordt Lila Tjahaja [3]) doodelijk gewond, waarna het gevecht verwoed voortgaat. Indra Djaja doet Lila Tjahaja herleven; de strijd wordt steeds feller, onophoudelijk veranderen de vijanden van gedaante, en Lila Tjahaja kijkt toe. Dit wordt gezien door Langlang Boeana; hij verandert zich

1) Later: Indra Samana.

2) Ook: Bajoe Kësna Lodara; in de eigennamen heerscht groote verwarring.

3) Ook Lila Noer Tjahaja.

in een gouden pauw, ontvoert haar, en stelt haar onder de bewaking van Antaboga. Zoo ontmoet zij Asmaja Indra.

Inmiddels woedt de strijd voort; eindelijk vlucht Maharadja Bajoe. Indra Djaja vindt een pauweveêr waarop Lila Tjahaja haar avontuur geschreven had, en laat haar door vier djinn's zoeken.

Bl. 74. De vader van Asmaja Indra had hare hand toegezegd aan ieder die haar uit de macht van haren roover kon verlossen; de 39 gingen haar zoeken en ontmoetten de zendelingen van Indra Djaja. Bij dezen had zich Djohan Sjâh gevoegd, die weldra naar den Arga Singa ging om Bajoe Kĕsna te zoeken. Indra Djaja volgde hem daarheen. Daar was werkelijk Bajoe Kĕsna Lodara gevlucht bij zijnen vader Bajoe Nafiri, en weldra werd hij door Djohan Sjâh bestookt, doch deze vond daar den dood. Gangga Soera en Gangga Maja komen daar aan; tegen hen richt zich nu de strijd, de eerste sneeft spoedig en kort na hem ook Gangga Maja; zijn zoon Nabat Roĕm Sjâh wil hem wreken, maar vorst Indra Kĕsna neemt 't voor hem op, en wordt gedood. Zoo worden velen door Bajoe Kĕsna nêergelegd, maar telkens herleven de gedooden door de wondermacht van Indra Djaja, die ten slotte zelf in het krijt treedt. Weldra wordt Bajoe Kĕsna overwonnen, waarover zijn vader zich gruwelijk wreekt; hij was echter slechts gewond, niet gedood, en weldra hervat hij zijn moorddadigen strijd tegen Indra Djaja en diens scharen. Eindelijk komt Indra Djaja op sluwe wijze te weten waar zijn wondbare plek is, en doodt hem. Dan verandert hij zich in een vogeltje en vliegt naar den berg van Antaboga, maar hij zich aan de twee prinsessen vertoont; hij ontvoert ze in een tjoemboel, en sticht eene stad. Uit woede vernielt Antaboga den oceaan en al zijn heir, en alles op zijnen weg verwoestende komt hij bij de stad Sahasina van Maharadja Manik Maja, die hij echter onverlet laat. Kort daarna bevalt de vorstin van een apekind; Manik Maja laat moeder en kind in een ijzeren kist sluiten en die in zee werpen. Zij beiden blijven in leven, en na vier jaren noemt zij hem Langka Indra Loka; na twaalf jaren is de kist versleten, en duiken moeder en kind op. Zij belanden op het eiland Langkawi, waar de schatkamer van راجن عبداجبل is, bewaakt door zijne 12 jarige dochter Mahirah Langkawi [1]); daar huwt zij met den opperdjinn Gadasataka, en wordt Indra Loka de gezel van Mahirah.

Bl. 147. Indra Djaja trok verder met de twee prinsessen, en ontmoette de vier djinns die hij had uitgezonden om Lila Tjahaja te zoeken. Weldra komt hij bij Djohan Djauhari, die hem onmiddelijk als schoonzoon verwelkomt; het huwelijk wordt gesloten. Anta Boga ontmoette op zijn zwerttocht de 39 vrijers, die hem dadelijk aanvallen, doch allen gedood worden door zijn gif. Daarna

1) Later: Dewi Ratna Mahirah Langkawi.

zwom Anta Boga naar Langkawi, waar hij Mahirah oplicht; ongemerkt volgt Langka Indra haar op zijnen rug. Zoo komen zij op den tapa-berg aan.

Djohan Sjâh Pĕri zocht intusschen naar Indra Djaja. Deze was op weg naar zijne eigene ouders, met zijne echtgenoote, en ontmoette Djohan Sjâh Pĕri, en met hem trok hij voort tot aan de plaats waar Anta Boga was. Indra Djaja verandert zich in eenen garoeda en ontvoert Mahirah, waarop Anta Boga door duizenden vergiftige slangen velen van de lieden van Indra Djaja en Djohan Sjâh Pĕri laat dooden, tot dat zij alle door Indra Djaja's wonderpijlen gedood worden. Daarop verjaagt Anta Boga hen allen; eindelijk valt Indra Djaja zelf hem aan en doodt hem, waardoor hij wêer Indra Samana wordt, en weder god geworden, Indra Djaja voor immer zijne hulp toezegt. Hij doorschiet Indra Loka met de bedoeling hem eene menschelijke gedaante te doen verkrijgen, wat gelukt. Allen trekken gezamentlijk verder. Indra Djaja en Indra Loka bestijgen den berg Mala Soeganta; daar is de prinses Sĕri Gading, en deze rooft Indra Djaja. Haar vader, Poespa Pandaj, zendt 140 prinsen uit om haar te zoeken.

Indra Djaja was intusschen in zijn vaderland aangekomen en had Boelia Kĕsna en diens gemalin wedergezien, en daar eene hem nog onbekende zuster van 15 jaren Sĕri Mala leeren kennen; de drie vrouwen, die hij in tjoemboel's bij zich heeft, sluiten zich spoedig bij haar aan. Langkawi huwt met Djohan Sjâh Pĕri, en Sĕri Mala (Indra) met Langka Indra Loka.

De 140 zoeken nog steeds onder leiding van Djagasoera en Mambang Sagara; zij komen aan den Balad Wangka, waar zij benden van Djohan Sjâh Pĕri aantreffen en bevechen; deze zelf, Indra Loka en Indra Djaja mengen zich alras in den strijd, waarop de aanvallers zich weldra moeten onderwerpen en vriendschap sluiten. Zij krijgen eenen honenden brief voor Poespa Pandaj mede; dadelijk trekt deze met Djagasoera en Mambang Sagara tegen Indra Djaja op, maar bedenkt zich onderweg en sluit vriendschap met hem en zijnen vader.

Bl. 220. Gadasataka was Mahirah overal gaan zoeken, en beland bij Manik Maja, die na het hooren van zijn verhaal met hem ging zoeken. Ook zij komen aan het verblijf van Indra Djaja, bieden hunne hulde aan en zien den mensch geworden aap weder.

Hierna verandert het verhaal onverwachts en zonder overgang, midden in eenen zin, in een verlengstuk waarin Mambang Sagara de hoofdpersoon is, de bemoejingen van de goden met hem beschreven worden, en de stad Pradjoeita Indra (zie de vorige hikajat) het schouwtooneel der gebeurtenissen is. Verder wordt medegedeeld dat Indra Djaja tapa doet onder den naam Bagawan

Soera Praboe Ingalana, en Dewa Soeria zijne hulp inroept om den tapadoenden Nata Brangta te verdelgen. Deze was reeds bezig het godenverblijf te vernielen, en Soera Praboe Ingalana. . . . . Daarna gaat het eigenlijke verhaal eensklaps voort.

De zaak is dat bl. 228 r. 6 v.o.—bl. 248 r. 5 v.o. *niet* in dit verhaal thuis behooren; blijkbaar heeft de copiist eene fout begaan; zonder op het verband van het verhaal te letten heeft hij uit eene andere hikajat een twintigtal bladzijden overgeschreven, en daarna het oude verhaal onbewust voortgezet door weder uit het eerste origineel voort te copieeren. Bl. 228 r. 6 v.o. en 248. r. 5. v.o. vertoonen éénen doorloopenden volzin, die door het invoegsel gestoord is. [1]) Aan het slot wordt verhaald dat Boelia Kĕsna Indra Djaja tot vorst verheft met den naam Maharadja Indra Dewa Paksi Bantara.

Deze hikajat heeft wel geringe gelijkenis op de Hikajat Indra Djaja of Hikajat Sjâhi Mardân, maar is geenszins eene »andere geschiedenis van Indra Djaja".

CCXX.

HIKAJAT MAHARADJA MOENDING GIRI DAN PANGGOENG KARATON.

Collectie v. d. W. 145. 34 × 20½ cM., 40 bl. 21 r.

Voorin staat: „Maleische vertaling van het Soendasche epos Poeteri Panggoeng Kadatoen. Geschenk van den Heer Kinder, Ass. Resident van Soemedang, Batavia, 8 April 1857."

De volledige titel van het geheel gevocaliseerde handschrift is:

اينله بوكو ڤنتون حكاية دري چريت مهاراجا موندڠ ݢيره دان ڤڠݢوڠ
كراتون يڠتله دڤندهكن درڤد بهاس سوندا كڤدا بهاس ملايو دكارڠ دنݢري مانونجاي
كبوڤاتين سوكڤورا رسدنت ڤريڠن رݢينت سحاڤن يڠتله مڠارڠدي ياءيت يڠبرنما
رادين حسن مصطفى ادان

1) De volzin is: ستله بݢند مندڠر سمبه جوهن ايت مک بݢند ڤون برکات
كڤد لڠك اندرا هي انقكو ڤرݢيله توان داڤتكن ايڽند ايت . . . .
هندق منداڤتكن كن (sic) ايڽند كتاكن ايڽند منتي ستله لڠكا اندرا لوكت مڠقر enz.

De puntjes wijzen de plaats aan waar het vreemde gedeelte ingevoegd is: dat gedeelte begint
مک بكاون سورا ڤون en eindigt مک راج برڠت ڤون برتيته كڤد هلبالڠن
ݢاءيبه دري هداڤن اركين مک بݢند ڤون ماكين سڠت مارهن

De inhoud is aldus:

In Pakoean Padjadjaran heerschte Maharadja Moending Pakoean, gehuwd met Majang Sarasah; hun kind heet Maharadja Moending Giri. Deze wordt naar Tatara Wetan gezonden met Panggoeng Karaton, den zoon van Datoe Moeroekoel, broeder van Soengging Djamantri en Kalanga Samantri; hunne zusters heeten Poetri Boengsoe Sari Kĕmbang, (de vrouw van Moending Giri) Majang Sari Kĕmbang en Atas Palimbarang Girang. Alle dezen gingen mede naar Tatara Wetan. Daar vestigden zij zich te Pondok Sipara Rambon in Sangijang Kĕpoeh Toenggal; daar werd Moending Giri vorst, en Panggoeng Karaton pĕrdana mantri.

Datoe Djongrang van Kota Djoetang had tapa gedaan en daarmede de kracht verkregen om eene vrouw te ontvoeren, waarvan hij gebruik maakte door de vorstin van Sipara Rambon te stelen. Hij brengt haar naar Gĕnggĕlang, waar Gadjah Manggala regeert, en van daar naar Djoetang; als hij haar wil naderen gelast zij hem eerst zeven jaren en zeven maanden tapa te doen, wat hij onmiddetlijk gaat verrichten. Haar echtgenoot bemerkt dat zij in Djoetang is, en draagt den pĕrdana mantri op haar terug te brengen, nadat Soengging Djamantri eerst was uitgezonden, maar door Gadjah Manggala gevangen gezet. Bij dezen vorst komt de pĕrdana mantri in dezelfde gevangenis, waaruit hij zich echter door toovermacht bevrijdt; ten tweeden male listiglijk daarin gesloten verheft hij er zich mede in de lucht, en laat den vorst die er op zat naar beneden vallen. Zij blijven ongedeerd en beginnen een gevecht; Gadjah Manggala roept Lĕmboe Woeloeng ter hulp, doch deze sneeft, waarop hij den pĕrdana mantri tracht te vergiftigen, wat aanvankelijk gelukt; bijgekomen bestrijdt hij Gadjah Manggala, allerlei gedaanten nemen zij aan, eindelijk roept de vorst Datoe Djongrang ter hulp, die hem verbergt. De pĕrdana mantri komt in Djoetang; hij en de ontvoerde vorstin zien elkaar zonder elkander te herkennen. Na de herkenning geeft zij hem de djimat van Datoe Djongrang, en wordt door hem naar Gĕnggĕlang gevoerd, waarheen Djongrang en Gadjah Manggala hen spoedig volgen. De eerste wordt door den pĕrdana mantri gepijnigd, en vraagt vergiffenis en verlof om zijn tapa voort te zetten, wat toegestaan wordt; Gadjah Manggala wordt door hem doodgewreven. Hiervan geeft hij kennis aan Moending Giri, die ijlings naar Gĕnggĕlang vertrekt, en zich daar vestigt.

Bl. 18. Op eenen berg was de stad van Radja Pamĕrat Langit; deze rooft Poetri Bongsoe Sari Kĕmbang, Dadelijk komt de pĕrdana mantri haar opeischen; zonder strijd ontvoert hij haar en Langit Sari de zuster van Pamĕrat Langit, waarop Pamĕrat Langit tegen Gĕnggĕlang optrekt. Gadjah Manggala, die uit den dood was opgewekt, moet hem bestrijden, en kan het niet winnen.

Terwijl Poetri Bongsoe Sari Kĕmbang door den pĕrdana mantri werd vergezeld door de wildernis beviel zij van een mannelijken tweeling; toen zij zich in de rivier ging baden werd zij door een naga verslonden: de pĕrdana mantri liet den tweeling daar en vlood, maar de banteng Lilin viel hem lastig. De tweeling groeide op zwierf door het woud en ontmoette den pĕrdana mantri; met hem gingen zij naar de rivier, doodden den naga, en vonden de moeder die zij deden herleven. Zij noemt hem Radja Poetra Boma Mĕnggala Mantri Arja Manggoerang Pakoean en Radja Poetra Djaja Paningal Mantri Satria Manggoerang Pakoean. Alle vier gaan verder; de banteng wordt gedood. De knapen komen in Gĕnggĕlang en laten hunne hanen vechten; zoo trekken zij de aandacht van den vorst die in hen zijne zonen herkent, en zijne echtgroote met den pĕrdana mantri weêr tot zich neemt.

In Handjoeang is vorst Manggala Djagat; deze laat in Gĕnggĕlang een poesaka stelen; onmiddellijk wil Djaja Paningal het hem ontrukken, en doodt den mantri en twee helden, waarop de stad zich aan hem onderwerpt.

In Tandjoeng Singgoeroe is Rangga Sinoman; deze laat eene der vrouwen van den vorst van Gĕnggĕlang oplichten; Boma Mĕnggala echter verslaat hem en onderwerpt zijn land.

In Tjarioenggang is vorst Rangga Siloman; deze doet hetzelfde; Djaja Pĕningal neemt wraak; het land wordt door hem onderworpen. Daarna gaat Poetri Bongsoe Sari Kĕmbang met alle onderworpen vorsten naar haar vaderland terug, waar ter eere van haar en Moending Giri groote feesten gevierd worden.

AFDEELING II.

MOHAMMEDAANSCHE LEGENDEN.

CCXXI.

ANBIJA 1.

Bat. Gen. 203 A. 34 × 21 cM., 248 bl. 31 r.
Notulen XXIX (1891) bl. 81. XXX (1892) bl. 42.

Gedateerd 1 Radjab 139 *(sic)*.

Als algemeene titel der profetenverhalen is *anbija* gekozen; dit handschrift is *Kitab anbija* getiteld. Het is opgesteld door Aḥmad ibn Moeḥammad ibn Ibrâhîm Sjilâbî.

De stof is aldus verdeeld:

bl. 2 Scheppingsverhalen.
» 12 Iblîs.
» 14 Adam en zijne zonen.
» 18 Idrîs.
» 20 Noëḥ.
» 27 Hoëd.
» 29 Ṣâliḥ.
» 31 Nimroëd.
» 32 Ibrâhîm, Isḥâḳ en Jaᶜḳoeb.
» 50 Loth.
» 57 Joesôef.
» 96 Firᶜaun en Môesâ.
» 104 Sjoeᶜaib.
» 124 Karôen.
» 147 Joesaᶜ.
» 151 Ismawil.
» 155 Ṭâlôet wa Dâ'oëd.
» 170 Soelajmân.

bl. 189 Aroemija en Bachtnaṣar.
» 193 Zakarjâ en Marjam.
» 199 Jaḥjâ.
» 201 ᶜIsâ.
» 221 Jôenas.
» 222 Hârôet ma Mârôet.
» 225 Ajjôeb.

CCXXII.

ANBIJA II.

Collectie v. d. W. 66, 33 × 20½ cM., 455 bl. 19 r.

Op de eerste bladzijde wordt het werk *tafsir* genoemd, op den omslag: كتاب اهل التفسير.

De isnâd wordt in de volgende termen medegedeeld انيله تفسير درفد محمد ابن الحسن دان اي منقر درفد انق اسحاق بن ابراهيم السناوي سام بنوان دان اي منقر درفد محمد انصاري سفانور دان اي منقر درفد ميمونة ابن مهران الهدي دان لسمت دان اي منقر درفد مامون ابن سبي دان سيدي اية اي منقر درفد صالح ابن عبد الرحمان عربي دان سيدي اية منقر درفد محمد نوران كوقي (*sic*) دان اي منقر درفد محمد ابن ثابت قلبي دان اي منقر درفد ابن عباس

Het scheppingsverhaal (van hemel en aarde, duivel en engelen) is zeer uitvoerig; het vult twaalf bladzijden. Daarna volgen: Adam (bl. 12). Idris (bl. 57), Nôeḥ (bl. 67). Hôed (bl. 93). Ṣâliḥ (bl. 100), Ibrâhim (bl. 106), Nimroëd (bl. 110) (ingevlochten in de geschiedenis van den aartsvader), Ismâïl en Jaᶜḳoëb (eerste vermeding bl. 230), de zonen van Jaᶜḳoëb (bl. 259) voornamelijk Joesoëf, Firâun (bl. 443) in wiens geschiedenis het handschrift eindigt, en wel in het verhaal van de zooging van Moesâ, met deze woorden: شهدان مك دسمبوتن اكن موسي للو دريبان مك دليهت موسي جقكوة فرعون يغبرججقكن دغن مانكم ايت دفرماينن جقكوة راج فرعون ايت للو دتاريقن اوله موسي ترساڠة ساكتن درساي فرعون للو كبوتقن مك فرعون فون اكن موسي فد كتيكڽ اية جوك مك هندقله دبونهن مك كات فرعون اكن استرين ستي اسيه والله اعلم بالصواب

Evenals in de Arabische profetenverhalen worden hier telkens nieuwe isnâds vermeld, benevens tweede en derde lezingen van éene legende; aanhalingen uit den ḳoerân komen op bijna elke bladzijde voor.

CCXXIII.

ANBIJA III.

Collectie v. d. W. 67. 21 × 17 cM., 667 bl., 16 r. Gedat. W. 23 Dzoêlķâidah z. j.

De titel van het werk is قِصَصُ الْأَنْبِيَاءِ. Het handschrift begint met de geschiedenis van Môesâ, doch is geenszins eene voortzetting van het vorige manuscript, daar het slot daarvan op bl. 22 van dit HS te lezen staat, terwijl, hoewel de geijkte geschiedenis natuurlijkerwijze dezelfde is, de bewoordingen niet dezelfde zijn. De boven aangehaalde woorden bv. luiden hier: فد كتيك ايت دودقله فرعون ايت اتس كت كرجاءن فد حال الله اي مريدا موسي مك تيبء دتمفرن اكن موكا فرعون دان دتارؤكن جقكتن مك بركات فرعون فد استرين

Alle personen met wie Moêsâ volgens de overlevering in aanraking is gekomen worden in dit geschrift op de gewone wijze vermeld, zijn dood wordt beschreven op bl. 238.

Daarna volgen: Ajjoêb (bl. 239), Joênas (bl. 276), Alijas (bl. 291), Ṭalôet wa Dâ'ôed (bl. 331), Soelajmân (bl. 409), Aroemija (bl. 491), Marjam wa ʿIsâ (bl. 521).

Dan volgt (bl. 570) de geschiedenis der zeven slapers in de grot (vermeld in sôerah XVIII); de geschiedenis der أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ وَالنَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ (bl. 615), de geschiedenis van برصيص (bl. 626), en die der اصحاب الفيل (Sôerah CV), (bl. 647).

De afschrijver is Intjik Moehammad Sjam, van Lingga.

CCXXIV.

ANBIJA IV.

Collectie v. d. W. 68, $33^{1}/_{2} \times 20^{1}/_{2}$ cM., 565 bl. 19 r. ged. W. 23 Dzôelķaidah z. j.

Geheel dezelfde tekst, in bijna overal dezelfde bewoordingen als die van het vorige handschrift.

Het slot van Coll. v. d. W. 66 valt hier op bl. 18; de dood van Môesâ wordt vermeld op bl. 197, Ajjoêb op bl. 197, Jôenas op bl. 230, Alijas op bl. 243, Ṭâlôet wa Dâ'oêd op bl. 277, Soelajmân op bl. 332 (enkele afwijkingen aan het begin dezer geschiedenis), Aroemijah op bl. 418,

Marjam wa ᶜIsâ op bl. 443, de zeven slapers op bl. 487, en de drie laatste afdeelingen op bl. 524, 534 en 549.

Het werk, dat Hikajat Radja Firᶜaun is getiteld, is afgeschreven door Intjik Hoesajn den Boeginees.

CCXXV.

ANBIJA V.

Collectie C. St. 122, 32 × 20 cM., 274 bl. 30 r.

De titel van dit handschrift is Kitab Anbija; volgens eene mededeeling op de laatste bladzijde is het door vier verschillende handen geschreven. De isnâd is: Aḥmad ibn Ḥasan ibn Aḥmad — Abôe Isḥâḳ Ibrâhim al-Nasjapôeri — Majmôenah ibn Mihran — Ma'môen ibn Soebli — Ṣâliḥ ibn ᶜAbdarraḥmân — Moehammad ibn Marwân Kôefi — Moḥammad Thabit Kalbi — Ibn ᶜAbbâs.

Het scheppingsverhaal is, evenals in de andere HSS. vol aanhalingen uit den ḳoerân; voortdurend wordt gezinspeeld op de komst van Moehammad. Adams schepping wordt vermeld op bl. 8, zijn dood op duizendjarigen leeftijd op bl. 24; daarna volgen Idris, Nôeḥ, Hôed, Ṣâliḥ, Ibrâhim, Loth, Joesôef, Firᶜaun, Karoên, Môesâ, Jôenas met wiens geschiedenis het handschrift eindigt.

CCXXVI.

ANBIJA VI.

Collectie Br. 421 H, bl. 183—204, 15 r; het geheele, voornamelijk moslimsche verhalen bevattende HS. telt 236 bl. en meet 22 × 13½ cM.

Dit gedeelte bestaat uit:

a. bl. 183—185 Hikajat Nabi Adam.
b. » 185—186 Hikajat nĕgĕri Bâbil.
c. » 187—188 Hikajat tjahaja Moehammad toeroen toemoeroen, een onnoodig invoegsel.
d. » 188—190 Hikajat Idrîs.
e. » 190—194 Hikajat Ismâᶜîl.
f. » 194—197 Hikajat Idris dan ᶜAzrâ'il, = *d.*
g. » 198—204 Ṣâliḥ, Ibrâhim, Ismâil en Jaᶜḳôeb.

Hierna volgen aanteekeningen van liturgischen aard, hoofdzakelijk in het Javaansch, gebeden en iets over de ritueele wasschingen.

De „Koranische verhalen in het Maleisch" zijn door D. Gerth van Wijk vertaald in het Tijdschr. v. I. T. L. & V. K., deel XXXV en XXXVI.

CCXXVII.

HIKAJAT JOESOEF.

Collectie v. d. W. 110, $33^1/_2 \times 21$ cM. 65 bl. 19 r.

De geschiedenis van Josef wordt hier niet volgens de moslimsche legende, maar geheel naar de bijbelsche voorstelling medegedeeld, zoodat deze redactie gelijkt op eene Arabische vertaling van het betrokken gedeelte van Genesis.

Een gedicht over de voortreffelijkheid van deze legende vult de laatste twee paginas.

De hikajat Joesôef is herhaalde malen gedrukt, zoowel met Arabische als met Latijnsche karakters, ook ten behoeve der inlandsche scholen.

Andere handschriften:

Londen, East India House, 295.

Cambridge, Dd. 5, 37, (Handlist of the Muḥammedan manuscripts in the library op the university of Cambridge, no. 861, bl. 154, en mijn Account, bl. 7 van den overdruk).

CCXXVIII.

HIKAJAT WAṢIJJAT LOEḲMâN AL ḤAKîM.

Collectie v. d. W. 125, 34×21 cM. 10 bl. 21 r.

Aan het begin wordt betoogd dat Loeḳmân én profeet én wali én karamat is geweest. Uit den kitâb ḥikmat al-ḥoekamâ wordt bewezen dat hij alles wist, alle wijsheid bezat en het hoofd was van alle wijzen. Op gezag van de نصح لقمان wordt verhaald hoe hij zijne zonen onderwees in geloof, mystiek en levenswijsheid, en zelf vertelde dat hij oorspronkelijk geiten — en koeienhoeder was geweest, en de wijsheid had verkregen uit drie zaken: 1° waarheid in woorden en daden, 2° zwijgen met nadenken, 3° verwijdering van slechte lieden.

Daarna worden allerlei viertallen opgenoemd, zooals zaken die noodig zijn, gewenscht zijn, andere zaken noodzakelijk of onmogelijk maken, vier kenteekenen van bijzondere personen, vier verleden zaken die niet meer terug keeren, vier soorten van vuur, van bedwelming, enz., elk viertal door het woordt al-ḥikmat in rooden inkt ingeleid. Al deze ḥikmat's zijn van Loeḳmân; de laatste luidt:

Kâla Loeḳmân al ḥakim ampat pĕrkara tanda isi naraka pĕrtama sĕgala radja radja jang mĕngambil ḥaḳ sakalian ra^cjatnja tiada dĕngan sabĕnarnja dan mĕngḥoekoemkĕn dĕngan gagahnja atas sagala ra^cjatnja kadoea radja jang alpakĕn nĕgĕrinja dan ra^cjatnja dan tiada mĕmĕliharakĕn ra^cjatnja dan katiga orang jang bĕrboeat fitnah sana sini pada samanja manoesia dan ka'ampat orang jang tiada ingat akan dirinja dan alpakĕn mautnja ja^cni matinja dan daripada taubatnja dĕmikianlah adanja.

CCXXIX.

HIKAJAT ZAKARJâ I.

Bat. Gen. 201, 18 × 13 cM., 116 bl. 13 r. gedateerd 24 Rabi^c I, 1241.

Voorin staat: Histoire de Zacharie, c. à. d. histoire de J. C.

De achteraan vermelde titel is beter, nl. riwâjat al-masiḥ, want van ^cIsâ is voornamelijk sprake; volgens de traditie wordt verhaald hoe Zakarjâ de geboorte van ^cIsâ afwachtte, hoe ^cIsâ wonderen deed en velen bekeerde, waarna Jaḥjâ's en ^cIsâ's onderhoud met den imâm Mahdî behandeld worden.

Het net geschreven HS. heeft blijkens eene Maleische mededeeling aan het slot toebehoord aan den Gouverneur-Generaal Van der Capellen, en is afkomstig uit de nalatenschap van den abbé Favre.

CCXXX.

HIKAJAT ZAKARJâ II.

Collectie v. d. W. 104, 32 × 20 cM., 82 bl. 19 r; slechts de linkerhelft der bladzijden is beschreven; gedateerd 17 Jan. M. 1845.

Vooraan en op den omslag is de titel Nabi Zakarja, doch aan het slot Hikajat Marjam. Inderdaad is van Zacharias zeer weinig vermeld, veel meer van Marjam, Joesôef en ^cIsâ, en het herhaald vermomd optreden van Iblis. Telkenmale komen zinspelingen op Moehammads komst voor, vooral in de gezegden van ^cIsâ. Het geschrift eindigt met den kruisdood van den jongen man die voor ^cIsâ aangezien werd, en sprekend op hem geleek; deze opvatting is, gelijk bekend is, door de christelijke secte der Doceten gehuldigd.

Van deze geschiedenis, evenals van andere deelen der profetenverhalen, zijn in Singapoera steendrukken verschenen.

CCXXXI.

HIKAJAT ZAKARJâ III.

Collectie v. d. W. 105, 18 × 11 cM., 148 bl. 9 r. gedat. Zat. 20 Ramaḍân 1278.

Voorin en achteraan wordt dit verhaal genoemd: *hikajat nabi Allah* ᶜ*Isâ dikandoengkĕn iboenja Sitti Marjam*. Het slot is eenigszins anders dan dat van het vorige manuscript.

CCXXXII.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH I.

Bat. Gen. 228, $20^1/_2$ × 13 cM., 50 bl. 12 r; gedateerd 1 Radjab 1826.

Dit handschrift, dat heeft toebehoord aan T. Roorda, bevat de bekende geschiedenis van ᶜIsâ die een verdroogden schedel, welke aan een wegens zijn gebrek aan geloof gestraften koning had toebehoord, na een uitvoerig gesprek deed herleven.

Aan den rand der bl. 1—15 zijn aanteekeningen aangebracht over vergelijking met twee andere, A. en B. genoemde manuscripten.

De titel is ook: Radja Djamdjam; zie verder sub IV.

CCXXIII.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH II.

Bat. Gen. 388 G, bl. 117—146, 15 r. (21 × 16 cM.)

Hetzelfde verhaal; het slot ontbreekt, en het HS. eindigt midden in eene beschrijving van eene helsche straf.

CCXXXIV.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH III.

Collectie v. d. W. 106 B, bl. 39—46, 19 r. ($34^1/_2$ × 21 cM.)

De vorst die den naam aan het verhaal geeft wordt hier راج جمجم genoemd; het handschrift vertoont geen jaartal, alleen den dag (Di.) en de maand (Dzôelḳaidah). Zeer korte redactie.

CCXXXV.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH IV.

Collectie v. d. W. 109, 31½ × 20 cM., 15 bl. 17 r.

Dit HS. is geheel gevocaliseerd. De vorst-schedel heet hier Radja Djoendjoengan; de beschrijving der beproevingen in het graf en in de hel (die de eigenlijke stof van het verhaal vormen) en de gesprekken zijn hier uitvoeriger. Terwijl in het vorige HS. ten slotte wordt verhaald dat de vorst nog zestig jaren regeerde, wilde volgens dit HS. deze vorst niet meer koning zijn en leefde nog zestien jaren. In exemplaar I dezer hikajat vindt men een dubbel slot: Allah doet hem wederkeeren in den buik zijner moeder, en na 12 maanden daaruit geboren worden, waarna hij nog 60 jaren leefde; daarop wordt het gewone einde verhaald. In de Arabische verhalen wordt het aantal jaren dat de vorst na zijne opstanding mocht leven op 66 gesteld.

Achteraan staat: ساي يڠ فوڽا تولس مقيدم فاسوروان ردين جكس بشر نڬري بندوڠ

CCXXXVI.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH V.

Collectie v. d. W. 161 B, bl. 78—90, 19 r. (32 × 20 cM.)

Het verhaal heeft hier eene zeer korte redactie; aan het slot wordt vermeld dat de vorst zijn koningschap niet aanvaardde, en als vrome asceet nog twaalf jaren leefde.

CCXXXVII.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH VI.

Collectie C. St. 131 B, bl. 230—249, 17 r. (27 × 21 cM.), gedat 6 Juni 1863.

Het slot komt in aantal levensjaren van den vorst en beschrijving van zijn vromen wandel met V overeen.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1731, 1739, 2009, 3183, 3213(2), 3306(2) 3310, 3311, 3323 (Catal. bl. 181—185).

Londen, Royal Asiatic Society, 72.

Londen, East-India House, 93 *b*. 3°.

CCXXXVIII.

HIKAJAT MAHARADJA ᶜALI I.

Collectie v. d. W. 106 A, bl. 1—38, 19 r. ($34^1/_2 \times 21$ cM.); ged. 28 Dzoêlḳaidah, 1272.

Het begin is gebrekkig: اداله سُورغ ٢ راج ديدالم بدكر نمان مكٔ ترلالوله بسر كراجان ثكند ايت نمان مهراج علي

Deze vorst had drie zonen: Bahroem Sjâh, Ṭâhir Sjâh en Indra Sjâh, van wie de oudste een plaag voor het land is; eindelijk wordt de vorst door zijne onderdanen gedwongen het land te verlaten Op zijn zwerftocht wordt hij van alles beroofd, en raakt de oudste zoon verloren; hij bereikt de stad بيستان waar hij met zijn gezin van aalmoezen leeft. De vorst, Sardâl, laat zijne vrouw wegvoeren. Met zijne twee kinderen gaat hij zwerven, en bij het overzwemmen van eene rivier wordt hij door een kaaiman verslonden; de twee kinderen neemt de veerman tot zich. De vrouw van ᶜAlî, Ḥajnan geheeten, wordt door Sardâl begeerd, doch met dit verhaal tracht zij hem tot kalmte te brengen: „een zoon van Noesjirwân „droomt van eene vrouw, gaat haar zoeken en vindt haar in de dochter van een bilâl „die hem zijn kind gaarne afstaat. Op zijn tocht naar zijn land wordt hij door „roovers van zijne vrouw beroofd; hij klaagt hen aan bij nabi Da'oêd, wordt „door valsche getuigen tegengesproken, en moet op last van Da'oêd gespietst „worden. Doch nabi Soelajmân mag op zijn verzoek een oogenblik koning zijn; „hij hoort de omgekochte getuigen afzonderlijk en ontdekt de waarheid. Nu „mag hij, zeventien jaren oud, voor goed koning zijn, en laat het echtpaar naar het land van den man geleiden."

Toch wilde Sardâl haar aangrijpen, maar op haar gebed verlamde hij. De schedel van ᶜAli nu dreef ergens aan, en nabi ᶜIsâ vindt dien; hij smeekt den nabi hem te doen herleven, alzoo geschiedt, en met den profeet gaat hij naar zijn land dat hij niet herkent. Daar heerschte groote verwarring; ᶜIsâ wordt aangezocht orde te stichten, en wijst ᶜAlî als koning aan, zonder dat iemand hem herkende.

Zijne goedheid en geneeskunst worden ruchtbaar. Dat gerucht noopt zijne twee zonen den veerman te verlaten en zich tot hem te begeven: zij worden pages in zijnen dienst. Ook Sardâl gaat tot hem, om genezing van zijne verlamming, en neemt de vrouw van ᶜAlî mede. ᶜAlî laat Sardâl bij zich in het paleis vertoeven en het schip met de vrouw door de beide pages bewaken; 's nachts vertelt de oudste aan den jongere hunne levensgeschiedenis, en de vrouw, hare kinderen daardoor herkennende, omhelst hen. Dit wordt gezien en mede-

gedeeld aan ᶜAli die hen in de gevangenis werpt. De cipier is hun broeder Bahroem, die na vele omzwervingen, door niemand herkend daar woonde; aan hem verhalen zij hun leven, zij herkennen elkander, en deelen alles onmiddelijk aan den vorst mede. Deze ontbiedt de vrouw, verneemt alles, en herkent de zijnen. Eerst toen herkende hij zijn land, en zijn volk henkende hem. Sardâl is zeer beschaamd, doch mag rijkelijk begiftigd henengaan naar zijn land.

Dit verhaal is eene fantastische uitbreiding van de koning-schedellegende; met behulp van eene episode uit een romantisch verhaal en een gefingeerde omlijsting is de beperkte legendaire stof tot een nieuw geheel bewerkt. Indien niet het geheel eene vergroote en verbasterde djoemdjoemahvertelling was, zoude dit verhaal feitelijk tot de groote rubiek „verhalen en vertellingen" gerekend moeten worden.

CCXXXIX.

HIKAJAT MAHARADJA ᶜALI II.

Collectie v. d. W. 107. 33 × 21 cM., 28 bl. 17 r; gedat. 10 RabiᶜII, bëeindigd 16 RabiᶜII. 1277.

Het in dit handschrift vervatte verhaal is hetzelfde als het voorgaande, maar de tekst is geheel anders, van het begin tot het slot zijn de bewoordingen geheel verschillend, en de volgorde benevens de lengte der episodes geheel afwijkend van die in I. De vorst heet hier ᶜAli Padisjah (بدشاه), zijn land wordt niet genoemd; vóór zijne komst in het land van Sardâl komt en woont hij in eene moskee bij een bilâl; van de verdwijning van Bahroem wordt niet gewaagd, het verhaal van Ḥajnan (wier naam niet voorkomt) ontbreekt, ᶜAli wordt weder vorst over zijn land onder den naam Djohan Sjâh, van den cipier Bahrôem is geen sprake; het slot is gansch anders.

De taal is zeer onzuiver en vermengd met Bataviasche elementen. De titel is Hikajat ᶜAli Pâdisjâh; het verhaal is volgens den aanhef geadapteerd; *dipatoetkĕn . . . . . akan djadi pĕnghiboer hati jang doekatjita.*

CCXL.

HIKAJAT MAHARADJA ᶜALI III.

Collectie v. d. W. 108, 33 × 20½ cM., 91 bl. 19 r. gedat. RabiᶜII. z. j.

Zeer uitgebreide redactie; de titel is *Hikajat Soeltan Sjâm jang bĕrnama radja ᶜAli Pâdisjâh*. Zijn land wordt Sijam genoemd, waarmede Sjâm, d.i. Syrië bedoeld wordt; de namen der zonen worden niet vermeld, evenmin het verdwijnen van den oudste; het verbaal van Ḥajnan, wier naam hier niet voorkomt, heeft een ander begin; Noesjirwân wordt niet genoemd; zij doet nog een verhaal: „Moêsâ „bracht op den berg Sinai de wenschen van een arm echtpaar aan God over, en God „stond den echtelieden toe drie wenschen uit te spreken. De vrouw wordt op „haren wensch eene vorstin, waar weldra wordt zij door eenen koning geroofd; „haar man spreekt nu den wensch uit dat zijne vrouw in een zeug verandere, „waarop die vorst haar wegjaagt en zij weder mensch wordt".

De inwoners van Sjâm, waar wanorde heerscht, schrijven een brief aan ᶜIsâ en vragen daarin een nieuwen heer; op bl. 63 wordt verhaald dat de oudste zoon cipier wordt, eerst daarna is sprake van de twee anderen; Sardâl heet hier Zoebajr; de twee jongere zonen worden niet gevangen gezet, maar de oudste hoort hun verhaal in het paleis; de andere vorst wordt met hoon weggezonden.

CCXLI.

HIKAJAT MAHARADJA ᶜALî IV.

Bat. Gen. 198 A, bl. 1—33, 16 r. (21 × 16 cM.)

Vrij korte redactie welke zeer veel gelijkt op die van 1, maar de eigennamen verschillen niet onbelangrijk, bv. het rijk van den vorst heet hier براكر سرياني, de drie zonen: Bahâdoer Sjâh, Ṭamram Sjâh en Bahrâm Sjâh.

CCXLII.

HIKAJAT NOêR MOEHAMMAD I.

Bat. Gen. 96, 20 × 14 cM., 18 bl. 15 r.
Notulen 1877, 16 October IV *b*.

Geschiedenis van het mystieke licht van den profeet waaruit alles is voortgekomen, dat was vóór alle andere dingen, en van de gesprekken van die *Noêr* met de elementen. In een gesprek met het water wordt een verhaal van Moehammad en Fatimah en zijne lessen over de plichten der vrouw ingevlochten dat overgaat in de bekende onderrichting van Fatimah door den profeet.

Het handschrift heeft 2 bl. meer dan v. d. W. 75, (zie V) nl. een *bâb* over den djalan jang tĕrlĕbih oetama dari pada sakalian djalan hidoep, en een *bâb* over de beteekenis van بئر المهجر.

CCXLIII.

HIKAJAT NOëR MOEHAMMAD II.

Bat. Gen. 378 C, bl. 15—24, 15 r. (22 × 16 cM.)
Notulen, 1904 November IV en December IV.

Dezelfde verhandeling, in zeer verkorten vorm.

CCXLIV.

HIKAJAT NOëR MOEHAMMAD III.

Bat. Gen. 388 F, bl. 98—114, 15 r. (21 × 16 cM.)
Hetzelfde werk.

CCXLV.

HIKAJAT NOëR MOEHAMMAD IV.

Bat. Gen. 406 B, bl. 12—20, 10 r. ($9^1/_2 \times 8^1/_2$ cM).
Notulen 1904 November, l. c.

Abrupt gedeelte der noër-geschiedenis welke in dit manuscript *hikajat kadjadian noër Moehammad* genoemd wordt.

CCXLVI.

HIKAJAT NOëR MOEHAMMAD V.

Collectie v. d. W. 75, $33^1/_2 \times 21$ cM., 12 bl. 17 r.

Dit HS. is vrijwel hetzelfde als Bat. Gen. 96, (I) behoudens de toevoeging in laatstgenoemd manuscript.

CCXLVII.

HIKAJAT NOëR MOEHAMMAD VI.

Collectie v. d. W. 76 A, bl. 1—111, 19 r. (32 × 20 cM.,) gedat. Zat. 10 Rabiᶜ II, 1253.

Voorin wordt het geschrift genoemd *katoeroenan Nabi Moehammad*. In den aanhef wordt het een *ta'rich moechtaṣar* geheeten, vertaald uit het Perzische werk روضة الاحبابي (achteraan روضة الاحباب genoemd) welk boek eene vertaling is van het Arabische werk *ᶜOemdat al-ansib*, welken titel de vertaler ook

aan zijn Maleisch werk wenscht te geven. De vertaling is beeindigd op W 8 Radjab 1079, en was ondernomen op last van Soeltan Tādj al-ᶜālam Ṣafijjat ad-dīn Sjāh. Als afschrijver wordt genoemd Aḥmad Sjams ad-dīn de Bandjarees.

Dit werk bevat de echte noër-geschiedenis, van de schepping des heelals tot de afstammelingen van ᶜAlī, gelijk die dikwerf wordt aangetroffen als inleiding tot de Hikajat Moehammad (ibn al) Hanafijjah. De bedoeling van het werk wordt als volgt aangegeven: ماک اينله سوت تاريخ يڠ مختصر فد حل
كاءدانن كام ففدهكن درفد بهاسا فارسي فد مڽتاكن سكال فرتورن تورن تموران
نسهب نبي كيت صلي الله عليه وسلم دان فد مڽتاكن برفندء۲ چهيان يڠ
امت ايلؤ درفد صلب يڠ باءيك كفد سكال رحيو يڠ سوچ دان فد مڽتاكن
سكال كيتاءنن يڠ توران تمورن درفد نيڠن يڠ امت تڠكي مرتبتن دان فد سكال
ايبون يڠ سوچ

Er wordt verhaald hoe de noër geschapen werd, en kwam op Adam, na hem op Sjith, dan op Chanoêḥ, genaamd Idris, op Matoësalaḥ, en zoo van geslacht op geslacht, op Noêḥ, Ibrâhim, Ismâᶜîl, Moêsâ, de richteren, eindelijk op ᶜAbdal-moeṭṭalib, ᶜAbballâh en den profeet. Uitvoerig worden allerlei legenden en tradities verhaald. Daarna wordt gesproken van Fâtimah, ᶜAlî, Ḥasan-Ḥoesajn, doch bij den dood van ᶜAlî eindigt het eigenlijke geschiedverhaal, dat blijkens de laatste bladzijde, eene bloemlezing is uit het oorspronkelijke werk. Feitelijk bevat dit handschrift eene geschiedenis van den profeet en der vier chaliéfen in verband gebracht met de noër, welks voorgeschiedenis uitvoerig wordt behandeld.

CCXLVIII.

HIKAJAT NOëR MOEHAMMAD VII.

Collectie C. St. 119, 24 × 19 cM., 177 bl. 13 r.

Uitgebreide, verbasterde, althans met heterogene bestanddeelen vermengde, niet oorspronkelijke geschiedenis van de mystieke noër. Op bl. 8 vindt men eene afbeelding der *sjadjrat al- jaḳin* met de vier takken: îmân, tauḥid, maᶜrifah en islâm. De inhoud bestaat uit: voorgeschiedenis van de noër, aanwijzingen omtrent de bijzonderheden van hen die eenig deel van de noër te zien krijgen, het verband tusschen de ṣalât en den naam Moehammad (bl. 14), dan Adam (bl. 18), Môesâ en de volgende incarnaties (op bl. 25 vindt men de afmetingen der zon en hare deelen), de scheppingstijden der engelen, Soelajmân, ᶜAisjah en Moehammad, vol kleine toepasselijke verhalen, voornamelijk over de bevindingen in het graf, over de teekenen van den dag der opstanding (bl. 103) en alle

bijzonderheden daarover, de opstanding van bijzondere personen, den hemel en de hel.

Dit HS. bestaat dus uit de noër-geschiedenis én een relaas der eschatologie.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1758(1). Catal, bl. 202

benevens die handschriften der Hikajat Moehammad Ḥanafijjah waarin de noër-geschiedenis als inleiding voorkomt; zie bij de handschriften van laatstgenoemd verhaal.

CCXLIX.

HIKAJAT NABI I.

Bat. Gen. 205, 20½ × 17 cM., 17 bl. 16 r.
Notulen XXX (1892), bl. 42.

Levensschets van den profeet tot aan de geschiedenis van Gabriël en de twee zonen van ʿAlī, welke ook in de Hikajat Moehammad Ḥanafijjah voorkomt.

Een abrupt en onbeduidend geschriftje.

CCL.

HIKAJAT NABI II.

Collectie v. d. W. 102, 33 × 20½ cM., 296 bl. 19 r.

Verhalen van verschillende profeten, voornamelijk van Moehammad. Voorzoover dit HS één werk vertegenwoordigt is het eene geschiedenis der Openbaring, welke culmineert in den laatsten der profeten, naar wien het *Hikajat Châtim an- Nabi (sic)* en *Hikajat kadjadian baginda rasoel Allâh* genoemd wordt. Na de doxologie is de inleiding aldus: ادفون كمدين درفد ايت قال الشيخ اسلام امام الئمة قاضي عاد الدين اصتاد السلام تله بركات شيخ يڠ مها مليا يائيت فتبولو سكل امام قاضي امام الدين نام كورو سكل اسلام هذه الحكاية خاتم النبي محمد صلي الله عليه وسلم بهو انيله حكاية كجاديين بكند رسول الله صلي الله عليه وسلم

- Daarna wordt in kreupel Arabisch, gevolgd door gebrekkige vertaling, uitgeweid over de waarde der profetie en den voorrang onder de profeten, over hunne kenteekenen, zooals de *noër*, en de inwendige onderscheidingsteekenen, en over het onderscheid tusschen nabi en wali. Op bl. 9 begint de geschiedenis van den droom van نصر of بمت نصر, d.i. بختنصر (Nebucadnezar) en de uitlegging daarvan door Daniël, gevolgd door een gelijk verhaal van een vorst

van Jaman. Daarna wordt de natuur en samenstelling van de noër behandeld in verband met de elementen en de geheele schepping, wat overgaat in de traditioneele noërgeschiedenis-cosmogonie, met de vermelding der geheele linie van Adam tot ᶜAbdalmanâf — ᶜAbdalmoeṭṭalib — Hâsjim — ᶜAbdallâh *(sic!)*. Vele voorteekenen van Moehammads komst (ervaringen van ᶜAbdalmoeṭṭalib, het verkleuren van het met bloed bevlekte kleed van nabi Jaḥjâ e.a.) worden vermeld, waarna, op bl. 28, het verhaal der Syrische Fatimah begint, gelijk ook in het Javaansch bestaat, hetwelk spoedig overgaat in de geschiedenis van Moehammad, ingeleid met de woorden فصل يڤكدو فد ميڠاكن سكل كيتاڽ بكند رسول الله صلي الله عليه وسلم يڤدظاهركن تتكل جادي لالو كفد كتورونن وحي مسله كنڤله انم راتوس دوا فوله تاهون لمان نبي الله عيسي ايت داڠكتكن الله سبحانه وتعالي كلڠت مك جاديله بكند رسول الله صلي الله عليه وسلم دمكيڤله چتران

Uitvoerig worden de wonderen die zijne geboorte vergezelden verhaald evenals zijne eerste jeugd, zijn verblijf bij Ḥalîmah, zijne reis naar Syrië, zijn huwelijk met Chadîdjah, zijne hemelvaart (met de te verwachten uitvoerigheid, bl. 110—188). Op bl. 200 begint, als afzonderlijk hoofdstuk, het verhaal van het in twee deelen splijten der maan door Moehammad; evenzoo op bl. 214 dat van den kameel en het hert die hun beklag deden bij den profeet. Daarop volgt, op bl. 224, een verhaal van nabi ᶜIsâ die lieden naar de حواري zond om hen tot den islâm te bekeeren; dan op bl. 229 eene vertelling van den onderlingen twist der engelen in den tijd der Banôe Isrâ'il. Het anbija-verhaal wordt weder opgevat op bl. 235, met de geschiedenis van Ajjôeb en zijne beproevingen, doch onmiddelijk daarna (bl. 253) volgt de geschiedenis der joden van Chajbar, met name van نمود ابن السلام, welke als afzonderlijke legende vaak voorkomt, onder den naam Hikajat Sariboe Masâ'il; de hier gestelde vragen zijn minder in aantal dan in de Sariboe Masâ'il terwijl hun getal als 1400 opgegeven wordt.

De levens van den profeet komen veel voor; in de Europeesche verzamelingen echter weinig, nl. te

Leiden, cod. 3289, Catal. bl. 202.

CCLI.

HIKAJAT NABI BÈRTJOEKOER I.

Bat. Gen. 60, 15 × 10 cM., 56 bl. 9 r.

Het verhaal over het scheren van den profeet, dat in 1853 te Batavia, en te Singapoera herhaaldelijk is uitgegeven.

Na bl. 1 eene lacune, het einde valt op bl. 45, op bl. 55 is weder de

aanvang, waarop de inhoud van bl. 47 moet volgen; het werkelijke besluit is bl. 53 welke ondersteboven staat. De bl. 50—54 zijn gevocaliseerd.

CCLII.

HIKAJAT NABI BĔRTJOEKOER II.

Bat. Gen. 256 B, bl. 170—183, 11 r. (21½ × 16½ cM.), ged. 10 Febr. 1893.

Uit eene inlandsche leesinrichting herkomstig exemplaar dezer welbekende, na den slag tegen Radja Lahad spelende, geschiedenis.

CCLIII.

HIKAJAT NABI BĔRTJOEKOER III.

Bat. Gen. 365 C, bl. 38—43, 13 r. (21 × 17 cM.)

Het derde gedeelte van een bundel van vier Moslimsche verhalen.

CCLIV.

HIKAJAT NABI BĔRTJOEKOER IV.

Bat. Gen. 388 E, bl. 82—96, 15 r. (21 × 16 cM.), gedat 1872.

Vijfde gedeelte van een uit zeven afdeelingen bestaand HS.

CCLV.

HIKAJAT NABI BĔRTJOEKOER V.

Bat. Gen. 405, 124 × 11½ cM.
Notulen, 1904, Nov. I. c.

Gebrekkig schrift; het papier is aan weêrskanten beschreven.

CCLVI.

HIKAJAT NABI BĔRTJOEKOER VI.

Bat. Gen. 406, bl. 1—12, 7 r. en C. bl. 20—34, 8 r. (9½ × 8½ cM.)

CCLVII.

HIKAJAT NABI BĔRTJOEKOER VII.

Collectie Br. 192, 11 × 8 cM., 30 bl. 7—10 r; gedat. 1303.

Dit handschrift is geheel gevocaliseerd.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1720 (2), 1953 (5), en 3345 (2) Catal. bl. 186—187.
Londen, Royal Asiatic Society, no. 62, VI.
's Gravenhage, no. 569, 1° ged.

CCLVIII.

HIKAJAT NABI MĔNGADJAR ᶜALÎ I.

Collectie Br. 421 C, bl. 40—50. 15 r. (22 × 13½ cM.)

Verhaal van eene onderrichting van ᶜAli door den profeet in de sjariᶜah, de ṭariḳah, de ḥaḳiḳah en de maᶜrifah. Een eigenlijke titel ontbreekt; het begin is:
اين چرتر تتكال رسول الله صلي الله عليه وسلم محمد سيد رسول الله كفد بڠند علي

CCLIX.

HIKAJAT NABI MĔNGADJAR ᶜALI II.

Bat. Gen. 42 C bl. 41—53, 14 r. (21 × 17 cM.)
Notulen VI; 40 (28 April 1868, IV), 6°.

Een dergelijk verhaal.

CCLX.

HIKAJAT NABI MĔNGADJAR ANAKNJA FATIMAH I.

Bat. Gen. 52 B, bl. 60—77, 15 r. (19 × 15 cM.)
Notulen VII, bl. CIII (1869. 3 Aug. IV, *b*.)

Lessen van den profeet aan Fatimah over de plichten der vrouw.

CCLXI.

HIKAJAT NABI MĔNGADJAR ANAKNJA FATIMAH II.

Bat. Gen. 388 C. bl., 58—69, 15 r., (21 × 16 cM.), gedat. 1872.

De titel is hier Hikajat bibi Fatimah.

CCLXII.

HIKAJAT NABI MĔNGADJAR ANAKNJA FATIMAH III.

Collectie v. d. W. 94, 8 bl. 14 r. (16 × 10 cM.) gedat. 1274.

Eene veel kortere redactie; slechts 5½ bl. zijn beschreven.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1744(2), 1768, 1953(3) en 2199(5) 3°; Catal, bl. 188—189.
Londen, Royal Asiatic Society, 62 V.

CCLXIII.

HIKAJAT NABI MIᶜRâDJ I.

Bat. Gen. 123, 88 bl. 13 r. 18½ × 15½ cM.
Notulen 1880, 3 Febr. II *c*.

Verhaal van den wonderbaarlijken tocht des profeets naar Jeruzalem, den hemel en de hel. Het laatste gedeelte is geschonden; het geschrift eindigt abrupt in eene vermaning van den profeet aan zijne gemeente.

CCLXIV.

HIKAJAT NABI MIᶜRâDJ II.

Bat. Gen. 186, 20½ × 16½ cM., 146 bl. 1—69: 12 r., bl. 70—136: 17—18 r. bl., 137—146: 14—15 r.

Van deze hemelvaartgeschiedenis ontbreekt het slot; na bl. 1 is eene lacune. Vele bladzijden zijn gescheurd en overplakt. De jood die Moehammads verhaal niet gelooven wilde heet hier Ḥadâd. Eene inhoudsopgave van deze legende vindt men bij: De Hollander, Handleiding (5e dr.) bl. 334 en Juynboll, Catal. bl., 203—205, waar naar andere plaatsen verwezen wordt.

CCLXV.

HIKAJAT NABI MIᶜRâDJ III.

Bat. Gen. 199, 21 × 15½ cM., 146 bl. 13 r., gedat. 8 Djoem. II 1218.

Dit nette handschrift is aangekocht uit de nalatenschap van den abbé Favre; voorin staat: Histoire de l'ascension de Mohammed. De volgorde der gebeurtenissen is als in cod. Leid. 1713; zie Catal, bl. 203. De ongeloovige jood heet hier Ḥaddâd.

CCLXVI.

HIKAJAT NABI MI^cRâDJ IV.

Bat. Gen. 358, 22 × 18 cM., 180 bl. 13 r.

De gewone, uitvoerige redactie. De eerste bladzijde is nieuw, doch de rest schijnt vrij oud.

CCLXVII.

HIKAJAT NABI MI[c]RâDJ V.

Bat. Gen. 364, 33 × 20½ cM., 60 bl. 26 r., gedat, 5 Maart 1865 en 1271.

Goed exemplaar; achterin zijn eenige gebeden geschreven.

CCLXVIII.

HIKAJAT NABI MI[c]RâDJ VI.

Bat. Gen. 389 A, bl. 1—105, 11 r. (20 × 16 cM.)

Het traditioneele verhaal, uitvoerig geredigeerd.

CCLXIX.

HIKAJAT NABI MI[c]RâDJ VII.

Collectie v. d. W. 78, 33 × 20 cM., 58 bl. 19 r.

Dit geschrift heeft eene eenigszins uitvoerige inleiding, waarin het getiteld wordt: رسالة لطيفة في بيان السري والمعراج. Vóór het eigenlijke hemelvaart-verhaal staat de geschiedenis van de wassching van het hart des profeets; van den jood Ḥaddâd wordt geen gewag gemaakt.

CCLXX.

HIKAJAT NABI MI[c]RâDJ VIII.

Collectie Br. 207. 26 × 19 cM., 70 bl. 13 r; gedat. 5 Sja[c]bân 1178.

Vuil en gescheurd exemplaar der hemelreisgeschiedenis.

Andere handschriften:
Leiden: cod. 1713, 3305 en 3306(1) Catal, bl. 203—205.

Londen. East-India House, no. 68 *d.*
's Gravenhage, no. 605.

CCLXXI.

HIKAJAT BOELAN BĔRBĔLAH I.

Bat. Gen. 365 B, bl. 15—37, 13 r. (21 × 17 cM.)

Verhaal van het wonder der spouwing van de maan door den profeet, die de twee deelen door zijne mouwen deed gaan. Eerst worden vermeld: gesprekken van Abôe Djahil *(sic)* met eenige geloovigen, dan het optreden van Ḥabîb ibn Mâlik, en een gesprek van den profeet. hier Amîn Allah genoemd, met Gabriël. Ḥabîb ibn Mâlik had gehoord van de wonderen der oude profeten, en verlangde van Moehammad dat ook hij een wonder zoude verrichten. De profeet bad vurig, deed de maan splijten en de helften door zijne mouwen gaan, waarop Ḥabîb zich bekeerde; zijne dochter die geen handen en voeten had, wordt daarop door den profeet genezen.

CCLXXII.

HIKAJAT BOELAN BĔRBĔLAH II.

Collectie v. d. W. 95, 33 × 21 cM., 26 bl. 16 r. gedat. 18 Rabîᶜ II 1278.

Het beloop van het verhaal is hetzelfde als in het vorige handschrift, doch aan het slot wordt van de naamsverandering van den vreemdeling geen melding gemaakt; van zijne dochter wordt vermeld dat zij was *tiada bĕroepa dan tiada bĕrkapala dan tiada bĕrkaki tangan.*

CCLXXIII.

HIKAJAT BOELAN BĔRBĔLAH III.

Collectie v. d. W. 96, 21 × 17 cM., 104 bl. 11 r.

Het begin is eenigszins anders. In schrijfwijzen en namen is dit handschrift meer verwant aan no. I; bv. in den naam van den vreemdeling Ḥabîb ibn Mâlik e.a., maar van de beide voorgaande HSS. verschilt dit door nieuwe toevoegselen, met name dat waarin het optreden van den romeinschen afgezant Amîr Maḥmoêd en de wonderen die Moehammad voor hem verrichtte verhaald worden; na het wonder en de genezing door den profeet gedaan, blijft Ḥabîb

hem vijandig en bestrijdt hem en Maḥmoëd die 's profeets zijde gekozen had; de afloop van den langdurigen strijd, waarmede de poging tot verovering van Mekka door den profeet in verband gebracht wordt, wordt niet vermeld.

Feitelijk bevat dus dit HS. eene fantastische en niet voleindigde uitbreiding van de maanspouwinglegende.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1691 (2), 1953 (1) 3°, 2199 (5) 1°, 3113 (1) 1°, Catal, bl. 180—182.

Londen, Royal Asiatic Society, 47 III.

(Uitgegeven door E. Netscher, Verh. Bat. Gen. XXVI. bl. 22 sqq., vertaald door H. Raat, Tijdschr. I. T. L. & V. VII. bl. 78—92.)

Deze legende komt ook voor in v. d. W. 102, bl. 200—214.

CCLXXIV.

HIKAJAT IBLiS DAN NABi I.

Collectie v. d. W. 93, 18½ × 11 cM., 36 bl. 11 r; gedat. 6 Dzöel-ka°idah z. j.

Verhaal van een gesprek van Iblis met den profeet, gelijk in Perzië, Britsch-Indië en dezen archipel vele opgeteekend zijn. Het citaat bij Juynboll, bl. 186 luidt hier: نسچاي اكو ڤوتسكن سڬل اورڠ دان كبنچركن توبهم كجديكن هابو مك سبد رسول الله سراي ترسنيم منتر كات ابليس ايت

Bijzonderheden welke der vermelding waard zijn vertoont dit manuscript niet.

CCLXXV.

HIKAJAT IBLiS DAN NABi II.

Collectie Br. 421 B, bl. 26—40, 15 r. (22 × 13½ cM.)

Hetzelfde werk.

Andere handschriften:

Leiden: cod. 1917 (2), catal. bl. 185.

CCLXXVI.

HIKAJAT NABI DAN ORANG MISKIN.

Bat. Gen. 42 H, bl. 113—121, 14 r. (21 × 17 cM.)
Notulen VI: 40 (28 Apr. 1868, IV. 6°.)

Fatimah gaf eens eenen arme een kostbaar kleed, ʿOemar ontnam hem dat en bracht het bij den profeet; bij dezen beklaagde zich de arme man, de profeet kocht het kleed van hem, en liet het bij Fatimah terugbezorgen.

Met de *hikajat tatkala rasoel Allah mëmbëri sadaḳah kapada saorang darwisj*, cod. Leid. 2199(5) 2° en 3213(1), 2° heeft dit verhaal geén verwantschap.

CCLXXVII.

HIKAJAT NABI WAFäT I.

Bat. Gen. 42 G, bl. 93—113, 14 r. (21 × 17 cM.)
Notulen VI: 40 (28—April 1868, IV, 6°).

Verhaal van den dood des profeets naar de traditioneele voorstelling.

CCLXXVIII.

HIKAJAT NABI WAFäT II.

Bat. Gen. 365 D, bl. 43—49, 13 r. (21 × 17 cM.)

Verhaal van het zalig afsterven des profeets, een der vele navolgingen der Perzische wafāt-nâmeh's. Het handschrift eindigt abrupt, nog in het begin der stervensscène.

Het geheele handschrift 365 heeft eene vreemde en onduidelijke spelling, en maakt den indruk van vrij oud te zijn.

CCLXXIX.

HIKAJAT NABI WAFäT III.

Bat. Gen. 389 B, bl. 108—144, 11 r. (20 × 16 cM.)

De titel van het geschrift is hier: *Hikajat tatkala nabi poelang karaḥmat Allah*. De slotscène van ʿAkâsah is zeer uitvoerig; men vergelijke mijne verhandeling »Poëtische gehiedenis van den profeet in het Javaansch", in het Tijdsch. v. d. T. L. & V. K. v. N. I., deel XLIV, bl. 97—137. Bl. 145—161 en 162—172 bevatten Arabische gebeden.

CCLXXX.

HIKAJAT NABI WAFäT IV.

Collectie Br. 421 A, bl. 1—25, 15 r. (22 × 13½ cM.)

Een klein gedeelte van het verhaal; van het begin ontbreken veertig bladzijden.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1767 en 1953 (4), catal. bl. 188.

'sGravenhage, no. 569, 2°.

CCLXXXI.

HIKAJAT RADJA HANDAK I.

Bat. Gen. 188. 21 × 17 cM., 60 bl. 15 r.

De geschiedenis van de belegering van Madinah en hare verdediging door eene gracht, Arab خندق = Perz. كنده, part. pass. van كندن = graven, is in het Maleisch verworden tot een verhaal van koning Handak of Hindik, die door ᶜAli overwonnen is. De schrijfwijze is steeds خندق; daarom wordt de naam met Handak, niet met het etymologisch juiste Chandak getransscribeerd.

Het beloop van het verhaal is hetzelfde als in cod. Leid. 1730, doch van eene kortere redactie.

CCLXXXII.

HIKAJAT RADJA HANDAK II.

Bat. Gen. 362, 21 × 17 cM., (lengte der regels 10 cM.) 220 bl. 11 r., gedat. 1875.

Naar de gewone, ook in Batavia veel voorkomende, uitspraak is de spelling van den naam in dit HS. هيندق. Ook in dit HS. wordt Radja Handak voorgesteld als de zoon van Soelajmân, en zijn zoon Radja Badar geheeten (ontstaan uit den naam Badr waar een voor den islâm gunstig gevecht geleverd is). Na de beschrijving van de overwinning op Radja Handak wordt evenals in de Leidsche HSS. de strijd van ᶜAli met Radja سرسيل (Leid 1730 شرسل), Radja ᶜIfrit, Radja Pĕranggi en prinses ذلذل uitvoerig vermeld.

CCLXXXIII.

HIKAJAT RADJA HANDAK III.

Bat. Gen. 380, 22 × 17 cM., 88 bl. 11 r.

Het begin en het slot ontbreken. Dezelfde personen en feiten als in de andere HSS. komen hier voor: op bl. 79 wordt Radja فرغنه genoemd; het handschrift eindigt abrupt in een gesprek van Aboe Bakr met ᶜOemar.

CCLXXXIV.

HIKAJAT RADJA HANDAK IV.

Collectie v. d. W. 87, 33 × 21 cM., 84 bl. 19 r., gedat, 29 Ṣafar, z. j.

De prinses ذلذل (naar den naam van ᶜAli's paard dat in dit zelfde verhaal دول دول heet!) wordt hier ذلدلي en ذل دالي genoemd; verder zijn de heldennamen: سرسل en سرسيلا Radja ᶜIfrit, en Radja فرض op den berg Ḳâf.

CCLXXXV.

HIKAJAT RADJA HANDAK V.

Cellectie v. d. W. 88, 33 × 20½ cM., 99 bl. 15 r., gedat, 29 Rabîᶜ II, 1278.

Nagenoeg gelijke redactie met die van het vorige handschrift, maar in het begin komen enkele fantastische invoegsels voor. Het paard van ᶜAli heet hier دالء, de prinses: ذال ذال, overigens zijn de afwijkingen onbeduidend. De laatste vorst heet فركيله

CCLXXXVI.

HIKAJAT RADJA HANDAK VI.

Collectie v. d. W. 89, 33½ × 21 cM., 55 bl. 21 r.

De volledige titel is: *hikajat tatkala rasôel Allâh bĕrpĕrang dĕngan radja Oendock* (اوندوق); het verhaal en de opzet zijn geheel dezelfde, de bewoordingen zijn veelal gelijk aan die der vorige HSS. de namen zijn ذاذلي راج فريت ,شرشل en فرجنگي

CCLXXXVII.

HIKAJAT RADJA HANDAK VII.

Collectie v. d. W. 90, 33 × 21 cM., 62 bl. 18 r.

In het begin komt een dergelijk bijmaaksel voor als in V werd aangetroffen; het verhaal vertoont geenerlei afwijking, doch het handschrift eindigt in de beschrijving van den strijd tegen vorst فرگيله, met de woorden مك كات جبرائل فرمان الله تعالي ملاءكن بكند علي ممبونه رعية رج هندق ايت ملئكن *(sic)* الله سبحانه وتعالي يقامت مغتهوين دارهن سفرة لؤتن قلزم بدن فون سفرت باتغ برتمبون دبونه اوليه بكندا علي سرة جبرائل ادان

CCLXXXVIII.

HIKAJAT RADJA HANDAK VIII.

Collectie v. d. W. 91, 32 × 21 cM., 120 bl. 19 r., gedat. 12 Rabi^cI. Do, z. j.

Evenals al de andere HSS. begint dit manuscript met de verzekering dat dengeen die het verhaal ten einde leest al zijne zonden vergeven zullen worden. De naam des vorsten wordt هندوق gespeld, wat op eene uitspraak Hoendoek wijst; het verhaal is als in de andere HSS. de laatste vorst heet فرعكي.

CCLXXXIX.

HIKAJAT RADJA HANDAK IX.

Collectie C. St. 106, 30 × 20 cM., 33 bl. 20 r., gedat. 8 Maart 1866. Batavia.

De volledige titel van het verhaal is hier *Hikajat radja Handak dan Radja Badar dan toean poetri Doeldoel*; het schrift is veelal onduidelijk, het verhaal wijkt niet af.

CCXC.

HIKAJAT RADJA HANDAK X.

Collectie Br. 276, 21 ½ × 17½ cM., 95 bl. r. gedat. 16 Sjawwâl 1294.

Een net handschrift; het verhaal vertoont de gewone redactie.

CCXCI.

HIKAJAT RADJA HANDAK XI.

Bat. Gen. 42 L, bl. 184—208, 14 r. (21 × 17 cM.)
Not VI; 40 (28 Apr. 1868, IV, 6°).

Zeer verbasterde redactie; de hoofdpersonen zijn Hind en Badarî, schoonzoon en kleinzoon van Nabi Soelajmân, het verhaal is verworden.

Andere handschriften:
Leiden, Cod. 1730, 3307 en 3308 (2): Catal. bl. 207 en 208.

CCXCII.

HIKAJAT FARTANA ISLâM I.

Bat. Gen. 42 D, bl. 58—65, 14 r. (21 × 17 cM.)
Notulen VI: 40 (28 April 1868, IV 6°).

Verhaal van een gesprek van den profeet met de in den titel genoemde vrouw over de plichten der vrouwen, de straffen die het verzuimen dier plichten ten gevolge heeft, en de belooning van het betrachten dier plichten.

CCXCIII.

HIKAJAT FARTANA ISLâM II.

Bat. Gen. 388 D, bl. 70—80, 15 r. (21 × 16 cM.); gedat. Batavia 1872.
Hetzelfde verhaal.

CCXCIV.

HIKAJAT FARTANA ISLâM III.

Collectie Br. 421 D, bl. 51—59, 15 r. (22 × 13½ cM.)

Hetzelfde verhaal.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 2300 (2), Catal. bl. 190.
Londen, Royal Asiatic Society, 47, IV.

CCXCV.

HIKAJAT RADJA CHAJBAR I.

Bat. Gen. 365 A, bl. 1—14, 13 r. (21 × 17 cM.)

Fantastische beschrijving van Moehammads krijg tegen de joden van Chajbar.

De inhoud is: beschrijving van Chajbar en hare zeven wallen; de profeet maakt het plan om de stad aan te vallen en zendt een uitdagingsbrief; ᶜAlî wordt in een droom gelast naar Chajbar te gaan, en doet alzoo; de strijd vangt aan, de vorst van Chajbar had vier dochters, de oudste van wie, Ṣafijjah geheeten, in de taurèt over Moehammad gelezen had, eene verschijning van Ibrâhîm krijgt en zich tot den islâm bekeert. In den strijd woedt vooral Ḥamzah.

Het einde is abrupt.

CCXVI.

HIKAJAT RADJA CHAJBAR II.

Collectie. v d. W. 79, 33 × 21 cM., 160 bl. 19 r., gedat. 11 Ṣafar, 1239.

De isnâd wordt als volgt opgegeven: مك دچتراكن اوله شيخ يڠبرنام سنامي رحمة الله تعالي دان دمكين بوبين كتان همب مندڠر چترا درفد سليمان الفرسي دان اي مندڠر درفد مقدوم مندڠر درفد عمر رضي الله عنه

De inhoud is: een karavaan van moslims wordt door lieden uit Chajbar overvallen, de hoofdman انسانى ontkomt en brengt de tijding te Madinah; Djabrâ'il brengt den profeet Gods bevel om Chajbar te beoorlogen; hij trekt uit en laat ᶜAli achter om Madinah te bewaken; in Chajbar bieden zich vele helden aan om de moslims te bevechten; de profeet zendt een brief, de strijd begint. Aboe Hoerajrah neemt ᶜAbdasj-Sjams gevangen; droom van ᶜAli; de jongste dochter van den joodschen koning Ṣafijjah en hare neiging tot den islâm; de groote strijd waarin Ḥamzah, ᶜOemar Mâᶜdi Kârib, en andere van andere verhalen bekende helden woeden; van de andere zijde onderscheidt zich vooral ᶜAmbar, de vorst van Chajbar sneuvelt (bl. 83), Moehammad neemt bezit van de wondervolle stad, hare inwoners bekeeren zich; de profeet huwt met Ṣafijjah (bl. 99); hij zoekt den leermeester van den vorst van Chajbar, هاون genaamd, na den toegang tot zijne plaats op wonderdadige wijze geforceerd te hebben langs een weg vol van de grootste en meest zeldzame verschijnselen, oude opschriften en verlatene verblijfplaatsen; هاون verliest tegenover den profeet zijne wondermacht, vlucht op een rog (het menstruatie-achtig bloedverlies van deze dieren wordt uit een avontuur met هاون verklaard). Door een kraai laat hij een brief aan den vorst van Ispahan brengen, genaamd راج انتقه, om zijne hulp in te roepen; deze komt met een leger, de profeet zeilt هاون achterna, doch na zijne leerlingen verslagen en geislamiseerd te hebben gaat hij naar Chajbar terug, waar ᶜOemar Maᶜdî Kârib huwt met بتنا ايو zuster van هلمان شمير en dochter van een der bijwijven van den gesneuvelden vorst; ᶜOethmân voert al de vrouwen en den grooten buit uit Chajbar naar Madinah, en de profeet versterkt de nieuw-bekeerden door wonderen in hun geloof. Na zijn vertrek uit Chajbar trachten drie van daar gevluchte mantri's die plaats te heroveren, maar worden door ᶜAli overwonnen; de mantri فوض الكبرية wordt tot vorst van Chajbar aangesteld. ᶜAli gaat den islâm uitbreiden, treft هاون aan die met den vorst van Ispahan op het oorlogspad was, verschuilt zich tusschen afgodsbeelden, komt tijdens een feest te voorschijn,

doodt velen, ook حارون, en dwingt den vorst van Ispahan den islâm aan te nemen. Daarna begeeft ʿAli zich tot den profeet, wiens godsdienst alom wordt ingevoerd.

CCXCVII.

HIKAJAT RADJA CHAJBAR III.

Collectie v. d. W. 80, 33½ × 20½ cM. 180 bl. 19 r. gedat. 10 Rabîʿ I 1278.

In den isnâd wordt سنامي gemist. Ook hier is Ṣafijjah de jongste dochter van den joodschen koning; het verhaal is geheel hetzelfde als van II, ook de redactie verschilt niet; de dood van den vorst van Chajbar staat vermeld op bl. 104, het huwelijk van Ṣafijjah op bl. 120; de leermeester van den vorst heet hier هارون; انتقه hier: انتقيه; doch overigens is er geene afwijking, en ook hier wordt aan het slot سنامي als zegsman genoemd.

CCXCVIII.

HIKAJAT RADJA CHAJBAR IV.

Collectie v. d. W. 81, 33 × 20½ cM., 137 bl. 18 r.

Ook hier ontbreekt in den isnâd de naam سنامي die echter aan het slot voorkomt in de woorden تمتله حكاية راج خيبر دوقدا فرمانن داتغ كسداهفن دچرتراكن اوله شيخ سنامي رحمة الله عليه Het verhaal en de redactie stemmen volkomen overeen met de beide vorige manuscripten, vooral met III; de dood van den vorst van Chajbar is vermeld op bl. 79, het huwelijk van Ṣafijjah op bl. 92, ook hier heet de leermeester حارون en het land waarheen hij zich begeeft انتقيه; evenals in III heet de tot vorst aangestelde mantri hier فوض الناصحة. Dit handschrift heeft evenmin als III duidelijk zichtbare afscheidingen der pericopen.

Ander handschrift:
Londen, East India-House, 273 *d*.

CCXCIX.

HIKAJAT PANDITA RâGHIB.

Bat. Gen. 363, 20 × 16 cM., 212 bl. 12 r., gedat, 6 Januari 1867.

Dit verhaal schijnt eene fantastische uitbreiding der Chajbar-geschiedenis, waarin vele figuren uit den Hamzah-roman opgenomen zijn. De inhoud is aldus:

In Chajbar was vorst Chajbar, maar het bewind was toevertrouwd aan Pandita Raghib (راغب) die de moslims wil bestrijden. ᶜAli was reeds van plan dat joodsche land te beoorlogen, en zendt Abôe Bakr, ᶜOemar en ᶜOethmân met een brief naar Chajbar, waar zijne eischen geen gehoor vinden. De profeet ontbiedt ᶜAlî en Ḥamzah uit Kôefah; dezen komen met ᶜOemar Maᶜdi Kârib en ᶜOemar ibn Oemajjah en onderwerpen op hun tocht vele landen en volken. Hamzah's zoon Badîᶜ az-zamân bericht hem dat ᶜAmbar door Radja Ḥabasji en Chajbar ᶜAlâm met diens zonen دالجه en عبدالجه is aangevallen; de profeet trekt tegen Chajbar op, vervloekt voor eeuwig de slang omdat eene slang die hij bescherming verleende hem gebeten had, verheft andere dieren die hem beschermd hadden tot offerdieren, waarna de groote strijd aanvangt, waarin vooral Ḥamzah en Chajbar ᶜAlam zich onderscheiden. Bl. 107. Een wapenstilstand wordt gesloten. De pandita laat om een uit den hemel gevallen brief eene koperen burcht bouwen, doch in zijne afwezigheid tijdens eene reis naar Syrië, nadert zijn zoon سحبم de burcht, en bespeurt dat op den brief de geloofsbelijdenis geschreven is; nu wil hij den profeet leeren kennen, hoont zijn inmiddels teruggeroepen vader, wordt door dezen in de zee geworpen en door een djinn gered, dan door zijnen vader geketend, doch de ketenen smelten; hij wordt gedood, maar hij herleeft; eindelijk, met zijne moeder verbrand, blijft hij ongedeerd, en wordt door een djinn uit de woestijn waarin hij uitgeworpen was aan de deur der kaᶜbah gezet. Zoo komt hij in kennis met den profeet, die hem in den islâm onderwijst. Met Aboê Bakr, ᶜOemar en ᶜOethmân gaat hij op weg om zijnen vader te bekeeren; zij bekeeren zeer vele helden en spionnen van Chajbar; op hun gebed wordt de vesting van Chajbar tot asch, zoodat bijna alle inwoners verbranden. Zijnen vader neemt hij mede naar Mekka; daar aangekomen voorspelt hij de toekomst der zijnen en zijn eigen onmiddelijken dood; hij drukt den profeet de hand en sterft. De profeet houdt eene toespraak over dit merkwaardige geval, en geeft lessen over het geloof en de wet aan سحبم, die naar Koêfah gezonden wordt.

De zestien laatste bladzijden worden ingenomen door een gedicht over een gesprek van Moehammad met den duivel.

CCC.

HIKAJAT SARIBOE MASâ'IL I.

Bat. Gen. 19, 27 × 21 cM., 43 bl. 14 à 17 r., gedat. 1258 (in Jav. schrift). Notulen IV bl. 202 (31 Juli, 1866. II *p*.)

Eene Maleische bewerking van het Perzische boek der duizend vragen (هزار مسايل, zie Cat. der Perzische handschriften te Berlijn, van Pertsch, bl. 75, no. 27, 5), door een geleerden jood uit Chajbar aan Moehammad gedaan: duizend dient slechts ter aanduiding van een onbepaald, groot getal. Het geschrift eindigt met de bekeering van den jood tot den islâm.

In dit HS heet de jood ᶜAbdoellâh Thamoed ibn as-salâm; het HS. eindigt abrupt.

CCCI.

HIKAJAT SARIBOE MASâ'IL II.

Bat. Gen. 59, 19 × 15½ cM., 68 bl. 15—16 r.

De eerste bladzijde ontbreekt. De redactie is dezelfde, maar nauwkeuriger in de spelling der Arabische namen en aanhalingen; enkele vragen zijn in omgekeerde volgorde; het handschrift eindigt in de vraag omtrent de hel en het laatste gericht.

CCCII.

HIKAJAT SARIBOE MASâ'IL III.

Bat. Gen. 200, 20½ × 15½ cM., 152 bl. 11 r., gedat, 23 Moeḥ. 1171.

Een zeer net manuscript, aangekocht uit de nalatenschap van den abbé Favre; de tekst vertoont geene vermeldenswaardige afwijkingen; aan den rand zijn Engelsche aanteekeningen betreffende den inhoud aangebracht; de jood heet hier ᶜAbdoellâh Samôed ibn as-salâm.

Ook in dit exemplaar staat vermeld dat het werk uit de *bĕhasa parasi* in de *bĕhasa djawi* is vertaald.

CCCIII.

HIKAJAT SARIBOE MASâ'IL IV.

Collectie v. d. W. 82, 33 × 21 cM., 105 bl. 19 r.

De titel vertoont dikwijls den enkelvoudigen vorm *mas'alah*.

De redactie van dit HS. in veelal minder uitvoerig den die van III; de vragen zijn:

is de islâm uw of Allâh's godsdienst?

wat is islâm, wat imân?

hoeveel godsdiensten zijn er?

welke was de godsdienst der oude profeten?
zijn alle christenen, joden en vuuraanbidders kâfirs?
krijgt een kâfir belooning voor zijne goede daden?
welk boek is u geschonken?
hoe is u de openbaring geworden?
vanwaar uwe verhalen?
wie is Djabrâ'il?
wie is Mikâ'il?
wie is Isrâfil?
vanwaar komt de „welbewaarde tafel?"
vanwaar komt de Pen?
is Djabrâ'il man of vrouw?
wat is één en niet twee, twee en niet drie, enz. tot dertig, dertig en niet veertig, veertig en niet vijftig enz. tot honderd?
wat is het recht der vrouw?
waaruit is Adam geschapen?
hoevele engelen begeleiden den mensch?
hoe zijn de engelen die de werken der menschen opschrijven?
hoe heeten zij?
wat is de „welbewaarde tafel?"
wat is de Pen?
hoe lang is zij en wat is onder haar?
waarvan is de hemel gemaakt?
heeft hij poorten?
De doxologie van dit exemplaar is eenigermate afwijkend.

CCCIV.

HIKAJAT SARIBOE MASà'IL V.

Collectie v. d. W. 83, 33 × 21 cM., 96 bl. 18 r.

Dit exemplaar levert weinig verschil op met de voorgaanden; de taal waaruit het boek overgezet is, wordt hier *bĕhasa Koerajsj* genoemd.

CCCV.

HIKAJAT SARIBOE MASà'IL VI.

Collectie v. d. W. 84, 33 × 21 cM., 160 bl. 16 r.

Hetzelfde verhaal met overeenkomende redactie. Achteraan staat:
بارڠسياڤ ممباچ دي جاڠن له دبوت موده٢ موهن كارن باڽق كات٢ الله سبحانه
وتعالي ددالمن بارڠ سياڤ بوت برسنده٢ اتو درڤدڽ٢كن ڤركتاٴن اين نسخا (*sic*)
مندرهكن له اي كڤد الله دان كڤد رسول الله

CCCVI.

HIKAJAT SARIBOE MASâ'IL VII.

Collectie v. d. W. 85, 21 × 16½ cM. 129 bl. 14 r, gedateerd 1273, geschreven op den pasar te Bandoeng; voorin staat: „Miss. Res. Preanger Reg. 25 Sept. 1857, no. 3340".

Het verhaal en de onderwerpen zijn dezelfden, hoewel nu en dan andere uitdrukkingen gebezigd worden; de eigennamen zijn meestal gebrekkig gespeld.

Het HS. heeft toebehoord aan Ki-agoes Moehammad Mizan, zoon van hadji Chatib Taha in Palembang.

CCCVII.

HIKAJAT SARIBOE MASâ'IL VIII.

Collectie v. d. W. 86, 20½ × 16 cM. 37 bl. 13 r.

Een fragment, overeenkomende met bl. 56 tot bl. 78 van VII; het stuk begint met de vragen: waar is Iblis neêrgelaten? waar de slang? hoe was Adam gekleed toen hij neêrgelaten werd? en hoe Eva? De laatste vraag is naar de eigenschappen van den berg Ḳâf. Zonder werkelijk redactie-verschil op te leveren, vertoont dit exemplaar nu en dan van VI en VII afwijkende uitdrukkingen; het geheel is slordig en onvolkomen.

Het geschrift is ook vertegenwoordigd in de geschiedenis van den profeet vervat in v. d. W. 102, bl. 253—296 in verkorten vorm.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1960(1), catal. bl. 264 en 265.
Londen, Royal Asiatic Society, 62 III.

CCCVIII.

HIKAJAT SAMâ'OËN I.

Bat. Gen. 31, 21 × 17 cM., 30 bl. 14 r.
Notulen VI: 4 (14 Januari 1868, II *l.*)

Over dit verhaal en zijne verschillende versies en redactiën werd door mij uitvoerig gehandeld in een opstel gepubliceerd in het Tijdschrift voor de T. L. & V. K. van N. I. deel XLIII, bl. 444—482; de bijzondere karaktertrekken van dit handschrift worden in die verhandeling besproken.

CCCIX.

HIKAJAT SAMâ^{c}OÊN II.

Collectie v. d. B. 92, 20 × 16 cM., 114 bl. 13 r., gedat. 28 Januari 1857, te Buitenzorg, kampong Empang.

Het begin, de eerste bladzijde namelijk, is dubbel; de aanvang is:
بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين بالله علي اين حكاية درفد فري مڤتاكن
چريت درفد نبي صلي الله عليه وسلم كفد صحابة بشر يا ايت بݢيند علي
رضي الله عنه دمكين سبدان بارڠسياڤ درفد امتكو سكلين لاكي٢ دان ڤرمڤوان
جكلو ممباچ اتو مندڠركنديي اكن چريت حكاية اين نسچيا دامڤوني اوليه الله
سبحانه وتعالي دوسن مريكيتو امڤت ڤوله تاهن دمكينله فرمان الله تعالي ڤرچيالله
اوليهم سكلين كامو

Ook van dit handschrift is het karakter en de verhouding tot andere redacties in bovengenoemd opstel behandeld.

CCCX.

HIKAJAT TAMîM AD- DâRî I.

Bat. Gen. 151 A, bl. 1—62, 15 r. (19 × 15 cM.), gedat. 16 Moeḥ. 1266, 14 Nov. 1850.

Ten einde eene vergelijking met het referaat van Van der Tuuk in de Bijdragen van het Kon. Inst. v. d. T. L. & V. K. v. N. I. 3^{e} volgr. I, bl. 445—446 mogelijk te maken laten wij de inhoudsopgave van dit handschrift thans volgen:

Tamîm ibn Ḥabîb ad- Dâri wordt omdat hij een spreuk welke bij eene liturgie behoort vergeten was door een ^{c}Ifrît weggevoerd; zijne vrouw was in zijne afwezigheid hertrouwd, maar door zijn woest uiterlijk onherkenbaar komt hij onverwacht terug en eischt zijne vrouw op; de zaak wordt voor ^{c}Oemar gebracht; ieder houdt hem voor een djinn, ^{c}Alî wordt verzocht als rechter op te treden, en laat Tamîm zijn wedervaren vertellen: zijne avonturen waren aldus: de ^{c}Ifrît die hem ontvoerde werd door geloovige djinns overwonnen en verbrand,

waardoor hij in zee viel, doch hij werd gered door een vogel Ṭoejoêr al-baḥr uit فلقة, viel in een kuil en ontmoette de slang Dâbbat al-arḍ. Een dienaar van ᶜIsâ helpt hem en vertrouwt hem toe aan eenen scheepskapitein, wiens schip echter op den berg دردر verpletterd werd; hij redde zich op een eiland en ontmoet Noêḥ; daar treft hij een boozen geest aan die negen mannen een voor een wil opeten, en doodt hem. Daarna vindt hij een jongen man die hem door een welsprekenden vogel naar een eiland laat brengen, waar hij gevoed wordt in de spelonk van Soelajmân; na een boos avontuur met een slang die Soelajmân's ring bewaakte, ontmoette hij eene vrouw uit Andaloes die vroeger door eenen djinn geroofd was. Zij laat hem naar den berg دردر brengen; daar vindt hij geketende lieden die het teeken des ongeloofs op het voorhoofd droegen, treft nog andere lieden aan en eindelijk eenen man die hem mededeelt dat hij o. a. den antichrist, Djabrâ'il en Mikâ'il gesproken had. Die man was de profeet Chiḍr; deze gelast eene witte wolk Tamîm naar zijn huis terug te brengen. ᶜAli laat zijne haren afknippen, en toen herkende ieder hem; het tweede huwelijk zijner vrouw wordt nietig verklaard.

CCCXI.

HIKAJAT TAMiM AD-DâRi II.

Collectie v. d. W. 101, 33 × 21 cM., 105 bl. 19 r.

Het begin is: وبه نستعين بالله علي اين حكاية سواة چرترا ترللو عجايب سكالي٢ بنبوا دكلوركن درفد كتاب ترنخ المبخرات دچرتراكن اوله اورغ امفون چتر اين

De held van het verhaal heet Tamim ad-Dârin ibn Ḥabîb, uit den stam der Anṣâri's; de reden dat de ᶜIfrit hem wegvoerde, was dat zijne vrouw de imprecatie daartoe richtte aan de djinn's die huisden bij den vijver waar hij de wassching wilde verrichten. Eerst na een haar door ᶜOemar opgelegd uitstel van zeven jaren en vier maanden hertrouwt de vrouw. Boven de afdeelingen van het verhaal staan uitvoerige inhoudsopgaven, waaruit blijkt dat het verhaal meer détails bevat dan de redactie van I; de woorden der inhoudsopgave mogen hier volgen: مك ترسبوتله فركتانن تميم الداري دان تتكل دسمبر اوله جين عفريت ايت دان دباوان كفد بومي يڠ كامفة لفس ايت دان فري اي ديم دسان دان فري مغداكن تتكل دامبل اوله جين اسلام دان فري مقاجر اكن انق راج جين اسلام ايت دان فري مغداكن تتكل اي دسوره هنتركن اوله راج جين اسلام ايت كفد سورغ جين كفر دان فري مغداكن

اي جاتوه دري اتس بلاكڠ جين كافر ايت للو اي برنڠ دالم لاوت دان نايك
كاتس فولو دتڠه لاوت ايت دان فري مڠداكن اي برتمو دڠن سؤرڠ اورڠ بوتا
سبله متان ديدالم فولو ايت دان تتكل اي دودق برسماء شيطان يڠبايق ايت

Evenals in het Londensche handschrift dezer legende ontmoet hij niet het „beest der aarde", maar den antichrist, doch evenals in het Leidsche manuscript 1719 wordt hij in dit verhaal gelaafd door eenen drank hem door eenen vogel uit zijn bek toegereikt. Nabi Chiḍr deelt hem mede dat hij gesproken heeft met: vele djinns die met name genoemd worden, كرسه aan wien ᶜIsâ eene waṣijjah heeft toevertrouwd, غيلان, Djabrâ'il en Mikâ'il, den vogel, die Isḥâḳ was, genaamd مرسل السظلين (*sic*) (*ĕrtinja jang mĕnoendjoeḳkĕn sĕgala hamba Allah dari pada djalan jang sĕsat kapada djalan jang . . . .*), en met geheele groepen van gestrafte wereldlingen als de stam van Joënas, e. a; de namen en beteekenissen der vreemde plaatsen welke hij betreden heeft legt de profeet hem uit, en drie dagen houdt hij Tamîm als gast bij zich; daarna laat hij hem door eene wolk teruggeleiden. Op bl. 92 begint weder het verhaal van het tweede huwelijk van Tamîm's vrouw, hier خولة geheeten; de geschiedenis van het oordeel van ᶜAli is met dezelfde uitvoerigheid verhaald als het geheele verhaal van Tamîm's avonturen die eene reeks van de meest onwaarschijnlijke verzinsels vormen. Of het kortere relaas van 151 A het originale is en dit uitvoerige verhaal eene latere uitgebreide bewerking, dan wel of dit het oorspronkelijke en het kortere hiervan een excerpt is, is nog niet vast te stellen.

De Arabische woorden en aanhalingen zijn zeer gebrekkig gespeld.

CCCXII.

HIKAJAT TAMîM AD- DâRî III.

Collectie C. St. 130 B. (20 × 16 cM.), 54 bl. 15 r.

Deze redactie is in hoofdzaken gelijk aan die van I, maar het slot is korter, en van het zich scheren van Tamîm, die daardoor herkenbaar werd, wordt geen melding gemaakt, en over het algemeen is dit verhaal nog beknopter dan I. Dikwijls zijn hier de Arabische uitdrukkingen door Maleische vervangen.

CCCXIII.

HIKAJAT TAMîM AD- DâRî IV.

Collectie Br. 421 F, bl. 75—132, 15 r. (22 × 13½ cM.), gedat, 4 Juni 1839.

Hetzelfde verhaal, hier toegeschreven aan ᶜAbd ar-Razzâḳ op gezag van Mâlik, op gezag van ᶜOemar ibn al-Chattâb.

De redactie behoort tot de kortere soort vertegenwoordigd in I en II.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1719, 1975 en 1991, Catal, bl. 208—210.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 50.

CCCXIV.

HIKAJAT ABOE SAMAH I.

Bat. Gen. 146, 26 × 20½ cM., 30 bl. 30 r.

Latijnsch schrift.

Gebrekkige copie; telkens zijn uitdrukkingen en woorden opengelaten. Achteraan staat geschreven: „Achterop stond: دبتاوي ترسورة ددالم كمڤڠ كروكوة
فد 11 هاري بولن رمضان فد هاري ثلاث سوري اوقت جم فوكل ليما تاريخ سنة
١٢٣٩ العرب يڠ تولس اين محمد چيڠ سعيد الله

Den inhoud van het verhaal van de euveldaden van Aboê Sjaḥmah en zijne bestraffing door zijnen vader den chalief ᶜOemar vindt men in den catalogus van Dr. Juynboll, bl. 201 en 202 medegedeeld.

CCCXV.

HIKAJAT ABOE SAMAH II.

Bat. Gen. 198 C, bl. 43—67, 13 r. (21 × 16 cM.)

Dit handschrift heeft toebehoord aan den abbé Favre.

Het verhaal is naar de gewone redactie.

CCCXVI.

HIKAJAT ABOE SAMAH III.

Bat. Gen. 203 B, bl. 236—248, 31 r. (34 × 21 cM.)

Het verhaal vertoont denzelfden inhoud als den in den catal. der Leidsche HSS opgegevenen, en dezelfde redactie als van II.

De plaatsen uit de Notulen werden bij de beschrijving van het eerste gedeelte van dit handschrift (no. CCXXI) vermeld.

CCCXVII.

HIKAJAT ABOE SAMAH IV.

Bat. Gen. 388 A, bl. 1—42, 15 r. (21 × 16 cM.) ged. Batavia 1872.

Het verhaal vertoont geene afwijking; de titel is hier: *tjaritĕra daripada amir al-moeminina ᶜOemar ibn Ḥaṭâb mĕngĕrdjakĕn ḥoekoem Allah atas anaknja jang bĕrnama Aboë Samâ.*

CCCXVIII.

HIKAJAT ABOE SAMAH V.

Collectie v. d. W. 76 B, bl. 112—160, 19 r. (31½ × 20 cM.)

Uitvoerig verhaal van denzelfden inhoud, Aboë Samah wordt hier ابو صمة gespeld; de ware naam is ابو شحمة.

CCCIX.

HIKAJAT ABOE SAMAH VI.

Collectie v. d. W. 97, 21 × 16 cM. 70 bl. 15 r.

De redactie van dit handschrift is nagenoeg dezelfde als van V, alleen zijn de Arabische woorden hier beter gespeld.

Andere handschriften.
Leiden, cod. 1720 (1), 3201 (2) en 3309, Catal, bl. 200—202.
's Gravenhage, 607, eerste ged.

CCCXX.

HIKAJAT AMIR ḤAMZAH I.

Bat. Gen. 23 A, bl. 1—88, 42 r. (31 × 19 cM.), gedat, 1864.

Zonder eenig opschrift begint dit brokstuk van den roman van Heer Ḥamzah in hoofdstuk LVIII, waarover men zie mijn Roman van Amir Ḥamzah, bl. 155; het loopt, zonder afdeelingen of opschriften, tot aan de onderwerping van Laḥad, zie o. c. bl. 178. De eigennamen verschillen niet veel van die in de twee voornaamste Leidsche handschriften; حارث heet hier حارس; voor nadere bijzonderheden omtrent dit gedeelte en het geheele verhaal worde naar genoemd werkje verwezen.

CCCXXI.

HIKAJAT AMIR ḤAMZAH II.

Collectie C. St. 138, 25 × 20 cM., 248 bl. 18 r.

Het verhaal begint met een vreemd gedeelte vol Bataviasche woorden, aldus: een djinn-vorst heeft 999 vasallen en twee vrouwen Ratna Sĕri en Tjahaja Sĕri; zijn minister heet Alkas Mantri, die bevriend is met Bacht Djamâl. Deze ziet in een droom eene schatkamer, en de minister raadt hem aan zich veertig dagen af te zonderen; daarna gaan beiden jagen, Bacht Djamâl vindt de schatkamer en zijn vriend doodt hem.

Op bl. 11 begint de geschiedenis van Boezoerdjmihr, geheel anders dan in de andere redacties: als knaap verbaast hij alle kooplieden op de markt doordat hij al hunne handelsgeheimen blijkt te kennen, zoodat zij hem al wat hij wenscht afstaan. Ook het verhaal van de geit is in de onderdeelen zeer gewijzigd. Op bl. 20 volgt de droom van Koebâd Sjahrijâr, hier Radja Djinn geheeten, wederom in afwijkende voorstelling; de geboorte van Nôesjirwân ᶜAdil (bl. 41) vindt onder geheel andere omstandigheden plaats, en de voorspelling van den vijand in Mekka geschiedt als de vorstin zes maanden zwanger is; de dood van Nôesjirwâns vader, zijn huwelijksaanzoek bij Kasoemba Nila Tjahaja (een nieuw feit) op raad van Bachtak, het huwelijk zelf en de geboorte van مهرج نيگار (= Mihrnigâr) worden beschreven vóór dat Boezoerdjmihr's aankomst in Mekka is vermeld. Ook in hetgeen onmiddellijk volgt is veel fantastische afwijking, minder in het verhaal der geboorte en jeugd van Ḥamzah en „Oemar Maja bin Djamhari"; Boezoerdjmihr blijft 15 jaren in Mekka. Ook de eigennamen verschillen; de worstelaar Ṭâhir bv. heet hier Ṭâhir ᶜAlam. Ook in het verhaal van het brengen van cijns aan Nôesjirwân (bl. 104) komen enkele nieuwe trekken voor: bv. dat Nôesjirwân zich ongerust maakt over het uitblijven van den cijns en daarover een brief schijft. Ḥamzah wil den Perzischen koning en Bachtak in hunne stad aanvallen; hij ontmoet hun leger in de vlakte Anta Bĕranta, en overwint ᶜOemar Mâdî Karib (gespeld كرف). De episoden over Chajbar en Hisjâm zijn uitgevallen.

Op bl. 147 komt voor het eerst eene tjaritĕra met opschrift voor, en wel de terugkomst van Ḥamzah uit Sjahristân, zijn vallen in handen van Dewa Pĕri, zijn verdwaling en rondzwerving in de zee en zijne gevechten met pĕri's; dit alles staat in de andere handschriften in tjar. 21 en 23; een zeer groot gedeelte is dus niet opgenomen. Het verhaal van Salasil en de zijnen is weinig gewijzigd. Op bl. 159 volgt eene tjaritĕra over de geboorte van Koeraisjî en

Ḥamzahs vallen in de handen van den garoeda; op bl. 171 het verhaal van de kist met den djinn er in, en het ontstaan van het paard اسقر ديور دان (Perz. اشقر ديو زاده; de vorm in dit HS. herinnert aan het Javaansch Sĕkardoewidjan). In de eigennamen is weinig verschil, zooals in سواب ملاح, en پهلو نقاس (Pers. آشوب ملاح en پهلوان نقاش, zie o. c. bl. 228 sub XXIV). Op bl. 192 volgt het verhaal van Ḥamzahs verwonding door den vorst Hoemōem van Damascus en den terugtocht naar Ḥalab, waarna regelmatig de inhoud van tjaritĕra 29 volgt, zie o. c. bl. 138. Tjar. 30 begint op bl. 223; deze gaat geleidelijk over in tjar. 31; tjar. 32 vangt aan op bl. 139.

Het eerste gedeelte van dit geschrift is eene moderne, voor het Bataviasche lezerspubliek geadapteerde Ḥamzah-roman-redactie; het tweede gedeelte, dat op bl. 147 begint, geeft een deel van den roman vrij getrouw weder. Een deel van tjar. 33 (zie o. c. bl. 140) is in verkorten vorm bewerkt, en vormt het slot van het handschrift.

CCCXXII.

HIKAJAT AMIR ḤAMZAH III.

Collectie Br. 145.

Deel I, 28 × 18 cM., 256 bl. 23—25 r., bevat tjaritĕra 1 tot begin van 19 (zie o. c. bl. 137), en eindigt abrupt.

Deel II, 28 × 18 cM., 214 bl. 25 r., begint midden in tjaritĕra 29; er is dus eene vrij groote lacune. Dit deel begint met hetgeen in de laatste alinea van bl. 138 van bovengenoemd werkje vermeld is. Het verhaal is volledig, mét den Laḥad-krijg.

Deze redactie is in indeeling en nummering der hoofdstukken zeer verwant aan die van cod. Leid, 1697, maar de dood van ᶜAmr ibn Oemajja, zie o. c. bl. 180, welke in dat manuscript niet voorkomt, wordt hier wél aangetroffen.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1697, 1698, 2020 en 3308(1), Catal. bl. 196—198.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 56.

's Gravenhage, nos. 420 en 528.

CCCXXIII.

HIKAJAT MOEHAMMAD ḤANAFIJJAH I.

Bat. Gen. 184, 26 × 20 cM., 17 bl. 15 r., gedat. 1191.

Verhaal van de lotgevallen der zonen van ᶜAlî, Ḥasan, Ḥoesajn en Moehammad-i al-Ḥanafijjah, hunne vervolging door den chalief Jazîd, en slachting op de vlakte van Karbela.

De inhoud van dit verhaal is medegedeeld door Prof. Pijnappel in de Bijdragen van het Kon. Inst. v. d. T. L. en V. K. v. N. I., 1870, bl. 167; in enkele exemplaren gaat eene geschiedenis van de mystieke *noér* vooraf.

In dit handschrift ontbreekt zij; de eerste bladzijden zijn geschonden, het begin is: ادفون يڠ كرجان ايت كفدائله مك كات معاويه هي سكال تون ۲ سكلين ادفون اد سوات چتارة دالم هتيكو

CCCLXXIV.

HIKAJAT MOEHAMMAD ḤANAFIJJAH II.

Bat. Gen. 359, 33 × 21 cM., 368 bl. 17 r.

Zeer goed exemplaar, met de inleiding over de oudere profeten en de mystieke *noér*, het verhaal van Fatimah de Syrische, de ouders van den profeet, het nederdalen van de *noér*, de geboorte en jeugd van Moehammad, zijn huwelijk, krijg tegen Laḥad, zijn dood. Daarna volgt de geschiedenis van Abôe Bakr (bl. 132), van ᶜOemar (bl. 139) van ᶜOethmân (bl. 172), en van ᶜAlî (bl. 199); daarop wordt de geheele lijdensgeschiedenis medegedeeld.

CCCXXV.

HIKAJAT MOEHAMMAD ḤANAFIJJAH III.

Collectie v. d. W. 69, 33 × 20 cM., 370 bl. 19 r.

Ook dit handschrift begint met de geschiedenis van de bëerving van de *noér* door de profeten en de voorouders van Moehammad, tot op zijnen vader en hem zelven; vooral zijne geschiedenis wordt met uitvoerigheid verhaald. De voorspelling van den aartsengel aan Moehammad van het droevig uiteinde zijner kleinzoons vindt men op bl. 80; daarna volgt de hemelvaart; het verhaal van het uit den hemel nederdalen van de kleederen voor Ḥasan en Ḥoesajn staat op bl. 101, de geboorte van Jazîd op bl 106, de dood van den profeet op bl. 120, de expeditie tegen Perzië onder ᶜOemar op bl. 125. Aan den strijd tusschen ᶜAli en Moeᶜawijah zijn vele bladzijden gewijd; de uitslag wordt vermeld op bl. 177, waarna melding gemaakt wordt van ᶜAli 's zonen (bl. 183), die met heerschappij werden begiftigd, nl. Moehammad Ḥanafijjah met

ᶜAlī Akbar in بنيار, ᶜOemar-i-ᶜAlī, Ṭālib-i-ᶜAlī en ᶜAḳil-i-ᶜAlī in Baghdad تقا عسب in ᶜIrāḳ, Ibrāhim Oestoer in تحصة, en Ṭoeghān Toerk met Moeghān Toerk in Tabrīz; Ḥasan en Ḥoesajn bleven bij hun vader in Madīnah. De dood van ᶜAlī wordt beschreven op bl. 188, de vergiftiging en dood van Ḥasan op bl. 195; daarna begint de beschrijving van Ḥoesajn's tocht naar de vlakte van Karbela, waar hij zijnen dood vond (bl. 220). Niet minder uitvoerig dan de strijd van Ḥoesajn tegen Jazīd wordt die van Moehammad Ḥanafijjah beschreven, benevens de beweging der Charidjieten (al-Chawāridj); eindelijk wordt Moehammad Ḥanafijjah zwaar gewond en gevangen genomen (bl. 333), maar de zijnen redden hem van den brandstapel, en behalen op den vijand eene beslissende overwinning. Door een wonder wordt de afgehouwen arm van Moehammad Ḥanafijjah weder aan zijn schouder gepast en de wonde genezen; Jazīd komt om in de vlammen, en de overwinnaar neemt bezit van zijn paleis en bevrijdt zijne gevangen gezette verwanten, en verheft zijnen neef Zajn al-ᶜAbidīn tot vorst; de inhuldiging vindt met grooten praal plaats en de stad Damascus bloeit als te voren zoodat vele vreemde vorsten den nieuwen heer komen huldigen, en den islām aannemen. Na dertig jaren strijdens trekken de legerhoofden met hunne benden naar hunne woonplaatsen terug, maar Moehammad Ḥanafijjah blijft achter om Zajn al-ᶜAbidīn in alles ter zijde te staan. De dochter van zijne zuster Sjahr Bānoē, genaamd نورنس, de weduwe van een zoon van Aboē Bakr, was bevallen van een meisje Sjams al-Baḥrain; toen zij volwassen was huwde zij met Zajn al-ᶜAbidīn, een neef حارث huwt met Ṣafijjah prinses van Egypte, en een andere neef قاسب met Kamar al-Baḥrain prinses van Syrië. De partijgangers van Jazīd, voorzoover zij niet door de onophoudelijke achtervolging van Zajn al-ᶜAbidīn's veldheeren gedood waren, verzamelden zich in eene grot bij den Djabal Nōer, en kozen zich een hoofd; spoedig ging Moehammad Ḥanafijjah geheel alleen daarheen en doodde bijna allen; die ontkwamen verspreidden zich. Toen drie vierden gedood waren, beval eene stem Moehammad Ḥanafijjah het moorden te staken; hij verschrok en viel neer, op zijn paard, en de deur der spelonk sloot zich van zelve. Drie dagen en drie nachten beweent men hem; alle leden van het huis van ᶜAlī treuren, als de donder is het geluid der jammerklachten, alle dieren weenen wede en de zon wordt verduisterd.

CCCXXVI.

HIKAJAT MOEHAMMAD ḤANAFIJJAH IV.

Collectie v. d. W. 70, 22 × 18 cM., 353 bl. 17 r. (zeer compres).

Dit handschrift is, behoudens onbeduidende verschillen als *dari* voor *daripada*, *bĕrmoela* voor *sabĕrmoela* e. d., volkomen gelijk aan II[f], de eene tekst moet eene copie zijn van de andere, of beide van één origineel.

CCCXXVII.

HIKAJAT MOEHAMMAD ḤANAFIJJAH V.

Collectie v. d. W. 71. 33 × 20½ cM., 690 bl. 16 r. (Zeer groote letters). Ged. 11 Rabiᶜ I, 1288.

Geheel hetzelfde verhaal, doch niet met den absoluut identischen tekst. Het handschrift begint met de geschiedenis van Fatimah de Syrische, die in II eerst op bl. 5 aanvangt.

Dit manuscript is nu en dan wat slordig; aanduidingen van nieuwe pericopen en aanhalingen uit den ḳoerân zijn hier niet in rood schrift geschreven, gelijk in de twee vorige HSS. het geval is.

CCCXXVIII.

HIKAJAT MOEHAMMAD ḤANAFIJJAH VI.

Collectie v. d. W. 72. 34 × 21 cM., 265 bl. 21 r. gedat. 6 Sjaᶜbân 1281, Riouw.

Ook dit handschrift begint met de geschiedenis van Fatimah de Syrische. De quatern: bl. 140—148 is ondersteboven ingebonden. De dood van Jazîd, welke in III op bl. 340 vermeld is, staat in dit HS. 5 bladzijden vóór het slot; het geheele vervolg der geschiedenis is in die vijf bladzijden samengedrongen, maar van hetgeen geschiedde nadat de verdwijning van Moehammad Ḥanafijjah bekend geworden was, wordt geen melding gemaakt. Het slot der verdwijningsscène is tevens het slot van het HS: مك ففت كو ايت فون ترتوتفله داتغ سكارغ اين تمت حيكاية محمد علي حنفيه دان اميرحسن دان حسين Boven de geschiedenis van Fatimah de Syrische is een opschrift dat in de andere exemplaren niet voorkomt, nl. اين حيكاية چرترا رسول الله صلي الله عليه وسلم تتكالا جادي دفرانقكن بندان اميله دان فري مقتاكن تتكال محمد جادي اوفاهن

CCCXXIX.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH VII.

Collectie St. 157. 32 × 21 cM. 284 bl. 19—22 r. gedat. 1865.

Goed exemplaar, eveneens beginnende met Fatimah de Syrische, en zonder de voorgeschiedenis van de mystieke *nôer*, doch zeer uitvoerig in de levensbeschrijving van den profeet. Het verhaal is volledig.

CCCXXX.

HIKAJAT MOEHAMMAD ḤANAFIJJAH VIII.

Collectie Br. 211, 30½ × 18½ cM., 337 bl. 21 r; gedat. Kroekoet 1243.

De uitgebreide redactie, voorafgegaan door eene inleiding over de plicht van het opvolgen van de woorden des profeets. De geboorte van Ḥasan en Ḥoesajn wordt op bl. 88 vermeld, de held die aan het verhaal zijnen naam gegeven heeft wordt voor het eerst op bl. 219 genoemd.

Andere handschriften:
Leiden: cod. 1717, 3219 en 3223, Catal. bl. 198—199.
Londen: East-India House, nos 373[a] en 374.
Londen: Britsch Museum, no. 2.
Cambridge: Univ. Libr. L. l. 6, 5, Handlist 1103.

CCCXXXI.

HIKAJAT ᶜALÎ KAWIN I.

Bat. Gen. 42 F, bl. 81—93, 14 r. (21 × 17 cM.)
Notulen, VI: 40 (28 Apr. 1868, IV, 6º.)

Verhaal van het huwelijk van ᶜAlî met Fatimah, de versiering van den hemel en den bijstand der engelen.

CCCXXXII.

HIKAJAT ᶜALÎ KAWIN II.

Bat. Gen. 58, 17 × 10 cM. 32 bl.

Fragment van een dergelijk verhaal, plotseling overgaande in eene verhandeling over de methoden van den coitus.

CCCXXXIII.

HIKAJAT FATIMAH BĔRKATA KATA DĔNGAN PĔDANG ᶜALÎ.

Bat. Gen. 378 G, bl. 44—53, 17 r. (22 × 16 cM.)

Het verhaal van een gesprek van Fatimah met ᶜAli's zwaard; de volledige titel is: hikajat Fatimah tatkala ia bĕrkata kata dĕngan pĕdang ᶜAli jang bĕrnama Dzôelfakâr. Bl. 46 en 47 zijn gevuld met aanteekeningen; het verhaal verloopt in de bekende onderrichting van Fatimah door den profeet.

Over het geheele handschrift zie: Notulen, 1904, Nov. IV en Dec. IV.

CCCXXXIV.

TJARITĔRA TABOET.

Bat. Gen. 145, 22 × 17 cM., 8 bl. 16 r.

Bijzonderheden uit het leven van Ḥoesajn en zijn sneuvelen op de vlakte van Karbela, in verband gebracht met het taboetfeest.

Het handschrift, dat eene zeer slechte spelling heeft, is verdeeld in tien zeer kleine paragrafen, als voorbeeld der gebrekkige spelling diene het aan § 1 voorafgaande: ا‌د ساتو اورڠ لاكي٢ نام نستل كاهوم دري امير حسين دان تتكلا امير حسين برفرڠ كفد كاهوم يازيد فادڠ كربلا اسلن ممبوة تابوة

CCCXXXV.

HIKAJAT ISKANDAR DZôE'L-KARNAJN I.

Collectie v. d. W. 112, $33^{1}/_{2} \times 20^{1}/_{2}$ cM., 400 bl. 19 r.

Duidelijk handschrift bevattende eene redactie der legendaire geschiedenis van Alexander den Groote, welke gewoonlijk tot de dusgenaamde mohammedaansche legenden gerekend wordt; om der wille van de uniformiteit is ook in dezen catalogus dit geschrift onder de genoemde rubriek gerangschikt.

Na eene uitvoerige doxologie vangt het geschiedverhaal aldus aan:
كمدين درفد ايت بهو اين حيكايت يڠ كام سبوتكن ددالمن حيكاية سڬال راج٢
يڠدفله اوله الله بكٓ مڽمفونكن كرجان دان دجاديكن الله مريكئيت اكن منتفكن
احوال سڬال رعية دان دكاوالين سڬال رعية ايت دڠن فراڠين سفرة اير يڠباديك
رسان يڠ ستڠه فراڠين سفرة اير يڠ مانس لاڬي ڤاهت

Daarop wordt vermeld dat Allâh Nabi Adam zijn nakroost doet zien, verdeeld in twee groepen: die welke voor den hemel en die welke voor de hel bestemd zijn; ook ziet hij schitterende nazaten, dat zijn de aanstaande profeten, onder hen één met bijzonderen glans verlicht; de latere nabi Ibrâhîm, en de allerschitterendste: Moehammad, verder Dâ'ôed en Soelajmân; aan Dâ'ôed staat hij in de toekomst veertig levensjaren af, zoodat hij niet 1000 maar 960

en zijn nazaat niet 60 maar 100 jaren wordt. Toen op zijn 960ste jaar de engel des doods tot hem kwam om zijne ziel te nemen ontkende hij den afstand van 40 levensjaren, en verkreeg dus 40 jaren uitstel; daarom verbinden zich al zijne nakomelingen op schrift. Daarna heeft God al zijne gezanten en alle koningen geschapen; onder de laatsten waren Soelajmân en Iskandar Dzôe'l-Ḳarnain de grootsten. De eerste vorst van diens dynastie was كيو فرة, de uitvinder van de zijde en de rijkunst, die 120 jaren regeerde. Na hem heerschte افراسيابت, in Babel, een zeer onrechtvaardig vorst; na hem رسب الاكر, zoon van طيمان daarna: زكنان die 100 jaren regeerde; كيكاوس die op Satans inblazing het paleis كميدور dat tachtig mijlen breed was bouwde; hij was de oppermachtige onoverwinlijke vorst, die den hemel besteeg om zijn bewoners te zien; God deed hem en de zijnen nederstorten, doch hij bleef ongedeerd en regeerde 150 jaren. Hij werd opgevolgd door zijn zoon كسحور, die weldra abdiqueerde en het rijk overgaf aan لهراسب; deze bouwde in Balch het paleis حنا, en na 120 jaren regeerens werd hij door een profeet vervloekt. Zijn opvolger was, mede in Balch, سقبارست die madjôesi werd; na 112 jaren regeerens werd hij opgevolgd daar بيهمان, die gestreden heeft met Bachtnaṣar in Bajt al-Moeḳaddas. Hij had eene dochter Poetri Hoemâjôen, met wie hij, naar de leer van zijn godsdienst, huwde; zijn einde voelende vaderen na een twaalfjarig bewind wees hij het ongeboren kind als zijn opvolger aan; voorloopig regeerde zijne dochter die daarin zooveel vreugde vindt dat zij het bewind niet wil afstaan. Zij wil zich van haar kind, een zoontje, ontdoen, en op raad eener voedster maakt zij bekend dat zij een meisje gebaard heeft, en blijft aan het bestuur; het zoontje laat zij in een kistje met geld en juweelen de rivier afdrijven, maar onmiddelijk daarna krijgt zij berouw, en laat het kistje zoeken. Te vergeefs echter. Zonder eenigen overgang volgt dan een gesprek tusschen Binâr den herder en Dârâb; blijkbaar is hier eene lacune, welke wij uit den tekst van HS. v. d. W. 113 aanvullen. Daar, op bl. 7 en volg, leest men dat het kistje door een waschman *(binara)* gevonden werd; dat hij en zijne vrouw den vondeling zorgvuldig opvoedden en naar Madâin verhuisden; zij noemden hem Dârab, wat in het Perzisch iets bijzonders beduidt [1]. Later vertelt zijne pleegmoeder hem hoe zij hem gevonden hebben.

---

1) Er staat: دنمائن اكن بودق ابت دارب دان هرت فد بهاس فرسي ايت انتوغ يڠامت سجف اوله كارن ددافتن فتي ديدالم سوڠي يڠ دهايوتكن اوله اير. سجف moet waarschijnlijk سجق gelezen worden. De plaats in het Sjâhnâmeh kon ik niet opzoeken, daar geen der uitgaven van dat gedicht hier aanwezig is.

Vorst فيلس van Rôem doet een inval in ʿIrâḳ; Hoemâjoen gelast al hare vasallen den keizer te bestrijden. Ook اسبانير van Madâin ontvangt dien last; Dârâb voegt zich bij de troepen en trekt naar Babel, waar de vorstin een ringsteekspel geeft, waarin Dârâb de meeste handigheid vertoont. Hoemâjôen vermoedt dat hij haar zoon is, en draagt hem op aan de bescherming van مهران ديلمي; daarna trekt het geheele leger uit. Reeds den eersten nacht verkondigt eene stem de toekomstige grootheid van Dârâbs zoon; het leger van Rôem wordt verslagen, voornamelijk door het optreden van Dârâb, en جرجيس die de nederlaag had willen wreken wordt door Dârâb gedood. Intusschen had Mahrân Dârâb's pleegouders tot zich doen komen (thans volgt het gedeelte dat boven ontbrak, nl. de vondst van het kistje door den waschman), hij vernam alles omtrent den vondeling en schrijft een rapport aan Hoemâjôen, die steeds berouw had over hare euveldaad. Zij wordt overtuigd dat Dârâb haar zoon is, en voor het geheele volk erkent zij hare daad, en laat Dârâb als vorst van Babel huldigen, en vraagt hem om vergiffenis. De strijd met فيلس wordt hervat; hij wordt verslagen en laat door لوقا حكيم een brief naar Dârâb brengen om vrede te vragen. De vrede komt tot stand, en de prinses van Makadonia (= Rôem) اصفيا ارقيا wordt aan Dârâb, die bekoord was geworden van haar hem door لوقا toegezonden beeldtenis, uitgehuwelijkt. Doch een onaangename geur uit haren mond, hoewel spoedig genezen, doet de bekoring verdwijnen, en zij wordt bij minnelijke schikking naar haren vader teruggezonden; kort daarna huwt hij met Mahrân's dochter سودكى. De teruggezondene echtgenoote bevalt van een zoon dien zij, naar de iskandar-bladeren waarmede zij genezen was, Iskandar noemt, en vier maanden daarna bracht de tweede echtgenoote eenen zoon درداب ter wereld; de een wist niets van het bestaan van den ander. Iskandar wordt in de leer gedaan bij Aristoteles; van zijne afkomst sprak niemand. Dârâb wordt ernstig ziek, en laat zijnen zoon (nu Dârâ genoemd) als opvolger erkennen en huldigen; twee maanden later sterft فيلس en Iskandar volgt hem op.

Verschilt het hierboven in verkorten vorm medegedeelde gedeelte van de geschiedenis weinig of niet van den codex Leid. 1970, bl. 1—45, ook het vervolg vertoont geene belangrijke afwijking; alleen wordt hier verhaald dat Iskandars moeder hem mededeelde dat Dârâ zijn broeder was, terwijl volgens het referaat in den catalogus Dârâ die mededeeling deed, wat in strijd is met het vroeger vermelde feit dat Dârâb van het bestaan van Iskandar niet wist. Ook wordt vermeld dat Iskandars vroegere medeleerling نقفاوس poogde hem te vergiftigen, maar tot bekentenis werd gedwongen en door zijn eigen vergif gedood werd. Daarna begint de beschrijving van den veroverings- en bekeeringstocht

van Iskandar, welke in het Leidsche manuscript op bl. 72 aanvangt, op pagina 73. Naar het excerpt bij Juynboll, Catal, bl. 192 sqq. te oordeelen, vertoont dit HS. geene afwijking in het verhaal, ook niet in de eigennamen; alleen heet Djābar Ṣād hier جابرصا en عزهن: عزهان. De inhoud vermeld in de eerste alinea van bl. 193 van den catalogus eindigt in dit HS. op 202. Daarna volgt een reeks van avonturen en ontmoetingen met djinns en zeldzame afgoden en nooit te voren geziene volkeren, welker beschrijving tientallen van bladzijden vult; het korte overzicht daarvan, op bl. 193, 2° alinea van den catalogus-Juynboll, past zich aan dit HS. volkomen aan, slechts wordt Hawās hier هواس انق حلود genoemd en wordt Gidāgah hier غيدوق gespeld. Bl. 250 cod. Leid. komt overeen met bl. 269 van dit handschrift; bl. 271 (het begin van den tocht tegen Perzië) met bl. 297; حرز van لوح heet hier حرز انق جلب van الوح; bl. 306 met bl. 317, het land توبي heet hier نوبي en de vorst niet قبتا maar قبتر en ook قبتا. De tocht naar Damascus vangt aan op bl. 366; de vorst (in cod. Leid. طيبس) heet hier طبوس; de laatste scène, welke in het Leidsche HS. eveneens de slotscène is, vangt aan op bl. 388: de weduwe van den vorst van Damascus overreedt hare dochter نوران Iskandar listiglijk uit den weg te ruimen; een leger van Dārinoes, die de dochter ten huwelijk had gevraagd, komt der weduwe hulp bieden om haren man te wreken. Men besluit de dochter als slavin verkleed met een nederigen brief en een geschenk, o. a. eetwaren welke de dochter vergiftigen moest, tot Iskandar te zenden. Aldus geschiedt. Iskandar wordt dadelijk van haar bekoord, en zij, dit opmerkende, maakt zich aan hem bekend en wint zijn vertrouwen; Chiḍr, die Iskandar overal vergezelde waarschuwt hem tegen de lagen der jonge vrouw, en de wijze بلمساس raadt aan een stukje lood op haar borst te leggen zoodra zij in slaap is, want daardoor zal zij hare geheime bedoelens openbaren. Werkelijk vindt zulks plaats, Iskandar wil haar echter niet dooden, doch schenkt haar vergiffenis op voorwaarde dat zij het ware geloof aanneemt; zij spreekt de geloofsbelijdenis uit, het experiment met het lood doet zien dat zij het oprecht meent, en Iskandar laat zich met haar in het huwelijk verbinden. Acht dagen daarna vraagt en erlangt zij verlof om hare moeder op de hoogte der zaak te brengen; toch geeft Iskandar haar enkele waarschuwingen. Hiermede eindigt de geschiedenis plotseling, evenals in het vermelde Leidsche handschrift. De laatste alinea luidt:

كات صاحب الحكايت مك برباكي؟ فركتان يغ نصيحة يغدسمبهكن
توان فتري ايت كفد سوامين هغك قبول راج اسكندر اكن سمبهن ايت اركين
مك سبدان كفدا توان فتري ايت ادافون جاڠن كوكتاكن كفد فقليما يغ ممباو

اڠكو كماري دان كفد سكين اوراڠ يڠ اڠكو اين سده ماسق اڬم اسلام يڠ سبفرن مك ساهت انق راج طيبوس ايت يا شا عالم بهو سسڠڬهن اينله عقل يڠ امت سمفرن هارس دفاكي مك دسوره اوله راج اسكندر انق راج طيبوس ايت برحاضر دڠن سڬال تنترانن مك برحاضرله سڬال مريكئت يڠترسبوة اين مك انق راج طيبوس ايت فون برسڬاءنله حتي

والله اعلم با الصواب وليه المرجع والماءب

Uit حتي blijkt dat de schrijver zijn verhaal heeft willen voortzetten; het is echter onvoltooid gelaten.

CCCXXXVI.

HIKAJAT ISKANDAR DZôE'L-ĶARNAJN II.

Collectie v. d. W. 113, 33 × 21 cM., 257 bl. 19 r.

Het begin wijkt af van dat van 1; de tekst is:

وبه نستعين بالله علي اين راج اسكندر انق دري چچو راج يهمان دڠڬري روم يڠتله دسبوتكن الله سبحانه وتعالي ديدالم قران العظيم ذالقرنين ايتن يڠ ممفوڽاءي دوا تندق دفربوتن مانيكم مك فرمان الله سبحانه وتعالي يسئلونك عن ذالقرنين قل ساتلو عليكم من ذالقرنين [1]) سبرمول تله دتڽاي سكل يهودي اكنديكو يا محمد درفد سڬل حكايت ذالقرنين فرين اي منجلاني سڬل فيتق بوم دري مشريق داتڠ كمغرب كات اوليهم يا محمد باكي اكن اكو حكايتكن كفد كامو چرتران فري منجلاني سڬل بوم كات اهل الحديث سهاج اد حكايتن فد قوم يهودي دان كفد قوم عجم دان كواس ديدالم بنوا روم مك للو دحكايتكن اوله نبي الله سكل حكايتن بارڠ تياد ديدالم حكاية مريكئت

Daarna begint dadelijk de geschiedenis van Bahman (hier يهمين) en هماني, gelijk zijne dochter hier genoemd wordt. Alles wordt in dit HS. met geheel andere bewoordingen verhaald als in I, en de eigennamen wijken nu en dan af, bv. ميهران ديلمي hier مهران دبلي, doch meestal zijn deze afwijkingen aan slordige schrijfwijze te danken; اصفيا ارقيا heet hier صفيه رعية en سودڬين hier سودكين.

De tweede alinea van bl. 192 Catal-Juynboll vangt hier aan op bl. 59, het verhaal is geheel hetzelfde als in I; نقفانوس wordt hier تكفنوس genoemd. De beschrijving van den grooten tocht naar het Westen begint op bl. 105; Djâbar Ṣâd (in I جابرصا) heet hier جبارصا; de tocht naar dat rijk wordt nog beschreven, maar het laatste wat vermeld wordt is de brief van Iskandar

1) Corruptie van Ķoerân XVIII: 82.

aan ʿOebôed, welke door Chiḍr bezorgd moet worden. De laatste woorden zijn:
شهدان مك دباوان اوله نبي الله خيضر عليه السلام دو اورڠ سهيان يڠ برنام فتح ميسك دان فتح ميسك دمدم مك اوجرن هي توان همب راج يڠدملياكن الله تعالي بهوا جاڠنله مشغول كارن ايتوله اداڽ

Deze passus is in I te vinden op bl. 172; de woorden luiden echter anders, en wel: دان دباوان دو اوراڠ سهيان يڠبرنام فتح مسيك دان مفتح دمدامي شهدان ياراج مك جاڠنله توان باكوة (*sic*) كالو سبب ترلمبت كامي داتڠ

Na deze gebrekkige zinsnede vervolgt de schrijver van I aldus:
كارن نكري اين بسر بارڠكالي جاوه تمڤت راجان ديم تتاڤي جاڠن كيران راج لالي فد منيتيكن راعية بركاول فد سيڠ دان مالم تتاڤي فد مالم هندقله ايڠت٢ بنر سڤاي جاڠن قوم اين دان هندقله سوره فربواة فاريت

Dit handschrift is meer dan twee malen kleiner van inhoud dan I.

CCCLXXXVII.

HIKAJAT ISKANDAR DZôE'L-KARNAJN III.

Bat. Gen. 1, 3° bundel, $32\frac{1}{2} \times 20$ cM., 4 bl. 26 r.

Klein fragment uit het begin der geschiedenis.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1696, 1967 en 1970, Catal, bl. 191—196.
Londen, Royal Asiatic Society, no. 2.
(Bat. Gen. no. 40, bevat de Alexandersage niet, gelijk op bl. 191 r. 5 van Juynboll's catalogus te lezen staat: de opgave in Cohen Stuarts inventaris was verkeerd).

CCCXXXVIII.

HIKAJAT SAJF DZôE'L-JAZAN I.

Collectie v. d. W. 114, 33×21 cM., 350 bl. 21 r.

Maleische bewerking van den roman van den Ḥimjarietischen vorst Sajf ibn Dzôe'l-Jazan, gewoonlijk genoemd Sajf dzôe'l-Jazan. De Arabische bewerking wordt o. a. vermeld: Leiden, Cat. cod. Arab. 2° ed. cod. 1680ª, Gotha, Pertsch. Catal. cod. arab. deel IV bl. 358, Lund. no. 6, Bibl. Ambrosiana 199—209, Mus. Britt. 1537, Parijs, Bibl. Nat. no. 68 Leipzig (Refaij) no. 99. In bijna al deze Arabische manuscripten wordt als auteur genoemd: Abôe'l-

Macâli, die als schrijver van den Ḥamzahroman meer volledig Aḥmad ibn Moehammad Abôe'l-Macâlî al-Kôefi genoemd wordt; deze verhaler wordt ook in de Maleische versie als de schrijver vermeld.

Van Sajf staat vermeld dat hij in 600 eerst naar Constantinopel en daarna naar Madâin vluchtte om hulp te vragen tegen de Abyssiniërs; in Madâin is hij gestorven en na zijnen dood zond de Perzische koning eene kleine legermacht uit die Abyssiniërs versloeg en dwong het land te verlaten. Zie: Sprenger. Das Leben und die Lehre des Moḥ. III, bl. 448.

De spelling van dit handschrift is zeer gebrekkig en onregelmatig.

Het Maleische verhaal is in Singapoera uitgegeven; de korte inhoud van den roman is als volgt:

In Jaman heerschte تبع ذاليزان (Toebbac Dzôe'l-Jazan); zijn wezier was Jathrib die in den te verwachten profeet Moehammad geloofde. Optrekkende tegen Toebbac Bacal bezoekt hij Mekka en wil de kacbah afbreken om haar veel mooier weer op te bouwen, maar eene lichamelijke bezoeking verhindert hem daarin; op bevel van eene stem verwisselt hij slechts het dekkleed voor kostbaardere tot drie malen toe. Verder trekkend sticht Jathrib eene stad, die hij naar zich zelven noemt, voorziende dat de profeet die plaats eens zal noodig hebben. De stad van Toebbac Bacal wordt ingenomen. Dzôe'l-Jazan sticht de voorstad Madinat al-aḥmar, en brengt zijne onderdanen derwaarts over; een voorgenomen oorlog tegen Abessynië laat hij varen omdat zijn wezier in de sterren ziet dat een ander dan hij den vloek van Nôeḥ zal ten uitvoer leggen en de Semieten over de Chamieten zal doen heerschen. De vorst van Abessynië nu, Sajf ar-Racd, zetelende in Ad-Daur wil Dzôe'l-Jazan beoorlogen, doch op raad van zijn wezier gelast hij de slavin Kamarijjah den arabischen vorst te vergiftigen. Een andere wezier, moslim in het geheim, en Arabier van geboorte, Ar-Raif aboê Rifah (zijne dochters Rifah en دركال komen later ter sprake) waarschuwt heimelijk den vreemden vorst tegen de slavin, tegen wie ook Jathrib zijn heer wantrouwen had ingeboezemd. Kamarijjah door Dzôe'l-Jazan bedreigd bekent alles, wint zijne liefde en wordt boven alle bijwijven gesteld. Spoedig daarop stierf hij en wees Kamarijjah als opvolgster aan (bl. 26).

Het zoontje waarvan zij weldra beviel laat zij te vondeling leggen: eene ree zoogt het, een jager vindt het en geeft het den vorst ملك المغفر, die juist een dochtertje, Sjâmah, gekregen had. De vondeling wordt Waḥsj al-Fallâḥ genoemd; hij leert alle krijgskunsten, en gaat later zwerven. De wezier had aangeraden den knaap te dooden daar hij voorzag dat deze jonge man den vloek van Nôeḥ zou voltrekken; daarna bewerkt hij dat een djinn Sjâmah opeischt op straffe van verwoesting der stad. De dochter wordt werkelijk naar buiten

gebracht, allen zijn in bange afwachting, en toevallig kwam Waḥsj al-Fallâh op zijn dwaaltocht bij den tent der prinses; hij wordt herkend, slaagt er in den djinn te verjagen en vraagt de geredde ten huwelijk. De wezier, voorziende dat die gebeurtenis den ondergang des rijks ten gevolge zoude hebben, eischt als huwelijksgift het hoofd van den reus Saᶜdôen dien Sajf ar-Raᶜd niet had kunnen overwinnen. Na onnoemmelijke gevaren, waarin Sjâmah hem dapper bijstaat, dwingt hij Saᶜdôen tot onderwerping; deze volgt hem naar het paleis van Malik al-Afraḥ en biedt zijn hoofd aan, doch de vorst weigert en wordt zijn vriend.

Nu eischt de wezier als huwelijksgift het zeldzame boek *ta'rich Nil*. Na 61 dagen dolens ontmoet hij den asceet Djajâd, die hem bekeert tot den godsdienst van Ibrahim en hem voorspelt dat hij het vloekgebed van Nôeḥ in vervulling zal doen gaan. Des asceets aanwijzingen volgende komt hij aan den Nijl bij een draak die de vijand is der zon. Daarna komt Sajf al-Jazan (zooals hij thans genoemd wordt) bij de stad van Malik al-Kamar, waar ieder bekend was met de voorspelling omtrent zijn toekomstig optreden en ieder hem dus duchtte; daar bewaarde men de ta'rich Nil. Zekere Ṭâmah en hare moeder de wijze ᶜAḳilah houden hem eene wijle voor den vorst verborgen, maar tegen haren raad in maakt hij zich bekend, en wordt in een diepen put geworpen. Daar vindt hij de door een djinn geschaakte prinses van Kamar, ᶜAkṣah geheeten; uit haar verhaal blijkt dat die djinn dezelfde is als die welken Sajf al-Jazan vroeger overwonnen en verminkt had; zij brengt hem uit het hol al vliegende naar de verblijfplaats van den djinn waar hij vele geroofde prinsessen aantreft, onder wie Nâhidah van China aan wie zijne komst in den droom voorspeld was; hij doodt den djinn (bl. 100). Nâhidah biedt zich als zijne vrouw aan, maar hij wil geen andere dan Sjâmah, waarop zij hem verwenscht. ᶜAkṣah belooft hem hulp in alles, en brengt hem vliegende naar de stad van Iflâṭôen (Plato). Hij wordt gevangen, maar door zijnen bewaker op bevel van eene goddelijke ingeving bevrijd; poesaka's van groote tooverkracht komen in zijn bezit. ᶜAkṣah acht zich door hem verwaarloosd en brengt hem naar de stad van Malik al-Kamar terug, waar Ṭâmah en ᶜAḳilah hem met liefde ontvangen. Ditmaal gelukt het hem, door zich onzichtbaar te maken, den ta'rich Nil machtig te worden; Ṭâmah, die hij niet huwen wil, verraadt hem, maar hij ontkomt op den rug van den draak die de vijand der zon was; vervoegt zich bij den asceet Djajâd, en vertrekt na diens dood met het boek naar Malik al-ᶜAfraḥ. In zijne afwezigheid had de wizier met zijnen broeder den wezier van Sajf ar-Raᶜd tegen hem geintrigeerd, en bewerkt dat zijn heer Sjâmah ten huwelijk vroeg; maar Saᶜdôen verwoed over deze zaak had den gezant van Sajf ar-Raᶜd gedood, was daardoor in strijd

geraakt met het geheele leger van Malik al-ᶜAfraḥ en was reeds zeven dagen lang aan het woeden, toen Sajf al-Jazan voor de stad verscheen (bl. 151). Ieder herkent in hem den vroegeren Waḥsj al-Fallâḥ; weldra keert het leger van Sajf ar-Raᶜd verslagen terug naar hun land (Madînah Doêr al-Koeṣoêr); Sajf ar-Raᶜd wil het rijk van Malik al-ᶜAfraḥ verwoesten waar de wezier Ar-Raif maant hem aan tot vredelievend optreden, waardoor Malik al-ᶜAfraḥ met de zijnen hem komt bezoeken. Op verzoek van Sajf ar-Raᶜd gaan Sajf al-Jazan en Saᶜdoên met een groot leger Ḳamarijjah te Madînat al Aḥmar beoorlogen; zij herkent hem aan een moedervlek als haar uitgeworpen kind, belijdt hare schuld en belooft haar koninkrijk aan hem af te staan, maar misbruik makende van zijn vertrouwen verwondt zij hem doodelijk in den slaap. Twee vogels, de zielen der twee asceten die hem vroeger geholpen hadden, geven hem medicijn (bl. 172); na 61 dagen zwervens komt hij bij eenen asceet die hem reeds van vóór zijne geboorte verwachtte en hem het lijk van Cham wijst, waar hij a. o. een zwaard, steeds door Cham gebruikt, verkrijgt. Door tegen des asceets waarschuwing in het gelaat van den doode te bezien komt hij in ellendigen toestand van honger en dorst; een woeste stroom voert hem mede; hij belandt naakt in een land waar de dochter van den laatst vermelden asceet hem wil laten dooden; haar vader echter maakt hem aan haar bekend en wil hen doen huwen, maar hij weigert. Met behulp van een bij Chams lijk gevonden tooverplaat vliegt hij naar zijn land terug, en bevond dat het huwelijk van Sajf ar-Raᶜd met zijne Sjâmah gevierd werd! Door zijn geleigeest laat hij zich dadelijk in de tent van Sjâmah voeren, het gedwongen huwelijk was nog niet voltrokken, en hij kan zijne geliefde wegvoeren uit de drommen die hem na de ontmoeting tusschen Sajf ar-Raᶜd en hem omsingelden. Ḳamarijjah had nadat zij haren zoon volgens hare meening gedood had vrede gesloten met Sajf ar-Raᶜd en Saᶜdoên verraderlijk gevangen genomen; Sajf ar-Raᶜd had hem willen dooden, maar de wezier Ar-Raif had hem het leven gered; de booze wezier had zijnen heer overreed aan te houden om de hand van Sâmah, en haar vader had haar tegen haar wil naar Sajf ar-Raᶜd's land gebracht, waar de huwelijksfeesten gevierd werden. Toen was Sajf al-Jazan op de bovenbeschrevene wijze tusschen beide gekomen. Nadat hij Sjâmah in veiligheid gebracht had daagde hij alle helden van Sajf ar-Raᶜd uit onder zijn waren naam Sajf al-Jazan anak Toebbaᶜ Dzôe'l-Jazan; hij doodt zeer velen van hen en Sajf ar-Raᶜd noodigt Saᶜdôen dien hij uit de gevangenschap bevrijdt uit Sajf al-Jazan te bevechten (bl. 218), wat Saᶜdôen (die alleen de kracht van Sajf al-Jazan wilde beproeven en in elk geval zich tegen het leger van Sajf ar-Raᶜd zoude keeren) op zich neemt. Saᶜdôen verliest 't tegen Sajf al-Jazan, maakt zich bekend, en tesamen met

dezen verslaat hij het leger van Sajf ar-Raᶜd; daarna laat Sajf al-Jazan zich met Saᶜdôen en Sjâmah door zijnen geleigeest (dien hij bij het lijk van Cham gekregen had) naar de stad van zijnen vader, thans nog van Ḳamarijjah, brengen. Zij weet listiglijk zijn deernis en liefde op te wekken, en geeft het koninkrijk aan hem over. De geleigeest had intusschen gezien dat Sajf ar-Raᶜd gereed stond Malik al-ᶜAfraḥ te dooden; op last van Sajf al-Jazan verlost de geest den vorst en voert hem naar de verblijfplaats zijner dochter, wier huwelijk eindelijk wordt voltrokken. (bl. 229).

Ḳamarijjah steelt de toovertafel van haren zoon en laat hem door den geleigeest naar Ghilân voeren, en Sjâmah naar het land der schapenaanbidders, waar zij liefderijk opgenomen en tot hoedster van het aangebeden schaap aangesteld wordt. Daar bevalt zij van een zoon, dien zij Dâmir noemt; de schapetempel raakt in brand, men wijt dit aan haar en laat haar geketend daar blijven (bl. 237). Sajf al-Jazan moest volgens eene oude voorspelling welke een oude man hem mededeelde het leelijke volk van Ghilân dooden; met behulp van een haan welks veêren lansen worden, dien hij op aanwijzing van ouden man gevonden had, doodt hij inderdaad de bewoners. Beiden gaan dolen, komen aan de stad der schapenaanbidders en worden opgesloten om later met Sjâmah geslacht te worden. Zoo vindt hij zijne vrouw terug met hun kind. Hij doodt het god-schaap, zij worden belegerd door het geheele volk, en toen hun toestand hachelijk geworden was, kwam ᶜAkṣah, die door den geleigeest gewaarschuwd was, aanvliegen en redde hen. Zij brengt hem bij de stad van Abôeṭât waar hij een gevreesden en aangebedenen tijger doodt; deze vorst vereert hém maar begeert zijne vrouw, een strijd ontstaat, hij neemt den vorst gevangen, maar wordt eensklaps door zijn vroegeren geleigeest op last van zijne moeder naar een verren vulkaan gebracht, de vorst wil Sjâmah benaderen, maar verlamt op haar gebed, waarna hij zich bekeert en den islâm aanneemt, wat een burgeroorlog ten gevolge heeft.

Bl. 268. Sajf al-Jazan werd op den vuurberg gevangen door toovenaars om als offer verbrand te worden, maar uit het vuur verrees een man die den aanvoerder der toovenaars gelastte moslim te worden en Sajf al-Jazan te bevrijden: beiden worden onverwacht door ᶜAkṣah, die door den geleigeest gewaarschuwd was, opgenomen en naar de stad van Abôeṭât gebracht. Daar woedde de burgeroorlog; drie vierden van het volk waren tegen den vorst opgestaan; de onverwachte komst van Sajf al-Jazan met den toovenaar برنوخ doet de opstandelingen besluiten den islâm aan te nemen; hij laat nu door ᶜAkṣah Sjâmah naar haren vader en برنوخ naar Ḳamarijjah voeren. Daarna gaan hij zelf en Abôeṭât (dikwijls Abôeṭâd gespeld) scheep naar de stad van Ḳamarijjah, maar

onderweg wordt hij op haar last wederom door den geest naar een eiland gevoerd, vanwaar hij zich met een schuitje kan verwijderen; hij lijdt schipbreuk en drijft naakt aan op de kunst van China, alleen een krab die een onfeilbaar oogmedicijn is, die hij op dat eiland verkregen had heeft hij bij zich. Daarmede geneest hij de blindheid der prinses die niemand anders is dan Nâhidah, die hem toegewenscht had dat hij naakt en arm in haar land zou komen! Thans weigert hij hare hand niet; het huwelijk vindt plaats; beiden worden door den geest, op برنوخ 's last, naar de stad van Kamarijjah gevoerd, waar hij Sa^cdôen wedervindt. Zijne moeder smeekt hem weder om vergiffenis en wordt weder begenadigd (bl. 287), wederom steelt zij zijn toovertafel en laat hem door den geest in de lucht voeren tot boven de stad van Iflâtoen waar hij een onzichtbaar makende muts weleer had ontvreemd, en hem door dien geest naar beneden werpen, nadat zij de inwoners heeft doen aanzeggen met omhoog gerichte lansen gereed te staan, maar op het laatste oogenblik redt ᶜAkṣah hem en voert hem naar haar land, waar hij eenigen tijd blijft. Met haar hulp bemachtigt hij de prinses Moeḥijj an-Noefôes, met wie hij huwt; ᶜAkṣah voert beiden naar een eiland waar hij lieden van Abôeṭât ontmoet; met dien vorst gaat hij naar de stad van Kamarijjah.

Bl. 302. Deze slechte moeder werd door برنوخ ziek getooverd; zij roept de hulp in van Sajf ar-Raᶜd, die den vorst Majmôen verzoekt برنوخ en Saᶜdôen te bestrijden; bij hen voegen zich veertig toovenaars, vroegere vrienden van برنوخ en gezamentlijk trekken zij tegen Saᶜdôen en برنوخ op; toen de strijd fel was verschenen Sajf al-Jazan en Abôeṭât, en spoedig werd Majmôen overwonnen en tot moslim gemaakt, maar برنوخ wordt door de veertig gevangen, de schare van Sajf al-Jazan doen zij door vuur bijkans omkomen, maar ᶜAkîlah redt hem en de zijnen uit dat gevaar, doodt op bovennatuurlijke wijze alle veertig, en geeft hem een kleed dat hem onbereikbaar maakt voor alle geesten. Kamarijjah vraagt hem wederom om vergiffenis en geeft hem de regeering over, maar door list en hulp van Nâhidah bemachtigt zij zijn kleed, doch Ṭâmah die alles had waargenomen ontrukt het haar en doodt Nâhidah. Kamarijjah laat zich ijlings naar China voeren en beschuldigt haren zoon van den moord; daar huwt zij met den vorst. Spoedig voert ᶜAkṣah haar terug en doodt haar, tot verontwaardiging van haren zoon. De asceet die hem bij het lijk van Cham geholpen had brengt hem zijne dochter, جيدا, met wie hij huwt; eindelijk wordt ook Ṭâmah zijne vrouw; hij laat Sâmah met zijnen zoon komen. Zijne vrouw Moeḥijj an-Noefôes ontvlucht en gaat naar haar land terug, waar zij hard behandeld wordt. Hij stelt Damir in zijne plaats op den troon en laat zich door den geest en ᶜAkṣah naar het land der ontvluchte voeren; eene verzoening wordt

bewerkt, en met haar laat hij zich naar Madînat al-Aḥmar terugvoeren. Daar regeert hij met rechtvaardigheid.

Het slot is: كمدين لكي فولق چترا سكال انق٢ ملك سيف اليزان ڤون چترا مك چاريله اوليهمو جك اڠكو بركهندق جك اد قيصه كتورونن راچن ايت درڤد بني حميري ايت ايتله چوچو ملك سيف اليزان اداڽ والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمعاب والسلم تمت

Hieruit blijkt dat van dezen roman nog een vervolg bestaat; de beloofde lotgevallen van de dochters van den wezier Ar-Raif zijn trouwens in dit verhaal nog niet vermeld.

CCCXXXIX.

HIKAJAT SAJF DZôE'L-JAZAN II.

Collectie v. d. W. 115, 33 × 20½ cM., 384 bl. 19 r; gedat. W. 4 Dzôe'lḥ. z. j.

De spelling is beter dan van I; de doxologie outbreekt, de eigennamen zijn veelal slecht geschreven, zooals تباهه inplaats van تبع, ابو المبال in plaats van ابو المعالي e.d. De held van het verhaal wordt steeds سيف داليزان geheeten.

Het verhaal wijkt van I in geenen deele af, en de bewoordingen zijn somtijds over geheele bladzijden nagenoeg identiek; de eigennamen leveren slechts geringe verschillen in spelling op; grootere afwijkingen als مفيداتي نفوس voor محي النفوس zijn zeldzaam.

Aan het slot komt de vermelding van het vervolg op het verhaal niet voor.

CCCXL.

HIKAJAT SAJF DZôE'L-JAZAN III.

Collectie v. d. W. 116, 32 × 20½ cM., 365 bl. 19 r.

Geheel met II overeenkomende redactie van hetzelfde verhaal, eveneens zonder de doxologie, de bijvoeging aan het slot en de uitvoerigheid bij het besluit van den roman welke in I worden getroffen. De titel van het verhaal is hier *Hikajat Sitti Kamarijjah*.

CCCXLI.

HIKAJAT SAJF DZôE'L-JAZAN IV.

Collectie v. d. W. 117, 30½ × 20 cM., 181 bl. 21 r. gedat.

Malaka, 15, ... 1258, met de bijvoeging دان ترساليں سورة اين درفد نسختڽ تمبي حسن بن فرصب Klein en compres schrift. De eigennamen zijn iets beter gespeld, en de tekst komt geheel overeen met dien van II en III. Op de eerste 40 bladzijden zijn talrijke aanteekeningen aangebracht.

AFDEELING III.

GESCHIEDENIS.

CCCXLII.

SJADJARAH MALAJOE I.

Bat. Gen. 11, 21 × 17 cM., 116 bl. 15 r.
Notulen, IV; 24 (1 Febr. 1866, II, *d.*)

Bijna geheel gelijk aan Klinkerts uitgave; de tekst eindigt in het 13e verhaal, op de plaats van regel 7 v. o. bl. 153 van genoemde uitgave bij de woorden دسوره چاري اوله سري رام Voorin staat verkeerdelijk: »Palembangsche Legenden".

CCCXLIII.

SJADJARAH MALAJOE II.

Collectie v. d. W. 188, 33½ × 21 cM., 312 bl. 23 r.

De uitgebreide tekst met het toevoegsel (zie Tijdschr. v. In d. T. L. e. V. K. deel XLIV, bl. 358—373). De hoofstukken zijn duidelijk aangegeven, doch zonder nummering.

In mijn catalogus der Haagsche HSS was sprake van een tjiri in het begin van dit verhaal (zie ald. bl. 199).

Die zonderlinge tjiri luidt hier (bl. 22):

اهو سوبت فادك مهراج سريمت سري سبفت سورن بوم يوجي بال فكرم
تكالغ كرن مكت ران موك تربوان فرامغ يسكريت بنا تفك درم ران سران
كفت ران سفكسها سان ران وبكرم وذان رونت فلا ويك سديد ويو ديد فرابودي
كال مولي مولي مالت سري درم راج الدراج فرميشور جاوة منكهن ستي يعني
كفادك سري مهاراج راج الدراج فرميسوري مك اوله دمغ ليبر داون مريكيت
دنماٴي بط ارتين اوراغيغ مماچ چيري دارفد بط ايتوله دارفد انق چچون اصل
اوراغيغ مماچ چيري دهول كال

Op bl. 75 wordt deze tjiri herhaald; in de uitgaven komt de tjiri ook daar niet voor; er staat daar alleen dat een tjiri afkomstig van Baṭ werd voorgelezen. De tekst luidt: اهو سوست فادك سري مهراج سريمن سري سبقت سودن بوم بوجي بال فقرم تناڠ ڬرن ممت ران موك تربوان فراسڠ سكريت بنا نقك درمارن سران كنت ران سڠكبا سان ران ويكرم ودان روت فد اوبل سديد ديو ديد فرا بودي كال مولي مولي مالك سري درم راج راج فرميو ارجاوة حيوة منكبكن ستي يعني كفادك سري مهراج راج الدراج فرميسورا

Het slot der uitgave-Klinkert valt op bl 271.

CCCXLIV.

SJADJARAH MALAJOE III.

Collectie v. d. W. 189, 33 × $20\frac{1}{2}$ cM. 328 bl. 19 r.

Wederom geheel dezelfde tekst als die van Klinkerts editie, de kortere tekst dus. In de inleiding komt meer Arabisch voor.

CCCXLV.

SJADJARAH MALAJOE IV.

Collectie v. d. W. 190, 34×$21\frac{1}{2}$ cM. 204 bl. 25 r.

De langere tekst, gelijk aan dien der uitgave-Shellabear.

De afscheidingen tusschen de hoofdstukken ontbreken; de hoofdstukken eindigen op de volgende bladzijden:

I: bl. 15. II: van af bl. 51 (Kl.): 3 v.o. verschillen de teksten, III: bl. 31, IV: bl. 34, V: bl. 36, VI: bl. 41, VII: bl. 45, VIII: bl. 46 ult., IX: bl. 50, X: bl. 52, r. 1 (daarna is de tekst anders), XI: 59 r. 4, XII: bl. 63, r. 10 v.o. XIII: bl. 84 r. 6, XIV: bl. 98, r. 7, v.o. XV: bl. 103, r. 6, XVI: 110, r. 4, XVII: bl. 113, r. 1, XVIII: bl. 114 r. 9 v.o. XIX: bl. 116 r. 1. XX: bl. 119, r. 9, XXI: bl. 121 r. 9, XXII: bl. 124, r. 13, XXIII: bl. 128, r. 9, XXIV: bl. 130, r. 3 v.o., XXV: bl. 133, r. 12, XXVI: bl. 146 r. 10, XXVII: bl. 152, r. 10 v.o., XXVIII: bl. 155, r. 6 v.o., XXIX: bl. 164, r. 8, XXX: bl. 165 r. 2 v.o., XXXI: bl. 167, r. 2 v.o., XXXII: bl. 172, r. 12, XXXIII: bl. 182, r. 5 (eind der editie-Klinkert: bl. 187 r. 4, waar XXXIV eindigt),

Verder zijn de pericopes: editie- Shellabear, bl. 330 hier: 188 midden in, ed.- Sh. 339 hier: bl. 192, r. 5, ed.- Sh. bl. 342 hier: bl. 193, r. 11. De raadselachtige toespraak van بيط, welke in het handschrift van 's Gravenhage (XIII) voorkomt, word hier aangetroffen op bl. 17, als volgt:

مک دڠن تقدير الله تعالي مک لمبو كنائكن بڠندا ايت منتهكن بوه مک كلور
درفد بوه ايت سوراڠ مانسي يائت لاک٢ لڠكڤ دڠن فكاينن سرة اي ممباچ
چري دمكين بوڽين اهوست فادک سري ممراج سرئت سري سنت بوان بهورت
بوم بوجي بالا فكرم نكالڠ كون مكوت دان منتري بوان فوسيڠ سكربت بڤاتڤک
دارم سڠک ساي ران ويكوم ودان رونب فلاويک سد ديو ديد فربودي كال
مول مالي ماليک سري درم راج ادراج فرميسوري مک اوله دامڠ ليبر دوان
مريكئت دنماين بطلا ارتين اوراڠيڠ ممباچ چرا درفد بطلا ايتله درفد اصل
اوراڠ دهلو كال ممباچ يڠدمكين ايت

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1703, 1704, 1716, 1760, 1736 en 3210, Catal. bl. 230—233. (Zie de daar genoemde litteratuur).

Londen, Royal Asiatic Society, A. nos. 18, 35, 39, 68 en 80, B. no. 5.

's Gravenhage, Kon. Inst. 587 en 631 (XIII en XIV).

CCCXLVI.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN I.

Bat. Gen. 2, $16^1/_2 \times 10$ cM., 513 bl. 9 r. gedat. 19 Nov. 1828. Notulen IV; 17 (16 Jan. 1866, III, *p*).

Ter vergelijking met de inhoudsopgave van Hageman »Bijdrage tot de geschiedenis van Borneo" in Tijdschr. voor Ind. T. L. en V. K. VI bl. 220—246, volge de inhoud van dit manuscript:

Er was een Klinganees Mangkoeboemi, met een zoon امڤو جتماک en zijne vrouw سڤيار en de vrouw des zoons سير مڠنتور met twee zoons امڤو مندستان en Lĕmboe Mangkoerat. De Klinganees geeft op zijn sterfbed goeden raad: als de zijnen eene stad willen stichten moet de grond warm en geurig zijn. Ampoe Djatmaka met Aria Makoeta Sari en Toemĕnggoeng Tanah Djiwa en de wijze Wira Mĕraksa stichten Nagaradipa; de steden باتڠ تبالڠ en باتڠ عالي worden getuchtigd en gesteld onder de twee straks genoemde vrienden, die weldra vervangen worden door امڤو قات en سيڤو جاي daar zij patihs in Dipa worden. Wira Mĕraksa wordt naar China gezonden om bronswerkers te zoeken. De beide zonen verrichten niets, en hun vader sterft, waarna

zij twee jaren ascese oefenen. Lĕmboe Mangkoerat vindt de wonderprinses Tandjoeng Boeaja. Ampoe Mandastan heeft twee zonen بڠبڠ شڠمارڠ en تڠمارڠ; zij wekken de ijverzucht op van Lĕmboe Mangkoerat; deze doorsteekt hen, en hunne lichamen verdwijnen. Mandastan en zijne vrouw dooden zich uit wanhoop.

Lĕmboe Mangkoerat krijgt in eenen droom last de prinses uit te huwelijken aan Raden Poetra Moelia van Madjapahit. Hij gaat dien prins halen, en wordt moslim. Raden Poetra zegt eigenlijk Raden Soeria Nata te heeten; het huwelijk wordt voltrokken. In hare zwangerschap laat de jonge echtgenoote uit Madjapahit een djamboe halen, en bevalt van Sĕri Gangga Wangsa, later van Raden Soera Nata Wangsa. Gangga Wangsa wordt vorst. Lĕmboe Mangkoerat huwt met Dajang Dipa Radja, die sterft na de geboorte van het wonderkind هريڠين. Later huwt deze met Ganga Wangsa, die vader wordt van Poetri Kalarang Sari, die later huwt met Soera Nata Wangsa, die tot kind krijgt چارڠ للين. Gangga Wangsa krijgt nog eene dochter كلڠسو; later huwen deze beiden. Gangga Wangsa en Soera Wangsa verdwijnen; چارڠ للين wordt vorst. Hij gewint Raden سكر سڠسڠ ناث وڠس; deze loopt weg op zijn zevende jaar; onder den naam Kjahi Ĕmas Lĕlana gaat hij later als handelaar naar Nagara Dipa, waar hij huwt met كلڠسو (zijne moeder!). Spoedig komt dit uit; hij neemt den naam Raden Sari Kaboerangan aan en wordt vorst van Daha; hij krijgt twee zonen Raden سكراڠا en (bij een bijwijf) Raden Bangawan Nata, waarna hij verdwijnt. سكراڠا wordt vorst van Daha en krijgt vier zonen: Pangkas Nata, Pandji Nata, Bahalia Nata en Mambang Indra Nata. Bangawan Nata gewint Mantri Djaja Nata en Poetri Galoe; deze trouwt met Pangkas Nata, zij gewinnen Raden Samoedra, die weldra zijne ouders verliest. Een der ooms wordt vorst; nadat zijne ooms hem hadden willen vermoorden, gaat Raden Samoedra heen, wordt gevonden door Patih Masah en tot vorst van Bandjar verheven, waar hij zijnen oom moet bestrijden.

Bl. 363. In Bandjar heerscht hongersnood; men besluit hulp te vragen aan den vorst van Dĕmak.—Van Madjapahit was een mantri naar Pasaj gezonden om de prinses ten huwelijk te vragen; haar broeder Radja Bongsoe gaat met haar mede; in Toengkat Gading wordt hij wali, en huwt met de dochter van Mantri جڠڠ; de prinses van Madjapahit krijgt bij een Balineeschen prins een zoontje, dat in eene kist wordt gelegd, in zee geworpen doch opgevischt en te Grĕsik opgevoed wordt; hij werd Pangeran Giri — Bl. 385. De gezanten van Bandjar komen in Dĕmak en worden daar geholpen; de strijd in Bandjar wordt hervat, maar oom en neef sluiten vrede. Bandjar wordt door Dĕmak tot den islam bekeerd. Er komt een Arabier Soeltan

سريان الله: hij krijgt twee zonen Raḥmatallâh en Pangeran Anom; de eerste krijgt drie zonen: Soeltan Hidâjatallâh, Raden Zakarijjâ en Pangeran Dĕmang. De Hollanders vallen Bandjar aan; Pangeran Panĕmbahan doet hen afdeinsen en vestigt zich te Martapoera.

Bl. 433—449 Geslachtslijst.

Soekadana en Kotaringin van Bandjar gescheiden, later ook Pasir en Sambas. Koningslijsten vormen het slot.

CCCXLVII.

HIKAJAT RÂDJA BANDJAR DAN KOTARINGIN II.

Bat. Gen. 43, 32 × 20 cM., 72 bl. 30 r.
Notulen VI: 87 (1 December 1868, VII, I *c*).

Weinig belangrijke verschillen. De eerste namen zijn: ڠبوڠ مڠكوارة، مداستنا، سري مڠنتو، امڠو جتمڠ. Vele Javaansche woorden komen voor, waarvan sommige verklaard worden. Het geschrift is onvoltooid; de door Dĕmak verleende hulp wordt vermeld; het abrupte slot valt samen met bl. 419 van I. In dit HS. wordt verhaald dat Samoedra شريان الله wordt genoemd.

CCCXLIII.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN III.

Bat. Gen. 48, 32 × 20½ cM., 169 bl. 42 r. Latijnsch schrift.
Notulen VII: 33 (4 Mei 1869, III, *b*).

De redactie is als van I; de eigennamen vertoonen geene belangrijke afwijkingen, doch zijn dikwijls vreemd getransscribeerd. Vele Javaansche woorden komen in dezen tekst voor.

CCCXLIX.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN IV.

Bat. Gen. 124, 32 × 21 cM., 170 bl. gedat. 1229.

Zeer gehavend en gescheurd handschrift, met onregelmatige lineatuur. De eigennamen en de redactie zijn ongeveer als die van I.

Overal zijn doorhalingen en sporen van later aangebrachte verbeteringen; het fabelachtige wezen bv. wordt تنجڠ بوت genoemd maar deze naam is doorgehaald, en daarboven is تنجڠ بوايا geschreven.

CCCL.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN V.

Bat. Gen. 157, 30 × 21 cM., 156 bl. 20—23 r.

De redactie is nagenoeg als die van I; de afwijkingen worden voornamelijk in de eigennamen aangetroffen. De gevonden prinses heet hier Toendjoeng Boeah, de prins van Madjapahit: Raden Poetra, het wonderkind: Hoeripan (met vocalen).

Met zeer bleeken inkt is dit HS geschreven.

CCCLI.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN VI.

Bat. Gen. 218, 33½ × 21 cM., 186 bl. 21 r.

Net geschreven exemplaar in eenigszins dialectisch Maleisch (*ma* vóór alif in stede van ممف).

Enkele eigennamen vertoonen afwijkende spelling, zooals op bl. 1 ويرا مرتس، اريا، op bl. 4 امفو مندستنا، ساري مڠون، سيڠي روا، امفو جتميک، مڠکت سري op bl. 9 de steden باتڠ بالڠت en باتڠ ڤيتڤ op bl. 28 Poetri Tandjoeng Boeih, op bl. 32 بڠبڠ سوقما راڠت en بڠبڠ فتما راڠت، bl. 48 Raden Poetra, op bl. 51 Pangeran Soeria Nata, op bl. 59 Raden Soeria Gangga Wangsa en Raden Soeria Wangsa, op bl. 72 het wonderkind ڤوتري كوريڤن op bl. 77 Maharadja Tjarang Lalana, op bl. 92 de vier prinsen van Daha: Raden Paksa, Raden Pandjang, Raden Bali en Raden Mambang.

Ook hier komt het ingevoegde verhaal over de islamiseering van Java voor; op bl. 136 staat vermeld dat een Arabier uit Mekka Djaja Samoedra Soeltan Soerian Sjâh noemde; zijne zonen worden genoemd: Soeltan Raḥmatallâh en Pangeran Allah, genaamd Pangeran Angsana; de kleinzonen hebben dezelfde namen als in I.

CCCLII.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN VII.

Collectie v. d. W. 200, 18½ × 14½ cM., 266 bl. 13 r.

Hoewel de eigennamen meestal overeenkomen en het beloop van het verhaal in hoofdzaken hetzelfde is als van I, is er toch verschil te bespeuren in de volgorde der gebeurtenissen en in de voorstelling van enkele feiten.

De vrouw van den Klinganees wordt ستي راج genoemd, zijn zoon Ĕmpoe Djatmaka, diens vrouw سير فثنتور, de kleinzonen امفومان دستان en Lĕmboe Mangkoerat. Sĕri Gangga Wangsa heet hier Raden Soeria Gangga Wangsa en Soera Nata Wangsa: Soeria Wangsa; het fabelachtige wezen: تنجغ بوه. Het planten van eene plant, waaraan een menschenlot verbonden is, komt evenals in Leiden CCXLIV (waarmede dit handschrift zeer verwant schijnt) hier voor, op bl. 46. Op bl. 197 staat vermeld dat de Arabier den Pangeran Samoedra سريان الله noemt.

Op bl. 261 begint het verhaal van een doktersknecht die zich voor dokter uitgeeft, hetwelk ook in genoemd Leidsch handschrift voorkomt.

CCCLIII.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN VIII.

Bat. Gen. 44, 32 × 20 cM., 51 bl. 18 r.

Notulen VI: 87 (1 December 1868, VII, I. c.)

Dit handschrift bevat een uittreksel uit de grootere geschiedenis:
حكاية اصل كجدين نكري بنجرماسن دان سله سيلهن دغن دسيقكتكن فركتان
درفد اصلن سكدار اكن مغتبوي درفدا تورونن راجا جوا

De eerste namen zijn: Mangkoeboemi, Ĕmpoe Djatmaka. امفو مندلسنا, سري مغنتو. Het fabelachtige wezen heet hier ترنجوغ بويه, overigens wijken de eigennamen niet af.

De episode over Madjapahit ontbreekt hier. Evenals in VII wordt hier vermeld dat Raden Samoedra Soeltan شريان الله genoemd wordt (bl. 46, دجنقكن). Van Kotaringin, Pasir en Sambas wordt geen gewag gemaakt.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1701, 1702 en 3211, 3°; catal. bl. 237—239. [1])
Londen, Britsch Museum, n°. 17

CCCLIV.

SJADJARAH RADJA RADJA MALAJOE.

Collectie v. d. W. 191, 33 × 21 cM., 341 bl. 27 r., gedat. 23 Ṣafar — 8 Rabiᶜ II 1272.

1) Dr. Juynboll noemt ook no. 45 van de HSS. Bat. Gen. Inderdaad is dit HS. in den inventaris aldus genoemd, doch het is een geheel ander geschrift dat onder CCCIC beschreven wordt.

Volgens het dezen datum bevattende naschrift is de schrijver Tĕngkoe Saᶜīd, die het werk heeft geschreven op last van den توان فنداروﻻ ايستي رسيدين كوميسي دالم سيكودنا (toean von de Wall, assistent-resident in commissie).

Eerst komt de geschiedenis van Iskandar Dzôe'l-Karnajn, dan die der epigonen Ṣoêlan en Ṣoêran, daarna die van ﻠﻨﻜﻴﻮ en hare vorsten, de reis van Ṣoeran onder de zee, en de andere episodes welke in de Sjadjarah Malajoe vermeld worden, waarmede de tekst geheel overeenkomt. Het 2e hoofdstuk begint hier op bl. 15 r. 1; de tjiri van Baṭ komt hier evenmin voor als in de uitgaven. Na het begin van dit hoofdstuk zijn de teksten niet meer parallel, maar telkens zijn met de Sjadjarah gelijkluidende passages aan te treffen. Het begin van hoofdstuk 4 valt op bl. 25 r. 5 v. o. maar de inhoud van dat hoofdstuk komt hier niet in dezelfde volgorde der onderdeelen voor, doch hoofdstuk 6, welks begin op bl. 27 r. 8 v. o. valt, wordt aanvankelijk vrij trouw gevolgd. De geschiedenis van Pasaj, d.i. hoofdstuk 7, begint op bl. 34 middenin; in hoofdstuk 8, dat op bl. 37 middenin begint, wordt in stede van Samoedra Pasaj genoemd. Het bericht over Pahali, d.i. hoofdstuk 12, vangt reeds op bl. 44 r. 2 v. o. aan. De geheele geschiedenis uit de Sjadjarah Malajoe is hier te volgen, zij het ook in eenigszins andere opvolging; hoofdstuk 17 valt op bl. 84 r. 9 v. o; de geschiedenis van Tjampa, d. i. hoofdstuk 21, begint op bl. 93 r. 12, hoofdstuk 26 op bl. 107, r. 11 o. v. (bijna woordelijk gelijkluidende tekst); hoofdstuk 27 op bl. 117 r. 8 v. o; hoofdstuk 28 op bl. 124 r. 13 (steeds gelijke tekst), hoofdstuk 29 op bl. 128 r. 7, hoofdstuk 30 op bl. 139 r. 7, hoofdstuk 31 op bl. 141 r. 9 v. o., hoofdstuk 32 op bl. 144 r. 6 v. o; hoofdstuk 33 op bl. 151 r. 2, hoofdstuk 34 op bl. 163 r. 13 en het slot daarvan op bl. 169 r. 3 v. o.

Daarna volgt het toevoegsel, dat op bl. 197 middenin eindigt.

Nu vangt de nieuwere geschiedenis aan; behandeld worden: de dood van ᶜAbdaldjalil, de vorsten van Djohor, Riouw, Lingga, Siak, wederom Riouw (bl. 241), Palembang, wederom Siak, en de kleinere staatjes. Het slot wordt gevormd door het verhaal van een onderhoud van den waarnemend Gouverneur-Generaal Merkus met Soeltan ᶜAbdaldjalil Sjâh van Sikoedana, en diens overlijden in Riouw, waar hij den resident had willen spreken. Zijn zoon volgde hem op onder den naam Panĕmbahan Anom Sikoedana en zijn jongere broeder Tĕngkoe Panglima Bĕsar werd tot hoofd van Poelau Karimata verheven.

CCCLV.

HIKAJAT NÉGÉRI DJOHOR I.

Collectie v. d. W. 192, 32 × 20 cM., 68 bl. 19 r.

Geschiedenis van Djohor, en aanliggende rijkjes, aanvangende met het jaar 1083, toen Djohor werd ingenomen door den vorst van Djambi en eindigende met den oorlog tusschen Perak en Sĕlangoer.

CCCLVI.

HIKAJAT NĔGARI DJOHOR II.

Collectie v. d. W. 193, 33 × 21 cM., 66 bl. 19 r.

Dezelfde geschiedenis en dezelfde tekst, maar een paar regels aan het slot missende.

Andere handschriften:
Leiden: cod. 1741(2) en 3322, Catal. bl. 236—237.

CCCLVII.

HIKAJAT RADEN ALIT.

Collectie v. d. W. 194, 34 × 19½ cM. 8 bl. 27 r.

Fragment van een werk uit de taal van Oeloe Pasĕmah Lebar in het Maleisch vertaald, over Raden Alit en zijn oorlog met Atjeh.

Na de mededeeling dat het verhaal slechts een excerpt is, begint het relaas:

ادا سواتو نڬري كوت باجو نامن انيله نڬري يڠدهولو برسام٢ دڠن نڬري
فليمبڠ اوڬن دان اينيم دان لماتڠ بلوم اد دان امڤت لاوڠ لاڠ هوتن ريمبوه
بلنتارا ترلالو رامي نڬري ايت توجه كمفوڠ اوراڠيڠ مرينته ايت

CCCLVIII.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW I.

Collectie v.d. W. 195, 33 × 21 cM. 35 bl. 21 r.

Enkele faṣl's uit het geschiedverhaal dat bekend is onder verschillende namen als Hikajat Nĕgĕri Riouw, Silsilah Radja Boegis, Atoeran Satia Boegis dĕngan Malajoe.

De eerste faṣl begint met eene aanmaning omtrent het volgen van de juiste wegen en het omkeeren op wegen die dwaalwegen blijken te zijn, welke vermaning geleidelijk overgaat in het geschiedverhaal: Tĕngkoe Bĕsar en zijn broeder, die Allah spoedig vereenigde met den in Boekit Soengaj Baroe overleden vorst.

Het bondgenootschap tusschen de Boegis en de Malajoe wordt verder behandeld, dan de huldiging van Radja Soelajmân in Djohor onder den titel Soeltan Soelajmân Badr al-ᶜâlam Sjâh in 1103, de aanstelling van Èngkoe Radja Indra Bongsoe tot Datoek Bandahara op den 28en Radjab 1161, de verhuizing naar Lingga, tegen het contract in, van den Jangdipĕrtoean Moeda in 1166, en het overlijden van twee vorsten van Riouw zeer kort na elkaâr.

CCCLIX.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW II.

Collectie v. d. W. 62 (bundel van verschillende stukken), VI, 34 × 21 cM., 44 bl. 21 r. (slechts de rechtsche helft is beschreven) gedat. 20 Dzôelḥ. 1274 te Pĕnjĕngat.

Geheel hetzelfde gedeelte als het in I voorkomende.

CCCLX.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW III.

Collectie v. d. W. 62, I. 32 × 20 cM., 43 bl. 17 r., gedat. 19 Djoem. I. 1274 te Pĕnjĕngat.

Dit gedeelte bevat eene compleete geschiedenis van het verbond der Boegineezen met de Maleiers, beginnende met 1103 toen door den vorst van Djohor en Pahang Soeltan Soelajmân Badr al-ᶜAlam Sjâh een verbond werd aangegaan, waarvan later door den radja moeda is afgeweken.

Het geheel is verdeeld in vele faṣl's, waarin de historie van het verbond als voornaamste deel der politieke geschiedenis behandeld wordt. De zegels der behandelde vorsten worden steeds afgebeeld.

Evenals in den catalogus der Leidsche handschriften wordt, aan het slot, dit geschrift een Bondsboek (soerat satia) genoemd.

Het is beeindigd op bovengenoemden datum, tijdens de regeering van Soeltan Soelajmân Badr al-ᶜAlam Sjâh ibn al-marḥôem as-Soelṭân ᶜAbdarraḥmân Sjâh, toen Radja Hadji ᶜAbdallah genaamd Soelṭân ᶜAlâoeddin ibn Marḥôem Djaᶜfar onderkoning van Riouw en Lingga was; de schrijver noemt zich Hadji Moehammad Saᶜîd moewallad Riouw ibn Daheng Mĕmpawah Boegis.

Als resident wordt ten slotte genoemd: Johan Hendrik Tobias. Eene transscriptie van een groot gedeelte hiervan bevindt zich achteraan in het HS.

CCCLXI.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW IV.

Collectie v. d. W. 62, V. $32 \times 19^1/_2$ cM. 40 bl. 15 r.

Voortgezette geschiedenis van Riouw; de eerste 13 faṣl's zijn genummerd. Het gedeelte begint met 1103 (wat verhaald wordt op het eind van v. d. W. 195) en eindigt met 1223, en loopt dus verder door dan cod. Leid. 1724(2).

CCCLXII.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW V.

Collectie v. d. W. 197, $20^1/_2 \times 16^1/_2$ cM. 6 bl. 12 r.

Het begin is: اين سواتو فصل ميتاكن سليسله كتوروني راج بوڬيس يڠدفرتوان ريو سرة سليسله كتوروني راج ملايو يڠدفرتوان ليڠڬا اداله دامبل أصل فرمولان داري سيني يائة فد هجرة تاريخ سنة ١١٣٤ مك فد هجرة أية له فرمولان راج بوڬيس مڠمبل ريو اين دڠن جالن فرڠ درفد تاڠن راج كچيل يائة مڠكابو سيكت

Het handschrift begint dus bij de verovering van Riouw door de Boegineezen in 1134; overigens bevat het slechts enkele feiten en voor het grootste gedeelte genealogische mededeelingen.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1724(2) en 1741(1). Catal, bl. 233—234.
's Gravenhage, no. 630 (XIX).

CCCLXIII.

RIOUWSCHE CONTRACTEN.

Collectie v. d. W. 62, II, 32×20 cM., 18 bl. 23 r.

Contract tusschen de Compagnie en Soeltan Maḥmôed van Djohor en Pahang in Riouw gesloten, jang tiada boleh bĕrobah salama-lamanja sahingga sampajlah toeroen kapada sĕgala anak tjoetjoenja jang akan ganti dia maka hĕndaklah ia mĕngikoet bagajmana jang ada tĕrsĕboet didalam pĕrdjandjian ini.

Het contract bestaat uit eene inleiding en 26 artikelen en is gesloten den 2en November 1784.

Collectie v. d. W. 62, III, 32×20 cM., 12 bl. 23 r.

Contract met denzelfden vorst op denzelfden datum gesloten, acht artikelen bevattende. Achter de clausule staat دكرجاكن بتاوي كامي فد توجه تاهن اتس دولفن انم دالم كوت انتن دالم فرهمفونن هاري بولن يولي سريب توجه راتس دالفن فوله انم

Collectie v. d. W. 62, IV, $34^1/_2 \times 21$ cM., 15 bl. 21 r.

Contract in 20 artikelen waarbij die van 10 November 1784 en 26 November 1818 vervangen worden; in artikel 13 wordt verwezen naar Staatsblad 19 van 1829.

De datum van het contract is niet aangegeven.

CCCLXIV.

ASAL RADJA RADJA SAMBAS I.

Collectie v. d. W. 198 A, 32×20 cM., 16 bl. 21 r.

Geschiedenis der vorsten van Sambas en Soekadana, voornamelijk handelende over Soeltan Ṣafijjaddin.

Op bl. 12 begint eene episode van Brawidjaja van Madjapahit die zich in Sikoedana vestigde; zijne nakomelingen worden opgenoemd.

CCCLXV.

ASAL RADJA RADJA SAMBAS II.

Collectie v. d. W. 198 B, 8 bl. 36. Latijnsch schrift.

Dit gedeelte is geen transscriptie van I. Het bevat slechts hetgeen in I voorkomt tot op bl. 12, en dat wel in dikwijls andere bewoordingen, en in Bataviasche kleur; op sommige punten verschillen de beide teksten geheel.

CCCLXVI.

HIKAJAT ATJEH.

Collectie v. d. W. 196, 33×21 cM., 48 bl. 21 r.

Gedeelte van een kroniek welke voornamelijk over Atjeh en de aanrakingen met andere landen handelt. Het begin بسم الله الرحمن الرحيم صفقتن يڠ تياد ترفري كفجين zoude doen veronderstellen dat dit een werkelijk begin van een verhaal is, doch — behalve de Arabische formule — is dit een zinsnede midden in het verhaal, welke gevonden wordt in het door G. K. Niemann uitgegeven gedeelte, in zijne Bloemlezing uit Maleische geschriften, tweede stukje,

bl. 128 r. 3 v. o. Het verhaal dat daar op bl. 132 afgebroken wordt, heeft hier nog het slot, dat in de Aanteekeningen achter den tekst vermeld wordt.

Daarna is sprake van Riouw; het laatst behandelde is de ziekte van Maharadja Dĕnda en de komst van Noersani en Éntjik Sitti resp. 9 en 13 Moeḥarram 1164.

De kroniek is uitgegeven in het Journal Asiatique, 1839, Juillet, bl. 47—81.

Andere handschriften.

Leiden: cod. 1954 en 1983(1), Catal. bl. 234—236.

CCCLXVII.

ASAL OESOEL BANGKAHOELOE I.

Bat. Gen. 143, 43 × 22 cM., 43 bl. 26 r., gedat. 1859, Latijnsch schrift.

Eerst wordt de afstamming der Sumatraansche vorsten van Iskandar Dzôe'l-Karnajn verhaald, daarna de geschiedenis van Benkoelen in 44 genummerde en twee niet genummerde faṣl's.

Het slot is:

Apabila Radhen Mohamad Zen soedah meninggal doenia lama terhenti perkerdjaän kepala dagang tahoen 1853 koetika toean Blok Resident Bangkahoeloe, maka perkerdjaän kepala dagang di kombalikan Gouvernement kepada Pangeran Mohamad Sah Regen kepala dagang itoe dahoeloe pembrian dari Radja Soengai Lemau kepada Daeng Makoele, koetika Daeng Makoele terima nenek oleh Pangeran Mangkoe Radja Soengai Lemau saparti jang terseboet di dalam fatsal 31.

Diatas ini djadi tempo Pangeran Mohamad Sah pegang doea perkerdjaän demikianlah adanja tamat alkalam di Bangkahoeloe tarich Isa 1859.

Achteraan staat eene geslachtslijst der vorsten van Soengaj Lemau.

CCCLXVIII.

ASAL OESOEL BANGKAHOELOE II.

Bat. Gen. 148, 35 × 22 cM., 60 bl. 37 r. Latijnsch schrift.
Notulen XXV: 43 (8 Maart 1887, IV).

Geheel dezelfde tekst.

De schrijver is: Pangeran Moehammad Sjäh Regen Soengaj Lemau.

CCCLXVIII. *

ASAL OESOEL TOEAN GADANG BATIPOE.

Bat. Gen. 106, 34×21 cM. 8 bl. verschillend aantal regels.

Een Hollandsche vertaling van vier pagina's volgt den tekst. Onderaan staat het jaartal 1871.

CCCLXIX.

ASAL TOEROENAN RADJA BAROS.

Bat. Gen. 162, 36 × 22 cM. 322 bl.

Over de afstamming, instellingen en wetten van de vorsten van Baros.

Bl. 1—58: de Maleische tekst met vele Minangkabausche woorden; het eerste gedeelte is geschiedkundig, het tweede, dat op bl. 36 begint, bevat voorschriften nopens etiquette, met een geografisch aanhangsel.

Bl. 65—68: wetsbepalingen.

Bl. 71—92: geschiedenis der genoemde landstreek en hare islamiseering.

Bl. 95—104: Latijnsch schrift: „Bermoela awal negeri Baros dan asal radja Baros dan perbatassan tanah Baros dengan tanah Battak serta pardjandjijan Battak serta dengan Malaijoe dari dehoeloe."

Bl. 107—128: Latijnsch schrift, links de tekst, rechts de vertaling van het gedeelte over etiquette en plechtigheden van Baros.

Bl. 131—132: Latijnsch schrift, over de erfopvolging, niet af.

Bl. 137—258: „Inilah Hikajat tjarita Baros parmoelaannja batak datang darie Tobah darie Soekoe Pohan sapartie tersaboet dibawa ini"; eveneens in Latijnsch schrift.

Bl. 261—297: Transscriptie van het gedeelte bl. 71—92, met vele afwijkingen.

Bl. 309—322: Latijnsch schrift. Katoeroenan Radja dan panghoeloe die Baros dan pardjandjian.

CCCLXX.

ASAL RADJA RADJA PALEMBANG.

Collectie. Br. 157, III, 195 bl. Latijnsch schrift.

Afschrift van eene vrij uitvoerige geschiedenis der vorsten van Palembang, waarvan de volledige titel is: Asal toeroenan radja radja didalam negrie Palembang.

Aan den rand staan jaartallen, welke met den tekst niet overeenkomen.

Andere geschiedenissen van Palembang zijn te vinden:
Leiden, cod. 2276c, (CCLXV), Catal. bl. 251—252.
's Gravenhage, HSS. XXVII, XXVIII, XXIX, XXX en XXXI.

CCCLXXI.

TJARITĔRA ASAL SOELTAN ATJEH.

Bat. Gen. 221, 34 × 21 cM., 52 bl. 39 r. Latijnsch schrift, gedat. 3 October 1877, Edi Besar.

Dit abrupt eindigend en modern geschrift, welks volle titel is: „Tjaritĕra Asal Sultan jang sakarang ini poenja bangsa dari Boegis Atjeh besar" heeft geen verwantschap met de Hikajat Atjeh, onder no. CCCLXVI beschreven. De Arabische uitdrukkingen zijn geheel verbasterd.

In het begin wordt melding gemaakt van Mansoer, diens zoon Abdul Rahim zijn en zoon Zainoel Abidin, die den titel aannam van Maulana Sultan Djama Lullei *(sic)*. Daarna volgen ook uit andere geschriften bekende namen; nu en dan worden bijzonderheden over handel en bedrijven vermeld.

Jaartallen komen niet voor.

Als hoofdpersoon treedt op: Djindral Rapalie, die later vollediger Sir Thomas Astampar Rapalie genoemd wordt.

CCCLXXII.

EERSTE ATJEH-EXPEDITIE.

Bat. Gen. 98, 34 × 21 cM., 3 bl. 36 r., gedateerd 1290.
Notulen 11 Sept. 1877, II *i* en 16 Oct. 1877, IV *b*.

Een zeer kort relaas, annex eene vertaling van L. W. C. v. d. Berg. Inliggend; hetzelfde geschrift op één vel, 44 × 36 cM.

CCCLXXIII.

SOERAT TJARITA GOEPÉRNÉMENT WOLANDA PĔRANG NÉGÉRI ATJEH.

Bat. Gen. 271, 34½ × 21½ cM., 15 bl. 45 r.
Handschrift-Holle.

Deze geschiedenis van den Atjeh-oorlog is gedateerd: Koetaradja, 10 April 1884.

CCCLXXIV.

GESCHIEDENIS VAN PASëMAH.

Bat. Gen. 234, 34 × 21 cM., 18 bl. 34 r. Latijnsch schrift, gedateerd 28 November 1898.
Notulen 1899 Febr. I *m* en April II, 2° *cc*.

Voorin: »Uit de doesoen Tanah Pilih. Marga Benoea Kling (Palembang Pasĕmah). . ."

De titel is: Salinan dari boekoe orang jang mandjadikan djagat Pasemah disalin dari Kitab orang tanah pilih marga Soembay Oeloe loera Benoea Kaling jaitoe Pangeran nama Samadil doesoen Tanah pilih disalin oleh saja Mohamad Tajib magang di kantoor bandar Pasemah 25 Januari 1882.

Het geschrift is eene copie van een afschrift.

CCCLXXV.

ASAL DJAGAT PASOEMAH.

Collectie Br. 157, VIII. 5 bl.

Achtste stuk van eene portefeuille met copieën van Palembangsche geschriften.

De volle titel is: Asal orang mendjadiken Djagat Pasoemah.

CCCLXXVI.

GESCHIEDENIS VAN TAMBOESI I.

Bat. Gen. 100 *a*. 21 × 16½ cM., 48 beschrevene en vele onbeschreven bl., 16—18 r.
Notulen 16 Juni 1878 II*a* en 17 Sept. V.

§ 1. فصل يڠ ڤرتما ڤد مپتاکن اصل کتورونن رجا رمبه سرة سکل رعيتن
Afstamming der vorsten van Tamboesi van Radja Paga Roejoeng; vermeld worden: Jangdipĕrtoean Toea, zijne zuster Toe Pĕrmajsoeri, eene dochter Sitti Dawâlim en twee zonen Tĕngkoe Radja Moeda en Jangdipĕrtoean Achir Zamân; verder familie aangelegenheden en contracten.

§ 2. (bl. 8) فصل يڠكدو ڤد مپتاکن اصل کتورونن رجا مندڠ کوتا رجا
Begint met vorst سموکت شبووان, zijne zuster ڤنجمبار نبارو en vier kinderen: رجا امڤوت تدجڤاڠن، اڠون چندي هالوس، رجا سندي توا، رجا لتيمند شنا، verder genealogie.

§ 3. (bl. 21) فصل يڠ كتيڬ ڤد مڽتاكن اصل كتورونن رجا كڤانوهن
Komst van Radja Poerba uit Djohor, met elf kinderen; hij vertrekt naar ركن en komt bij den vorst van Tamboesi Soeltan ʿAbdallah. Deze paragraaf is verdeeld in verscheidene kleine afdeelingen, waarvan de laatste handelt over Marhoem Achir Zamān van Tamboesi.

§ 4 (bl. 44) فصل يڠ امڤة ڤد مڽتاكن اصل كتورونن رجا كوانتا

Over oorlogen met Atjeh, met lacunes.

Eindigt abrupt; veel Minangkabausche woorden.

CCCLXXVII.

GESCHIEDENIS VAN TAMBOESI II.

Bat. Gen. 100 *b*, 33 × 21 cM. 58 beschrevene en vele onbeschrevene bl. 18—20 r. Gedat. 1272.

Begin: اينله سورة كتاراڠن تورمبا يڠ تورون درڤدا ڤڠار روبوڠ يڠ دباڤ سلطان مهجودين ڤترا سلطان ڤڠار روبوڠ انق چچو سلطان سكادار ذور كرنين يڠ تورون تمورون منجادي راج ديدالم ڤولو ڤرچ اني ايتوله ڤڠاڠن راج تمبوسي سه دڠن ڤاتن

De inhoud is:

Verleiding van Adam en Eva; zij krijgen 99 kinderen, de laatste is Sjis. Een widadari ontdekt Langapoeri en het Hindoeland, waar de vogel Warna Nīla woont; de widadari wordt door Gabriël aan Sjis gegeven; eene reeks van profeten, tot Nōeḥ, Jaʿkōeb, Ezan (عايذن), deze gewint Iskandar Dzōe'l-Ḳarnajn, deze Alif Djipang, Darâdj en Limpat. Strijd met Jadjōedj wa Madjōedj. Hij ontmoet de lieden die het goede nastreven; dezen spreken met hem over den dood van zijn jongsten zoon en bekeeren hem; hij laat eene vloot bouwen, waaraan Asaf (حاسف) medehelpt. Die vloot bezoekt Indië, Atjeh, dat toen nog onbewoond was, Bangka Hoeloe, Priangan. Gesprekken van Darâdj met den Datoeḳ Katoemĕnggoeṅgan en Pĕrpatih Sabatang, Datoek Sĕri padoeka en Sĕri Maharadja; kennismaking met verschillende kleine landstreken aldaar. Zonderlinge verdwijning van zijne dochter, die na veel moeite teruggevonden wordt.

Alle eilanden van den Archipel genieten rust en vrede. Darâdj wordt vorst van Atjeh onder den naam Sĕri Pada bĕrpangkat Raḥîm; Loewoek Rĕkan krijgt tot vorst den zoon Mahdjōedin.

Op bl. 54 eene soerat Siri ter bevestiging der afkomst van de vorsten van Tamboesi.

Genealogie: Madjhôedin; Zajnal; Aḥmad; Tĕngkoe Bĕsar Soeltan ᶜAbdallâh; Sajfaddin; ᶜAbdarraḥmân; Doeli Jangdipertoean Toea; Doeli Jangdipĕrtoean Achir Zamân; Sajjid al-Makâmil; Doeli Jangdipĕrtoean Sakti; Radja Lela Mamat; Jangdipĕrtoean Achir Zamân; Djamâl al-ᶜâlam van Tamboesi; ᶜAbdalwâḥid de thans regeerende vorst.

CCCLXXVIII.

SALASILAH KOETAJ.

Collectie Br. 513, 35 × 23 cM., 138 bl. 38 r. Latijnsch schrift.

Gebrekkige copie van de geheele kroniek, en wel niet de tekst van het Berlijnsche handschrift waarover Dr. C. Snouck Hurgronje handelde in zijn opstel in de Bijdragen van het Kon. Inst. v. d. T. L. en V. K. v. N. I. 5, III, 109—120, maar die van wijlen S. W. Tromp (zie Bijdragen 5, III, 1—108).

Het in de Bijdragen uitgegevene gedeelte loopt hier tot bl. 23, juist één zesde van het geheel dus.

CCCLXXIX.

SJADJARAH KA'ADA'AN NĔGĔRI BANDOENG.

Collectie v. d. W. 199, $31^1/_2$ × 20 cM., 10 bl. 21 r.

Voorin staat: Miss. Res. Preanger Reg. 25 Sept. 1857, no. 3340.

Eerst eene genealogie van de regenten van Bandoeng, van Adam, over de vorsten van Padjadjaran tot den laatsten regent.

Daarna eene حكاية ملاڠ ڬنڠ كنتور
dan eene حكاية دايڠ سمب
die in Bandoengs voortijd spelen.

CCCLXXX.

GESCHIEDENIS DER PREANGER.

Bat. Gen. 165, 22 × 17 cM., 8 bl. 19 r.

De geschiedenis begint met de schepping; daarna handelt zij over Padjadjaran, den strijd met de Compagnie, den aanleg van enkele kampoengs bij Bogor; dan over Coen en de grooten die hem aanhingen in 1613, Anthony van Diemen, iets over kapitein Jonker, over de openkappingen in de wouden bij Tjimahi, Tjipelang en Pĕlaboean Ratoe en de koffieleverantie.

Het gevocaliseerde, maar zeer slecht gespelde handschrift eindigt abrupt in het verhaal van het bestuur van Van der Parra.

CCCLXXXI.

GESCHIEDENIS VAN BLEDOEG, NGEMBAK EN DJONO.

Bat. Gen. 211, 34 × 21½ cM., 14 bl. 30 r. Latijnsch schrift.

De titel is: Dari adanja Tjaritaän moelainja adanja Bledoeg di Koewoe dan Ngembak district Poerwodadi, Djono district Selo. Tjrewek Karanggeneng, Djati dan Mendikil ija itoe asal moelainja dari bekasnja Oeler nama Djokoliloeng.

Het geschrift is opgesteld volgens het verhaal van eenige desalieden.

CCCLXXXII.

GESCHIEDENIS VAN JAVA.

Bat. Gen. 80, 35 × 22 cM., 526 bl. 28 r. Latijnsch schrift. gedateerd 18 April 1842

Geschiedverhaal in den trant van den Babad Tanah Djawi, slecht Maleisch met vele Javaansche woorden.

Achteraan staat: Inie Boekoe Tjarieta Jawa Toeroon To . . . . Raya Raya die Tanah Jawa.

Darie Boekoe jawa die translat, tjara . . . . Dârie Kangyeng Sinoehoon Soeltan Tjakra . . . . Ningrat. Komandeur der orde njang darie Nederla . . . . Neeuw Terdoedook Karayahan dan Kabezaran . . . . kraton Poelo Negrie Madura. [1])

Een geheel ander werk dan Cod. Leid. 1756, zie Catal. 248—250.

CCCLXXXIII.

SADJARAH WANGSAGOPRANA SAGARA HERANG.

Bat. Gen. 268, 35 × 22 cM., 10 bl. 38 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.

Over de oude regenten van Tjiandjoer; de bedoeling van het (zeer gehavende) geschrift blijkt voldoende uit de aanvangs-woorden:

Adapoen tjrietanja ijang bermoela memasok kapada agama islam toeroen menoeroen ijang memasok die kabopaten Tjiandjoer, ieja itoe hinga darie Arijja

1) De puntjes wijzen de gescheurde plaatsen aan.

Wangsagoprana Segara Herang tanah Krawang hingga darie sitoe dateng sekarang, mendjadielah baharoe 9 troenan ampoenja lama telah memasok kapada agama islam.

CCCLXXXIV.

SCHETSEN OVER DEN JAVA-OORLOG.

Bat. Gen. 97, $33^1/_2 \times 21$ cM. 116 bl. 25 r. Latijnsch schrift, gedateerd 2 Febr. 1857.

Voorin staat: Schetsen over den oorlog van Java 1825—1830 opgesteld door den bopatti van Karanganjar Raden Adipatti Ario Djoijo Adiningrat 1855—1857. De kantteekeningen zijn gesteld door J. Hageman J. Cz en hebben betrekking op diens geschiedenis van dien oorlog, uitgegeven te Batavia 1856 (geschreven op reizen, van 1842—1854 op Java).

Het begin der eerste schets is: Njang bermoela koetika Perang Tegal radja naseknja Kompagnie Arie Reboo wagie Tangal Jawa ampat Boelan bessaar Taoen bee hedjrah 1752 taoen Jawa.

Het geschrift bevat data, opgaven van geldzaken e. a. en is aan de randen voorzien van verwijzingen naar het werk van Hageman; het is benut door den schrijver van de eerste deelen van het historiewerk De Java-oorlog.

Achteraan staat:

Karanganjar arie 2 Februarij 1857 njang bikin inie tjarita, amba Bopatti Karanganjar. Raden Adipattie. [illegible]

CCCLXXXV.

TJARITA BANDOENG BONDOWOSO DI PRAMBANAN.

Bat. Gen. 49, 33×21 cM. 14 bl. 33 r. Latijnsch schrift.
Notulen VII: 29 (4 Mei 1869, II *a* 2°.)

Deze geschiedenis is geschreven door Mas Djasiman den 17en April 1866 te Buitenzorg.

CCCLXXXVI.

TJARITA PRABOE ANGGALARANG.

Bat. Gen. 50, 20×17 cM., 40 bl. 22 r. Latijnsch schrift.
Gedateerd: Tjiamis 1861.

Het begin handelt over Patih Garbamenak, die later vorst werd.

Het slechte Maleisch, de onzekere spelling der eigennamen en de zonderlinge schrijfwijze maken het uiterst moeilijk eene inhoudsopgave van dit trouwens niet belangrijke werkje te geven.

CCCLXXXVII.

KRONIEK DER MOLUKKEN.

Bat. Gen. 173, 21½ × 17 cM., 18 bl. 13 r.
Notulen Mei 1889, IV, *d*.

Het geschrift begint met eene zonderlinge geschiedenis van de vorsten van Turkije, China, Holland en andere landen, en gaat over in eene kroniek van enkele Moluksche eilanden en plaatsen als Hitoe, Ternate, Ambon e. a.

CCCLXXXVIII.

HIKAJAT ISTAMBOEL.

Collectie Br. 319, 20 × 16 cM., 332 bl., bl. 1—238, 11 r. bl. 239—332, 16 r.

Vertaald uit het Arabisch „kapada bĕhasa Malajoe nĕgĕri".

Inhoud:

In Istamboel is Soeltan Maḥmôed met zonen ᶜAbd al-Madjîd en ᶜAbd al-ᶜAzîz; na zijn dood wordt ᶜAbd al-ᶜAzîz vorst; hij roept den pasja van Egypte, Moehammad ᶜAli, op, die na eenige pogingen om weg te blijven, komt en met den Soeltan te rade gaat over de oproerige Soeahelis. Moehammad ᶜAlî neemt op zich hen te bestrijden; hij verslaat hen, en sterft daarna in Istamboel.

In Rusland heerschte vorst Moskou; ook waren daar Baron Engelman en Baron ريمقل. Moskou gaat naar Istamboel; ook de vorsten van Frankrijk, Engeland, Oostenrijk, Brabant en Holland gaan daarheen, en gaan na besprekingen over de billijke en meest raadzame staatkunde terug. De koning van Engeland wil de belangen der Christenen in Jeruzalem behartigen en zendt er monniken heen, waarop de Russische monniken verstoord heengaan; de koning van Rusland beklaagt zich bij den soeltan, die zich onbevoegd verklaart. Daarop verbindt Moskou zich met een oom die moslim en zelfs wezier geworden was; een verzoek om een Russisch klooster in Jeruzalem te bouwen wordt toegestaan. Een Russische vloot gaat daartoe op reis, maar met 700 kisten wapenen; dit wordt ontdekt door Rasjîd Pasja, die de Russen wegjaagt; het verraad van den wezier wordt ontdekt, en de doodstraf volgt.

De Turken vallen nu in het Russische land سبرالن waar Generaal Berling bestuurder is, en verslaan de Russen; in een tweeden slag sneuvelt Generaal Van Duin, wiens gezin naar Istamboel gevoerd wordt. Ook هندرلن wordt bezet. De koning van Frankrijk gaat de zaak bespreken met den soeltan, die betoogt dat de schuld bij Rusland is. De Russische vorst vraagt den raad van ويلم كيلمان; de oorlog wordt verklaard, Engeland en Frankrijk treden tegen Rusland op, alle pasja's der provinciën helpen Turkije. In den eersten slag wint ʿOemar Pasja, كستورلن wordt veroverd, de generaals بلوسن en اردوسن verliezen gevechten. Zoo gaat het in de landschappen اسمقبل، سيدحوم، حداث, Batoem, Tiflis, فلافت، سروان; door Anatolië wordt voortgerukt tot Daghistân alle zeeslagen en gevechten te land worden door de Turken gewonnen; Krima (Generaal برهوتن) wordt aangevallen.

Bl. 188. De koning van Holland durft geen partij te kiezen; eindelijk ontbiedt hij generaal كريدكث, en zendt schepen uit tegen Turkije, die door de Engelschen genomen worden. De landen ويندراؤ، قطروراه، برابيل، كوكوق en كلني worden veroverd; de generaal فندراوو sneuvelt, het land om Tiflis wordt geïslamiseerd, ook براس ساة فول wordt genomen. Moskou sterft van verdriet.

Het land فريا wordt genomen, lang woedt de strijd om Kroonstad, de profeet verschijnt den Soeltan in den droom en voorspelt hem den goeden afloop, die eindelijk plaats vindt.

Bl. 272. In ايشير is vorst محظر، die met den vorst van Maghrib de Turken komt helpen; سندرلن wordt genomen, met de hulp van Sitti Sadjaʿah uit Anas. De Russen in Daghistân worden 's nachts uitgeroeid. Kroonstad wordt heroverd; Duitschland helpt Rusland, de Turken slaan de verbondenen en hernemen Kroonstad; Rusland vraagt om vrede, en komt met Duitschland aan Turkije, de czaar krijgt een klein jaargeld.

Bl. 323. In مربوان is Soeltan اڠكردام, zwager van den overleden czaar; hij gaat naar Rusland en houdt besprekingen met de voornaamsten in Kroonstad; de Turksche Soeltan wordt in alles geraadpleegd.

Deze „geschiedenis" van den Krim-oorlog behoeft zeker weinig commentaar; wellicht ware haar plaats eer in Afdeeling I geweest.

Over de handschriften van dit verhaal, welke het Bat. Gen. zich wenschte aan te schaffen, is veel te doen geweest, gelijk blijkt uit Notulen V: 95, 102, VI: 49, 69, VII 55: X 19, 70 XI: 12.

CCCLXXXIX.

SJADJARAH NĔGĔRI KĔDAH.

Collectie v. d. W. 201, $33^1/_4 \times 21$ cM., 256 bl. 19 r.

Grootendeels fabelachtige geschiedenis van Kĕdah, voorin Sadjārā *(sic)* nĕgĕri Kĕdah Zamin Ṭôerān, en in den tekst Salālat as-Salāṭin genoemd, opgesteld onder de regeering van Moeᶜazzam Sjâh ibn Soelṭan Sjâh.

Na de doxologie wordt het ontstaan van het boek vermeld in de volgende woorden: tĕlah bĕrkata faḳir jang inṣâf akan lĕmah ka'ada'an dirinja dan singkat pĕngatahoean ilmoenja adalah pada soeatoe masa pada sjams zamân soeltan Moeᶜazzam ibn Soeltan Sjâh jang mahamoelia karadja'an di nĕgĕri Kĕdah dan pâda soeatoe hari baginda pon kaloear kapĕnghadapan dihadap oleh sĕgala mantri hoeloebalang dan pahlawan dan ᶜalim moeta ᶜallim pon banjak mĕnghadap maka ḳajṣar pon tĕlah ḥâḍirlah mĕnghadap doeli baginda itoe pĕnoeh sĕsak pĕnghadapan itoe mĕmbitjarakĕn pĕrkara nĕgĕri dan mĕngadji kitab tĕlah itoe sjahadan maka titah doeli baginda jang mahamoelia djoendjoengkĕn ka'atas djoemala faḳir dĕmikian titah jang mahamoelia bahoea hamba pinta pĕrboeatkĕn hikajat pada toean *(sic)* pĕri pĕratoeran sĕgala radja radja Malajoe dĕngan istiᶜâdatnja sakali soepaja dapat dikatahoei oleh sĕgala anak tjoetjoe kita ini kamoedian daripada itoe kita ini sĕrta dikaroeniai dĕngan sadjarahnja satĕlah faḳir alladzî moerakkab ᶜalâ djâhil maka faḳir pon pĕrkĕtjiklah diri pada mĕngoesahakĕn dia dan mĕmoehoenkĕn tawfiḳ kaḥaḍirat toehan ṣâniᶜ al-ᶜâlam dan minta ḥoeroef kapada sajjid al-anâm dan minta apoeah pada' kaĕmpat jang ṣaḥâbat jang akram satĕlah itoe maka faḳir pon mĕngaranglah hikajat ini maka dinamai oleh faḳir salâlat as-salâṭin jaᶜni pĕratoeran sĕgala radja radja.

De voorgeschiedenis der Maleische rijken vangt aan met de vermelding van de wereldheerschappij van Soelajmân, en de komst van eenen garoeda op het eiland van Sĕri Rama en Hanoman: Langkapoeri, die van eenen adelaar vernam dat de koning van Roem eene Chineesche prinses wilde vragen voor zijnen zoon, en met Soelajmân middelen beraamde om dat huwelijk te verhinderen. De garoeda vloog naar China, lichtte de prinses en twee dienaressen op, en bracht ze naar Langkapoeri. Intusschen had de vorst van Rôem Radja Mĕrang Mahawangsa met den prins naar China gezonden, met eene groote met kanonnen gewapende vloot; onderweg valt de garoeda meer dan eens de vloot aan en vernielt een zestal schepen; eindelijk toovert Mĕrang Mahawangsa den vogel Djintajoe die den garoeda bestrijdt; toch slaagt deze er in het vaartuig van den prins te vernielen. De prins drijft op een plank rond. Mĕrang Mahawangsa

sticht op een eiland de stad Langkasoeka, die weldra rijk bevolkt wordt. De prins was aangedreven op de kust van Langkapoeri, en gevonden door de Chineesche prinses; zij verzoekt den garoeda hare staatsiekleêren uit China te halen, en bemint onderwijl den prins. Zonder iets van den prins te weten, gaat de garoeda aan Soelajmân melden dat hij het huwelijk verijdeld heeft, maar de alles wetende profeet lacht en laat de prinses met hare twee dienaressen en haren beminde halen, tot groote schaamte van den garoeda. die naar de zee Koelzoem verbannen wordt. Soelajmân laat de koningen van Rôem en Tjina over al het gebeurde inlichten, en de gelieven naar laatstgenoemd land voeren.

Mĕrang Mahawangsa liet een gezantschap gaan naar Atjeh en het eilandenrijk van Goelanggi, waar bijzonder oude tempajans zijn (waarvan in den brief om één verzocht wordt), en waar gezanten van Rôem vertoefden, die naar den prins moesten informeeren. Dezen gingen met het gezantschap naar Langkasoeka, en hunne verhalen brachten Mĕrang Mahawangsa er toe naar Rôem terug te gaan, na zijnen zoon met den naam Mĕrang Mahawangsa Poedimat in zijne plaats aangesteld en zijn eiland, dat hij met den vasten wal had doen vereenigen, Zamin Toeran genoemd te hebben; eindelijk draagt hij zijnen zoon op later een zijner zonen in het Noord-Westen van Kĕdah als vorst aan te stellen, een in het Zuid-Oosten, een in het Noord-Oosten (Zamin Toeran en Kĕdah zijn blijkbaar hetzelfde land); de tĕmpajan wordt bij een roekĕmboom neêrgezet, en Mĕrang Mahawangsa vertrok naar Rôem, langs Boekit Lada, Boekit Djamboel, Poelau Kĕra (Boekit Tandjoeng).

Bl. 55. Mĕrang Mahawangsa Poedimat regeerde wijs en rechtvaardig in Kĕdah Zamin Ṭoeran; hij kreeg twee zonen, eene dochter, en nog eenen zoon. Den oudste laat hij met den Maleier فره حچم westwaarts trekken; na tweehonderd dagen reizens vinden zij eene goede plek waar zij Siam stichten; den tweede laat hij naar het Zuid-Oosten gaan, en deze sticht op het eiland waarop zijn pijl Indra Sakti viel eene stad van dien naam, welke later in Perak veranderd werd. De dochter laat hij naar het Oosten geleiden op een olifant, die bestemd was om later als boodschapper tusschen de rijken van vader en dochter te loopen; zij sticht Patani, genoemd naar haren tooverkris Lela Sani. Weldra stierf de vader en werd opgevolgd door den jongsten zoon, onder den naam Sĕri Mahawangsa, die de stad Si Roekĕm stichtte. Bij eene Maleische prinses kreeg hij eenen zoon; ook zijn broeder in Siam kreeg eenen zoon, waarop eene wisseling van geschenken volgde als voorbeeld voor de volgende koningen; evenzoo ging het tusschen Kĕdah en Perak en Kĕdah en Patani. Tegen den wil van zijnen vader huwt de prins van Kĕdah met eene slavin, en na eenige jaren volgde hij zijnen vader op als Sĕri Maha Indra Wangsa. Hij krijgt eenen

reusachtigen zoon dien hij Awang Maha Parita Daria noemt. Deze laat, vorst geworden, eene nieuwe stad bouwen met uit Atjeh aangebrachte steenen, [1]) en regeerde zeer onrechtvaardig.

Op een zijner zwerftochten vindt hij den ouden Patani-olifant met een jong en neemt beide tot zich; de oude heette Koemala Djauhari, het jong noemde hij Poelang Hari; hij zelf verkreeg naar eenen slachttand dien hij kreeg den bijnaam Radja Bĕsioeng. Hij raakte verslaafd aan het drinken van menschenbloed, elken dag werd daartoe een mensch gedood; eindelijk wordt een onkwetsbaar man gevonden, niemand kan hem dooden of verwonden, hij verandert zich in verschillende dieren, en doodt zeer velen, en ontkomt in de wildernis. Eindelijk staan de vier eerste ministers tegen den vorst op, zeven dagen lang bestrijden zij hem, den achtsten vlucht hij en is onvindbaar; de vier mantri's besturen het rijk en berichten alles aan den koning van Siam. Bĕsioeng werd een landbouwer in Patani, en trouwde daar met eene boerendochter, die weldra een zoon kreeg, zóó sterk op zijnen vader gelijkend, dat degenen, die het zagen, begrepen dat Bĕsioeng in die eenzame streek als landman leefde; de vier ministers laten hem overvallen, maar hij ontkomt door de vlucht. Den vorst van Siam wordt door zijne sterrewichelaars medegedeeld dat hij niet in Kĕdah mag regeeren, daar een zevenjarige recht op het bewind heeft, dien de olifant Koemala Djauhari moet aanwijzen. Deze verschijnt, en gaat onmiddelijk naar het bosch, vanwaar hij den zoon van Bĕsioeng oplicht, die door de grooten van Kĕdah gehuldigd wordt, en daar met zijne moeder blijft.

Bl. 122. In het eiland Ajĕr Tawar heerschte Kĕlana Hitam; deze trok tegen Kĕdah op, een bevel van den vorst van Siam om terug te keeren wees hij honend af, en bestreed buiten Kĕdah de door den koning van Siam tegen hem afgezonden legers in een ontzettenden strijd, doch werd eindelijk gevangen genomen. De jonge vorst, فرثميا فوتيصة genaamd, werd geheel door de vier mantri's geleid; hij vestigde zich te Koeala Moeda, en kreeg eenen zoon, dien hij Pĕrawang Mahawangsa noemde. Uit een boeloeh-bĕtoeng kwam een knaapje te voorschijn, dat de vorst tot zich nam en Radja Boeloe(h) Bĕtoeng noemde, en uit afdrijvend schuim een meisje dat Poetri Sĕloeang genoemd werd; beiden werden met elkaar in den echt verbonden. De eigen zoon werd vorst na zijnen vader, en werd een groot drinker. In dien tijd bracht de sjajch Nôeraddin uit Mekka den islâm naar Atjeh. In Baghdad was een heilige, Sjajch ᶜAbdallâh geheeten, wiens leerling ᶜAbdallâh Jamanî eens den duivel ontmoet had, en

---

1) مك دنماكن كوتان ايت دڠن نام اوروڠن سبب باتو بولور منجادي هوتن بركليلڠ كوتان ايت

allerlei avonturen onder diens geleide beleefd en veel slechts gezien had; overal waar zij kwamen ontstond oorlog en verwoesting. eindelijk kwamen zij in het land van den drinker, dien zij slapende vonden; na zijn ontwaken vraagt hij om arak. de duivel urineert in den beker, en Pĕrawang Mahawangsa dronk dat.

Daarover onderhoudt de sjajch den duivel. die boos wordt en hem verlaat; zoo stond sjajch ᶜAbdallâh Jamani plotseling voor den vorst van Kĕdah, die spoedig den islâm aanneemt, allen arak doet vergieten en alle afgodsbeelden laat vernielen. Alle inwoners worden moslim; de sjajch noemt den vorst Soeltan Moeẓaffal (lees Moeẓaffar) Sjâh, opdat die Arabische naam in de vrijdagspreek kunne vermeld worden, en laat hem allerlei goede werken volvoeren, waarin zijn geheele volk hem volgde. Toen men dit in Atjeh vernam, liet de moslim geworden vorst aldaar Sjajch Noeraddin diens boek Ṣirâṭ al-moestaḳîm naar Kĕdah brengen ter onderrichting in de Wet. De vorst kreeg daarna drie zonen: Moeᶜaẓẓam Sjâh, Maḥmôed Sjâh en Soelajmân Sjâh, door ᶜAbdallâh aldus met ḳoerânische namen genoemd (!)

Bl. 236. Radja Boeloe(h) Bĕtoeng gaat eene plek zoeken om daar eene stad te stichten; in zijne afwezigheid misdraagt Poetri Siloeang zich met eenen anak mantri, bij wien zij eenen zoon, مكت زينل krijgt, dien de vorst met zijne zonen door ᶜAbdallâh laat onderwijzen.

Radja Boeloe stichtte Kota Palas, en bleef daar toen hij het wangedrag zijner vrouw vernam; weldra werd zijne stad aangevallen door eene bende boosdoeners van Patani, en in den strijd tegen hen verdween hij en keerde terug tot zijnen oorsprong. De vorst van Kĕdah stelde zijne oudste twee zonen aan over de twee door Radja Boeloe gestichte steden. De jongste wordt vorst van Langkapoeri; daarna keerde de sjajch naar Baghdad terug, waar hij bleef bij zijnen leeraar. Moeẓaffar Sjâh liet zich door Moeᶜaẓẓam Sjâh opvolgen, en daarna volgt deze genealagie:

كمدين فتران فولق برنام سلطان محمد شاه دان فتران ايت برنام سلطان
مظفر شه دان فتران ايت برنام سلطان محمود شاه دان فتران برنام سلطان
سليمان شه يائت مرحوم يغ مڠكت دڠري اچه دان فتران سلطان راجال الدين
محمد شاه يائت مرحوم ثاث فتران ايت برنام سلطان محي الدين منصور
شه يائت مرحوم سنا فتران ايت برنام سلطان خياء الدين مكرم شه يائت
مرحوم هيلير دان كبالي فون دسبوت اورڠ جوكڠ فتران ايت برنام سلطان عطاء
الله محمد شاه يائت بوكت فينڠ فتران ايت برنام سلطان محمد جيوا زين
العابدين معظم شه يائت مرحوم كياڠن فتران برنام سلطان عبد الله المكرم شه
دان يائت مرحوم مودا بوكت كمدين فتران سلطان جيوا زين العابدين معظم

شه جوڬ جادي راج برنام سلطان ضياء الدين معظم شه دان يائت مرحوم
مودا كياڠن كمدين فتران سلطان عبد الله المكر (*sic*) شه جادي راج برنام سلطان
احمد تاج الدين حليم شه يقمپا ملدا ايت والله اعلم بالصواب

CCCXC.

HIKAJAT AṢAL BANGSA DJINN DAN DEWA DEWA.

Collectie v. d. W. 187, 19½ × 16½ cM. 72 bl. 13 r.

Deze „hikajat" behandelt de schepping der djinn's, welke duizend jaren vóór die van Adam plaats vond. De eerste was جَانْ مَنْجَان: deze werd uit rookend vuur geschapen, doch Adam ontstond uit de vier elementen: vuur, wind, water, aarde, en hij is de stamvader van alle menschen met hunne verscheidene eigenschappen (die met uitvoerigheid vermeld worden).

De oer-djinn nu, wiens plaats op den djabal Ḳâf was, kreeg drie zonen: Sangjang Toenggal, Sangjang Winaja en Sangjang جبرنڠ; van den tweeden stammen alle goden en mambang's af, van den derden alle tjandra's en pĕri's. De eerste kreeg twee zonen: Batara Indra Goeroe en Sangjang ددونڠ, van wien alle spoken en sétan's afstammen; de eerste kreeg twee zonen: Batara Indra Brama en den aan één oog blinden Maharadja Loka; de eerste gewon: Batara Indra Manis, en deze: Maharadja Indra Palasara, deze: Maharadja Toenggal Pandita en Batara Indra Ratoe den allergrootsten vorst „baginda itoelah katoeroenan mĕndjadi radja mĕmĕgang pĕkerdjaän di nĕgĕri لورق ialah radja mĕmpĕranakkĕn sjangir gading". Toenggal Pandita volgde zijnen vader in het hemelrijk op, en kreeg twee zonen: Bagawan Basoegi en Bagawan Biasa; de eerste gewon een niet genoemden held, en deze: Poetri Djoeloes al-ᶜAsjiḳin, de latere gemalin van Iskandar Dzôe'l-Ḳarnajn den meester van Nabi Chiḍr, die hem raad geeft in zake zijnen aanval op het rijk van de djinn's van Batara Toenggal. De strijd duurt twaalf maanden, en nog slechts éene muur van hunne vesting was gevallen, zoo duurde het nog maanden, eindelijk namen zij den godsdienst van Nôeḥ aan, en werd Djoeloes al-ᶜAsjiḳin aan den overwinnaar tot vrouw gegeven; zij kreeg drie zonen: den vorst van Stamboel d.i. Rôem, van Djĕpoen d.i. Tjina, en van Andalas d.i. Minangkabau. Daarna wendt Iskandar zich met de nieuwe volgelingen tegen het rijk der djinn's van Batara Ratoe; hevig was weldra de strijd, negen jaren lang, eindelijk namen de djinn's den godsdienst van Nôeḥ aan.

Bl. 43. Bagawan Biasa kreeg een zoon: Maharadja Pandoe Dewa Nata en eene dochter كُنْتِي نظراج; deze twee huwden met elkaâr en kregen vijf zonen:

Darmangsa *(sic)*. [1]) Sang Bima, Sang Koela, Sang Radjoena en Sang Dewa. Bima daalde met de zijnen naar Java af en geraakte over dat land in twist met Maharadja Boma, en spoedig in bloedigen strijd; Ardjoena wordt gewond, Bima krijgt van eene afstammelinge van Winaja: Dewi Rimbi een geneesmiddel op voorwaarde dat hij haar tot vrouw neemt. Zij baarde Sang Gatotkatja, en deze mengde zich, volwassen geworden, in den nog steeds woedenden strijd, en overwon Maharadja Boma.

Dĕrmawangsa gaat naar den berg Sĕmawe, het latere Pasaj, het vóór alle andere landen geïslamiseerde land, waarvan de profeet bij zijn sterven aan Aboê Bakr mededeelde dat het reeds den islâm had aangenomen. In den tijd van Zajn al-ᶜAbidîn, den zoon van Ḥoesajn, werden twee saijid's Moehammad en Ibrâhîm naar de benedenwindsche landen gezonden, die de opdracht van den profeet om Darmawangsa het eerst te groeten, vergaten, en daarom uit schaamte niet durfden terug te keeren en aldaar orang dalĕm werden.

Bima ging naar het Oosten; de dochter van den nagavorst in het eiland سڠتوندد wordt zijne vrouw en baart Poetri Indranasi Sĕri Naga, die later de moeder wordt van Maharadja Indra Koemala en Maharadja Indra Zamroet, die in zee geworpen worden en aandrijven te Dempo en zich op den berg Loenda vestigen. Na enkele avonturen verdween de eerste in een vijver, jang dinamai dĕngan bĕhasa Bima اوي بورد). Toen werd Zamroet vorst van Bima, en onderwierp Java, Bali, Soembawa, Endeh, Soemba en Manggarai. Hij kreeg eene dochter Poetri Indra Pĕri, die de moeder werd van Batara Bima, Batara Dewa en Poetri Raina Dewi Sĕri Pĕri. De oudste werd heer van Solo Mataram, en uit hem zijn de latere vorsten van Madjapait ontsproten.

Daarna volgt eene genealogie, eindigende met Poetri Raina Tedja die eenen zoon Maharadja Bima Indra Sĕri en eene dochter Poetri Indra ᶜAlam Raina Sĕri kreeg; deze huwde met haren broeder en kreeg twintig zonen en tien dochters.

Deze „hikajat" zoude met evenveel recht in rubriek I bij de Ardjoenaverhalen gerangschikt kunnen worden als in deze afdeeling. Het verhaal Hikajat Sang Bima, HS. Kon. Inst. v. d. T. L. & Vk. v. N. I. te 's Gravenhage, no. 633 (no. VII) bevat in het begin eene verwante geschiedenis.

---

1) Later: Darmawangsa.

AFDEELING IV.

INLANDSCHE WET EN ADAT.

CCCXCI.

RISâLAH ḤOEKôEM ḲâNôEN I.

Bat. Gen. 154, $28\frac{1}{2} \times 20$ cM., 38 bl. 21 r.

Maleisch wetboek, verdeeld in de volgende 19 paragrafen:

§ 1, Over de vorstelijke prerogatieven;
§ 2, Over de uitdrukkingen tegenover vorsten te bezigen;
§ 3, Over begrafenisplechtigheden;
§ 4, Over de regelingen der afzonderlijke stroomgebieden;
§ 5, Over amok;
§ 6, Over het dooden van een hamba radja door vrijen (niet slaven);
§ 7, Over verwondingen;
§ 8, Over hen, die gerechtigd zijn met den dood te traffen;
§ 9, ممباو بدوند اورڠ دان موده٢ اورڠ دان اوتڠ٢ن اورڠ دان همب اورڠ دان همب راج
§ 10, Over diefstal;
§ 11, اورڠ مڠاور انق استري اورڠ
§ 12, Over ontvluchte slaven en het bij zich verbergen van ontvluchte hamba radja's;
§ 13, Over aantijgingen;
§ 14, حکم افاهن نايکث کايو دان منبڠ کايو فرهمبائن
§ 15, حکم فضول دان حکم فيتنه
§ 16, Over het aannemen van geld om anderen te dooden;
§ 17, Over wederrechtelijk optreden;
§ 18, Over de regelingen van ooftpluk in bewoonde plaatsen;
§ 19, Over de rechten op den grond.

Daarna volgen enkele regels over huwelijk en scheiding, en op bl. 30 eene paragraaf over de etiquette der Maleische vorsten, de rangorde der ambtenaren en de gebruiken aan de hoven tot op ʿAbdaldjalil Sjâh.

Geschreven door Intjik ᶜOemar, en aangeboden in Aug. 1846.—Sjaᶜbân 1262.

CCCXCII.

RISâLAH ḤOEKôEM KâNôEN II.

Collectie v. d. W. 55, 33 × 20½ cM., 42 bl. 25—26 r.

Hetzelfde wetboek met hetzelfde aantal paragrafen, eveneens gevolgd door een faṣl over de istiᶜâdah radja-radja nĕgĕri Malajoe toeroen toemoeroen daripada zamân Malaka sampajlah kapada masa دڤيلكن داتڠ لقسمان اڠتوه تورون تمورن سمفي كڤد ماس فادك سري سلطان عبد الجليل شاه

Deze ḳânôen der Maleische gewoonten قانون داري سكل حكو (sic) عادة ملايو is gedateerd: 25 RabiᶜII, 1275, en het ten besluit gegevene gedichtje: 25 Januari 1854 bilangan hidjrah *(sic)*.

Op de kaft staat: De Ḳânôen van Pontianak, maar in het handschrift zelf is dit land niet vermeld.

Het begin is gebrekkig Arabisch هذا في الرسالة الحكم القانون في بلدان هفاك سين في المانك المرو الوزيز

gevolgd door het Maleische: اما بعد ادافون كمدين درفد ايت اين سورة رسالة فد مپتاكن حكم قانون فد سكل نڬري يڠ بسر دان فد سكل راجا يڠ بسر تحت كرجانن دان فد سكل منتري دان هلوبالڠ دان فد سكل عادة دان فرنته فد سكل نڬري يڠ تعلق دان فد سكل انق سوڠي دان سكل دوسون

De laatste vijf bladzijden zijn gevuld met modellen van officieele brieven.

CCCXCIII

OENDANG OENDANG MALAKA.

Bat. Gen. 152, 31 × 20 cM., 54 bl. 19 r.

Wetboek afkomstig van Soeltan Moehammad ibn Sang Sapoerba, die afgedaald is van den berg Sagoentang.

Ook dit is verdeeld in negentien paragrafen, en wel op ééne na dezelfde als van het vorige geschrift; na de laatste paragraaf komt hier echter iets over:

wilde karbouwen en runderen,
door opzet afgebrande akkers,
over den oorlog en zijne force majeure,
en huwelijkswetten, als in het vorig HS.

Op bl. 44: eene verhandeling over de acht grondzaken, nl. aḳal, ᶜilmoe, tjĕrĕdik, tjandakia, ᶜarif, boediman, bidjaksana, bingoeng, die nader ontwikkeld worden.

Op bl. 51: een verhaal uit den Sirr al-moelôek over een gesprek van Noesjirwân met حمور الحكيم met wien Boezoerdjmihr al-ḥakim bedoeld is.

Andere handschriften:

Londen: Britsch Museum, nos 20 en 24.

CCCXCIV.

ḤOEKOêM ḲâNôEN.

Collectie v. d. W. 13, 20 × 16½ cM., 75 bl. 17 r.

Wetten en gebruiken van verschillenden aard: soeatoe risâlah pada mĕnjatakĕn ḥoekoêm ḳanoên jaitoe sĕgala nĕgĕri jang bĕsar bĕsar pada sĕgala nĕgĕri radja radja jang bĕsar bĕsar dan pada adat taᶜalloeḳ dan doesoen soepaja manfaᶜah atas nĕgĕri dan radja radja dan mantri aken mĕmĕliharakĕn sĕgala raᶜjatnja.

Het werkje is verdeeld in 27 paragrafen, over ceremonieel, strafrecht, slavenrecht, bewijsvoering, slavinnen, rechten op den grond, vee, maten en gewichten, handel en pandrecht.

Het wetboek eindigt op bl. 63; daarop volgt eene fâᶜidah over de lijkwassching, een doeᶜâ, djimats, brokstukken van moslimsche verhandelingen, zooals over de verkorting der ṣalât onder de reis, over de 29 letters, eene doeᶜâ bij het aannemen der zakât, en op de laatste bladzijde (omgekeerd): een brokstuk over verloving.

CCCXCV.

OENDANG OENDANG TANAH DATAR I.

Bat. Gen. 35, 34 × 21 cM., 384 bl. 30 r., voor de helft beschreven;

Latijnsch schrift, onregelmatige, dikwijls onjuiste spelling, onvoltooid.

Het eerste gedeelte, bl. 1—158, handelt over procesrecht, getuigen e. d., verdeeld in 22 hoofdstukken.

Het tweede gedeelte, bl. 158—327, handelt over eigenschappen van geest en karakter, en verder over zaken van rechterlijken aard; het is verdeeld in 84 hoofdstukken.

Het derde gedeelte handelt over scheepvaart, en eindigt in het 53^{e} hoofdstuk.

De wetten heeten te gelden voor Tanah Datar, Loeboe Agam en aangrenzende landschappen.

Veel Minangkabausche woorden komen in den tekst voor.

CCCXCVI.

OENDANG OENDANG TANAH DATAR II.

Bat. Gen. 36. 34×21 cM. 140 bl. 32 r., voor de helft beschreven.

Latijnsch schrift, veel Minangkabausche woorden.

Wetten uit dezelfde landen als I, maar van andere inrichting en redactie.

Het geheel is verdeeld in dezelfde negen capita als de later te behandelen Oendang oendang Minangkabau, waarmede deze wetgeving zeer nauwe verwantschap heeft; zij is óf eene navolging daarvan, óf behoort tot de gewoonlijk met dien naam aangeduide wettenverzameling.

Verder:

Op bl.	79	Pasal	pada	menjataken	sagala tjiemo;
» »	80	»	»	»	tanda djahat;
» »	85	»	»	»	daawa;
» »	92	»	»	»	sagala manasieij apabiela barkahendak ieija akan mendjadie kapala;
» »	100	»	»	»	akal;

Door het geheele werk zijn verhalen ter opheldering ingevlochten. Eene Hollandsche vertaling van een dergelijk werk is vervat in een gedeelte van no. 37.

CCCXCVII.

OENDANG OENDANG KĔDAH.

Bat. Gen. 25, 19 × 15 cM. 97 bl. 13 r.

Geschreven op last van Raffles door Ismail van Kĕdah den 15^{en} Dzoelḳ, 122 (١٢٢) *sic.*

Notulen V: 11 (29 Januari 1867, VIII).

Voorin in deze wetgeving van Kĕdah ligt eene Maleische inhoudsopgave, benevens eene Hollandsche, welke aldus luidt:

koophandel	bl.	1, 36, 53;
ceremonieel	»	2, 29, 30, 32, 48—54, 86;
vluchtelingen	»	2, 28, 32, 61;
havenreglement	»	3—6, 9—13, 21, 29, 55—61, 62, 65;
belastingen	»	6—9, 13—21, 61;
sjahbandar	»	22—27, 28, 32;
panglima	»	63, 68—74, 91;
loskoopen van slaven	»	27,
diefstal, dobbelspel	»	34, 87;
gebed	»	35, 43—45;
ontginning	»	36, 37, 87—91;
schade door vee aangericht	»	38—41, 45—47;
maten en gewichten	»	41;
kampoengpolitie	»	42—43;
recht van wegen	»	47;
over den toemanggoeng	»	51;
» » panghoeloe masdjid	»	74—86;
» شرع, عادة en عقل	»	93;
» de moekallaf's	»	94;
» » pitrah	»	95;

CCCXCVIII.

OENDANG OENDANG KORINTJI.

Bat. Gen. 134, 17 × 11 cM., 8 bl.

Enkele krabbels met potloodschrift in verschillende richting, iets uit de wetten van Korintji.

CCCXCIX.

OENDANG OENDANG KOETARINGIN.

Bat. Gen. 45, 31 × 19 cM., 65 bl. 25 r.
Notulen VI: 88 (1 Dec. 1868, VII, 2, *a*).

Na eene inleiding over het mystieke verband der viertallen in het heelal, de philosophische oordeelen, de belangen van den geordenden staat, de grondslagen der kennis en de Hindoesche rechtstermen (welke in het

geheele boek aangetroffen worden), volgt eene wetgeving van Koetaringin, welker verdeeling achteraan aldus aangegeven wordt:

ceremonieel	bl. 7—8, 25—29, 50—52;
strafrecht	» 8—17, 20, 21—24, 29, 30, 35—39, 39—41, 52, 53;
gevonden zaken of menschen	» 17—20;
pand	» 20;
rechtstoestand van den grond	» 24;
huur	» 31, 39;
huwelijk	» 41—47, 56—65;
verklaring van eenige woorden	» 47—50, 52—54;
over de door den profeet verdoemden	» 55;

Vele Javaansche woorden en uitdrukkingen komen in den tekst voor.

CD.

OENDANG OENDANG PALEMBANG I.

Bat. Gen. 150, 34 × 21 cM. 79 beschreven bl. Latijnsch schrift.

„Oendang-oendang jang ditoeroet didalam oeloean negeri Palembang".

bl. 1	Adat boedjang dan gadis dan kawin	in 32	paragrafen;
» 16	Atoeran Marga	» 30	»
» 27	Atoeran Doesoen dan berladang	» 35	»
» 40	Atoeran Kaoem	» 18	»
» 45	Atoeran Padjak	» 16	»
» 51	Adat Perhoekoeman	» 64	»

CDI.

OENDANG OENDANG PALEMBANG II.

Bat. Gen. 140, 34 × 22 cM., 55 bl. 39 r. Latijnsch schrift.

Dezelfde tekst als van I, doch zonder de hoofdstukken II en III, en de rest in deze volgorde:

I	van no. 150 hier	(bl. 3)	I,
IV	» » » »	(bl. 51)	IV,
V	» » » »	(bl. 47)	III,
VI	» » » »	(bl. 27)	II,

CDII.

OENDANG OENDANG PALEMBANG III.

Collectie v. d. W. 58, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 96 bl. 36 r. Latijnsch schrift, slechts de rechterhelft der bladzijden is beschreven.

„Oendang-oendang iang di toeroet di dalam djadjakan Negrie Palembang.” Dezelfde indeeling als van I, alleen in aantal §§ verschillend, nl.

Hoofdstuk II: 29 paragrafen.
» III: 36 »
» IV: 19 »

Enkele noten zijn in het geschrift aangebracht.

Andere handschriften:
's Gravenhage, nos. 236(7) en 416.

CDIII.

OENDANG OENDANG PALEMBANG BOLANG TENGAH.

Bat. Gen. 1 F, 35×22 cM., 14 bl. 44 r.
Links de tekst, rechts de transscriptie.

Klein wetboek, verdeeld in 58 Fasal's.

Het terrein, waarin de wetgeving vigeert, blijkt uit de woorden: „Bahoea inilah adat njang di djatoehken oleh Sri Padoeka Ratoe Sinoehoen „Radja di Palembang didalam marga Bolang Tengah, maka terlimpalah kapada „sakalian oeloe'an Palembang dan marga-marga dan doesoen di Batanghari „Sembilan”.

CDIV.

OENDANG OENDANG DAN ATOERAN PALEMBANG.

Collectie Br. 157, IV b, 16 bl. (uit eene portefeuille met Palembangsche papieren), gedat. 1278.

سورة اونداڠ٢ دان انتار انق ڤيڠڠ كدڠن مڠكو انتار مڠكو كدڠن ڤڠولو
met aanhalingen uit de Moslimsche Wet en Traditie, en toespelingen op onderdeelen der geloofsleer.

CDV.

OENDANG OENDANG DJAMBI.

Coll. Br. 157 II, 25 bl.

De volle titel is „Oendang oendang atoeran radja radja, mantri mantri dan segala hoekoem didalam negari Djambi", in 31 §§. Daarop volgt eene verhandeling over het verschil tusschen de Moslimsche Wet en de adat, getiteld: peri menjataken perbidaän hoekoem Adat dengan hoekoem sarak.

CDVI.

OENDANG OENDANG LOHOK TIGA LARAS.

Bat. Gen. 396, A, 21 × 17 cM., 50 bl. verschillend aantal regels.
Notulen. Nov. 1904, bl. 107, I, c.

Verdeeld in vier fasal's:

1°. ڤن سبنرڽ عاداة
2°. ڤن دعادتکن
3°. ڤن ترعادات
4°. استعاداة دتاراڠکن

Daarna, op bl. 17, de ḥoekoêm Allâh in 16 pĕrkara's nl. اخير، اول، دااليل، حديث، معني، الفظ، الثبت، بوم، عالم، سيغ، باطين، ظهير، امر الله، توهن، دان رسول، همب توبه.

Verder: iets over hofetiquette; over Djambische vorsten, dan (bl. 30) over de اوندڠ٢ امبت en andere wetten. Aan het slot heet het geschrift Oendang nan doealapan perkara.

Bl. 43—44 ledig.

Bl. 45—49, stukken uit den ratib Sammân en andere râtib's.

CDVII.

OENDANG OENDANG SIMBOER TJAHAJA.

Bat. Gen. 141, 34 × 21½ cM., 48 bl. 24 r. Latijnsch schrift.
Notulen XXIII: 160.

De volle titel is Oendang oendang Simboer Tjahaja Moeram Marga.

Onvoltooid geschrift, welks eerste gedeelte, in een en twintig paragrafen, handelt over ambtenaren en straffen; daarna: Moeram Doesoen dan berladang in 17 §§, en Adat terhoekoem in 103 §§.

CDVIII.

PIAGÈM ORANG PASOEMAH LEBAR.

Collectie Br. 157, VII. 16 bl. Latijnsch schrift.

Klein stuk wetgeving van genoemde streek. gespeld: Piagem orang Pasumah libar (soemboer tjaja).

CDIX.

OENDANG OENDANG PASOEMAH.

Collectie Br. 157, X. 26 bl. Latijnsch schrift.

Vier bladzijden zijn in Arabisch schrift.

CDX.

KANôEN MATAN.

Collectie v. d. W. 56, 32 × 20 cM., 186 bl. 16 r. geëncadreerd.

Het begin ontbreekt, de laatste vijf bladzijden zijn Javaansch, bijna geheel ongevocaliseerd.

Voorin ligt eene Maleische inhoudsopgave, benevens eene Hollandsche, welke hier volgt:

Over koop	bl. 3, 8, 14—16;
» dading	» 6, 77;
» iqrâr	» 7, 12, 78;
» depositum	» 9, 80, 91;
» aanhoorigheid (res accessoriae)	» 10, 81;
» huur van diensten	» 11, 52, 82;
» » » grond	» 11, 82;
» ontginning	» 12, 41, 56, 61, 82;
» schenking	» 12, 83;
» wakaf	» 13, 83;
» gevonden slaven of goederen	» 13, 14, 84;
» strafrecht	» 16—20, 21, 4—48, 53—56, 65, 69, 80, 88—90, 102—115;
» zakat	» 20, 89;
» heilige oorlog	» 21, 90;
» huwelijk	» 27—38;

Over ceremonieel bl. 38—41, 115—141;
» rechtstoestand van rivieren, gronden, ontginning » 41, 56—61;
» verleiding van vrouwen » 48;
» veepolitie » 61;
» maten » 63;
» faillieten » 66, 77;
» pand » 76;
» hawâlat » 49;
» bruikleen » 79;
» verbruikleen en commandite » 79;
» kafâlat » 84;
» فضولي » 53, 91;

CDXI.

OENDANG OENDANG PĔRBOEATAN DATOEK BĔSAR DĔHOELOE.

Collectie v. d. W. 57, 20 × 16½ cM., 224 bl. 9 r.

In 1161, den 7en Djoem. II verzameld: يهو فد كتيك ايت مك تيته شاه عالم يڠمها ملي ترجنجڠ كاتس جمال فادكراج سورة ساليڽ امبل تاره اندڠ، فربواتن داتوق بسر دهول

Na het *tammat* volgt de volgende autorisatie: den 28en Ṣafar 1199, bahoea pada pada [1]) koetika itoe maka adalah titah jang dipĕrtoean jang maha moelia ka'atas djoemala datoek bandahara: سورة موفقت دڠن سڬل فكاوي دتتفكن عادة فد فصل ادون همب الله تعالى فرتام سهاي دان كدوا مردهكا دان كتيك تانه بندڠ دان كامفت تانه كمفڠ دان كليم تانه دوسن دان كاانم ڬاجه دان كتوجه كربو مك توجه فصل اين سمفي تيڬ فوله تاهن لمان تياداله دتريم ادونڽ ايت مك تله سده موافقت داتوق بندهارا دڠن توكو فاكمباراج دان توكو راج جنك دان داتوق فادكرج دان داتوق سريرا جفترا دان فادكسريمهراجليل دان حاكم، دتتفكن عادة اينله دفيهكن تيته يڠمها ملي دكفل سورة اين سمفي تيڬ فوله تاهن لمان ادون اورڠ ايت تياداله دتريم ادونڽ ايت دتولقكن تورة لم زمان تتڤ تند ايت دفربوة سورة فوتس دبري تاره فد اورڠ منارة بند ايت دتتفكن مك دباوة تيڬ فوله تاهن ايتوله دتريم ادون اورڠ ايت دو كاتبه فاد كسري

1) Overtollig.

مراجليل تمت مک ايله بون تيته يغمها ملي ترفالو منتري دکفال سورة ايت
تمت سده موافقت سکل منتري فکاوي دتتفکن فرنته سفرة دادالم (sic) سورة اين
ايله همب تورة تمت منتا کيرکن کلم الخصو
موافقة واجماع واتفاق تمت ارتين منهکن کات يغ تنتو يغسده دکتان ايت
عبد الرحمن بن محمد القدري

Daarop volgt de aanteekening:

کفدا هاري سبت 28 بولن افريل تاهن 1849 توان ستيله ممبري فداکو
منجادي ستو ايغتن کن ديان دان ايت وقت جوک ديان فونغ کنکرين

In het boek liggen eene Maleische en eene Holländsche inhoudsopgave; de onderwerpen zijn de gewone als: ontginning, koop en verkoop, ceremonieel, de toemĕnggoeng. de panglima koeala, instructies, aanstelling van beambten enz.

CDXII.

OENDANG OENDANG DJOHOR.

Collectie v. d. W. 50, 21 × 16 cM. 86 bl. 17 r.

Het eerste gedeelte van dit handschrift is eene weinig samenhangende verhandeling over koop en verkoop, enkele punten van het strafrecht, dading, en andere onderdeelen der rechtshandelingen.

Op bl. 27 — bl. 36 komt eene Djohorsche wetgeving voor van geringen inhoud, voornamelijk van strafrechtelijken aard en over de plichten van den vorst, welke op bl. 33 aldus geautoriseerd wordt: يغ منجفجفکن تيته اين حق
سيدي احمد انق ايتغ فد زمان يغدفرتون فادک سري سلطان محمود شاه الغازي
دبنتن تتکال مغادف فرغکي تيته مغحکمکن سکل اورغ ترتاون

Daaraan sluit zich eene grensregeling aan nopens het Djohorsche en het Portugeesche gebied door Soeltan Maḥmōed Sjâh al-Ghâzî ibn Soeltan ʿAbdaldjalil den . . . . Radjab 1203 vastgesteld, gelijk ook achter het Leidsche handschrift 1722(2) (CCCXXVII, cat. bl. 300) gevonden wordt.

Dit gedeelte, dat ontleend is aan het manuscript van Datoek Pĕnghoeloe Naneng, is gedateerd 20 Radjab 1266 te Dĕmak, en geschreven door Hadji Moehammad.

Het derde gedeelte bevat eene wetgeving van den genoemden vorst van Djohor, verdeeld in 66 paragrafen, gelijk Leidsch handschrift 1725 en de daarmede verwante, zie catal. bl. 298—300; in de inleiding wordt gezegd dat deze wetten afkomstig zijn van Iskandar Dzôe'l-Karnajn en gegolden hebben tot op Soeltan Iskandar Sjâh, dat hij onder den titel Moehammad Sjâh de eerste

vorst in Malaka was die den islâm invoerde en eene wetgeving instelde, en dat deze wetten verder golden onder Moezaffar Sjâh, Manṣôer Sjâh, ᶜAlâ'oeddîn Raᶜjat Sjâh, en Maḥmôed Sjâh den tegenwoordigen vorst.

Dit gedeelte is gedateerd: 1 Sjaᶜbân 1266, Hadji Moehammad te Samarang.

Deze wetten kunnen ook als onderdeelen der groote Maleische wetgeving behandeld worden, welke gewoonlijk Oendang oendang Malajoe genoemd wordt.

CDXIII.

OENDANG OENDANG MALAJOE.

Collectie v. d. W. 59, 33 × 20½ cM. 202 bl. 19 r.

Kleine, gebrekkige inleiding, waarin Iskandar Dzôe'l-Karnajn als schepper dezer wetgeving genoemd wordt, en het aantal harer ḥoekôem op negen gesteld wordt.

In het handschrift ligt eene lijst der paragrafen.

Het eerste gedeelte telt 40 §§, en is afgesloten 1202, 3 Djoem. I, en geschreven in Atjeh.

Het tweede gedeelte is de verzameling scheepvaartwetten van Maḥmôed Sjâh van Malaka, in 24 §§, gelijk Leidsche Handschriften 1705(2), 1706(2), 1726(1) (uitgegeven door E. Dulaurier onder den titel Institutions maritimes de l'Archipel d'Asie, traduites en français, Paris 1845), 3199(2); beëindigd in Atjeh 1222.

Het derde gedeelte behandelt in 5 §§ (bl. 77—85) eenige ceremonieele wetten.

Het vierde gedeelte (bl. 85—118) bevat eene wetgeving van scheepvaart en van ambten en bedieningen met hare plechtigheden in 25 §§.

Het vijfde gedeelte (bl. 118—132) bevat eene wetgeving in 9 §§, voornamelijk civielrecht, van Soeltan Aḥmad Tâdjoeddîn met inleiding en besluit waarin 1138, Dzoelḥ., als tijd van vaststelling genoemd wordt.

Het zesde gedeelte, afkomstig van Moehammad Zajn al-ᶜAdilîn Moeᶜaẓẓam Sjâh, bevat enkele §§, sommige over onderdeelen eener scheepvaartwetgeving, andere over formeele zaken, als de inrichting van verschillende kapala-soerat en voor het meerendeel poedji's aan imâm's, datoek's, bantara's, laksamana's, vorsten, e.d. ook van vorsten onderling; bijna alle poedji-modellen (99 in getal; behalve de bovengenoemde bepalingen die tien §§ tellen) zijn in het Arabisch, maar na het ammâ baᶜdahoe, althans bij volledige brieven, is de taal Maleisch.

Andere, dergelijke handschriften zijn de Leidsche nos. CCCXXII—CCCXXXVI, en de Londensche, Royal Asiatic Society, no. 1 en Britsch Museum, nos. 20 en 22.

CDXIV.

OENDANG OENDANG ʿADAT.

Collectie v. d. W. 60, 20½ × 16 cM. 20 bl., 15 r. gedateerd: 20 Moeḥarram 1275, geschreven door Datoek Radja Bandahara in 1858.

Kleine wetgeving van Minangkabau, met enkele Minangkabausche woorden. In de inleiding worden de wetten genoemd: وندڠ٢ شرة حکومن يڠتله دلازمكن درفد اول زمان نيڤق کيت كتمڠكوڠن فرفاتيه سبادڠ يڠترفيکڠ اوليه سکلا حكيم٢ يڠ بشر٢ يڠترتاتم دالم عالم سکلين راج٢ دن سکلا اهل العقل دن وزير٢ يڠ عريف داڠن بجقشان دالم فولو اندالس اين

De paragrafen zijn:

كات موفقة 4°. كات فشاك 3°. چوفاء يڠ بوتن 2°. فركتاءن عدة 1°
شرط 8°. اونداڠ٢ ني سلافن 7°. اونداڠ٢ ني دوفوله 6°. يڠ ماس برفوڠ 10 فركار 5°
هوتڠ اوليه حکم 10°. تند جاهت تڠه تيڬ فوله 9°. فاتب چيم

CDXV.

OENDANG OENDANG MOKO MOKO.

Collectie v. d. W. 161, 21 × 17 cM., 27 bl. 17 r.

Kleine wetgeving, voornamelijk over hooge ambten en de daaraan verbonden verplichtingen, van Moko Moko, ingericht in vragen en antwoorden, gevolgd door eene Engelsche vertaling.

Bij de oendang oendang is een aṣal katoeroenan radja Indrapoera Moko Moko gevoegd, welke eveneens vertaald is.

Vooraan is een „Comparative vocabulary of the Mĕnangkarbau and Malay dialects intended to illustrate the points of difference which exist between them".

Zie Catal. der Mal. HSS. v. h. Kon. Inst. v. d. T. L. & Vk. v. N. I. no. XLIV.

Deze tekst en vertaling met woordenlijst zijn uitgegeven als nos. 13 en 14 van deel II der Malayan Miscellanies.

CDXVI.

ᶜADAT RADJA RADJA MALAJOE.

Collectie v. d. W. 64, 32 × 20 cM., 107 bl. 19 r.

Gebruiken aan de hoven der vroegere Maleische vorsten.

De volledige titel is: (maka tĕrsĕboetlah pĕrkata'an) pĕri ᶜadat sĕgala radja radja Malajoe jang poerbakala radja radja jang bĕsar bĕsar tatkala istĕri baginda itoe hamil.

De gebruiken tijdens de zwangerschap worden het eerst vermeld, daarna die bij de geboorte, die bij het huwelijk, de etiquette tegenover de ouders, de tafelwetten; op bl. 68 begint eene verhandeling over den pĕratoeran dan katoeroenan dari pada bangsa radja radja dan mantri en andere hooge beambten.

Aan eene mededeeling over het jachtvermaak der vorsten is een heel verhaal vastgeknoopt.

Daarna wordt gehandeld over de rangen van vorstenkinderen en van de hooge ambtenaren; verder over de tegenover vorsten gebruikelijke uitdrukkingen, over die waarmede de voornaamste hoofden aangesproken worden, over inrichting van brieven.

Op bl. 97 beginnen fasl's over het maken van soldeersel, van zilverinkt, van brillantine, verguldsel, buskruit van allerlei soorten, over ketelboeten.

Dit handschrift heeft geene inleiding of vermelding van herkomst.

Een ander handschrift is dat der Royal Asiatic Society, te London, no. 4, waaruit het laatste stukje in deel I van Niemann's Bloemlezing ontleend is.

CDXVII.

ᶜADAT PALEMBANG I.

Bat. Gen. 265, 34 × 21 cM. 9 bl., 29 r.

Handschrift-Holle, zie Not. Oct. 1900 I, *d* en Maart 1901, I, *c* en Aug. 1901 III.

Over de oude gebruiken in genoemd gewest, in 58 §§; de volle titel is: Adat jang timpoe Sultan dahoeloe tarpakie die tanah Oeloean didalam djadjahan Palembang.

CDXVIII.

ᶜADAT PALEMBANG II.

Bat. Gen. 270, 34 × 22 cM., 16 bl. 42 r. Latijnsch schrift.

Transscriptie van I.

Zie Cat. der Mal. HSS. van het Kon. Inst. v. d. T. L. & V. K. v. N. I. no. XLIX.

CDXIX.

LARANGAN.

Bat. Gen. 278, 22 × 18 cM., 36 bl. 19—21 r. Latijnsch schrift. Handschrift-Holle.

Allerlei raadgevingen aan inlandsche ambtenaren, opsomming van verboden zaken en de daarop gestelde straffen, over de belastingen en andere onderwerpen, die wijlen Holle den lieden wilde medegedeeld zien.

Geschreven in Tji Boerial.

CDXX.

PĔRATOERAN BAMBANG DALAM NĔGĔRI BANGKAHOELOE.

Bat. Gen. 144, 34 × 21 cM. 12 bl. 24 r.

Inrichting der verlovings- en huwelijksfeesten in genoemd gewest; aan het slot is de titel: Oendang oendang bambang atau kawin.

Het is verdeeld in elf §§. De laatste bladzijde is gevuld met de namen der benoodigdheden voor het huwelijkscostuum en der onderdeelen van de bruidskamer.

CDXXI.

PIAGĔM DJAMBI.

Bat. Gen. 396, 21 × 17 cM.
Notulen Nov. 1904, bl. 107, I, c.

C Afschriften van drie Djambische piagĕms, waarvan het origineel in het bezit is van den dipati van Sandaran Agoeng.

D Afschriften van vier Djambische piagĕms, waarvan het origineel in het bezit is van den dipati van Soleman.

CDXXII.

PIAGĔM INDRAPOERA.

Bat. Gen. 396, E.
Notulen als boven.

„Afschrift van een geschrift afkomstig van Indrapoera in het bezit van den depati van Karamanten (komt reeds voor als bijlage van E. A. Klerks, Tijdschrift T. L. en V. K. van N. I. deel XXXIX, Geogr. en Ethnogr. Opstel over de landschappen Korintji, Serampas en Soengei Pinang". Het origineel is of een afschrift of te oordeelen naar het papier waarop het geschreven is van hoogstens 30 of 40 jaren geleden (en dus van jongeren datum)."

Bedoelde bijdrage staat in gemeld deel, bl. 115—117.

AFDEELING V.

GEDICHTEN.

CDXXIII.

SJA'IR KEN TAMBOEHAN I.

Bat. Gen. 247, 33 × 20 cM., 115 bl. 18 r. gedat. 30 Januari 1897. (Uit eene inlandsche leesinrichting).

Dit, 2070 dubbelverzen bevattende, handschrift vertegenwoordigt eene voor het Bataviasche lezerspubliek geadapteerde bewerking der bekende Ken Tamboehan-materie, welke verwerkt is in de gedichten uitgegeven door De Hollander in 1856 en Klinkert in 1886. (Voor meerdere litteratuur zie de opgaven bij Juynboll. Catalogus-Mal. HSS. bl. 4).

Evenals in de andere redacties wordt eerst de geboorte van Raden Ino in Koripan verhaald, daarna de aanleg van den lusthof en de geschiedenis van Ken Toemboehan (steeds aldus genoemd), maar van hetgeen daaraan in Klinkert's editie voorafgaat (zie zijn inhoudsopgave in den Indischen Gids, III, I, bl. 1167) staat hier bijna niets. In het vervolg vertoont het eigenlijke verhaal geen afwijkingen. Het maken van het vlot (ibid. bl. 1172) komt hier voor (in afwijking van De Hollanders uitgave) op bl. 66, de inmenging van Batara Kala en Batara Goeroe (ibid. bl. 1175) hier op bl. 86; de *gandapoeri*-bloem heet hier *boenga poera*, *widjaja koemala* en *gandapoera*. Op bl. 101 begint de episode van den vorst van Bandjar Koelon (ibid. bl. 1176); verder is het verhaal zeer bekort, doch uitvoerig is de beschrijving der kroningsfeesten.

Het handschrift eindigt bij de troonsbestijging van den vorst van Koripan.

CDXXIV.

SJA'IR KEN TAMBOEHAN II.

Collectie v. d. W. 247, 33 × 20½ cM., 170 bl. 19 r.

Dit gedicht telt 3212 dubbelverzen, slechts 50 meer dan Klinkert's editie. De naam der hoofdpersoon is Ken Taboehan.

De tekst is gelijk aan dien van Klinkerts uitgave; alleen aan het slot komt eenige afwijking.

Ter vergelijking met de citaten bij Juynboll. bl. 6, geven wij vijf strophen van bl. 17, welke geheel overeenkomen met Klinkert, bl. 15. v. 293—297.

اوله راديڽ لالو دسومڤيت   كنه سڠكور بورڠ سرنديد
جاته كفوهن چمڤاك برافيت   ديدالم تامن ڤاكر يڠ سوليت
سرنديد فون جاته دڠن ككلڤان   هڠكف دتڠكڤ كين تبوهن
برداڠڠ سمبه كين تداهن   تونكو چوب تڠكڤ فرلاهن٢
سڤرت دسوره اورڠ كماري   سكوڤڠ٢ مڤرهكن ديري

De beide teksten blijven congruent — behoudens de gewone kleine veschillen in rijmwoorden en synoniemen — tot bl. 165, r. 6 waar het einde der editie-Klinkert valt. In plaats van den laatste regels dier uitgave:

تراڠله سكلين تمڤت يڠ كلم   ددالم ايتقون والله اعلم

heeft dit handschrift:

برسوكاان دولي سڤدا عالم   دڠن فرراتو سكلين مهالم

Waarna nog enkele bladzijden gewijd worden aan de beschrijving van den feestdag en den daarop volgenden morgen; de laatste twintig verzen bevatten eene opwekking tot den lezer gericht om vergevensgezindheid voor des schrijvers onbekwaamheid. Achteraan is het begin van een ander gedicht ingenaaid.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1695, 1997 en 3375, catal. bl. 4—6.
Londen, Royal Atiatic Society, no. 7, II.

CDXXV.

SJA'IR LALAKON MESA KOEMITAR.

Bat. Gen. 182, $20^1/_2 \times 15^1/_2$, cM. 102 bl. 15 r.

Een gedicht, de Pandjigeschiedenis behandelende, met de gewone persoons-en plaatsnamen, voor een deel door vlekken onleesbaar; het begin is geheel bevuild. Het slot is:

سكل فرراتو مالو دان سوفن   ممباو اوفتي كنكري كريڤن
بكند ايت باڤكن ترفري   اوتس مڤوتس سكنڤ هاري
ڤقيران نيقرة مڤرهكنديري   سڤاي دافت ممرنته نكري

ڤڠيران نيڤرة ممڠكو نڬارا   سڤنات سوكي جادي ڤرويرا
سڬل ڤرراتو هابس مڤراه   سموان تعلق سڤو سنتار
تمتله للاكون ميس كميتر   ڤرتام حكاية دجديكن سعير
دكارڠ اوله سوڠ ڤقير   ڤد نكري اسيڠ سڤاي ظاهر
تمة   والله   عالم   بصوب (*sic*) عليكم سلام

Na de gewone opmerkingen over het uitleenen en gebruiken van het geschrift volgen nog de versregels:

رادين اينو بايڠ كوريڤن   راج ڬالو مندي دبنتيڠ
ساي اين سيموك بوكن   ماو ملاك منجدي چنتيڠ
ڬنتوڠ چڤجيڬوان   بورڠ بيو ڤاته ڤاتوكن
كالو ماو كنل ڤنتون سبلوڠ   جيكلو كنه تياد جندان

CDXXVI.

SJAᶜIR TJARITA WAJANG.

Bat. Gen. 248, 33 × 20 cM. 136 bl., 15 r. gedat. 9 Dec. 1890.
(Uit eene inlandsche leesinrichting).

Een wajanggedicht, vol Bataviasche termen en moderne woorden, van dezen inhoud:

Vijf goden incarneeren zich om de pandawa's op de proef te stellen; zij worden Aria Sadjati in Tjoeatja Nagara, Djoeata Kala in Djambi Poera, Ganda Koesoema in Poera Nagara, Ganda Parwati en Ganda Prawira, en Kinsi in Kinsoe. Ganda Koesoema valt Ardjoena aan, Aria Sadjati: Darma Koesoema, Djoeata Kala: Djajasina (Bima) Kinsoe en Kinsi: Sakoela en Soedewa; groot gevecht, optreden van Sĕmar en de zijnen; de Pandawa's winnen, Ardjoena en Darma Koesoema verdwijnen. Bl. 53. In Astina is Soejodana met Pandita Drona; Ardjoena tracht daar door te dringen. Bl. 66. Uit Astina trekt men tegen de Pandawa-stad op, welke na heeten strijd verlaten wordt; optreden van Gatotkatja, Angkawidjaja en Soetama; de Pandawa's dringen door naar Astina; optreden van Ratoe Djĕnggala; in den strijd blijkt Ardjoena teruggekomen te zijn. Eindelijk keeren de batara's tot hun oorsprong terug. Ardjoena geeft verslag van zijne omzwervingen; blijdschap over de terugkomst der verdwenenen; Darma Koesoema was in eene bloem veranderd geweest, en om die bloem was het felst gestreden! de goden doen hem van bloem weêr vorst worden.

CDXXVII.

SJAᶜIR BIDASARI.

Collectie v. d. W. 256, 33 × 20 cM., 166 bl., 19 r.

Dit gedicht is uitgegeven (en vertaald) door W. R. van Hoevell, Verhandelingen van het Batav. Gen. v. K. en W. deel XIX, en door H. C. Klinkert in zijn Drie Maleische Gedichten.

Het begin is:

بسم الله ايت فرمان کلام　　دڠن نام الله خالق العالم
مليمڤهکن رحمة سيڠ دان مالم　　ڤد سکل مؤمن دان اسلام
دڠرکن توان سواة رواية　　راج ديديس نکري کمبايت
دکارڠکن فقير جادي حکاية　　دسچقکن دڠن سعير عبارة
اداله راج سبواه نکري　　سلطان اڠکس بجق بستاري
اصل بکند راج يڠ بهاري　　ليمڤه عاديل ڤد داڬڠ سنتري

wat woordelijk met Klinkert's uitgave overeenkomt. Die overeenkomst is op te merken van het begin tot het einde: de beide teksten zijn geheel identisch.

Andere handschriften:

Londen, Royal Asiatic Society, A, nos 7. I en 36.

CDXXVIII.

SJAᶜIR JATIM NOESTAPA.

Collectie v. d. W 253, 32 × 20 cM., 123 bl. 19 r.

Dit gedicht is uitgegeven door Klinkert in zijn Drie Maleische Gedichten, bl. 153—269.

Hoewel de naam نستاڤ in het gedicht voorkomt, is de titel ياتيم مصطفي de goede transscriptie is *nastapa.*

In de uitgave gaan aan het begin van het eigenlijke verhaal acht dubbelverzen vooraf, in dit handschrift achttien, waaronder de acht der editie niet voorkomen.

Het begin is:

دڠرکن انچئي مودا يڠ فوت　　سعير دکارڠ داڬڠ يڠ لت
مڠارڠ سعير سواة چريت　　چترا يڠدهولو هندق دکات
مڠارڠ تيدق بربايق راکم　　کارن هاتي ترلالو دندام

Aan het begin van het verhaal gaan de regels vooraf:

مالم يڠتوجه جم ڤوكل سواتو　　مولا مڽوسق داكڤن ڤياتو
مڠارڠ سعير چتران سواتو　　موليقن تيدق لاك سواتو

De aanvangsstrophe in de editie

انيله قصتن سوات چريت　　زمان دهولو يڠ ڤون ورت

luidt hier:

ترسبتله قصه سواة چريت　　زمان يڠدهولو يڠ ڤونن كات

Dergelijke geringe verschillen in bewoordingen doen zich telkens voor, bv. (op de eerste bl. der uitgave).

كتا ن كاچ ݢيلڠ ݢميلڠ　　اند ه كونن بوكن كڤالڠ

hier:

كوتا ن كاچ كيلڠ ݢميلڠ　　اندهن بوكن لاكين كڤالڠ

en:

استڤان بسر تيدق ترڤري　　بردندڠ چرمن تانه بيدوري

hier:

استانن بسر تياد ترڤري　　دنديڠن دڠن چرمن برسري

Overigens stemmen de teksten overeen; de slotverzen der editie

ترمشهورله نام مهراج مود　　كڤد سكلين نݢري يڠ اد
عادل دان مورة بيچار بݢند　　سكليڤن حرمة كڤد ادند

luiden hier:

مشهورله نام مهراج مودا　　ترلالو عاديل ڤرنته بݢند
تيݢ بوه نݢري دباوه سبدا　　سكليڤن حرمة كڤد ادند

Evenals in de uitgave volgen nog tien strophen, beginnende met

tammatlah sja^cir Jatim Nastapa
soeratan tida^c katahoean roepa

maar verder geheel verschillend.

CDXXIX.

SJA^cIR DAMAR WOELAN I.

Bat. Gen. 190, 19 × 16 cM., 118 bl. 11 r. gedat. 2 Mei 1868.

Het verhaal van Damar Woelan in berijming.

Begin

القصة مك ترسبت سواة چريت　　چريتان دامرولن دبواة وارت
ايلق مجليس دفنداڠ مات　　بارڠيڠ مليهت نسچاي برچينت
چريت دامرولن کامي خبرکن　　کتلا دان بونتوة سودا برفيشاکن
سبب اورڠ سودا امبلکن　　يڠ فون سعير تله خبرکن
يڠ امفون سعير توا اورڠن　　جکري اورڠ سبت نمان
کيد٢ انم فول تاهن عمورن　　دکمفڠ بلندوڠن تمفت تيڠڬلن

Slot

سڠل راعيت حيران ماتي　　مليهت فاتيه کامفت بوفاتي
تمن کيت بايق يڠ ماتي　　سبب کنه سڠل فاته بوفاتي
بيلڠ ريبو دان بيلڠ کتي　　راعيت کدوا يڠ سودا ماتي
ايت کتيک فراڠ برهنتي　　ماسيڠ٢ مپاسل ديدالم هاتي

Inhoud:

Loegender is in gesprek met Darma Woelan, die gras moet snijden, en door eene weduwe vriendelijk behandeld wordt; hij wordt verliefd op Andjasmara, doch raakt in gevangenschap. Menak Djingga vraagt de vorstin van Madjapahit ten huwelijk; zijn aanzoek wordt afgewezen, hij valt Madjapahit aan, verwoest Daha en verslaat Toeban. De vorstin droomt van Damar Woelan, en haar patih Loegender zal hem bevrijden, maar Damar Woelan kan zich zelf bevrijden en trekt tegen Menak Djingga op; hij wordt gedood, maar herleeft weer, laat den koperen staaf van zijn vijand stelen en vermag hem te dooden; daarna trekt hij zich in de wildernis terug. Bl. 45. Zijne zwagers Setra en Koemitir trachten hem te dooden en werpen hem in een put, doch Toenggoel Manik (zijne aangenomen zonen waren Tampak Oena en Tampak Oeni) redt hem. Intusschen was het hoofd van Menak Djingga te Madjapahit aangeboden; Andjasmara, die Damar Woelan was gaan zoeken, vindt hem en gaat met hem terug. Setra en Koemitir houden vol dat zij Menak Djingga gedood hebben, een tweegevecht moet beslissen, en hij overwint. Nu vindt zijn huwelijk met de vorstin plaats; hij noemt zich Brawidjaja, en wordt vorst. Bl. 79. Loegender verlaat het rijk, en gaat naar Wawandan, welks vorst met diens broeder Inggris tegen Madjapahit optrekt. Een zoon van patih Oedara, Koedarangin, die zijn vader was gaan zoeken, verneemt dat Damar Woelan zijn broeder is, en mengt zich in den strijd. Bl. 92. De prinses van Portugal had een zoon Koeda Tilirasa; deze verneemt dat Patih Oedara zijn vader is, en gaat hem zoeken; hij komt in gevecht met Koedarangin, zij

ontdekken elkaars afkomst en mengen zich gezamenlijk in den grooten strijd, waarin vooral Menak Koendjar zich geducht weert. Damar Woelan ontdekt zijne broeders; met hunne hulp behaalt Madjapahit de overwinning. Loegender wordt begenadigd (bl. 105).

De vorst van Kambodja, die de vorstin van Madjapahit had willen tot echtgenoote hebben, daagt den vorst van dat land uit; een geweldige strijd volgt, waaraan vorsten en patihs met vele legers deelnemen.

Dit handschrift bevat slechts een fragment der Damar Woelan-legende, welker inhoud volgens de Javaansche versie medegedeeld is in Prof. Vreede 's Catalogus der Javaansche en Madoereesche handschriften der Rijksuniversiteits-bibliotheek te Leiden, bl. 176 sqq; tot bl. 106 komt dit geschrift vrij goed overeen met het parallelle gedeelte van het Javaansche werk. De vorst van Kambodja wordt daar eerst later genoemd; zie o.c. bl. 181.

CDXXX.

SJAᶜIR DAMAR WOELAN II.

Collectie Brandes, 122, 22 × 17 cM., 73 bl. 18 r.

Dit handschrift bleek bij onderzoek eene copie te zijn van het vorige manuscript.

CDXXXI.

SJAᶜIR SILINDOENG DALIMA I.

Bat. Gen. 34, 33 × 21 cM., 84 bl. (voor de helft beschreven) 28 r; gedat. Boekit Tinggi 1850, Latijnsch schrift.

De titel van dit handschrift is Sjaᶜir Sari Boenian, evenals van cod. Leyd. 3333; het heeft vele Minangkabausche woorden.

Ter vergelijking met de eigennamen in de Leidsche handschriften, met name cod. 2006 (2) (= XXVI, Catal.), volge hier een gedeelte van den inhoud:

In Bandar Piroes is Dewa Peri met eene dochter Sari Boenian en eenen zoon Indara, bijgenaamd Abang Sagara, die bij eenen sjèch te Tandjoeng Poera in de leer is. De stad wordt aangevallen door een garoeda; bijna alle inwoners worden gedood; Sari Boenian had zich echter in eene kist verscholen. Met haren broeder gaat zij naar Pangkalan Lama, waar zij een huis bouwen;

zij eet een verboden dalima, waardoor een meisje, Sidang Dalima later genaamd, geboren wordt; de moeder sterft.

CDXXXII.

SJA^cIR SILINDOENG DALIMA II.

Collectie v. d. W. 251, 31½ × 20 cM., 112 bl. 19 r.

Vooraan is de titel *Sja^cir Indra Laksana;* aan het slot van het gedicht wordt het *Sja^cir Séri Boenian* genoemd. Begin (na eene captatio benevolentiae van zes strophen):

القصه ترسبتله سواة چرترا سؤرڠ راج يڤامت مليا
دتورنكن ديوات مليا راي تورن مڤجلمه جادي ماءنسي
سؤرڠ راج كفد زمانڽ بندان فيروس نام نكريڽ
برسوكت رامي رعية سكليڽ برجوال بلي دڠن مورهڽ
كاة اورڠيڠ امفون فري اكن بكند سلطان بستاري
كاكه براني بجق سكالي خبرن مشهور سڬنڤ نكري

Slot

چرتران تيدق دڤنجڠكن مده بكند كدوا كلورله سوده
سكل يڠ تڠكل برقلبو ڬندة راسان هندق دتورة برفندة
بكند فون نايكت كبهترا كتيكت ايتوله برلاير سكرا
ديوا دوڠا فوڠ كاودرا دايرڠكن رعية بلاتنڤترا
تتقله سوده كدوا بوة نكري اوتس مڠوتس فركت ماري
تيادالة خالي بارڠ سهاري دمكينله كونن قصه دان فري
تمتله سعير سري بنين كفد دوا بلس هاري بولن

De korte inhoud van dit gedicht is medegedeeld in Tijdschrift van Ned-Indië, 1849, I, bl. 394—396. De eigennamen in dit manuscript komen meer overeen met die in de Londensche exemplaren dan met die in cod. Leid. 2006(2) = Cat. XXVI, (Bandan Piroes, niet Bandar Piroes, Bangsakara of Bangsagara, niet Abangsagara, Bandoe en Bindoe (zie Juynboll, Catal. bl. 24, r. 1) is in het schrift niet te onderscheiden).

De redactie schijnt, naar den inhoud te oordeelen, niet van die der andere handschriften af te wijken.

CDXXXIII.

SJAᶜIR SILINDOENG DALIMA III.

Collectie v. d. W. 252, 32 × 20 cM., 104 bl. 19 r.

Geheel dezelfde tekst als van II. Doch het gedeelte bl. 102 r. 9—bl. 111 r. 1 van het vorige handschrift wordt in dit exemplaar niet aangetroffen, terwijl achter de eerstgenoemde regel één vers is ingevoegd, nl.

تاڠغن كدوا ممڠاتڠ كڤسا   هندق منڠكڤ اڠكس اڠكاسن

In plaats van de laatste met تمتله aanvangende regel heeft dit exemplaar:

والله اعلم بالصواب   واليه المرجع والمآب

Overigens is geen verschil te constateeren.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 2006(2), 3330, 3333 en 3334, Catal. bl. 23—25.
Londen, Royal Asiatic Society, no. 7 III en bl. 468, Aant. 3.
Londen, East India House, no. 292.

CDXXXIV.

SJAᶜIR POETRI ᶜAḲAL.

Bat. Gen. 21, 21 × 16 cM., 74 bl. 14 r.

In den catalogus der Leidsche handschriften wordt dit gedicht Sjaᶜir Poetri Handĕlan genoemd; behalve de in den Catal. van Juynboll gegevene inhoudsopgave, bl. 19, is de vertaling van het geheele gedicht te lezen in Ind. Gids, deel XXIV, bl. 350 sqq en 492 sqq: het is uitgegeven door C. Spat in zijne Lees- en Vertaaloefeningen, bl. 58—120.

Begin:

دڠركن توان سوات ڤري   قصهڽ راج دسبوت نڬري
برنام سلطان بجقبستاري   عاريف برچهاي دڠن جوهاري
نڬري برنام بلنت دور   كرجاءنڽ بسر تيدق تركير
منتري هلبالڠ داتو بندهر   بريب لقس رعيتڽ تنتر
بڬند برڤترا سورڠ ڤرمڤون   دڠن اديند ڤرمڤوان ساوان
ايلوڽ تيدق ترڤريكن   ڤتري عقل دنامكن

Slot:

بوروڠ بوكن سبارڠ ٢ حقڽ كوست تياداله ترڠ
ممباچ سورة باواله تمڤت يڠ ترڠ سڤاي جاڠن دكات اورڠ
ايتله ڤسن داݢڠيڠ ڤات كڤد سݢل مود يڠ ڤوءت
جاڠن دباچ دكت ڤليت هميڤرله چچات كڤد مات
دڠن سبڤرن بيت خباري سورة ني بوسن تيدق ترڤري
تتاڤي دداله نڬري دڤنجم تيدق اي ممبري
ادان يعني يڠ امڤون ابراهيم د با كر با تو ادان

De uitgave telt meer strophen en heeft nu en dan geheel andere rijmwoorden, maar belangrijke redactieverschillen werden niet aangetroffen.

Ander handschrift:
Leiden, cod. 1771, Catal, bl. 19.

CDXXXV.

SJAᶜIR (SOELTAN) ᶜABDOELMOELOEK.

Collectie v. d. W. 257, 33 × 21 cM., 190 bl. 19 r.

Uitgegeven door P. P. Roorda van Eysinga, in het Tijdschrift van Ned.-Indië, IX, 4 (1847), met vrije vertaling, bl. 285—526, en te Batavia, in 1892, in Latijnsche karakters.

Volgens den titel der eerstgenoemde uitgave is de dichter Radja Ali Hadji ibn Radja Aḥmad ibn jangdipĕrtoean moeda Radja Hadji fī sabīl Allāh van Riouw; in Van den Berg's inventaris staat aangeteekend: „blijkens eene aanteekening, op het HS. door H. von de Wall gesteld, noemt Roorda van Eysinga ten onrechte als auteur Radja ᶜAli van Riouw, terwijl inderdaad het gedicht vervaardigd is door diens zuster Ṣāliḥat geheeten. Radja ᶜAli schijnt het werk slechts te hebben nagezien, en hier en daar verbeterd en aangevuld". Deze aanteekening is niet meer op het handschrift aan te treffen.

Begin:

بسم الله ايت فرمولان كات دڠن نام الله توهن عالم سمات
صلواتكن قول دڠن كيت اياته ڤقبولو سكلين رات
اما بعده قول دكات دڠن فقير مڠارڠ چريت
اكن ترسبوة سلطان مهكوت دتكري برباري بݢند برتخت
كات اورڠيڠ امڤون فري اكن بݢند سلطان برباري
كاكه براني بچق بستاري خبرن مشهور سكنڤ نكري

De disticha 2 en 3 komen in de editie-Roorda van Eysinga niet voor.

Het slot is nagenoeg gelijkluidend met dat van de uitgave; in plaats van hare laatste regel der voorlaatste pagina:

جاديله معمور نݢري بان هندستن   سبب ڤرنقه برڤاتوتن

heeft het handschrift beter:

جاديله معمور دنݢري هندستان   سبب ڤرنقهن برڤاتوتن

De laatste twee regels der uitgave ontbreken hier, terwijl hier de slotregel is:

والله اعلم بالصواب   واليه المرجع والمعاب

De tekst van dit manuscript is veel beter dan die der uitgave, èn in het aantal lettergrepen, èn in de schrijfwijze der eigennamen, welke trouwens in de uitgave gebrekkig is; al wat Arabisch klinkt, is daar verkeerd gespeld en getransscribeerd. Behoudens de gewone kleine verschillen in synonieme uitdrukkingen en rijmwoorden zijn beide teksten gelijk. Het op bl. 3 van Juynboll's Catal. voorkomende citaat uit dit dichtwerk luidt hier:

اورڠ منوكس نقران سلطان   دباو اورڠ دڠن ايكاتن
دتيقتبهن ڤالو دان روتن   كمدين دبوڠكن كدالم هوتن

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1740, 1748 en 3368, Catal, bl. 3—4.

CDXXXVI.

SJAcIR SOELTAN JAHJA I.

Collectie v. d. W. 249, 33×21 cM., 130 bl. 19 r.

De titel is hier *Sjacir Saudagar Boediman.*

De inhoud van dit gedicht is verkort weërgegeven in den catalogus van Juynboll, bl. 25.

Begin:

بسم الله ايت ڤرمولان كلام   دڠن نام خالق العالم
لمڤه رحمة سيڠ دان مالم   كڤد همبان سكل اسلام
الرحمان ايت سواة صفة   معنان موره سكليتن تمڤت
سكليتن عالم لاوة دان دارة   سكليتن ايت براوله نعمت
الرحيم ايت صفة يڠ سني   معنان ساڠة مڠسيهاني
بارڠيڠ اسلام هاتي نورني   مكان الله مڠمڤوني

De eigennamen vertoonen luttele afwijking, z.a. Radjapoetra in plaats van Djajapoetra, die echter ook hier meestal Djajapoetra genoemd wordt. Het verhaal is hetzelfde.

Na bl. 66 is één blad ledig, van bl. 70 is de onderste helft niet beschreven.

In de laatste acht regels wordt Singapoera als plaats des schrijvers vermeld, en de gewone aanspraak aan den lezer ten beste gegeven; de zes laatste strophen van het eigenlijke gedicht luiden:

سلطان حمزه سلطان فترا　　براوتس٢ن تيکت برسودرا
برکاسيه٢ تيدق ترکيرا٢　　منجادي دکت نکري يڠ دورا
نکري يڠ تيکت سوده سجالن　　کتيڬان راج سما هنداالن
هوتن دتبس دفربوتکن جالن　　برکيريم٢ن ستيف بولن
جالن يڠجاوه منجادي دکت　　کتيکث برسودرا سوده موافقة
جنجي دان ستيا سوده سريکت　　کرجان فون تيدق برفقکت

CDXXXVII.

SJA'IR SOELTAN JAHJA II.

Collectie v. d. W. 250, 20 × 17 cM., 289 bl. 17 r.

Vrijwel dezelfde tekst als van I, die echter veel kleiner in omvang is; het slot van I valt in dit handschrift op bl. 145; de rest. d. i. de helft, komt in het vorige HS. niet voor. Het Leidsche manuscript, dat evenals I iets meer dan 2470 disticha bevat, heeft blijkbaar niet meer inhoud dan het zooeven behandelde.

Na den regel

جنجي دان ستيا سوده سريکت　　کرجان فون تيدق برفقکت٢

volgt:

ببرافا لما دڠن دمکين　　فرميسوري حمله تون
سوکث سلطان سوده کليهتن　　ممکي تولڠکف سکال کاسوکان

De inhoud van het vervolg is aldus:

De vrouw van Soeltan Jaḥjâ bevalt van een zoon, die Soeloeng Poetra genoemd wordt; 's vorsten gemalin in Zamin Toerân baart een meisje, dat door een boeta wordt geroofd.

Soeloeng Poetra, die het meisje ten huwelijk had gevraagd, wachtte in Pĕlantapoera, met een witten aap die zijn vriend geworden was; met dezen en zijn broeder Sahadan Dewa gaat hij zwerven, en beleeft menig liefdesavontuur.

Bl. 189. Soeltan Nēgara van Indrapoera had eene dochter Lila Indra, die door een droom van liefde in ongeneeslijke bezwijming valt; overal wordt bij bekkenslag een geneesheer gezocht, de bode komt ook bij de kēbajan, die Soeloeng Poetra en de zijnen herbergt. Hij is in staat de prinses bij te brengen, en zij herkent in hem den held van haren droom. Hij trekt zich terug, en vermomt zich als eene oude vrouw; zóó geniet hij vele dagen het gezelschap der prinses; zijn broeder en de aap weten in het paleis door te dringen door als vertooner en gedresseerde aap op te treden; zij worden in een gevecht gewikkeld.

Bl. 215. Soeltan Sah Pēri heeft een zoon Sah Djohan, voor wien hij de prinses van Indrapoera ten huwelijk vraagt, welk aanzoek aanvaard wordt. Kort voor de voltrekking daarvan, herneemt Soeloeng Poetra zijne oude gedaante, toovert eene stad te voorschijn, en maakt zich van de prinses meester; een gevecht ontstaat, hij en Sahadan Dewa blijven overwinnaar, dank zij ook der hulp van den aap. Radja Azrang wordt ter hulp geroepen, Sah Peri wordt gevangen genomen; de strijd woedt voort. In de beschrijving daarvan eindigt het gedicht, dat zeer slecht gespeld en onduidelijk van bewoordingen is, plotseling.

Slotregels:

سوڠ منجت ڤتري ڤسف — ڤتري فون كلور دبدلم تاڤ
دليهتن سوڠ مود نستافا — دفندڠ انقد تياوسله روڤا
ڤتري فون سوسه رسن هاتي — لالو ممكي جارلاكي لاكي
لالو ساكر مليڠ ڤركي — موكا برسڤو برسري سري

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1777, Catal. bl. 25.

CDXXXVIII.

SJA'IR KOEMBAJAT.

Collectie v. d. W. 255, 33 × 21 cM., 422 bl. 19 r.

Begin:

الحمد لله مولا ترسبوة — ممباچ دڠن نيدة يڠ ممبوة
جاڠنله دبري نافس بربوة — كليمبن نفس مڠنان لوقوة
انيله ڤوجي يڠ امة ڤات — ممروج الله توهن سمات
هندقله يقين سكلين كيت — سڤاي جاڠن مندافت لت

انيله قصه سواة چترا   چريت راج كمبايت نݢارا
ݢراجان بسر تياد ترکيرا   باݢيقله راج۲ تيدق ستارا

Slot:

دودقله بݢند برسوك۲   هلبالڠ منتري رعية بلاك
براوتس۲ن ݢرجان جوك   برکيريما۲ن تيدق ترهڠك
راج يڠ تعلۏ سوده فستي   ببيلڠ تاهن مڠنتر اوفتي
سنڠف نكري برکنتي۲   امس دان فيرق برکتي۲
تمڤتله سڠير ذبيده   دتولوڠ اورڠ مكان سوده
هاني يڠ جمو بوكن موده   ممندڠ سورة برتمبه كنده

Inhoud:

In Koembajat heerscht Darmân Sjâh, die een zoon krijgt, welke Zajn al-ᶜAbidîn Sjâh genoemd en Fatḥ al-ᶜArifin bijgenaamd wordt; vele mantrizonen worden hem toegevoegd nl. Djaᶜfâr Ṣaddiḳ, ᶜOemar Bâḳi, ᶜAbdallâh Sèni, Moehammad Moehidin; als hij volleerd is, vervangt hij zijn vader. Wegens de berechting van een Chinees, krijgt de vorst van China een afkeer van hem; deze vorst had zeven dochters: كيلن سوري، كيلن چاي، كيلن جالي، كيلن چيرا، كيلن سمسو ,كيلن سورا en de jongste. De jonge vorst van Koembajat droomt van eene bekorende prinses, en gaat met zijne vrienden dolen om haar te zoeken.

In عيراقن كيستن is vorst Pandita Oelamâ, met dochter Dzoebajdah en Moehammad Ṭâhir; een groote stichting in Poelau Pèranggi was een zijner goede werken. Daar kwam Soeltan ᶜAbidîn met zijn schip Fatḥ al-ᶜArifin; in de prinses Zoebajdah herkent hij zijn droomheldin, zijn huwelijksaanzoek wordt aangenomen en op den 14[en] Moeḥarram huwt hij met haar. Bl. 92. Zij komen in Jaman, waar vorst Sjahristan regeert, die in oorlog was met Radja Banggala: degeen die hem overwon, zou de prinses van Jaman verkrijgen.

Op raad van ᶜAbidîn liet de vorst van Jaman het gerucht verbreiden, dat zijne dochter gestorven was; dit noopte Radja Banggala tot opbreking van het beleg en terugkeer naar zijn land, waarop ᶜAbidîn met de prinses in het huwelijk treedt, en naar zijn land terugvaart. Daar wint vooral Zoebajdah ieders toegenegenheid, behalve die harer schoonmoeder, die de prinses van Jaman voortrekt.

Bl. 140. De vorst van China doet Koembajat den oorlog aan; Kilan Soera is de aanvoerder, ook de andere zusters tijgen ten strijde; als haar echtgenoot uitgetrokken is, verlaat Zoebajdah de stad en neemt haar intrek bij eene kĕbajan; de vier vrienden van ᶜAbidîn worden door een tooverpijl machteloos gemaakt, weldra ook hij zelf, zij worden in vergiftigde putten opgesloten.

Bl. 200. Zoebajdah hoort dat en gaat dolen; zij baart een zoon, dien zij in het woud achterlaat. Moehammad Ṭâhir was de zwager geworden van den vorst van Hindoestan Sahârî Noêristân, en de vriend van Radja Portugal en Radja Handalan; op een jachtpartij vinden zij den zuigeling, bij wien de ring van Zoebajdah aangetroffen wordt; zij noemen hem Aḥmad Bangsawan. Zoebajdah leert bij een kluizenaar de krijgskunst, en neemt den naam Sjahr Pahlawân aan en vestigt zich in Joenan, vanwaar zij naar China trekt als danseres vermomd; als zoodanig komt zij in het paleis, wint daar het vertrouwen, en verlost haren man en de zijnen door een venster van de vergiftigde gevangenis. Een bad van drie dagen in uienwater doet de inwerking van het vergif uit hunne lichamen wijken; Zoebajdah treedt op als vorst van Joenan en maakt zich aan haren man niet bekend.

Zij krijgt bezoek van haren broeder Moehammad Ṭâhir en de zijnen; spoedig vindt herkenning en opheldering plaats. Daarna gaan allen China beoorlogen; alle Chineesche prinsessen op ééne na worden gevangen; zij bekeeren zich tot den islâm en worden begenadigd; ᶜAbidîn huwt met Kilân Sjâh, de andere jonge vorsten met de andere prinsessen. Daarna gaat men naar Joenan terug, waar ᶜAbidîn huwt met Roêḳî Lila die Zoebajdah in alles had bijgestaan; nu gaan zij naar Koembajat terug, waar de oude vorst hen met vreugde ontvangt en zijne gemalin hare liefdeloosheid voor de voortreflijke Zoebajdah verwijt; eene verzoening volgt, ᶜAbidîn wordt vorst en Zoebajdah, hoogelijk vereerd en gehuldigd, wordt pĕrmajsoeri Lila Bangsawan. Radja Aḥmad huwt met de Hindoestansche prinses Kĕmbar Soeasa, en sluit nog drie huwelijken; ook de vier trouwe gezellen van ᶜAbidîn huwen. Koembajat bloeit onder een goed bestuur.

CDXXXIX.

SJAᶜIR SITTI ZOEHRAH I.

Collectie v. d. W. 261, 34 × 21 cM., 247 bl. 19 r. gedat. 128 H. *(sic.)*

Na eene captatio benevolentiae van zes regels begint het eigenlijke gedicht als volgt:

انيله كوتى سواة چترا　　سوغ راج ديدالم نكارا
كراجان بسر تياد تركيرا　　بكند تو كونى تيكث برسودرا
تيكث اورغ سفوفو راج يقبارى　　راج كوفه درا دراي
راج تركي سودرا سنديري　　ماسيغ٢ ممفكو نكري

يڤتوه ايت بكند انق سلطان ترلالو بسر دنكري سهري ستن
كراجانن بسر بوكن بواتن سهاري٢ جوك برجواتن

Slot:

راج كانم سوده موافقة نكري يڠجاوه منجادي دكت
بچاران ساتو سمان سريعة بركاسيه٢ن ديدالم حقيقة
ترلالو كاسيه راج يڠبهاري اكن سكلين فترا سنديري
سبيلڠ تاهن كيريمن دبري اوتس مڠوتس كسان كماري
دمكينله توان چتران ايتو سما موافقة بچاران ساتو
كاسيه دان سايڠ بوكن سواتو تيادا له كراڠن برهاتي متو

Daarna volgen twee bladzijden gevuld met versregels over het lot van den schrijver, eindigende met de regels:

دڠركن انچي دڠركن توان فركتان اورڠ همب صبركن
جكلو اد كرنيان توهن دنيا اخرة سهيا سوككن

Inhoud:

Er waren drie broeders: 1° Baginda nan Soeltan in Sahristan, 2° Soeltan Mĕngindra in Indrapoera; deze heeft eene dochter Poetri Bandahara en twee zoons Sidi Maulana en Radja Harsah; 3° Soeltan Maᶜrifah in ᶜIrâḳ met vier kinderen: Radja Indra, Poetri Samijjah, Radja ᶜArifîn en Poetri Ḥajrânî; de vorst van Sahristan heeft twee dochters Poetri Zoehrah en Poetri Noerḳijjah, en van de andere gemalin: Radja Aḥmad, Poetri Djamdjam en Soeloeng Poetra; deze gemalin heeft eene booze zuster ᶜArdân. Radja Aḥmad was verloofd met de dochter van Radja Indra, Soeloeng Poetra met Sĕmbah Poetri, Poetri Djamdjam met Radja Indra, Poetri Zoehrah met Sidi Maulana, Poetri Noerḳijjah met Radja Arifîn.

ᶜArdân stookt hare zuster op en maakt haar afkeerig van Zoehrah en Noerḳijjah, die hare moeder verloren hadden; op last van hare stiefmoeder worden zij allengs van alles beroofd, en haren vader spoort zij aan om eene groote jachtpartij te ondernemen; in zijne afwezigheid komt de gespannen verhouding tot eene uitbarsting, de twee zusters verlaten, als mannen vermomd, de stad. De stiefmoeder doet den vader gelooven, dat de prinsessen door bedoewienen zijn geroofd, overal laat hij ze zoeken. Beiden waren in de wildernis bij een kluizenaar beland, die ze onderwijst in alle geheime wetenschappen. Kort daarna gaat de kinderlooze vorst van Miṣr uit jagen; hij vindt beiden, zij noemen zich Sjarîf en Moehammad Baṣri, en worden

door hem als zonen aangenomen. Bl. 96. Spoedig daarna sterft hij, en wijst Sjarîf als zijn opvolger aan; de onwil van den gewaanden vorst om te huwen wekt ieders verbazing. Spoedig komt Sidi Maulana, die haar zoekende was, aldaar en vertoeft er eenigen tijd, later trekken zij uit en voeren krijg tegen Radja Sarânî en zijn zeven zonen. Radja Indra en Soeloeng Poetra waren eveneens zoekende, met Aḥmad Sjâh; zij komen in het gebied van Sjarîf, en nemen aan diens zijde deel aan den strijd, en erlangen hooge ambten. Na zijn nederlaag wil Radja Sarânî Indrapoera aanvallen; met zijne zeven zonen nadert hij de stad, en weldra ontbrandt de strijd, het geheele gezin des konings wordt gevangen en zoo medegevoerd door Radja Sarânî, die zich tegen ᶜIrâḳ richt; daar en in Sahristan geschiedt alras hetzelfde; alle vrouwen, ook ᶜArdân worden gevangen (bl. 150). De drie koningen weigeren hun godsdienst af te zweren en worden geketend. Sjarîf had intusschen een onstuimig verlangen naar haren vader gekregen, booze droomen maken haar beducht, weldra verneemt zij de rampen en trekt met de broeders uit tegen Radja Sarânî en brengt hem een geduchte nederlaag toe. (Vele helden worden met name genoemd, o.a. Sinjor Endrik en andere dergelijke quasi-Europeesche namen). En de ongeloovigen moeten den islâm aannemen, terwijl de christennamen in Maleische veranderd worden (De radja Sarânî wordt nu en dan radja Wolanda genoemd); de gevangenissen worden geopend. Terwijl Sjarîf er over denkt, hoe zij zich zal bekend maken, komt haar vader door sterrewichelaars te weten wie zij is, algemeene herkenning en vergiffenis volgt, en de voorgenomen huwelijken worden gesloten. De mannen krijgen hooge posten, en vreugde heerscht alom. Radja Sarânî neemt in zijne laatste oogenblikken den islâm aan. Radja Indra wordt vorst van ᶜIrâḳ, Rada ᶜArifin van Koefah, Radja Harsjah van Indrapoera en Sidi Maulânâ van Miṣr.

CDXL.

SJAᶜIR SITTI ZOEHRAH II.

Collectie v. d. W. 262, 33 × 20½ cM., 254 bl. 19 r.

De titel is hier *Sjaᶜir ᶜArdân*.

Geheel dezelfde tekst, de afwijkingen zijn onbeduidend.

De slotzang na het eigenlijke besluit is echter anders.

CDXLI.

SJAᶜIR SITTI ZOEHRAH III.

Collectie v. d. W. 263, 20 × 17 cM. 319 bl. 15 r.

De titel is hier Sjaᶜir Soeltan Sjarif, maar aan het slot als die van II, nl. in den regel:

تمتله سمبو عردان هندالن   هاري رابو سقوله هاري بولن

De slotzang is als die van II, en de tekst vertoont geene afwijking, behoudens de zeer slechte spelling.

CDXLII.

SJAᶜIR SiDi IBRäHiM.

Collectie v. d. W. 245, 33 × 20½ cM. 118 bl. 20 r. gedat. 1282 en onderteekend. ابراهيم داتو كاي من ريو

De volle titel op den omslag is *Hikajat Sidi Ibrâhim ibn Chaṣib* (خصيب) *Soeltan Miṣr.*

Begin:

دڠركن قصه سوات رنچان   مڠاراڠ ايكتن سجاء تا كنا
درفد قلت كنده ݢولان   مڠاتر قلام تياد سمفرن
قلام داتور دڠن برفري   دودق برفيكر سوراڠ ديري
تندق تڠادء ستيف هاري   سوات حيكاية كامي همفري
سرة كوباچ اكن بوثين   دافتله ساتو اكن چريتان
دڠن كو تيليق لاكون لاكوفن   ساڠت مولينك اتو قيصين

Slot:

بوكتن كامي ممبوة هونار   فس كو اين دڠن سبنر
جيلو دجمفاكن سقرة نانر   روڠيله توانن ببراف ديڠار
ايتله كونن فس فمودء   كامي مڠاراڠ تندق تڠادء
سجاان بوكتن اندء   كنفد كامي بوكتن مودء
تمت سڠو مالمن هاري   چريتا بن خصيب سلطان مصري
فركي كبصره ممبوڠ ديري   بالينك ممباوا سوراڠ استري

waarna in vier regels de datum vermeld wordt.

Inhoud: (uit het Arabisch is het gedicht vertaald).

In Miṣr is vorst Chaṣib met zoon Sidi Ibrâhim. Deze ziet de afbeelding eener vrouw en wordt daarvan dermate bekoord, dat hij het origineel gaat zoeken, na van zijnen goeroe gehoord te hebben dat zekere Abôe Kâsim te Baghdâd de teekenaar is. Allereerst gaat hij naar die plaats, en verneemt dat het origineel de prinses van Baṣrah is, waarop hij ijlings naar Baṣrah gaat, waar hij zich aansluit bij den kleermaker der prinses en den bewaker van haren tuin, met

wier hulp hij de gevreesde prinses te zien krijgt; hij wordt ontdekt, en door de prinses niet onvriendelijk bejegend. De liefde ontwaakt in haar, en zij stemt er in toe door hem ontvoerd te worden; zij gaan naar Baghdâd, waar zij eene onaangename ontmoeting hebben.

Bl. 101. In Miṣr was men intusschen zeer ongerust over den prins; overal wordt hij gezocht, eindelijk vindt men hem in gevangenschap, op het punt van gedood te worden, van roof verdacht; de afgezant brengt aan het licht dat de prins ten onrechte verdacht is, de ware dief wordt gevonnisd; de vader der prinses wordt verzoend met de zaak, het huwelijk wordt gesloten, en de prinses naar Miṣr medegenomen.

CDXLIII.

SJAᶜIR ḲAHR MASJHôER.

Collectie v. d. W. 246, $34\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ cM., 172 bl. 19 r.

Na de eerste regels.

بسم الله ايت مول دكات   ليمڤه رحمة تراڠ چواچ
بركت محمد ڤڠهولو كيت   اياله ڤڠهولو عالم ڤنديت

volgen nog tien regels inleiding, en daarna:

انيله توان سواة چريت   سوڠڬ راج دياتس تحت
سلطان قمرسه نام مهكوت   بڬند تو عاديل بجق سمات
بنوا شام نمان نكري   بسر كراجان تياد ترفري
بكند فون ساڠت بجق بستاري   عاريف يا الله سرة جواهاري

Slot:

سودهله تمت سعيرن توان   هاتي ديدالم برتمبه راون
فيكرن تيدق برتنتوان   منجادي سورة تياد كتهوان
مات فون فنيڠ كفلا فون برة   باكي دكولڠ كلمبڠ بارة
كارن هاتي تياد برتنتو   فيكران بايق بوكنن ساتو
هاتي ديدالم سودهله متو   منجادي سورة تياد برتنتو
والله اعلم بالصواب   واليه المرجع والماب

Inhoud:

Vorst Kamarsjah in Syrië had twee zonen: Samsoeddin en Kahr Masjhôer, en eene dochter Djoerijjah; de vader sterft en de oudste zoon volgt hem op, hij bestrijdt de ongeloovigen, en huwt met de dochter van Radja Lĕbari: Djarijjah en diens zoon Chabarsah neemt hij tot zich. Hij hoort van de joodsche

koningin Amardi in Soengajdi, en zendt zijnen broeder en Chabarsah met een leger daarheen om haar te bekeeren. Hij komt bij den vorst van ᶜAdjam, die hem zijne dochter Salbijah ten huwelijk geeft, waardoor hij de opdracht zijns broeders vergat; ongerust daarover gaat hij na eene maand verder.

De vorst van Barham, Hamzah, was een broeder van Kamarsjah, zijn zoon heette ᶜAmbarsah, zijne dochter: Lilakandi. Kahr Masjhôer komt aldaar, en vertoeft daar één nacht, waarna hij zijn tocht naar de geduchte vorstin voortzet; hij komt daar aan, zij weigert zich te bekeeren, zij trekt tegen hem op met haar leger, vreeslijk is het gevecht, de moslims lijden groote verliezen, velen hunner vluchten, Chabarsah wordt gevangen, eindelijk Kahr Masjhôer zelf. Vluchtelingen berichten dit aan Samsoeddin; deze roept vele vorsten ter hulp, ook Hamzah trekt met hem op tegen Soengajdi, waar weldra een moorddadige strijd woedt; de moslims verliezen het en hunne vorsten worden gevangen.

Bl. 79. Djarijah bevalt van eenen zoon, Moehammad Nôeraddin. In Baghdad is vorst Malelasah, met eene dochter Lilan Lila, eene heldin, die zich Sjahroem ᶜAghah noemt; zij hoort van de geweldige koningin, en wil haar aanvallen. Djarijah, die haren man was gaan zoeken, voegt zich bij haar en verkleedt zich als man, onder den naam Tamindari; zij overwint Amardi en boeit haar. De gevangen vorsten worden bevrijd, en laten hunne vrouwen en moeders derwaarts komen; eerst na langen tijd maken de gewaande helden zich bekend, nadat Kahr Masjhôer had ontdekt dat Sjahroem eene vrouw was, en nadat Amardi zich tot den islâm bekeerd had, en in vrijheid gesteld was, en met Chabarsah was gehuwd. Kahr Masjhôer huwt met Sjahroem, Samsoeddin met Lilakandi; ook Salbijah voegt zich bij hem; de vorsten gaan naar hunne landen terug, vrede en liefde heerschen.

Zie overigens: H. C. Klinkert in Bijdragen Kon. Inst. 4, IV, bl. 512—522.

CDXLIV.

SJAᶜIR BOEDJANG.

Collectie v. d. W. 239 D. bl. 71—93, 19 r. (33 × 20½ cM).

Inhoudloos en dikwijls onderbroken, van eene lange inleiding voorzien, gedicht over de smachtende liefde van een armen boedjang, die wees was, voor eene vrouwe die جمجم genoemd wordt, doch in den laatsten regel جنجج heet; in dien regel heet de jongeling *boedjang piatoe*.

Wellicht hetzelfde als.

Leiden, cod. 1955 en 3339, Catal. bl 29.

CDXLV.

SJAᶜIR SOENGGING.

Collectie v. d. W. 248, 33 × 20½ cM., 127 bl. 19 r.

Begin:

دڠركن توان يڠ بجقسان   انيله قصه سواة رنچان
چريت راتو ارداين   ماريله فقرا راتو مسيقا
تكرين برنام كسمبي كرت   كراجانن بسر جوك سڠنات
تڠقله بكند دياتس تحت   منتري هلبالڠ لڠكف سمات

Slot:

دودقله بكند سري بتارا   برسوكاءن ددالم نكارا
لمڤة معمور تيدق تركيرا   تكرين رامي دڠن سجهترا
عاديل دان مورة راتو فيساري   ممرنتهكن تعلق ديس نكري
رامين تيدق لاكي تركيرا   ورتن مشهور كسان كماري

Na het تمتله سعير اودايان volgt nog anderhalve bladzijde over de wetenschap en de ḥakiḳah.

Inhoud:

In Kasoembikarta is vorst Oedajan, met jongeren broeder Karandajan; in Kasoembirata is Tjandramina met dochter Astrawidati; in zijn dienst is de schilder Soengging, die door een vlekje op een door hem gemaakt portret der vorstin 's vorsten argwaan opwekt, en verbannen wordt met afgehouwen hand. Oedajan droomt van eene schoone vrouw en gelast zijnen patih die te zoeken; Soengging komt aldaar en vertoont zijn schilderij, en Oedajan ziet het met verrukking, en geneest de hand weêr; hij hoort nu zoo veel van Kasoembirata, dat hij er heen gaat om alles te zien. De prinses aldaar had van Oedajan gedroomd, herkent hem dadelijk, als hij in haar slaapvertrek dringt, en haar zijne liefde belijdt; met verwarde zinnen gaat hij naar zijn land terug. Karandajan valt bij zijn broeder in ongenade, en wordt verbannen; hij komt bij den berg Andjakapĕri bij den asceet Darona Sakti, die hem alles leert. Oedajan herhaalt zijn bezoek, en laat in overhaaste vlucht zijn gordel achter, en wordt achterhaald en met list gevangen; zijn jongere broeder verneemt dat, en wil hem bevrijden; hij neemt den vorm van een olifant aan, en Oedajan wordt gedwongen hem te bestrijden, (bl. 76), doch onmiddelijk herkennen zij elkaar. Oedajan schaakt nu de prinses; de gewaande olifant richt groote verwoestingen aan; weldra voegen zijn broeder en het leger zich bij hem, en een groote strijd

vangt aan; Soengging werkt mede tot het sluiten van een wapenstilstand, de vrede komt tot stand, en het huwelijk vindt plaats. Oedajan vervangt Tjandramina en Karandajan zijnen broeder; Soengging krijgt den titel Senapati Kasoembirata.

CDXLVI.

SJA^cIR MāḌī.

Collectie v. d. W. 254, $33^1/_2 \times 20^1/_2$ cM. 238 cM. 19 r., in het vers zelf gedateerd: Pĕnjĕngat, 4 Djoem. I, 1266.

Begin:

دڠركنله توان موده يڠ مؤمن　　مده دكاراڠ اكن فرماءين
چترا راج دباتس اڠين　　بكند تو عاريف لاݢ مسلمين
ببراف منتري يڠدباواهن　　دوا اورڠ وزير يڠترلبه بسر
سورڠ ايت برنام جوهري　　اياله ممڠكڠ ممرنتهكن نكري

Slot:

سلطان بدرالدين فترا يڠموده　　كراجان دنكري فدڠ نيفد
سا ڠتله كراجان بكند　　نعمة دان معمور سكليفن اد
سلطان قاضي راج يڠ فوت　　دنكري مغربي دسناله برتخت
چوكفله دڠن فاريت دان كوت　　مك نكري مشهورله ورت

Na het سجڠكڠ انيله تمتن volgen nog twee bladzijden over den datum en het lezen en leenen van het geschrift.

Inhoud:

In een bovenwindsch land is een vorst met eenen zoon, Māḍī, in Perziē een vorst met twee dochters Rantan Badawijah en Rantan ^cAskijah en beider stiefmoeder Djarijah en een pleegzoon ^cAbdoelwāḥid. Djarijah echter stond in ongeoorloofde verhouding tot Wahasj mantri, wat door Badawijah gezien werd; Wahasj beschuldigt haar nu van ontucht met den pleegzoon, en doodt dezen; de vorst verbant Badawijah, en hare zuster deelt vrijwillig haar lot. In het bosch was een vorst met dochter Ṭarfah; deze vindt de twee zusters en behandelt ze als slavinnen. Māḍī gaat jagen, en verdwaalt; Ṭarfah vindt hem en wordt van hem bekoord, doch hij walgt van haar en wordt gevangen gezet en geeft eindelijk toe; zij baart hem een zoon, maar hij wil de twee zusters bevrijden, doodt Ṭarfah, verslaat haar leger, en voert de zusters met zich. Hij komt in het woud bij eene

prinses Nilakandi die indertijd door een apenkoning ontvoerd was en hem drie kinderen gebaard had; zij helpt hem aan oogmedicijn en brengt hem in kennis met Noër al-ᶜasiḳin, met wie hij in het huwelijk treedt (bl. 68). Zwanger verlaat hij haar en tijgt naar Ḳaum Bandar welks koning eene dochter Noerlila en eenen zoon heeft: Radja دروس; de koning had het rijk beloofd aan ieder die de oogziekte der prinses zou kunnen genezen; Mâḍi geneest haar met de pas verkregen oogmedicijn, en verkrijgt het rijk en de prinses. De twee zusters blijven bij hem; na eenigen tijd geleidt hij ze naar Perzië, waar men ze met ontsteltenis herkent; hij huwt met ᶜAsḳijah, en zijn trouwe metgezel Ibrâhîm met hare zuster Badawijah. Wahasj wordt gesteenigd, later ook Djarijah. Mâḍi wordt vorst in Perzië (bl. 145); hij krijgt eene dochter Noër al-Kamal, en een zoon Badaroeddin; verlangen naar zijne ouders bevangt hem, en alleen vertrekt hij om hen te zien. Zijn vader had nog een zoon gekregen: Radja Ḳâḍi geheeten, en was kort daarna gestorven, en de jonge prins zal hem opvolgen; ook de koningin sterft. Toen kwam Mâḍi daar aan, en keurde alles goed, waarna hij ijlings terugkeerde. Noër al-ᶜAsiḳîn was intusschen van een zoon, Roezâchan, bevallen; weldra vliegt deze weg; de zoon van Ṭarfah, Badar al-djamîl, was intusschen groot geworden en zijnen vader gaan zoeken; hij had Roezâchan ontmoet en met hem den tocht naar het land van hunnen vader voorgezet, en beiden vragen Noër al-Kamal ten huwelijk, eene weigering volgt, en beiden ontbieden hunne legers; spoedig wordt de strijd geopend, Radja Ḳâḍi wordt ter hulp geroepen, waarna de strijd eerst recht gaat woeden. Badar al-djamîl wordt gevangen, hij maakt zich bekend, alles wordt opgehelderd, en vreugde vervangt den strijd; allen keeren naar hunne landen terug.

De twee laatste bladzijden zijn gevuld met stukken van een ander gedicht.

CDXLVII.

SJAᶜIR TâDJOEL MOELOÊK.

Collectie v. d. W. 258, × 20 cM., 103 bl. r.

Begin:

دڠركن توان سواة قصه   حكاية سعير عاشيق اورڠيڠ سوسه
سؤرڠ راج خبرن صح   نمان كونى ملك سليمان شه
ادفون اكن ملك سليماني   اصل بكند راج يڠ غاني
تورن تمورن بڤساوان سلطاني   سرة دڠن كاكه براني

Slot

دودقله كونن تاج له بستاري ‏ ‏ برکاسيده٢ن لاك استري
ممرنته كرجان ديدالم نكري ‏ ‏ ديادف مراء سرنت وزيري
تنتقله توان تاج له يغ مليا ‏ ‏ سرة استرين سيدتدنيا
سهاري٢ برسوك ري ‏ ‏ لفس درفد مارا دان بهاي

Na het تمتله سعير volgt nog eene halve bladzijde.

Inhoud:

Soeltan Soelajmān wenscht te huwen: hij huwt met de dochter van Zaharsjah, en krijgt een zoon Tādjoelmoeloek, wien zekere ᶜAzīz het volgende verhaal doet: »ik was verloofd met zekere ᶜAzīzah, en toen het huwelijk »gesloten zou worden werd ik bekoord door de gevaarlijke Dalīlah en daar»door vergat ik mijne wachtende bruid; ik liet den huwelijksdag voorbijgaan, »keerde steeds naar de verleidster terug, sprak niet met haar, doch smachtte »aan haar deur, mishandelde ᶜAzīzah die mij bleef beminnen en mij de teekens »die Dalīlah mij gaf uitlegde, wat leidde tot ontmoeting met de verleidster; »ᶜAzīzah kwijnde weg en stierf van verdriet. Dalīlah en ik bezochten dikwijls »haar graf. Eens ontrukte eene andere vrouw mij aan haar, dwong mij tot een »huwelijk, en schonk mij een zoon. Dalīlah hoorde dit, mishandelde mij en »wierp mij naar buiten; dit vernam mijne derde vrouw die mij ook uit haar »huis liet werpen, waarna ik bedroefd naar mijne ouders terugging, die mij »enkele zaken van Dalīlah afkomstig gaven, welke ᶜAzīzah bewaard had en hun »verzocht had mij als herinnering te geven. Ziehier een dier zaken: een zakdoek."

De vorst vroeg wie den doek geborduurd had, en hoorde dat de Perzische prinses Altija(?) de maakster was, wier schoonheid alom bekend was; zijn zoon wilde haar bezitten, de vader liet hare hand vragen, maar zij weigert te huwen. De prins verkleedt zich als koopman en gaat met ᶜAzīz naar Perzië, waar hij zijne waren uitstalt; hij verkoopt aan de prinses, treedt in briefwisseling, booze brieven van haar worden beantwoord met liefdesverklaringen; hij koopt een poortwachter om, wint de medewerking van eene oude slavin, en slaagt er in het vrouwenverblijf binnen te dringen. ᶜAzīz wacht eene maand en bericht het aan zijnen vader; deze verzamelt zijn leger en trekt tegen Perzië op. De prins verbleef intusschen bij de prinses in mingenot; de koning bespeurt het, laat hem gevangen nemen; onderwijl komt de vader vóór de stad; de prins wordt bevrijd, de prinses wordt in haar plan tot zelfmoord verhinderd, alles wordt opgehelderd, en het huwelijk vindt plaats. ᶜAzīz keert terug, en treurt met zijne moeder op het graf van ᶜAzīzah, zijn leven lang. Tādjoelmoelōek volgt zijnen vader op.

CDXLVIII.

SJAᶜIR HIKAJAT RADJA DAMSJiK.

Collectie v. d. W. 260, 33 × 20 cM. 222 bl. 18 r.

Gedat. 4 Radjab 1280 H. en 1864, onderteekend Hadji Ibrahim Datoe Kaja Moeda Riouw.

De inleiding bevat eene hulde aan de Hollanders en aan den heer von de Wall, assistent-resident te Tandjoeng Pinang, aan wien de dichter dit uit een roman (zie HS. v. d. W. no. 164) getrokken gedicht opdraagt.

Het begin van het eigenlijke verhaal is:

اول مولا فرتام مولا   دڠرله قيصه هي راج ترعلا
دنکري دمشيق مڠکوة کمالا   دياتس تحت بݢند ترسيلا
بݢند ايت دوا سودارا   کدوان باݢيندا سما بيچارا
ساڠة له عاديل ممرنته نݢارا   سديکت تيادا منجادي چدارا

Slot:

نݢري دمشق افما ساکيت   سکاراڠ اين بهروله بڠکية
اوراڠ فون رامي بوکن سديکت   ماسقله اجوڠ کفل دان راکية
بݢند فون بهرو برسنڠ هاتي   صف القمر سده مڠݢنتي
تمت فون تياد لاݢ دننتي   قصه دمشيق دسني برهنتي

Na het *tammatlah ḳiṣṣah* volgen nog 27 regels.

De inhoud is dezelfde als van HS. v. d. W. 164 (no. CXXIII); alleen heet de vorst van Koëfah Salisala hier: Salasila, en Ṣajf al-Kamar wordt dikwijls Ṣaf al-Kamar genoemd, wat wel een schrijffout zal zijn.

Matelooze uitvoerigheid heeft het beknopte verhaal tot een breedsprakig gedicht doen aanzwellen.

CDXLIX.

SJAᶜIR MAMBANG DJAUHARI.

Collectie v. d. W. 264, 20½ × 15½ cM., 177 bl. 14 r.

Begin:

دڠرکن توان سواتو فري   انيله قيصه ممبڠ جوهاري
مڠمبل تونتڠن ديوا سبفري   ديدالم مليکي رقم بيدوري

نامڽ فتري كسوما اندرا　　فارس ايلق تيدق برتارا
فترانڽ رج كشك اندرا　　بڠساون معتبر ديدالم اودرا

Slot:

اكن مودا مڠون ليلا　　برڬلر مڠنتري اريا كمال
عاريف دان بجاء تيدق برچله　　فاتت له وزير يڠ ترعال
تتقله بڬند دياتس تحت　　دفڠكو وزير امفت سكالت
ببراف رج٢ يڠ برمهكوت　　مڠنتركن اوفتي امس دان هرت

Na het *tammatlah sja^cir* volgen nog vijftien regels.

De inhoud van dit gedicht komt overeen met dien van cod. Leid. 1943 (XXIV), niet met cod. Leid. 1896, waarnaar het overzicht in het Tijdschrift v. d. T. L. & V. K. van N. I. deel XLV bl. 333—369 is vervaardigd.

De eigennamen vertoonen eenige afwijking, de gezellinnen van Koesoema Indra heeten hier Lila Měngarna dochter van Arja Kěsna, ايرم دحرج dochter van Baliaradja, Lila Indra dochter van Arja Sěgara, en Lila Bangsawan dochter van Arja Pahlawan; Mambang Djauhari heet ook Mambang Oedara (van daar de titel vóór in het boek), en zijn vier kědajan's: مود اكس (de boeroeng wilmana), Moeda Lila Indra Pahlawan (de boeroeng bajan), Moeda Bangsawan Lila Měngindra (de kantala Indra) en Moeda Oeṣoel Měngarna Lila (de boeroeng kantala).

De afloop is evenals in cod. Leid. 1943.

Andere handschriften.

Leiden, cod. 1896, 1943 en 1955, Catal, bl. 21—23.

CDL.

SJA^cIR SOELTAN MANṢOÊR I.

Collectie v. d. W. 265, 33 × 20 cM., 212 bl. 19 r.

Begin:

بسم الله ايت فرمولان كات　　دڠن نام الله توهن سمات
كمدين ترسبوة سلطان مهكوت　　دنكري بڠدة بڬند برتحت
كتان اورڠيڠ امڤون جريت　　اكن بڬند مهكوت نكري
كاكه براني تيدق ترفري　　ساقة مڠاسيه داكڠ سنتري

Slot:

باڤق اورڠ بربوت ٢ بهنا مندروه سفرة ريبوة
منمبل صدقه سمبوة ممبوة اد يڠ منداڤت اد يڠ لوفت
ترلالو سوك سكلين اورڠ منداڤة درم دتاڠن اورڠ
ريوه رنده بوكن كڤالڠ راميڽ بوكن سباڠ ٢

Na het *tammat al-kalam* volgen nog zes regels.

Inhoud:

In Baghdad is vorst Manṣóer, ongehuwd, doch met honderd goendik's; hij huwt met prinses Dzochrah van ʿIrâḳ die spoedig sterft, waarop hij met hare zuster Dzahôerah trouwt, die ook weldra sterft, waarover de ouders zich dood treuren. Noër al-ʿAsiḳin van Jaman wordt zijne vrouw en sterft, Nilakandi van Hindi evenzoo, dat alles wegens verdriet over zijne voorliefde voor de honderd, Djanîlan van Damsjiḳ evenzoo, totdat geen vorst zijne dochter meer wilde geven. Een koopman noemt hem Djamdjam de prinses van Kôefah, hij eischt haar op; deze houdt het uit, na drie jaren wordt zij zwanger en baart eenen zoon Sjarif Ismâʿil. Den vorst van Malabar wordt voorspeld dat de jonggeborene hem zal onttroonen, hij zendt een gewaanden sterrewichelaar naar Baghdad, die zoo veel kwaads van den prins voorspelt, dat de vader hem te vondeling laat leggen (bl. 99); berouw en verdriet kwellen hem, en hij laat het kind zoeken, doch tevergeefs; rouw heerscht alom. Een bedoewien had het kind opgenomen en hem Abôe Zahîd genoemd, en hem opgevoed; avonturen willende beleven gaat hij zwerven; hij ontmoet eenen kluizenaar die hem zijne afkomst mededeelt en hem in alles onderricht. Dan trekt hij tegen Malabar op, lokt een strijd uit, doodt velen, ook den koning; de leugenachtige raadsheer, die als sterrewichelaar was opgetreden, wordt opgehangen en verminkt; als overwinnaar regeert hij het land, en neemt de prinses Sĕri Banoen tot vrouw. Zijne gezellen Abôe Saʿîd en Abôe Masʿoëd worden minister. Alle bedoewienen laat hij overkomen. Zijn vader had hij van zijn in leven zijn laten vergewissen, zonder hem zijn grootheid te berichten; hij verklaart Baghdad den oorlog; zijn vader trekt naar Malabar om zich over te geven; de zoon ontvangt hem, de oude bedoewien doet zijn verhaal, alles wordt opgehelderd, vreugde vervangt de droefheid, groote feesten worden gevierd, Sjarîf Ismaʿil wordt heer van Malabar en Baghdad.

CDLI.

SJAʿIR SOELTAN MANṢOÊR II.

Collectie v. d. W. 266, 20 × 16½ cM., 240 bl. 17 r.

Geheel dezelfde tekst; aan het slot een paar regels prosa over de onwetendheid van den schrijver

Zie overigens: H. C. Klinkert in Bijdr. Kon Inst. 4, IV, bl. 512—522.

CDLII.

SJA^cIR TJINTA BIRAHI.

Collectie v. d. W. 267, $20^1/_2 \times 16$ cM., 38 bl. 19 r.

Begin:

بسم الله ايتو فرمولن كلام   دڠن نما الله خلق العالم
مليمڤهكن رحمت سيڠ دان مالم   فد سكلا مؤمين دان اسلام
دڠركن تون سوة چريت   دكارڠ اوليه داڬڠ يڠ لنت
داڬڠ نين بوكن انق ڤنديتا   دريفد دودق بائك بركات

Slot:

داتو بندهار وزي يڠ بهاري   برچنتكن انقن تيدق ترفري
دمكين له كونن چرايتن   داتو بندهر جادي راجان
دايڠڤيت فردان فكاوين   سنڤله نكري دڠن ليمڤهن
چرايت حكايت سبي سڤيركن   انته ايا انته فون بوكن

daarna volgen nog elf regels, in den op een na den laatste waarvan het gedicht Sja^cir Farâhid genoemd wordt.

Inhoud:

Soeltan Indra van Bĕranta Indra heeft vele vrouwen; Sitti Lila Mĕngindra, eene dochter van den bĕndahara, wordt door hem het meest bemind. In een ander land is Mĕngindra Sâh Pĕri, die van een papegaai veel goeds van Lila Mĕngindra hoorde, zoodat hij besloot haar te gaan zien; hij droomde voortdurend van haar; als hij haar ziet wordt zijne liefde onstuimig. Hij neemt zijn intrek bij Nenek Kĕbajan noemt zich Moeda Farâhid, en wordt kawan van den vorst, wiens toegenegenheid hij wint door zijne teekenkunde, maar toen hij en de vorstin liefde gingen koesteren, beval de vorst hem een woesten tijger te vangen, aan welk bevel hij voldoet, en later: een berg te doorboren; de vorst moet zijne belofte hem zijne vrouw af te staan gestand doen, doch gelast eene oude vrouw hem te vergiftigen. Zij stoort Farâhid terwijl hij de schoonheid zijner geliefde bezingt, vertelt hem dat de schoone dood is, waarop hij dood neervalt. De vorstin, dat hoorende, sterft; de heele stad treurt, de bĕndahara laat de oude vrouw dooden, de vorst sterft van verdriet.

CDLIII.

SJA^cIR ^cABDASSAMMāN.

Collectie v. d. W. 269, $33^1/_2 \times 21$ cM., 184 bl. 19 r.

Begin (na twee regels in het rood):

اداله سواة جرترا يڠ بياري   سوداكر كاي امة بستاري
لقسان راج ديدالمن نكري   عاديل مورهن تيدق ترفري
برانق سٌورڠ دڠن استري   لاكي٢ كونن امة جوهاري
ايلق فرسيه وجه برسري   سوكر بنديڠن ديدالم نكري

Slot:

سنتف سيره ديدالم فوان   لالو مماكي باو٢ان
جوراكن بركاة ايلوقن توان   براهي كراڠن سكل فرمفون
عبدالسمان مماس سمبل ترسڽم   مانس لقسان بوه يڠ رانوم
سيكف سفرة بتاران انوم   باكيكن دافت اكن دميئوم

Inhoud:

De koopman ^cAbdarraḥmân heeft een zoon Intjik ^cOethmân die in een droom den raad krijgt te huwen met Sitti Dang Lila van Poelau Tinggi; hij (nu ^cAbdaṣṣamad genoemd) gaat daar vertoeven, wat niet zonder bezwaren is, en niet gelukt zonder de hulp van Djoeragan Djilani; ééne ontmoeting met de in den droom aangewezene leidt reeds tot wederkeerige liefde, hij (telkens ^cAbdaṣṣamân genoemd) moet veel geduld oefenen eer hij zijn wensch verkrijgt; eerst krijgt hij eene besliste weigering; hij oefent geduld. Hij (veelal ^cAbdassamân genoemd) kwijnt schier weg; eindelijk kan zijn wensch vervuld worden, doch eerst na veel beschaamdmaking en teleurstelling verdragen te hebben kan hij zijn droom werkelijkheid zien worden, en nadat de oudere zuster der bruid, Dang Malani, krachtig tusschen beiden was gekomen; maar de werkelijke afloop wordt niet vermeld, daar dit door lange beschrijvingen zeer gerekte gedicht niet voltooid is.

CDLIV.

SJA^cIR SITTI DZAWIJJAH I.

Bat. Gen. 214, $19^1/_2 \times 16^1/_2$ cM., 180 bl. 14 r.

Dit gedicht wordt ook *Sja^cir Haris Faḍilah* genoemd.

Begin:

اعوذ بالله مول دكاتت   من الشطان الراجيم فول سرة
ممفايا برليندوڠ سكلين كيت   كفد الله توهن سماة ٢
كفد الله مينتا دليندوڠكن   فيتنه شيطان سفيا دفليراكن
سكلا كجهاتن مينتاء دجوكن   دنيا اخيرة مينتا دلفسكن

Slot:

افلوي تاسي سيڠر ممبيلڠ   دري سكارڠ لو بوله فولڠ
براڠكالي نتي ادا يڠ كورڠ   دكيريم اوراڠ دسورو بيلڠ
همبن جوڬ اوراڠ ماسكافي   اف تياد بوليه دفاكي
ماسنيس دان ستوكرله سودا سمفي   تيادا بولي لاڬي دكوفي ٢

Het gedicht verhaalt van den vorst van Baṣrah Haris Faḍilah en de koopmansdochter Sitti Dzawijjah; het is uitgegeven in Singapoera 1297. Deze sjaᶜir is veel uitvoeriger dan de uitgave, doch niet door het verschil in inhoud; deze tekst is een langere, Bataviaasch gekleurde, gemoderniseerde omwerking van dien der uitgave. Deze heeft 1826, dit handschrift 2520 versregels. Zeer vele gedeelten zijn identisch, behoudens de gewone verschillen en vrijheden als omstelling der regels in het tetrastichon, wijziging der rijmwoorden e. d. Het verschil in omvang is ontstaan door de uitvoerige beschrijvingen en uitweidingen. Aan het slot — de laatste regels der uitgave vallen op bl. 166 van het handschrift — wordt nog verhaald hoe de vorst van Baṣrah zijnen zoon op den troon plaatste, en Sitti Dzawijjah, koningin geworden, verder gelukkig leefde. Na het gedicht volgt eene didactische nabetrachting.

Vóór het *tammat* komen de regels:

سلطان هارس دنڬري بصرة   بشر كراجانن تيادا تركيرا
كفدان استري سفت ميسرا   سديكيت تيادا بربواة چيدرا

CDLV.

SJAᶜIR SITTI DZAWIJJAH II.

Bat. Gen. 255 A. 20½ × 16 cM., 147 bl. 16 r., gedat. Pontianak 1864, de copie (نوقيلن) 15 Sept. 1893.

Uit eene Inlandsche leesinrichting. Evenals alle boeken uit die inrichting, is dit geschrift zeer modern en vol Europeesche woorden, zooals bv.

اداله كاين٢ دان باتو٢   اداله ايرلوجي يڠ نومر ساتو
اداله اڤكر سليندار القتس   ايرلوجي باڤق بيراف جنيس

Het aantal versregels is iets kleiner dan dat van I. De eigennamen der hoofdpersonen zijn hier ذويه en حارس فضيلة: het slot komt overeen met dat van I, met welken tekst deze veelal woordelijk overeenkomt.

CDLVI.

SJA^cIR SITTI DZAWIJJAH III.

Collectie v. d. W. 259, A. bl. 1—87, 19 r. (33 × 20½ cM.), ged. 1272.

Bij regel 11 begint de dateering, welke in de Singapoersche editie bij den eersten regel aanvangt:

هجرة النبي صلي الله عليه وسلم   سريبو دوا راتوس
توجه فوله دوا بيلاڠن مالم   بولن حج سبلس مالم
مالم جمعة مولان دسورت   سعير دكارڠ فقير يڠ ملارة

Tot bl. 72 is deze tekst met de uitgave overeenkomend, hoewel telkens minder verzen voor dezelfde zaken gebruikende; daarna wordt de afwijking vrij belangrijk. Het slot der editie valt samen met den vijfden versregel vóór het slot van dit HS. dat de beschrijving van Ḥarith's regeering nog even voortzet, en eindigt in een eerste vershelft, nl.

جاڠن برسوام تيدق كتهون

CDLVII.

SJA^cIR ADHAM.

Bat. Gen. 277, 22 × 16 cM., 30 bl. 16 r.
(HS. Holle, zie Notulen, 1900, October I *d*, en 1901 Maart I. c, en Augustus III).

Rechts de Maleische tekst, links de transscriptie.

Inhoud:

Pandita Adham heeft eenen zoon ^cAbdoellah en twee dochters.

Na zijns vaders overlijden gaat ^cAbdoellâh reizen, eene oude vrouw geeft hem schrijfwerk, en hij wordt een bekend pennist. De vorstin des lands wil ontucht met hem bedrijven, de vorst gelast in een brief den beul den brenger

te dooden en beveelt ᶜAbdoellāh den brief te bezorgen; onderweg helpt hij iemand, drie vrouwen van den vorst ontnemen hem den brief en bezorgen dien bij den beul, die ze onthalst. Zoo bleef ᶜAbdoellāh gespaard, en genoot ieders achting.

CDLVIII.

SJAᶜIR RADJA DARMA ᶜADIL I.

Bat. Gen. 273. 22 × 18 cM., 336 bl. 16 r.
(HS. Holle, zie Notulen, 1900 October I *d*, en 1901 Maart, I, *c*, en Augustus III).

Vele bladzijden en geheele quaterns zijn verkeerd ingenaaid.

Rechts de Maleische tekst, links de transscriptie, welke hier en daar ontbreekt. Uit 't Soendaasch vertaald; een waardeloos gedicht, met verzen als:

Soepaja djangan tahoe poelisie.
Sakalipon tiada dapat permisie.

669 vierregelige coupletten; bij 649 eindigt het verhaal, de rest bevat eene vermaning.

Inhoud:

In het Hindoeland is vorst Radja Darma met patih Pĕrbangsa en zoon Darmatmadja en diens vriend Si Mardoed. Deze is een schavuit; hij wordt gevangen genomen, de prins, daarover verstoord, wil den patih omkoopen en wordt gevangen gezet; de vriend wordt gedood en de prins bekeert zich. De vader geeft hem viervoudigen goeden raad, en sterft.

In Baratmadja is vorst Soeroesakti, die Darmatmadja aanvalt, het Hindoeland verliest 't, Pĕrbangsa wordt gevangen genomen, later ook Darmatmadja, Soeroesakti wordt daar vorst, is een tyran, wordt afgezet en gevangen. Darmatmadja wordt weder vorst, en laat Soeroesakti onder toezicht stellen.

CDLIX.

SJAᶜIR RADJA DARMA ᶜADIL II.

Bat. Gen. 398. 20 × 17 cM., 13 bl. 17 r. Latijnsch schrift.

Fragment. Eerst 19 strophen in Asmarandana, dan 9 in Sinom.
Gescheurd en gehavend handschrift.

CDLX.

SJA^cIR EMOEP.

Bat. Gen. 217, $20^1/_2 \times 17$ cM., deel I: 190 bl. 12 r. deel II: 191 bl. 12 r.
Notulen 1894, Mei, bl. 60.

Emoep is de verbastering van Imhoff (Gustaaf Willem van), en de geschiedenis van zijn tijd wordt in dit gedicht behandeld. Hier en daar komen historische notities voor bv.

Bl. 6, Valckenier wordt 3 Mei 1737 generaal in Jacatra.
» 7, 1661 Ceilon komt aan de Compagnie; 12 Januari 1715 oorlog met den Zamoerijn tot 1717.
» 30, 1736 de fiscaal Imhoff door Abraham Patras naar Kandy gezonden.
» 58, 1740 Imhoff naar Holland gezonden.
» 78, 27 Sept. — 5 Oct. 1740 verbond der Chineezen binnen en buiten de stad, 8 Oct. — 9 Oct. Chineezenmoord.
» 99, Pakoe Boeana II te Mataram vraagt de hulp der Compagnie tegen de Chineezen die Kĕrtasoera vermeesterd hebben; afstand van Noord-Java en Madoera in 1745.
» 138, Imhoff generaal te Jacatra in 1740; hij wordt baron.
Deel II.
» 38, 1741, 6 Nov. Valckenier gaat naar Holland, zijn vertegenwoordiger is Johannes Tydens.
» 60, 1743, 20 Mei, Van Imhoff wordt generaal.
» 104. 1745. Pangeran Tjakradiningrat wordt vorst.
» 154, 1745, 15 December, Raden Toemĕnggoeng wordt vorst in Bangkalan.
» 160, Taḥmidoellâh wordt panĕmbahan.
» 185, Van Imhoff sterft in 1751, opgevolgd door Jacob Mossel.
» 189, Mossel sterft in 1761. opgevolgd door Van der Parra.
Na de regels

تمة له شعير دلفسكن كلم   ددق ميورت سيغ دان ملم
كلم ݢوليت هتي ددلم   لقسنا بولن يغ سوده كلم

komen er nog 28.

CDLXI.

SJA^cIR INGGRIS MĔNJĔRANG KOTA.

Bat. Gen. 153, 32×20 cM., 8 bl. 30 r. Latijnsch schrift.

Fragment van een gedicht over de verovering van West-Java door de Engelschen in 1811.

CDLXII.

SJA^c IR PĔRANG BANDJARMASIN.

Bat. Gen. 196, 26½ × 21 cM., 321 beschr. bl. 15 r. gedat, 9 Febr. 1872.
Notulen. 1890, October III.

Gedicht over den Bandjarmasinschen krijg in 1866.
Begin: (op bl. 26)

اوالن قيصة جادي فرمولاءن   ترسبوتله كوني سواتو فركتاءن
كمفني اولندا امفون كرجاءن   ددالم اثروفا دڠن كملياءن
امتله معمور ددالم نݢري   مشهورله ورتان كسان كماري
عاديل بݢندا تيداق ترفري   مڠسيهاني راعية سهاري هاري

Slot:

هجراة تاهڽ همب ابجدكن   كران سوسه هنداق دساجقكن
ايتوڽ اربعة همب حسابكن   ماسا ايتوله سوراة دتمتكن
ملايو جوهر اكن بهسان   سيكت دان لڠكڤ يڠ مماكين
ايتله فركتاءن سعير ددالمن   سيڠكت اينله تمة روايتن

Voorin staat: „dipersembahken kapada Sri padoeka toean Nieuwenhuijzen jang berpangkat raad van India di dalem negri Batavia, ini Soerat Saëer paprangan Pangeran Sjarif Hassim ibn Tongkoe Said Mohamad dzeen alkadsi ambtenaar zendeling Gouvernement di Bandjarmassin di karangken dengen bahsa malajoe Djohor jang tinggi moelaë pĕrang dari taoen 1866 pada dzaman Sri padoeka toean Resident Verspijk sampé pada dzaman Sri padoeka toean Kolonel Resident Happe dan sampe pada Sri padoeka toean K. W. Tiedtke djadi Resident, sampe pada Sri padoeka toean C. C. Tromp djadi Resident doemikianlah jang terseboet didalam ini Saëer".

Daarna volgt in Maleisch schrift:
bahoea inilah soerat sjair tjitĕra pĕpĕrangan Bandjarmasin jang tĕlah diangkat pĕkĕrdja'an ini olehnja Pangeran Sjarif Hâsjim ibn tĕngkoe Sajjid Moechammad Zajn al-Ḳoedsî pĕranakan nĕgĕri Riouw pada masanja mĕngangkat pĕkĕrdja'an pĕpĕrangan pada sĕgala tanah sabĕlah sĕlatan dan timoer poelau Kalimantan apdeeling Borneo residensie Bandjarmasin disabĕlah pehak tantĕranja Goebernĕmen Hindia Nederland pada tahoen 1861 sjahadan akan kanjata'an ini

dikaloearkĕn dari sĕtat pan dinĕs jang tĕlah dimasoeḳkĕn olehnja kapada Goebernĕmen Hindia Nederland dalam kantor Bandjarmasin.

Daarna volgt een afschrift van een brief van den kolonel Happé aan Pangeran Sjarīf Hâsjim ter aanbieding van een eeresabel, en van een brief ter aanbieding eener ridderorde. Dan volgt de lijst der 69 faṣl's waarin het gedicht verdeeld is; achteraan staat dat 13 faṣl's zijn gedicht door Ĕngkoe Radja al-Hadji Daōed van Pĕnjĕngat, en 56 door Raden Moehammad van Siak die ook de schrijver is, en het den 8 Febr. 1871 voltooid heeft; op bovenvermelden datum (9 Febr. 1872) is het werk door eenen schrijver ter Algemeene Secretarie overgeschreven.

De eerste vier faṣl's hebben de opschriften:

1. اكن مڠتاكن كرجاءن ݢوبرنمين نيدرلن هندي
2. » » مايور ڤرسڤيق جادي رسدين بنجرماسين
3. » » حال ڤڠيران شريف هاشيم براڠكت كبنجرماسين
4. » » ڤرملاءن ڤڠيران شريف هاشيم منوڠ ݢوبرنمين

CDLXIII.

SJAᶜIR PĔRANG KALIWANGOE.

Bat. Gen. 198 F, bl. 86—164, 24 r. (21 × 16 cM.) Latijnsch schrift. (HS. afkomstig van abbé Favre).

Het uitvoerige gedicht handelt over den krijg in het Sĕmarangsche in 1763 H. *(sic)*; de taal is sterk vermengd met Javaansche woorden, tal van Hollandsche en inlandsche titels worden vermeld.

Begin:

Alkessa mula dikarang
riwayat fakir hendak berpĕrang
ilmu marrifat belom terang
bertjakap hendak ambil Samarang.

Slot:

Abdulkadir orang jang tapa
kapada allah sabantar lupa
dirasa dirinja tidak mengapa
tak chabarken dirinja sapa.

CDLXIV.

SJAᶜIR PĔRANG MUNTINGHE I.

Bat. Gen. 12, 20 × 16½ cM., 36 bl. 16 r. gedat, 1235.
Notulen IV: 24 (1 Febr. 1866, II, *d*).

Voorin staat: „Hekeldicht op den oorlog op Palembang 1819—21 aldus genoemd naar d. Ned. commissaris *Muntinghe* (Idler Menteng)".

De Maleische schrijfwijze is شعير ڤرغ منتغ

Het gedicht begint met het optreden van den commissaris Muntinghe en den kolonel Bakker. De term hekeldicht is in zooverre juist, dat de toon tegen de Hollanders minachtend en vijandig is.

CDLXV.

SJAᶜIR PĔRANG MUNTINGHE II.

Collectie v. d. W. 272, 33½ × 21 cM., 30 bl. 18 r.

Tweede exemplaar van het „berijmd verhaal van den mislukten aanval der Hollandsche troepen op den Kraton van Palembang in 1819 (= 1235 H.) onder de leiding van het toenmalige lid van den Raad van Nederlandsch-Indië, Muntinghe, en van den terugtocht der onzen naar Bangka".

De beide namen komen reeds op regel 4 voor:

القصه فرتام مول   فقيرن محمد ممبوة چل
راج عقيل دمكين فول   بسرة دڠن كڤر سڬال
انيله كونن مول فرتام   هلند دان امبون برسام
ايدلير منتغ هلند نام   كورنيل باكر جادي فڠليم

CDLXVI.

SJAᶜIR RESIDENT DE BRAUW.

Collectie Br. 157, VI° stuk van eene portefeuille met bescheiden over Palembang, 57 bl. Latijnsch schrift.

Beschreven wordt hoe de resident zich inscheepte op den Ardjoeno, na aankomst een feest gaf, aan met name genoemde ambtenaren opdrachten gaf, excursies leidde, ontmoetingen had e. d.

De laatste bladzijden handelen over munten en wat men daarvoor koopen kan.

CDLXVII.

SJAᶜIR SCHOUW SANTVOORT.

Bat. Gen. 169, 24 × 22 cM., 50 bl. Latijnsch schrift.
Gedat. 15 Maart 1296.

Gebrekkige beschrijving van de politieke ervaringen van den heer Schouw Santvoort (Sehet Sampoer geschreven) in Djambi.

CDLXVIII.

SJᶜAIR SOELTAN MAḤMôED.

Bat. Gen. 159, 21 × 15 cM., 14 bl. 13 r. gedat. 10 Dzoêlḥ. 1273, Pĕnjĕngat.

Dit gedicht handelt over het sterven van den radja moeda Maḥmôed, de kennisgeving daarvan aan den resident Walbeehm, wiens tranen vloejen als de zee, de begrafenis en den algemeenen rouw.

Als datum van het bëeindigen van het overschrijven wordt genoemd 2 Dzôelḳ. 1285 = 9 April 1864.

CDLXIX.

SJAᶜIR PĔRANG WANGKANG.

Bat. Gen. 92, 21 × 17 cM., 60 bl. 9 r.
Notulen 1877, 9 Januari.

Gedicht over den oorlog met Wangkang in Z. O. Borneo.

Voorin staat: »De schrijver is Hadji Soleiman, die den oorlog medemaakte en naar het voorkomt zich niet onverdienstelijk gedroeg. Enkele eigenaardige woorden of namen zijn in margine verklaard." de C(lercq).

Het begin is:

بسم الله ايت مول دكارڠ   انق ملايو اورڠ سبرڠ
ممبيكن سعير فركار فرڠ   دبيكين اڠاتن كفد اورڠ
اين سعير بوكن سبارڠ   درحال ددالم فرڠ
موسه كمفني كفد وڠكڠ   فرڠ دسوڠي تانه سبرڠ

القصد enz.

CDLXX.

SJA^cIR RADJA SIAK.

Collectie v. d. W. 273. 33 × 20½ cM., 62 bl. 19 r.

»Berijmd verhaal van de verwikkelingen in het rijk van Siak, en van de wijze waarop door het Nederlandsche Goevernemt daaraan in 1857 een einde werd gemaakt".

Na zes regels van lofprijzing begint de gescheidenis:

ترسبوتله قصه سواة ڤري   مدهن اورڠيڠ بهاري
هوتن بلم منجادي نكري   كايون باڽق اكر دان دوري
تتكل زمان كوتيك ايتو   بندر بڠكاليس يڠ ترنديتو
اندهن بوكنن لاكي سواة   اورڠ مليهت براهي متو

Slot:

دساهت اوله فقير يڠ بهري   جاڠنله تڠكو برباڽق ڤري
جكلو داتڠ سواتو ڤري   ڤاتك سكلين مڠمباري
ڤاتك ڤون اصل همب يڠتوه   روسق بناس ڤون ماو جوا
جكلو تونكو براوله كچيو   بيبوله ڤاتك ممبوڠ ڤاو

تمت :enz

CDLXXI.

SJA^cIR SOELTAN MAḤMÔED DI LINGGA.

Collectie v. d. W. 274, 33 × 20½ cM., 117 bl. 19 r.

Berijmd verhaal van Soeltan Maḥmôed Moeẓaffar Sjâh ibn Marḥôem van Lingga, zijne echtgenoote en dochter. Zijn dood wordt niet vermeld; het laatste is zijn terugkeer van zijne reis naar Malaka.

بسم الله ايت مول دكات   دڠن نام الله توهن سمات
كمدين ترسبت سلطان مهكوت   دنكري ليڠك سلطان برتخت
دڠركن توان سواة رنچان   دكارڠ فقير داڬڠ يڠهيڠا
سجڤن جڤكل باڽق تاكنه   كارن هاتي تياد سمڤرن

Slot:

برلايرله بكند دولي شيعالم   تياد برهنتي سيڠ دان مالم
دڠن تولڠ خالق العالم   سمڤيله كلڠك دارالسلام

سمڤيله كليڠكڠ دولي حضرة ماسيڠ٢ نايك له كدارت
ڤادڠ سوري ڤرمي بڠ هيبة ماسيڠ٢ مڠمبوة نايك كدارت

CDLXXII.

SJA^cIR SINHOR COSTA.

Collectie v. d. W. 268 A, bl. 1—47, 19 r. (31½ × 20 cM.)

Voorin staat Sja^cir Si lĕmbari.

De in Juynboll's catalogus, bl. 20, medegedeelde inhoudsopgave is op dit exemplaar geheel toepasselijk; het citaat in Van den Berg's inventaris, bl. 50, is onjuist, evenals de daar opgegeven naam der Balische vrouw Silem, die, evenals in cod. Leid., Milĕm is. Of de spelling Costa of Kista de juiste is, is uit dezen tekst niet op te maken. Over den bediende Bandan wordt niet meer gesproken.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1895, catal. bl. 20.
Londen, East-India House, no. 68 b.

CDLXXIII.

SJA^cIR SINGAPOERA DIMAKAN API.

Collectie v. d. W. 270, 33 × 21 cM., 17 bl. 18 r. gedat. 18 Djoem. I. 1277.

Gedicht door den bekenden ^cAbdoellâh ibn ^cAbdilkâdir Moensjî vervaardigd op den brand die Singapoera teisterde den 27en Ṣafar 1267 H.= 1847, 12 Februari.

CDLXXIV.

SJA^cIR PĔRKAWINAN KAPITAN TIK SING I.

Bat. Gen. 168, 1000 × 17 cM.

Gedicht op het huwelijk van den zoon van den Chinees Tik Sing te Riouw.

Lange aaneengeplakte strook; door de vouwen zijn bladzijden ontstaan welke door eenen 1½ cM., breeden band gescheiden zijn; die 37 bladzijden hebben elk 23 regels, terwijl de eerste bladzijde wordt ingenomen door een versierde kapala.

Het gedicht is niet af.

CDLXXV.

SJA^cIR PERKAWINAN KAPITAN TIK SING II.

Collectie v. d. W. 271, 33 × 20½ cM., 80 bl. 12 r.

Hetzelfde gedicht, eveneens onvoleindigd, doch bevat meer versregels dan I.

CDLXXVI.

SJA^cIR BOEAH BOEAHAN.

Bat. Gen. 254, 21½ × 17 cM., 129 bl. 16 r. gedat. 22 Nov. 1696.
Uit eene inlandsche leesinrichting.

In het begin vermeldt de maker dat hij met schrijven den kost moet verdienen en zijne werken uitleent ad *f* 0.10 per nacht.

Dit werk handelt over bloemen en vruchten die droomen, beminnen, vertellen, handelen als menschen. Op bl. 75 begint een uitvoerig verhaal van een Chinees wiens vrouw vruchtenmedicijn behoeft. Bijen en hommels, maagden en gelieven vermeien zich tusschen de bloemen, wat op enkele teekeningen tusschen den tekst wordt duidelijk gemaakt.

CDLXXVII.

SJA^cIR KOEMBANG DAN MĕLATI I.

Bat. Gen. 7. 21 × 17 cM., 22 bl. 14 r. gedat. 1282.

De volledige titel is: sja^cir koembang bĕrmain dĕngan boenga mĕlati.

Het gedicht bezingt de daden en gesprekken van eenen hommel en eene mĕlati-bloem; fragment zonder slot.

Het begin is:

بسم الله ترسبوة دان دسورة　　دكارڠ فقير يڠ ببل غيرة
بلوملة تاهو تمثيل عبارة　　سقدر ڤقليڤور ݢنده ترلارة
كند ݢوان فيلو يمفوري　　سراس ڤاوا سوده برجري
امفون سكلين عاريف بستاري　　استميوا يڠ اهلي مڠيكت فري

CDLXXVIII.

SJA^cIR KOEMBANG DAN MĕLATI II.

Collectie v. d. W. 239, C, bl. 58—71, 19 r. (33 × 20½ cM.)

Fragment, zonder begin.
De eerste verzen zijn:

كمبڠ فون تياد لاڬ تركات   هچاله ملاتي جوا دمات ٢
مڠكين دكنڠ برتمبه دكت   تيدور جاڬ تاڠن ملكت

Achter het

تمتله سوده سڠيركو اين   سوسهن سهيا مڠارڠ اين

volgen nog zes regels.

CDLXXIX.

SJAᶜIR KOEMBANG DAN MᵊLATI III.

Collectie v. d. W. 240 D. bl. 84—97. 19 r. (32 × 20 cM).

Deze tekst begint op dezelfde wijze als II. maar de teksten zijn niet geheel aan elkaar gelijk; vooral na de bl. 1 en 2 worden de afwijkingen talrijk. Het slot is in beide exemplaren hetzelfde.

CDLXXX.

SJAᶜIR KOEMKOEMA.

Bat. Gen. 198 D. bl. 68—71. 24 r. (21 × 16 cM.) Latijnsch schrift.

Het gedicht telt twintig tetrasticha in ouderwetsche spelling.
Het eerste couplet luidt:

Kumkuma dinara wastu
Tjindee bertjandoe didalam puan
Sakuntum tangkee dinawang batu
Tjumbool didalam astana tuan.

CDLXXXI.

SJAᶜIR DJINTAJOE.

Bat. Gen. 198 E. bl. 71—85. 24 r. (21 × 16 cM.) Latijnsch schrift.

Een gedicht over den vogel Djintajoe.
Eerste couplet:

Dengarkan tuan gharib mengarang
tatkala masa ditana Samarang
dari pada diam sa'orang-orang
alah anggor pei basa orang.

laatste:

diangkat pergam dibawanja bangon
dipimpin tangan dibawanja turon
leber dipelok pipi ditjiom
barula hidop rasanja ningson.

CDXXXII.

SJAᶜIR NOERI I.

Bat. Gen. 8, 21 × 16 cM, 21 bl. 20 r; de helft is onbeschreven.
Notulen IV: 24 (1 Febr. 1866, II, *d*.)

Het gedicht bezingt de liefde van een noeri en eene tjĕmpaka-bloem; voorin staat dat het door Soeltan Badroeddin van Palembang gedicht is.

Begin:

برمول ورقة سورة رانچان   ابكتن فقير يڠ ساڠت هينا
سجاء دان نظم بايق تاء كنا   درفد فندافت كورڠ سمفرنا
كراڠن سڠكوه امقله لقا   فرين عقل كلف كوليقا
همت فون رانده ضعيف بسرة   تمباهن بادان مسكين دان نسقا

Het gedicht is niet af; de laatste regels luiden:

بمبن ديكاڠ بوڠا ملاتي   بوڠا فودق فاكرن كفايڠ
دندم سڠوڠ انقاران ماتي   اوڠ نن تيدق برچنت سايڠ

CDLXXXIII.

SJAᶜIR NOERI II.

Bat. Gen. 10. 18 × 14½ cM. 26 beschreven bl. 13 r., gedat. 1275.
Notulen IV: 24 (1. Febr. 1866 II, *d*.)

Eene andere redactie.

Begin:

كفد هجراة نبي اوتام   سريبو دوا راتس توجه فوله ليم
جماديل اوال بولن نام   امفت بلس هاري سداڠ فرنام
مالم جمعة بولن فون ترڠ   ماسا ايتوله ساعير دكاڠ
درفد سبب دسراي اورڠ   منجادي ايشكل بوكن سباراڠ

Slot:

امبڠن ڠال دالم فراهو فراهو نخودا داري جوان
فرينتا الله سياف يڠ تاهو معلوملة كفدا يڠ بچاء سان
فراهو ننمودا داري حيوان لنتس كباراة مواة داڠن
معلوملة كفدا يڠ بچاءسان تمتله سودا ساعر كاراڠن

Voorin staat een *sjaᶜir kĕmbang ajar mawar* door den Pangeran Panĕmbahan Boepati, broeder van den verdreven Soeltan van Palembang.

Ander handschrift:
Leiden, 3340, Catal. bl. 28.

CDLXXXIV.

SJAᶜIR PĔLANDOEK DJINAKA.

Collectie Br. 169, 22 × 17 cM. 52 bl. 18 r.

De geschiedenis van het guitige dwerghert in verzen. Uit het onderschrift يڠ امفون چڤ اني blijkt dat dit HS. de copie van een gedrukt boek moet zijn; na onderzoek bleek het een afschrift te zijn van een boekje van den bovenvermelden titel, ook *sjaᶜir sang kantjil* geheeten.

CDLXXXV.

SJAᶜIR SANG KOEPOE-KOEPOE DĔNGAN

KOEMBANG DAN BALANG.

Bat. Gen. 255 B, bl. 150—161, 13 r. (20½ × 16 cM).
Uit eene inlandsche leesinrichting.

Didactisch gedicht (de subtitel is: akan djoega djadi naṣiḥat) over de lotgevallen van de in den titel genoemde insecten in een tuin.

CDLXXXVI.

SJAᶜIR NJAMOEK DAN LALAT I.

Collectie v. d. W. 239, B. bl. 28—58 19 r. (33 × 20½ cM.)

Gedicht over de liefde van een vlieg voor eene mug.

CDLXXXVII.

SJA^cIR NJAMOEK DAN LALÀT II.

Collectie v. d. W. 240. A, bl. 1—36. 19 r. (32 × 20 cM.)

Eene in I niet voorkomende inleiding van zes bladzijden gaat aan het gedicht vooraf; overigens komen de teksten geheel overeen — behoudens de gewone kleine verschillen — tot bl. 36 onderaan (= bl. 56 van I) waar het gedicht afgebroken wordt. De volgende bladzijde behoort aan een ander gedicht.

CDLXXXVIII.

SJA^cIR DJOHAN.

Collectie v. d. W. 240 B. bl. 37—54, 19 r. (32 × 20 cM.)

Onsamenhangend gedicht over de liefde van zekeren Djohan en zekere Sitti aan een koninklijk hof. De bl. 37—42 behooren tot dit gedicht, dat echter middenin bl. 42 het feitelijke begin vertoont.

CDLXXXIX.

SJA^cIR BOEROENG PONGGOK.

Collectie v. d. W. 241 A, bl. 1—8, 19 r. (34 × 21 cM.)

Gedicht over den vogel ponggok, die kwijnde van hartstochtelijke liefde voor de maan.

Daarop volgt een waardeloos gedicht, beginnende:

دڠرکن توان سواة رنچان   تتکل همب مناتيڠ ورن

en op bl. 13 een dergelijk, beginnende:

بسم الله ايت مول دکارڠ   ڤنتون ملايو انق سمارڠ

en eindigende op bl. 16.

CDXC.

SJA^cIR IKAN TËROEBOEK I.

Collectie v. d. W. 241 B, bl. 16—35, 19 r. (34 × 21 cM.)

Gedicht van den visch tëroeboek, die op eene poejoe-poejoe-visch verliefd werd, beschreven door H. C. Klinkert in de Bijdr. T. L. en V. III, 3, bl. 369—370.

CDXCI.

SJAeIR IKAN TĔROEBOEK II.

Collectie v. d. W. 242, 33 × 20½ cM. 22 bl. 18 r.

Dezelfde tekst, doch met de gewone kleine verschillen.

CDXCII.

SJAeIR IKAN TĔROEBOEK III.

Collectie v. d. W. 243, 33 × 20½ cM. 18 bl. 22 r.

Dezelfde tekst, echter het meest identisch met II.

CDXCIII.

SJAeIR IKAN TĕROEBOEK IV.

Collectie v. d. W. 259 B. bl. 89—108, 19 r. (33 × 20½ cM).

Dezelfde tekst, het meest gelijkend op dien van I.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 2276e en 2276 *f*, Catal. bl. 26.

CDXCIV.

PANTOEN SOELTAN BADROEDDiN.

Bat. Gen. 22, 60 × 11 cM.
Notulen IV: 251 (30 Oct. 1866, VI. *b*.)

Een pantoen door Soeltan Badroeddin van Palembang geschreven tot vertroosting des harten.

CDXCV.

SJAeIR AMPAT POELOEH DOEA MALAM.

Bat. Gen. 93, 21 × 17 cM., 28 bl. 9 r.

Voorin staat: »Minnedichten en zedelessen door Radja Bongsoe, afkomstig van Bandjarmassin.

Dit afschrift is zoo nauwkeurig mogelijk vergeleken met het origineel,

dat in losse gescheurde bladen aan mij werd ter hand gesteld. Van vele woorden was zelfs te B. de beteekenis niet bekend, andere zijn aan het einde verklaard."

Begin:

بسم الله اين مول ڤرتام   قلم دان داوة برسام٢
سعير دكارڠ دقرطاس چين   دكارڠ اوله يڠ بجقسان
انيله سعير ككراڠن   ترڠ دهات جاته كتاڠن
تقدير برلاكو اتس بلاڠن   بوكنن تاهو كتاب دان قراءن

De laatste verzen zijn:

انق جون دهيتڠ سمقت   لال د يا و كملا يو
كويڠ مبهاؤر دساقت   سده لمبه بلاكو تبهو

CDXCVI.

SJAcIR PATOET DĕLAPAN.

Bat. Gen. 9, 21 × 15 cM., 10 bl. 12 r.
Notulen IV: 24 (1 Febr. 1866, II *d*).

Voorin staat: »door den Pangeran Panembahan Boepati, broeder van den ex-soeltan van Palembang".

Het gedicht is van religieus-didactischen inhoud; doch dit HS. bevat een fragment van het begin slechts.

Begin:

اوال ترسورة ساة رنچان   تمسيل عيبارة كاكو تاء كنا
ڤري ضرورة ݢنڤد ݢولان   ڤيبيور غيرة ڤقير يڠ هينا
ڤقير يڠ هينا برلاجر ڠارڠ   ڤيكيران تونا قلبو تاء تراڠ
ايڠاتن بينا جڠكل دان كورڠ   ميسل لقسان سبيجي كراڠ

CDXCVII.

SJAcIR SINDIRAN I.

Bat. Gen. 88. 274 × 16 cM., op een rolletje.

Geschonden exemplaar van een hekeldicht, waarin een oudere broeder den jongeren didactisch toespreekt.

CDXCVIII.

SJAᶜIR SINDIRAN II.

Collectie v. d. W. 235, 33 × 21 cM., 15 bl. 17 r.

Dezelfde tekst, maar de twee laatste regels van I

سلاما ادند سده تياد اد   اورڠ فون تاء سوكڠ مياقا ككند
لڠيله زمان ماسن ادا دو   اورڠ فون بايق داتڠ برسندا

ontbreken in dit handschrift.

CDXCIX.

SJAᶜIR SINDIRAN I.

Bat. Gen. 89, 205 × 15$^{1}/_{4}$ cM., op een rolletje.
Notulen 1876, 9 Mei, IV *c*.

Didactisch-zedekundig gedicht van dezelfde soort als het voorgaande.

D.

SJAᶜIR SINDIRAN II.

Collectie v. d. W. 234, 33 × 21 cM., 12 bl. 17 r.

Dezelfde tekst, doch I heeft één beteekenisloozen regel meer dan dit exemplaar.

DI.

PALEMBANGSCHE GEDICHTEN.

Collectie Br. 157, IX, a, b, en c. Latijnsch schrift.
(Negende stuk uit een bundel Palembangsche stukken).

a. 4 bl. Redjoengan Tjarita Djoewara Kesandoeng (roewajat orang Mendjoewara dipantoenken, bahsanja basaorang Moesi Oeloe jang disabelah oeloe sampei di marga woeloeng doesoen Ampat Lawang.

b. 7 bl. idem, dipantoenken dengan dinjanjiken klakoeannja di dalem Roewajat orang Semidang (bahsa Ampat Lawang).

c. 3 bl. njanji djoeari sargo (njanji orang soeka main saboeng dengan basah Ampat Lawang).

DII.

SJAᶜIR ALIF BA TA.

Collectie v. d. W. 226 A, bl. 1—11, 19 r. (33 × 21 cM.)

Zedekundig gedicht op de letters van het alphabet en hunne leeringen; vooraf gaat eene inleiding van res regels, waarin voorkomt:

سكليفن حروف هابس بركات

فركتان حروف نصيحة بلاك   ممبري ن هيلغ هاتي يغسوك

Aan elke letter is een vierregelig couplet gewijd, beginnende met den naam der letter en *bërkata*; achteraan komen de letters ﻻ, ،، ي, ڃ, ،، ڠ, ڤ, ڬ, ن en daarna de woorden السلام, الخير, بالنوري, قلبي, اجمعين en امين

Het gelijknamige gedicht Cod. Leid. 1735 (LI), zie Catal. bl. 33, heeft eene andere indeeling.

DIII.

SJA^cIR ALIF.

Collectie v. d. W. 236 B, bl. 12—26. 19 r. (33 × 21 cM.)

Didactisch gedicht, waarin de alif in verband met andere letters, sprekend en leerend optreedt; elke combinatie telt vier strophen; de volgorde is alif met hamzah, alif met tanwin, alif met angka doea, alif met ba, alif met ta, enz. tot jâ.

Op bl. 26 staan slechts de regels:

تمت الكلام سبيا حتمكن   كرن حديث سبيا نظمكن

هابيسله سده سبيا تتاكن   كرن ن فقير فون كورندم

DIV.

GOERINDAM DOEA BëLAS.

Collectie v. d. W. 233, 31½ × 21 cM., 6 bl. 22 reg. 1263, 23 Radjab te Pënjëngat.

Vooraf gaat de mededeeling van den dichter Radja Ali Hadji, dat Allah hem op genoemden datum de ingeving schonk om spreukdichten te maken, in twaalf paragrafen; daarna volgt de verklaring van den term *goerindam* en het verschil in beteekenis met *sja^cir*.

Dit geschrift is uitgegeven en vertaald door E. Netscher in het Tijdschrift voor T. L. en V. K. v. N. I. 1853, deel II, bl. 1 sqq.

DV.

PëRHIMPOENAN PANTOEN PANTOEN MALAJOE.

Collectie v. d. W. 276. 24 × 17 cM., 158 bl. verschillend aantal regels.

Verzameling van in omvang en in inhoud zeer verschillende pantoens.

DVI.

SJAᶜIR BOEROENG I.

Bat. Gen. 61. 20 × 15½ cM., 38 bl. 15 r. gedat. 30 Sjawwâl 1248.

Een gedicht over gesprekken tusschen vogels over enkele hoofdpunten der plichtenleer.

Achteraan ééne bladzijde met Makassaarsch.

DVII.

SJAᶜIR BOEROENG II.

Collectie v. d. W. 238. 33 × 20 cM., 60 bl. 16 r. gedat. 8 Ram. 1278.

Hetzelfde gedicht.

DVIII.

SJAᶜIR BOEROENG III.

Collectie v. d. W. 268 B, bl. 48—78, 19 r. (31½ × 20 cM.)

De 5e versregel van dit handschrift komt overeen met de twaalfde van II, daarna zijn de regels, vergeleken met de volgorde in II, zeer dooreengeworpen, terwijl telkens geheel van II afwijkende verzen hier voorkomen. De redactie is aanmerkelijk verschillend; de volgorde der vogels is eene andere, en ook de parallelle gedeelten zijn niet gelijk, bv.

II, bl. 4 (in éene kolom)

مول برتان سيبورغ نوري   ايتله اڠكس بجق فستاري
اي برکات سما سنديري   باڠكله كيت برفري فري۲
دساهوة اوله بورغ ديوات   يتي سكالي ككندا برکات
درفدا بربوت ببورغ دان نستا   برخبرکن علم جاڠن جدرا

III, bl. 49

اوال برکات سيبورغ نوري   ايتوله اڠكس بجق بستاري
اي برکات سما سنديري   ماريله كيت برفري

negen regels verder:

دجاواب اوله اڠكس ديوات   بئرله ساڠت ككند برکات
بايكله مڠاجي سكلين كيت   جاڠنله ساڠت كندة اكن هرت

Andere handschriften:

Leiden, Cod. 1956 (2), bl. 260—261, 1956 (3), 3341 en 3342 (2) Catal. bl. 28 en 33.

DIX.

DIDACTISCH GEDICHT.

Bat. Gen. 388 B, bl. 43—56, 15 r. (21 × 16 cM.,) gedat. 1872.

Aansporing tot de beoefening der heilige wetenschappen, met een kort begrip der geloofsleer.

DX.

LOFLIEDEREN.

Notulen VII; 17 (1869, 4 Maart, V, 3—4.)
Bat. Gen. 47, 20 × 16½ cM., 16 bl. 10 r, gedat. 3 Juni 1866.

Lofliederen op Allâh en den profeet, en over de twintig eigenschappen, door Soeltan Mĕlela.

DXI.

SJA^cIR ḤADJ. I.

Bat. Gen. 23 B, 8 bl. 39—41 r. (31 × 19 cM).
Notulen IV; 264 (27 Nov. 1866, V).

Op het schutblad staat: Sjair Makhatoel Mawaja.
Een gedicht op den pelgrimstocht naar Mekka en de feestelijkheden aldaar.

DXII.

SJA^cIR ḤADJ. II.

Collectie v. d. W. 230 C, bl. 74—103. 19 r. (33 × 20½ cM.)

Dergelijk gedicht, op het einde, in het vers zelf, gedateerd: 21 Dzoelḳ. 1841.

DXIII.

SJA^cIR ḤADJ. III.

Collectie v. d. W. 240 C, bl. 54—84, 19 r. (32×20 cM.)

Dezelfde tekst (niet zonder de gewoonlijk optredende afwijkingen) als II, maar minder zuiver, vooral in het Arabisch; van den tweeden versregel van achteren, eerste helft,

انك سميع قريب مجيب الدعوات

maakt dit exemplaar:

انده سمبيغ قريب مجيب الدعوات

en dergelijke.

Andere dergelijke gedichten:

Leiden, cod. 3335, 3336, 3337, 3338, Catal. bl. 37 en 38.

DXIV.

SJA^cIR MA^cRIFAH.

Bat. Gen. 378. E. bl. 40—41 (22×16 cM.)

Mystiek gedicht, in gelijkenissen met de zee.

DXV.

SJA^cIR ^cĀLAM TAṢAWWOER.

Bat. Gen. 378, F, bl. 42—44, (22 × 16 cM.)

Een ander mystiek gedichtje.

DXVI.

SJA^cIR TA^cRīF AL-ḤOERōEF.

Bat. Gen. 86 D, 6 bl. 19 r. (17 × 12 cM.)

Mystiek gedicht van Manṣoer, leerling van ^cAbdoerra'ōef over de mystiek, in verband met en verduidelijkt door de vormen der letters.

DXVII.

SJA^cIRS OVER MYSTIEK EN GELOOFSLEER.

Bat. Gen. 83, 20 × 15 cM., 150 bl. 14—15 r.

Mystiek in de geliefkoosde vergelijking der tarèkat, maripat enz. met den klapper, den bast, den inhoud, de olie; ontwikkeling der formule *man ^carafa nafsahoe faḳad ^carafa rabbahoe* en de twintig eigenschappen.

Na bl. 32 volgen vele korte sja^cirs over dezelfde onderwerpen, over

de mystieke nôer, over den veelgenoemden vogel فيقي; de naam van den bekenden mysticus Hamzah Pansoerī komt telkens voor.

DXVIII.

SJAᶜIR KIJāMAH.

Collectie v. d. W. 228, 34½ × 21½ cM., 64 bl. 19 r. geschreven den 5 Dzôelk. 1281 door Intjik Hoesajn den Boeginees.

Bl. 3 is achteraan herhaald.

Over den dood, de ervaringen in het graf, den doodsengel, den oordeelsdag en zijne voorboden en verschijnselen, en de opstanding uit de dooden.

Reeds op bl. 61 komt het *tammat* op r. 5, het besluit eindigt op bl. 63, r. 8.

DXIX.

SJAᶜIR OEṢOēL.

Collectie v. d. W. 229, 33 × 20 cM., 92 bl. 16 r. (ééne kolom), gedat. Malaka, 1278, 1 Dzôelḥ.

Op den rug staat شعر قيامة, maar het gedicht behandelt de geloofsleer, naar de gewone volgorde: de eigenschappen van Allâh en der profeten, welk gedeelte op bl. 15 eindigt; daarna over de *sabēlas roekoen* van het geloof in de leer der laatste dingen, en in verband daarmede de lijkbezorging, en wat de profeet in den hemel en de hel aanschouwde.

DXX.

SJAᶜIR MAᶜRIFAT AṢ-ṢALāT.

Collectie v. d. W. 230 A, bl. 1—17, 19 r. (33 × 20½ cM.)

De titel *Sjaᶜir ma'rifat Allāh* dien v.d. Berg opgeeft is slechts eene uitdrukking op bl. 1, r. 3 v.o.

يڠ ڤرتام دتيتهكن الله   اول الدين معرفت الله

maar op bl. 3 r. 2 staat de titel:

كنماءن سعير معرفة الصلاة

Het gedicht behandelt de voorschriften nopens de ṣalât, en is vertaald uit het Arabisch.

DXXI.

SJAᶜIR ᶜIBāRAH.

Collectie v. d. W. 230 B, bl. 17—74, 19 r. (33 × 20½ cM.)

Leerdicht over de vijf aḥkâm, de ṣalât en het leven hiernamaals, met voortdurende aansporing tot ernst en opvolging van de voorschriften der Wet.

Op den omslag van het handschrift staat سعير صيفة دوا فوله

DXXII.

SJAᶜIR ḲAWā'iD AL-ISLāM.

Collectie v. d. W. 231, 33 × 20½ cM., 188 bl. 19 r.

Op den omslag staat سعير قواعد الايمان

Dit gedicht behandelt verschillende punten van den godsdienst, naâr verschillende onderdeelen, nl.

Bl. 3.	عقاعد الايمان *(sic)*
» 11.	كليمه رسول
» 12.	نفي دان اثبات
» 14.	كلبيهن كليمه يڠ مڽا مليا
» 16.	ركن ايمان يڠ مجمل دان يڠ مفصل
» 32.	چترا دان فنجكان
» 35.	بيلاڠن نبي دان رسول
» 37.	صيفة نبي محمد صلعم

vele faṣl over het zesde punt der geloofsleer.

Bl. 64.	اعتقاد جبرية دان قدريه
» 68.	سكل روكن اسلام
» 70.	علم تصوف مثلن سديكت
» 81.	اعتقاد اهل السنة

Vele pĕndjaga'an 's en naṣîḥah's.

» 93.	استنجا دان مڠهيلڠكن سكل نجيس
» 99.	شرط مڽوچيكن سكل نجس عيني
» 100.	مڠڠكن *(sic)* حدث
» 103.	سكل روكن مندي يڠ واجب

Bl. 108. كتاب اصلات

vele sjarṭs der sĕmbahjang's en de onderdeelen.

Bl. 120. سكل فركارا يڠ ممبطلكن سمبهيڠن

vele faṣl's over de Vrijdagssalât.

Bl. 136. سكل شرط واجب زكوة

» 145. فواس بولن رمضان

» 148. حج دان عمرة

Op bl. 152 wordt de stof anders, op die bladzijde toch volgt: *mĕnjatakĕn ḳiṣṣah Singapoera dalamnja pĕndjaga'an* en op bl. 156 eene *ḳiṣṣah radja Malajoe Singapoera sĕdikit* waarin geschiedenis en godsdienstige vermaning vermengd zijn. Op bl. 174 volgt eene *naṣiḥah dan pĕndjaga'an* en op bl. 186 de *chātimnja ḳiṣṣah pĕrmoela'an mĕngarang.*

DXXIII.

LEERDICHT.

Collectie v. d. W. 232. 20 × 16½ cM., 116 bl. 9 r. gedateerd 15 Sjacbân 1273, 10 April 1857.

Voorin staat: »Een leerdicht afkomstig van Bali. Het origineel is in »het bezit van den Heer Bering—Liesberg. De Regent van Buitenzorg heeft »deze Copie kosteloos geleverd. Batavia, 21 April 1857. H. von de Wall".

Het gedicht bevat eene aansporing tot een leven van plichtsbetrachting, en volbrenging der godsdienstplichten.

DXXIV.

SJAcIR BAJAN BOEDIMAN I.

Collectie v. d. W. 239 A, bl. 1—27, 19 r. (33 × 20½ cM.)

Het eigenlijke gedicht begint op bl. 3, r. 10; gesprekken van vele vogels over den islâm en de godsdienstplichten, in den geest van den Sjacir boeroeng, waarmede dit vers trekken van verwantschap heeft.

DXXV.

SJAcIR BAJAN BOEDIMAN II.

Collectie v. d. W. 240 E, bl. 96—120, 19 r. (32 × 20 cM.)

Hetzelfde gedicht, doch getiteld *sjacir cibâdah* en aan het slot *sjacir kabajan.*

DXXVI.

SJAᶜIR INDJIL.

Collectie v. d. W. 240 F, bl. 120—139, 19 r. (32 × 20 cM.)

Gedicht van een pĕranakan Kĕling in Pinang, hetwelk bevat:

Eerst een gesprek tusschen den ḳalam, den inkt en het papier ten tijde van ᶜIsâ, daarna de paradijsgeschiedenis, waaraan vele zedelessen vastgeknoopt worden, vooral over de macht van Iblis, voorts over ᶜIsâ en zijne werken.

De laatste regels bevatten de dagteekening 1 Juli 1834 van het »Engelsche jaar" (تاهن اڠكريس)

AFDEELING VI.

ISLâM,

STICHTELIJKE LECTUUR EN RELIGIEUSE SUPERSTITIE.

DXXVII.

ḲOER'âN I.

Bat. Gen. 41, 27½ × 21 cM. 33 bl. 23 r.

Maleische vertaling van den ḳoer'ân, van het begin tot Sôerah XXVIII vers 26.

Als voorbeeld volge de eerste sôerah:

اکو ملاي ممباچ دڠن نام الله دان بربوت عبادة كفد الله توهن يڠ
مڠسيهي دالم دنياي دان دالم اخرة الحمد لله سكال فوج بݢ الله توهن
سارو سكلين عالم يڠ مها موره دالم دنياي يڠ مڠاسيهي سكال مؤمن دالم اخرة
يڠ راج فد هاري قيامة ايت بݢيم جو كام مڽمبه دان بݢيم جوا كام
ممهونكن هرف يعني تنجوكت اللم يڠ بتل يائت جالن سكال مريکئت يڠ
کوبري نعمة اتس مريکئت بوکن جالن دمركاي اتس مريکئت يعني بوکن
جالن سکل مريکئت يڠ سست

DXXVIII.

ḲOER'âN II.

Bat. Gen. 116, 22 × 16 cM. 504 bl. 17 r.
Notulen Febr. 1860 (deel XVIII), bijlage II.

Het handschrift begint bij Sôerah XVIII vers 74 (djoez' 16) en eindigt bij Sôerah L vers 36. Er zijn verscheidene lacunes; in bijlage II voornoemd, bl. VIII, r. 6 v. o. worden ze vermeld.

Na elken zin volgt de Maleische vertaling of parafrase; hier en daar worden noten aangetroffen omtrent de wijze van reciteeren.

DXXIX.

KOER'āNCOMMENTAAR I.

Bat. Gen. 290, 23 × 18 cM. 539 bl. 19 r.
Notulen 23 December 1901, I *d* 1° en bl. CXLIX sqq.

Voorin staat de naam van den eigenaar سري راج فقيه لمتمن en het jaartal 1199.

De commentaar loopt van djoez' 21 (sôerah XXIX vers 45) tot djoez' 30 (Sôerah LXXVII vers 50).

De zwarte inkt heeft bijna overal doorgevreten.

DXXX.

KOERāNCOMMENTAAR II.

Bat. Gen. 291, 25 × 17½ cM., 967 bl. 19 r. gedat. 1260.
Notulen als bij het vorige nummer.

De titel is Tardjoemân al-moestafîd.

Gevlekt, zeer geschonden, vol gaten, beschadigd door water, verbleekte inkt.

Loopt van het begin des Boeks tot Sôerah XVII vers 111.

De bladzijden 205—233 zijn verkeerd ingenaaid.

Achteraan staat; tammat niṣf jang pĕrtama daripada tafsir.

DXXXI.

KOERāNCOMMENTAAR III.

Bat. Gen. 322, 31 × 20 cM., 321 bl. 19 r.
Notulen Maart 1902, II, 8° en Juni 1902, I, 15°.

Fragment met enkele lacunes. Commentaar met vele fâ'idah's, van Sôerah VI vers 124 tot Sôerah XVII vers 111.

DXXXII.

KOERāNCOMMENTAAR IV.

Bat. Gen. 373, 25 × 17 cM., 528 bl. 21 r.
Notulen 1904 December III, 2°. *a* en Bijl. XIV.

De titel is Tafsîr al-djalâlajn.

Maleische commentaar op Ḳoer'ân I: 1—IX: 88, bewerkt door Sjajch ᶜAbdoerra'oêf. In het Arabisch komen dikwijls fouten voor.

DXXXIII.

CHâṢṢIJJâT AL-ḲOER'âN I.

Bat. Gen. 75, 20 × 15 cM., 343 beschreven en vele onbeschreven bladzijden, 13 r. gedateerd 23 Ṣafar 1184.

De titel in dit exemplaar is Chawâṣṣ al-Ḳoer'ân al-ᶜaẓîm.

Het werk, geschreven door Aḥmad ibn Moeḥammad at-Tamîmî, bevat eene optelling van de bijzondere qualiteiten en voordeelen in het dagelijksch leven van de verschillende sôerah's van den Ḳoer'ân.

Voorin staat dit vers:

صاحب الكتب ناداك سري سلطان   راتو احمد نجم الدين ابن السلطان
محمود بدر الدين فلمبان   يڠ ترمشهور براوله كسمفرناٴن
زمانڽ يڠ دودق دياتس كرجاٴن   نڬري فلمبڠ سوده براڤ زمان
دڠن كرنيا توهنڽ ملك المنان   منجاديله نڬري براوله امان
درفد بايق بربوة يڠ احسان   ممبري منفعة فد سڬل انسان
منجادي فد براوله كسكاٴن   برتمبه فول بركة خاصية قران
د ر كارن ايتوله كرج اين   مبورة همب مبورة كتاب اين
يڠ برنام كتاب خواص القران   كڤد كياٴي امس فخر الدين
هي سكلين اورڠ يڠ بحقسان   جكٴ اڠكو ليهت سالة فد معني
فربئكي اليهم يڠ تياد كن   سڤاي صحله عبارتڽ سمفرن

waaruit blijkt dat Soeltan Aḥmad Nadjmoeddîn van Palembang aan Kjahi Mas Fachroeddîn gelast heeft het boek te vertalen, wat in de inleiding nog eens vermeld wordt. In die inleiding wordt ook verhaald dat de auteur zijn werk in Hindôestân wegens bijzondere redenen geschreven heeft.

DXXXIV.

CHâṢṢIJJâT AL-ḲOER'âN II.

Collectie v. d. W. 24, 20 × 16 cM., 384 bl. 13 r. gedat. 23 Ṣafar 1184.

In het jaar 1183 op last van Soeltan Aḥmad Nadjmoeddîn uit het Arabisch vertaald.

De ervaring van den auteur in Hindôestân wordt aldus verhaald:

مك ترݢرقله بڠت هتيكو كفد يڠ دمكين ايت هڠݢ ڤرݢي اك كفد تانه هندي
مك كدافت دالم سات نݢري درفد تف نݢري ايت يڠ همفر فد فيق
نݢري مشرق سوات قوم هندي تياد تاه مريكئت اكن سسوات فد بهاس
عرب تتاف فد مريكئت امة بجقسان لاڬ عالم لاڬ زاهد دان معرفة فد
سسوات هان سن بهاس مريكئت بهاس هندي دان برخبر مريكئت اكنداك
بهوس اد سسؤرڠ لكلاك درفد مريكئت بربوة اي سكل يڠ عجائب٢
دان يڠ غريب٢ دان مڠرجاكن اي ببراف فكرجان يڠ لمه بڠت سكل
مانسي فدان درفد تاور سكل بيس دان اوبة سكل ساكيت دان اداله بڠت
يڠ دمكين ايت درفد يڠ كچيت اكندي

Verder wordt vermeld hoe de auteur bij dien man vier jaren vertoefde en genoot van zijne zeldzame wijsheid, hoe hij in kennis gebracht werd met een geleerden sjajch, die bezig was aan een werk over de bijzondere hoedanigheden van den Koer'ân, welk werk de sjajch verder aan hem dicteerde. Daaruit maakte hij een excerpt.

DXXXV.

(AD-) DOERR AN-NAZiM.

Collectie v. d. W. 35, 34½ × 21 cM., 290 bl. 15 r. gedateerd 26 Dzôelḥ. 1279, Tandjoeng Pinang, Riouw.

Een werk over de bijzondere kracht en waarde in het dagelijksch leven van hoofdstukken en verzen van den Koer'ân, samengesteld uit de werken البرق اللمع en الغيث الهامع van Kâḍî Abôe Bakr An-Nisâ'î en andere boeken over de zoogenaamde châṣṣijjât van den Koer'ân van den imâm Aboê Ḥâmid Al-Karâli.

De titel wordt aangevuld met de woorden: pada mĕnjatakĕn faḍilah al-ḳoer'ân al ʿazim dan faḍilah sĕgala âjatnja dan sĕgala dzikirnja. Verhalen van den profeet en de ṣaḥâbah lichten nu en dan de theses toe; ook de doeʿâ chatm al-ḳoer'ân wordt op die wijze gefundeerd.

Aanteekeningen aan den rand duiden telkens den inhoud aan.

DXXXVI.

TADJWiD e. a.

Bat. Gen. 113, 22 × 16 cM., 278 bl. verschillend aantal regels.

Een handschrift bestaande uit verschillende deelen, voornamelijk handelende over den tadjwid: de regelen van ķoer'ânreciet.

De bestanddeelen van dit n° zijn als volgt:

A. Bl. 1—10. Verschillende, verkeerd ingebonden, aanteekeningen.

B. » 11—64. Over den tadjwid.

C. » 65—104. Allerlei aanteekeningen in het Arabisch, het Maleisch en het Arabisch met interlineaire Maleische vertaling.

D. » 106—129. Arabische verhandeling over den tadjwid, met interlineaire Maleische vertaling.

E. » 130—204, zie het volgende nummer.

F. » 205—211. Onsamenhangende aanteekeningen.

G. » 212—237. Sânôesi's Oemm al-Barâhîn met interlineaire Maleische vertaling; zie aldaar.

H. » 238—241. Losse notities.

J. » 242—263. Over islâm en îmân, Arabisch, voor een deel met interlineaire Maleische vertaling.

K. » 264—278. Losse notities.

DXXXVII.

MIR'AT AL-KOER'âN Fî TASHîL MAcRIFAT AT-TADJWîD I.

Bat. Gen. 113, 21 E. bl. 130—204 (22 × 16 r.)

Verhandeling over den tadjwid in 1193, in het Maleisch vertaald door cAbdoelmôeṭi ibn asj-Sjajch Moeḥammad Ṣâliḥ. Het stuk eindigt abrupt.

DXXXVIII.

MIRA'T AL-KOER'âN Fî TASHîL MAcRIFAT (AḤKâM) AT-TADJWîD II.

Bat. Gen. 285. 24 × 17 cM., 124 bl. 15 r. gedat. 10 Dzôelķ. 1285.
Notulen 1901, 23 December I, *d*, 2°.

Hetzelfde werk, compleet.

Aan den rand jongere aanteekeningen.

Achteraan enkele bladzijden die niet bij het HS. behooren.

DXXXIX.

TADJWîD I.

Collectie v. d. W. 25. 32½ × 20½ cM., 20 bl.

Verhandeling over den tadjwid met verscheidene fāidahs en lijst der djoez' en sôerah's.

DXL.

TADJWīD II.

Collectie Br. 411, 19 × 14½ cM., 29 bl. 9 r.

Vooraf gaat eene kleine inleiding over het nut van den tadjwid.

De laatste twee bladzijden bevatten een sjaᶜir moerid kapada goeroenja.

Het HS. is geschreven in Gang Trontji, Kampoeng Norbek.

DXLI.

RAADGEVINGEN OMTRENT KOER'āNRECIET.

Bat. Gen. 381. B, bl. 91—92. 22 r.

DXLII.

TARTīB CHATM AL-KOER'āN.

Collectie Br. 200 D, bl. 115—131, 15 r. (20 × 13 cM.)

Geschrift over het noodige voor het voltooien van het reciteeren van den Koer'ān.

Voor het grootste deel Arabische liturgie.

DXLIII.

TANBīH AL-MA'MōEM AL-GHāFIL BIBAJāN BAᶜḌ
Mā LAHOE MIN AL-MASā'IL.

Collectie v. d. W. 11, 33½ × 20½ cM., 88 bl. 19 r.

Een werk van Aḥmad ibn Moeḥammad ibn al-marḥôem Ḥoesajn al-ᶜAjdrôes, opgesteld den 2en Dzôelḳ. 1271, in Malaka, over enkele bijzonderheden bij de sĕmbahjangs onder eenen imâm te pas komende, vooral ten aanzien van het ḳoer'ānlezen.

Het boek bestaat uit eene inleiding فد مڽتاكن سكل ضابط مأموم يڠ موافق ايت

en twee faṣl's,

1°. فد مڽتاكن سكل مسئلة مأموم يڠ موافق يڠدمحفكن باكين برتاخير فدان درفد امامن كارن مڽمفرناكن فاتحة دڠن تيدق روكن يڠ فنجڠ دڠن سبب عذرن

فد مڽتاكن اورڠ مسبوق يڠ منداڤت اي اكن ركعة دان يڠتياد 2°.
منداڤت اكن ركعة دان فد مڽتاكن سكل صورتڽ ايت

en de chātimah:

فد مڽتاكن حكم ماموم يڠ منحاج اي اكن منڠݢلكن فاتحة فد تمڤتڽ
درفد قيام اتو ݢنتيڽ هڠݢ روكوع امامڽ دان فد مڽتاكن ماموم يڠ اداله اي
فد حكمڽ

De schrijver is Ḥoesajn ibn Ismāʿīl de Boeginees.

DXLIV.

SABĪL AL-MOEHTADĪN LIT TAFFAḲḲOEH FĪ AMR AD-DĪN I.

Collectie v. d. W. 2. 33 × 21 cM. 1478 bl. 17 r. gedat. 1274. 23 Dj. II.

Een werk over de zuilen van den islām van Moehammad Irsjād ibn ʿAbdillāh (in het Maleisch weërgegeven met *anak hamba Allāh*) al-Boechārī uit Bandjar, geput uit den bekenden Ṣirāṭ al-moestaḳīm van Nôeroeddīn ar-Ranīrī en andere werken zooals de commentaar op den minhādj van Zakarjā al-Anṣārī en die van Sjarbīnī, de Nihājah, de Toeḥfah en vele *matn's*, *sjarḥ's* en *ḥāsjijah's*, en wel op last van den Soeltan van Bandjar Taḥmidoellāh ibn Tamdjīdillāh in 1193 H. Die last is hem verstrekt met het oog op bezwaren die de bestudeering van eerstgenoemd werk (de Ṣirāṭ) ten gevolge kan hebben, gelijk blijkt uit de woorden (in de Maleische vertaling van den Arabischen passus):

تتاڤ تتكالا اداله فد ستڠه درفد عبارة كتاب اين خفا اتس ستڠه درفد سكل
مريكت يڠ مڠمبل فائده درفدان كارن مندڠر اي اتس بهاس اجيه مك
تياداله تاه اكندي يڠلاين درفد يڠ امڤون بهاس درفد سكل مريكت يڠ منونتوت
دان اد فد ستڠه عبارتڽ داوبهكن درفد اصلڽ دان دكنندڠ دڠن يڠ لايڽ دان
فد ستڠهڽ درفد عبارتڽ ݢوݢر دان كورڠ مك سكليڽ ايت درفد تصرف سكل
مريكت يڠ مڽالن يڠ جاهل جوا مك برسلا سلاهڽ سبب يڠدمكين ايت درفد
سكل نسخه دان سكلين عبارتڽ دان قسدله ستڠه درفد عبارتڽ دان تياد هڠݢ
داوله سواة نسخة يڠ صحيحة درفد سكل نسخه يڠدبنسكن بك مؤلفڽ دان تياداله
داڤت ممبيذاكن يڠ صحيحڽ درفد يڠ فاسدڽ مليڠكن سكل مريكت يڠ ماهر
ددالم سكلين فد علم فقيه دان درمان جوا دفراوله سكل مريكت يڠ ماهر ددالم
سكل نكري جاوي اين دان ددالم سكل ماس اين يڠ ترسكت دالمڽ سكلڽ
همت دان بركورڠ دالمڽ سكلين فهم دان كره دالمڽ سكل دهن

De laatste afdeelingen zijn: bāb al-aḍḥijah kitab aṣ-ṣajd wa'dz-dzabāiḥ, kitāb al-aṭᶜimah.

Het Arabisch is in het rood. Op den rugtitel staat صراط المستقيم يقدنماكن سبيل المهتدين

DXLV.

SABīL AL-MOEHTADīN LIT-TAFAKKOEH Fī AMR AD-DīN II.

Collectie Br. 627, 21 × 17 cM., 249 bl. 15 r.

Geschreven in 1093 (!)
Fragment; eindigt abrupt in het slot van het hoofdstuk over de reinheid.

DXLVI.

GHāJAT AṬ-ṬALLāB AL-MOERīD MAᶜRIFAT AL-AḤKāM BIṢ-ṢAWāB.

Collectie v. d. W. 1, 33½ × 21 cM., 1486 bl. (in drie deelen) 17 r. gedat. Tjiandjoer, W, 17 Radjab 1274; het Arabisch in rood, alle bladzijden geëncadreerd.

Het geheele werk, waarvan dit driedeelige manuscript slechts één vierde (ربع يعفرتام) bevat, behandelt den fiqh naar verscheidene in de inleiding vermelde werken; de optelling dier geschriften wordt besloten door de mededeeling der korte levensgeschiedenis van de autoriteit: Sjāfiᶜī.

De schrijver is Da'ōed ibn ᶜAbdillāh ibn Idrīs al-Patani. Hij heeft zijn geschrift bewerkt naar gezaghebbende werken سفرت منهاج دان سكل شرحن يڠ مشهور سفرت تحفه بڬ شيخ احمد ابن حجر دان نهاية بڬ شمس الرملي دان مغني بڬ علامه خطيب شربين دان شرح مقري دان فتح الوهاب سرة شرحن دان شرح تحرير كدوان بڬ شيخ السلام اياله فن كتاب كبيلڠكن دان مرتبتن سرة بيراف حاشيهن سفرة مذابغي دان خضر دان شرقاوي دان لاينن فد مذهب امام الايمة وسلطان الامة الشافعي رضي الله عنه

Na de vermelding van Sjāfiᶜī's leven vervolgt de auteur:

دان اكو نماكن ترجمه اين بغية الطلاب المريد معرفة الاحكام بالصواب دان كفد الله اعتمادكو مالبمكن صواب دان ممبري توفيق بڬ برغيڠ دافت اكو مڽاصلكن ايضا ايضاح بڬ مقصود دان ممودهكندي

Na de aanroeping van Allâh begint het hoofdstuk over de rituecle reiniging, geöpend door eene verklaring der gewone en der technische beteekenis van de woorden *bâb*, *faṣl*, *farc*, *mas'alah* en *ṭahârah*.

Gelijk uit bovenstaande citaten blijkt, is de spelling van dit handschrift gebrekkig; telkens ontbreken letters en lettergrepen. Het hoofdstuk der ṭahârah vult meer dan de helft van het eerste deel, dat over de ṣalât de rest van dat deel en ongeveer drie vierde van deel II, dat over de zakât eindigt tien bladzijden vóór het einde van dat deel; de laatste tien pagina's en het geheele deel III worden ingenomen door het hoofdstuk over den ḥadj.

Het besluit is:

انتهي انيله تمام ربع يتفرتام ربع عبادة والله الحمد اوالمنة وبه التوفيق
والصمد واصلا والسلام عليه نبيه وصفيه سيّدنا ومولنا محمّد صلّي اللّه عليه وسلّم
وعلي اله وصحبه وعترته امين ويليه ربع الثاني من كتاب المبيع سئال (sic)
الله الاعانة مع حسن التوفيق والصواب

Daarna volgt de dateering.

DXLVII.

ṢIRâṬ AL-MOESTAḲîM I.

Bat. Gen. 104, 21 × 15 cM., 404 bl. 19 r.
Notulen 4 Maart 1879, II, *l* en 1 Apr. 1879 VII.

Werk over de pilaren des islâms van Nôeroeddîn Moeḥammad Djîlânî ibn cAlî ibn Ḥasandji ibn Moeḥammad Ḥamîd ar-Ranîrî.

Begin en slot ontbreken. Dit fragment bevat: het laatste gedeelte der inleiding, de reiniging (bl. 2.), de ṣalât (bl. 62), de zakât (bl. 225), de vasten (bl. 254), de ḥadj (bl. 300) de offers (bl. 376), het begin der paragraaf over geoorloofd en ongeoorloofd voedsel.

De opschriften en het Arabisch zijn in rood aangebracht.

DXLVIII.

ṢIRâṬ AL-MOESTAḲîM II.

Bat. Gen. 118. 30 × 20 cM., 360 bl. 17 r.
Notulen 3 Febr. 1880, II c. en bijlage II.

Dit exemplaar is compleet.

Het handschrift heeft toebehoord aan soeltan Maḥmôed Badroeddîn, zoon

van Moeḥammad Bahâ'oeddîn, zoon van soesoehoenan Aḥmad Nadjmoeddîn, zoon van Maḥmôed Badroeddîn, zoon van Moeḥammad Al-Manṣôer, zoon van soesoehoenan ᶜAbdoerraḥmân, zoon van Djamâloeddîn in Palembang.

DXLIX.

ṢIRâṬ AL-MOESTAḲîM III.

Bat. Gen. 284, 23 × 16 cM., 404 bl. 19 r. gedat. 1239.

Gehavend exemplaar, afkomstig van eene bende teungkoe's in Didôh in September 1901 aangetroffen. Zie Notulen: 23 Dec. 1901, I, *d*, 3°.

Achteraan wordt vermeld dat het boek voleindigd is tijdens Djauhar al-ᶜâlam Sjâh bĕrdaulat zill Allâh fi 'l-ᶜâlam.

DL

ṢIRâṬ AL-MOESTAKîM IV.

Bat. Gen. 288, 33 × 21 cM., 167 bl. 29 r.
Notulen 23 Dec. 1901, I, *d* 1° en bl. CXLIX sqq.

Fragment van dit in 1044 H. samengesteld werk.

Boven aan bl. 2 staat: hâdzâ kitâb Moeḥammad Sâliḥ ibn ᶜAbbâs Koetakarang, 1301 H.

Na bl. 155 is eene lacune; het handschrift eindigt in de paragraaf over den iḥrâm van het hoofdstuk over den ḥadj.

DLI.

ṢIRâṬ AL-MOESTAKîM V.

Bat. Gen. 327, 23 × 16 cM., 544 bl. 19 r. gedat. 10 Radjab 1055.

Notulen Maart 1902, II, 8° en Juni 1902, I, 15°. Compleet exemplaar.

Volgens een Atjehsch onderschrift was de eigenaar van dit manuscript Teungkoe Bén Teureurboeë.

DLII.

ṢIRâṬ AL-MOESTAKîM VI.

Bat. Gen. 344, 21 × 15 cM., 375 bl. 19 r.

Dit HS. is n° XIX van bijlage XIII behoorende bij Notulen van 7 November 1904, III, 2°.

DLIII.

ṢIRāṬ AL-MOESTAḲiM VII.

Bat. Gen. 397. 23 × 17 cM., 402 bl. 19 r.

Dit is n° VIII van bijlage XIV, behoorende bij Notulen van December 1904, III, 2°, *a*.

Behalve een Arabisch gebed met Maleische verklaring, meunadjat genaamd, geschreven door Moehammad Saleh Tamboesai, bevat dit Hs. bovengenoemd werk, bl. 14—399, met vele randnoten.

Volgens de aan het begin en aan het einde gegeven dateering is het werk geschreven van 1044 tot 1077.

DLIV.

ṢIRAṬ AL-MOESTAḲiM VIII.

Collectie Br. 21 × 17 cM., 347 bl. 19 r. gedat. 22 Dzôelḥ. 1273 en 13 Augustus 1857.

Bl. 1—19 ontbreken.

Achteraan bevindt zich eene lijst der paragrafen.

DLV.

ṢIRāṬ AL-MOESTAKiM IX.

Collectie v. d. W. 3. 33 × 20½ cM. 580 bl. 19 r.

Dit exemplaar begint bij het hoofdstuk over de reiniging en eindigt bij het slot van het hoofdstuk over de ṣalāt; van dat over den i'tikāf staat alleen de titel.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 2223, 2226 en 3278. Catal. bl. 257 en 258.

DLVI.

KITāB AL-DJINāJāT.

Collectie v. d. W. 12, 31½ × 20½ cM. 56 bl. 15 r.

Korte verhandeling over een gedeelte van het strafrecht; „verhandeling over de misdrijven, waartegen de straf van wedervergelding is bedreigd".

Het werkje wordt genoemd: سواة كتا مختصر فد ميتاكن سفته درفد حكم شرع يڠواجب اتس مذهب امام شافعي رحمة الله تعالى كتاب الجنايات ارتين ايتله كتاب فد ميتاكن جنايات يعني سݢل حكم اورڠيڠدبونه اتو دلوكاڽ دان دفوتوڠ

Op bl. 20 begint de kitâb al-ḥoedôed = ايتله كتاب ڤد ميتاكن سݢل حكم حد يائت سكسا يڠترتنتو

De taczir begint op bl. 32, op bl. 43 de kitâb asj-sjahâdah.

DLVII.

TANBîH AL-ICHWâN Fî 'SJ-SJOERôEṬ WA'L-ARKâN.

Collectie v. d. W. 15, 33 × 21 cM., 124 bl. 19 r.

Korte verhandeling *(pada mĕnjatakĕn barang jang tiada dapat bagi tiap tiap moekallaf daripada mĕngĕnal akandia)* over de pilaren des islâms, opgesteld te Kĕdah in 1277 (. . . Djoem. I) tijdens Soelṭan Aḥmad ibn al-marḥôem Zajn ar-Rasjîd.

Aan het slot wordt vermeld dat het drukken (مڠچفكن) van dit werk in 1280 (3 Ramaḍân) te Singapoera is beëindigd.

DLVIII.

IḌâḤ AL-ALBâB LIMOERîD AN-NIKAḤ BIṢ-ṢAWâB.

Collectie v. d. W. 14, 33×21 cM. 102 bl. 19 r.

Verhandeling over de bepalingen van het huwelijk. een *ta'clik laṭîf moesjtamil calâ aḥkâm an-nikâḥ:* كنتڤن يڠ كچل لاڬ كندڠ اتس ببراڤ حكم بركهوين دان بارڠيڠ بركهندق كفداڽ دان طلاق دان بارڠيڠ بركنتڠ دڠنديي دان لاينڽ درفد كدوان درفد بارڠيڠ سيكيان بڽك بارڠيڠ بركهندق بركهوين مڠتبو اكنديي door den bekenden cAlî Dâ'ôed ibn cAbdillâh Paṭânî te Mekkah in 1224 (26 Sjacbân) vertaald, en ontleend aan de voornaamste Sjaficietische wetboeken als de Minhâdj, de Fatḥ al-Wahhâb, de Toeḥfah, de Nihâjah en de *(sic)* عدة والسلاح van Moeḥammad ibn Aḥmad Bâfaḍl.

De verschillende bâb's zijn:

فد ميتاكن ببراف كلبيقن بركاوين دان فد مريڬ يڠ سنت باكين بركهوين دان بارڠيڠ سنة فد فرمڤون يڠدكهوينكنديي دان فد ميتاكن ببراف سنة بركهوين

فد مپتاکن روکن نيکاح دان شرطن
فد مپتاکن فرمفون يڠ حرام نيکاح
فد مپتاکن طلاق دان بارڠ يڠ برکنتوڠ دڠن دي درفد مهر مسمي الصحيح
دان فد فاسد دان مپتاکن حکم مبره فرمفون کفد ولين دان مهر مثل دان مپتاکن
بارڠ يڠ ثابت فدان ستقه ايسي کبوين دان بارڠيڠ کوکرن دان مپتاکن هرت
فد مپتاکن طلاق
باب الرجعة العدة والاستبراء
فد مپتاکن نفقة دو ايبو باف استرين

DLIX.

BāB AN-NIKāḤ.

Bat Gen. 308, 23 × 16 cM. 6 bl. 21 r.
Notulen 23 Dec. 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Slot van eene verhandeling over het huwelijk.

DLX.

NAẒM DJAUHAR AL-ᶜAZīZ Fī ᶜAKD ANKīḤAT AL-WARā AL-WADJIZ.

Bat Gen. 307, 24 × 17 cM. 13 bl. 19 r.
Notulen als boven.

In 1263 vertaald door Teungkoe Koeta Karang in de „lisān al-Djawi al-maᶜrōef fi baladinā al-Asji as-Samatarāi".

Genoemd werk, over de huwelijkswetten, is van Moehammad al-Maᶜiṣrāwī, de commentaar daarop van ᶜAbdoellah ibn Ḥadjāzī asj-Sjarmāwī.

Klein fragment.

DLXI.

NIKāḤ.

Bat. Gen. 347, 22 × 15 cM. 74 bl. 18 r.
Notulen 7 November 1904, III, 2° en Bijlage XIII.

Verhandeling over genoemd hoofdstuk, begin ontbreekt. (no XXIII van genoemde bijlage).

DLXII.

MIR'AT AṬ-ṬOELLāB Fi TASHiL MAᶜRIFAT AL-AḤKāM ASJ-SJARᶜIJJAH LI MāLIK AL-WAHHāB I.

Bat. Gen. 389, 34 × 22 cM., 109 bl. 25 r.
Notulen 23 Dec. 1901, I, *d*. 1ᵒ, en bl. CXLIX sqq.

Sjafiᶜietisch fiḳhwerk, op last van de vorstin Ṣafijjat adᶜdin bint Iskandar Moeda, geschreven, „dĕngan bĕhasa djawi jang dibangsakĕn kapada bĕhasa Pasaj"; de bewerker heeft de hulp gevraagd van twee kenners der Maleïsche taal, daar hij in die taal niet volkomen kon stellen (koerang faṣâhat: قلة فصاحتي)

Het werk is voornamelijk naar den Fatḥ al-Wahhāb bewerkt; de naam van den bewerker is ᶜAbdoerraᶜoêf = Abdārō̄ôh = Teungkoe di Koeala.

Dit gedeelte behandelt de moeᶜāmalāt (bl. 3 „jang moehtâdj kapadanja orang jang mĕndjabat djabatan ḳadi": ما يحتاج اليه من تولي في امر القضا)

Het exemplaar is niet af; bl. 19 en 38 zijn verkeerd ingenaajd.

DLXIII.

MIR'AT AṬ-ṬOELLāB etc. II.

Bat. Gen. 399, 33 × 22 cM. 196 bl. 26 r.

Fragment van hetzelfde werk; het HS. heeft in eigendom toebehoord aan Teungkoe Imam Koemala.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1634 en 3255 Catal. bl. 265 en 266, waar het volledige werk met Meursinge's en Keyzer's uitgaven wordt vergeleken.

DLXIV.

THAMRAT AL-MOEHAMMAH ḌIJāFAH LIL-OEMARā' WA'L-KOEBARā' LI AHL AL-MAḤKAMAH.

Collectie v. d. W. 18, 33½×21 cM., 124 bl. 17 r.

Ove de plichten van vorsten en rijksgrooten.

Vooraf gaat eene moeḳaddamah over de voortreflijkheid der wetenschap.

De eerste bâb handelt over het aanstellen en het afzetten van den vorst en der voornaamste staatsambtenaren, en is verdeeld in enkele faṣl's.

De tweede bâb behandelt het optreden der rechters en de manier van procedeeren, verdeeld in 12 faṣl's.

De derde bâb behandelt de plichten van den vorst.

Het besluit handelt over de slechte en gevaarlijke eigenschappen bij vorsten en rijksgrooten; veertien fouten worden opgenoemd.

Deze moechtaṣar is gedateerd 1 Djoem. I 1277.

De laatste acht bladzijden zijn gevuld met een didactisch gedicht.

In den laatsten regel wordt het geschrift sôerah maḥkamah genoemd.

DLXV.

ARKâN AL-ISLâM e. a.

Bat. Gen. 309. 19 × 12 cM. 134 bl.

Notulen 23 Dec. 1901. I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Bl. 1—99, 14 r. Fragment van een werk over de zuilen van den islâm, begint bij de ṣalât taḥijjat al-masdjid.

» 100—105 Arabische gebeden.

» 106—134, 15 r. Over de ṭahârah en de ṣalât; eindigt bij den tawarroek.

DLXVI.

ERF-EN HUWELIJKSRECHT.

Bat. Gen. 56. 32×21 cM. 120 bl. Latijnsch schrift.

Notulen 20 December 1870, III, *a* 2°.

„Compendium der Jentiefsche, Machomedaansche en Chineesche Wetten".

Bl. 1—36: extract van resolutiën des Casteels te Batavia van 1752—1760 en 1717.

» 37—76: »Chinees recht door Pieter Haksteen. met marginale aanteekeningen van A. de Klerk, aangeboden aan den G. G. J. Mossel, 21 Febr. 1761".

» 77—120, Mohammadaansch erf-en huwelijksrecht; in het Maleisch en het Hollandsch.

Gedateerd 25 Maart 1760, en op dien datum »geapprobeert in Raade van India."

DLXVII.

ERFRECHT.

Bat. Gen. 348, 17 × 10 cM., 12 bl. 19 r.
Notulen 7 November 1904. III, 2° en Bijlage XIII.

Defect geschrift; over de wijze van berekening van erfportiën.
Zie genoemde bijlage, n° XXIV.

DLXVIII.

KITāB AL-FARāIḌ.

Bat. Gen. 375, D, bl. 148—150, 18 r. (23 × 17 cM.)
Notulen 1904, December III, 2° *a*, en Bijl. XIV.

Fragment uit een boek over het erfrecht.
Zie Catalogus der Leidsche HSS. bl. 280—282.

DLXIX.

MINHāDJ AL-ᶜāBIDiN ILā DJANNAH RABB AL-ᶜāLAMiN.

Collectie v. d. W. 5, 32 × 20½ cM., 376 bl. 17 r.

Maleische bewerking van een werk van Al-Ghazâlî, getrokken uit den Iḥjâ ᶜoelôem ad-din, den Kitâb al-asrâr, den Kitâb al-ḳoerbah ilâ Allâh.

Het werk is verdeeld in zeven عقبات en wel

1°. عقبة العلم
2°. عقبة التوبة
3°. عقبة العوائق
4°. عقبة العوارض
5°. عقبة البواعث
6°. عقبة القوادح
7°. عقبة الحمد والشكر

Elke عقبة is onderverdeeld in faṣl's. Aan het slot worden de veertig karâmah's vermeld, twintig voor deze en twintig voor de volgende wereld.

Op het laatst een tanbih aan de lezers van den vertaler Dâ'oêd ibn ᶜAbdillâh al-Djâwi Patânî, die zijn werk in 1240 te Mekkah heeft voltooid. Van de laatste zeven bladzijden zijn zijn de bl. 1—5 in het Arabisch.

DLXX.

SIJAR AS-SāLIKīN ILā ᶜIBāDAH RABB AL-ᶜāBIDīN I.

Bat. Gen. 293, 22 × 16 bl. cM., 472 bl. 19. r.
Notulen 23 December 1901, I *d* 1° en bl. CXLIX sqq.

Maleische bewerking door ᶜAbdoeṣṣamad al-Djâwî al-Palembânî, leerling van Moeḥammad as-Sammânî al-Madanî van den Iḥjâ ᶜoelôem ad-dîn van Ghazâlî, en daarvan het vierde deel.

De bewerking is voltooid den 20en Ramaḍân 1203 in de stad van ᶜAbbâs, d. i. Ṭâif.

Ingenaaid bevindt zich een quatern met Maleische, Atjehsche en Arabische aanteekeningen.

DLXXI.

SIJAR AS-SāLIKīN ILā ᶜIBāDAH RABB AL-ᶜāBIDīN II.

Collectie v. d. W. 4. 33 × 21 cM. 2796 bl. in acht deelen, 17 r.

Maleische vertaling van het beroemde werk *Iḥjâ ᶜoelôem addîn* van den grooten imâm Al-Ghazâlî door ᶜAbdoeṣṣamad al-Djâwî al-Palembânî leerling van Sjajch Moeḥammad ibn ᶜAbdilkarîm as-Sammânî al-Madanî.

Hij deelt in den aanvang mede dat Allah hem de ingeving tot het vertalen van den iḥjâ gegeven heeft in het jaar 1193. De vertaling is door vele korte commentaties en fâ'idah's voor de gebruikers van meer waarde gemaakt.

De strekking en inhoud van het werk worden in vier Arabische regels medegedeeld, welke gevolgd worden door deze uitvoerige vertaling:

دان يائت ملفكافي اي اتس ساة مقدمه دان امفت بهاڬي برمول بهاڬي
يڠفرتام فد مپتاكن علم اصول الدّين سڬل اعتقاد اهل السّنّة دان جماعة دان
مپتاكن سڬل طاعة يعني عبادة يڠ ظاهير دان بهاڬي يڠكدوا فد مپتاكن عادات
يعني فد مپتاكن حكم ادب يڠبرلاكو فد عادة سفرة ماكن دان مينوم دان برنكح
دان براسها يڠ ممباۏ كهيدوفن ديدالم دنيا دان مڠتهوي حرام دان حلال دان فد
مپتاكن ادب برصحبة دان يڠلائن سفرة يڠلاكٓ اكنداتڠ ان شاء اللّه تعالي ڤتان
ايت دان بهاڬي يڠكاتيڬ فد مپتاكن مهلكات يعني يڠ ممبناسكن يائت سڬل
معصية يڠظاهر دان معصية يڠباطن سفرة يڠلاكٓ اكنداتڠ كپتاءن ايت دان بهاڬي
يڠ كاامفت فد مپتاكن منجيات يعني يڠملفسكن درفد يڠ ممبناسكن اكنكام
ايت يائت سڬل عبادة يڠ باطن سفرة يڠلاكٓ اكنداتڠ كپتاءن ايت دان ساة
خاتمه يعني كسداهن

Volgens mededeeling op de laatste bladzijde is de vertaling beeindigd den 20en Ramaḍân 1203 in Ṭâif.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 3285 en 3286, Catal. bl. 287 en 288.

DLXXII.

KASJF AL-KIRâM Fi BAJâN AN-NIJJAH ᶜINDA TAKBiRAT AL-IḤRâM I.

Collectie Br. 200 E, bl. 133—171, 15 r. (20 × 13 cM.)

Verhandeling van Moehammad Zajn ibn Djalâliddin al-ᶜAsji, opgesteld om meeningsverschil in Atjèh nopens de nijjah bij de Allâhoe Akbaroe-formule op te heffen. Het boek is te Mekka vervaardigd in één dag 8 Moeḥarram 1171; het HS. is gedateerd 4 Djoem. II 1188.

DLXXIII.

KASJF AL-KIRâM Fi BAJâN AN-NIJJAH ᶜINDA TAKBiRAT AL-IḤRâM II.

Collectie v. d. W. 36, 33 × 20½ cM. 19 bl. 17 r.

Gelijk de titel aanduidt is dit geschrift gesteld om verschilpunten ten aanzien van de interne bedoeling voor het »Allâhoe akbaroe" bij de ṣalâts te vereffenen. De auteur is Moehammad ibn Zajn ibn Djalâliddin de Atjeher (اشى), die de taak op zich genomen heeft daar hij »tělah akoe lihat akan běběrapa manoesia běrsalah-salahan marekaitoe pada nijjat tatkala tahbirat al-iḥrâm maka akoe kahěndaki bahoea akoe běrboeat satoe kitab jang kětjil pada měngoerajkěn maksôed".

DLXXIV.

KITâB FIKH.

Collectie Br. 395. 17 × 10 cM. 226 bl. 15 r.

Het begin ontbreekt.
Het handschrift vangt aan in het hoofdstuk over de Vasten.
De Ḥadj begint op bl. 162.
Op bl. 189 begint eene andere hand, na bl. 280 heeft de inkt geheel ingevreten, naam en datum zijn niet te lezen.

Op bl. 220: eene medicijn voor oogen, op bl. 224 eene doeᶜā maha bĕsar.

DLXXV.

ṬAHāRAH EN ṢALāT.

Bat. Gen. 71, 10 × 8 cM. 58 bl.

Dit HS. bevat:

1°. Een fragment, waarschijnlijk Makassaarsch, in Arabisch schrift.

2°. Arabische formulieren ter verkrijging van zeer gewenschte zaken met Maleische toelichtingen.

3°. Fragmenten over de reiniging.

4°. Vergelijking van de zuilen der ṣalāt met de menschelijke lichaamsdeelen; verschillende voorschriften der ṣalāt en daarbij te reciteeren formules.

DLXXVI.

FOEROēᶜ AL-MASā'IL WA OEṢōEL AL-MASā'IL.

Collectie v. d. W. 38, 22½ × 16c M., 1021 bl. (in twee banden), 25 r. alle bl. geëncadreerd, gedateerd: Mekka 1257.

Werk van Da'ōed ibn ᶜAbdillāh Paṭanī, opgesteld in 1254, om te voldoen aan de inspraak van zijn hart dat „hĕndak poengoet aken bĕbĕrapa soe'ālāt sapĕrti moentiara dan sapĕrti manikam dan djawabnja sapĕrti doerr al-manzōem dan bĕbĕrapa foerōeᶜ jang endah-endah", genomen uit de werken: Fatwah's van Ramlī en Kasjf al-anām ᶜan as'ilah al-anām van Ḥoesajn ibn Moechammad al-Maḥallī.

De verschillende vragen en hare beantwoordingen betreffen zoowel de geloofsleer als de plichtenleer. De eerste faṣl bv. behandelt vragen aangaande de oeṣoel ad-dīn, met vele foerōeᶜ. De eerste als zoodanig aangeduide bāb handelt over de ritueele reinheid, een volgende over den idjtihād, de daaropvolgende over de oorzaken der kleine onreinheid, dan een bāb over den istindjā, en zoo de gewone volgorde der wetsbepalingen nopens de vijf zuilen; de bāb over de offerdieren, de ᶜaḳiḳah, de spijzen, het boek over jacht en slacht. Op bl. 375 begint de kitāb al-bajᶜ, volgens de gewone onderdeelen. Op bl. 573 begint het boek over het erfrecht, op bl. 594 dat over het testament, op bl. 610 dat over het huwelijk.

Op bl. 894 begint de kitāb al-djinājāt naar de gewone verdeeling, op bl. 945 die over den Heiligen Oorlog; op bl. 959 de كتاب السبق والرمي

(kitab bërloemba-loemba dan mëloetar); dan de Eeden (bl. 961), Geloften (bl. 975), de Rechtspraak (bl. 980) en Vrijlating van slaven.

DLXXVII.

MOECHTAṢAR.

Collectie v. d. W. 6, $31^1/_2 \times 20^1/_2$ cM., 124 bl. 15 r.

Op den rug staat: Mochtaṣar pada menjatakan barang jang wadjab.
De titel is سواة مختصر يڠ فد مپتاكن اكن بارڠيڠ واجب اتس تيف٢ اورڠ عاقل باليڠ مقيم اكنديا دان ستڠه درفد بارڠيڠ سنة

Dit kort begrip begint met een epitome der geloofsleer.

Daarna worden de pilaren des islâms behandeld, in zeer kleine faṣl's; na den faṣl over den iᶜtikâf komt een kitâb over de aṭᶜimah en een over de dzabâiḥ, daarop: verboden en geoorloofde kleeding, het begin van den kitâb al-bajᶜ, gevolgd door een bâb over den woeker.

De tweede groote faṣl behandelt de moeᶜâmalât, ook den bajᶜ, en het erfrecht.

DLXXVIII.

MOHAMMEDAANSCH RECHT.

Bat. Gen. 38, 34 × 22 cM., 854 bl. 33 r.
Latijnsch schrift, half beschreven paginas.

Dit handschrift is een copie van Meursinge's Handboek voor het Mohammedaansche Recht, Amst. 1844.

DLXXIX.

RISâLAT.

Collectie Br. 410, 21 × 14 cM., 36 bl. 9—11 r.

Fragment van een met bovenstaanden titel voorzien werkje over de geloofsbelijdenis, de nijjah, de ṣalât, de wasschingen, de formules der taḥijjah en den adzân.

DLXXX.

DJIHâD. e. a.

Bat. Gen. 294, 23 × 17 cM., 321 bl.
Notulen 23 December 1901, I, *d.* 1° en bl. CXLIX sqq.

Volgens de Notulen l. c. „Een manuscript van Teungkoe Koeta Karang, waarin aanteekeningen en citaten (deels Arabisch, deels Maleisch) over zeer uiteenloopende onderwerpen, o. a. verscheidene concepten over zaken betreffende den prang sabil, eene copie van den شرح الاسماء الحسنى van محمد بن على الشنوانى, fragmenten over adab, geneeskunde, mystiek; eene verhandeling tegen in 1263 H. in Atjeh opgetreden kettersche mystieken (èleuméë salé*) met den titel سيف القاطع لاقوال اهل الزيغ المبتدع,"

De Maleische gedeelten van dezen bundel zijn:

Bl. 1 — 16 (voor een deel verkeerd ingenaaid) over den heiligen oorlog.

» 21 — 25, § 6 van de الاخبار الذكية, Arabisch en Maleisch.

» 26 — 27, § 7 van de المبارزة Arabisch en Maleisch en nog vele stukken, die eigenlijk niet als Maleische handschriften te rekenen zijn. Na veel Arabisch, ook met Maleisch vermengd, volgt:

» 127—150. Over den heiligen oorlog.

» 154—162. Bekendmakingen aanvangende: dipĕrmaᶜlôem kapada sakalian toean, en eindigende met de woorden: kafir Holanda dipĕrang Atjeh pada Hidjrah 1291.

Daarna aanteekeningen over de kennis der Eigenschappen, en mystieke fragmenten (De genoemde sjarḥ al-asmâ' begint op bl. 187 en eindigt op bl. 216, gedateerd 1281 te Kaloeëng).

Bl. 217—219: over teekenen van katten en kippen.

» 248—300: over ᶜilmoe ṭibb.

» 309—312: de bovengenoemde verhandeling, gedateerd 1262, „dĕngan bĕhasa djawi jang maᶜrôef dipakajnja daripada isi nanggrôë Atjèh", in 5 bâb's en eene voorrede en besluit; van deze verhandeling echter slechts een klein gedeelte.

Ten slotte volgen aanteekeningen over de sjahâdah.

DLXXXI.

SĔMBAHJANG-FORMULES.

Bat. Gen. 74, 13 × 11 cM. 22 bl.

Voorin staat: [illegible]

Bevat 1°: formules bij den sĕmbahjang in gebruik, met Makassaarsche ophelderingen (8 r.)

2°: idem met Maleische ophelderingen (6 r.)

DLXXXII.

SĔMBAHJANG.

Bat. Gen. 320, 21 × 15 cM. 28 bl.
Notulen 23 December 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Slechts de bladzijden 21—24, 23 r. zijn Maleisch; een fragment zonder begin en slot over de ṣalât.

DLXXXIII.

SĔMBAHJANG EN TAHLiL'S.

Bat. Gen. 138, 19 × 15 cM. 92 bl. verschillend aantal regels.
Notulen 21 Juli 1885, V. *b*.

Een incompleet geschrift over nijjats, voornamelijk die tot de ṣalât, en over de onderdeelen der ṣalât, voor een deel Arabisch.

Daarna handelt de samensteller van dit geschriftje over tahlîl's.

DLXXXIV.

SĔMBAHJANG.

Bat. Gen. 407, 11 × 6½ cM.
Notulen November 1904, I, *c*.

Vuil, klein zakboekje met aanteekeningen over den sĕmbahjang.

DLXXXV.

TANBiH AL-ʿâMIL Fi TAḤḲiḲ AL-KALâM Fi 'N-NAWâFIL.

Bat. Gen. 222, 22 × 17 cM., 40 bl. 18 r.
Notulen Juni 1895, bl. 65, I.

„Verhandeling tot bestrijding van de bewering dat men geenerlei vrijwillige godsdienstoefeningen zou mogen verrichten, zoolang men nog oningehaalde verzuimde verplichte godsdienstoefeningen te zijnen laste had, welke valsche meening sommigen aan Sjeich Noeroedin (waarschijnlijk Noeroedin ar Ranîri) toeschreven".

Het Arabisch, in blauwen inkt, bevat vele fouten.

DLXXXVI.

VERHANDELINGEN.

Bat. Gen. 304, 22 × 15 cM., 98 bl.
Notulen, 23 December 1901, I, *d.* 1° en bl. CXLIX sqq.

Behalve de Arabische Sänöesijjah bevat dit HS. dat geheel verkeerd ingenaaid is, eene Maleische verhandeling over de fātiḥah (14 bl.), eene Maleische verhandeling over de huwelijkswet, (12 bl.) en eene over den tadjwīd (43 bl.)

Verder kleine Arabische en Arabisch-Maleische brokstukken.

DLXXXVII.

FRAGMENTEN.

Bat. Gen. 305, 22 × 16½ cM., 60 bl.
Notulen als bij het vorige handschrift.

Allerlei niet bijeenbehoorende godsdienstige fragmenten, waarvan het langste (22 bl.) over de geloofsleer handelt.

Geheel gescheurd manuscript.

DLXXXVIII.

AANTEEKENINGEN.

Bat. Gen. 297, 17 × 12 cM., en kleiner.
Notulen als bij het vorige handschrift.

»Een manuscript met allerlei citaten en aanteekeningen van Teungkoe Koeta Karang, sommige gedateerd, (bijv. 1266 H.")

Achterin dit HS. waarin tusschen veel blank papier eene gesteendrukte verhandeling is ingenaaid, komt een dertigtal bladzijden in het Maleisch voor, gedateerd 1266, van ᶜAbbāṣ al-ᶜAsji, bevattende verschillende godsdienstige en mystieke aanteekeningen.

DLXXXIX.

KITāB FAWā'ID I.

Bat. Gen. 117, 28 × 21 cM., 416 bl. 15 r.
Notulen 3 Februari 1880, II, *c.*

Op bl. 1 staat dat dit handschrift heeft toebehoord aan Soeltan Maḥmôed Badroeddîn ibn Moechammad Bahâ'oeddîn ibn Soesoehoenan Aḥmad Nadjmoeddîn ibn Maḥmôed Badroeddîn ibn Moeḥammad Almanṣôer ibn Soesoehoenan ᶜAbdoerraḥmân ibn Djamâloeddîn van Palembang.

Op bl. 2 staat [illegible] en daaronder met Latijnsche letters Tanadil.

Dit uit het Arabisch bewerkte geschrift behandelt de voortreffijkheid van verschillende sôerah's, verzen, formulieren en eulogieën bij de ṣalât in gebruik, verdeeld in honderd fâ'idah's.

Hoewel achter in het HS. staat ادڤون كادداٽن كتاب فوائد اين بيو بلم تم سكالي يعني تياد سمڤي هابس سمڤرن سمواڽ is het geschrift toch volledig.

Op het laatst staat een bâb over het maken van ᶜazîmah's, eindigende met het Hollandsche woord „Einde".

In de eerste veertig bladzijden heeft de inkt ingevreten.

DXC.

KITâB FAWâ'ID II.

Collectie v. d. W. 52, 33 × 21 cM., 262 bl. 19 r.

Dezelfde tekst, uit het Arabisch vertaald, maar, zooals medegedeeld wordt: „tiadalah mĕnoeroet sapĕrti lafẓ maᶜnâ bĕhasa ᶜarab itoe mĕlainkĕn mĕngambil mafhôem dan maḳṣôed pĕrkata'an bĕhasa ᶜarab itoe".

Ook dit exemplaar is verdeeld in honderd fâ'idah's, met toelichtende verhalen en figuren.

Op den band staat kitâb chấṣijjat al-ism dan doeᶜâ.

DXCI.

VERHANDELINGEN.

Collectie v. d. W. 20, 20½ × 16½ cM. 200 bl.

Dit handschrift bevat verschillende tractaatjes, nl.

I. Verhandeling over hetgeen de moekallaf verplicht is ten aanzien van islâm en imân (pĕrhimpoenan pada mĕnjatakĕn hoekoem jang diwadjibkĕn Allâh atas orang jang moekallaf ja-itoe ᶜaḳil bâligh) 11 bl. 13 r.

II. Arabische formules en formulieren.

III. Enkele bladzijden over de belooning hiernamaals voor het verrichten der onderscheidene onderdeelen van de ṣalât.

IV. Fragment eener verhandeling over de geloofsleer. 14 bl. 14 r.

V. Over obats, toovermiddelen en djimats, 20 bl. 19 r.

VI. Kitab adab al-moelôek datoek sjahbandar, gedateerd 1247. Een vorstenspiegel op Mohammedaanschen grondslag, 34 bl. 15 r. Achterop staat: Datoe Sabandar Riouw.

VII. Over de reiniging, 30 bl. 15 r.

VIII. Doeᶜâ's, de zgn. donga angkasa en een gedeelte van de doeᶜâ salamat.

IX. Doeᶜâ na de reiniging uit te spreken.

X. Fragment uit eene verhandeling over de taubah, 8 bl. 21 r.

XI. Verhandeling over de ritueele reinheid, 18 bl. 17 r. (gevolgd door eene § over den idjtihâd in deze materie (jaitoe mĕnghabiskĕn soeatoe bitjara akan soeatoe dĕngan sahabis oesahanja pada sĕgala barang jang saroepa), geenszins een „fragment uit eene verhandeling over de plichten van den qâdhî".

DXCII.

ḤOEDJDJAH BâLIGHAH ᶜALâ DJAMâᶜAT AL-MOECHâṢAMAH.

Bat. Gen. 328, F, bl. 312—328, 17 r. (20 × 16 cM.)
Notulen 20 October 1902, II, *j*, 1°.

Fragment van een den 4en Moeḥarram 1058 onder soeltan ᶜAlâoeddîn Djohan Sjâh, op verzoek van vrienden des auteurs opgestelde korte verhandeling over processen en bewijzen, in drie bâb's, de 1e over de rechters, de 2° over proces en bewijs en de 3° over getuigen en meineed.

Ander handschrift:
Leiden, cod. 1972, catal. bl. 290.

DXCIII.

IṢLâḤ AL-ḤâL BIṬALB AL-ḤALâL.

Bat. Gen. 225, 22 × 17½ cM., 24 bl. 22 r.
Notulen Juni 1895, bl. 67. IV.

Copie van de in 1298 te Batavia gesteendrukte verhandeling van Sajjid ᶜOethmân ibn ᶜAbdillâh ibn Jaḥjâ al-ᶜAlawi, verdeeld in zeven faṣl's.

DXCIV.

MANHADJ AL-ISTIKâMAH.

Bat. Gen. 264. 34½ × 22 cM., 76 bl. 38 r. gedat. 22 Juni 1890.
Handschrift-Holle.

Copie van een werk van denzelfden schrijver dat in zijn in 1904 verschenen catalogus zijner werken onder n° 30 genoemd wordt كتاب منهج الاستقامة فريحل سكل بدعة بسرة سبوتن بارڠيڠ سنة دبواة ݢنتي درفد سكل بدعة٢ اية

DXCV.

MAᶜRIFAT AL-ISLāM WA'L-iMāN.

Bat. Gen. 383, 22 × 17 cM., 105 bl. 9 r.

Fragment van een kort fiḳhboek tot en met het hoofdstuk over de Vasten. Na de vermelding der makrôeh- vasten volgt, op bl. 82, سورة توان فقيكي مڠڠشر تورن كفد محمد قسم تورن فد محمد جيلاني en daarna فبدذ٥ رسالة سميناة بمعرفة اسلام والايمان wat op het geheel betrekking schijnt te hebben.

Wat na bl. 83 komt, is over het geloof.

Het Arabisch is slecht, het Maleisch nog erger.

DXCVI.

MOEᶜāMALāT.

Collectie Br. 157, IV *a*. (56 bl.)

Dit eerste gedeelte van het vierde stuk uit een portefeuille met Palembangsche schrifturen bevat een wetboek, en wel het gedeelte over de rechtshandelingen, verdeeld in 44 bâb's; de bâb over het huwelijk is no. XXVIII.

DXCVII.

(AL-) MAWāᶜIẒ I.

Bat. Gen. 115 C. bl. 11—46, 17 r. (23 × 17 cM.)

Notulen 1879, 3 Juni III, 4 November IV *b* en 2 Dec. II *p*.

Ethisch werk, verdeeld in 32 faṣls elk eene vermaning bevattende (ڤڠجارن = موعظة). uit Allâhs woord. De titel van § 1 is: ڤد مڽتاكن ڤڠجارن يڠ ڤرتام درڤد سكل ڤڠجارن الله تعالي يڠترسبت دالم حديث

Verder beginnen de paragrafen, zonder opschrift, alle met eene vermaning direct van Allâh aan de kinderen Adams.

DXCVIII.

(AL-) MAWâᶜIẒ II.

Collectie v. d. W. 22, 20 × 16 cM., 40 bl. 17 r.

Tweede exemplaar van de Zedelessen uit Allâhs woord.

Voorin is de titel المواعظ يعني ڤنجاران

Het aantal der lessen is 32.

Vóór de eerste les staat بسم الله الرحمن الرحيم رب يسر ولا تعسر وبه نستعين ارتين هي توهنك ريڠنكن اوليهم اكنداكو دان جاڠن اڠكو سوسهكن اكنداك دان دڠن الله تعالي جوا كامي منتاء تولوڠ

DIC.

ᶜOEDDAT AL-ḤIṢN AL-ḤAṢîN MIN KALâM SAJJID AL-MOERSALîN.

Collectie Br. 623, 24 × 19 cM. 191 bl. 16 r. ged. 9 Sjaᶜbân 1221.

Excerpt uit het grootere werk van dien naam.

Het geschrift is verdeeld in tien hoofdstukken:

I. Fî faḍl adz-dzikr wa'd-doeᶜâ wa'ṣ-ṣalât wa's-salâm ᶜalâ 'n-nabî wa âlihi.

II. pada mĕnjatakĕn sĕgala waktoe idjâbah dan sĕgala kalakoeannja dan sĕgala tĕmpatnja dan orang jang dimoestadjâbkĕn baginja dan dĕngan barang jang dimoestadjâbkĕn. . . .

III. pada mĕnjatakĕn barang jang dibatja ia pada pagi dan pĕtang . . . . pada pehak ᶜoemôem dan choeṣôeṣ dan mĕnjatakĕn sĕgala kalakoean tidoer dan djaga.

IV. pada mĕnjatakĕn barang jang taᶜlloeḳ ia dĕngan bĕrsoetji dan masoek masdjid dan bang dan sĕmbahjang. . . .

V. pada mĕnjatakĕn barang jang taᶜalloeḳ ia dĕngan makan dan minoem dan poeasa . . . . dan ḥadj dan pĕrang sabil dan bĕrnikâḥ.

VI. pada mĕnjatakĕn barang jang taᶜalloeḳ ia dĕngan sĕgala pĕkĕrdja'an jang diatas sapĕrti awan dan kilat dan hoedjan dan angin dan boelan.

VII. pada mĕnjatakĕn barang jang taᶜalloeḳ ia dĕngan sĕgala kalakoean anak Adam daripada sĕgala pĕkĕrdja'an jang bĕrsalah²an dĕngan sabab bĕrsalah²an sĕgala kalakoean mareka itoe.

VIII. pada mĕnjatakĕn barang jang mĕndoekatjitakĕn ia daripada sĕgala bĕla jang mĕndatang dan mĕnjatakĕn sĕgala kabinasa'an dalam hidoep hingga mati.

IX. pada mĕnjatakĕn dzikr jang tĕlah datang faḍilahnja pada ḥâl tiada ditĕntoekĕn ia pada satoe waktoe daripada bĕbĕrapa waktoe. . . . .

X. pada mĕnjatakĕn bĕbĕrapa doeʿâ jang ṣaḥ ia daripada rasôel Allâh jang tiada tĕrtĕntoe ia dĕngan satoe waktoe daripada bĕbĕrapa waktoe dan dĕngan bĕbĕrapa sabab.

DC.

BIDâJAT AL-MOEBTADî BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDî I.

Bat Gen. 102 A, 152 bl. 21 r. (22 × 15 cM.)
Notulen 1879 4 Maart II, *l* en 1 April VII.

Kitab in drie bâb's; I over islâm, imân, tauḥîd en maʿrifah, II over de ṣalât, III over de vasten.

B, bl. 103—109 bevat aanteekeningen over godsdienstige onderwerpen.

DCI.

BIDâJAT AL-MOEBTADî BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDî II.

Bat. Gen. 105, 23 × 19 cM., 94 bl. 19 r.
Notulen als bij het vorige nummer.

Hetzelfde werk.

DCII.

BIDâJAT AL-MOEBTADî BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDî III.

Bat. Gen. 108, 22 × 15½ cM., 150 bl. 19 r.
Notulen 1 April 1879, VI *a*.

Hetzelfde werk.
Achteraan een Atjehsch slot van twee bladzijden.

DCIII.

BIDâJAT AL-MOEBTADî BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDî IV.

Bat. Gen. 282, 21 × 17 cM., 179 bl. 17 r.
Notulen 23 December 1901, I, *d*, 3°.

Hetzelfde werk.
Niet af.

DCIV.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDi V.

Bat. Gen. 298, 21 × 17 cM., 42 bl. 15 r.
Notulen 23 December 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Hetzelfde werk; incompleet, eindigt in § 2 over de nadjâsah en de middelen om die te doen eindigen.

DCV.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDi VI.

Bat. Gen. 300, 22 × 16 cM., 139 bl. 19 r.
Notulen als boven.

Onvolledig gescheurd ex.; eindigt met de vasten, begin ontbreekt. De eerste 10 bl. behooren niet bij dit werk.

DCVI.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDi VII.

Bat. Gen. 318, 23 × 16 cM., 134 bl. 19 r.
Notulen als bij het vorige HS.

Hetzelfde werk, tot bl. 106; het begin ontbreekt.
De rest bevat de Ḳawâ'id al-islâm in het Atjehsch *(beukeunneunan)*.

DCVII.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDi VIII.

Bat. Gen. 324, 22 × 17 cM., 141 bl. 17 r.
Notulen 1902 Maart II, 8° en Juni I, 15°.

Hetzelfde werk.

DCVIII.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDi IX.

Bat. Gen. 325, 23 × 17 cM., 126 bl. 18 r.
Notulen als bij het vorige HS.

Hetzelfde werk; gevlekt én onduidelijk geschreven exemplaar.

DCIX.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDi X.

Bat. Gen. 345, 24 × 17 cM., 125 bl. 19 r.
Notulen 1904, 7 November, III, 2° en Bijlage XIII no. XXII.

Op bl. 7 wordt dit werk Bidâjat . . . . Allâh al-mahdi genoemd.

DCX.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDi XI.

Bat. Gen. 376 B, bl. 15—59, 17 r. (22 × 16 cM.)
Notulen 1904, December III, 2° *a*, en Bijlage XIV.

Hetzelfde werk, doch slechts een fragment. Op bl. 30—42 losse notities in het Arabisch en Maleisch; op bl. 43 wordt de tekst voortgezet, maar met een hiaat.

DCXI.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BI FAḌL ALLâH AL-MOEHDi XII.

Bat. Gen. 377 B, bl. 25—197, 17 r. (22 × 16 cM.)
Notulen als bij het vorige HS.

Gedeelte van het werk. Bl. 171—173 zijn Atjehsch.

DCXII.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BIFAḌL ALLâH AL-MOEHDi XIII.

Bat Gen. 381 A, bl. 1—90, 21 r. (30 × 20 cM.)

Hetzelfde werk.

DCXIII.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BIFAḌL ALLâH AL-MOEHDi XIV.

Collectie Br. 409, 21 × 17 cM. 47 bl. 13 r. De titel is niet vermeld.

DCXIV.

BIDâJAT AL-MOEBTADi BIFAḌL ALLâH AL-MOEHDi XV.

Collectie v. d. W. 17, 20 × 16 cM., 132 bl. 12 r. Later 13, 15 en 17 r.

Van dit exemplaar zijn dag en maand, niet het jaar der opstelling genoemd.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3280 en 3281, Catal. bl. 285—286.

's Gravenhage: nos. 625 en 628 (LXI en LXII).

DCXV.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî I.

Bat. Gen. 70, 20 × 17 cM. 36 bl. 15 r.
Gelithografeerd te Mekka in 1307.

Catechismus over dogmatiek en de zuilen des islâms.

Op bl. 3 begint een vreemd gedeelte, van twaalf bladzijden, bevattende djimats en berekeningen.

DCXVI.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî II.

Bat. Gen. 299, D bl. 86—94. 24 r. (23 × 17 cM.)
Notulen 23 Dec. 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Klein fragment van dezen catechismus.

DCXVII.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî III.

Bat Gen. 326, 22 × 16 cM. 19 bl. 19 r.

In den titel staat مسائل المفتدين, met de vertaling: sĕgala mas'alah jang mĕnoendjoek djalan jang bĕtoel bagi sĕgala soedarakoe jang bĕharoe bĕradjar.

Gevlekt exemplaar; zie Notulen 1902 Maart, II, 8° en Juni I, 15°.

DCXVIII.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî IV.

Bat. Gen. 335 B. bl. 96—99.
Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII.

Klein fragment.

DCXIX.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî V.

Bat. Gen. 350, 17 × 10 cM., 51 bl. 15 r.
Notulen als boven; bijlage XIII, no. XXX.

Achteraan in dit vijfde exemplaar staan enkele gebedsformulieren.

DCXX.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî VI.

Bat. Gen. 357, 17 × 10 cM., 30 bl. 16 r.
Notulen als boven.

Slechts de eerste negen bladzijden van dit werk zijn in dit HS. aantetreffen. De rest is ingenomen door eene verzameling gebeden, w. o. een ḥizb van Sajjid Moehammad Ṣâliḥ Zawâwî.

DCXXI.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî VII.

Bat. Gen. 277 A, bl. 1—22, 17 r. (22 × 16 cM.)
Notulen 1904, December III, 2°, *a* en bijlage XIV.

Idem. Op bl. 23 van dit HS. staat eene quaestie of de imân iets mannelijks of iets vrouwelijks is.

DCXXII.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî VIII.

Collectie v. d. W. 16, 20 × 15½ cM. 16 bl. 17 r. gedat. 28 Rabîᶜ I, 1237.

Wederom hetzelfde werk, doch met minder tekst en zonder enkele uitweidigen die in het volgende HS worden aangetroffen.

DCXXIII.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî IX.

Collectie v. d. W. 49 E, bl. 70—86, 17 r. (33 × 21 cM.)

Dezelfde cathechismus over imân, islâm, iḥsân, tauḥid, maᶜrifah, sjahâdah, ṭahârah, ṣalât en ṣaum.

DCXXIV.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWâN AL-MOEBTADî X.

Collectie Br. 226 A, bl. 1—34, 15 r. (20½ × 16 cM.)

Het handschrift is gedateerd 1194. B. bl. 35—39, bevat potloodnotities over den sĕmbahjang.

Ander handschrift:
Leiden: cod. 3282 (CCCIII).

DCXXV.

TARGHîB AL-ᶜâMILîN.

Collectie v. d. W. 19, 20 × 16 cM. 97 bl. 13 r.

Op het titelblad heet het werk كتاب الشعبة الخمسون

Volgens de inleiding verkort uit de شُعْبَةُ ٱلْإِيمَان, hetwelk uit het Perzisch in het Arabisch vertaald is, welks auteur is Sjajch Moeḥammad ibn ᶜAbdillâh Moehammad al-Idji; door een ongenoemden bewerker is de Arabische tekst in het Maleisch vertaald.

Het geschrift is verdeeld in vijftig sjoeᶜbah's, over de geloofsbelijdenis, het geloof in de engelen, in de heilige boeken, in de profeten, in den oordeelsdag, de opstanding, de voorbeschikking, de uiterste dingen, het paradijs; de liefde Gods, de vreeze Gods, de hope op Gods barmhartigheid, het godsvertrouwen, en over andere onderwerpen als de iᶜtikâf, de ḥadj, de djihâd, al moerâbaṭah fi sabil Allâh, de kaffârah's, het zich onthouden van verboden spijs en drank, de bekeering, e. d. De laatste sjoeᶜbah is getiteld التمسك بما عليه الجماعة wat vertaald wordt door bĕrpĕgang dĕngan barang jang ada atasnja itoe pĕrhimpoenan ᶜoelamâ.

DCXXVI.

TOEḤFAT AR-RâGHIBîN Fî BAJâN ḤAḲîḲAT îMâN AL-MOE'MINîN.

Collectie v. d. W. 37, 20½ × 16½ cM., 89 bl. 21 r.

De volledige titel is Toeḥfat ar-râghibin fi bajân ḥaḳiḳat imân al-moe'minin wamâ joefsidoehoe fi riddat al-moertaddin, dus handelende over de waarheid des geloofs, en de verderfelijkheid daarvoor in den afval der moertadd's gelegen.

Het werk, dat in 1188 is opgesteld, bestaat uit drie hoofdstukken en een besluit; het doel van den auteur was te leveren eene „risalat simpan dĕngan bĕhasa Djawi pada mĕnjatakĕn ḥakîkah îmân dan barang jang mĕmbinasakĕndia sĕgala pĕrkata'an dan pĕrboeatan dan iᶜtikâd hati".

Allerlei geloofsovertuigingen van ketters, secten, volken worden behandeld en getoetst aan het ware Geloof, en verschillende autoriteiten, o. a. de auteur van den Djauhar Nafis worden aangehaald; de bladen zijn verkeerd ingenaaid.

Op bl. 58 begint een fragment van een ander werk, bij het zevende hoofdstuk, hetwelk handelt over de adâb van het reciteeren van den ḳoer'ân, geheel dooreen en verkeerd ingenaaid zoodat de faṣl's in verkeerde volgorde staan.

Bl. 70 en 71, over den sahôer, behooren in dit HS. niet thuis.

Op bl. 72 begint een fragment van een werk over de geloofsleer, en wel over het geloof aan de profeten en de engelen.

Op bl. 76 wordt de toeḥfat ar-râghibîn voortgezet, maar deze bladzijde moest feitelijk op bl. 3 volgen.

Op bl. 81 begint het tweede hoofdstuk, over hetgeen het geloof bederft.

Op bl. 83 moest feitelijk bl. 47 volgen.

Bl. 84, over den heiligen oorlog behoort hier niet.

Het slot valt op bl. 87.

Bl. 88 en 89 bevatten weder het begin van het boek.

DCXXVII.

ZOEHRAT AL-MOERiD Fi BAJaN KALIMAT AT-TAUḤiD I.

Collectie v. d. W. 49, F, bl. 86—111, 17 r. (33 × 21 cM.)

Verhandeling over de tauḥid (de geloofsleer) in 1178 te Mekka geschreven op verzoek van iemand die met hem de lessen van Aḥmad ibn ᶜAbdilmoenᶜim ad-Damhôeri gevolgd had, ten behoeve van hen die het Arabisch niet machtig zijn, door ᶜAbdoeṣṣamad ibn ᶜAbdillâh al Djawi al Palembâni.

Aan het slot worden enkele medestudenten die den taḳrir van Damhôeri volgden vermeld.

Het handschrift is gedateerd 1181, te Mekka.

DCXXVIII.

ZOEHRAT AL-MOERiD Fi BAJaN KALIMAT AT-TAWḤiD II.

Bat. Gen. 109 C, bl. 132—153, 19 r. (20 × 14 cM.)
Notulen 3 Juni 1879 II, *k*.

Hetzelfde geschrift.

Het handschrift is niet gedateerd.

DCXXIX.

DOERRAT AL-FARâ'ID BISJARḤ AL-cAKâ'ID.

Collectie v. d. W. 26, 34 × 21½ cM., 86 bl. 21 r. gedat. 1185.

Sjajch Nôeroeddin ibn Ḥasandji ibn Moeḥammad ibn Ḥamîd heeft dit werk overgezet uit het Arabisch, nl. uit den Sjarḥ al-caḳâ'id van den imâm Sacdoeddin Taftazânî (de commentator van den Moechtaṣar caḳâ'id van den imâm Nadjmoeddin cOemar), en er bewijzen uit den ḥadith en nuttige wenken aan toegevoegd.

Het werk behandelt het wezen van Allâh, het geloof aan Hem, en de andere geloofspunten.

Aan het slot wordt het werk Djauhar al-Farâ'id genoemd.

DCXXX.

(AD-) DOERR ATH-THAMiN I.

Bat. Gen. 224, 22½ × 17 cM., 42 bl. 19 r.
Notulen Juni 1895, III, (bl. 67).

Fragment van een werk over de geloofsleer (pada mĕnjatakĕn ictiḳâd sĕgala orang moe'minin) van Daoêd ibn cAbdillâh Patani. geschreven in 1232.

In het begin staat ماتين وثلاثين, maar in het Maleisch tiga poeloeh doea.

»Het werk is meermalen gedrukt; van den tweeden druk te Mekka in 1303 verschenen bevat dit afschrift pg. 1—27 reg. 2, terwijl die geheele uitgave 118 bladzijden bevat".

DCXXXI.

(AD-) DOERR ATH-THAMiN II.

Collectie v. d. W. 27, 33 × 20½ cM., 218 bl. 17 r. gedateerd 17 Sjacbân 1273.

De volle titel is hier: (ad-) Dâr *(sic)* ath-thamin fi bajân acḳâ'id al-moe'minin.

Het uitgebreide met vele fâ'idahs en bewijsplaatsen voorziene werk is in dit HS. compleet.

DCXXXII.

(AN-)NōER AL-MOEBiN Fi IʿTIKāD KALIMāT ASJ-SHAHāDATAJN I.

Bat. Gen. 189. $19\frac{1}{2} \times 16$ cM., 22 bl. 18—19 r. gedateerd 20 Dzoelḥ. 1279.

Kleine verhandeling over de geloofsbelijdenis.

DCXXXIII.

(AN-)NōER AL-MOEBiN Fi IʿTIKāD KALIMāT ASJ-SHAHāDATAJN II.

Collectie v. d. W. 39, bl. 1—49, 9—11 r. (20×16 cM.)

Tweede exemplaar van de kleine verhandeling over de geloofsbelijdenis geschreven door الشريف علوي ابن السيد العلامة الشريف ابي بكر بن العارف بالله تعالي الشريف حسين بافقير العلوي الحسين شافعي الشعري الغزالي الحضرمي التريمى
in 1123 den 9en Radjab.

Een fragment van eene kleine verhandeling over de sjahâdah volgt, en daarna de Arabische tekst van de Sittīn met interlineaire Maleische vertaling. gedateerd: 1266 Gang Pĕtjenongan.

DCXXXIV.

(AN-)NōER AL-MOEBiN Fi IʿTIKāD KALIMāT ASJ-SJAHāDATAJN III.

Collectie Br. 200 B, bl. 41—71, 15 r. (20×13 cM.)

Dit handschrift is gedateerd 9 Radjab 1123.

DCXXXV.

(AN-)NōER AL-MOEBiN Fi IʿTIKāD KALIMāT ASJ-SJAHāDATAJN IV.

Collectie Br. 226 C., bl. 41—65, 15 r.

Dit exemplaar is gedateerd 1204.

Het woord kalimah staat in den titel in duali: kalimataj asj-sjahâdah, de vorm sjahâdah in singulari.

Beide titels hebben recht van bestaan, die van dit HS is feitelijk de meest juiste.

DCXXXVI.

(AD-) DOERR AN-NAFîS.

Collectie v. d. W. 32, 33½ × 21 cM. 114 bl. 18 r.

De volle titel van dit werk over eenige hoofdpunten van de geloofsleer is Ad-doerr an-nafîs fî bajân waḥdat al-afᶜâl wa'l-asmâ' wa'ṣ-ṣifât wa dzât at-taḳdîs; het behandelt de waḥdat adz-dzât, die der ṣifât, die der asmâ' en die der afᶜâl (wezen, eigenschappen, namen en werken).

Het werk bestaat uit eene inleiding pada mĕnjatakĕn sĕgala jang mĕmbaṭilkĕn ia akan orang jang salik dan jang mĕnĕgahkĕn ia akandia daripada sampaj kapada Allâh Taᶜâlâ, vier hoofdstukken over de eenheid der werken, der namen, der eigenschappen en van het wezen, en eene takmilah.

Het boek is in 1200 opgesteld door Moeḥammad Nafîs ibn Idrîs ibn al-Ḥoesajn uit Bandjar, woonachtig te Mekka, Asjᶜariet van geloof, Djoenajdî van imâm, van de Ḳadarijjah, van de Sjaṭârijjah als zijn kleed, van de Naḳsjibendijjah als ᶜamal, chalwati naar zijn eten, sjamâni naar zijn drank. De laatste bladzijde wordt ingenomen door een sjaᶜir van Ḥamzah Fanṣôeri.

DCXXXVII.

DJAWâHIR AL-ᶜOELôEM Fî KASJF AL-MAᶜLôEM I.

Collectie v. d. W. 10. 33 × 20½ cM. 200 bl. 20 r.

Een werk over de geloofsleer van Sjajch Nôeroeddîn ibn ᶜAlî ibn Ḥasandjî ibn Moeḥammad Ḥamîd, die het heeft opgesteld in 1052; het is verdeeld in eene inleiding, en vijf hoofdstukken:

1°. فد مڽتاكن وجود يائت حق تعالي دان دسبوتكن ددالمن ستفه درفد اصطلاح اهل الصوفي

2°. فد مڽتاكن سڠل صفات

3°. فد مڽتاكن سڠل اسماء

4°. فد مڽتاكن اعيان ثابتة

5°. فد مڽتاكن اعيان خارجية

en een besluit فد مڽتاكن كمليان علم حقايق اين

Aan het slot komt eene kleine biografische aanteekening voor.

DCXXXVIII.

DJAWāHIR AL-ᶜOEMōEM Fi KASJF AL-MAᶜLōEM II.

Bat. Gen. 119, 20 × 16 cM. 236 bl. 19 r.

Dit handschrift, een tweede exemplaar van dit werk, heeft aan denzelfden vorst toebehoord als nos 117 en 118.

Vele bladzijden zijn geheel gescheurd langs de regels door den uitbijtenden inkt, en op die plaatsen is de tekst bijkans onleesbaar.

DCXXXIX.

BIDāJAT AL-HIDāJAH I.

Bat. Gen. 107 A, bl. 1—105, (21 × 15 cM.)
Notulen 3 Juni 1879, II *k*.

Maleische bewerking van As-Sanoêsî's Oemm al-Barâhîn, het bekende leerboek over de Geloofsleer, door Moehammad Zajn ibn al-Faķih Djalâloeddîn al-Asjî (de Atjeher) asj-Sjâfiᶜî in 1170 te Mekka geschreven, getrokken uit commentaren en glossen op genoemd werkje.

Bl. 106—119 bevatten losse notities over geloofsleer.

DCXL.

BIDāJAT AL-HIDāJAH II.

Bat. Gen. 295, bl. 131—136 (25 × 17 cM.)

Begin van het werk slechts.

Zie over dit handschrift Notulen 23 Dec. 1901, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Dit HS. is „een manuscript van Teungkoe Koeta Karang waarin allerlei aanteekeningen en citaten (Arabisch, Maleisch, Atjehsch) bijvoorbeeld een verhandeling over de plichten van den qâdhî (Arab), een gedicht over Allâhs eigenschappen (Atj.) recepten voor ᶜazimah's enz. enz".

Verder komen in dit HS. voor:

Losse aanteekeningen op fiķh-gebied.

Een Fragment over de twintig eigenschappen.

Allerlei tusschen Arabische gedeelten staande abrupte Maleische aanteekeningen.

Op bl. 71 bl. 18 ᶜAzimah's, gebeden e. d.

DCXLI.

BIDâJAT AL-HIDâJAH III.

Bat. Gen. 299 A, bl. 17—45 (23 × 17 cM.)
Notulen als bij het vorige no.

Een fragment van hetzelfde werk, voorafgegaan door aanteekeningen over geloof en mystiek.

B, bl. 47—54 bevat voorteekenen en voorzeggingen.

C, bl. 74—85 bevat gedeelten van werkjes over geloofsleer.

D, is reeds beschreven (Masâ'il al-moehtadî).

DCXLII.

BIDâJAT AL-HIDâJAH IV.

Bat. Gen. 328 A, bl. 1—132, 17—19 r. (20 × 16 cM.)
Notulen 20 October 1902, II, *j*. 1°.

Zeer gehavend exemplaar waarin na bl. 129 eene lacune voorkomt.

DCXLIII.

BIDâJAT AL-HIDâJAH V.

Bat. Gen. 341 B, bl. 82—206, 19 r. (21 × 16 cM.)
Notulen 7 Nov. 1904, III, 2° en Bijlage XIII.

Hetzelfde geschrift.

Op bl. 208—211 staat een Arabische radjaz met Maleische vertaling over plichten van den student, en bl. 212—216 idem met vertaling en eene ʿaḳîdah bevattende.

DCXLIV.

BIDâJAT AL-HIDâJAH VI.

Bat. Gen. 376 C, bl. 63—191, 19 r. (22 × 16 cM.)
Notulen 1904, en December III 2° *a*, en bijl. XIV.

Derde exemplaar.

Op bl. 185 en 186 staan aanteekeningen.

Op bl. 192 — bl. 199 Arabische verhandeling over de geloofsleer met interlineaire Maleische vertaling en losse aanteekeningen.

Bl. 200—bl. 238. Een Arabische nazm van ʿAbdoelghafôer, een Arabisch fragment over het geloof, en na andere aanteekeningen op bl. 243 een fragment over de nijjah tot den sĕmbahjang.

Bl. 244—249. Een Arabisch gedicht over den adab met interlineaire Maleische vertaling en andere aanteekeningen.

DCXLV.

BIDâJAT AL-HIDâJAH VII.

Collectie v. d. W. 45, $32^1/_2 \times 21$ cM., 124 bl. 15 r.

„Maleische bewerking van het in den Archipel alom verspreide Arabische werk over de Moḥammedaansche geloofsbelijdenis van As-Sanoêsî († A. H. 895), in Indië bekend onder de titels ام البراهين en عقيدة اهل التوحيد الدرة، عقائد السنوسي".

De bewerker Moeḥammad Zajn ibn al-faḳîh Djalâladdîn al-ʿAsjî (de Atjeher), heeft de Oemm al-Barâhîn bewerkt en gecommenteerd, volgens zijne eigene woorden: „sĕrta akoe njatakĕn maʿnânja dĕngan barang jang akoe lihat akandia satĕngah daripada sjarḥ dan satĕngah daripada ḥâsjijah dan akoe himpoenkĕn kapadanja satĕngah fâ'idah jang bĕrkahĕndak kapadanja".

DCXLVI.

OEMM AL-BARâHîN I.

Bat. Gen. 102 C, bl. 110—134, 21 r. (22×15 cM.)
Notulen 4 Maart 1879 II *l* en 1 April VII.

De tekst van As-Sanoêsî's korte geloofsleer met interlineaire Maleische vertaling.

DCXLVII.

OEMM AL-BARâHîN II.

Bat. Gen. 113 G, bl. 212—237. (22×16 cM.)

Hetzelfde, op dezelfde wijze ingericht.

DCXLVIII.

OEMM AL-BARâHîN III.

Bat. Gen. 357 A, bl. 1—16, 19 r. (23×17 cM.)
Notulen 1904, III, 2°, *a*, en bijlage XIV.

Fragment eener Maleische vertaling van het genoemde werk.

DCXLIX.

KITâB OEṢôEL AD-DîN.

Collectie v. d. W. 46, 33 × 21 cM., 190 bl. 17 r.

Werk over de geloofsleer, geput uit de commentaren op de Oemm al-Barâhin van Sjajch Moeḥammad ibn Manṣôer Hoedhoedî en Sjajch ᶜAbdoellāh ibn ᶜOemar Talemsâni en anderen, benevens de glossen van Sjajch ᶜAbdoellāh Sjarḳâwi.

Vooraf gaat eene kleine biografie van As-Sanôesi.

De zwarte inkt heeft hier en daar belangrijk ingevreten.

Dit werk is een ander dan cod. Leid. 1957, Catal. bl. 260 en 261.

DCL.

ᶜAKâ'ID AL-îMâN.

Bat. Gen. 230, 21 × 17 cM., 34 bl. 14 r.

Copie van een in 1286 te Batavia geschreven handboek over de geloofsleer. Het HS. is gedateerd 23 Sjawwâl 1286.

DCLI.

ᶜAKîDAH BI MIFTâḤ AL-ᶜAKâ'ID I.

Bat. Gen. 102 D. bl. 135—152, 21 r. (22 × 15 cM.)
Notulen 1879 4 Maart II, 7 en April VII.

Korte geloofsleer van Lĕbe ᶜAbdoellāh Peusangan in Pasaj beginnende:

ادفون كمدين در ايت مك انيله اعتقاد ڤد مڽتاكن بارڠ تداڤت تياد
بڬ سكل مكلف بهو داعتقادكن مريكئيت اكندي درڤد بارڠ واجب ڤد حق
توهن كيت يڠ مها بسر دان يڠ امت ملي دان بارڠ مستحيل دان بارڠ
جائز دان دمكينلاكت واجب اتس مريكئيت مڠاعتقادكن سڤرت دمكين ايت
ڤد حق سكل رسول الله عليهم الصلوة والسلام

DCLII.

ᶜAKîDAH BI MIFTâḤ AL-ᶜAKâ'ID II.

Bat. Gen. 340 B. bl. 26—39, 19 r. (21 × 15 cM.)

Hetzelfde werkje.

Dit HS. is n° XV van Bijlage XIII, behoorende bij Notulen van 7 November 1904, III, 2°.

DCLIII.

GELOOFSLEER VAN AL-BOECHāRī.

Bat. Gen. 68, 23 × 16 cM. 36 bl. 21 r.

Korte handleiding der geloofsleer van M. Arsjad ibn ᶜAbdillāh al-Boechāri.

Achteraan staan enkele aanwijzingen nopens de sĕmbahjangs en enkele gebeden.

DCLIV.

BAJāN TADJALLī.

Bat. Gen. 115 A, bl. 1—6, 17 r. (23 × 17 cM.)
Notulen 3 Juni 1879, III, en 4 Nov. IV *b* en 2 Dec. II *p*.

Kleine verhandeling van ᶜAbdarra'oēf Amīnaddīn ibn ᶜAbdillāh al-Fanṣōeri.

DCLV.

(AD-) DOERRAH AN-NAẒīRAH.

Bat. Gen. 340 A, bl. 1—18, 22 r. (21 × 15 cM.)
Notulen 7 November 1904, III, 2° en Bijlage XIII n° XV.

Verhandeling over de geloofsleer van Sirādjoeddīn ibn Djalāliddīn, gevolgd door enkele, ook Atjehsche, aanteekeningen, eene taḥkim-formule (op bl. 23) en nog eenige aanteekeningen.

DCLVI.

EIGENSCHAPPEN VAN ALLāH EN DE GELOOFSBELIJDENIS.

Bat. Gen. 111, 15 × 11½ cM. 54 bl. 11 r.
Notulen 8 Juni 1879 II *k*.

Een werkje over genoemde onderwerpen met vele Atjehsche woorden en later geheele Atjehsche gedeelten.

DCLVII.

BAJâN ASJ-SJAHâDAH.

Bat. Gen. 171, $19^{1}/_{2} \times 16$ cM., 40 bl.

Na een drietal aan den profeet toegeschreven gezegden met interlineaire Maleische vertaling, bevat dit HS. op bl. 4—23 enkele vragen en antwoorden uit genoemd werk over de geloofsbelijdenis.

Op bl. 23—bl. 26: Vragen en antwoorden over den sĕmbahjang.

Op bl. 34—35: Arabische verzen.

Op bl. 38—39: Enkele ḳoerânverzen.

Achteraan staat اين قريغتن نما اورغ كرج منتري تكنر اسمين بن سنن دي تانه تيغكي، مس استر سوديرو منتري تيكن نر (mantri teekenaar).

DCLVIII.

GELOOFSLEER—AL-ḲOESJâSJî.

Bat. Gen. 109 A, bl. 1—124, 19 r. (20 × 14 cM.)

Commentaar op eene berijmde verhandeling over de geloofsleer van Ṣafijjoeddin Aḥmad ibn Moeḥammad al Madanî al Anṣârî, algemeen genaamd Al- Ḳoesjâsji, gelijk die gecommenteerd is door diens leerling Boerhânoeddin Maulâ Ibrâhîm.

B, bl. 125—131, bevat eenige opmerkingen over het wezen van Allâh.

C. is de زهرة الدريد, D de حل الظل, beide elders beschreven.

DCLIX.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 200 A, bl. 1—39, 15 r. (20 × 13 cM.)

Een Kort Begrip der geloofsleer vormt den inhoud van dit HS.

DCLX.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 200 C, bl. 73—113, 15 r. (20 × 13 cM.)

Wederom eene korte geloofsleer, vooral over de Eigenschappen van Allâh.

B, bl. 41—71 is de نور المبين

DCLXI.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 260, 20 × 16 cM., 82 bl. 11 r. gedateerd 12 Djoem. II 1277.

Eene verhandeling over de Eigenschappen met hare verstandelijke en wettelijke bewijzen, over de zes artikelen des geloofs, verdeeld in zestig artikelen; ten slotte over de heerlijkheid van den Profeet.

De laatste bladzijden handelen over de sjahâdah en den istindjâ.

DCLXII.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 262, 20 × 16½ cM., 62 bl. 13–15 r. gedat. 1282.

Wederom eene verhandeling over dit onderwerp.

Voorin staat een versje.

DCLXIII.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 412, 21 × 17 cM., 83 bl. 13—14 r.

Bl. 1—67 bevatten eene verhandeling over de Namen, de Eigenschappen, het Wezen en de Werken van Allâh.

De rest is Javaansch over ʿalâmats van natuurverschijnselen, droomen, staartsterren e.d.

DCLXIV.

GELOOFSLEER.

Bat. Gen. 387, 21 × 17 cM., 268 bl.

Bl. 1—177 zijn gevuld met Arabische, grootendeels met interlineaire Maleische vertaling voorziene, verhandelingen over de geloofsleer.

Bl. 178—258, 9—11 r. bevatten eene Maleische verhandeling over de geloofsleer, tevens verklaring harer termen, met ophelderende overleveringen.

Daarna volgt een Arabisch fragment met interlineaire Maleische vertaling.

DCLXV.

GELOOFSLEER EN AANVERWANTE ZAKEN.

Bat. Gen. 370, 18 × 11 cM., 46 bl.
Notulen 1904, December 2°, *a* en Bijl. XIV.

Bl. 1—18. Verklaring van de beteekenis van Allâh's namen, en van termen uit de geloofsleer.

Daarna Arabisch.

Bl. 24—32. Voorschriften omtrent bijzondere ṣalâts met de fundamenteele overleveringen.

Bl. 34—40. Fâidah's uit den Targhîb al-iṭâlah; daarna gebeden.

DCLXVI.

GELOOFSLEER EN WET.

Bat. Gen. 316, 21 × 15 cM., 114 bl. 19 r.
Notulen, 23 December 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Gescheurd en gehavend fragment van een werk over beide wetenschappen.

DCLXVII.

WAṢIJJAT AL-ICHWāN AL-MOESTAZAWWIDīN
LIJAUM AL-IDZN.

Bat. Gen. 317 C, bl. 18—22, 19 r. (21 × 15 cM.)
Notulen als bij het vorige n°.

Uit den Kasjf al-ghammah fî aḥwâl al-maut wa'l-barzach en andere werken getrokken verhandeling over de geloofsleer van ᶜAbbâs ibn Moehammad al-ᶜAsji Koetakarang.

Klein fragment slechts, gevolgd door Arabisch en fâl-berekeningen (bl. 39—42).

DCLXVIII.

GELOOFSLEER IN VERMANINGEN.

Bat. Gen. 374, 17 × 12 cM., 24 bl. 15 r.
Notulen 1904, December 2° *a*, en Bijl. XIV.

Fragment van eene verhandeling over geloofsleer in den vorm van vermaningen.

DCLXIX.

TANBIHAT AL-GHAFILIN.

Bat. Gen. 328 D, bl. 226—266, 19 r. (20 × 16 cM.)

De volle titel van het werkje is: tanbihât al-ghâfilîn ʿalâ 'l-istiḳâẓ min al-graflah bikalimat Allâh lâ ilâha illâ'llâhoe.

Dit deel van het handschrift bevat naṣiḥats over de geloofsbelijdenis, en wel het begin daarvan.

Bl. 267—273 bevatten verschillende aanteekeningen.

Zie Notulen 20 October 1902, II, j, 1°.

DCLXX.

KAWAID AL-ISLAM.

Bat. Gen. 328 E, bl. 274—291, 17 r. (20 × 16 cM.)

Kort leerboek over geloofsleer, vermengd met Atjehsche woorden; zeer gehavend exemplaar.

DCLXXI.

GELOOFSLEER EN PLICHTENLEER.

Bat Gen. 381 C, bl. 93—102, 22 r. (30 × 20 cM.)

Kort begrip van bovengenoemde wetenschappen; niet voltooid.

Bl. 107 — bl. 110: Arabisch met interlineaire Maleische vertaling: grammatisch.

» 114 — bl. 116: Arabisch met interlineaire Maleische vertaling; uit de Asrâr aṣ-ṣalât.

Zes pagina's zonder iets.

» 122: De talḳin dzikr bij den sjajch en zijn moerid.

» 123 — bl. 125 behooren bij de grammatische bladzijden.

» 126: Teekeningen.

DCLXXII.

GELOOFSLEER.

Collectie v. d. W. 53, $20^1/_2 \times 16^1/_2$ cM., 23 bl. 17 r.

Fragment eener verhandeling over de eigenschappen van Allâh en enkele andere punten der geloofsleer.

Op het titelblad staat als titel: Nôer Moebîn, welke titel in het boekje zelf echter niet voorkomt.

DCLXXIII.

ḤAJâT AL-ḲOELôEB.

Collectie v. d. W. 23, 20 × 16 cM., 158 bl. 13 r. gedateerd: Buitenzorg, Kampoeng Empang, 14 Radjab 1273, 10 Maart 1857.

Over den *bèkèl* voor de reize naar het graf, in vijf hoofdpunten aan den ḥadith ontleend, vragen en vermaningen in verband met den dood en het inrichten van het leven met het oog op de gewenschte zekerheid bij het sterven, opgehelderd door verhalen en overleveringen. Vooral de verplichtingen van den sĕmbahjang worden in behandeling genomen.

DCLXXIV.

ACHBâR AL-âCHIRAH Fi AḤWâL AL-ḲIJâMAH, I.

Collectie v. d. W. 48, 32 × 20 cM. 260 bl. 15 r. gedat. 4/8 1273—1867.

Een werk door Nôeroeddin ibn ᶜAli ibn Ḥasandji ibn Moeḥammad Ḥamid. in 1052 op last van een niet verder aangeduiden Soeltan vertaald en bewerkt uit de Daḳâ'iḳ wa'l-ḥaḳâ'iḳ en de Doerrat al-fâchirah min kasjf ᶜawâmm al-âchirah van Ghazâlî, en uit de ᶜAdjâ'ib al-Malkoêt van Sjajch Ibn Djaᶜfar Moeḥammad ibn ᶜAbdillâh الكساج en uit den Boestân van Abôe'l-Lajth en uit den تفسير معالم التنزيل. handelende over de opstanding en de uiterste dingen, benevens den hemel en de hel.

Het boek is verdeeld in zeven bâb's:

I	pada	mĕnjatakĕn kadjadian nôer	nabi Moehammad,
II	»	»	» Adam,
III	»	»	» maut
IV	»	»	sĕgala tanda ḳijamah dan barang jang taᶜalloeḳ dĕngan dia.
V	»	»	aḥwâl al-ḳijâmah.
VI	»	»	naraka dan pĕri isinja.
VII	»	»	ṣifat soerga dan ṣifat sĕgala isinja.

Op het titelblad en den rug staat: „Dakajikoe'l hakaik".

DCLXXV.

ACHBâR AL-âCHIRAH Fî AḤWâL AL-KIJâMAH II.

Collectie Br. 275, 21 × 17 cM., 238 bl. 12—16—21 r.

Hetzelfde werk.
Schrijver en bronnen zijn niet vermeld, en de titel is: Chabar kijamat.

DCLXXVI.

ACHBâR AL-âCHIRAH Fî AḤWâL AL-KIJâMAH III.

Collectie v. d. W. 21, 21 × 17 cM., 106 bl. 11 r.

Derde hoofdstuk van dit werk: bâb katiga pada mënjatakën kadjadian maut satëngah dari pada ḥâl sakarat al-maut.
Bijna de helft van het HS. is gevocaliseerd.
De titel is niet vermeld.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1960(2) en 3201(1), Catal. bl. 274 en 275.

DCLXXVII.

SAKARAT AL-MAUT I.

Bat. Gen. 133, 20 × 16½ cM., 6 bl. verschillend aantal regels.

Over den doodstrijd, door eenen Maleier uit eenen kitâb tadzkirah geëxcerpeerd.

DCLXXVIII.

SAKARAT AL-MAUT II.

Bat. Gen. 336 C, bl. 82—85, 13 r. (17 × 12 r.)

Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII.

Dergelijke verhandeling.

DCLXXIX.

SAKARAT AL-MAUT III.

Bat. Gen. 82, 14 × 10 cM., 40 bl. 13 r.

Dergelijke, maar meer uitvoerige verhandeling; dit HS. heeft toebehoord aan Mat Ṭahir in Moekim VII (نكرين مقيم توجه درڤد كمبڠ كلادڠ تمڤت دسورة در بندرسه ڤاي درڤد تمڤت تون كليت)

DCLXXX.

SAKARAT e. a.

Bat. Gen. 336, H, bl. 131—141 13 r. (17 × 12 cM.)
Notulen als boven.

Over de rol der engelen bij den doodstrijd, gevolgd door aanteekeningen over mystiek, sĕmbahjang, dood, e. a.

Bl. 142—143 bevatten wenken voor den landbouwer, de rest (— bl. 210) is Atjehsch.

DCLXXXI.

DZIKR.

Bat. Gen. 336, A, bl. 14—59, 13 r. (17 × 12 cM.)
Notulen als boven, dit HS. is nº. IX der genoemde bijlage.

Over den dzikr, zijnde het zesde hoofdstuk van een Maleisch werk (al-bâb as-sâdis fî faṣl adz-dzikr wa adâbihi wa kajfijatihi).

DCLXXXII.

DZIKR EN DOEᶜâ.

Bat. Gen. 86 A, bl. 1—6, 9 r. (17 × 12 cM.)

Over dzikr, met eenige dôeᶜâ's.

DCLXXXIII.

ᶜAKâ'ID EN ṢALâT.

Collectie Br. 194, 21 × 14 cM. 13 r.

Dit geschrift handelt eerst over de philosophische oordeelen en de eigenschappen van Allâh; op bl. 18 over de woorden der sjahâdah, op bl. 22 over de ᶜaḳa'id des geloofs die tot het istighnâ, tot het iftiḳâr en de kalimah Moeḥammad behooren. Daarna over de teekenen des islâms, en de verwoesters des islâms, en plotseling op bl. 31 over den istindjâ, over de ṣalât, gevolgd door gebeds- en taḥijjat formulieren en poedjians.

DCLXXXIV.

KIFâJAT AL-ᶜIBâDAH.

Bat. Gen. 314. 22 × 16 cM., 28 bl. 21 r.
Notulen, 23 December 1901, I, *d.* 1ᵒ en bl. CXLIX sqq.

Door gebeden voorafgegane kleine verhandeling over de geloofsleer, gevolgd door de ايات العرس; een klein compendium, gelijk de bijtitel رسالة مختصرة, aanduidt.

Andere handschriften:
's Gravenhage: HS. 624, bl. 154 en bl. 158—176.

DCLXXXV.

ISLâM EN iMâN.

Collectie Br. 193. 21 × 17 cM. 13 beschreven bl. 10 r.

Klein fragmentje, met vele ledige bladzijden, van een compendium der genoemde wetenschappen; eindigt abrupt.

DCLXXXVI.

ISLâM, iMâN EN MYSTIEK.

Collectie Br. 220, 21 × 17 cM. 37 bl. 10 à 11 r.

Fragment, een vod eigenlijk, van een kort begrip der hoofdregels van de genoemde ᶜilmoe's, zonder begin en slot.

DCLXXXVII.

KIFâJAT AL-MOEBâDi ᶜALâ ᶜAḲiDAT AL-MOEBTADi.

Bat. Gen. 361, 21 × 16 cM. 110 bl. 13 r.

Geloofsleer, naar den „madzhab" van Al-Asjᶜarî van ᶜAbdalmadjid van Mindanao, geschreven in Atjeh onder Soeltan Maḥmôed Sjâh ibn Soeltan Djohan Sjâh.

Op bl. 82 wordt gezegd dat de geloofspunten in het kort 6 en ten volle 50 zijn.

De eigenlijke verhandeling eindigt op bl. 97. Daarna volgen: gebeden na de ṣalât te verrichten, op bl. 104 verklaring van enkele termen uit de

geloofsleer, op bl. 107 een verhaal van ķâḏi ʿAbdoellâh in Baghdad, die den profeet in den droom zag en een boek van hem verkreeg, op bl. 108 tahlil's en op bl. 109 een verhaal van den imâm Ḥanafijjah die Allâh in den droom zag en van Hem den last ontving den daaronder volgenden tasbiḥ te reciteeren.

DCLXXXVIII.

BIDâJAT AL-MOEBTADî WA ʿOEMDAT AL-AULâDî.

Collectie v. d. W. 47, 33 × 21 cM., 129 bl. 19 r.

De schrijfwijze van het laatste woord met ي aan het slot komt twee malen voor.

De schrijver noemt zijn boek een përgantoengan jang këtjil pada mënjatakën barang jang tadapat tiada bagi tiap tiap moekallaf mëngatahoei. . . . atau mëngatahoei saoempama jang dëmikian itoe (او معرفة مثله) dari pada sëgala iʿtiķâd kapada toehan jang bërnama Raḥmân.

Het boek is verdeeld in twee ķasm's en een besluit.

Kasm I over de geloofsartikelen en de geloofsbelijdenis.

» II over de ʿibâdât.

Op den omslag staat كتاب باة المقتدي en op het schutblad كتاب باية المقتدي

Het werk is gedateerd 1 Djoemâdî II 1254.

DCLXXXIX.

GELOOFSLÆER EN MYSTIEK.

Collectie v. d. W. 49, 33 × 21 cM., 111 bl. 17 r.

A. bl. 1—43.
Werk in vragen en antwoorden over de geloofsbelijdenis.
Op bl. 34 begint eene tatimmah over de artikelen des geloofs, doch voornamelijk over Allâh's eigenschappen, niet in catechismus-vorm.

B. bl. 44—61. Verhandeling genomen uit een werk van Sjajch Joësoef Mangkasar over den weg tot Allâh, welke berust op de نفس, de انفاس, de تنفس en de نفوس

C. bl. 62—65. Korte verhandeling van Sjajch Noëroeddîn Moeḥammad Djilâni ibn ʿAlî ibn Ḥasan(dji) ibn Moehammad Ḥamid over de schepping van het heelal.

D. bl. 66—69. Over de betrekking tusschen ziel, geest en lichaam.

De afdeelingen E en F hebben afzonderlijke titels en worden dus afzonderlijk beschreven.

DCXC.

HIKAJAT SJAJCH ᶜABDOELKȂDIR DJÎLÂNÎ I.

Bat. Gen. 206, 21 × 17½ cM., 124 bl. 13 r.

Leven van den stichter der Ḳâdirijjah orde, uit het Javaansch in slecht en met veel Bataviasche woorden vermengd Maleisch vertaald, en ontleend aan den كتاب خلاصة المفاخر

Over de beteekenis van de levensgeschiedenis van dezen in 1166 overledenen grooten heilige der mystieken zie men *De Atjèhers*, vooral deel II, bl. 223, en noot.

Er wordt verhaald dat hij de zoon was van Abôe Ṣâliḥ, wiens genealogie verder luidt: Môesâ, Hindakôes, Abôe ᶜAbdillah, Jaḥjâ, Moeḥammad, Daôed, ᶜAbdoellâh, Môesâ, ᶜAbdoellah Moeḥzî, Ḥasan, ᶜAli, Abôe Ṭâlib.

Volgens het op gezag van Abôe 'l-Faḍl medegedeelde verhaal werd hij geboren in 471 te Djailân (Djilân), of wel Kilân of wel Kâbil of wel Djijôel in Ṭabaristân, en stierf hij in 561. Zijn uiterlijk wordt beschreven, zijne kinderen, jongere broeder Sjajch Allâh *(sic)* en zijne moeder Fatimah worden vermeld; als zijn woonplaats onder hitte en droogte lijdt, bidt hij om regen en zijn gebed wordt verhoord; hij studeert bij vele leeraren, en volgt den imâm Râfiᶜî *(sic)* op in Baghdad; allerlei wonderen begeleiden zijne tochten; met tal van geleerden heeft hij omgang. De volgende afzonderlijke verhalen over zijne ontmoetingen worden vermeld:

op bl. 36 van ᶜAbdoellâh ᶜAmrân Jamanî;
» » 43 » Sjajch ᶜOemar Kîmân en Sjajch ᶜOemar برزي (?)
» » 46 » ᶜArif ibn ᶜOemar عرفين;
» » 54 » Sjajch ᶜAbdoelḳadir zijn zoon;
» » 56 » Abôe Ghajâd ibn Moehammad Azhârî;
» » 62 » Sjajch Moehammad Azhârî en Aboe 'l-Moefâchir;
» » 68 » Aboe Moezaffar ibn Moebârak.

De volgende episodes beginnen op de volgende bladzijden:
71, 73, 78, 81, 83, 89, 90, 97, 99, 102, 104, 107, 110, 113 en 114.
Op de bl. 121 en 122 staat de doeᶜa van Sjajch ᶜAbdoelḳadir Djîlânî. In stede van Djîlânî is overal Djajlânî geschreven.

DCXCI.

HIKAJAT SJAJCH ᶜABDOELKāDIR DJīLāNī II.

Bat. Gen. 256, A, bl. 1—167, 11 r. (21½ × 16½ cM.) ged. 2 Nov. 1892.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Dezelfde geschiedenis, met afwijkingen in de détails.

Als geboorteplaats en-jaar worden opgenoemd: Djilân (of Kilân of Kabil of Djijoel) en 470.

De eigenlijke wonderverhalen beginnen op bl. 16; hun aantal is 31.

Aan het slot: de fâtiḥah en gebeden.

DCXCII.

HIKAJAT SJAJCH ᶜABDOELKāDIR DJīLāNī III.

Bat. Gen. 392, 22 × 18 cM., 64 bl. 16—17 r.

Eene andere redactie.

De afzonderlijke wonderverhalen zijn niet genummerd, maar als een doorloopend verhaal behandeld, het geheel is als eene bloemlezing uit de vele vertellingen.

De volle titel is: Hikajat pĕri mĕntjaritĕrakĕn manâḳibnja Amîr al-aulijâ wa imâm al-ᶜoelamâ Sjajch ᶜAbdoelḳâdir Djîlânî disĕboetkĕn disini akan satĕngah daripada sĕgala ḥâl aḥwâlnja dan kabĕsarannja martabatnja kapada Allâh dan karamatnja daripada waktoe dipĕranaḳkĕn oleh iboenja sahinggalah pada masa wafâtnja.

Op bl. 58—64 staan Arabische gebeden.

DCXCIII.

HIKAJAT SJAJCH ᶜABDOELKāDIR DJīLāNī IV.

Collectie Br. 285, 20½ × 16½ cM. 211 bl. 13 r.

Geheel gevocaliseerde, uit het Javaansch vertaalde, tekst van eene uiterst uitvoerige redactie.

De eerste zgn. „hikajat" begint op bl. 15 (van den imâm ᶜAbdoellâh ibn Soelajmân al-Hâsjimî); niet minder dan 50 hikâjat's worden vermeld, de 50ste van Ḥabîb al-Kahhâr ibn Sjajch ᶜAbdillâh asj-Sjahroewardî; daarvan

staat slechts opgeteekend dat deze het verhaal placht te doen op gezag van zijnen vader. De rest ontbreekt.

Achteraan staat een gebed in pegon.

DCXCIV.

HIKAJAT SJAJCH ᶜABDOELKāDIR DJīLāNī V.

Collectie v. d. W. 128. 32½ × 20½ cM., 163 bl. 17 r. gedat, 24 Djoem. II, 1273.

Zeer uitvoerige redactie.

In de genealogie komen meer namen voor dan in die van I, en ook wijzigingen, z. a. ᶜAbdoellāh Maḥaḍ (niet Moehẓi), terwijl de generaties nu en dan omgekeerd zijn.

Als geboortejaar wordt 470 aangegeven. Reeds dadelijk worden behalve Aboē 'l-Faḍl (ibn Ṣāliḥ ibn Safiᶜ) vele andere auteurs als bronnen genoemd. In plaats van het onzinnige Sjajch Allāh van I wordt hier Sjajch ᶜAbdoellāh als naam van zijnen broeder genoemd.

De verhalen komen met die van IV overeen (zij beginnen op bl. 8), maar midden in hikajat 29 (van Sjajch Aboē Masᶜoēd Aḥmad) komt na bl. 63, na de woorden دان برکات فول يقبرنام ابو عبد الله محمد انق وازير بيوسن كبنداق همب منجادي ݢنتي يعني وزير دان برکات انقن هيبت الله همب ايڠين جدي ݢروت اوراڠ سڠري دان برکات انق صاحيب بيوسن كبنداق همب een belangrijk hiaat, want eerst in het 52 verhaal gaat de geschiedenis verder, met de woorden بكل بجو يقدمنت كاڤن يقباݢوس يقبرکت سات دينار ددالم سات هست. Het ontbrekende gedeelte is blijkbaar moedwillig uit het HS. verwijderd nadat het was ingebonden, daar alle hechtsels zijn verscheurd.

De laatste hikajat is de honderdste, op gezag van Sjajch Aboē 'l-Kāsim ibn Aḥmad Baghdādī, over zijn sterven, dat in het jaar 660 *(sic)* wordt gesteld.

Ook deze tekst is uit het Javaansch vertaald: soepaja mĕmbĕri manfaᶜat bagi orang jang tiada mĕngatahoei akan bĕhasa djawi; aan het slot zegt de vertaler: hamba tardjoemahkĕn ini boekan dari pada sabab mahir kapada malajoe istimewa kapada bĕhasa djawi karĕna djawi Bantĕn itoe soesah mafhōemnja dan hamba tĕlah minta toeloeng kapada ᶜoelamā dan kapada orang jang bidjaksana saorang pon tiada jang maoe toeloeng djadi saboleh-boleh hamba kĕrdjakĕn daripada sangat ḥādjat kapadanja dan moedah moedahan mĕndapat madadnja daripada Sjajch ᶜAbdoelḳadir Djilāni jang moelia.

Het Javaansch waaruit deze hagiographie is vertaald is dus Bantĕnsch Javaansch.

Op de laatste bladzijde staat de doeʿâ van den heilige.

DCXCV.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMâN I.

Bat. Gen. 250, 38 × 20 cM., 57 bl. 15 r. gedat. 1 Febr. 1884.
Uit eene inlandsche leesinrichting.

De populaire levensgeschenis van den heilige, waarover Dr. C. Snouck Hurgronje (*Atjèhers*, II, bl. 223) ons bericht: »In het Arabisch, Maliesch enz. gestelde verhalen van al de wonderen, die hij wrocht, en de deugden, waardoor hij zich onderscheidde, meestal *Hikâjat Mânaqib Sammân* (»Verhaal" of »Voortreffelijkheden van Samman") genoemd, worden niet alleen om hunnen inhoud op prijs gesteld, maar men beschouwt het reciteeren of aanhooren daarvan als een godsdienstig werk, en niet zelden worden naar aanleiding van ziekte of ongeval geloften afgelegd, dat men in geval van uitredding de hikajat Sammân zal laten voordragen. Men is dan overtuigd, dat de heilige, wiens levensgeschiedenis het voorwerp der gelofte is, zijne voorbede aan het beoogde doel ten goede zal doen komen."

De tekst vloeit over van Arabische zinnen en vermaningen, de laatste ook in het Maleisch.

Boven elk wonderverhaal staat: dan satĕngah daripada karamat toean Sjajch Moehammad as-Sammân; van deze hikajat's zijn er 23, behalve nog die welke als opschrift hebben: satĕngah daripada tanda jang mĕnoendjoekkĕn atas hampir wafatnja. Als jaar van zijnen dood wordt 1189 genoemd.

Op bl. 53 beginnen de gebeden na de lectuur van dit geschrift te reciteeren.

DCXCVI.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMâN II.

Bat. Gen. 386, 20 × 16 cM. 116 bl. 11 r.

Eingszins gebrekkige tekst, waarvan de titel is: Hikajat Karamat ḳoeṭoeb ad-dairah al-woedjôed *(sic)* wa chatim al-wilâjah al-moeḥammadijjah sajjidinâ asj-Sjajch Moehammad Sammân.

Vooraan staat eene aanwijzing over hetgeen men vóór de lectuur dezer geschiedenis te verrichten heeft, als het reciteeren, der fâtiḥah, het nêerleggen van bloemen van zeven soorten, koekjes van zeven soorten, rijst, enz. zonder slot.

DCXCVII.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMâN III.

Bat. Gen. 394, 21 × 17 cM., 81 bl. 16 r. gedat. Batavia 1305.

Geene belangrijke afwijkingen van I.

Aan het slot is de titel Hikajat karamat chatim al-wilâjah Sjajch Moehammad Sammân.

De verhalen der wonderdaden zijn niet door afzonderlijke opschriften onderscheiden.

Op bl. 79 beginnen de Arabische gebeden.

DCXCVIII.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMâN IV.

Collectie C. St. 124, 10 × 17 cM. 121 bl. 13 r.

Het traditioneele wonderenverhaal.

De optelling der leeraars van den heilige begint op bl. 41, de opsomming van de karamat's na zijnen dood op bl. 101.

Voorin staat:

تمت كلام كتاب برنام شيخ محمد سمان يڠ مڠ اعتقاد كراڠن العارف
سريف علوي ابن السيد العلامة ابن بكر بافقيه ابن عارف دافت دتوروني
بيلاڠن سوكراجا تتقي ديدالم چونتو ادا بيلڠ جاڠن ميندتاه سيوا مليڠكن
معلومله اداڽ

DCIC.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMâN V.

Collectie Br. 298, 21 × 17 cM. 65 bl. 16—18 r. gedat. 16 Rabi ʿI, 1264.

Vooraf gaat eene inleiding over de profeten en hun voorbeeld, en hunne gelijkenis op Sammân.

Evenals in I zijn de verhalen der wonderen aangeduid met satĕngah daripada karamat Sjajch Moehammad Sammân.

Achteraan het gebed van den heilige.

DCC.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMâN VI.

Collectie v. d. W. 126 33 × 21 cM. 70 bl. 20 r.

Voorin is de titel kitab Manâķib Sammân, en op bl. 2; nafaḥât ar-raḥmân fî manaķib oestâdzinâ alaᶜzam as Sammân فهذه رسالة جمعتها وترجمتها بلسان الجاوية الفلمبانية لنشر بعض سيرة شيخ مشائخنا خاتم الولاية المحمدية واسميتها لنشر بعض نفحات الرحمن في مناقب استاذنا الاعظم السمان welk gebrekkig Arabisch is vertaald door: inilah soeatoe risalat jang akoe himpoenkĕn akandia· sĕraja akoe mĕlajoekĕn akandia dĕngan bĕhasa malajoe Palembang karĕna hĕndak mĕnghamboerkĕn akan satĕngah dari pada pĕrdjalanan sjajch masjâ'ichinâ châtim al-wilâjat al-moeḥammadijjah dan akoe namai akandia nafaḥât ar-raḥmân pada mĕnjatakĕn manâķib oestâdzinâ jang aᶜzam as-sammân.

De vertaler is Moehammad ibn Aḥmâd Kemas van Palembang, sjâfiᶜiet van madzhab, asjᶜariet (الشري) van geloof, Djoenajdî van taṣawwoef, behoorende tot de ṭarikah Ķadirijjah, van den ᶜilm naķsjibendi, chalwatijjah in zijn eten en sammânijjah in zijn drank.

Zijn geboortejaar wordt vermeld: 1132, als zijn sterfjaar 1177.

De verhalen zijn niet door opschriften of anderszins onderscheiden; het geheel vormt één doorloopend verhaal.

Aan het slot staat: eene vermaning tot het houden van een chandoeri ter eere van den heilige, al ware het slechts met één pisang, in den derden nacht van de 12e maand, eene opwekking tot het reciteeren van den ķoer'ân, de verzekering dat slechts een zeker gedeelte van het geheele verhaal is gegeven, het gewone gebed en de mededeeling van de identiteit des bewerkers.

DCCI.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMâN VII.

Collectie v. d. W. 127, 32 × 20 cM., 122 bl. 17 r. gedat 1196.

Andere redactie, met opgave van voor een deel andere bronnen.

Ook deze bewerking geeft niet het geheel, doch is een excerpt (bl. 118, sĕlĕsaj hikajat karamat Sjajch Moehammad Sammân dĕngan ichtiṣâr).

Het is bewerkt naar een Arabisch origineel (dipindahkĕn dari pada bĕhasa ᶜarab kapada bĕhasa djawi soepaja boleh manfaᶜat dĕngandia barangsiapa jang tiada mĕngatahoei ia akan bĕhasa ᶜarab) door Moehammad Moeḥijjoeddîn ibn Sjajch Sjihâbiddin al-Djâwi.

Na de lectuur moet men den ķoer'ân reciteeren, taḥlil's doen en gebeden reciteeren: dĕngan lantaran sakalian nabi dan rasoël dan sakalian koelawarganja dan ṣaḥâbatnja dan sakalian aulijâ Allâh istimewa dĕngan lantaran ķoetb al-aulijâ . . . . . Moehammad Sammân.

Op de laatste drie bladzijden staat een gebed, een ander dan in VI.

DCCII.

HIKAJAT WAṢIJJAT NABI MOEHAMMAD I.

Collectie Cohen Staurt, 123, 18 × 15 cM., 46 bl. 15 r. gedat. 1200.

Een der vele „laatste vermaningen" van den profeet aan zijne gemeente. In het jaar 740 na Moehammads dood viel ᶜAbdoerraḥman ibn Saᶜid ibn Moehammad ibn Maḥmôed ibn Aḥmad ibn Ḳasim na de preek in slaap bij het graf van Moehammad; in den droom ziet hij den profeet met de vier chaliefen; de profeet dicteert aan Abôe Bakr, en het dictaat wordt aan den slapende gegeven, die na zijn ontwaken inderdaad een geschrift aantreft, dat eene vermaning aan de gemeente blijkt te bevatten. Na bl. 21 zijn de vermaningen aan ᶜAli gericht, verdeeld in vele kleine faṣl's beginnende met *jâ ᶜAli;* het slot is de last van Moehammad zijne vermaning naar alle landen te brengen.

DCCIII.

HIKAJAT WAṢIJJAT NABI MOEHAMMAD II.

Collectie Br. 266. 20 × 14½ cM. 28 bl. 12 r.

Een ander exemplaar der telkens onder de inlandsche bevolking verspreide waṣijjat's, waarover in »De Atjehers", vooral op bl. 186 en 187 belangrijke mededeelingen te lezen zijn.

Deze pĕsanan is geworden aan ᶜAbdoerraḥman ibn Saᶜid ibn Moehammad ibn Maḥmôed ibn Ḳasim (allen imâms van de moskee te Mekka), den 10en Moeharram 747.

Dezelfde geschiedenis als in I wordt hier vermeld; ᶜAli haalt schrijfgereedschap, Aboe Bakr schrijft naar het dictaat van Moehammad, en ᶜOethmân geeft het geschrevene aan ᶜAbdoerraḥmân. Met een telkens terugkeerend يا محمد wordt de profeet aangesproken door den engel كراما كاتبين!

Het HS. eindigt abrupt.

Feitelijk is deze waṣijjat niet de traditioneele aanmaning aan de gemeente, maar eene waṣijjat in hikajat-vorm.

DCCIV.

ḤADITH ARBAᶜIN.

Collectie Br. 226 D, bl. 66—74, 15 r. (20½ × 16 cM.)

Gebeden en het begin der Ḥadith Arbaᶜin.

Op grond eener overlevering, volgens welke Moehammad zou gezegd hebben „Wie mijne gemeente 40 traditiën in herinnering brengt betreffende de zaken van haren godsdienst, dien zal god ten dage der Opstanding te midden der geleerden doen opstaan", ontstonden vele zgn. arbaᶜīn verzamelingen, dat zijn compilatiën, waarin 40 traditiën zijn bijeengebracht.

Tot deze soort van compilatiën behoort ook de arbaᶜīn verzameling van Nawawī (gest. 676).

Zie daarover: Dr. Th. W. Juynboll, Handleiding tot de kennis van de Mohammedaansche Wet, bl. 358.

DCCV.

ᶜOEMDAT AL-MOEḤTāDJiN ILā SOELōEK MASLAK AL-MOEFRADiN I.

Bat Gen. 103. 21 × 17 cM. 84 bl. 19 r.
Notulen 1879 4 Maart, II, *l* en 1 April VII.

Zeer geschonden handschrift van ᶜAbdoerraᶜōef's werk over de mystiek, waarover beneden uitvoeriger verslag gegeven wordt.

DCCVI.

ᶜOEMDAT AL-MOEḤTāDJiN etc. II.

Bat. Gen. 107 B, bl. 120—227, (21 × 15 cM.)
Notulen 1879 3 Maart II, *k*.

Hetzelfde werk.
Bl. 228—234 van dit HS bevatten Atjehsche aanteekeningen.

DCCVII.

ᶜOEMDAT AL-MOEḤTāDJiN etc. III.

Bat. Gen. 301, 20 × 16 cM. 140 bl. 16—17 r.
Notulen 23 December 1901, I *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Wederom het werk van Sjajch ᶜAbdoerra'ōef = Abdōraᵉōh = Teungkoe di Koeala. Van de fāidah's (zie C. Snouck Hurgronje, De Atjèhers, II bl. 16 en Juynboll's Catal. der Mal. HSS. bl. 270) zijn hier zeven vermeld evenals in het Leidsche HS; de opsomming der leeraren komt op bl. 111 sqq.

Bl. 124 — 140 bevatten aanteekeningen over mystieke termen en begrippen.

DCCVIII.

ᶜOEMDAT AL-MOEḤTāDJīN etc. IV.

Bat. Gen. 302, 22 × 15 cM. 158 bl. 15—16 r.
Notulen als boven.

Op. bl. 1—129: een volledig exemplaar van dit werk.

Bl. 142—158: eene Arabische verhandeling over den tadjwid met interlineaire Maleische vertaling.

DCCIX.

ᶜOEMDAT AL-MOEḤTāDJīN etc. V.

Bat. Gen. 375 B, bl. 20—141, 19 r. (23 × 17 cM.)
Notulen 1904 December III, 2°, *a* en bijlage XIV.

Vijfde exemplaar, met enkele aanteekeningen.

DCCX.

ᶜOEMDAT AL-MOEḤTāDJīN etc. VI.

Collectie v. d. W. 41, 33½ × 21 cM., 80 bl. 15 r.

Op bl. 72 begint de chātimah: pada mĕnjatakĕn sanad salisilah pĕnghoeloe kita jang dibangsakĕn kapada djalan Sjaṭārijjah jaᶜnī kapada djalan Sjajch ᶜAbdoellāh Sjaṭārijjah *(sic)* dan sanad sĕgala masjā'ich jang dibangsakĕn kapada djalan Ḳadir *(sic)* jaᶜnī kapada djalan Sjajch ᶜAbdoelḳādir Djajlānī dan mĕnjatakĕn pĕrtĕmoean salisilah kita dĕngan kadoeanja dan mĕnjatakĕn bilangan sĕgala sjajch jang tĕlah kami mĕngambil fâidah dĕngan mĕmbatja sĕgala kitab dan ismāᶜ dari pada marika itoe didalam nĕgari Jaman . . . dan didalam nĕgari Mĕkah (مكح!) dan Madīnah.

Het opschrift der eerste fāidah (zie Catal. Juynb. bl. 270) is:

فنقول الفائده الولي منها في بيان اول واجب علي المكلفين وبيان ما يجب في حقه تعالي ويستحيل عليه وما يجوز له جلّ وعزّ وما يجب في حق الرسل وما يستحيل عليهم وما يجوز لهم صلوات الله تعالي وسلامه عليهم اجمعين

ĕrtinja maka katakoe faidah jang pĕrtama faidah itoe pada mĕnjatakĕn pĕrtama pĕrtama jang wadjib atas sĕgala orang jang ᶜaḳil bâligh dan mĕnjatakĕn ba-

rang jang wadjib pada ḥakk taʿâlâ dan barang jang moestaḥil atasnja dan barang jang haroes baginja djalla wa ʿazza dan barang jang wadjib pada ḥakk ṣĕgala rasoêl Allâh dan barang jang moestaḥil atas marika itoe dan barang jang haroes bagi marika itoe raḥmat Allâh dan sadjahtĕra atas marika itoe sakalian.

Ander handschrift:
Leiden, cod. 1930 Catal. bl. 270.

DCCXI.

ASRâR (AL-INSâN Fî MAʿRIFAT AR-ROÊḤ WA'R-RAḤMâN) I.

Bat. Gen. 336 D. bl. 86—94, 13 r. (17 × 12 cM.)
Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII, no. IX.

Een fragment van de Asrâr over den Heiligen Geest van Sjajch Noeroeddîn, waarover bij het volgende nommer uitvoeriger gehandeld wordt.

DCCXII.

(KiTâB) ASRâR AL-INSâN Fî MAʿRIFAT AR-RôEḤ WA'R-RAḤMâN II.

Collectie v. d. W. 40, 33 × 20½ cM., 182 bl. 19 r.

Nôeroeddîn ibn ʿAlî Ḥasandji ibn Moeḥammad Ḥamîd heeft dit werk over den Heiligen Geest samengesteld toen hij bemerkte dat »ichtilâflah satĕngah manoesia pada pĕrkata'an ḥakîkah rôeḥ dan mâhijahnja", en wel op verzoek van Soeltan Iskandar Thânî ʿAlaoeddîn. Uit verschillende Arabische werken heeft de auteur geput.

Hij heeft het geschreven tijdens het Soeltanaat van Tâdjoe-ʿâlam Ṣafijjat-ad-dîn bint Iskandar Moeda.

Het boek is verdeeld in twee bâb's:

I, in zes faṣl's.

II, in vijf faṣl's.

Op bl. 121 wordt de titel van bâb II volledig gegeven; nl. pada mĕnjatakĕn martabat adjsâm dan daripada apa ia didjadikĕn Ḥak Tâʿalâ dan mĕnjatakĕn kanjata'an parentah Rôeḥ akan djism dan mĕnjatakĕn daripada sĕgala asrâr jang ditaroehkĕn Ḥak Taʿâlâ pada noeschah insân dan kalĕbihan daripada sĕgala machlôeḳ dan mĕnjatakĕn soeatoe noebdzah daripada ḳiṣṣah Nabi Allâh Adam dĕngan mala'ikat dan Iblis dan mĕngatakĕn sĕgala martabat rôeḥ.

Eenen dergelijken de paragrafen reeds aanduidenden titel heeft bab I niet; zijne faṣl's zijn:

1° pada mĕnjatakĕn sĕgala asmâ' Rôeḥ al-Aᶜẓam dan sabab dinamai akandia dĕngan nama bĕrlainlainan.

2° pada mĕnjatakĕn ṣifat Rôeḥ al-Aᶜẓam dan ḥaḳîḳatnja dan barang jang taᶜalloeḳ dĕngandia.

3° is niet aangeduid.

4° pada mĕnjatakĕn setĕngah daripada ᶜaḥwâl nafs dan ṭabiᶜatnja.

5° pada mĕnjatakĕn satĕngah daripada aḥwâl ᶜaḳl dan mâhijahnja dan tĕmpat kadiamannja dan ṭabiᶜatnja.

6° pada mĕnjatakĕn satĕngah daripada sĕgala asrâr Rôeḥ dan ḳalboe dan nafs dan ᶜaḳl dan sirr dan chafj dan daripada wâridât dan chaṭrah dan ilhâm dan waḥj jang datang dari ḥaḍirat Allâh jang maha tinggi kapada ᶜabd.

DCCXIII.

SABîL AL-HIDâJAH WA'R-RISJâD Fî DZIKR NOEBDZAH MIN FAḌâ'IL AL-KOEṬB AL-ḤADDâD.

Collectie v. d. W. 42, $31\frac{1}{2} \times 19\frac{1}{2}$ cM. 104 bl. 19 r. Alleen de linkerhelft der bladzijden is beschreven.

Fâ'idah 's getrokken uit het mystieke werk van Aḥmad ibn Ḥasan ibn ᶜAbdillâh Ḥaddâd ibn Sajjid ᶜAloewi Baᶜâloewi, afkomstig uit Terîm in Hadramaut.

Het doel van het werk blijkt uit de woorden: فائده مدبوة فد مڤتاكن
كلبيهن قطب بڤس حداد ايت دان يائت اتس مڠوريكن راتب غوث يڠ
قطب كليلڠ وجود يائت سيد يڠ ملديا يڠ بهارو ظاهر اي بكت قرون يڠ
كسبلس يائت فد هجرة سريب توجه فوله سات عَبْدُ اللّٰهِ ابْنُ عَلَوِيّ آلْحَدّادُ
بَاعَلَوِي سَاكِنِ التَّرِيْمِ مِنْ جِهَةِ حَضْرَمُوْتَ سيد عبد الله نمان انق اوله سيد
علوي حداد كلارنن باعلوي بڠسان يڠ ديم درفد فبيق نڬري حضرموت

Het werk is vertaald in 1224 te Pĕnjĕngat.

DCCXIV.

SJAMS AL-AFâK.

Collectie v. d. W. 33, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 40 bl. 19 r.

Over de bijzondere waarde en mystieke kracht van Allâh's namen, vertaald uit het Arabische werk van bovenstaanden titel. Ism is niet in de gewone opvatting van dat woord, maar in die van bijzondere formulieren van verheerlijking van Allâh gebruikt. Ook over de zegenrijke inwerking van het een bepaald aantal malen schrijven van enkele letters wordt in dit geschrift gehandeld, met toelichting door schematische figuren, welke verwant zijn aan die welke djimats kunnen genoemd worden.

DCCXV.

HIDäJAT AS-SäLIKiN Fi SOELöEK MASLAK AL-MOETTAKiN I.

Bat. Gen. 292, 26 × 16 cM. 198 bl. 23 r.
Notulen 23 December 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Maleische bewerking van Ghazâlî's Bidâjat al-Hidâjah door ᶜAbdoeṣṣamad Djawi al-Palembânî, waarover uitvoeriger bij het volgende n°.

Het slot ontbreekt. Ingenaaid zijn enkele vreemde paginas met Maleische en Arabische aanteekeningen.

DCCXVI.

HIDäJAT AS-SäLIKiN Fi SOELöEK MASLAK AL-MOETTAKiN II.

Collectie v. d. W. 43, 32½ × 21 cM., 294 bl. 17 r.

Vertaling door ᶜAbdoeṣṣamad Djâwî al-Palembânî van Al-Ghazâlî's Bidâjat al-Hidâjah, vermeerderd met »bĕbĕrapa mas'alahnja jang baik baik jang tiada dapat tiada daripadanja" (vertaling van (مع زيادة مسائل نفيسة)

Het werk bestaat uit eene inleiding, zeven hoofdstukken en een besluit.

De inleiding behandelt »ᶜilm nâfiᶜ jang mĕmbĕri manfaᶜah dan mĕnjatakĕn kalĕbihannja", het besluit; »adab sĕrta orang jang bĕrkĕnal kĕnalan dan orang jang tiada bĕrkĕnal kĕnalan daripada ᶜoemôem sĕgala moeslimîn"

Bâb I (bl. 16) pada mĕnjatakĕn ᶜaḳidah.
» II (» 23) » » bĕrboeat ṭâᶜah jang ẓâhir.
» III (» 134) » » pada mĕndjaoehi sĕgala maᶜṣijah jang ẓâhir.
» IV (» 166) » » mĕndjaoehi sĕgala maᶜṣijah jang bâṭin.
» V (» 201) » » sĕgala ṭâᶜah jang bâṭin.
» VI (» 236) » » faḍlah dzikr dan adabnja dan kajfijahnja.

Bāb VII (» 260) pada mĕnjatakĕn adab bĕrṣoeḥbah dan moeᶜāsjarah jaᶜnî
bĕrkasih kasihan sĕrta machlôeḳ dan
sĕrta chāliḳ.

De vertaling is voleindigd in Mekka, 5 Moeḥarram 1192.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1710, 1958 en 3284, Catal. bl. 262 en 263.

DCCXVII.

DALîL DAN ḤADîTH KALOEAR DARIPADA
BIDāJAT AL-HIDāJAH.

Collectie v. d. W. 44, 24 × 20½ cM, 48 bl. 17 r.

»Verzameling en Maleische vertaling van de Koerān-plaatsen en de overleveringen omtrent den Profeet, aangehaald in het, in het vorige HS. bedoelde werk van Al Ghazâli بداية الهداية getiteld".

Achteraan volgt eene do'ā tegen oogziekte.

DCCXVIII.

KITāB AL-ḤIKAM I.

Collectie v. d. W. 28, 33 × 21 cM., 60 bl. 21 r. gedat. 25 Moeḥarram 1280.

Het werk over de mystiek van den imâm Tâdjoeddin Aboê 'l-Faḍl Aḥmad ibn Moeḥammad ibn ᶜAbdilkarîm ibn ᶜAṭâoellâh.

Het Arabisch (in rood) wordt, zin na zin, gevolgd door de Maleische vertaling.

Het manuscript is geschreven te Tandjoeng Pinang, Riouw.

DCCXIX.

KITāB AL-ḤIKAM II.

Collectie v. d. W. 30, 33 × 21 cM., 74 bl. 21 r.

Dezelfde tekst; het Arabisch is niet door andere kleur onderscheiden; dit HS. heeft veel grooter schrift.

Niet gedateerd.

DCCXX.

KITāB AL-ḤIKAM III.

Collectie v. d. W. 29, 33 × 21 cM., 354 bl. 17 r. gedat. 29 Rabiᶜ II 1275.

Uitvoerige bemerking der Ḥikam, aldus ingeleid: tĕlah mĕminta akandakoe sattĕngah saoedarakoe jang sâlik bahoea mĕntardjoemahkĕn akoe akandia dĕngan bĕhasa djawi soepaja mĕmbĕri manfaᶜat dĕngandia sĕgala orang jang moebtadi maka koepĕrkĕnankĕn atas jang dĕmikian itoe dĕngan sakira kira jang difahamkĕn Allâh Taᶜâlâ akandakoe dan adalah akoe mĕmandjangkĕn sĕdikit pĕrkata'annja karĕna akoe mĕmasoekkĕn pĕrkata'an sjarḥnja dĕngan sakadar kifâjah bagi orang jang moebtadi mĕngatahoei dia.

De commentaar is bijzonder uitvoerig; de tekst zelf maakt slechts een zeer gering deel van het boek uit.

DCCXXI.

KITâB AL-ḤIKAM IV.

Collectie v. d. W. 31, 34½ × 21 cM., 200 bl. 19 r. gedat. 9 Moeḥarram 1252 te Pĕnjĕngat.

Andere, met vele toepassalijke uitweidingen en verhalen verrijkte bewerking der Ḥikam.

Aan het slot komt eene kleine verhandeling voor over de nijjah tot den sĕmbahjang, en de onderdeelen daarvan.

DCCXXII.

TADZAKKOER AL-GHABî.

Bat. Gen. 106, 23 × 17 cM., 4 50 bl. 21 r.
Notulen, 3 Juni 1879. II. *k.*

Uitvoerige Maleische commentaar op de Ḥikam.

De ongenoemde schrijver verklaart in den aanvang, in het Arabisch, elken zin gevolgd door de Maleische vertaling: دان اينله شرح يڠدنماءي دڠن تذكر الغبي يڠ دسورة دڠن بهاس جاوي hij erkent niet berekend te zijn voor de moeilijke taak van het ممعناكن كتاب حكام دڠن بهاس جاوي دان منشرحكن دي doch rekent op de hulp van Allâh, die hem den rechten weg zal wijzen.

DCCXXIII.

KITâB MOECHTAṢAR I.

Bat. Gen. 120, 32 × 20 cM., 56 bl. 17 r.
Notulen 3 Februari 1880 II *c.*

Mystiek werk, waarover uitvoeriger bij II.

DCCXXIV.

KITâB MOECHTAṢAR II.

Collectie v. d. W. 7, 32 × 20 cM., 76 bl. 18 r. (alleen de linkerhelft der bladzijden is beschreven).

Zeer beknopt werk over mystiek, voornamelijk over het wezen van Allâh, oorspronkelijk van Sjajch al-Wâlî Rislân ad-Damasjḳî, in het Maleisch vertaald soepaja moedah bagi sĕgala orang jang moebtadî mĕmfahamkĕndia. De vertaler heeft enkele commentaties ingevoegd (sasoenggoehnja tĕlah koemasoeḳkĕn sĕdikit daripada pĕrkata'an sjarḥnja . . . .) uit de commentaren Fatḥ ar-Raḥmân van Zakarjâ al-Anṣârî en خمرة الحان van Sjajch ᶜAbdoelghânî ibn Ismâᶜîl en andere: dĕngan saḳadar kifâjah bagi sĕgala orang jang sâlik jang moebtadî mĕngatahoei dia.

Op de laatste bladzijde noemt zich de bewerker: Kemas Fachroed-dîn in Palembang.

DCCXXV.

KITâB MOECHTAṢAR III.

Collectie v. d. W. 8, 32½ × 20 cM., 42 bl. 27 r. gedat. 1272 (alleen de linkerhelft der bladzijden is beschreven).

Hetzelfde werk, wederom met den naam van den bewerker en gedateerd. Op den band staat: Fatḥoe 'rraḥmân.

Ander handschrift:
Leiden, cod. 1712, Catal. bl. 266.

DCCXXVI.

FATḤ AR-RAḤMâN.

Collectie v. d. W. 9, 33½ × 21 cM., 30 bl. 21 r. gedat. 8 Ṣafar 1280 te Riouw.

Commentaar van Sjajch Aboê Jaḥjâ Zakarjâ al-Anṣârî op de bovenstaande verhandeling van Wâlî Rislân.

Het Arabisch (steeds in rood) is voortdurend gevolgd door het Maleisch.

DCCXXVII.

ḌIJâ 'L-WARâ ILâ SOELôEK ṬARîKAT AL-MAᶜBôED AL-ᶜOELâ I.

Bat. Gen. 328 B, bl. 136—199, 17 r. (20 × 16 cM.)
Notulen 20 October 1902, II, *j*, 1°.

Werk over de mystiek verdeeld in vier bâb's: de islâm, de îmân, de maᶜrifah en de tauḥîd.

Bl. 200—201 bevatten aanteekeningen over mystiek.

DCCXXVIII.

ḌIJâ 'L-WARâ ILâ SOELôEK ṬARîKAT AL-MAᶜBôED AL-ᶜOELâ II.

Bat. Gen. 341 C. bl. 218—275, 19 r.
Notulen 7 November 1904, III, 2° en Bijlage XIII, n° XVI.

Hetzelfde werk.

DCCXXIX.

DJOEMLAT AL-MAᶜRIFAH AṬ-ṬARîḲîJJAH.

Bat. Gen. 378 B. bl. 4—14. 15 r.
Notulen December 1904, 2° *a*, en Bijl. XIV.

Over mystieke kennis, gevolgd door eene uitweiding over de uitdrukking من عرف نفسه فقد عرف ربه

DCCXXX.

ḤILL AẒ-ẒILL I.

Bat. Gen. 109, D, bl. 154—165, 19 r. (20 × 14 cM.)
Notulen 3 Juni 1879, II, *k*.

Verhandeling in vragen en antwoorden van Sjajch Noeroeddin ibn ᶜAlî ibn Ḥasandji ibn Moehammad Ḥamîd tegen de pantheisten, bewerking van diens Noebdzah fî tabjîn daᶜwâ 'z-zill.

Zie H. N. v. d. Tuuk, Bijdragen tot de T. L. & V. K. v. N.I. 3° volgr. I, bl. 462 sqq.

DCCXXXI.

ḤILL AZ-ẒILL II.

Bat. Gen. 339, A, bl. 1—38, 12 r. (20 × 12 cM.)
Notulen 7 November 1904, III, 2° en Bijlage XIII, n° XIV.

Dit gedeelte bevat dezelfde verhandeling.

DCCXXXII.

SJIFâ 'L-KOELôEB I.

Bat. Gen. 115, B, bl. 7—10, 17 r. (23 × 17 cM.)

Mystiek werk van *denzelfden auteur*; het ontbreekt in de bovenbedoelde lijst van zijn werken bij v. d. Tuuk, l. c.

DCCXXXIII.

SJIFâ 'L-KOELôEB II.

Bat. Gen. 339 B, bl. 39—49, 12 r. (20 × 12 cM.)
Notulen als bij het voor-voorgaande nummer.

Hetzelfde werk van den auteur over hetzelfde onderwerp als het boek Ḥill az-ẓill.

Ander handschrift:
's Gravenhage, 624 (LXIII), bl. 76—79.

DCCXXXIV.

WAT VôôR DE SCHEPPING WAS.

Bat Gen. 109 E, Bl. 166—172, 19 r. (20 × 15 cM.) Gedat. 1235.

Verhandeling van *denzelfden auteur* over genoemd onderwerp; zie v. d. Tuuk, l. c.

DCCXXXV.

(AL-)KITâB AL-MADJMôEᶜ.

Bat. Gen. 223, 22½ × 17½ cM. 28 bl. 21—22 r.
Notulen Juni 1895, bl. 66, II.

Voorin is door den heer Snouck Hurgronje geschreven: „Eene gebrekkige copie van een kort begrip der geloofsleer en van de voornaamste godsdienstplichten, mystiek-ethisch gekleurd.

Aan het slot heet het الكتاب المجموع = de compilatie, een andere titel komt er niet in voor. Het kan echter wel zijn dat het onder den naam بداية المبتدين gangbaar is, en dan is de op deze bladzijde geschreven naam (nl. بيديا تلمبتدين) door een onkundig afschrijver daaruit verbasterd. De voornaamste merkwaardigheid van het boekje is deze, dat de indeeling der stof en sommige technische uitdrukkingen ervan in tallooze primbons over de populaire pantheistische mystiek voorkomen, waar zij dan in geheel anderen zin gebruikt (naar den zin des auteurs van dit boekje misbruikt) worden. Men mag daaruit besluiten, dat dit werkje als leerboek voor beginners zeer populair is geweest in den tijd toen men die kettersche verhandeling schreef".

DCCCXXXVI.

SJAṬṬāRiJJAH I.

Bat. Gen. 336 D, bl. 60—82, 13 r. (17 × 12 cM.)
Notulen 7 November 1904, III, 2° en Bijlage XIII, n° IX.

»Elementaire verhandeling over de ṭariqah Sjaṭṭāriah met persoonlijke silsilah van ᶜAbdoerra'ōef, door dezen opgesteld op verzoek der soeltanah Çafijjatoeddīn Sjah".

DCCXXXVII.

SJAṬṬāRiJJAH II.

Bat Gen. 349, 20 × 15, cM., 20 bl. 21 r.

Hetzelfde; zie genoemde bijlage, n° XXV.

DCCXXXVIII.

PĔRATOERAN DAN AṢAL KADJADIAN.

Bat. Gen. 336 E, bl. 96—104, 13 r.

Verhandeling over de eenheid van het zijn, welker volle titel is: Pĕratoeran dan aṣal kadjadian sakalian ᶜālam dan aṣal kadjadian sĕgala insān. Met een aanhangsel.

Bl. 104—112 zijn in het Atjehsch.

DCCXXXIX.

HAKIKAH RÔEH.

Bat. Gen. 336 F, bl. 113—118, 13 r.

Kleine verhandeling over den geest Gods, met een aanhangsel over de wegen tot Allâh.

Voor de Notulen zie boven.

DCCXL.

MADJMÔE^c AL-MASâ'IL I.

Bat. Gen. 336 G, bl. 119—130, 13 r.
Notulen als boven.

Verhandeling over mystiek van ^cAbdoerra'aef.

DCCXLI.

MADJMOE^c AL-MASâ'IL II.

Bat. Gen. 343, 21 × 16 cM., 22 bl.

Bl. 1—12. Hetzelfde. Over den verderen, geheel heterogenen inhoud zie genoemde bijlage n°. XVIII.

DCCXLII.

(AL-) MAWâ^cIZ AL-BADî^cAH I.

Bat. Gen. 323, 23 × 17 cM., 82 bl. 19 r.
Notulen 1902, Maart, II, 8° en Juni, I, 15°.

Op bl. 5—75 van dit HS. vindt men genoemd godsdienstig-moreele vermaningen inhoudend geschrift, »eene in 50 pĕngadjarans verdeelde Maleische handleiding der mystieke moraal (pĕngadjaran is de vertaling van موعظة)".

Op de andere bladzijden voor- en achteraan staat »een doe^ca Si Radja Gajō, welker gebruik tot alle gewenschte doeleinden leidt, mits men zich daarbij in gedachten vereenzelvige met den goeroe (van Javaansche afkomst) Abdoelradjak; en andere gebeden en recepten . . . . . aanteekeningen over eene boedelverdeeling van vijf Gajōsche broeders (in het Atjèhsch), en een Atjèhsch

formulier, waarin de vier namen voorkomen, welke volgens de Atjèhsche overlevering met den oorsprong der padi in verband staan. („De Atjehers", II, 169), en waarvan het reciteeren allerlei heil verzekert".

DCCXLIII.

(AL-) MAWâ^cIZ AL-BADî^cAH II.

Bat. Gen. 341 A, bl. 1—80, 19 r. (21 × 16 cM.)
Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII, no. XVI.

Tweede exemplaar „volgens het onderschrift bewerkt in 1250 H. Dit moet echter op het afschrift betrekking hebben, want het werk is van ^cAbdoerra'oêf, dus uit de 17° eeuw onzer jaartelling".

De juiste dagteekening is . . . . dari pada mĕntardjoemahkĕn kitab ini Hidjrat Nabi 1250, 27 Sjawwâl.

DCCXLIV.

MOENJAT AL-MOEṢALLî.

Bat. Gen. 379, 22 × 17 cM., 119 bl. 17—19 r. gedateerd: Mekka, 15 Dzoe'lḥ. 1242.
Notulen 1904, December III 2° *a* bijlage en XIV.

Verhandeling over de mystieke waarde en beteekenis der ṣalât, toegelicht met overleveringen en verhalen. Na bl. 107 is een hiaat.

Op bl. 117: Eene Koetika voor elken dag in verband met den pĕrdjalanan van de profeten ^cIsâ, Moeḥammad, Ibrâhîm, Dâ'oêd, Sjîth, Adam en Moêsâ;
op bl. 118. Fâl voor elken dag in tabellen;
op bl. 119. Bede bij het chatam.

DCCXLV.

(AN-) NAṢîḤAH AL-ANîKAH LIL-MOETALABBISîN BIṬARîKAH.

Bat. Gen. 275, 22 × 18 cM., 46 bl. 19 r.

Handschrift-Holle.

Een werkje van Sajjid ^cOethmân ibn ^cAbdillâh al-^cAlawî over de ṭarîḳats, als antwoord op tot hem gerichte vragen.

DCCXLVI.

(AN-) NôER AL-HâDî ILâ ṬARîḲ AR-RASJâDî.

Bat. Gen. 69, 23 × 18 cM., 138 bl.

Mystieke verhandeling, grootendeels met interlineaire vertaling in het Boegineesch of Makassaarsch, met Arabisch schrift, in verband met de Eigenschappen, de ṣalât e. a.

DCCXLVII.

SJAMS AL-MAᶜRIFAH.

Bat. Gen. 287, 21 × 16 cM., 24 bl. 18 r.
Notulen 23 December 1901, III, I, *d.* 2°.

Brokstuk (laatste gedeelte), geschonden, van een mystiek werkje (risâlah) onder bovenstaanden titel, getrokken uit den سمط المجيد van Aḥmad al-Ḳoesjâsji.

DCCXLVIII.

ṬARîKAH JANG DIBANGSAKəN KAPADA ḲADIRIJJAH DAN NAḲSJIBENDIJJAH.

Bat. Gen. 149, 21 × 15½ cM. 32 bl. 13 r.

Na de vermelding van sjajch Aḥmad Chaṭib ibn ᶜAbdilghaffâr van Sambas, te Mekka woonachtig, worden dzikr's en litanieën, enkele technische termen en begrippen der beide orden vermeld; daarna de verschillende aanwendingen der fâtiḥah en van sommige gebeden. Verder: over in- en uitwendige teekenen, de twintig marâḳabah met verklaring, tevens harmonistiek der beide orden.

Het werkje is geschreven te Mekka door Moeḥammad Maᶜrôef ibn Abdillâh Chaṭib Palembang.

DCCXLIX.

BI'SMI'LLâHI'RRAḤMâNIRRAḤîM.

Bat. Gen. 72, 83 × 45, plano.

Over de mystieke beteekenis van de woorden en de letters van bovenstaande formule.

DCCL.

ALLāHOE AKBAROE.

Bat. Gen. 73, 55 × 32, plano.

Over de beteekenis der letters van bovenstaande formule, en het belang van de bekendheid daarmede voor het verrichten der sĕmbahjangs.

DCCLI.

BISMILLāHIRRAḤMāNIRRAḤiM e. a.

Bat. Gen. 86, C, 26 bl. 19 r. (20½ × 17 cM.)

Mystische verklaring van de letters; mystische vergelijking tusschen pen en inkt; over de mystische beteekenis der letters van bovenstaande formule; mystieke beschouwingen, gebeden, over ontkenning en bevestiging in de s͟jahādah.

DCCLII.

GRAFISCHE VOORSTELLING VAN MYSTIEKE ZAKEN.

Bat. Gen. 85, 300 × 30½ cM. plano.
Notulen 9 Mei 1876, IV, *b*.

Grafische voorstelling van het wezen van Allāh, zijne eigenschappen, de mystieke viertallen, de martabat toedjoeh, hier en daar met verklarenden tekst.

DCCLIII.

MYSTIEK DES HUWELIJKS.

Bat. Gen. 110, 15 × 10 cM. 188 bl. 17 r.
Notulen 8 Juni 1879, II, *k*.

Over het huwelijk van Aboe Hoerajrah en de geheime, mystieke wetten van huwelijk en liefde, gestaafd door voorbeelden uit Moeḥammads leven, de maᶜrifat al-chijāl, en de ᶜilmoe ghā'ib., de elementen in het lichaam des menschen, en verder van mystieken inhoud over erotische zaken.

DCCLIV.

ORTHODOXE MYSTIEK.

Bat. Gen. 281, 22 × 17 cM., 103 bl. 19 r.
Notulen 23 December 191, I, *d*, 3°.

Een werk zonder begin en slot over den orthodoxen taṣawwoef, met betrekking tot de plichten en geloofsleer. Op bl. 4 begint faṣl 4 over de sĕgala ᶜilmoe jang ditoentoet akandia farḍ ᶜajn (Arab. العلوم التي طلبها فرض عين)

De laatste faṣl (uit een bâb II over de aṣrâr aṭ-ṭahârah) behandelt den istindjâ

DCCLV.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 57, 21 × 14 cM., 44 bl.

Het geschrift begint met eene paragraaf over zelfkennis als nuttig voor dit leven en dat hiernamaals, en behandelt daarna de lichaamsdeelen als zetels der hartstochten, de martabat toedjoeh, mystieke formules met teekeningen, en enkele mystiek-casuistische vragen.

Het HS. eindigt abrupt.

DCCLVI.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 114, 22 × 15½ cM., 94 bl. verschillend aantal regels.
Notulen 1879, 3 Juni III, *c*; 4 Nov. IV *b* en 2 Dec. II *p*.

Mystiek, voornamelijk verklaring van termen.

Op bl. 20 komt een stuk voor van ᶜAbdoellâh ibn ᶜAlawî Al-Ḥaddâd; verder verschillende stukken uit mystieke werken.

DCCLVII.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 163, 17 × 10 cM., 40 bl. 14 r.

Over het bewandelen van den weg tot God, de maᶜrifah, de elementen en hunne mystieke beteekenis. Aan het slot djimats.

DCCLVIII.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 166, 15 × 10 cM., 54 bl. 10 r.

Het begin ontbreekt.

Bl. 1—39. Mystieke beschouwingen over de sjahâdah en de ṣalât, de martabat lâ tâᶜiroe e.a.

„ 40—43. Kleine mystieke verhandeling getiteld فضل فد ميتكن جكة فنداق

„ 44—54. De beteekenis van den term *islâm*.

DCCLIX.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 176, 17½ × 11 cM., 126 bl. verschillend aantal regels.

Over de mystische beteekenis der formule bismillâhirraḥmânirraḥîm en der fâtiḥah, de maᶜrifah, de Eigenschappen, de martabat toedjoeh, den naam en het wezen van Allâh en de beteekenis der letters van dien naam.

Bl. 84—113 zijn Arabisch met interlineaire Maleische vertaling. Daarna volgen gebeden.

DCCLX.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 315, 24 × 17 cM., 20 bl. 19 r.
Notulen 23 December 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX.

Fragment, Arabische tekst met Maleische vertaling en parafrase, van een werk van Tâdjoeddîn ibn Al-Faḍl Aḥmad ibn Moeḥammad ibn ᶜAbdilkarî ibn ᶜAṭâ Allâh.

DCCLXI.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 346, 17 × 11 cM., 58 bl.
Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII, no. XXI.

„Verzameling gebeden enz. (vooral behoorende bij de lijkbezorging), een paar mystieke fragmenten over de vier elementen (daarvóór wordt Sjèh Tiro genoemd), over de aᶜjân thâbitah en de zeven graden van het Zijn, mystieke viertallen en doeraḥ's".

DCCLXII.

MYSTIEKE BEGRIPPEN.

Bat. Gen. 328 C, bl. 202—220, (20 × 16 cM.)
Notulen 20 October 1902, II, *j*, 1°.

Compleet opstel over mystieke begrippen; verkeerd ingenaaid.
Bl. 220—225 bevatten mystieke aanteekeningen.

DCCLXIII.

MYSTIEKE TERMEN.

Bat. Gen. 317 B, bl. 16—17.
Notulen 23 December 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Klein fragment, gedateerd 1271.

DCCLXIV.

MYSTIEKE VERKLARING DER GELOOFSBELIJDENIS.

Bat. Gen. 341 D, bl. 276—282.
Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII, no. XVI.

Verklaring met figuren.

DCCLXV.

MYSTIEK IN GELIJKENISSEN.

Bat. Gen. 378 D, bl. 30—39 (22 × 16 cM.)
Notulen 1904, December III, 2° *a* en Bijl. XIV.

Mystiek in den vorm van gelijkenissen met schip, roer, zeilen, vaart, enz. getrokken uit de Moeschat al-ḥakk, de ᶜOemdat al-moeḥtâdjin en andere werken.

DCCLXVI.

PRIMBON.

Bat. Gen. 99, 21 × 17 cM., 466 bl. verschillend aantal regels.
Notulen 11 Juni 1878, III.

Een primbon, of kitab tip of tèh of dalaè, met gemengden inhoud: o.a. teekenen van goede en kwade dagen, tijden, slaven, vrienden, zaden, enz.;
fâl-tabellen met Arabische verklaring;
over het tellen en berekenen van bijzondere dagen bij allerlei gelegenheden;
over de ridjâl al-ghajb, volgens Abôe Hoerajrah;
het kennen van het verborgene met behulp van het abdjad;
rasi's van allerlei strekking;
de kracht van medicijnen in verschillende maanden;

de zeven planeten, wicheltabellen, overleveringen omtrent het gebruik van geheime berekeningen;

geheime regelen voor scherpschieten, de teekens van den dierenriem in verband met allerlei gebeurtenissen;

voorspellingen omtrent huwelijkszegen, voorteekenen bij zeereizen, goede en minder goede namen;

Acrostice (bv. ت 44 r. de ج 8 r. de ث 8 r.) over deze zaken;

aphrodisiaca en de coitus des profeets;

over de teekenen der afstamming;

over de bijzonderheden van het blad der Senna makki; en nog meer dergelijke onderwerpen.

DCCLXVII.

PRIMBON.

Bat. Gen. 232, 16 × 11 cM., 664 bl. (beschrevene).
Notulen 1899, 13 Februari, VI, 1°.

Over deze verzameling gebeden, formulieren, ḳoeraustukken, djimats, recepten, figuren enz. is door Dr. C. Snouck Hurgronje een uitvoerig en gedetailleerd verslag gegeven in genoemd deel der Notulen, op bl. 37—41, naar welk referaat verwezen wordt.

DCCLXVIII.

MYSTIEKE FRAGMENTEN.

Bat. Gen. 329, 18 × 12 cM., 110 bl.
Notulen 20 October 1902, II, *j*. 10.

Allerlei dooreengeworpen gebeden, formulieren, tabellen voor naamgeving, en paarticuliere aanteekeningen.

Slechts weinig Maleisch.

DCCLXIX.

MYSTIEKE FRAGMENTEN.

Bat. Gen. 330, 18 × 12 cM., 128 bl.
Notulen als boven.

Allerlei kleine stukken, meest van mystieken aard, ook de beukeumeunan.

DCCLXX.

MYSTIEKE FRAGMENTEN.

Bat. Gen. 331. 21 × 16 cM. 24 bl. 24 r.

Allerlei aanwijzingen, bezweringen en djimats.

DCCLXXI.

HIKAJAT SI BOEROENG PINGAJ.

Bat. Gen. 42, A. bl. 1—16, 14 r. (21 × 17 cM.)
Notulen 28 April 1868, IV, 6°.

Dit mystieke verhaal is reeds vrij uitvoerig beschreven door Prof. Pijnappel in de Bijdragen tot de T. L. e. V. K. v. N. I. 3e volgr. V, bl. 156, waarheen verwezen wordt.

Een sjair over dit onderwerp komt voor in cod. Leid. 2016, bl. 68; zie Catal. bl. 35.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1626 (1), Catal. bl. 273.

DJIMATS.

DCCLXXII.

Bat. Gen. 62, $21^{1}/_{2}$ × 14 cM., 28 bl. 8 à 10 r.

Begin ontbreekt; goede en kwade voorteekenen e.d. afgewisseld door gebeden, met magische figuren.

DCCLXXIII.

Bat. Gen. 63, $12^{1}/_{2}$ × 11 cM., 22 bl.

DCCLXXIV.

Bat. Gen. 6[illegible], 31 × 21 cM., 18 bl.

Niet bij elkander behoorende bladen.

DCCLXXV.

Bat. Gen. 67. 20 × 17 cM., 34 bl.

Djimats, gevolgd door een gedichtje van godsdienstigen inhoud, en eene onvoltooide verhandeling over geloof en ongeloof.

DCCLXXVI.

Bat. Gen. 86 B.

Losse stukken.

DCCLXXVII.

Bat. Gen. 164. 17 × 10 cM., 46 bl.

Voornamelijk met het oog op dieven en vrouwen, gevolgd door aanteekeningen over familiegebeurtenissen, geschreven 16 April 1865.

DCCLXXVIII.

Bat. Gen. 219, 165 × 15½ cM., plano.

Notulen 7 Augustus 1894, IV, *a*.

Djimat met twee groote teekeningen, tevens almanak.

DCCLXXIX.

Bat. Gen. 395, 770 × 8 cM.

Notulen 16 Juni 1902 IV.

Bestaat uit vele aaneengeplakte stroken, met eigenaardige teekeningen van wapenen van profeten, van ᶜAli e. a.

DCCLXXX.

Bat. Gen. 403.

Notulen November 1904, I, *c*.

Pakje djimats, zeer geschonden.

DCCLXXXI.

Bat. Gen. 404, 16 × 10 cM.

Notulen als boven.

Vuil aanteekenboekje, gedeeltelijk gevuld, met doeᶜā's en djimats.

DCCLXXXII.

KITAB ṬIBB.

Collectie v. d. W. 227, 33½ × 20½ cM., 342 bl. 19 r.

Uitgebreid werk over de menschelijke ziekten en hare genezing, de middelen om de ziekten te herkennen, de methoden om talismans en andere afwerende middelen te maken, de verschillende berekeningen om de kwalen te bezweren.

Het boek begint met het verhaal van een koning Soelajmân die den profeet smeekte zijne kinderen te genezen, waarop Moehammad door tusschenkomst van Djabrail het opperhoofd der ziekten سرجبت (ook سرحابت geschreven) ontbood (in het Maleisch wéergegeven met angin merah in het Arabisch ريح الاحمر, lees الريح الاحمر) die hem uitlegt hoe hij de ziekten doet ontstaan; Djabrâ'il brengt een schotel van lichtglans met de دعا سرجبت, en de profeet geneest, na die doeᶜa gereciteerd te hebben, de twee knapen, waarna die doeᶜa in de wereld bleef tot heil der menschheid.

Daarna volgt een verhaal van den imâm Asj-Sjafiᶜi die in den droom den profeet om genezing zijner ziekte verzocht, bevenens eene overlevering van van Loeḳmân over eene genezing van vergiftiging.

Na aanwijzingen van bijgeloovige middelen om enkele kwalen te bestrijden, volgt een faṣl over het ghâlib en maghlôeb in het Perzisch (bĕhasa ᶜadjam) volgens de beste, door alle verstandigen gebruikte, wijze van berekening met letters en cijfers; de Perzische telwoorden zijn hier aldus wéergegeven: 1 يكي, 2 دو, 3 شة, 4 جهار, 5 بنجه, 6 سشت, 7 هفت, 8 هست, 9 نة, terwijl de juiste vormen zijn: يك, دو, سه, جهار, پنج, شش, هفت, هشت, نه.

Daarna volgen geneesmethoden in verband met den naam van den patiënt en dag der applicatie, waarbij verschillende aftrekkingen en optellingen gebezigd worden. Allerlei schemata van letters en cijfers, alsmede doeᶜâ's en liturgieën worden uitvoerig aanbevolen. Aan de winden uit de verschillende windstreken wordt eene groote beteekenis toegekend, terwijl verhalen uit oude tijden als bewijzen aangehaald worden. Hierop volgt eene reeks van medicamenten tegen koorts, hoofdpijn en andere kwalen; de djimats spelen ook hier eene belangrijke rol. Eene eindelooze reeks van bâb's en faṣl's is met de optelling van ziekten en hare menigvuldige geneesmethoden gevuld; ook de genezing van zielsziekten wordt behandeld, evenals ook slangenbeten en andere accidenteele indisposities.

De laatst behandelde obats zijn die tegen wurmen en buikloop.

Het geheel is geen eigenlijk doktersboek, maar een echte dusgenaamde boekoe tip, waarin de superstitie de grootste rol speelt.

DCCLXXXIII.

KITâB ṬIBB.

Collectie C. St. 94, 21 × 17 cM., 111 bl. 17 r. gedateerd: Garoet 1277.

Voorin staat: naar een handschrift, afkomstig van den heer K. F. Holle.

Een dergelijk werk.

De eerste bladzijden zijn gevuld met mystieke formules en figuren. Daarna over de هي, de في, de بيقين, de سيم, de كن, en allerlei diagnosen.

Op bl. 8 begint de eigenlijke ᶜilmoe ṭabib, met eene lijst van 79 medicijnen.

De laatste bladzijden bevatten barakah's, fâ'idahs en châṣṣijjahs.

Het afschrift is gemaakt te Batavia, Kĕbon Djĕroek, 1869.

Andere handschriften:

Leiden, de nommers CCCXL—CCCXLVII, Catal. bl. 305—307.

DCCLXXXIV.

BAḤR AL-ᶜADJâ'IB.

Bat. Gen. 121, 21 × 17 cM., 316 bl. 15 r. gedat. 1223.
Notulen 3 Februari, 1880, II, *c*.

Berekening van toekomstige gebeurtenissen door Moeḥammad ibn al-Marḥoêm Aḥmad al-Palembâni op last van Soeltan Maḥmoêd Badroeddîn uit het Arabisch (Baḥr al-Woeḳoêf fi ᶜilm at-taufiḳ wa'l-ḥoeroêf van ᶜAbdoerraḥmân ibn Moeḥammad ibn ᶜAli ibn Aḥmad al-Bisṭâmi).

Door het invreten van den inkt is het HS. bijna geheel onleesbaar.

Op het titelblad staat de naam van genoemden Soeltan.

DCCLXXXV.

KOETIKA'S EN FâL'S.

Bat. Gen. 64, 33 × 21 cM., 58 bl.

Gevocaliseerd en fraai geschreven handschrift, gedateerd 1260; aan het slot vervormde Latijnsche hoofdletters.

DCCLXXXVI.

Bat. Gen. 65, 30 × 20 cM., 92 bl.

Van dezelfde hand als het vorige nº, voor een deel gevocaliseerd; niet af.

DCCLXXXVII.

Bat. Gen. 170, 133 × 16 cM., in plano.

Afkomstig van Siboga; met eigenaardige teekeningen.

Achteraan staat سوراة كوكيدڽ اين توان سيخ عبدالرحمن يڠ ممبوة دي ايت اورڠ كورنجي تمڤت تڠڬرين يڠ سوداه ممباچ اين سوراة ساي جرتوليس خطيب سليمان سيبوڬ نام نڬري تربري دي سبوڬ كڤد 24 هاري فيبرواري 1850

DCCLXXXVIII.

Bat. Gen. 233.
Notulen 13 Februari 1899, VI, 2°.

Zestien-hoek met 16 beschreven segmenten, bevattende fāl's van profeten. Straal: 17 cM.

Gevonden in Kampong Tjòt Phiëng, 22 Juli 1898.

DCCLXXXIX.

Bat. Gen. 306, 23 × 17 cM., 12 bl. 17 r.
Notulen 23 December 1901, I, *d* en bl. CXLIX. sqq.

Een fragment over geluksberekening.

DCCXC.

Bat. Gen. 311, 22 × 17 cM. 60 bl. 17 r.
Notulen als boven.

Fāl. Gedateerd 26 Djoem, II, 1301; achteraan هذا سورة فال اني ميليك تڠكو هاشيم دوقوله انم

DCCXCI.

Bat. Gen. 312, 22 × 16 cM., 16 bl. 24 r.
Notulen als boven.

Fragment, eindigt in een faṣl met het opschrift والمؤمنين والمؤمنات

DCCXCII.

Bat. Gen. 337, 17 × 11 cM., 162 bl.
Notulen 7 Nov. 1904, III, 2° en bijlage XIII, no. X.

Koetika's, djimats, gebeden, tabellen, recepten, met de gewone figuren. Bl. 37—38: sjaṭṭāritische silsilah van ʿAbdoerra'oēf.

DCCXCIII

Bat. Gen. 338, 18 × 10 cM., 24 bl.
Notulen als boven, no. XII.

Idem.

DCCXIV.

Bat. Gen. 342, 24 × 17 cM., 194 bl.
Notulen als boven, no. XVII.

Behalve het Arabsch (101 gebeden, met inleiding in het Maleisch, bl. 22—67) treft men hier aan: détails over den sĕmbahjang, diverse gebeden, formulieren, adjimats en citaten, waaronder eene bepaling van de nisâb voor de djakat in Atjehsche maten door Sjeh Marahaban (op bl. 17) „aanwijzing voor de keuze van namen voor kinderen, gebed aanbevolen door Teugkoe di Koeala (Abdoerra'oëf)" (op bl. 21); van bl. 71—95 recepten, van bl. 96—126, 17 r. methoden voor berekening van geluk (phaj, koetika) met andere adjimats, gebeden, koetika, berekening van den naga met figuren, der ridjâl al-ghajb (bl. 132), ghâlib maghloêb (bl. 138), koetika's (bl. 141), en op bl. 144—155, 16 r. „het geluk der dagen van de maand en der jaren van de windoe", op bl. 156 verschillende voorschriften omtrent smeedkunst, op bl. 160 voorschriften betreffende het schrijven van djimats, gebeden, spreuken, Arabische gewijde overleveringen met Atjehsche verklaring, Atjehsche redevoering bij eene bruiloft en pantôn's.

DCCXCV.

Bat. Gen. 351, 17 × 11 cM., 30 bl. 17 r.
Notulen als boven n° XXXII.

Fâl met behulp van den ḳoer'ân, benevens gebeden ten behoeve der vischvangst en andere werkzaamheden.

DCCXCVI.

Bat. Gen. 352, 17 × 10 cM., 25 beschr. bl. vele onbeschrevene.
Notulen, als boven, n° XXXII.

Koetika's o.a. ridjâl al-ghajb en naga, verder Atj. aanteekeningen.

DCCXCVII.

Bat. Gen. 353 17 × 10 cM., 39 beschr. zeer vele onbeschr. bl.
Notulen als boven, n° XXXV.

»Verschillende gebeden, koetika's en andere geluksberekeningen, benevens aanteekeningen betreffende menschen en geweren en opsomming der binnen de linie aanwezige lieden van zeker gebied in het jaar 1311 H."

DCCXCVIII.

Bat. Gen. 367, 16 × 11 cM., 20 r.
Notulen 1904, December, 2° en Bijl. XIV.

Ridjâl al-ghajb, naga, e.a. later gebeden en djimats.

DCCIC.

Bat. Gen. 368, 18 × 12 cM., 100 bl. 9 r. e. a.
Notulen als boven.

Van bl. 2 tot 20 Arabisch. Het Maleisch der berekeningen en voorspellingen is somtijds op eigenaardige wijze gevocaliseerd.

DCCC.

Bat. Gen. 378, A, bl. 1—4, (22 × 16 cM.)
Notulen als boven.

Djimats, berekeningen enz.

DCCCI.

Bat. Gen. 382, 26 × 21 cM., 36 bl.

Idem; achteraan eene doeᶜâ panĕrang hati, met vele fouten in het Arabisch.

DCCCII.

Bat. Gen. 283, 22 × 17 cM., 29 bl. gedat. 1315.
Notulen, 23 December 1901, I *d*, 3°.

Fâl Dja ᶜfar aṣ-Ṣaddiķ, in aansluiting aan de verzen der fâtiḥah en andere ķoer'ângedeelten, met tabellen en figuren.

GEBEDEN, LAPAL'S EN FORMULIEREN.

DCCCIII.

Bat. Gen. 334. 17 × 11 cM., 260 bl.

Notulen 7 November 1904, III, 2e en bijlage XIII, no. II.

Gebeden.

Op bl. 60—64, gebed tegen ongelukken.

» » 64, » » ziekte en zware bevalling.

Daarna Arabisch en Atjehsch.

Verder een klein gedicht tot onderwijzing in het geloof, eene kleine verhandeling over de geloofsleer e. a.

Zie uitvoeriger genoemde bijlage, no. II.

DCCCIV.

Bat. Gen. 335 A, bl. 1-95, (17 × 10 cM.)

Notulen als boven, no. III.

Bl. 1—16, Maleische gebeden.

» 24—52, » bezweringen en recepten.

Daarna Atjehsch.

Bl. 62—72 (verkeerd ingenaajd); iets over den prang sabil toegepast op Atjeh.

» 72—79, recepten en formules van fàls e. d.

» 80—95, ledig.

DCCCV.

Bat. Gen. 355, 17 × 11 cM., 30 beschr. bl.

Gebeden en recepten.

Zie genoemde bijlage, no. XXXVII.

DCCCVI.

Bat. Gen. 369, 16 × 11 cM., 152 bl.

Notulen 1904 December III, 2e *a*, en bijlage XIV

Gebeden en andere.

Bl. 1, over de ritueele slachting,

» 2—20. Arabisch,

» 21—23, voorschriften van erotischen aard.

Berekeningen, over slachting, gebeden, over de vasten met gebeden;
bl. 45, djimat tegen ziekte en tegenspoed,
» 49—58, gebeden van Moeḥammad,
» 59, acrostice over Moeḥammad's leven,
» 63—83, didactisch godsdienstig gedicht,
» 84—93, naamgeving,
Arabisch,
» 98—105, didoctisch godsdienstig gedicht,
» 106—120, gebeden,
tot bl. 141 Arabisch.
Daarna gebeden en djimats.

DCCCVII.

Bat. Gen. 371. 13 × 8 cM., 74 bl. 8 r.
Notulen als boven.

Bl. 8—11, 94 formules tot afwering van kwaad,
» 12—41, de formules en teekens zelven.
Daarna, behalve djimats, gebeden voor bepaalde tijden.

DCCCVIII.

Bat. Gen. 372, 17½ × 11 cM., 176 bl.
Notulen als boven.

Bl. 1—9, Berekeningen omtrent echtgenooten.
» Arabisch,
» 13—21 over de verklaring van aardbevingen.
» 22—29 over berekeningen van de waarschijnlijkheid van sterven bij ziekte, van den afloop van oorlogen, e. d.
» 30 Atjehsch,
» 32—53 over de volgens de Sjaṭṭârijjah voorgeschrevene gebeden.
» 54—74, fâ'idah's van de ṣalât,
» 74—76, gebeden volgens de Chalwâjjah,
» 77—109, in den ḥadith medegedeelde vermaningen omtrent gebeden en te reciteeren ḳoer'anstukken, met fâ'idah's; en bezweringsformules
» 110—123, gebeden, en over de Sjaṭṭârijjah.
» 123—129, over de Chalwâjjah; sĕmbahjang's en lapals.
Daarna mystieke figuren, en gebeden (Bl. 152: Atjehsch),
Lapals bij aanbevolene sĕmbahjangs, in het Arabisch.

DCCCIX.

Bat. Gen. 375, C. bl. 141—146, 20 r.

Notulen als boven.

Bijzondere gebeden en lapals bij enkele sĕmbahjangs. Bl. 147 is Arabisch.

DCCCX.

Collectie Br. 197, $19^1/_2 \times 15^1/_2$ cM., 34 bl.

Bl. 1—11, recepten.

Verder gebeden, meest gevocaliseerd, formules, ook in het Javaansch, in pegon, radjah's en koetika's.

AANHANGSEL.

REGISTER DER IN HOOFDSTUK VI VERMELDE AUTEURS.

الايجي (محمد ابن عبد الله محمد) Coll. v. d. W. 19

البخاري (محمد ارشاد ابن عبد الله) Bat. Gen. 68, Coll. v. d. W. 2, Coll Br. 627

البسطامي (عبد الرحمن ابن محمد ابن علي ابن احمد) » » 121

البنجري (محمد نفيس ابن ادريس ابن الحسين) Coll. v. d. W. 32

تاج الدين ابو الفضل احمد ابن محمد ابن عبد الكريم ابن عطا الله
Coll. v. d. W. 28—31. Bat. Gen. 315.

التريمي (الشريف علوي ابن السيد ابي بكر ابن حسين بافقير العلوي
الحسيني Coll. v. d. W. 39, 42.

تڠكو كوت كارڠ Bat. Gen. 307

التفتزاني (سعد الدين) Coll. v. d. W. 26

التميمي (احمد ابن محمد) Bat. Gen. 75

الجاوي (محمد محي الدين ابن شهاب الدين) Coll. v. d. W. 127

جعفر الصديق Bat. Gen. 283

الدمشقي (رسلان) » » 120. Coll. v. d. W. 7, 8.

الرانيري (نور الدين محمد جيلاني ابن علي ابن حسنجي ابن محمد حميد)
Bat. Gen. 104, 109 D, 109 E, 115 B, 118, 119, 222, 284, 288, 327. 329, 336 D, 339 A, 344, 397.
Coll. v. d. W. 3, 10, 26, 40, 48, 49 C, Coll. Br. 201.

الزواوي (محمد صالح) Bat. Gen. 357

سراج الدين ابن جلال الدين » » 340 A

السنوسي » » 102, 107 A, 113 G, 295, 299 A, 328 A, 341 B, 375 A. 376 C., Coll. v. d. W. 45.

الشنواني (محمد ابن علي) » » 294

عباس ابن محمد الاسي كوت كارڠ » » 297, 317 C

عبد الرؤف (تنكو دكوال) Bat. Gen. 103, 107 B, 301, 302, 375 B, Coll. v. d. W. 41, Bat. Gen. 289, 323, 336 B, 336 G, 341 A 343, 349, 373, 399

عبد الله ابن علوي الحداد » » 114.

عبد الله قساتن » » 102 D, 340 B.

عبد الموطي ابن شيخ محمد صالح » » 113 E, 285.

عثدان ابن عبد الله ابن يحيي العلوي » » 225, 264, 275

العيدروس (احمد ابن محمد ابن حسين) Coll. v. d. W. 11.

الغزالي » » 4, 5, 43, Bat. Gen. 292, 293.

الفتاني (داؤد ابن عبد الله ابن ادريس) » » 1, 5, 14, 27, 28, Bat. Gen. 224.

فخرالدين » » 120, Coll. v. d. W. 7, 8.

القلمباني (عبد الصمد) » » 109 C, 292, 293, Coll. v. d. W. 4, 43, 49 F

» (محمد ابن احمد كمس) Coll. v. d. W. 126.

» (محمد ابن المرحوم) Bat. Gen. 121

القنصوري (عبد الرؤف امين الدين ابن عبد الله) » » » 115 A.

القرالي (ابو حامد) Coll. v. d. W. 35.

القشاشي (صفي الدين محمد ابن محمد المدني الانصاري) Bat. Gen. 109 A, 287

محمد زين ابن جلال الدين الاشي » » 107 A, 341 B, 376, C, Coll. v. d. W. 36 (45), Coll. Br. 200 E.

محمد معروف ابن عبد الله خطيب فلمبغ Bat. Gen. 149

المنصراوي (محمد) » » 307

يوسف مككاسر Coll. v. d. W. 49.

AFDEELING VII.

VARIA.

DCCCXI.

KITāB TA^c^BiR I.

Collectie v. d. W. 217, 32 × 20 cM., 104 bl. 19 r.

De volledige titel van dit droomboek is: kitab pada mĕnjatakĕn dĕngan tiga ta^c^bîr pĕrtama ta^c^bîr mimpi, dan kadoea gĕrhana boelan dan matahari dan katiga lindoe dan lagi gĕraḳ dan laksana koetjing jang bĕrtoeah dan jang tjilaka, het volledige uitleggingsboek dus over droomen, zon- en maansverduisteringen, aardbevingen, lichaamstrillingen, en over de kenteekenen van katten, zooals voorkomt in de handschriften te Leiden en te 's Gravenhage, naar welker beschrijving moge verwezen worden.

Het gedeelte over uitlegging der droomen volgens hunne onderwerpen is gedateerd 25 Radjab 1273; het geheele werk 5 Sja^c^bān 1273, 1847.

De beschrijving van het Haagsche handschrift (LXVI) is geheel op dit HS. toepasselijk.

Slechts de linkerhelft der bladzijden is beschreven.

DCCCXII.

KITāB TA^c^BiR II.

Bat. Gen. 376 A, bl. 3—13, 17 r. (22 × 16 cM.)
Notulen 1904 December III, 2°, *a* en Bijl. XIV.

Alleen de droomuitlegging, naar de onderwerpen, in 20 bâb's.

DCCCXIII.

KITāB TA^c^BiR III.

Bat. Gen. 317 A, bl. 1—15, (23 × 17 cM.)
Notulen 23 Dec. 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Alleen de verklaring van de onwillekeurige trillingen in het lichaam.

DCCCXIV.

KITāB TAᶜBīR IV.

Collectie Br. 208, $19^1/_2 \times 15^1/_2$ cM., 92 bl. 13 r.

Het volledige boek der uitleggingen.
Gedateerd: Bogor 27 Augustus 1843, 29 Radjab 1259.

Andere handschriften:
Leiden, cod. 1695 en 1966, Catal. bl. 304.
's Gravenhage, no. 604, (LXVI).
Cambridge, Bijdr. T. L. & V. K. v. N. I. 6e volgr. II, appendix van het Account.

DCCCXV.

KITāB BINTANG.

Bat. Gen. 101, $33^1/_2 \times 23$ cM., 44 bl.
Notulen 1878, 16 Juli V en 17 Sept. V.

Chronologische en astronomische tabellen en figuren, met verklarende aanteekeningen.

DCCCXVI.

KITāB BINTANG.

Bat. Gen. 208, 46×30 cM., 89 bl. 34 r.

Aangekocht uit de nalatenschap van Dr. J. J. de Hollander.

Voorin staat: „Copij van een Manuscript, in handen van Tjaija, bijgend Baginda Alam, van de kampong Tandjong, in de afdeeling Semangka, Resid. Lampongsche Districten, Telok Betong 6 November 1866".

Astronomie en astrologie, in 24 faṣl's, eerst in het Arabisch gevolgd door de Maleische vertaling van elke §, later uitsluitend in het Maleisch.

DCCCXVII.

KITāB BINTANG.

Collectie v. d. W. 225, $32 \times 20^1/_2$ cM., 72 bl. 20 r.

Werk over de astrologie, den invloed van den stand der sterren en der constellaties, de dagen en uren en allerlei siderische bijzondere gevallen op het lot des menschen, goede en kwade tijden, de gevolgen van het verschijnen van kometen, e. d. opgehelderd met teekeningen en tabellen.

DCCCXVIII.

KITāB BINTANG.

Collectie Br. 289, $12 \times 7\frac{1}{2}$ cM., 85 bl. 11 r.

Astrologie, voornamelijk over den dierenriem.

Bl. 76—81 Arab. — Javaansche formulieren, gevolgd door een formulier in Latijnsch schrift.

DCCCXIX.

CHRONOLOGIE.

Collectie C. St. 46, $20\frac{1}{2} \times 17$ cM., 55 bl. 16 r. Latijnsch schrift.

Voorin staat: »Arabische, Egyptische (Diocletiaansche) en Europeesche (Juliaansche) tijdrekening, naar een handschrift afkomstig van den heer K. F. Holle te Garoet, afgeschreven door Tjakra Amidjaja, Batavia 1866".

Bâb I in 4§§ handelt over het Arabische jaar,
» II » 7» » » » Egyptische »
enzoovoorts tot bâb XII over het Europeesche jaar.

DCCCXX.

KITāB TARāSOEL.

Bat. Gen. 52 A, 59 bl. 15 r. (19×15 cM.)
Notulen 1869, 3 Augustus, IV *b*.

Modellen voor brieven.
Voorin Boegineesch of Makasaarsch.
Op bl. 1—16 echter allerlei gebeden.

DCCCXXI.

KITāB TARāSOEL.

Bat. Gen. 81, $22 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 26 beschr. en vele onbeschr. bl. 17 r. Latijnsch schrift.
Notulen 1874, 7 Juli, II, en 9 Juni II, *t*.

Voorin staat: »Inie boek tersoel djikaloe handak kirim soerat atawa balessie pada Raja Raja serta orang toewa toewa lagie njang pangkat moeda atawa anak".

Eindigt abrupt.

DCCCXXII.

KITāB TARāSOEL.

Bat. Gen. 272, 21 × 17 cM., 95 bl. 17 r.

Handschrift-Holle.

DCCCXXIII.

KITAB TARāSOEL.

Collectie v. d. W. 220, 20½ × 16½ cM. 116 bl. 13 r.

Modellen voor briefstijl.

Op de laatste bladzijde een djimat en eenig Boegineesch of Makassaarsch schrift.

DCCCXXIV.

KITAB TARāSOEL.

Collectie v. d. W. 221, 32 × 20½ cM. 52 bl. 19 r.

Ander brievenboek, met eenige pantoens.

Andere dergelijke handschriften:
Leiden: cod. 1742, 1764 en 1921, catal. bl. 307 en 308.
Londen: Royal Asiatic Society, no 79.

DCCCXXV.

DARI ḤāL OEDARA.

Bat. Gen. 167, 16 × 20 cM. 4 beschr. bl. 24 r. Latijnsch schrift.

Over den dampkring en zijne gesteldheid.

Opgesteld door Ko Mo An te Djokjakarta, 26 April 1888.

DCCCXXVI.

ᶜILMOE BOEMI.

Bat. Gen. 262, 33 × 23 cM. 31 bl. 30 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.
Aardrijkskunde en cosmografie in 22 lesjes.

DCCCXXVII.

ḤIKMAT ḤIKMAT ᶜILMOE.

Collectie v. d. W. 216. 33½ × 21 cM. 82 bl. 19 r.

Voor de school gemaakte „verhandeling over de nieuwe uitvindingen en instellingen van Europa en Amerika, benevens verklaring van eenigen der meest voorkomende natuurverschijnselen, b. v. de wolken, den regen, enz."
Op den band staat ten onrechte شعير حكمة علم

DCCCXXVIII.

KITāB TĔKA TĕKI TĕRBANG.

Collectie v. d. W. 224, 33 × 20½ cM., 54 bl. 19 r.

Spel- en Leesboek; de stof is uit Europeesche boeken ontleend.

DCCCXXIX.

ᶜILMOE ḤISāB.

Collectie v. d. W. 226, 33½ × 21½ cM., 44 bl. 25 r.

Boek over de rekenkunde, met vele Arabische woorden en kunsttermen, geheel naar den trant van een kitab samengesteld.
Overgeschreven te Riouw 15 Sjaᶜbān 1281.

DCCCXXX.

BOESTāN AL-KāTIBīN I.

Collectie v. d. W. 218, 33 × 21 cM., 56 bl. 20 r.

Maleische schriftleer en spraakkunst, gesteendrukt te Singapoera en door schrijver dezes vertaald in het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, deel XLIV, bl. 512—581.

De eigenlijke Boestân is gedateerd: Pĕnjĕngat, tijdens Jangdipĕrtoean moeda Radja ᶜAli ibn Jangdipĕrtoean moeda Radja Djaᶜfar, 20 Sjaᶜbân 1273. Na de dateering staat nog: ادفون يڠ امڤون كتاب اين يائت ميلك
غفر الله لنا ولمشائخنا ولاخواننا ولجميع المسلمين امين

De laatste drie bladzijden zijn gevuld met eene handleiding over het maken van verzen in drie faṣl's.

DCCCXXXI.

BOESTâN AL-KâTIBîN II.

Collectie v. d. W. 219, 21 × 16 cM., 88 bl. 14 r.

Hetzelfde werk.

De paragrafen zijn niet genummerd.

De datum is: 18 Dzôelḳ, 1267 te Riouw.

De in het vorige HS. voorkomende handleiding over de verskunst is hier niet aan te treffen.

DCCCXXXII.

TJĔRĔMIN MATA.

Collectie v. d. W. 213, 33 × 20½ cM., 120 bl. 17 r.

Verzameling van opstellen over niet-Inlandsche zaken, voor de school gemaakt; verzamelingen onder dezen titel zijn uitgegeven te Batavia 1866, en te Singapoera 1858 en 1859.

De inhoud is reeds in Van den Berg's inventaris medegedeeld; hier worden de bladzijden der onderdeelen opgegeven:

I. Kapitein Cook, bl. 1—5.
II. De mannen der Sandwich-eilanden naar Amerika, — bl. 11.
III. Ruth, — bl. 25.
IV. Een prins van Lahore wordt Christen, — bl. 41.
V. Si ᶜAli, met moraal — bl. 50.
VI. De wind — bl. 62.
VII. De godsdienst der Grieken (genoemd § 4!) — bl. 68.
VIII. Fragment van ᶜAbdoellâh's reize naar Mekka, — bl. 80.
IX. Verschijning bij Baghdad, — bl. 89.
X. Geschiedenis eener prinses die met 40 mannen huwde, met moraal — bl 97.

XI. Een scheepsbrand, — bl. 107.
XII. Spreuken van Salomo en Maleische spreekwoorden, — bl. 111.
XIII. Gedicht over den val van Adam en Eva, — bl. 118.

DCCCXXXIII.

PèRHIMPOENAN PèRKATA'AN MALAJOE.

Collectie v. d. W. 222, 33 × 20½ cM., 102 bl. 19 r.

Maleische woordenlijst, niets dan stamwoorden, zonder verklaring, in drie kolommen, door ʿAbdoellâh ibn ʿAbdilkadir Moensjî, met zeer vele doorhalingen.

Op de eerste bladzijde staat aangeteekend: »De blauwe en groene aanteekeningen zijn van Hadji Ibrahim van Riouw, v. d. W. De met een blauwe punt aangestipte woorden zijn te Singapoera te onderzoeken". v. d. W.

DCCCXXXIV.

KITAB ALIF ALIFAN.

Collectie v. d. W. 223, 31 × 20 cM., 6 bl.

Alphabet en de namen der twintig eigenschappen.

DCCCXXXV.

REISVERHAAL.

Bat. Gen. 46, 32 × 20 cM. 34 bl. 28 r. Latijnsch schrift.
Notulen, 4 Maart 1869, V, 3—4.

Verslag van eene reis naar Laras Kapoer van Si Moedin bĕrgalar Radja Magek anak sĕkola Poear Datar, aangevangen 10 Juni 1866.

DCCCXXXVI.

REIS NAAR MEKKA.

Bat. Gen. 158, 32 × 20 cM. 12 bl. 23 r.

Onbelangrijk reisverslag van Raden Dĕmang Pandji Nagara en zijn gezelschap, van Soemĕdang naar Mekka en terug; de reis begon 27 Sjawwâl 1269, de aankomst te Mekka was op 18 Dzôelḳ., en den 29 Ṣafar was men terug te Soemĕdang.

Geheel gevocaliseerd.
Geschenk van den heer A. W. Kinder de Comarecq.

DCCCXXXVII.

PĔLAJARAN ʿABDOELLâH.

Collectie v. d. W. 214, 33 × 20½ cM. 110 bl. 19 r.

Verhaal van de zeereis van ʿAbdoellâh ibn ʿAbdilḳâdir Moensji, meerdere malen gesteendrukt te Singapoera en uitgegeven door J. Pijnappel, Leiden 1865, en H. C. Klinkert, ibid. 1889.

DCCCXXXVIII.

PĔLAJARAN ʿABDOELLâH KA MĔKKAH.

Collectie v. d. W. 215, 19 × 15 cM. 24 bl. 16 r.

Zeereis van den zelfden naar Djeddah en verdere reis naar Mekka, eveneens door Klinkert uitgegeven achter zijne bovengenoemde uitgave.

DCCCXXXIX.

BâB RADJA RADJA.

Bat. Gen. 332, 35 × 21 cM., 5 bl. 40 r. Latijnsch schrift.

Afschrift van een poesaka in het bezit van een marga in de landstreek Lĕbong; eerst quasi-Arabisch, dan over Iskandar Dzôe'l-Karnajn, genealogie, in onduidelijke transscriptie.

Aan het slot eene vervloeking over ieder die den drager van deze poesaka, waar hij zich ook bevinde, doodt.

DCCCXL.

BâB SJARṬ AL-BADAN.

Bat. Gen. 286, E. bl. 263—268 (33 × 21 cM.), ged. 8 Sjaʿbân 1272. Notulen 23 Dec. 1901, I, *d*, 2°.

Een hoofdstuk over allerlei lichaamsverrichtingen, in 18 sjarṭ's. Achteraan losse aanteekeningen.

DCCCXLI.

GESLACHTSLIJST.

Bat. Gen. 235, 264 × 32 plano.
Notulen 6 October 1891, I, *f*.

Geslachtslijst van Adam tot Moeḥammad.

DCCCXLII.

PĔNGADJARAN ADAB.

Bat. Gen. 274, 22 × 18 cM., 118 bl. 25 r.

Handschrift-Holle.

Boek over manieren en plichten, verdeeld in 14 hoofdstukken, bv.
II over adabs van patih's, 8 adabs.
III » » » wĕdana's 9 »
IV » » » onderdanen 11 »
Tot besluit een toepasselijk vers.

DCCCXLIII.

SCHOOLBOEK.

Bat. Gen. 276, 21 × 17 cM. 33 bl. 20 r.

Handschrift-Holle.

De titel van dit den 18 September 1861 door een schoolknaap geschreven boekje met lees-verhaaltjes is: kitab akan dibatja anak anak sĕkola di Painan.

DCCCXLIV.

PINTOE GÉRÉBANG PĔNGATAHOEAN.

Bat. Gen. 193, 27 × 21 cM. 378 bl. 26 r. Latijnsch schrift.

Voorin staat: Pintu Gerbang Pengatahuwan itu apatah dibukakan guna orang orang padudokh tanah Minahasa ini oleh J. G. F. Riedel. Dit werkje is uitgegeven in 1862—74.

De inhoud is:

„Bahagijan I, ilmu tanaman,
» II, pada manjataken babarapa perkara deri pada ka'ada'an manusija, bahagijannja ruhh itu.

„Bahagijan V. Hikajat tuwah tanah Minahasa sampaj pada kadatangan orang kulit putih Nederlanda itu (bl. 196—215 ondersteboven).
» VI. Ilmu peratoran rumah tangga persakutuwan manusija itu.
» IX. Ilmu tampat padudokhan manusija atawa negrij negrij itu."

Ontvangen in September 1889.

DCCCXLV.

OBSCOENA MALAICA.

Bat. Gen. 231. 34 + 20½ cM. 22 bl. 24 r.

Raadgevingen, benevens een gesprek tusschen ᶜAlī en ᶜAbdoellāh over obscoena en aphrodisiaca.

DCCCXVI.

REGISTER TJATJAH DJIWA DISTRICT AMPĕNAN 1905.

Bat. Gen. 400, 34 × 21 cM., 28 bl. Latijnsch schrift.

Verdeeld in rubrieken; namen der districten, dasa's, klians, inwoners, titels, vee e. a.

DCCCXLVII.

DARI ḤāL TANAMAN BAMBOE.

Bat. Gen. 269, 35 × 22 cM., 18 bl. 39 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.

Nota van den regent van Dĕmak over het nut van het aanplanten van bamboe.

DCCCXLVIII.

INSTRUCTIE-LOEAR BATANG.

Bat. Gen. 267, 35 × 21½ cM., 12 bl. 38 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.

Instructie voor de beheerders van het graf van Ḥoesajn ibn ᶜAlī al-ᶜAjdroes te Loear Batang, Batavia, op verzoek van den priesterraad te Batavia na bekomen last van den Assistent-Resident, opgesteld door Sajjid ᶜOethmān ibn ᶜAbdillāh ibn ᶜAḳil ibn Jaḥjā, verdeeld in 11 §§. Achteraan staat vermeld dat de regeling zal ingaan op 1 Rabīᶜ II, 1309.

DCCCXLIX.

DARI ḤāL KRADєNAN.

Bat. Gen. 212, 34 × 21 cM., 12 bl. 40 r. Latijnsch schrift.

Opgesteld door den wĕdana van Kradĕnan Wirjakoesoema, over de wonderen geschied bij den Blĕdoeg, angkĕr's in Tjangakan, Medang en Kesongo, en een verhaal hoe Praboe Djakaradja Mĕdangkamolan een zoon had die in een slang veranderd werd.

DCCCL.

LEESBOEKJES.

Bat. Gen. 1. A.
Notulen 1864, 12 Maart, III, *g*.

Afschriften van werkjes in de scholen in de Padangsche Bovenlanden in gebuik.

1 en 2 zijn Minangkabausch,

3 is een verhaaltje van een armen visscher, 32 × 20½ cM., 1 bl. 22 r. gedateerd Pajakombo, 26 Mei 1862,

4 is een verhaaltje van twee bedelaars, 32 × 20½ cM., 2 bl. gedateerd ibid. eod. temp.

5 is een verhaaltje van een rijken koopman, 32 × 20½ cM., 2 bl. id. id.

DCCCLI.

LEGENDE VAN EEN KANON OP BOANO.

Bat. Gen. 1, E, 27 × 21 cM., 27 bl.
Notulen 28 April 1868, V, *b*.

Maleische tekst bl. 1—10, 16 r. transscriptie, bl. 11—25, 32 r.

„Verhaal van Sultan Ali Haris van Ambon-poera strekkende tot toelichting van een kanon met inscriptie, gevonden op het eiland Boano Manipa-groep bij Ceram".

Voorin staat: عالي حاريش Soeltan Aliharis, vorst van Ambon poera, aldaar aangesteld door zijn vader Praboe Baginda Ali Asgar (عالي اصغر). Keizer (قيصير) van Roem, zendt aan dezen een vogel met brief, met verzoek om wapenrusting enz. die hem daarop gezonden wordt met een brik, onder

geleide van den vogel, terwijl tevens zijn naam veranderd wordt in Soeltan Babah Koeni Ali Haris Sangoelela; onder de gezonden geschenken behooren twee kanonnen genaamd Matahari Matan en Patiwahil.

BRIEVEN.

DCCCLII.

Bat. Gen. 1, B.

Notulen 19 Sept. 1865, V, 23.

1. Brief van den rijksbestuurder van Pontianak aan den heer J. B. de Linge, van 22 Juni 1838; 40 × 33 cM.
2. Brief van idem aan idem, van denzelfden datum; 40 × 33 cM.
3. Brief van den Soeltan van Pontianak aan idem, van 27 November 1838, 38 × 21½ cM.

DCCCLIII.

Bat. Gen. 1, D.

Notulen 25 Juni 1867, II, 3.

Afschrift van een brief van het Britsch Bestuur op Java aan de Lampongsche hoofden, van 26 Febr. 1812, te Buitenzorg geschreven. 41 × 33 cM. Transscriptie daarvan, 33 × 20½ cM. 2 bl.

DCCCLIV.

Bat. Gen. 172, 34 × 22 cM. 14 bl.

Notulen 6 Januari 1880, II, *f*.

Vier Brieven, afkomstig uit Atjeh, over geldzaken, gedateerd: 9 Rabīᶜ I 1296, 22 Moeḥarram 1296, 17 Ṣafar 1253 en 2 Sjaᶜbān. . . . .

DCCCLV.

Bat Gen. 174 27½ × 18 cM. 758 bl.

Bundel Maleische brienen, afkomstig van H. v. d. Wall, Gouvernements-eigendom, ontvangen in September 1889.

DCCCLVI.

Bat. Gen. 175, 35 × 22 cM. 146 bl.

Geheel als boven; andere bundel.

DCCCLVII.

Bat. Gen. 396, B, (21 × 17 cM.)
Notulen, November 1904, I, *c*.

Afschriften van twee Djambische brieven, welker origineel in het bezit is van den depati van Soleman.

DCCCLVIII.

TJANGKRIMAN.

Collectie Br. 157, I, 4°, 22 bl.

Eerste bundel van eene portefeuille bevattende afschriften van Palembangsche geschriften, in Latijnsch schrift. »Soerat memoening main mainan orang boedjang gadis oeloean Lematang. Kata orang malajoe tanggoe tanggoean kata orang Palembang tjangkeriman namanja."

DCCCLIX.

AUTOBIOGRAFIE.

Bat. Gen. 266, 35 × 21½ cM., 31 bl. 35 r. Latijnsch schrift.

HS. Holle; zie Notulen Oct. 1900, I, *d*, 1901 Maart, I, c. en Aug. III.
Autobiografie van Raden Adipati Soeta di Ningrat, regent van Bantĕn.

DCCCLX.

PRALAMBANG.

Coll. Br. 34, 21½ × 17 cM., 10 bl. 14 r. gedat. 15 Djoem. II 1885.

Voorin staat; »uit een handschrift in leen ontvangen van Raden Djajapoetra, djaksa te Bĕksih".

Djajabaja's voorspellingen; de negen walis, de ʿâlam waḥjoe, de ʿâlam rôeḥijjah, de ʿâlam hidâjah, de bewogen tijd van hongersnood, oorlogen en verwoesting, de ʿâlam ʿalâmat, de dadjdjâl en de tijd van den adab Allâh tot 1246.

AANHANGSEL.

WOORDENBOEKEN EN WOORDENLIJSTEN.

DCCCLXI.

„SUMATRAANS MALEISCHE WOORDENLIJST".

Bat. Gen. 194, 36 × 22 cM., 120 bl. 40 r.
Notulen 18, 59 VIII 4 Juni en 13 Juni 1876 IV.

Vervaardigd door den 1en Luitenant F. W. F. Nix; woordenlijst van beperkten omvang en eigenaardige inrichting.

DCCCLXII.

MALEISCH EN NEDERDUITSCH WOORDENBOEK.

Bat. Gen. 195, 35 × 22 cM., 695 bl. 32 r.

Het HS. bevat de woorden van ا tot ذيل; van onbekende herkomst, waarschijnlijk uit de eerste helft der 18e eeuw.

Op den perkamenten rug staat $\frac{57}{D}$.

DCCCLXIII.

DICTIONNAIRE MALAIS.

Bat. Gen. 237, 21 × 13 cM.

Deel I, 822 bl.

Fransch-Maleisch woordenboek, uit de nalatenschap van den heer Jeanneret.

Deel II, 327 bl. met wit papier doorschoten.

De volgorde der woorden is die van het Fransche a. b. c., en het Maleisch is, evenals in deel I, in Latijnsch schrift. Onvolledig en niet belangrijk.

DCCCLXIV.

DICTIONNAIRE MALAIS.

Bat. Gen. 238, 22 × 17 cM.

Deel I, (ا—ش) 424 bl. 24 r.
» II, (ص—ي) 545 bl. 24 r.

Het Maleisch is in Arabisch schrift; betere inrichting dan die van het vorige.

DCCCLXV.

BEREDENEERD MALEISCH-HOLLANDSCH WOORDENBOEK.

Bat. Gen. 401.
Notulen 1905, 7 Augustus, III, *c* en 9 Oct. X *a*.

Deel I, 35 × 22 cM., I— صخي, 740 bl.
» II, » » » E—lowak, 192 »
» III, » » » M—R, 640 »
» IV, » » » S—Z, 912 »

DCCCLXVI.

WOORDENLIJST VAN HET BATAVIAASCH MALEISCH.

Bat. Gen. 402.
Notulen 1905, 3 Juli, III, *t*.

1. Eerste honderdtal van Homan, 21 × 17 cM., 12 bl. Latijnsch schrift.
2. Tweede honderdtal van Homan, » » » 8 » » schrift.
3. Alphabetisch register daarop, 20 × 16 cM., 8 bl. Latijnsch schrift.
4. Volledige lijst der Bataviasche woorden, met aanteekeningen. 21 × 17 cM., 60 bl. Latijnsch schrift.

De eerste nommers zijn uitgegeven door H. N. v. d. Tuuk.

DCCCLXVII.

PASOEMAHSCH-PALEMBANGSCHE WOORDENLIJST.

Collectie Br. 157, XI, 3 bl.

DCCCLXVIII.

ENGELSCH-MALEISCH EN MALEISCH-ENGELSCH WOORDENBOEK.

Collectie. v. d. W. 318, 2 deelen, 36½ × 24 cM., 168+354 bl.

Voorin staat: Severs, 4 Chatham Place, Black Friars.

Het Maleisch is in Arabisch schrift.

Deel I eindigt met de kolom:

Odd — gasab.

Odor perfumee — doopa smell bawoo

Odorifusus — wangee baik baawoo

Dit deel heeft veel te lijden gehad van muizen.

Deel II begint met:

Of — eang pada dirree derre pade.

Het Engelsch Maleische gedeelte eindigt met

Zeal longing desire — rindoo, chita ingin.

Het Maleisch-Engelsche gedeelte begint met

Abang eldest — soodara abang eldest brother, en eindigt met:

Zemawn — time, age, period of time

——— dauloo times past.

Noten van lateren tijd zijn in het geheele handschrift verspreid.

Beide deelen dragen het stempel van het Ministerie van Koloniën.

DCCCLXIX.

MALAKASCHE WOORDENLIJST.

Collectie v. d. W. 319, $32^{1}/_{2} \times 22$ cM., 24 beschreven en 26 onbeschreven bladzijden 36 r.

Op de eerste bl. staat: Verzameling van Malaka'sche woorden van den Heer Lion Playfair, met de verklaring daarvan in het engelsch door den Heer C. Claesen, waarvoor $ 20.—

Het begin is:

Abang	Elder brother
Akoo zamin	
Aday braday	Brotheren

het slot:

Kandee	
Konchi manga	A pad lock
Karängga	A kind of large red anks.

DCCCLXX.

MALEISCH-NEDERDUITSCH WOORDENBOEK.

Collectie v. d. W. 320, 32×20 cM. 352 bl. met wit papier doorschoten.

Op het titelblad staat J. D. G. Schaap, en verder:

كِتَابْ بَهَاسْ مَلَايُ

i. e.

Dictionarium Malaico-Belgicum

of

Maleisch en Nederduitsch Woordenboek: uit
de echte Schriften der Maleiers opgestelt,
en in behoorlijke Alphabethische order
gebragt door den groten Taalkenner
Ds. Melchior Leidekker
Zijnde na sijn Eerw. vervolgt, en met eene grote
meenigte van woorden, spreekwijzen, en Phraseologien uit de echte Maleische schrijvers
vermeerdert door den beroemden
P. van der Vorm en H. Werndly

I[e] Deel.

Werdende nog dagelijks vervolgt, en met diergelijke
echte aantekeningen uit gemelde Schrijvers
als anderzins vermeerdert door een
Liefhebber dier Tale:
Onder de zinspreuk
Indorum Me Miseret.

L[a] V[b].

en daaronder het stempel van het Ministerie van Koloniën.

Op de eerste bl. bovenaan staat Melchior Leidekker. Het eerste artikel is:
Aba Aba = Gereedschap, toestel, Jav. anders in 't Malayisch. اب٢ سلغكف

اب٢ فراو Gereedschap tot of van een vaartuig

اب٢ رومه toestel van een huijs

اب٢ كود Gereedschap tot een paard.

Het laatste woord dat behandeld is, is

عطار Aatthaar. Ar. L. G. 1599 een Apoteker, artzenybereider
waarbij is geschreven:
[e]eethru, apoteeke, artzenywinkel.

DCCCLXXI.

ALGEMEEN MALEISCH-NEDERDUITSCH WOORDENBOEK.

Collectie v. d. W. 321, 32—33 × 20 cM., 2020 bl. in vier deelen.

Dit woordenboek is volgens den titel „naar de gesprekken, brieven en handschriften der Maleijers Mitsgaders naar de bestaande gedrukte en ongedrukte woordenboeken en aanteekeningen Op last van het bestuur van Nederlandsch-Oost-Indië Vervaardigd door P. P. Roorda van Eijsinga".

Voorin is een „Register van de beteekenis der verkorte schrijfwijs in dit werk voorkomende", en ingeplakt bevindt zich een brief van den auteur aan den Minister van Koloniën, dd°. 2 Augustus 1853.

De laatste beschrevene bladzijde is 1977 en het laatste woord is هندق.

Eene aanwijzing omtrent het drukken, gedateerd Batavia 31 Maart 1845 gaat vooraf.

Ook dit HS. heeft het stempel van het Ministerie van Koloniën.

DCCCLXXII.

NEDERDUIJTSCH EN MALEISCH WOORDENBOEK.

Collectie v. d. W. 322, 26½ × 21½ cM., 2278 bl.

Op de eerste bl. staat: toegeschreven aan Zomerdijk.

Elke bladzijde heeft twee kolommen. Het geheel is in Latijnsch schrift. Ook dit werk heeft hetzelfde stempel.

DCCCLXXIII.

MALEISCH WOORDENBOEK VAN LEIDEKKER.

Collectie v. d. W. 324, 30½ × 19½ cM., 2262 bl. in 7 deelen.

De titel staat op den rug der deelen, die alle met wit papier doorschoten zijn. Wederom hetzelfde stempel.

Over het manuscript woordenboek van H. v. d. Wall in 126 quartodeelen — in elk deel zijn eenige woorden opgenomen, tusschen eene groote hoeveelheid blank gebleven bladzijden — zie men Notulen 17 September 1878, III.

AFDEELING VIII.

MINANGKABAUSCHE HANDSCHRIFTEN. [1]

DCCCLXXIV.

KABA MALIM DIMAN.

Collectie v. d. W. 209, $20^1/_2 \times 15^1/_2$ cM., 19 bl. 17 r.

Begin:

اورڠ منديكن انق مندي باتبي كاين اورڠ كاين منديكن انق مندي
بتمبو ݢلور رتن امفون له همب دي رڠ بايق همب ممباچ كداب *(sic)* شيطان
او انق بالم تاوڠ كتقكب تيب دتقكب ماكن افدي باڠ كوء حرم دالم كتاب
شدڠ فكاين دلم هات الذي الذي ردبقالة ظامن ستاكث ليتڠ جندان فوت بڬال
مندي انق بايق دياتس كرڠ كوسبت تمبه دڠفتي ݢمفڠ چلاكث مڠارڠ مكث بوت
لياكي٢ ستاكث دياتس كارڠ بڠقي كو جارة جولمڠان ݢمفڠ چلاكث نن مڠارڠ ققتن
عبارة ناء سروف ديكال باتڠ ستلاكث ديكارق دالم چرن سكال كراتن نڠكث ايلق
له كمفڠ تڠكل دساتن سوشهن خبون كام دڠر تاهن بكنت تاهن تيدق تبيلڠ ني

Slot:

سمهن نه سڠڠ هات سبقس مندڠر كات سيداون براوري كارن سيبقس اورڠ
بياس ماين بواي ملقكه كروڠ تڠه رجاري فيڠڠ فمالن دچاري سيره ماس٢ له
دبوهل دهوجڠ كاين لال بكات فد سكمبڠ او كمبڠ انق نڠكوي ريكاو رومه كيت
امس رنتي فاي كسانن مموجق تون كنجل كلو كاتن كارن نن بقس كاءله بايك
بايت كبات فول للي ايدوكڠ ملنداون تورن كباوه له سيبقس بجالن جو كسانن

---

1). In afwijking van de bij de beschrijving der Maleische manuscripten gevolgde werkwijze wordt van de Minangkabausche verhalen niet immer de inhoud opgegeven, vooreerst omdat de teksten veelal bedorven zijn, voorts omdat de meestal in gebonden stijl gedichte, van eigenaardige uitdrukkingen overvloejende, Minangkabausche kaba's zoovele moeilijkheden opleveren dat een résumé van een dergelijk verhaal bijkans eene studie over dat geschrift moet worden, wat niet in het karakter van eenen, zij het ook beschrijvenden, catalogus past.

Bij Mohammedaansche legenden bestaat bedoeld bezwaar niet.

Voor indeeling in klassen is het aantal der Minangkabausche HSS te gering, doch bij de hier in acht genomen volgorde is zoo veel mogelijk met de indeeling der Maleische manuscripten, welke in dezen catalogus is toegepast, rekening gehouden.

را لمبت لم دجالن كو اوكر حدث كاسمڤي له تيب كارن ديلمن له داتڠ كارن
سبڤس تورن كچل بليق باو كرش سكمبڠ تاكار ڤنت كلباتن سبڤس داتڠ نيتو تون
ايتله كيتاب سطان دان ابلس چيلاك

Van de Atjèhsche legende Malém Diwa is in De Atjèhers, deel II, bl. 130—134 eene uitvoerige inhoudsopgave gegeven; van de Minangkabausche redactie, in dit HS. voorkomende, wordt medegedeeld dat zij „geeft een verhaal van de lotgevallen van dien held (Malim Diman) met Poetri Boengsoe, dat in sommige détails van den Malém Diwa afwijkt, in hoofdzaak er mede overeenstemt, maar vooral veel uitvoeriger is. Van Dalikha of de beide andere beminden van Malém Diwa wordt daarin geen gewag gemaakt, en hetgeen omtrent Malim Dimans jeugd wordt medegedeeld, luidt geheel anders dan in de Atjèhsche hikajat."

DCCCLXXV.

KABA SI TOENGGA I.

(خبر سي تڠݢل)

Collectie v. d. W. 210, $20^1/_2 \times 16$ cM. 102 bl. 17 r.

Begin:

ممڤاء داڠركن سبڤو عبارة اورڠ توه هايم ڤونه دروممه راج دڤڠكو سوتن
كو علم كولي كبوليه نق ڤانس سداڠ تڠه عالم نق همبن سداڠ تڠه هاري داڠر
سبوه لاي لاي ڤنتن عبارة هايم ترافوة ڤدا لنتي همڤر ممونس كيلي، كلو اد نيمو
جن كاشي فا ڤنتڠ مندي سني دڠركن سبوه لاي هولند تورن باميڤق بليمو
لالو كڤشيبن لوبق ايلق ايكن يو جينق كدڠ بوهيو ماهنيكن انشو كتيداق برميكن
نق تنتو جنتن بالڤون كهنداق تيدق تركاتكن منجبو ڤنتس بيجارن دڠر سبوه
لاي ڤاكو كاوة ساي ڤيلڠكن تلاتس تالڠ بدوري سڠكه سورة ساي كريمكن سڤنتن
بدان سنديري تمت سورة لالو بركات تون تڠكل سمبل بعبارة . . . .

Slot:

لال بمات اين فد اورڠ شمون مانو دتون شمون بوكن ڤافر اورڠ مباجو
ايت له ݢارن تون تڠكل كاتن ݢاديس كندوريه دي تارق، شمڤه نن كچر لال
دي تورة جاوه باسرڠ دكت تيب له اين دالم دندڠ نايق له اين تاتس داندڠ
اي ݢادس كندريه لام له ڤول انترو تاوه له اورڠ شمون لال له دندڠ ڤامو
هارو ڤالوول ايت تون ستڠكل لاري اين جيرو مود كابر بارالله انن لاي دي

باري كن كفد كادي كندويه چير فاجڠ كمبلن نوري فدي بلكات موشڠ فڤورو
هايم بارق فدي بكوچڤي تيدو تا بدو شوك هات ݢادس كندوريه له شوده دي
جاوة سمون مك دي باري‌كن فول دي ݢندس كندريه كويڠ شارتس ݢانو لال
دمكن تون تڠكل دي باري فوملـه دترفنجڠ دي جاوة تون تڠكل تيدق تابدو
شوك هات تيدق شات برموكرين

Voorin staat:

„Inie katarangan kabar Sie tanga namanja dijanja orang tikoes Paraijaman massa dahoeloe bana" en op den omslag: Kitab Ibarah.

DCCCLXXVI.

KABA SI TOENGGA II.

Collectie v. d. W. 211, 20 × 15½ 128 bl. 17 r.

Het begin vangt aan bij de laatste woorden van het boven afgedrukt begin van I, nl.

لالو بركات تون تڠكل سمبيل بركات برعبارة حتى فيسع لومؤة تن لالو ربكايد
سيرو نن دبولي كدڠ [1] نن دوبلس موشيم عمل نن دوبلس تاهن تورون كڤانه نبي
بلوم تون تڠكل اورڠ جوڠكيڠ [2] لالو بركات كفدا مندي كندوڠ كيت برجلن تورون
مندي كتا كو، [3] نبي سوك [4] مندي ملافسكن همب هندق فبي تورون مندي
[5] كاتن جو تڠكل مندڠر كات داميكين لالو برجلن [6] بوجڠ سلامة منله مندي
سوتر [7] شوري تون تڠكل نق‌تورون كڤاي [8] مندي كولاي سوك مندي ملافسكن
كاتن كارن بوجڠ [9] شلامة مندڠر [10] داميكين منجوب مندي سوت [11] شوري
يالله توانكو ربي [12] دن رش٢ [13] كلموتوڠ دن رس [14] ديكابقن باري [15] امس [16]

Varianten in I:

[1] كداڠ ديبوليه سير دكابت تن لامت فيڠڠ دكاڠ حيك; [2] جوڠكيڠ همب; [3] كولاي; [4] ontbreekt; [5] ontbreekt; [6] بركات; [7] ستو; [8] ontbreekt; [9] ontbreekt; [10] كات; [11] ستو; [12] ontbreekt; [13] دريشي٢; [14] دراشڠ; [15] ontbreekt; [16] ontbreekt.

Slot:

مك اتن بلايوه ساتن توانكو كوه ننتون اودي اتو كوه موسه تنداڠ ايت
اتوكوه اوراڠ هنداق برنياك بركاتن توانكو راج توه مان كامو فردان منتري توه بلوم
همب منداقت سورة ساتو لوان كدوا كاوان كاتن توانكو راج توه فڠكيل دوبلڠ
سمهاتن مان فردان منتري توه جافوتي انق تاراف٢ بونمه بركمفوڠ بوكس جو مڠكاشر

برسارو بادن جو كلاسي نمان فكرجان راج توانكو مانيته داري دالم بركمفوڠ سڬل
فردان منتري٢ براكمفوڠ سڬل هولوبلڠ لڠكڤ جو هالت سنجاتن سيتڠكل بربيلڠ
تاڠن لڠكڤ جو فاوين كڤكڤ جو تمبق جو فريشي بكات توانكو راج توه مان كامو
فردان منتري نن عاداة سلام ايكت ادا وردي ڽكامو بباو سوات اوراڠ برنياڬ كدو
اوراڠ مڠمبل ايركتيڠ اوراڠ مڠمبيل كايو افي كامفت اوراڠ مڠنتركن شورة كليم
اوراڠ ميڠقتاء بيچارو

DCCCLXXVII.

KABA SI TOENGGA III.

Bat. Gen. 32, 34 × 21 cM., 165 bl. Mal., links, 17 r; transscriptie rechts, 34 r.

Voorin staat: Tjaritĕra Sitong Magat Djabang.

Het begin is als in II, maar de redactie ervan gelijkt meer op het overeenkomstige gedeelte van I: de transscriptie ervan is:

Laloe barkato Toewan tonggal sambiel barkato bar iebarat djakalau die karang pienang Nan loemoettan laloe diekaiet sierieh nan diebolei gadang nan doewo balas moesien oemoer nan doewo balas tahoen toeroen katana laie baloem toewan tonggal oerang Nan tjongka laloe barkato kapado mande kandoengnjo kieto bardjalan paie toeroen mandie kalau soeko mande malapaskan hambo handa toeroen mandie katonjo djoewo toewan tonggal mandangar kato damiekieijan laloe bardjalan boedjang salamad mano mande soeto soerie toean tonggal na toeroen mandie kaloe soeko mande malapaskan katonjo garan boedjang salamad mandangar kato damiekieijan mandjawab mande soeto sorie ija ala toewako rabiden rasie rasie kalamoentoeng.

Slot:

بكات توانكو راج توه مان كامو فردان
منتري نن عدة سلما ايكت ادا رودي نن
كامو جاوات سوات اوراڠ برنياڬ كدو
اوراڠ مڠمبيل اير كتيڠ اوراڠ مڠمبيل
كايو افي كامفت اوراڠ مڠنتركن سورات
ايتله عداة سلما ڠڠكن كاتن توانكو راج
توه مڠمبه راڠكاي سيهبندار ايتله اوراڠ
نن چرديق لاي چدڠ لي چنداكيو ديدالم
كمفوڠ ملاباري

barkato Toewan koe radja toeho mano kamoe pardano mantrie Nan adat salamo ieko ada rodie nan kamoe djawat Sawatoe oerang barniеago kadoewo oerang mangambiel aijar katiego oerang mangambiel kaijoe apie kampat oerang mahantarkan soerat ietoela adat salamo nangko katonjo toewankoe radjo toeho manjamba rangkaijo sie habandar ietoela oerang tjaradie laie tjadiek lai tjando kieijo diedalam kampoeng malabarie.

DCCCLXXVIII.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) I.

Collectie v. d. W. 206, $19^1/_2 \times 15^1/_2$ cM., 334 bl. 17 r. gedateerd 15 Djoem. II 1266, 30 Mei 1850, te Padang Pandjang.

Begin:

امڤون له امڤون له شاي دتونكو امڤون بريب كلي امڤون خبر اوراڠ كام
خبركن بوهڠ اورڠ كلم تاءسات دڽ لما بركلاموان شداڠ له رج ڤرمڤون دالم اونق
تنجوڠ بوڠا دالم عالم ميڠڠ كريو دالم كوت ڤڠارويوڠ ني برنما ڤريت كوت دالم

Na de vermelding van den naam van den schrijver (ستا راجو اوراڠ كوت ݢداڠ), en de bede om verschooning voor zijne fouten volgt het slot:

بلون ڤوتس تيته دولة توان كيت دالم نݢري ڤݢرويوڠ ني برنام ڤاريت
كوت دالم دياتس تحت ماجون عالم ديباواه رواڠڽا ني برميصير دياتس انجوڠ
كساتين تيته دولة توان كيت دي اوراڠ تيداق تتاري داواء تيداق تباواي تڠواڠ٢
ديتته كوني جن اولر مڠكتڠ (؟) چمس للو كامي كاڤولوا بوليه سمڤي ڤڠايوه تيدان
باماڽ تو هنداقن

De Tjindoer Mata is uitgegeven door C. A. van Ophuysen, en een gedeelte van den poëtischen tekst door J. L. v. d. Toorn in 1886 (Verhand. Bat. Gen. XLV, 2ᵉst.) met vertaling en aanteekeningen.

DCCCLXXIX.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) II.

Collectie v. d. W. 207, $19^1/_2 \times 15^1/_2$ cM., 316 bl. 17 r.

Begin:

امڤون٢ بريب كالي امڤون خبر اورڠ كامي خبركن بوهڠ اورڠ كامي تاءشاتوي
دي لما بركلاماان سدڠ له راج ڤرمڤون ديدالم هولق تنجوڠ بوڠ دالم عالم ميڠڠ كريو
كدالم كوت ڤڠرويوڠ ني برنام ڤاريق كوت دالم

Slot:

للو بركوكوهله تونكو شرت بوجن كچندون بروري له توانكو تيداق ممڠي كاءمس
بركاين ڤاتڠ جو ڤاكي ڤكاين سڤتياس للو ممكي ڤداڠ كيري كچندون باڠت ڤول ديڤكي
سمڤون كنج ايرس برحصل ماله برڠ ني ڤاتب ڤداڠ برڠ ني ڤاتب ممڠڠ ايكت

DCCCLXXX.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) III.

Bat. Gen. 33, 33 × 21 cM., 352 bl. 19 r. links de Maleische tekst, rechts de transscriptie, 38 r. gedat, 1850.

Begin:

امفون٢ ساي ديق توانكو امفون بريبو كالي امفون خبراورڠ همب
خبركن بوهڠ اورڠ كامي تياد ساتو ديق لام بركلاماٴن سداڠله رج ڤرامڤوان دالم
اولق تنجوڠ بوڠا دالم عالم مينڠكربو دلم كوت ڤڬارويوڠ نن برنام ڤاريق
كوت دالم

De transscriptie is:

Ampon Saïja de Toeankoe, Ampoen Bariboe kalie Ampoen, chabar oerang hambo chabarkan, joeko Bohoeng oerang, Kamie Tiedak sato, dek Lama bar kalamaän Sadang la Radja Parampoeän dalam oela tandjoeng Boengo dalam Alam meinangkarbau dalam koto Pagaroeijoeng nan barnama Pariek koto dalam.

Slot (het HS. is onvoltooid)

لڤس ڤول دري سنن منمڤه ڤداڠ لاواس ننتون لڤس ڤول دري سنن
منمڤه ڬلڠڬڠ رامي ننتون لڤس ڤول داري سنن منمڤه بالي ليل ماين لڤس ڤول
داري سنن منمڤه ڤداڠ كايو تانم ريمبون رامڤاء بوكن كڤالڠ هرين لڠڬم اڠ تمڤت
برليندوڠ كڤانسن ڤرداماين تو دسني سڬلا انق موداء تمڤت براهمبوڠ سيڤاء راڬو
بكس ملاڤس لايڠ٢ جك كتيك هري بايك تمڤت ڤندايكر ماين

De transscriptie is:

Lapas poelo darie sanau manampoe, padang lawas nantoen, lapas poelo darie sanan manampo galanggang ramie nantoen lapas poelo darie sanan manampoe balei lelo main lapas poelo darie sanan, manampoe padang kaïjoe tanam, riemboen rampak boekan kapalang harienjo langgam langgam alang tampat barliendoeng kapanassan, pardamaïjan toe diesanan, sagalo ana moedo moedo, tampat barhamboeng siepak rago, bakas malapas laïjang djoko koetieko hari baek tampat pandekar maien.

DCCCLXXXI.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) IV.

Bat. Gen. 30, $21^1/_2$ × 17 cM., 298 bl. 15—21 r. gedateerd: 10 April 1867. Notulen V, 74 (30 Juli 1867, II *f*).

Voorin staat: „Hikajat Tjindamata: Reizen van de West- naar de Oostkust van Sumatra, stichting van 't rijk van Indrapoera enz. beschreven door Toewankoe Orang Moeda van Pager Roejoeng".

Begin:

ديننديدي ديندد وڠكن سداڠ كو كونون فرتوانن امفونله ساي دي توانكو امفون
بربيو كالي امفون خبر اوراڠ همب خبركن بوهوڠ اوراڠ كام تاه ساتو دڠ لاما
بركلاماءن سداڠله راج فرامفوان دالم اولق تنجوڠ بوڠا دالم علم مڠ كربو ديدالم
كوت فڠا رويوڠ نن برنما فاريت كوت دالم

Slot:

بلوم فوتس تيته داولة توان كيت دالم نڬري فڬارويڠ ننبرنما فاريت كوت دالم
دياتس تحت مڠجون عالم ديباوه روڠڬ نن برحصيل اينتن دياتس انجوڠ كشستين

DCCCLXXXII.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) V.

Bat. Gen. 279, $34\frac{1}{2} \times 21$ cM., 179 bl. 24 r.

Begin:

امفون له ساي دڠ تونكو امفون بربيو كالي امفون دباواه دولي ساه عالم
اياله ساي اكن برخبر اوراڠ كامي خبركن بوهوڠ اورڠكامي تاءستو مليهت كامي
فون تيداق منداڠر كامي بارو تڠك سورات اجون تميا لم سباريس برفاتڠ هيلڠ
ستيڠ برفاتڠ لوڠا دڠ لما بركلماءن سداڠ دڠ راج فرمفون ديدالم عالم مڠ كابو
دالم نڬري فڬا رويوڠ سداڠ دڠ اولق تنجوڠبوڠا ديدالم فريت كمفوڠ دالم

Slot:

مك برجالن انبلاي ساما لمبت دجالن الله سمڤي دڠا رويوڠ سوداه برتمو
جن بندان سني بسر امفت بالي فوڠ كدالم سوڠى تاراف كڤدا فوتي ليڠاكني
سلمت داڠن سمفرنان نڬري سوروت باه سمولا بومي سنڠ فادي مڠجادي برڬنده
داڠنوهن سلم عمور بركڬالن داڠن فوتي ليڠا كني ديدالم ستكري سوڠى تارف
ديدالم عالم مڠ كابو

DCCCLXXXIII.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) VI.

Bat. Gen. 79, 20×16 cM., 151 bl. 16 r. gedateerd 3 September 1862, te Boekit Tinggi (Fort de Kock).

Voorin staat: چريتا توانكو فڬروبوڠ

Begin:

تندي دنندي دنندوڠكن ادوه كونون فرتواني امفون ساي بندا كندوڠ امفون ساي داڠ توانكو٢ اورڠكيرامت بندا كندوڠ اوراڠبرتواه لاڬي كيرامت هيدف٢ ايله كامي همب راعيت هنداق مهاجون تمب لام الله ماتيته داڠ توانكو ماتله بسر امفت بالي سرت نن رافت سمبهان باه ايتو مله دڠ كيت لوروڠ فيكيران هماتي همت نن تراس٢ جو

Slot:

سلما لمبت بڬين برجالن فولا چندور مات سداڠكدالم داڠ باتيفوه برتمو داڠن توان ݢداڠ بايق رونديڠن جو فقران سلما لمبت بڬين برجالن فولا چندور مات سداڠكدالم فڬاروبوڠ هنداق مليهت اوستان بندا كندوڠ اله سمفي اين كسانن نايك اوستان انيالي اله برتمو داڠ مندي شراي سيكمبڠ بنداهري سرت انق اوستان تو لوروڠ كفدا داڠ اوستان سديا جو سمبهان سوات فون تيداق ككوراڠن امس سميڠ تيدق هيلڠ سوكاله هاتي كچيندون سلامت داڠن سمفورنان داڠن فتري لڠݢاݢيڠي باه نڬكوه لولوه جو بيڠكي سفنتون هاول داڠن تابيڠ لوروڠ نڬري فڬاروبوڠ سوروت فولا باه دڠولو امس بوليه فادي منجادي همب راعية برهاتي سوكڠ الله مهمبه انيلاي ايه بوجڠ كچيندون چيندور مات بندا كندوڠ اير مات بداراي٢

daarna een besluit beginnende:

امفون امفون امفونله ساي بند كندوڠ امفون دولة سهيل عالم مڠكوت سڬلا عالم . . . . .

DCCCLXXXIV.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) VII.

Bat. Gen. 28, 34 × 21 cM., 123 bl. 17 r.

Notulen V, 10 (29 Januari 1867, VII, *b*).

Dit HS. is in 1867 voor 's Genootschaps rekening (f 18.60) ter Algemeene Secretarie afgeschreven naar een manuscript ontvangen van den toenmaligen Gouverneur van Sumatra's Westkust.

De titel is: „Hikajat Toewankoe Radja Moeda Menangkabau".

Voorin staat:

„Hikajat Toewankoe Radja Moeda Menangkabouw kampoengnja Pagaroejoeng tjerita dehoeloe kala tatkala Tjindoermata anakanda toeankoe moeda handak maninggalken negrinja, ija membawa satoe koeda namanja si Goemarang

dan satoe karbouw namanja si Banoeang, koetika ija handak berdjalan maka ija bertemoe kapada ajah bondanja dengan soeka hatinja serta maminta ampon kapada bondanja jang bondanja soedah kandoeng kapadanja, sasoedahnja Tjindoermata bertemoe ajah bondanja, maka berdjalanlah ija dengan satoe koeda dan satoe karbouw sampei di boekit Tamboentoelang adalah satoe begal ataw rampok maka disitoelah ija berprang dengan begal itoe, sakoetika itoe Tjindoermata pajah berprang, maka Tjindoermata berkata kapada karbonja begimana halnja, lantas karbonja mengamok, tiadalah sampei kala Tjindoermata berprang dengan begal itoe, sasoedahnja itoe maka Tjindoermata berdjalanlah liwat ka negri lain."

Het begin is als van het voorgaande No.

Slot:

ايله انق بندا كندوڠ دالم نݢري ڤڠاروبوڠ دولة عالم ميڠڤكرابو اوراڠ كرامة
هيدوب٢ داري بندا سمڤي كاانق سلما لمبت نڤبڠيت كين لما باسراڠ لما الـه
برعامل فولا راجا مودا تروس كلڤايت توجوه لمڤيس تروس كابومي توجوه لمڤيس
بركة ياقين راجا مودا الله تعالى مڠݢراقكن مك دي امبيل اير سمبيڠ الله سمبيڠ
راجا مودا برنم سمبيڠ حجة (sic) مميڠا، كڤدا الله دان راسول داڠن سياقين ياقين
هاتي ايا تونكو راجا مودا الـه سلسيه ماسڠت تڠاه سمبيڠ ماسڠت ايا توانكو راجا
مودا سمبيڠ دوا ركعة سوداه سلسيه ايڠن سمبيڠ مدباري سلم كيري كانن ايا توانكو
راجا مودا لوروڠ كڤدا فتري ليندوڠ بولن الله تعالي مڠاراقكن سوداه انتوڠ داڠن
ناسبن ايالله فوتري ليندوڠ بولن لاري له ايڠن ماسڠت كالور هوتن ماسق سرت جاڠن
اوراڠ داڠن داڠفن سرت جن اوراڠ دالم نݢريتو الـه لاري سمڤان سوراڠ فون تيداق
ادا ني تيڠڬل ديدالم نݢري راجا مودا برنم راته سكلوي

DCCCXXXV.

HIKAJAT NABI JOESOEF.

Collectie v. d. W. 111, 16 × 10 cM., 38 bl. 14—15 r. gedateerd: 2 Moeḥarram 1275.

Begin:

بسم الله الرحمن الرحيم
حتي داڠن تقدر الله وتعالي مك انيله حكاية نبي يوسف داري فدا
حديث ممبيل فائده اكو توركن براڠيڠ موده براڠيڠ معلوم ديبوكڠن الله جوريت

يوسف نبي يڠ كريم روفان بايك تياد تفريكن كاسيهن بڤا سيڠ دن ملم دن بثيامن فول

Slot:

بايقن اورڠ تيدق ترهڠك لكلاكي فرمفون حضر بلاك ممبشركن نبي فقبول كيت يوسف ايت برلايه ايڠده سمهان اورڠ مڠمكت سمبه يوسف ايت فون بركات واهي بڠاك فقبول همب تعاويل ممڤي ك سودهله پات سجاء دهول مول ترفڠت دڠن تقدير توهن يڠ اس يوسف ايت سوك هاتين ايبو بڤان ديبشركن كاتس ملڠي ديدودقكن اين ترلايه ايڠده دافت دان كاسر بنتر برتنه هاتي ني سڠ تيدقله سولي سوسه طاعة عبادة كڤد الله سمبيڠ دان فواس تيدق برهنتي در مول سمڤيكن ءات والله اعلم

In zeer slechte spelling is in dit HS. een deel van de geschiedenis, welke in de twaalfde sôerah van den ḳoerân verhaald wordt, naar de gegevens der anbijâ-legende op gebrekkige wijze teboekgesteld.

DCCCLXXXVI.

HIKAJAT POETRI BALOEKIH.

Collectie v. d. W. 103, 16 × 10 cM., 104 bl. 15 r.

Begin:

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين وبه نستعين بالله اينله حكاية فد مڽتاكن فوت بلقس لاك كچل لاك كڤد يشرن لال كڤد نبي الله سليمان مك دكلوركن له معلم شعير دلم حديث يڠ ملي٢ هدبله منمبالي ملن ماديمن ادفون مالن ديمن تيد كلور دلم حديث

enzoovoorts, gelijk getransscribeerd is in aanteekening 15, op bl. 67 van D. Gerth van Wijk's uitgave dezer hikajat in de Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, deel XLI, eerste stuk.

Daar in de Aanteekeningen de van het door den bewerker tot grondslag zijner editie genomen handschrift afwijkende lezingen van dit manuscript (door hem met B aangeduid) zijn opgegeven, behoeft de tekst hier niet nader behandeld te worden.

Slot:

جكلو تون فوت هندق سمبيڠ نمن تلاكڠ شرڠكن جو جكلو تون فوت سوده برفالڠ سڤنڠكن دعاكن جو جكلو تون فوت هندق تڠكر نمن مسبح دڠالڠ جو جكلو

تون فوت سمفي ككوبر نمن قبرن دجالغ جو جكلو تون فوت سمبهيغ تهجد نمن دمر
دچالي جو جكلو تون فوت سودهله لوفت نمن دروممه مقاج جو جكلو تون فوت هندق
ماكن ديغ بساج سفقانه فكن توجه تاهن بولن لم دساني ملك الموت فون تورن

Hierin zijn verscheidene varianten op den uitgegeven tekst.

Op de laatste pagina staat:

اني له نلم خبر يغ ايلق خبر دامبل كابوةن تو، خبر بلقس ترلنو ايندة
ديدالم نكري امفة اتكة ديكفوغ بالي ݢوراه دسني خبرن مڠكل سودة سياف تون
برهاتي سوسه امبل خبرن بوليه فائدة كارن سوامي سلمان نبي اوليه دكوة تو كابالي
ݢوراه مڠجاري بيچار مان يغ اندة دكوة توة حكم يغ ترليبه اندة تمڤتن اندة كمفوغن
رامي تمفت فرايغون تيف٢ نكري ماميقاه حكم جكلو ديباري سوك هاتين سففجغ
هاري كام مفاراغ ديا فد تغه هري ديبالي ݢوراه دتغه نكري سمبك مڠجار عقل
دڠن بودي عقل ايت تيدق بوليه ديبالي سببن سوشه ديدالم نكري جكلو تيدق
عقل دڠن بودي عقل ايت تيدق بوليه ديبالي سببن سوشه ديدالم نكري جكلو تيدق
عقل دڠن بودي ديمان كن سنغ دالم نكري سبايق اوراغ مڠاروه بڠچي ݢون فون
تيدق عقل فون كورغ انن ديري سافنتن هلغ تيدق برسيف ديمان بوليه ترغ كيرون
ميدان كابنچين اورغ

DCCCLXXXVII.

HIKAJAT NABI.

Collectie v. d. W. 77, $15^1/_2 \times 10^1/_2$ cM., 46 bl. 14 r. gedat. 24 Moeḥarram 1275.

Begin:

حتي داڠن تقدير الله تعالي مك داتغ كفد حكاية نبي كيت تتكل
ديكندوغ بندان امنة داتغ كفدا طاهيرن نبي الله مك دڠن تقدير الله تعالي
امنة دودق تڠه رومه هاريله فتڠي تڠه تورون للو برمانوغ سؤرغ دبر توبوه نن
بايك له بروبه سياف كه جو ان شرو عاتيكه رمن جاوه

Slot:

للو بركات ابو بكر جكلو سليفن دهنتركن فول بلڠجان تنڠي سكارغ همب
چاري ابو بكر فولغ كرومهن محمد فولغ كرومه مام للو بركات ابو بكر مڠله ايشي رومه
همب اميبل له بده داڠن كاسي كيجا امش اشي فول دهمفوناكن فول اتس تالم
امڤت فوله دي بڠكس فول داڠن كاين دي رق فول شام٢ مڠجالغ تون خديجه
نبي دي رق سماء اد سباتغ باتغ فولم له اني كلو بربوه فوشك خليله الله سوده فتاروه
ابرهيم جكلو محمد له بروممه فولم اني هنتركن جو كفدا محمد اخير نمن تمت له

حكاية نبي الله تتكل ديكندوغ بندن لي امنة توليشن سيا داتڠ راج بندهر فد فاتڠ جمعة كيرا فوكل 8 = ٢٤ محرم تاهن ز موشيم ١٢٧٥

Onderaan staat: حيكاية نبي اد Hikajat Nabie ada.

Dit HS. bevat een verhaal van een gedeelte van het leven van den profeet beginnende met de verschijning die zijne moeder Aminah in hare zwangerschap had, hare mededeeling daarvan aan ᶜAbdoel-Moeṭṭalib en het bezoek van ᶜAtikah, die haar verder bewaakte. Toen deze was ingeslapen, verscheen aan Aminah uit den hemel eene bidadari met een schitterenden stoet; zij bracht badwater uit de paradijsrivier en hemelsche kleederen, waarvoor de zeven hemelpoorten geopend werden. Verbaasd vroegen de engelen aan Allâh naar de reden daarvan, waarop Allâh hun antwoordde dat de profeet geboren werd; inderdaad was Moehammad ter wereld gekomen met eene algemeene opschudding in de geheele natuur, en in eenen lichtglans die het geheele huis vervulde. Na eene week kwam de blinde جمبركم [1]) die in de tauret gelezen had dat alleen Moehammad zijne blindheid genezen kon; eene aanraking met den voet des profeets deed hem geheel herstellen. Hij deelde uit zijne tauret mede dat Ḥalîmah den profeet zoogen moest; reeds hadden zeventig minnen te vergeefs het beproefd.

Daarop volgt de gewone, uit de Traditie ontleende, geschiedenis van de zooging en verpleging des profeets door Ḥalîmah, de wonderen zooals de vereering der afgodsbeelden, de herleving van dorre boomen e. d. van Chadidjah die in de tauret over de nôer van de profetie en de witte beschaduwende wolk als teeken van Moehammad las (elders wordt dit van Fatimah de Syrische bericht), hare opdrachten aan haren dienaar Moebâsarah, de wondervolle reis van Moehammad in haren dienst, de lagen van Abôe Djahal tegen hem, de vorst Rahib (de in deze landen uit den monnik, *râhib*, die Moehammad's grootheid voorspelde verbasterde figuur Radja Rahib), en de voorbereidingen tot het huwelijk van Moehammad met Chadîdjah.

DCCCLXXXVIII.

HIKAJAT RADJA RAHIB.

Collectie v. d. W. 74 $15^1/_2 \times 10$ cM., 21 bl. 15 r.

Begin:

حتي داتڠ تقدير الله تعالي داتڠ كفد حكاية راج رهيب شرة فرمفوئن

1) Later جمهر حكم, bedoeld is Boezoerdjmihr al-Hakim, bekend uit de Ḥamzah-legende.

ايله فوتي قمرية تقدير الله تعالى مك حمله فوت قمرية سمفيله فول تيك بولن
دالم راحيم دانغ له نمفي كفد فوت قمريه دامكين كات دالم ممفي هي فوتي
قمرية جك فرمفون انق اڠكو نماي ستي شارت جك لاكي٢ له انق اڠكو نماي
سيدنا امين مك لاماله انقرن ظهيرله انق لاكي٢ دي نماي سيدنا امين

Slot:

مك بركات فوتي قمريه اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمد رسول
الله لي همب كفرجو تتافي همب تكت منظهيركن كفدا رج رهيب اسلام
فوتي قمريه مك اسلام ما رغية سمبان مك بركيريم سورتله توانكو بگيندا علي كفد
رج نن امفت فوله مك اسلام مله رج نن امفت فوله لال اسلام مله اورڠ سمبان
مك جديكن فول له رج سيدنا امين ديد (sic) تكري تورن مان محكم له اي
سيدنا امين ديدلم تكري تور نمان حكمن عديل بوكن كفلغ سبب براوليه فنجر درفد
تون سيدنا علي مرتضي تمت سورة حكاية

De christenmonnik (in het Arabisch *râhib* genaamd) wiens ontmoeting met Mochammad op zoo vele wijzen in het Maleisch en het Javaansch is bewerkt — zie bv. Tijdschrift voor Ind. T. L. en V. K. uitgegeven door het Bat. Gen. v. K. en W. deel. XLIV bl. 97 sqq — heeft in het Minangkabausch, of althans Minangkabausch gekleurd Maleisch, aanzijn gegeven aan het in dit HS. vertegenwoordige verhaal, waarvan de inhoud aldus is:

Kamarijjah, de vrouw van Radja Rahib, krijgt in eenen droom den last om het kind dat zij baren zal Sitti Sjarat te noemen als het een meisje, en Sajjidinâ Amin als het een jongen is. Een jongen wordt geboren, en ontvangt den afgeproken naam. Drie maanden wil hij niets drinken of eten; een geschrift waarop de geloofsbelijdenis geschreven is valt uit den hemel en wordt door het kind ingeslikt, waarop hij de geloofsbelijdenis uitspreekt. De ouders zien in hunne tauret dat hun kind eenmaal hun godsdienst zal omverwerpen, en zijn vader dringt er bij hem op aan het gedurig verheerlijken van Allâh en zijn gezant na te laten; als hij het niet nalaat bindt hij hem en brengt hem met de moeder naar het zeestrand om hem te verdrinken; na eene laatste vergeefsche vermaning werpt hij den knaap in de zee, waarin deze zeven dagen ellende doorstaat. De profeet in de kaᶜbah verzoekt de engelen het kind te verlossen, eene stem uit den hemel gelast hem naar zijne ouders terug te keeren, hij komt thuis, en tracht zijne ouders tot den islâm te bekeeren. De vader ketent hem, en werpt hem in een diepen kuil dien hij vult en met dorens overplant. Daarna gaat hij met Kamarijjah naar

hun land (نوس سمن، soms نوشمن en تور سمن [1]) terug. Het kind riep in den grond den profeet aan, waarop hij hem door de engelen laat verlossen; wederom keert hij tot zijne ouders terug, de moeder koestert hem, maar de vader laat hem door zijne veertig vasallen ketenen en den wilden dieren voorwerpen. Wederom roept hij den profeet aan, en deze laat hem door den engel Riḍwân eten brengen; verschrikt vluchten de wachters naar huis terug. Hij blijft in het tijgerhok; de tijger komt, houdt hem voor een walî Allâh's en bevrijdt hem; ook de olifant spaart hem. De groote slang noodigt hem uit zijn lichaam te bestijgen en zoo naar Mekka te rijden. Eerst ontmoet hij ᶜAlî die hem naar het huis van Fatimah draagt, en zij verpleegt hem. De profeet, van hem zijne geschiedenis hoorende, gelast ᶜAlî het ongeloovige land waar zijne ouders wonen te bekeeren. De vader weigert zich te bekeeren en vindt den dood; Ḳamarijjah bekeert zich, zeggende steeds voor Rahib niet haar geloof te hebben durven belijden; de veertig vasallen bekeeren zich met het geheele volk. Sajjidinâ wordt daar vorst.

DCCCLXXXIX.

HIKAJAT NARAKA.

Collectie v. d. W. 160, $15^1/_2 \times 10$ cM. 42 bl. 15 r.

Begin op bl. 1.

انيله حيكاية فد مبتاكن اومة محمد تتكال كلور دالم نارك مك بركات له
جبرائل كفد جنجوڠن رسول الله

Verder is bl. 1 ledig.

Dan op bl. 2:

كدالم شرك مندڠر فرمان الله تعالي مك مقرب له جبرائل كدالم نرك
ديدافتيڽ رسول الله سدڠ دي كوليليڠ سكلين نبي ڽ بايق سكلين اوليا دن مسلم
شرة انق كن بدياري سدڠ ممنجوڠ ڽي جنجوڠن كيت رسول سدڠ دي رينتڠ
بونيڽ سلڠ دن شروني شرة جيجي دن لافري بايق له راكم دالم شرك مملكن
جنجوڠن كيت رسول هاي ن تيداق تركنر كدالم دنيا اي

Slot:

مك بركات له فول جنجوڠن كيت هي اومة كو سمبان عاسق له كلمو
كدالم شرك مك برتام داڠن اورڠ دالم شرك تيداق برلين روف سوڠ براف له

---

1) Op het laatst تور قمان، blijkbaar verbasteringen van Zamân Toerân het land dat met Zamân Irân, in vele Maleische profeten-en andere verhalen zoo dikwerf genoemd wordt.

فول مالكي دچاريكن له فول انترن سوࢴ٢ براف له فول لوسن تمفت سوࢴ٢ ادافون
تمفتن سوࢴ٢ سايف٢ مات ممندڠ مك سوك له فول سمبهان اورڠ دالم شرك
مرشي نعمة فون بايق دالم شرك دن رحمة فون بايق دالم شرك ديم له فول
سلم٢ن ساكت دن فاديه تيداق درسي لاي دامكين له كباشرن توهنكو كيت
رب العالمين يارب ياسيدي يامولي ياتوهنكو رب العالمين ياجنجوڠن رسول الله
امفون جو له فترجان اكو تمت

De inhoud van dit HS. wordt gevormd door een verhaal van den profeet die onder geleide van Djabrâil de hel zag, en na eenige moeite van Allâh de vergunning kreeg om eenigen van zijne gemeente daaruit te bevrijden. De gemeenteleden beschreven hem hunne ellende en pijn en smeekten hem om verlossing, waarop de kâfirs hem bespotten. Hierdoor ontstond eene twist, waarvan het relaas tevens eene opsomming der straffen en eene uiteenzetting van hare oorzaken is. De aartsengel legt van dit bezoek verslag af aan Allâh, die den profeet verlof geeft zijne gemeente uit de hel te halen en in den hemel te brengen. Moehammad begeeft zich daartoe met alle anak anakan bidadari hellewaarts, en laat alle asch en verbrande beenderen met hemelsch water behandelen, waarop ze volkomen en levend worden. Bij de weging blijkt echter dat de zonden zijner gemeente nog te zwaar zijn, zoodat de pas verlosten wederom naar de hel terug moeten; tot drie keeren toe wordt gewogen, maar steeds is de zonde-kant de zwaarste. Eindelijk trapt de profeet op de schaal der goede werken, zoodat deze daalt, doch de weegengel wil niet toegeven; de profeet stelt voor Allâh's beslissing in te roepen, maar de engel wil met den uitverkoren profeet geen twistgeding hebben, en geeft toe. Zoo komen allen in den hemel maar daar schamen zij zich dermate voor de hemellingen dat zij de hel verkiezen. Daarop gelast Allâh den profeet hen naar de zee van het levenswater te brengen, opdat het op hun voorhoofd geschrevene worde uitgewischt; in diezelfde zee werden ook de verkoolde resten van de nog in de hel achtergeblevene gemeenteleden gewasschen, waarna de lichamen weder als op aarde werden. Zoo kwamen allen in den hemel, waar geen pijn meer was.

DCCCXC.

HIKAJAT ḤASAN DAN ḤOESAJN I.

Collectie v. d. W. 99, $15^1/_2 \times 10$ cM., 11 bl. 13—16 r.

Begin:

بسم الله الرحمن الرحيم
حتي داڠن تقدير الله تعالي مك انيله حكاية فري مڽاتكن بكند امير

حشن شراة بكند امير حسين تتكل اي كانق٢ چرچ ديقالق كدون حشن ديكير
حسين ديقاني مك بكند امير حشن شراة بكند امير حسين برداتڠ سمبه كفد
رسول الله داميكين بوني كاتن يا نينكو راسول الله كامي هنداق فكاين كفد نينكو
راسول الله مك رسول الله ممبريكن فكاين يڠ امت فوتيه اوارنن مك بركات
حشن دان حسين داميكين بوني كاتن شراة داڠن تاڠيسن يانينكو رسول الله تياداله
ماو فكاين يڠ امت فوتيه كارن چوچو جنجوڠن راسول الله جنجوڠن سارو سكلين
عالم ايت همب فكاين يڠ امت بايك دريفد اني كفد نينكو رسول الله

Slot:

محمد رسول الله جنجوڠن ايشي رومهكو ايكوتن مكه مدينه فركنتوڠن ايشي
مدينه فكارن ڤاو بدنكو فركنتوڠن هاتي جنتوڠكو تيداق دياش تاه سفكنكن بيڤلس
بوه هاتي فقارڠ جنتوڠ هاربله هاتي بوكن كفلڠ سوك هاتي مات ملهت جنجوڠن
حسن لي دن حسين تاهدي ياس تاهدي سفك٢كن برجري بوه هاتي شيبيرن
تولڠ لوله له رس بوه هتيك شيبيرن تولڠ ڤاو بدنكو وه ويلا چهاي مقاك بوليه له
راش هتيكو هيلفله رش بيچارك ويلا جنجوڠن اكو حمد محمد الله تيڠ مليكي
مكه مدينه بيدڠ سولوه كعبة لولوس له رش هتيكو هنجرله رس اتق بانقكو منديڠر
كات جنجوڠن اكو چهاي ماتو تون بكند بوه هاتي جنجوڠن رسول الله شيبيرن
تولڠ تون خديجه ڤاوا بدن تون فاطمه كوكرله رس هتيكو هنجرله كوليت نمالت
تولڠكو تاه ديلس تاه دي سفك٢كن (sic) مروشه هتيكو تمت

Op eene bladzijde achteraan staat nog:

حتي داڠن تقدير الله تعالي اني حكاية فري منيتاكن كمتين بكند واه(ير)
حسين دن حسن تتكل اي لاك لاي كاذ(ق٢) مك برداتڠكن سمبه بكند امره
حسن ك(تا) بكند رسول الله ادفون كتان يا جنجوڠنكو يا نينيكو رشول الله ادفون
اكو هندق فكاين كفدا نينيق اكو ستله ايت مك رسول الله فون ممبريكن كاين
enz. blijkbaar een verkeerd begin.

De taal van dit HS. is veel meer Maleisch dan Minangkabausch, maar aangezien het overigens tot dezelfde soort als die der hier behandelde manuscripten behoort, was het beter het niet in de beschrijving der Maleische, doch in die der Minangkabausche handschriften op te nemen.

Het boekje begint met het verhaal van Ḥasan en Ḥoesajn, de kleinzoons des profeets, die een mooi kleed verlangden, en door bemiddeling van Djabrâil de kleederen سندوسين استبراق en گندام verkregen; die het groene kleed verkreeg zou door vergif sterven, die het roode verkreeg door de hand van Jazid's

krijgslieden. Djabrâ'il deelde den profeet mede dat de dood zijner kleinzoons eerst na zijn verscheiden zou plaats hebben; daarna koos Ḥasan het groene en Ḥoesajn het roode kleed. De profeet noemde het andere kind van ʿAlî: Moeḥammad ʿAlî Ḥanafijjah, tegen den zin van Fatimah, aan wie hij toen den dood der beide andere kinderen voorzeide, en mededeelde dat ook de derde zoon door geweld zou sterven, weshalve hij er op gesteld was dien den bewusten naam te geven. Daarna barstte Fatimah in eene lange jammerklacht uit.

Zie verder bij het volgende nummer.

DCCCXCI.

HIKAJAT ḤASAN DAN ḤOESAJN II.

Collectie v. d. W. 98, $15\frac{1}{2} \times 10$ cM., 27 bl. 16—17 r.

Het begin vertoont eene betere spelling en betere taal, gelijk blijke uit het volgende specimen:

بسم الله الرحمن الرحيم

حتي داتڠ تقدير الله تعالي اينله حكاية فري مڠتاكن بݢند امر حسن دان
حسين تتكل اي لاكي كانق٢ چوچ ديڤالق كدون حسين دي كير لي جنجوڠن
حشن ديكانن لي جنجوڠن مك بݢند امير حسين شراة بݢند امراه حشن برداڠ
سمبه كڤد رسول الله دميكين بوني كاتڽ يا نينق كو رسول الله مك كام هنداق
فكاين كڤد نينق كو رسول الله مك رسول الله ممبريكن فكاين ايله فكاين يڠ امت
فوتيه اورڠ مك حشن لي دان حوسين فون بركات شراة داتڠ تاڠيسڽ دميكين بوني
تاڠسن يا نينكو راسول الله يا جنجوڠن تياداله كامي ماو فكاين اني كاران همب انق
چوچ رسول الله جنجوڠن سارو سكلين الم ايتله مك كامي هنداق فكاين يڠ
امت بايك دريڤد اني كڤد نينكو رسول الله

Het slot van I valt hier op bl. 10, wederom met betere spelling, bv. بوة هاتي in plaats van بوليه . . . . هتيكو.

Het slot van het HS. is:

مك كات بݢند امر حسين هي فرمڤون مڠاڤ كه اڠكو برمولت فول مك
ديداڠر اوليه ماله سوامين كڤدا مك دهمڤن كڤن كاينڽ مك اي سجاد تكي
مڠنڠدق كن كڤدان سوامين بݢند مر حسين دم كاتڽ يا جنجوڠنكو مميتاء كڤدا
تون همب بارغ براڤا ديس همب اكن تتاڤي سبوليه فڤتاء همب هندقن مميتاء
جنجي همب اداهول بارغ توجه هاري كارن همب هندن كبنور مكه هندق

مڠجلڠ كعبة الله مك برولِه جنجي اوليه فمنتا شهر بانون كفدا توهن بݢندا امر حسين يا توهن همب ادفون همب ميتاء جنجي داميكين هندق خدومة دن ممبري صدقة كفدا سكل سيداڠ جمعة دان كن سكلا فقير دان مسكين ستله ايت مك ايله لمان انترن مك برجالن الله اي كبنور مك

Daaronder staat:

حيكاية بݢندا امر حسين تتكل كاتق

Het verhaal van het groene en het roode kleed komt in de verschillende exemplaren der Hikajat Moehammad Ḥanafijjah niet in het begin voor; in v. d. W. 69 (no. CCCXXV) bv. vindt men het op bl. 100, als volgt vermeld: pada soeatoe hari baginda rasoel Allâh doedoek diroemah Oemmi Salamah maka diribanja tjoetjoenja Ḥasan dan Ḥoesajn maka Djabrail pon datang mĕmbawa pakajan daridalam soerga maka bahoeasanja soeatoe pakajan hidjoe dan soeatoe merah maka oedjar Djabrail ja nabi Allâh bahoea inilah pakajan daridalam soerga dinoegĕrahakĕn Allâh soebḥânahoe wataʿâlâ kapada tjoetjoe toeanhamba kadoea itoe dan soeroeh pakaj amir Ḥasan dan amir Ḥoesajn maka baginda pon dipakajkĕnnjalah tjoetjoenja itoe satĕlah soedah mĕmakaj kadoeanja pakajan daridalam soerga itoe maka pĕrgilah kapada boendanja maka oedjar Djabrail ja nabi Allâh bahoeasanja firmân Allâh taʿâlâ mĕnjoeroeh bĕrtanja kapada toeanhamba kasihkah toeanhamba kapada tjoetjoe toeanhamba itoe maka sabda rasoel Allâh bĕhkan kasih hamba akandia maka oedjar Djabrail adapoen tjoetjoe toeanhamba jang mĕmakaj pakajan hidjoe itoe akan kamatiannja itoe tĕrboenoeh di padang Karbela dan kapalanja pon ditjĕrajkĕn dĕngan toeboehnja enz.

In dit HS. wordt de jammerklacht van Fatimah voortgezet en verder verhaald dat na het overlijden van den profeet, ʿAlî, Fatimah, Abôe Bakr, ʿOemar en ʿOethmân het rijk (كراجان) aan Ḥasan en Ḥoesajn kwam, en dat beiden bij een bezoek aan het graf van den profeet een gesprek met dezen voerden in half wakenden toestand. In dat gesprek zinspeelt de profeet op hunnen aanstaanden dood, en op het hooren van het verhaal dier ontmoeting barst Ḥasan's vrouw Fatimah Zajnab in weeklachten uit, en troost haren zoon Abôe 'l-Kâsim. Kort daarop wordt Ḥasan vergiftigd. Zij wilden hem in het graf van den profeet begraven, maar Jazîd verhinderde dat. Daarna beraadslaagde Jazîd met de zijnen over de wijze waarop hij Ḥoesajn zou dooden, en Abôe Hoerajrah wordt naar Madinah gezonden om hem te bewegen naar Kôefah te gaan. Ḥoesajn, zijn leugenverhalen geloovende, wil hem volgen, maar zijne vrouw Soehra Bânôen dwingt hem eene belofte af van nog zeven dagen te wachten; immiddels gaat zij naar Mekka om de kaʿbah te vereeren.

Hiermede eindigt het fragment. Het verhaal wijkt geheel af van dat in HS. v. d. W. 69, waar de hier aan Abôe Hoerajrah toegekende rol wordt gespeeld door ᶜAbdoellâh Zijâdah (bl. 200 sqq).

DCCCXCII.

HIKAJAT MOEHAMMAD ᶜALi ḤANAFIJJAH TATAKALO KATJIĚ².

Collectie v. d. W. 73, 15½ × 10 cM., 54 bl. 14—15 r. gedat. 24 Moeḥarram 1275—1858.

Begin:

وبه نستعين بالله اينله حكاية فد مڽتاكن محمد علي حنفية تتكال اي لاڬ
كانق اي له تون بكند علي ايله انق تون فوت حنفيه جوچ راج شعير عالم راج
ديبنو بنيار سودرا حسن لى دان حسين انق تون فاطمه ذهر مك برماين٢ له اي
دالم نكري بنور بنيار شورة ين (نى lees) بوكن اوله٢ كاكه نن بوكن الغ٢ اسد انق
اورغ دباون

Slot:

مك برجالن محمد علي حنفيه تكڠ٢ نن سمول جدي مك دي كنلن
له ديرين سنديري مك برجالن جو له محمد علي حنفيه ظيرن سج نن برجالن داڠن
كاك باطين باو٢ اوليه ملايكت مك لم سديكت انترن تيبله محمد علي حنفيه
مك نايك له محمد علي حنفيه كاتس رومهن مك توهوله اورغ بنور بنتار الله تمڤاء
محمد علي حنفيه جدي له اسلام سمهان اورغ بنور بنيا والله اعلم بالصوب
Na den datum: نن ممبووة شورة اني سيا داتو٢ راج بندهر

Inhoud:

Moehammad ᶜAlī Hanafijjah woonde als zevenjarige knaap in Banijâr en trachtte zijne stadgenooten, die vroeger moslims geweest waren, den islâm weder te doen aannemen, maar hij ondervond smaad en hoon, en zette zich wêer aan het weven, en vroeg zijne moeder wie toch zijn vader was, daar men hem voor vaderlooze uitschold. Daarop deelde zij hem mede dat de heer van Mekka en Madina, ᶜAli, zijn vader was, hoe deze haar had opgedragen haar kind Moehammad ᶜAlī of als het een meisje zou zijn Sadarijjah te noemen, en als het kind naar Madina zou willen gaan het den stok van Ḥamzah als amânat mede te geven,

Na eenige wonderteekenen, en nadat hij, een in den droom gegeven last van den profeet volgende, alle knapen van de stad had doen sterven door ze onverwachts los te laten toen zij op door hem omlaag gedrukte takken zaten, vielen allen op hem aan, maar hij joeg ze op de vlucht door zijn toovermacht. Daarna aanvaardde hij den den tocht over de vlakte van Karbela naar de twee heilige steden; herders die hem beleedigden deed hij door middel van zijnen staf verbranden, landlieden die hem vruchten weigerden strafte hij, venters die grof tegen hem waren deed hij hunne waren verliezen totdat zij berouw toonden, eenen lompen kokosnootplukker tuchtigde hij; eindelijk wees een oude man, na hem eten te hebben gegeven, den kampoeng van de Medinensers op die vlakte; het gelukte hem echter niet de aandacht van zijnen vader te trekken. Hij ging baden in den vijver van ᶜAlī waar niemand baden mocht; ᶜAlī zelf gelastte hem er uit te gaan, maar hij weërstond hem, hij bevocht den knaap, en telkens verdween deze door een engel weggerukt, beiden riepen Allāh aan om hulp, en ten slotte begreep ᶜAlī dat het zijn zoon was die hem bestreed. Hij bracht hem naar zijn huis en liet hem daar slapen, zelf naar de kaᶜbah gaande om Fatimah met Ḥasan en Ḥoesajn te roepen. Inmiddels kwamen dezen en sloegen den onbekenden slaper de deur uit, doch weldra kwam ᶜAlī en helderde alles op. Daarna gingen allen met hem naar den profeet, nadat Chadidjah hem van een nieuw wit kleed voorzien had. Later ging hij, zeer naar zijne moeder verlangende, terug naar zijn land, een heel eind weegs begeleid door de vier anderen, later alleen, uiterlijk te voet gaande, innerlijk voortgedragen door engelen, en bereikte Banjjār, dat zich weldra tot den islâm bekeerde.

DCCCXCIII.

HIKAJAT NAṢOÈḤā.

Collectie v. d. W. 244, $15\frac{1}{2} \times 10$ cM., 26 bl. 13—16 r. gedateerd 25 Moeḥarram 1275.

Begin:

توهنكو خالق صفتڽ رحيم مڠجاديكن همبڽ طاعة دان ظاليم جديله رسول دي
بوم كريم مڠجقكن جالن جنة النعيم فقير يڠ صغير مڠاجر ديريڽ مميڠتا فرتنجو كفد
توهنڽ ديدالم حديث دي كلوركنڽ منور القلوب نام حديث اد اورڠ مود شاكت
كاكيڽ بني اسرائيل نام قومڽ تكبرڽ ساڠت كارن براڽين مڠرجكن معصية سيڠ
مالمڽ نام نصوجا 1) دمشهوركن اورڠ (sic) معصيتڽ باڽق٢ بوكن كفالڠ مميڠم ارق

1) Later steeds نصوحا

فاڬي دان ڤتڠ فكرجن جاهت تياد ترهليڠتڠ مڠجوري دن مالڠ نڠتياش تمڤتن
منڤامون دجالن راي

Slot:

كات اورڠ موڠ وجڠجوڠڽ اكو اني بوكن انشان اكوله جبرئل دي
سوروهكن توهن مڠجوباي اڠكو تاڠوه برايمان مندڠر كات يڠ دامكين بونين سوكوله
نصوحا دالم هاتين كڤدا الله تعالي برتمبه٢ ايمانڽ ايتوله نعمة٢ داري فد توهن
والله اعلم وصلي علي خير خلقه محمد واله وصحبه اجمعين تمت اله شعير نصوحا
فد هاري اثنين فد ٢٥ هاري بولن محرم هجرة نبي ١٢٧٤ مبورة كندي سيا يڠ
برگلر داتو راج بندهر

De inhoud van dit Sjair Naṣoêḥâ getitelde verhaal is als volgt:

Onder de Israëlieten was een goddeloos man, Naṣoêḥâ geheeten, die leefde van diefstal; niemand kon hem weerstaan of zijne lagen verijdelen. Eindelijk bekeerde hij zich en gaf al het gestolene terug, en vestigde zich met zijne vrouw in het woud, waar zij gebrek leden. Drie dagen lang hadden zij niets gegeten toen hij eene geit vond en die in bewaring nam om ze te verzorgen; van haar melk leefden zij.

Om de vijf dagen jongde die geit, zoodat het aantal niet te schatten werd. Daarna legde hij tuinen aan, die overvloedig vrucht voortbrachten; één deel daarvan gebruikte hij voor zich, de rest voor aalmoezen, rantsoen zijner bedienden en zaailingen. Hij dreef een voordeeligen handel, en legde eene versterkte stad aan, waar velen samenstroomden wegens de rechtvaardigheid van Naṣôeḥâ, die uiterlijk een koning doch innerlijk een heilige Godes was. Na verloop van tijd zond Allâh Djabrâil om zijne ziel te halen, en deze komt bij hem zeggende de eigenaar van de vroeger door hem gevonden geit te zijn; hij krijgt de geit terug maar eischt ook al de jongen die uit haar voortgekomen zijn met de gelden die de verkochte geiten hebben opgebracht. Daarop liet Nâṣôeḥa alles wat hij bezat vóór den eischer brengen: ook het paleis en de vesting eischte deze op, en alles stond Nâṣôeḥa af, zelfs zijne kleederen. Daarna ging hij met zijne vrouw naar hun oude hol terug en trokken de versleten kleederen van weleer weder aan, toen de jonge onbekende ook vergoeding vroeg voor het gebruik dat hij van den geitemelk gemaakt had, en Nâṣôeḥa niets meer had af te staan, eischte hij dat Nâṣôeḥa eenen berg zou verplaatsen. Werkelijk begonnen hij en zijne vrouw te graven en te spitten, maar de onbekende greep hem bij de hand, en maakte zich bekend als Djabrâ'il die gekomen was om de kracht van zijn geloof op de proef te stellen.

DCCCXCIV.

RADJA PĔRIJANGAN KAWIN KA NĔGĔRI ATJĔH.

Collectie v. d. W. 208, 16½ × 10 cM. 62 bl. 14 r.

Begin:

مک انیله تمب تتکل نکري باتیفه اکن دسراغ عالم مک براستریله رج
کیت کنکري اجس ستله منجدیکن انؤ برکات اتؤن ایت یا ایټک ادفون ایټک
برفالنته فد لوهق نن تیک اک تیاد برفالنته بتاقه نما رایه کفدک مک کات
دولة هي اتؤک جک ایت کهندق اتکو اک کیکن (کمبلي lees) کفد سکل کدتک
کفد نکري فریاغن

Slot:

ستله ایت مک فارغ له اورغ قاکمفغ جمب، فوکر لیمو تیدق تابدو جد فارغ
نن سهاري، ایت تیدق تابدو نن بدر لفس ماریم سات، سمفیله فوکر سات مک
الد، کمفغ جمب، مک لم له انترون مک تودق له اورغ بوجر شمون لم له قول
انترون مک برکات تونکو ریکن کفد تون رسیدن کمي فولڠن لاي مک برکات
تون راسیدن فولغ له تونکو مک سمون کفد نکري شورغ ستله ایت دي فاربوة
ݢادوغ ان لاي

In het begin wordt verhaald dat na de weigering van een huwelijksaanzoek een aanslag op Batipoeh werd beraamd, maar niet ten uitvoer werd gelegd.

Daarna wordt vermeld dat in oude tijden toen de zee ajĕr masin heette, het eiland: Langapoeri, tĕloek: pinang, weër een eiland: Andaloes, de berg: Sagoentang Pĕndjaringan, de goenoeng: goenoeng barapi, het dier aldaar: koeda sĕmboerani, balaj: balajroeng pandjang, toen verscheidene laras andere namen hadden, volgens de overleveringen ontvangen van Datoek Katoemĕnggoengan en Datoek Pĕrpatih, die ze had van Datoek Soeriadiradja, die ze weder had van den Jangdipĕrtoean, er oorlog was tegen ons van de lieden van XII Kota.

Naar Silahan konden zij wegens hoog water niet doordringen, het reeds veroverde Kota Toeha werd hun ontnomen, en de vrede werd gesloten. Ten einde voor overvallingen beveiligd te zijn legden de acht datoek's van Pĕrijangan eene sterkte aan: Padang Pandjang. Wederom braken oorlogen uit, en XII Kota werd overwonnen.

In Padang heerschten de Atjehers gestreng. Een der Padangers ging zich daarover beklagen bij de Compagnie, en de commandeur beloofde daar te

komen; hij fnuikte den Atjĕhschen invloed, sloot eene overeenkomst met de pĕnghoeloe's en vestigde zich te Oedjoeng Karang.

Daarna wordt melding gemaakt van verschillende nieuwe combinaties van laras, onderlinge gevechten, den strijd tusschen hitam dan poetih, den strijd van Loeboek Agam en Batipoeh tegen Kota Lawas, gevolgd door andere kleine oorlogen, ten slotte van de komst der Compagnie in Tanah Darat, den tocht der Engelsche Compagnie naar Padang, de gevechten door de Compagnie geleverd, de vestiging te Fort de Kock (دي بوة ݢادوڠ دي بوكيت تيڠݢي) en het verder voortdringen der Compagnie.

Het geschrift is niet voltooid, en eindigt abrupt.

Ander handschrift:
Leiden, no. 1749.

(CDXIV).

OENDANG-OENDANG ADAT.

Collectie v. d. W. 60, reeds behandeld sub bovenstaand nummer.

(CDXV).

OENDANG-OENDANG MOKO-MOKO.

Collectie v. d. W. 61, reeds behandeld sub bovenstaand nummer.

DCCCXCV.

OENDANG-OENDANG MINANGKABAU I.

Bat. Gen. 27, 20 × 17 cM., 112 bl. 15 r. gedateerd te Padang 1 Djoem. I, 1282, 23 September 1865.
Notulen IV: 264 (27 November, 1866. V).

Een der talrijke exemplaren der Geschiedenis van Minangkabau, (veelal *Tambo*, ook *Tambo radja radja* genoemd) in verband gebracht met de wetten en instellingen der Minangkabausche landen.

Dit HS. is afgeschreven door Soetan Mangoen zoon van den laatsten Dipĕrtoean van Minangkabau.

Achteraan, na de dagteekening, staat:

تمبو اني دكيريمكن نصخن اوليه اڠكو لارس ليم قوم دوابلس كوت دري
دارت لوهق تانه داتر دهكينله سفاي معلوم سكوره اي

In het Indisch Archief, Tijdschrift voor de Indiën, 2° jaargang, deel III, bl. 33—68, heeft E. Netscher deze „verzameling van overleveringen van het rijk van Mânangkâbou" vertaald en toegelicht.

Het HS opent met 24 medaillons, op twee bl., bevattende namen van vorsten van Atjèh, Indrapoera, Pegoe, Palembang, Bintar, Djambi, Rokan, Singapoera, Indragiri, Siak, Mandaheling, Tamboesi, enz.

Na de uitvoerige doxologie begint het geschrift met de schepping van Adam en Ḥawâ, hunne ontmoeting en tocht naar Ṣafâ (waarbij Sôerah II: 153 aangehaald wordt) en de afdaling uit den hemel van hun huis. Daarna wordt het aantal hunner nazaten genoemd (201, bij Netscher, bl. 38: 99, elders 39 of 49), de geschiedenis van Sjith verhaald (veel korter dan bij Netscher waar de naam zelf niet voorkomt), en dan die van Iskandar Dzôe'l-ḳarnajn (wederon veel korter dan bij Netscher, daar over zijn ontstaan niets medegedeld wordt [1]). en daarna de nederdaling uit den hooge van de voor hem bestemde widadari سيو حالم beschreven. Waar op bl. 41 o. c. verhaald wordt dat de hemelnymphen het weefsel Sangsat Kala, een klein mes en een *sigoe landak* hadden, worden hier aan de genoemde widadari toegekend: het weefsel *sangsit*, een kroon, een bijzonder zwaard, een zitmatje e. a. Na onderricht nopens recht en rechtspraak van Djabrâil ontvangen te hebben daalde hij met zijne vrouw op het matje naar de aarde af, en belandde op den top van den berg Ḳâf; eene aardbeving woedde, een vaandel wit als het schuim der zee ontplooide zich, en Adam en Ḥawâ verlangden onstuimig naar hunnen opgevaren zoon Sjith, waarop Allâh hun de oogen opende en hen met alle nazaten naar den berg Ḳâf liet gaan; daar bemerkten zij dat Sjith Iskandar geworden was. Deze ging van daar naar een land tusschen hemel en aarde (antaro boemi dan langi^{2} antara boeki^{2} Si-goentang goentang Mangiran namanjo ijolah ditanah Roem), en trok vandaar verder met een door Djabrâil aangebracht vaartuig. De engel had ook een vogel medegebracht en deze kreeg last een ander land te zoeken; de vogel was aangeland in Langkapoeri, tusschen Palembang en Djambi, en bracht aarde er van bij Iskandar. In een oogenblik was deze naar het nieuwe land overgevaren, de Biopari en Tjati Bilang Pande waren hem behulpzaam; daar werd hij als vorst gehuldigd. Daarna doolde hij rond in alle hemelstreken (aangehaald wordt eene overlevering omtrent een gesprek van Moehammad met de joden over Iskandar), en sloot, gelijk in de overleveringen verhaald is, Gog en Magog in eene vesting, waar zij tot den dag der opstanding moesten blijven. Na eene ontmoeting met lieden van 120 ellen lengte kreeg hij drie zonen, die hij op Allâh's aanwijzing Alif, Dipang en Dirâdja noemde (Netscher, bl. 41: Alif, di

1). Er staat alleen dat Sjith na zijne hemelvaart den titel Iskandar Dzôel-Ḳarnajn kreeg.

Radja en Dapang, allen met Sari Maharadja er vóór, hier met Si Maharadja). Zijn einde voelende naderen vermaakte Iskandar den *tanoen sangsit* aan Dirádja en stierf onmiddellijk daarna. De Biopari hielp de drie zonen in alles, en met Tjati Bilang Pande maakte hij voor hen een paleis in Langkapoeri, en drie vaartuigen, waarop zij spoedig daarna de groote zee gingen bevaren. Door een storm overvallen ankeren zij ergens tusschen Rôem en Tjina; drie widadaris woonden daar. De ankers raakten vast, zoodat ze niet meer te lichten waren. Dirádja dook er naar en vond de drie nymphen صبر رڠكا, غيرعالم en سمندري جاتي, met wie hij weêr opsteeg uit het water; de eerste bleek voor Alif bestemd te zijn, de tweede voor Dipang; vier engelen sloten de drie huwelijken. Spoedig na hunne weldra voortgezette reis kregen zij oneenigheid over eene kroon, welke zij allen begeerden, totdat een engel hun aanbood de zaak te beslissen en de kroon in de zee van Ceilon wierp, waardoor zij schitterde een maand varens lang; onmiddelijk omkronkelde de groote slang de kroon.

In eenen storm raakten de drie broeders, die trouwens reeds tot scheiding besloten hadden, uiteen; Alif belandde in Rôem, Dipang in China en Diradja op den Barapi in gezelschap van den Biopari.

Op dat eiland oogstte hij goud uit de rijstaren, en daarmede wilde hij de verloren kroon namaken; hij voer met Tjati Bilang Pande naar de zee van Ceilon, en liet daar eenen goudsmid in een glazen flesch afdalen; de groote slang liet de kroon los, en de goudsmid, Si Oelèh getiteld, maakt haar na; nadat hij de voortreffelijk gemaakte kroon afgeleverd had, werd hij op last van Diradja en met instemming van hem zelven van het leven beroofd. Diradja verhuisde naar den top van den berg en woonde daar; aldaar ontsproot een heete bron in het voetspoer van eene ree, en op die plek liet hij van zijn vaartuig een paleis bouwen; op die plaats, eerst Para'an Kidjang genoemd, verrees Përijangan. Aan den voet van den Goenoeng Boengsoe verrees Paga Roejoeng; alles bloeide en groeide in het Minangkabausche land onder het rechtvaardig bestuur van Diradja, den bezitter van de kroon, het weefsel, den gouden zwaluw, het uit zich zelf ontstane goud en het goud dat spreken kon, en het goud جاتة جاتي (bij Netscher, o. c. bl. 42 Si djati-djati), en van vele andere uit zich zelve ontstane insignia (De optelling daarvan vult de bl. 60, 61 en 62).

Na zijnen dood huwde سير عالم met den Biopari, die den titel Datoek Soeria Diradja had (Netscher, bl. 43 Datoe Sa'ri Diradja), en kreeg twee zonen en vier dochters; de zonen Datoek Katoemënggoengan getiteld Soetan Padoeka Bësar en Parpatih Sabatang getiteld Tjoematang Soetan werden later de bestuurders. Met den vader kwamen zij overeen om het land in laras' en loeboek's

te verdeelen, en voor elk landschap de wetten en inzettingen vast te stellen. Deze nu zijn de negen wetten, elk verdeeld in vijfhonderd anak's; nl. taᶜalloeḳ kapada 1° radja radja, 2° pĕnghoeloe, 3° ᶜâlam, 4° pakajan, 5° pĕrmainan, 6° boeni boenian, 7° rami ramian, 8° jang tĕrpakaj pada ᶜâlam dan pada kabasaran, 9° hoeloebalang, waaronder de strafwetgeving begrepen is. Deze wetten werden ingevoerd in elk land waar de familieleden der drie hoofden, vier in ééne stad, vijf in ééne stad of meer in ééne stad, zich gevestigd hadden; in elke stad werd een pĕnghoeloe aangesteld, en die pĕnghoeloe's waren van vier soorten: ڤڠهولو، ڤقاله، ڤتوله en ڤقالي [1]) Zij moesten gantangs vervaardigen van 48 tahil, boengka's en tjoepaks van 12 tahil, waarvan aan iedere kota één gegeven werd. Daarna bakenden de drie hoofden de grenzen af van Kota Piliang en Kota Tjaniaga (Netscher, bl. 51 Bodi Tjaniaga). Over die verdeeling geraakten de broeders in oorlog. Datoek Katoemĕnggoengan gaf aan de twee plaatsen de namen Lima Kaoem Doeablas Kota (met bijnaam Gadjah Gadang) en Soengaj Tarap; die drie landschappen zijn de alleroudste (met Pĕrijangan nl.) waarvan alle andere afstammen. De vrede werd gesloten en de afstammelingen van beide broeders huwden onderling. [2])

Van hier af (bl. 68) is de tekst geheel, soms woordelijk, gelijk aan Netschers bewerking, van af bl. 52. r. 5 v. o. (In de drie pantoens van bl. 56 aldaar staat hier ڤرهنتين in plaats van ڤرمباهن en ڤاته تمبه هيلڠ برڬنتي in plaats van ڤنداي ايت ڬنتي برڬنتي), behalve: 1° meerdere kortheid in de vermelding der landschappen en poesaka's van bl. 57, 2° het ontbreken van het geheele gedeelte over den strijd tegen de Hollanders (wat blijkbaar beleefdheidshalve is geschied; de samenhang is verstoord door die omissie), 3° het ontbreken van het gedeelte over den pinangstok, en de gevolgen van de weddingschap (bl. 64 en 65 tot r 4).

Het slot van Netschers bewerking valt in dit HS. op bl. 84 r. 4.

Dan volgt de wetgeving der negen poetjoeks, welke is verdeeld in drie deelen; dat wat op Atjeh van toepassing geworden is, op Minangkabau en op wat in Rôem gebleven is. Deze wetgeving heeft 5000 anak's; 500 gelden in Kĕling, 500 in China, 500 in Benggala, 500 bij de Engelschen en de Ko-

---

1) ارتين ني ڤڠهولو ايت ايله ممليهاراكن كڤد سڬل قوم سڤرت نبي كاسيه اكن امتن دان ارتين ڤقاله ايت جكلو كات بنر سكلڤون دسلهين جوا دان ارتين ڤقالي ايت مڠيكوت كات سجا دان ارتين ڤتوله ايت تياداله توت اي اكن جنجي سمان اسلام

2) Over de daarmede gepaard gaande oude gebruiken welke hier vermeld worden zie men Netscher, o. c. bl. 52.

djah's, 500 in جسي, 500 in het Westen (مغرب), 500 in het Oosten (مشرق) 500 in het Zuiden, 500 in het Noorden, 500 in het Westen (Barat), 500 in het Oosten (Timoer) [1]). Na de vermelding van de onderscheidene namen der wetten en der drieledige verdeeling van het begrip *ʿaḳl* wordt op bl. 87 het eigenlijke boek besloten met de woorden: tammatlah kitab almoesammâ dangan tambo toeroen toemoeroen daripada Datoek nan batiga tadi dan jang basoedara badoea sanak Datoek Katoemĕnggoengan dan Datoek Parpatih Sabatang itoelah nan baoeliĕh chalifat daripada Datoek Soeria Diradja Datoek Soeria baoeliĕh chalifat daripada daulat jangdipĕrtoean Soeltan Maharadja Diradja Si Maharadja Diradja baoeliĕh chalifat daripada bapaʿnjo Soeltan Iskandar Dzôe'l-Karnajn Soeltan Iskandar Dzôe'l-Karnajn baoeliĕh chalifat daripada bapaʿnjo Nabi Allâh Adam ʿalaihi 'ssalâm chalifat Allâh.

Daarna worden alle Minangkabausche laras' en loeboek's opgesomd, dan wordt de ontwikkeling gegeven van het begrip *doenja*. Dit wordt gevolgd door de VIII wetten en de XII wetten, welke laatste toegelicht worden; ze luiden: I سمون سكل، II ربوت رمفس، III سمبغ سله، IV اوفس راچون، V مليغ چوري، VI داكوه داكي، VII ميبرمماكي، VIII مراكو مراكي، IX منجابت استري، X ريندو، XI چربو جڠكر، XII اوراڠ لاين، معصية دالم كعبه ارتين ماسق كمفوڠ اوراڠ دان مرمڤق رومه تڠكڤ اوراڠ انجڠ٢ دالم كمفوڠن. Daarna komen de 12 tando beti, waarvan de eerste zes behooren tot de *daʿwâ toedoeâh*, de tweede tot de *daʿwâ tjemo*. Daarna volgt eene strafwet, telkens met bewijsplaatsen uit ḳoer'ân en traditie gestaafd, afkomstig van Iskandar Dzôe'l-Karnajn en de sajjids die van Mekka naar den berg Pĕndjaringan kwamen. Op bl. 102 begint een hoofdstuk over den ʿaḳl en den ʿilm, hetwelk besluit met eene beschouwing over de bekende termen sjariʿah, ṭariḳah, ḥaḳiḳah en maʿrifah, en de vermelding van de 10 martabat's der vorsten, de 6 der pĕnghoeloe's, de 4 der aanstaande hoeloebalangs en die van andere soorten van menschen. Het geheel wordt besloten met eene verklaring van enkele wetstermen, en eene moreele vermaning en opwekking.

DCCCXCVI.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU II. [2])

Bat. Gen. 40, 30 × 19 cM., 52 bl. 34 r. (alleen aan de rechterhelft beschreven).

---

1) Dus feitelijk 11 × 500 = 5500!

2) Ten onrechte staat dit HS. als eene Hikajat Iskandar vermeld, en dat wel volgens eenen voorin staanden „Inhoud volgens een inlander".

Na het Arabische begin en de vermelding van de traditioneele verdeeling der wetten in negen poetjoek's van 500 anak's, begint de eigenlijke tambo geheel en al gelijk aan de bewerking van Netscher; alleen ontbreekt hier de vermelding der eerste vorsten van Atjeh, Indrapoera, Palembang, Bantĕn (Netscher, bl. 36 en 37), en is een enkele maal eene afwijkende spelling te constateeren. Het door Netscher behandelde gedeelte eindigt hier op bl. 23, r. 13 v.o. Daarna wordt vermeld dat de wetten der negen poetjoeks te verdeelen zijn in drie deelen, een voor Atjèh, een voor Minangkabau en één voor Rôem, d.z. de wetten in Rôem, Mekka, Madinah, en de eilanden midden in de zee; 500 anak's gebruiken wij (kito), 200 vallen op Kalinga, 500 op China, 500 op Mangga(la) d.z. die der Engelschen en Franschen, 500 op Abessynië, 500 op den Masjriḳ en Maghrib. 500 op het Z., 500 op het N., 500 op elk der eilanden midden in de zee van Ceilon. Daarna worden de onderscheidene namen der wetten in betrekking tot bepaalde onderwerpen opgenoemd. Dit gedeelte is gedateerd 9 Radjab 1263. Daarna wordt de stamboom van deze oendang oendang gegeven van Iskandar Dzôe'l-Karnaja af tot op „mij. die getiteld ben Kâḍi Radja di Soengaj Batang"; — verder verklaard met de woorden ايو لنه ساي كمناكن بليو نام سوكت كوجي مهراج سكاراغ كين ساي ممباو فساكت توه برݢلر داتو مهراج سوتي باتغ نام تݢري سفاي تاهو سكل مريكئيت يغ مليهت كتاب

Op bl. 28 begint eene beschouwing over den tweevoudigen ḥoekm, dien volgens de âdat en dien volgens den sjarʿ; de eerste is zesvoudig, nl. 1° tjoepaʿ nan aṣli, 2° tjoepak nan boeatan, 3° kato poesaka, 4° kato moepakat, 5° kato dahoeloe kato batapati, 6° kato koedian kato batjari. Deze zes punten worden nader ontwikkeld. Voorts wordt de viervoudige verdeeling der wetten in oendang oendang nagari, oendang oendang dalam nagari, oendang oendang loeaʿan, oendang oendang doeapoeloeh besproken en in nadere onderverdeeling ontwikkeld; taalkundige toelichting wordt nu en dan ingevlochten.

Dit gedeelte is gedateerd 1 Radjab. . . . .

Op bl. 36 begint de uiteenzetting van den ḥoekm volgens den sjarʿ, gegrondvest op dalil's uit ḳoer'ân en traditie, en van de verplichtingen der mantri's met dergelijke bewijsplaatsen, overgaande in eene behandeling van het Mochammedaansche procesrecht.

Dit gedeelte is gedateerd 13 Ramaḍân. . . . .

Op bl. 48 vangt het hoofdstuk over proces en bloedwraak (de kitâb al-aḳḍijjah wa'sj-sjahâdat) der moslimsche fiḳhboeken aan, om weldra afgebroken, en door een kitab over de mantri's opgevolgd te worden; dit gedeelte eindigt abrupt.

DCCCXCVII.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU III.

Bat. Gen. 94, 22 × 14½ cM. 142 bl. 15 r. (enkele bl. onbeschr. en vier met aanteekeningen).
Notulen 10 April 1877, II, *h*.

Zeer fraai exemplaar met veelkleurige vignetten.

Geheel dezelfde redactie als de voorgaande; het door Netscher behandelde gedeelte loopt hier tot bl. 52, r. 3. Daarop volgt het gedeelte over de 9 poetjoek's, en de verdere serie van verhandelingen, doch veelal korter, maar later is de behandeling van allerlei eigenschappen, kenmerken, adat's, graden, betrekkingen, soorten, deugden, ondeugden enz. veel uitvoeriger. De ontwikkeling van den tjoepa² aṣli begint op bl. 67, en in andere termen dan in II.

In dit HS is voorts het volgende vermeld:

bl. 72 ڤد مڽتاكن سݢل چيم
» 73 » » تند جاهت
» 74 اندڠ٢ ني سلاڤن ڤركار
» 75 اندڠ٢ ني دوبلس
» 77 ڤد مڽتاكن دعوا
» 83 » » سݢل مهانسي اڤبيل بركهندق اين اكن منجاد كڤال
» 89 ڤيوسن ڤكرجان دنيا اتس دولاڤن ڤركار
» 105 ستڠه درڤد عادة يڠ سراتس لمه

Dit grootendeels in II ontbrekende gedeelte eindigt met twee مطلب: de tien zaken van hen die „akan naiě² gadang", en de tien roekoens van hem die den ḳoer'ān reciteert; het is gedateerd met een maand, zonder jaar.

Op bl. 125 en 126 staat aldus over het voorgaande geschreven:

تمتله سورت تمبو اني منچريتاكن عالم داڠن لوهق دان منچريتاكن لارس
داڠن نݢري دان منچريتاكن عدة راج٢ سرت اورڠ بسر٢ دان منچريتاكن ڤمبولو داڠن
منتي سرت ڤݢاوي دان هلوبلڠ سرت اورڠ باڽق كلاك دان ڤرمڤوان سمهان ݢدڠ
ݢجل توه دان مودا اداڤون يڠ مڽورت دي ني برݢلر ڤقيه بڠد معليم ددالم سوك
ڤليڠ ساني اداڤون ننتڤن سورت اني ايله توڠكو لارس يڠ ممڤڠ كواس ڤرنته يڠ
باڽق ددالم لارس سوڠي جمبو دار السلام جوݢ اداڽ تتكال مڽورت سورت اني
ايله ددالم مسجد يڠ ترديري تڠه نݢري

Bl. 127—142 bevatten eenen Arabischen tekst over het hoofdstuk der dacwā en wat daarmede samemhangt.

Geheel achteraan staat een كتراڠن ڤيڠݢ شاواه توڠكو لرش دالم سوكت ڤيابدر

DCCCXCVIII.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU IV.

Bat. Gen. 280, 21 × 17 cM., 92 bl. 17—22 r. gedat 13 Moeḥ. 1812 (lees 1312) te Ajar Hadji.
Notulen 1901, 23 December, I, *m*.

Dezelfde redactie als van II. Het door Netscher behandelde gedeelte eindigt hier op bl. 30, r. 8 v. o. Daarna volgt eene reeks van filosofische beschouwingen over verstandelijke begrippen, eene optelling van gewoonten en wetten, die voor een deel aan Datoek Katoemĕnggoengan worden toegeschreven; zeer veel van dit alles is ook in de andere teksten aan te treffen, zij het ook met verschil in omvang en in afwijkende volgorde. Hetgeen onmiddelijk volgt is de uiteenzetting der negen poetjoek's en de landen waar ze vigeeren. Op bl. 39 vindt men eene vermelding van de eerste vorsten van Atjeh, Bintan, Djambi, Palembang, Pĕrjaman, Indragiri, in den traut van de opgaven bij Netscher, bl. 37 en 38; deze vermelding wordt besloten met de woorden تمت الكلام تمبو اني ݢنتي برݢنتي سالين برسالين تورن تمورن درڤد اورڠ تواه كيتا دتڠ سكارڠ كيني تياد بروبه

Dan volgen:

bl. 41 ڤد مڽتاكن علم كيت كلام ڤد سݢل اورڠ يڠبرعقل
bl. 45 » » درڤد علم چيت
» 48 اداڤون مانس انم انم مرتبت
» 55 اين عبارة در توڠكو ڤادڠ ني دهول ني بقواه
» 65 ڤد مڽتاكن سݢال لمباݢ ڤد تيڤ٢ لارس اتو لوه اتو نݢري
» 68 اندڠ٢ ني دوڤوله
» 75 چترا ڤوساک دن عادة دن ڤربواتن تڠݢال مهونيكن نݢري اندڠ٢ ني دوڤوله
» 83 يڠبرنام ملس برڤارڠ ساڤوله ڤركار
» 84 اندڠ٢ يڠ سلاڤن

DCCCIC.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU V.

Collectie v. d. W. 54, 30 × 20 cM., 48 bl. 30 r. gedat. 6 Januari 1848.

Zonderling dooreengemengde tambo en oendang oendang bestaande uit de volgende bestanddeelen.

bl. 1 حکم فد عادة دن حکم فد شرع
waarvan de eerste in zessen verdeeld is (de verdeeling is evenals in II, aṣli is hier اوصلي geschreven, evenals *oesali* bij Van den Toorn, s. v. جوڤق)

» 5 (met vele Arabische citaten) انداغ٢ تندو فوه

» 11 فد منڽاتکن تند جاهت

» 11 اندغ سلاڤن

» 12 دعواي ليما فرکارا

» 14 فد منڽاتکن سݢل حديث ملايو کفد سݢل فڠهولو

» 17 مرتبة راج سفوله فرکار

» 24 begint de tambo geheel volgens de redactie- Netscher, doch zonder de vermelding der eerste vorsten, en veel korter aan het slot.

Op bl. 37 begint een kitâb over den ḳâḍi, waarin elke Arabische volzin in het Maleisch is vertaald en toegelicht. Op bl. 43 vangt de verhandeling over den ᶜaḳl aan, waarin de verschillende martabat's in de wereld vermeld worden met aanhalingen uit den ḥadith, en die eindigt met eene verklaring van beteekenissen van wettelijke termen.

CM.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU VI.

Collectie v. d. W. 63, 19 × 15½ cM., 216 bl. 19 r. rechts de tekst, links de transscriptie.

Dit HS. bevat:

Eerst de optelling der oudsten, gelijk bij Netscher; dan eene verheerlijking van Iskandar Dzôe'l-Karnajn, daarna (bl. 11) de gewone tambo, tot bl. 86: voorts; de negen poetjoek-wetten, de ᶜaḳl, (de transscriptie is 28 bl. meer beslaande dan de tekst); de ḥoekm's (bl. 132), de vereischten van den

ḳâḍi (bl. 134) volgens den fiḳh; het proces volgens den fiḳh (bl. 150). (De transscriptie vereischt 16 bl. meer dan de tekst). Het landrecht van Minangkabau is in dit HS. dus ternauwernood vertegenwoordigd.

CMI.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU VII.

Collectie v. d. W. 202, 20 × 16 cM., 175 bl. 15 r. gedat. 25 Djoem. II, 1273 en achteraan: 3 Dzoelḥ. 1274—1868.

Dit HS. bevat:

Eene inleiding over wet, adat, plicht, oendang oendang en limbago; de nôer Moehammad als de oorsprong van alles, de schepping van Adam, de verschillende namen voor verstand, begrip en oordeel; eene ontwikkeling van het begrip ᶜaḳl; de negen poetjoeks, hunne negen onderwerpen, de landen waar de verschillende 500 anak poetjoek vigeeren; de namen der wetten naar degenen op wie ze van toepassing zijn; voortzetting der geschiedenis van Adam, begin van het tambo-verhaal (bl. 20). De tambo eindigt op bl. 77. Dan volgt een gedeelte over ᶜaḳl, poesaka, ḥoekm, en de verschillende tjoepa²'s met de gewone uiteenzetting van de plichten der vorsten, en pĕnghoeloe's en eene strafwet, gewoonlijk genaamd de XX wetten, feitelijk een dubbelstel van XII en VIII.

Verder:

bl. 93	فد ميتكن تند جيم
» 96	عقل تيݢ مرتبة
» 108	عقل امفت فركار
» 110	فكرجان دنيا اتس دولافن فركار

Dit is eene zeer lange verhandeling over filosofische begrippen, eindigende in eene beschouwing over het verschil tusschen ḥoekoem sjar en ḥoekoem ᶜadat; de daarin ontwikkelde leer is van oude tijden afkomstig en ook nu nog van kracht, want uit Rôem is zij in de Maleische landen gekomen bij Datoek Katoemĕnggoengan en Parpatih van Sabatang.

Dan op bl. 154	مرتبة نݢري امفت فركار
» 154	» راج٢ سفوله فركار
» 156	» اورڠ جدي فقير ليم فركار
» 158	» » كاي انم فركار
» 159	» علماء دن قاضي ليم بلس فركار

Dan op bl. 163	مرتبة مفتي سبلس فركار
» 173	عادة هولوبلڠ اتس ليم فركار

CMII.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU VIII.

Collectie v. d. W. 203, $21^1/_2 \times 15^1/_2$ cM., 216 bl. 13 r.

In de inleiding wordt verklaard dat uitgelegd zullen worden de اندڠ٢ لمباڬ دا(ن) چوڤق دان ݢنتڠ يڤدقكي سكل عالم دان قاضي دان حكم٢ يڠ سبفرت دان عادة يڠ دلزمكن

De eigenlijke tambo, zeer gelijkend op die van Netscher, vangt reeds op bl. 2 aan, en eindigt op bl. 43. Daarna volgt de traditioneele stof die in alle tot nog toe vermelde HSS. voorkomt; bv. op bl. 64 de verhandeling over den ᶜaḳl, daarna de vele martabat's, op bl. 78 de tjemo's, en daarna een dertigtal menschelijke eigenschappen en talenten. De plichten van de mantri's beginnen op bl. 98, en op bl. 100 de martabat manoesia; het vervolgt bestaat uit een aantal korte faṣl's over allerlei zaken van wet en adat en plichtenleer, allen duidelijk van opschriften voorzien. Op bl. 181 komen de oendang oendang nan salapan in behandeling; daarna bevat het HS. nog:

bl. 193	كتاب دعوي فلجران اورڠ ملايو
» 211	اينيله عادة ملايو
» 213	عادة منجاوة ممونس تال

CMIII.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU IX.

Collectie v. d. W. 204, $30 \times 19^1/_2$ cM., 50 bl. 30 r. gedat. 18 Febr. 1848.

Dit HS. (waarvan door het invreten van den inkt bijna niets meer leesbaar is) bevat eene korte inleiding, reeds op bl. 1 overgaande in den tambo beginnende met de vermelding van de 39 nazaten van Adam die onder elkander huwden.

De negen poetjoek's (bl. 22), de roekns van menschen in verschillende betrekkingen en toestanden, de verwantschappen en verschillen tusschen adat en sjarᶜ, de afdeeling over de tjemo (bl. 29), de XX wetten (bl. 30), het proces (bl. 31), de uiteenzetting van den ᶜaḳl (bl. 36), allerlei martabat's van mantri's, hoeloebalangs, pĕnghoeloe's en vorsten, de tjoepaᶜs, en ten slotte de tien punten van den waren ḳoer'ān- reciteerder.

CMIV.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU X.

Collectie v. d. W. 205, 33 × 21 cM., 141 bl. 28 r. Latijnsch schrift, alleen de rechterhelft der paginas is beschreven, gedat. 1847, 4 Jan.

Gemoderniseerde copie van den tekst van het vorige HS. met verandering van Minangkabausche woorden in Maleische, soms in Bataviasche (zooals *bikin* en de uitgang *in*), en vaak in Hollandsche woorden, bv. en, genaamd, hooedstuk, ein, twie. *(sic, sic)* enz. Aan het slot staat:

Talah soedah die salin Boek ini die Tanah Solak Pada 4 arie dari boelan ijanuarij ijaar 1847 saija ijang manjalin Genaamd chatib Maharadjo Soetan.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1962, 1745, 1772(1), 1773(1), 1915(2) en 3382, Catal. bl. 245—248.

's Gravenhage, nos. 570 en 222(1), (XV en XVI).

Zie ook sub nos. CCCXCV en CCCXCVI van dezen Catalogus.

(CCCXCV.)

OENDANG OENDANG TANAH DATAR I.

Bat. Gen. 35. Reeds behandeld onder bovenstaand nummar.

(CCCXCVI.)

OENDANG OENDOENG TANAH DATAR II.

Bat. Gen. 36. Reeds behandeld onder bovenstaand nummer.

(CDVI.)

OENDANG OENDANG LOHOK TIGA LARAS.

Bat. Gen. 396 A. Reeds behandeld onder bovenstaand nummer.

CMV.

HIKAJAT KIJaMAT.

Collectie v. d. W. 34, 15½ × 10 cM., 27 bl. 13 r. gedat 1858.

Begin:

ونڽ جنجوڠ اکو تتکل برتيڤ شروني سڠکوکال شرة ڤاتس هليليڠتر جديله
ڤانوه ايشي دنيا ممليهراکن بدان سؤرڠ٢ ايبو دن بڤا تيداق دصدر انق دن چچو
ديصدرهاکن سؤرڠ بدان دير تيداق سياڤ ڤڠدون مليڠکن الله دن محمد ونبي
جنجوڠ کو جاديله ماتي ايشي عالم برتمبون٢ ملڠ بڠکي

Slot:

الله اورڠ ايش شروڠݢ اڤيل اي هندق مکن الله کايو ديلمن ملڠي دي
رومه کاي ائيت ماشن الله ڤول ما انڠکن کايو ديشروجا داداڠ دامبل ملڠ سمبر
دودق دڠدڠ بوه سام ميوة رشان برلاين٢ شراڠش راتس شڠکوه دمکن بوه کايو سمبون
ائيت جد ڤاله ڤاله تن هرم باݢي عمبر توبه تن تيدق ڤاله توه اورڠ تن شام٢ ݢدڠ دير
شاڠڠ بوکن اوليه بوکن دݢادوه انق چوچو بوکن دي امبؤ شاوه لادڠ هڠن دودق٢
تيدور ڤواش دودق ڤرݢي برمايي کتاڠه ڤدڠ ابرتمق باݢي ڤير٢ کمکما رمڤتن سد٢
محصور نام سکيون هربو تاله مڠجدي کاشي بوڠ لاد بوڠ جمڤاک کتيک شرمجادي باݢي
بادن تيداق تبرݢ سنت تابش مليهت ديري انشان برسڠڠ بوڠ مالي بديداري
برنية كنداي (؟) ڤواتش ڤڠارڠ رمبوة تراوري ڤاله ترتيڠکم اورڤن ڤرمي تمت له
حکاية هاري قيمة والله اعلم

Gedeelte van een verhaal van de voorspellingen der gebeurtenissen in het laatste der dagen, den dag der opstanding zelven, de samenkomst op de maḥsjar-vlakte, de weging der zielen, enz. volgens de gewone voorstelling der moslimsche eschatologie.

Vergelijk Cod. Leid. 1626/6

CMVI.

SJAᶜIR NAḤOE.

Collectie v. d. W. 237, 15½ × 10 cM., 8 bl. 13—15 r.

Begin:

بسم الله الرحمن الرحيم مانله کامو اورڠ موده٢ ايڠت اليم جاري ڤن
ليم روشن امڤت بلس سوده برهيڠکو کيري دن کانن کدون سما سکلين ڤڠݢل
واحد سمات٢ روس ديتڠه تشنيه ڤول ڤد هوجوڠ جادي جمع سکل ايتڤاء ديشان
علما يڠ توده٢ ايڠت اوليهم سکلين ڤڠݢل کلڠکيڠ جري يڠ ڤنجڠ واحد مذکر
ضمير کدون هو دن انت بتول له معني تيداق برتوکر واحد

Slot:

جاڠنم ليڠه جکلو دکنل ڤد مفرد علامة تشانيه تيا لاکت علامة رفع تيداق

ترشورة ايتوله تند اي هندقم ايغت كلو دو تيڽ فد تشانيه فيدق دي اخير
تيڽ حرفيه ايڽ دن نون بريش ديباوه اتو بالمس دحفظ نصب كلو دي تيلڽ
جمع بهڬين تيڽ بيذا دن فرق دن نون كلو اتحامق تحلف مذكر شالم نمان
جمع والله اعلم بالصواب دودق اكو سوت مالم تلتل (*sic*) ديهاتي مڤوسون نظم
دامبل قرطس دوة دن كلام دسورتكن شعير ككنتي سلام

Eene korte les in slechte spelling over de arabische pronomina personalia en iets van de leer der nomina.

CMVII.

SOERAT PADATO ARAK GADANG ATAU HALEK GADANG.

Bat. Gen. 39, 32 × 21 cM., 27 bl. 31 r. Latijnsch schrift, alleen aan den rechterkant beschreven gedat. Juni 1850.

Dit boek voor ceremoniën en toespraken bij feesten (met halek is aléᶜ = ألة bedoeld) vangt aan met een vers dat aldus begint:

Kasieijan pamenan lalok, ka
tjiempoeng pamenan mandie
tieda tabielang lahatok
Sambah djo siempoeh pandjalanie.
Reeds op bl. 2 begint het prosa-gedeelte der toespraken.

Het slot is:
Kang tjieno marantjoeng kalam
dierantjoeng anak biedodarie
Sambah diehieijasie dangan salam
Sambah laloe salam koembalie
Koembalie kapado nan poenjo.

AFDEELING IX.

NAGEKOMEN HANDSCHRIFTEN.

CMVIII.

HIKAJAT NABI BəRTJOEKOER VIII.

Bat. Gen. 408 A, bl. 1—10, 16 r. (20¼ × 13 cM.)
Notulen 1908, bl. 117 VII *a*.

Ook dit exemplaar vangt aan met de verzekering dat aan een ieder die dit verhaal leest, aanhoort of opschrijft zijne zonden zullen vergeven worden, en zullen afvallen van zijn lichaam evenals de bladeren afvallen van de twijgen.

CMIX.

HIKAJAT NABI BəRTJOEKOER.

Bat. Gen. 409 A, bl. 1—10, 16 r. (21 × 13 cM.)
Notulen als boven.

Dezelfde tekst, geheel van vokaalteekens voorzien.

CMX.

HIKAJAT NABI MIᶜRâDJ IX.

Bat. Gen. 412, 21 × 17 cM., 122 bl. 15 r. gedat. 3 Rabiᶜ I, 1253.
Notulen als boven.

Negende exemplaar van het verhaal van Moehammads hemelreize. Ook dit HS. vangt aan met de verzekering aan ᶜAbbâs gegeven dat een ieder die dit verhaal leest, aanhoort of opschrijft van het begin tot aan het einde zijne zonden zullen vergeven worden, zoodat zij zullen afvallen van zijn lichaan, zonder dat ééne overblijft, evenals de bladeren afvallen van de twijgen.

Het geschrift eindigt, na de vermelding der legende, abrupt met de woorden

مک لال اي سجود کاباواه قدام رسول الله سرت مڠوچڤ شهادت دان توبة اکن
الله تعالي دان کفد رسول الله مک رسول الله فون برتان هي احدد مڠاڤکه
اڠکو دمکين ايت مک احدد فون حکاية ترسمڤي

Op bl. 117 en 118 staat een Arabisch gebed met het Javaansche opschrift ڤڠڠ دعاء, en op bl. 119 en 120 eene formule en werkwijze genaamd رسول فصل صدقة لندو اتو سرڠيڠي اتو ولي met verklaring in het Javaansch, en op bl. 121 en 122 een fragment over de besnijdenis met interlineaire Javaansche vertaling.

Eene transscriptie (met vele lacunes) is vervat in no. 412ª.

CMXI.

HIKAJAT NABI WAFäT V.

Bat. Gen. 408. B, bl. 11—32, 16 r. ($20^1/_2 \times 13$ cM).
Notulen als boven.

Zeer korte redactie van het verhaal over het zalig uiteinde des profeets.

CMXII.

HIKAJAT NABI WAFäT VI.

Bat. Gen. 409 B, bl. 11—34 16 r.
Notulen als boven.

Wederom de korte redactie, maar in veel betere spelling en met meer regelmaat in den geheelen tekst, welke met alle vokaalteekens voorzien is.

CMXIII.

HIKAJAT SAMäcöEN III.

Bat. Gen. 411, 21 × 17 cM., 143 bl. 13 r. (bl. 1—45 zijn gevocaliseerd.)
Notulen als boven.

Dit exemplaar mist de laatste bladzijde; na de laatste woorden جاڠن
لاڠ کامي لم سکلين اني دان جک مات سکلفون همب رضاله فد قربوتن فرڠ ايت
دڠن کافر لعنة الله دان جک دتڠکڠن ددالم دنيا فرڠ سبيل الله مات نسچاي
داخرة کيت برتمو جوک انشاءالله تعالي دمکينله الله عز وجل کيت کدو اني
heeft de transscriptie (HS. 411ª) nog zes regels.

In het begin wordt vermeld dat dit verhaal uit het Arabisch in het Maleisch is vertaald. Hierin wijkt het af van v. d. W. 92, doch overigens is

de tekst zeer verwant aan dien van v. d. W. 92, en niet met C. St. 31, met uitzondering van een eenigszins andere woordenkeus. Voor bijzonderheden omtrent dit verhaal worde naar de sub no. CCCIX genoemde verhandeling verwezen.

CMXIV.

HIKAJAT SJAJCH ᶜABDOELKāDIR DJILāNi VI.

Bat. Gen. 410, 21½ × 17 cM., 54 bl. 19 r. gedat. 1279, 22 Hapit. Notulen als voren.

Ook van dezen tekst getuigt de schrijver dat hij dien vertaald heeft uit het Javaansch, soepaja manfaᶜat bagi orang jang tiada mengatahoei akan bĕhasa Djawi, en ontleend aan de قلائد المفاخر. Het HS. is zeer na verwant aan dat van I (DCXC), maar de verhalen zijn hier genummerd (hun aantal is 25), en de eigennamen zijn hier beter gespeld. Achteraan staat de doeᶜā van den Heilige.

Eene transscriptie (waarin evenals bij de nos die voorafgingen de moeilijke woorden opengelaten zijn) ligt in dit manuscript.

AFDEELING X.

LATER AANGETROFFEN HANDSCHRIFTEN.

De volgende handschriften zijn indertijd ten onrechte als Arabische manuscripten beschouwd, en onder de verzameling Arabische HSS. opgenomen.

CMXV.

ḲOER'āNCOMMENTAAR V.

CCXXXIII, $29^1/_2 \times 20$ cM., 290 bl. 33 r.
Notulen 1899, bl. 69.

Maleische bewerking van den Tardjoemân al-moestafîd genaamden commentaar, welke in het Maleisch is overgezet door Amînoeddîn ᶜAbdoerraôef ibn ᶜAlî al-Djawî al Fanṣôeri, en waaraan iets is toegevoegd door zijnen leerling Abôe Da'ôed al- Djâwi ibn Ismâᶜîl ibn Agha ᶜAlî Moeṣṭafâ ibn Agha ᶜAlî ar-Rôemî, voornamelijk uit Al-Châzin en uit enkele van des leeraars eigene mededeelingen, en dat wel op last van den leeraar.

Dag en maand en plaats van bëeindiging van het HS. zijn genoemd in het slot:

تمت تفسير قران في شهر ذو الحجه في اليوم الربع (sic) في وقت الضحي
في بلد الفنتي في الزمان شيخنا ومولانا تفكو كروغ وصلي الله علي سيدنا محمد
واله وصحبه وسلم امين

Het Arabisch is in het rood, en de ḳoer'ânplaatsen zijn veelal van vocaalteekens voorzien.

Dit fragment vangt aan met djoez' 12 (Sôerah XVIII: 74) en eindigt bij het slot (Sôerah CXIV: 4) de laatste commentatie is:

كات اوليهم يا محمد برلندغ اك كفد توهن يغ منجديكن سكل مانشي دان
يغ مميلك كن مريكيت لاكي توهن سكل مانشي برلندغ ك ايت درفد كجهاتن
وسواس شيطان يغ تركمدين يعني هيلغ اي درفد هات تيف٢ ذكر اكن الله تعالي
يغ اي ممبري وسواس فد سكل هات مانشي درفد جن دان مانشي

Dit HS. is afkomstig uit Segli; zie de aangehaalde plaats der Notulen.

CMXVI.

MIR'AT AṬ-ṬOELLāB Fī TASHīL MAᶜRIFAT AḤKāM ASJ-SJARᶜIJJAH LI'L-MāLIK AL-WAHHāB III.

CCXXXIV, 29 × 20½ cM., 696 bl. 27 r.

Notulen als bij het vorige HS.

Compleet exemplaar.

Over het werk zelf en zijnen auteur zie men de opgaven sub nos DLXI en DLXII.

Achteraan zijn de namen van den eigenaar en den copiist genoemd.

CMXVII.

BIDāJAT AL-MOEBTADī BI FAḌL ALLāH AL-MOEHDī XVI.

CCLI, 31 × 15½ cM., 122 bl. 17 r.

Notulen als bij het vorige HS.

Zie over dit werk de nos DC—DCXIV.

Op bl. 120 begint de derde bâb over de Vasten, waarvan slechts drie bladzijden aanwezig zijn.

Vooraf gaan enkele gescheurde paginas van het begin van een ander exemplaar van dit werk.

CMXVIII.

DJAWāHIR AL-ᶜOELOêM Fī KASJF AL-MAᶜLOêM III.

CCCLVIII A, bl. 1—270 bl. 19 r. (21 × 15½ cM.)

Notulen als bij het vorige HS.

Zie over dit werk de nos DCXXXVII en DCXXXVIII.

Dit gedeelte is gedateerd: 11 Rabîᶜ II, 1076.

Na deze vermelding wordt in het Arabisch medegedeeld dat na de beeindiging van dit werk de auteur naar Rânir terugkeerde in 1054 en een zijner leerlingen gelastte het voort te zetten, en dat het Besluit uit het Perzisch in het Maleisch is vertaald.

Vooraan zijn eenige bladzijden met Arabisch (o. a. het begin van as-Soejoêṭi's commentaar op de Alfijjah: البهجة المرضية في شرح الالفية) bijgebonden.

CMXIX.

ḤILL AẒ-ẒILL III.

CCLVIII B. bl. 271—284, 19—21 r. (21 × $15^1/_2$ cM.)

Zie over dit werkje de nos DCCXXX en DCCXXXI.

Achteraan is (ondersteboven) een fragment van een werk over de geloofsleer ingenaaid.

ALPHABETISCH REGISTER.

I. MALEISCH.

A.

B.

C.

D.

1) Dit woord is, daar het in het Maleisch burgerrecht gekregen heeft, niet op zijn Arabisch met een ḥ gespeld; ook in den Catalogus niet.

Hikajat Pandawa Djaja	Coll. Br. 2	bl. 13— 14
„ „ Lëboer	Coll. v.d.W. 144.	» 17— 20
„ „ Lima	„ Br. 3.	» 14— 15
„ „ Pantja Kalima	„ C. St. 111.	» 12— 13
„ Pandita Rāghib	Bat. Gen. 363.	» 239
„ Pandji Koeda Soemirang	„ „ 177, Coll. Br. 126, Coll. St. 125.	» 47— 51
„ „ Soesoepan Mesa Këlana, zie Hikajat Praboe Anom.		
„ Pantjalogam	Bat. Gen. 17, Coll. Br. 428, Bat. Gen. 385.	» 182—184
„ Pëlandoek Djinaka	„ „ 156.	» 120
„ Poerasara	„ „ 178.	» 29— 31
„ Praboe Anom	Coll. C. St. 129.	» 67— 69
„ Rabiʿah	Bat. Gen. 42, E.	» 187
„ Raden Alit	Coll. v. d. W. 194.	» 276
„ Radja Adjnawi zie Hikajat Nachoda Moeda.		
„ Radja Bërekoer	Bat. Gen. 84.	» 162—163
„ „ Pandjar dan Kotaringin.	Bat. Gen. 2, 43, 48, 124 157, 218, Coll. v.d.W. 200 Bat. Gen. 44.	» 270—274
„ Radja Boedak	Bat. Gen. 6, Coll. v.d.W. 153, 154.	» 130—132
„ „ Chajbar	Bat. Gen. 365 A, Coll. v.d.W. 79, 80, 81.	» 237—239
„ „ Damsjiķ	Coll. v.d.W. 164.	» 122—123
„ „ Dëntadjaja dari nëgëri Sëntapoeri.	Coll. v. d. W. 155	» 185—186
„ „ Djoemdjoemah.	Bat. Gen. 228, 388 G, Coll. v.d.W. 106 B, 109, 161. B, Coll. C. St. 131 B. C. St. 131 B.	» 218—219
„ „ Handak.	Bat. Gen. 188, 362, 380, Coll. v.d.W. 87, 88, 90, 91, Coll. C. St. 106, Coll. Br. 276 Bat. Gen. 42, L.	» 234—236

Hikajat Radja Kĕrang (Indra Laksana)	Bat. Gen. 18, Coll. C. St. 117.	bl. 179—182
„ „ Pĕkar Mĕdi.	Coll. v. d. W. 169	» 167—171
„ „ Taᶜbir	„ C. St. 142.	» 161—162
„ Sjaf Dzôe'l-Jazan.	Coll. v. d. W. 114, 115, 116, 117	» 260—267
„ Samâᶜôen.	Bat. Gen. 31, Coll. v.d.W. 92 en Bat. Gen. 411	» 243—244 en 511—512
„ Samsoe Bahroen.	Coll. C. St. 132, B	» 145—146
„ Sang Samba, zie Hikajat Maharadja Boma III.		
„ Sariboe Masâil.	Bat. Gen. 19, 59, 200, Coll. v. d. W. 82, 83, 84, 85, 86 (ook in v. d. W. 102, bl. 253—296).	» 240—243
„ Sĕrengga Bajoe zie Hikajat Aḥmad Moeḥammad VI.		
„ Sĕri Rama.	Bat. Gen. 78, 136, 204, 252, Coll. v. d. W. 141, Coll. C. St. 143, Coll. Br. 14 (zie ook Bat. Gen. 209 deel I en II).	» 1— 7
„ Si Boeroeng Pingaj.	Bat. Gen. 42 A.	
„ Si Miskin.	„ „ 384, Coll. v.d.W. 175, 176, 177, 178.	» 133—134
„ Sitti Sara zie Hikajat Nachoda Moeda.		
„ Sjâh Mandewa.	Bat. Gen. 243.	» 143—144
„ Sjâhi Mardân.	„ „ 51, 147, Coll. v.d W. 149, 150, 151, Coll. C. St. 140, Coll. Br. 536.	» 109—112
„ Sjahr al-Kamar.	Bat. Gen. 213.	» 148—150
„ Sjahroel Indra.	„ „ 14, 4, 242, 366, 390, 391, Coll. C. St. 145, 146, Coll. Br. 436.	» 153—159
„ Sjajch ᶜAbdoelḳâdir Djilâni.	Bat. Gen. 206, 256 A, 392, Coll. Br. 285, Coll. v.d.W. 128 en Bat. Gen. 410.	» 418—421 en 512

Ḥ.

I.

K.

O.

Ṣ.

T.

Ṭ.

V.

W.

II. MINANGKABAUSCH.

Hikajat Ḥasan dan Ḥoesajn.	Coll. v. d. W. 98, 99	bl. 488—492
„ Kijâmat.	„ „ 34	» 507—508
„ Moechammad ^{c}Ali Ḥanafijjah tatakalo katjiē^{e}.	„ „ 73	» 492—493
„ Nabi.	„ „ 77	» 484—485
„ „ Joesôef.	„ „ 111	» 482—483
„ Naraka.	„ „ 100	» 487—488
„ Naṣôeḥâ.	„ „ 244	» 493—494
„ Poetri Baloekih.	„ „ 103	» 483—484
„ Radja Rahib.	„ „ 74	» 485—487
Kaba Malim Diman.	„ „ 209	» 474—475
„ Si Toengga.	„ „ 210, 211, Bat. Gen. 32	» 475—477
„ Tjindoer Mata (Kaba Toeankoe nan Moeda).	„ „ 206, 207, Bat. Gen. 28, 30, 33, 79, 279	» 478—482
(Oendang oendang ^{c}adat; reeds bij de Mal. HSS).	„ „ 60	» 496
(Oendang oendang Lohok Tiga Laras, reeds bij de Mal. HSS).	Bat. Gen. 396 A	» 507
Oendang oendang Minangkabau.	„ „ 27, 40, 94, 280, Coll. v. d. W. 54, 63, 202, 203, 204, 205	» 496—507
(Oendang oendang Moko Moko, reeds bij de Mal. HSS).	Coll. v. d. W. 61	» 496
(Oendang oendang Tanah Datar, reeds bij de Mal. HSS).	Bat. Gen. 35, 36	» 507
Radja Përijangan kawin kanëgëri Atjèh.	Coll. v. d. W. 208	bl. 495—496
Sja^{c}ir Naḥoe.	„ v. d. W. 237	» 508—509
Soerat Padato Arak gadang atau halek gadang.	Bat. Gen. 39	» 509

LIJST VAN

DE NUMMERS DER HANDSCHRIFTEN MET DE VOLGNUMMERS IN DEN CATALOGUS.

Bat. Gen.	No.		No.		No.
1 A	DCCCL	22	CDXCIV	G	CCLXXVII
B	DCCCLII	23 A	CCCXX	H	CCLXXVI
C	CCCXXXVII	B	DXI	J	CLI
D	DCCCLIII	24	LXXVII	K	CLII
E	DCCCLI	25	CCCXCVII	L	CCXCI
F	CDIII	26	is eene lithografie.	43	CCCXLVII
2	CCCXLVI	27	DCCCXCV	44	CCCLIII
3	LXXXIV	28	DCCCLXXXIV	45	CCCXCIX
4	CLXIV	29	LVII	46	DCCCXXXV
5	LI	30	DCCCLXXXI	47	DX
6	CXXXVII	31	CCCVIII	48	CCCXLVIII
7	CDLXXVII	32	DCCCLXXVII	49	CCCLXXXV
8	CDLXXXII	33	DCCCLXXX	50	CCCLXXXVI
9	CDXCVI	34	CDXXXI	51	CI
10	CDLXXXIII	35	CCCXCV	52 A	DCCCXX
11	CCCXLII	36	CCCXCVI	B	CCLX
12	CDLXIV	37	is Hollandsch.	53	CLXXIV
13	ontbreekt; zie Not.	38	DLXXVIII	54	is Javaansch.
	XIII: VIII.	39	CMVII	55	" "
14	CLXIII	40	DCCCXCVI	56	DLXVI
15	IX	41	DXXVII	57	DCCLV
16	XCI	42 A	DCCLXXI	58	CCCXXXII
17	CXCVI	B	CCI	59	CCCI
18	CXCIV	C	CCLIX	60	CCLI
19	CCC	D	CCXCII	61	DVI
20	LII	E	CCV	62	DCCLXXII
21	CDXXXIV	F	CCCXXXI	63	DCCLXXIII

64	DCCLXXXV
65	DCCLXXXVI
66	DCCLXXIV
67	DCCLXXV
68	DCLIII
69	DCCXLVI
70	DCXV
71	DLXXV
72	DCCXLIX
73	DCCL
74 is Makassaarsch en Jav.	
75	DXXXIII
76 ontbreekt.	
77	CXLV
78	I
79	DCCCLXXXIII
80	CCCLXXXII
81	DCCCXXI
82	DCLXXIX
83	DXVII
84	CLXXV
85	DCCLII
86 A	DCLXXXII
B	DCCLXXVI
C	DCCLI
D	DXVI
87 is Atjèhsch.	
88	CDXCVII
89	CDXCIX
90 is Ogam-Oeloesch.	
91 „ „ „	
92	CDLXIX
93	CDXCV
94	DCCCXCVII
95 is Atjèhsch.	
96	CCXLII
97	CCCLXXXIV

98	CCCLXXII
99	DCCLVI
100*a*	CCCLXXVI
100*b*	CCCLXXVII
101	DCCCXV
102 A-B	DC
C	DCXLVI
D	DCLI
103	DCCV
104	DXLVII
105	DCI
106	DCCXXII
107 A	DCXXXIX
B	DCCVI
108	DCII
109 A-B	DCLVIII
C	DCXXVIII
D	DCCXXX
E	DCCXXXIV
110	DCCLIII
111	DCLVI
112 is Atjèhsch.	
113 A-D	DXXXVI
E	DXXXVII
F.H-J	DXXXVI
G	DCXLVII
114	DCCLVI
115 A	DCLIV
B	DCCXXXII
C	DXCVII
116	DXXVIII
117	DLXXXIX
118	DXLVIII
119	DCXXXVIII
120	DCCXXIII
121	DCCLXXXIV
122	CXXXIII
123	CCLXIII

124	CCCXLIX
125	LXXXIX
126	CLXXXV
127	CVIII
128	CLXII
129	XCVII
130	XLVIII
131	XLVI
132	XXVI
133	DCLXXVII
134	CCCXCVIII
135	LVIII
136	II
137	CXCIII
138	DLXXXIII
139	XXVII
140	CDI
141	CDVII
142	XXVIII
143	CCCLXVII
144	CDXX
145	CCCXXXIV
146	CCCXIV
147	CII
148	CCCLXVIII
149	DCCXLVIII
150	CD
151 A	CCCX
B	CXXIV
C	CXXV
152	CCCXCIII
153	CDLXI
154	CCCXCI
155	CXVII
156	CXVI
157	CCCL
158	DCCCXXXVI
159	CDLXVIII

160		CCCLXVIII *	198	A	CCXLI	230		DCL
161		is Lampongsch.		B	CCII	231		DCCCXLV
162		CCCLXIX		C	CCCXV	232		DCCLVII
163		DCCLVII		D	CDLXXX	233		DCCLXXXVIII
164		DCCLXXVII		E	CDLXXXI	234		CCCLXXIV
165		CCCLXXX		F	CDLXIII	235		DCCCXLI
166		DCCLVIII	199		CCLXV	236		is lithografie.
167		DCCCXXV	200		CCCII	237		DCCCLXIII
168		CDLXXIV	201		CCXXIX	238		DCCCLXIV
169		CDLXVII	202		XCII	239		CLXI
170		DCCLXXXVII	203	A	CCXXI	240		CLXXXI
171		DCLVII		B	CCCXVI	241		XVIII
172		DCCCLIV	204		III	242		CLXV
173		CCCLXXXVII	205		CCXLIX	243		CLV
174		DCCCLV	206		DCXC	244		XXI
175		DCCCLVI	207		CXIV	245		CCXIII
176		DCCLIX	208		DCCCXVI	246		XXIII
177		XXXIX	209		VIII	247		CDXXIII
178		XXII	210		ontbreekt.	248		CDXXVI
179		L	211		CCCLXXXI	249		CLXXXIV
180		XVI	212		DCCCXLIX	250		DCXCV
181		XXXVII	213		CLX	251		XVII
182		CDXXV	214		CDLIV	252		IV
183		CCXIV	215		LXXIX	253		XIX
184		CCCXXIII	216		XCIX	254		CDLXXVI
185		CIX	217		CDLX	255	A	CDLV
186		CCLXIV	218		CCCLI		B	CDLXXXV
187		XLIV	219		DCCLXXVIII	256	A	DCXCI
188		CCLXXXI	220		XXV		B	CCLII
189		DCXXXII	221		CCCLXXI	257		CCXV
190		CDXXIX	222		DLXXXV	258		CCXVI
191		XX	223		DCCXXXV	259		CCXVII
192		CXXVI	224		DCXXX	260		XXIV
193		DCCCXLIV	225		DXCIII	261		CLXXXIII
194		DCCCLXI	226		is Toegoesch.	262		DCCCXXVI
195		DCCCLXII	227		,, ,,	263		CLXXXII
196		CDLXII	228		CCXXXII	264		DXCIV
197		LXXVIII	229		LIX	265		CDXVII

266		DCCCLIX		D	DCXVI	330		DCCLXIX
267		DCCCXLVIII	300		DCV	331		DCCLXX
268		CCCLXXXIII	301		DCCVII	332		DCCCXXXIX
269		DCCCXLVII	302		DCCVIII	333		is Rědjangsch.
270		CDXVIII	303		is Arabisch.	334		DCCCIII
271		CCCLXXIII	304		DLXXXVI	335	A	DCCCIV
272		DCCCXXII	305		DLXXXVII		B	DCXVIII
273		CDLVIII	306		DCCLXXXIX	336	A	DCLXXXI
274		DCCCXLII	307		DLX		B	DCCXXXVI
275		DCCXLV	308		DLIX		C	DCLXXVIII
276		DCCCXLIII	309		DLXV		D	DCCXI
277		CDLVII	310		LVI		E	DCCXXXVIII
278		CDXIX	311		DCCXC		F	DCCXXXIX
279		DCCCLXXXII	312		DCCXCI		G	DCCXL
280		DCCCXCVIII	313		is Arabisch.		H	DCLXXX
281		DCCLIV	314		DCLXXXIV	337		DCCXCII
282		DCIII	315		DCCLX	338		DCCXCIII
283		DCCCII	316		DCLXVI	339	A	DCCXXXI
284		DXLIX	317	A	DCCCXIII		B	DCCXXXIII
285		DXXXVIII		B	DCCLXIII	340	A	DCLV
286	A	CXXXIV		C	DCLXVII		B	DCLII
	B	LIII	318		DCVI	341	A	DCCXLIII
	C	LIV	319		is Arab.-Atj.		B	DCXLIII
	D	LV	320		DLXXXII		C	DCCXXVIII
	E	DCCCXL	321		is Arabisch.		D	DCCLXIV
287		DCCXLVII	322		DXXXI	342		DCCXCIV
288		DL	323		DCCXLII	343		DCCXLI
289		DLXII	324		DCVII	344		DLII
290		DXXIX	325		DCVIII	345		DCIX
291		DXXX	326		DCXVII	346		DCCLXI
292		DCCXV	327		DLI	347		DLXI
293		DLXX	328	A	DCXLII	348		DLXVIII
294		DLXXX		B	DCCXXVII	349		DCCXXXVII
295		DCXL		C	DCCLXII	350		DCXIX
296		is Arabisch.		D	DCLXIX	351		DCCXCV
297		DLXXXVIII		E	DCLXX	352		DCCXCVI
298		DCIV		F	DXCII	353		DCCXCVII
299	A B C	DCXLI	329		DCCLXVIII	354		is Arab.-Atj.

355	DCCCV	G	CCCXXXIII	404	CCLXXXI
356	is Arab.-Atj.	379	DCCXLIV	405	CCLIV
357	DCXX	380	CCLXXXIII	406 A	CCLVI
358	CCLXVI	381 A	DCXII	B	CCXLV
359	CCCXXIV	B	DXLI	C	CCLVI
360	LXXX	C	DCLXXI	407	DLXXXIV
361	DCLXXXVII	382	DCCCI	408 A	CMVIII
362	CCLXXXII	383	DXCV	B	CMXI
363	CCXCIX	384	CXL	409 A	CMIX
364	CCLXVII	385	CXCVIII	B	CMXII
365 A	CCXCV	386	DCXCVI	410	CMXIV
B	CCLXXI	387	DCLXIV	411	CMXIII
C	CCLIII	388 A	CCCXVII	412	CMX
D	CCLXXVIII	B	DIX		Collectie v. d. W.
366	CLXVI	C	CCLXI	1	DXLVI
367	DCCXCVIII	D	CCXCIII	2	DXLIV
368	DCCIC	E	CCLIV	3	DLV
369	DCCCVI	F	CCXLIV	4	DLXXI
370	DCLXV	G	CCXXXIII	5	DLXX
371	DCCCVII	389 A	CCLXVIII	6	DLXXVII
372	DCCCVIII	B	CCLXXIX	7	DCCXXIV
373	DXXXII	390	CLXVII	8	DCCXXV
374	DCLXVIII	391	CLXVIII	9	DCCXXVI
375 A	DCXLVIII	392	DCXCII	10	DCXXXVII
B	DCCIX	393	CLIX	11	DXLIII
C	DCCCIX	394	DCXCVII	12	DLVI
D	DLXVIII	395	DCCLXXIX	13	CCCXCIV
376 A	DCCCXII	396 A	CDVI	14	DLVIII
B	DCX	B	DCCCLVII	15	DLVII
C	DCXLIV	C D	CDXXI	16	DCXXII
377 A	DCXXI	E	CDXXII	17	DCXIV
B	DCXI	397	DLIII	18	DLXIV
378 A	DCCC	398	CDLIX	19	DCXXV
B	DCCXXIX	399	DLXIII	20	DXCI
C	CCXLIII	400	DCCCXLVI	21	DCLXXVI
D	DCCLXV	401	DCCCLXV	22	DXCVIII
E	DXIV	402	DCCCLXVI	23	DCLXXIII
F	DXV	403	DCCLXXX	24	DXXXIV

25	DXXXIX	61	CDXV	95	CCLXXII
26	DCXXIX	62 I.	CCCLX	96	CCLXXIII
27	DCXXXI	II III IV.	CCCLXIII	97	CCCXIX
28	DCCXVIII	V.	CCCLXI	98	DCCCXCI
29	DCCXX	VI.	CCCLIX	99	DCCCXC
30	DCCXIX	63	CM	100	DCCCLXXXIX
31	DCCXXI	64	CDXVI	101	CCCXI
32	DCXXXVI	65	CXXXV	102	CCL
33	DCCXIV	66	CCXXII	103	DCCCLXXXVI
34	CMV	67	CCXXIII	104	CCXXX
35	DXXXV	68	CCXXIV	105	CCXXXI
36	DLXXIII	69	CCCXXV	106 A	CCXXXVIII
37	DCXXVI	70	CCCXXVI	B	CCXXXIV
38	DLXXVI	71	CCCXXVII	107	CCXXXIX
39	DCXXXIII	72	CCCXXVIII	108	CCXL
40	DCCXII	73	DCCCXCII	109	CCXXXV
41	DCCX	74	DCCCLXXXVIII	110	CCXXVII
42	DCCXIII	75	CCXLVI	111	DCCCLXXXV
43	DCCXVI	76 A	CCXLVII	112	CCCXXXV
44	DCCXVII	B	CCCXVIII	113	CCCXXXVI
45	DCXLV	77	DCCCLXXXVII	114	CCCXXXVIII
46	DCXLIX	78	CCLXIX	115	CCCXXXIX
47	DCLXXXVIII	79	CCXCVI	116	CCCXL
48	DCLXXIV	80	CCXCVII	117	CCCXLI
49 ABCD	DCLXXXIX	81	CCXCVIII	118	CXVIII
E	DCXXIII	82	CCCIII	119	CXIX
F	DCXXVII	83	CCCIV	120	CXX
50	CDXII	84	CCCV	121	CXXX
51	is Arabisch.	85	CCCVI	122	CXXXI
52	DXC	86	CCCVII	123	CXXXII
53	DCLXXII	87	CCLXXXIV	124 A	CXXIX
54	DCCCIC	88	CCLXXXV	B	CCIV
55	CCCXCII	89	CCLXXXVI	125	CCXXVIII
56	CDX	90	CCLXXXVII	126	DCC
57	CDXI	91	CCLXXXVIII	127	DCCI
58	CDII	92	CCCIX	128	DCXCIV
59	CDXIII	93	CCLXXIV	129	CLXXVII
60	CDXIV	94	CCLXII	130	CLXXVIII

131	CXIII	168	XC	205	CMIV
132	LXXIV	169	CLXXXIX	206	DCCCLXXVIII
133	LXXV	170	CXC	207	DCCCLXXIX
134	LXXVI	171	CXCI	208	DCCCXCIV
135	XLII	172	CXCII	209	DCCCLXXIV
136	XXIX	173	LXIX	210	DCCCLXXV
137	XXX	174	LXX	211	DCCCLXXVI
138	XLIII	175	CXLI	212	CXCIX
139	XLVII	176	CXLII	213	DCCCXXXII
140	XLIX	177	CXLIII	214	DCCCXXXVII
141	V	178	CXLIV	215	DCCCXXXVIII
142	LXXXI	179	LXXIII	216	DCCCXXVII
143	XIV	180	CLXXXVIII	217	DCCCXI
144	XV	181	CLXXXIX	218	DCCCXXX
145	CCXX	182	XCVIII	219	DCCCXXXI
146	CLIII	183	CLXXXVII	220	DCCCXXIII
147	CLIV	184	LXIII	221	DCCCXXIV
148	CCVI	185	LXIV	222	DCCCXXXIII
149	CIII	186	CXV	223	DCCCXXXIV
150	CIV	187	CCCXC	224	DCCCXXVIII
151	CV	188	CCCXLIII	225	DCCCXVII
152	CCXIX	189	CCCXLIV	226	DCCCXXIX
153	CXXXVIII	190	CCCXLV	227	DCCLXXXII
154	CXXXIX	191	CCCLIV	228	DXVIII
155	CC	192	CCCLV	229	DXIX
156	CCXVIII	193	CCCLVI	230 A	DXX
157	XCIII	194	CCCLVII	B	DXXI
158	XCIV	195	CCCLVIII	C	DXII
159	CLXXXVI	196	CCCLXVI	231	DXXII
160	CCIX	197	CCCLXII	232	DXXIII
161 A	CCX	198 A	CCCLXIV	233	DIV
B	CCXXXVI	B	CCCLXV	234	D
162	CCXI	199	CCCLXXIX	235	CDXCVIII
163	LXXXV	200	CCCLII	236 A	DII
164	CXXIII	201	CCCLXXXIX	B	DIII
165	CXLVIII	202	CMI	237	CMVI
166	CXLIX	203	CMII	238	DVII
167	CL	204	CMIII	239 A	DXXIV

B	CDLXXXVI	268 A	CDLXXII	126	CLVI
C	CDLXXVIII	B	DVIII	127	CCVIII
D	CDXLIV	269	CDLIII	128	CXLVII
240 A	CDLXXXVII	270	CDLXXIII	129	XLV
B	CDLXXXVIII	271	CDLXXV	130 A	CXXI
C	DXIII	272	CDLXV	B	CCCXII
D	CDLXXIX	273	CDLXX	131 A	LXXXVII
E	DXXV	274	CDLXXI	B	CCXXXVII
F	DXXVI	275	is Ogan Oeloesch.	132 A	CXXVII
241 A	CDLXXXIX	276	DV	B	CLVII
B	CDXC	317	is Hindôestâni	134	CLXXII
242	CDXCI	318	DCCCLXVIII	135	LXXXVIII
243	CDXCII	319	DCCCLXIX	136	XCV
244	DCCCXCIII	320	DCCCLXX	137	XCVI
245	CDXLII	321	DCCCLXXI	138	CCCXXI
246	CDXLIII	322	DCCCLXXII	139	CCVII
247	CDXXIV	323	DCCCLXXIII	140	CVI
248	CDXLV	324	is Holl. Jav.	141	CLVIII
249	CDXXXVI	Collectie C. St.		142	CLXXIII
250	CDXXXVII	34	is Arabisch.	143	VI
251	CDXXXII	45	is Jav. Arab.	145	CLXIX
252	CDXXXIII	46	DCCCXIX	146	CLXX
253	CDXXVIII	74	LXXXVI	157	CCCXXIX
254	CDXLVI	94	DCCLXXXIII	Collectie Br.	
255	CDXXXVIII	106	CCLXXXIX	1	LXXXII
256	CDXXVII	107	CX	2	XI
257	CDXXXV	111	X	3	XII
258	CDXLVII	113*a*	XXXI	14	VII
259 A	CDLVI	113*b*	XXXII	34	DCCCLX
B	CDXCIII	117	CXCV	102	LXVI
260	CDXLVIII	118	C	115	LXVII
261	CDXXXIX	119	CCXLVIII	121	LXXI
262	CDXL	120	CXI	122	CDXXX
263	CDXLI	121	CXLVI	126	XL
264	CDXLIX	122	CCXXV	145	CCCXXII
265	CDL	123	DCCII	146	LX
266	CDLI	124	DCXCVIII	154	LXXXIII
267	CDLII	125	XLI	157 I.	DCCCLVIII

II.	CDV	206	CLXXVI	412	DCLXIII
III.	CCCLXX	207	CCLXX	418	is Arabisch.
IV*a*.	DXCVI	208	DCCCXIV	421 A	CCLXXX
b.	CDIV	209	CXXVIII	B	CCLXXV
V.	CLXXX	211	CCCXXX	C	CCLVIII
VI.	CDLXVI	220	DCLXXXVI	D	CCXCIV
VII.	CDVIII	226 A B	DCXXIV	E	CCIII
VIII.	CCCLXXV	C	DCXXXV	F	CCCXIII
IX.	DI	D	DCCLIV	G	CXXII
X.	CDIX	260	DCLXI	H	CCXXVI
XI.	DCCCLXVI	262	DCLXII	422	is Arabisch.
158	XXXVIII	266	DCCIII	428	CXCVII
168	XXXIII	269	is Arabisch.	430	CCXII
169	CDLXXXIV	275	DCLXXV	435	CXII
175	XXXIV	276	CCXC	436	CLXXI
175*a*	XXXV	281	XXXVI	503	LXXII
177	XIII	285	DCXCIII	510	LXII
192	CCLVII	289	DCCCXVIII	513	CCCLXXVIII
193	DCLXXXV	298	DCIC	536	CVII
194	DCLXXXIII	303	XXXVI*b*	545	LXVIII
195	is Arabisch.	319	CCCLXXXVIII	623	DIC
197	DCCCX	321	LXI	627	DXLV
200 A	DCLIX	357	LXV	Verz. Arab. HSS.	
B	DCXXXIV	394	CXXXVI	CCXXXIII	CMXV
C	DCLX	395	DLXXIV	CCXXXIV	CMXVI
D	DXLII	409	DCXIII	CCLI	CMXVII
E	DLXXII	410	DLXXIX	CCLVIII A	CMXVIII
201	DLIV	411	DXL	B	CMXIX